

дело; процес: **soudní ~í** дело, съдебен процес; **správní ~í** административно производство; **rozvodové ~í** бракоразводно дело; **trestní ~í** наказателно дело **5.** работа, вземане-даване: **řídí ~í** **řídí** влята на съдбата; **boží ~í** божия вля, провидение
řízen|ý, -á, -é ръководен, управляван, администриран: **~é hospodářství** ръководено от държавата стопанство; планова, управлявана икономика; **~á střela** управляем снаряд
řízenost, -i жс. управляемост, ръководеност
řízk|ovat, -uji|разг. -uju нескв. (со) присаждам, облагодорявам, ашладисвам (дръвче и под.)
řízkov|ý, -á, -é в съчет. **~á jáma** силажна яма
řízně нар. 1. енергично, решително, смело 2. рязко, остро 3. резливо, пикантно
říznost, -i жс. енергичност, решителност, бойност
řít ~í **řít** болното място, сложа пръст в раната 2. ударя, шибна

říz|nout se, -nu se св. 1. порежа се: **~nout se do prstu** порежа си пръста 2. експр. проваля се, бламирам се ♦ **~nout sebou** сгромолясам се, строполя се
řízn|ý, -á, -é 1. решителен, енергичен, смел: **~ý krok** решителна, смела стъпка 2. рязък, остър: **~á satira** бойка, смела сатира 3. резлив, пикантен: **~á vodka** остра, силна водка
řku форма на гл. **řici** в съчет. **jářku** казвам; **neřkuli** да не кажа
řvác, -e м. ревлъо, кресльо
řvát, řvu нескв. 1. рева, кряскам, викам 2. обикн. трепол. **řve** бучи, мучи (за животно) 3. рева, плача 4. обикн. трепол. **řve** крещи, бие на очи (за цвят и под.)
řvavě нар. 1. режливо 2. експр. крещящо (за цветове)
řvav|ý, -á, -é 1. ревлив 2. експр. крещящ (за цвят): **~é plakáty** ярки, крещящи плакати
řvoun, -a м. експр. 1. ревлъо, кресльо 2. разг. лададжия

S

s, S 1. чешкият съгласен звук [s] и буквата s, която го обозначава 2. [es] и es нескл. ср. название на чешкия съгласен звук [s] и буквата s 3. s съкр. от sekunda сек. съкр. от секунда 4. s. съкр. от soudruh, soudružka др. съкр. от другаря, другарката (пред презиме): s. Pokorný др. Покорни; s. Pokorná др. Покорна 5. s. съкр. от sestra (милосърдна) сестра (пред имена на жени)
s, se предлог (se пред s-, z-, по-рядко пред š-, ž- и пред група труднопроизносими съгласни) 1. с творит. 1. с/със; и: (за общност, съвместност, принадлежност): **jít s kamarády** вървя, отивам с приятели; **žít s matkou** живея с майка си; **podílet se s někým na něčem** участвам с някого в нещо; **bratr se sestrou** братът и сестрата, със сестрата; **dívka s modrýma očima** момиче със сини очи; **byť s koupelnou** квартира с баня; **říkat s Havránkem** цитирам по Хавранек 2. (i) s и с/със; дори с/със; и с... отгоре; с все; разг. барабар с/със (за по-висока степен): **zmizet (i) s penězi** изчезна и с парите отгоре; с все парите; **vytrhnout (i) s kořeny** дори и корените изтръгна
š ~í **š ~í** страшна мизерия 3. с/със (за начин или условие на действие): **pracovat s elánem** работя с

ентусиазъм; **mluvit o někom s úctou** говоря за някого с уважение; **rozpomínat se s náma-hou** припомням си с усилие; **řici s povzdechem** кажа с въздишка; **čekat se strachem** чакам със страх; **s takovou na mě nepříjdeš** не ми излизай с този номер; **s pochopením** с разбиране; **všechno s mírou** всичко (да е) с мярка; **s pozdravem** с поздрав (в края на писмо)
♦ **vyznout se** **vyznout se** призна се; спася се; измъкна се невредин (а) (от нещо неприятно); **vrátit se s nepořízenou** претърпя неуспех в нещо; върна се с празни ръце; **je s podivem** остар. книж. за учудване, учудващо е; **je s prospěchem** от полза е 4. с/със, поради, заради (за цел или причина на действието): **jít s dopisem (na poštu)** отивам в пощата, до пощата, за да пусна писмо; **jít k lékaři s očima** отивам на лекар заради очите 5. за; по отношение на; в/във, с/със, по, от (за отношение към нещо): **poradit někomu s prací** посвѣтвам някого във връзка с работа(та); **starosti s dětmi** грижи за децата, с децата; **myslí to s ní vážně** има сериозни намерения по отношение на нея (иска да се ожени за нея); **myslí to s tím vážně** има сериозно отношение към този въпрос; **s manželstvím neměla štěstí** тя нямаше късмет в брака, не й провървя в

бра̀ка; **být nemocný s žaludkem** бо̀леду̀вам
 от стома̀х; **s učením mu to nejde** не му въ̀рвя
 (в) уче́нието; **dej mi s tím pokoj** оста̀ви ме на
 мира (с та̀я ра̀бота); **jde to s ním čím dál hůř**
 по̀ложе́нието му ста̀ва всѐ по̀-ло̀шо; **s tebou
 nic není** с те́б чо̀век не мо̀же да се разбе́ре;
nevím na čem s ním jsem не зна́м какво̀ мо̀га
 да очаква́м от не́го; зна́м, че от не́го мо̀же да
 се очаква̀ всѐщо **6. с/със**, от (*за едно̀вре-
 менност*): **s jeho příchodem nastaly změny**
 с пристига́нето му насть́пиха проме́ни; **s lety
 rostou zkušenosti** опитът расте́, опитът се
 на̀рушава; **stávám s** **vínem**
 ста̀вам с и́згрева на слъ́нцето, по̀ и́згрев слъ́н-
 це; **chodit spát se slepicemi** *разг.* ля́гам си с
 коко̀шките **7. с/със**, на (*за конта̀кт, съпри-
 коснове́ние, сме́сване и под.*): **sejít se s pří-
 telem** сре́щна се с прия́тел; **radit se s advo-
 kátem** съветва́м се с адво́кат; **obchodovat se
 všemi státy** тьргу́вам с все́ичи стра́ни; **dům
 sousedí s parkem** къ́щата се на́мира в
 съсе́дство с па̀рка; **to hraničí s hloupostí** то̀ва
 гра́ничи с глупостта́; то̀ва е на гра́ницата на
 глупостта́; **silnice se křížuje s** **trati** шосе́то
 (се) пре́сича (с) ж.п. ли́ния; **minout se s bra-
 trem** разми́на се с бра́т си; **střídát se se symem
 u volantů** реду́вам се със си́на си на вола́на;
mísit vodu s vínem сме́свам, разме́свам во́да
 с **vínem** **ní**
 със, на, за, към; по̀ отноше́ние на (*за сближа-
 ване, родство̀ и под.*): **seznámit se s děvčetem**
 запо́зна́я се с момиче́; **rozloučit se s někým**
 сбогу́вам се, разде́ля се с ня́кого; **cítit s někým**
 съчу́ствам на ня́кого; **mít s někým strpení**
 проя́вявам тьрпели́вост към ня́кого, по̀ отно-
 ше́ние на ня́кого; **oženit se s kolegyní** оже́ня
 се за коле́жка; **drží s ním** *разг.* (тя́) има ин-
 тимни отноше́ния с не́го (*обикн. за жена̀*); **dobře
 vychází s lidmi** до̀бре се ра̀збира, до̀бре
 се спога́жда с хо̀рата; **neumí to si** не зна́е как
 да се дьржи́ с не́я; ня́ма подхо́д към не́я **9. с/
 със**, срещу́ (*за кон́фликт, борба̀ и под.*); **há-
 dat se s lidmi** ка́рам се с хо̀рата; **prát se s kluky**
 бия́ се с момче́тата; **válčit s nepřítelem** во́ю-
 вам с врага́, срещу́ врага́; **bojovat s nesná-
 zemí** бо́ря се с тьрудно́сти **10. с/със**, на (*за
 съгла́сваност или разли́чие във възгле́дите*):
dohodnout se s protivníkem o něčem спо̀ра-
 зу́мея се за не́що с проты́вник; **souhlasit, shod-
 nout se, ztotožňovat se s někým názorem, s
 někým v názorech** съгласе́н съм, съглася́вам
 се, идентифи́цирам се с не́чий възгле́д, с не́чий
 възгле́д; **jít s dobou, s módou** въ̀рвя в кра́к с
 вре́мето, с мо́дата; **sympatizovat s někým**

симпатизирам на някого; **rozcházet se s něčím názorem, s někým v názorech** различавам се с някого в мнението, във възгледите; ймам различни възгледи (в сравнение) с някого **11. с/с/с (за теlesно или душевно усилие): dát si s něčím práci** напъравя, свърша нещо както трябва; положи максимални усилия за извършване на нещо; **hrát si, piplat se s úlohou** играя си, пипкам се, бавя се с (изпълнението на) домашно упражнение; **namáhat se, pachtit se s žáky** трепя се, напъргам се, бѣхтя се (в работата) с ученици; **trápit se, mořit se s problémem** измѣчвам се, моря се с разрешаване на проблем, над проблем; **šetřit s uhlím** пестя, икономисвам (от) въглища; икономично, пестеливо изразходвам въглища; **obírat se (s) výchovou** занимавам се с възпитание(то); **počítat s každou korunou** пестя всяка стотинка; правя си тѣнки сметки; цѣня косяма на двѣ; **váhat s rozhodnutím** колебаа се с решѣние, да взѣма решѣние; **tajit se s rozhodnutím** затайвам решѣние пред някого; не доверявам решѣние на **яко♦** **spadnout** падна (се) истината; изплѣй(те) камъчето; **co s tím chceš?** каквѣ целѣш с това? каквѣ йскаш да постигнеш с това? **být u konce se silami** изчѣрпан съм напълно; силите ми свършват; капнал съм **12. експр. с/с/с (за повтарящо се усилие): tahat se s kufrem** бѣхтя се, трѣпя се с кѣфар; **co se s tím tak děláš?** каквѣ тѣлкова се мѣниш, прѣсылваш, трѣпеш с това? **II. и z (ze) с род.** от, на, по (за падане, движение извън повърхност, по повърхност или надолу): **uklidit se/ze stolu** приберѣ, вдигна (от) масата; разтрѣбя масата; **setřít prach s/z nábytku** изтрѣя, избѣрша прах от мѣбели, по мѣбели; **loupat kůru se/ze stromu** бѣля, обѣлвам корѣ на дърво; **sejmout klobouk s/z hlavy** свалѣ (си) шапка(та) от главата; **utírat pot s/z čela** изтрѣйвам, избѣрсвам пот(та) от чѣлото; **sundat se/ze stěny** смѣкна, свалѣ от стената; **viset se/ze stropu** висѣя от тавана; **zvednout něco se/ze země** вдигна нѣщо от земѣята; **skočit s/z koně** скѣча от кон; **spadnout se/ze schodů** падна от стѣлби; **svléci se/ze sebe** съблѣка, свалѣ, смѣкна от сѣбе си **III. с вин. обикн. в съчет. být s to (seč в подч. изр. с относ. местоим. или нар.)** в състояние съм, способен съм (да извърши нещѣ): **není s to se rozhodnout** не ѣ в състояние да решѣй, не мѣже да решѣй; **přičinuje se, seč je** старѣе се, докѣлкто му позволяват силите, докѣлкто е в състояние (да го извърши); **kdo s koho** кѣй ко

gò? kòj šce pobedì? kòj šce nadvìe? **ukáže se, kòj kòj vídàjòjò** **kòj**
koho, ten toho победителя не gò сѣдят; победителят винаги има право
sabotáž, -e ж. саботаж, саботиране, вредителство: **hospodářské ~e** стопански, икономически саботаж; **provádět ~** върша саботаж
sabotážnick|ý, -á, -é саботажен, саботьорски
sabotážn|í, -í, -í саботажен; който се отнася до саботаж
sabotér, -a м. саботьор
sabotérsk|ý, -á, -é саботьорски
sabotérstv|í, -í ср. саботьорство, саботиране
sabot|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) саботирам (нещо): **~ovat výrobu** саботирам производство
sac|í, -í, -í смукателен: **~í láhev pro kojence** бешка бутылка с биберон; **~í papír** попивателна хартия; **~í potrubí техн.** всмукателен тръбопровод; **~í kanál техн.** всмукателен канал; **~í reflex физиол.** сукателен рефлекс
sáč|ek, -ku м. торбичка, кесийка
sáčk|o, -a ср. експр. сакенце: **dámské ~o** жакетче
sáčk|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) пакетирам, поставям в торбички (нещо): **~ovat peníze (k výplatě)** разпределям пари в плъкчета (при изплащане на заплати); **~ované zboží** пакетирани стоки (в торбички, кесии и под.)
sáčkov|ý, -á, -é който е в кесийки, в торбички, в плъкчета; пакетиран: **~é balení a)** опаковане в кесийки, в торбички **б)** опаковка в торбички; стока на кесийки, на торбички; **~é mléko** прясно мляко в торбички
sad, -u м. 1. овоцна градина: **třešňový ~** черешова градина **2. обикн. мн. sad|y, -ů** парк, градина
sad|a, -y ж. 1. комплект, гарнитюра (от предмети, инструменти и под.): **~a noží** комплект ножове; **~a závaží** комплект теглилки; **~a šroubových klíčů техн.** комплект гаечни ключове **2. спорт. сет (в тенис): stav na ~é vyrovnán** точките в сета са изравнени
sadař, -e м. остар. овощар; градинар (в овоцна градина)
sadař|it, -ím неск. занимавам се с овощарство; овощар съм: **děti se učí ~it** децата (се) учат (на) овощарство
sadařsk|ý, -á, -é овощарски; градинарски (за овоцна градина): **~é náčiní** овощарски инструменти
sadařstv|í, -í ср. овощарство
sadb|a, -y ж. 1. агрон. разсад: **zeleninová ~a** зеленчуков разсад **2. садене, разсаждане: ~a bramborových hlíz** садене на картофи

sadbov|ý, -á, -é агрон. посадъчен; който се отнася към посаждане, разсаждане, садене: **~é brambory** картофи за разсад; **~é důlky** ямки за разсаждане; **~ý materiál** посадъчен материал
sádelnat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. затлъстявам, угоявам се; тръпам сало, сланина (обикн. за гъски, свине и под.): **vepři v krmníku ~ějí** прасетата в коштината се угояват
sádelnat|ý, -á, -é тлъст, угоен, затлъстят; който има много сало, много сланина: **~ý vepř** угоено прасе; **~é husy** угоени, охранени гъски; **~ý člověk експр. пейор.** затлъстят, шийшав, угоен, охранен човек; подпъхнал от дебелина човек
sádeln|ý, -á, -é тлъст, угоен; който съдържа много месо, много тлъстина: **~á husa** угоена гъска; **~é maso** тлъсто месо; **~ý obličej** охранено, угоено, тлъсто лице
sadist|a [-dy-], -y ж. садист, експр. изверг
sadistick|ý [-dy-ty-], -á, -é садистичен: **~é sklony** садистични наклонности; **~ý čin експр.** садистична постъпка
sadistk|a [-dy-], -y ж. садистка
sad|it se, -ím se св. (о со) разг. басырам се, хващам се, ловя се на бас, обзалагам се (на нещо, за нещо): **sad'me se!** да се обзаложим! да се хванем на бас! обзалагам се! басырам се! **oč se ~íš?** на каквò се басыраш? на каквò се обзалагаш?
sadism|us, sadism|us [-dyz-], -u м. садизъм; експр. извратеност, садистичност
sádk|a, -y ж. риборазвъдник, рибарник
sádl|o, -a ср. 1. сало: **vepřové ~o** свинско сало **2. мас: husí ~o** гъша мас; **psí ~o** кучешка мас (в народната медицина); **plsní ~o** хран. мас, сало от корема на прасето; **hřbetní ~o** хран. подкожна сланина, сало от гръбнака; **krejčovské ~o** шив. подплънки, шивашка вата; **škvařit ~o** топя, пържа мас; **hřeje ho ~o** шегов. сланината го топли; **zakládat na ~o експр. разг.** дебелѣя; пускам шкембѣ; тръпам сланина; **očka mu zarůstají ~em експр.** очичките му плуват в тлъстина; **poslat někoho pro komáří ~o (do lékárny) остар. шегов.** прѣта някого за зелен хайвер
sadov|ý, -á, -é 1. градински: **~ý plot** градински плет, градинска ограда **2. парков: ~í pracovníci** паркови работници
sád|ra, -ry ж. 1. гипс: **socha ze ~ry** гипсова статуя; **sochařská ~ra** формирòвчен гипс, гипс за моделиране; **stavební ~ra** строителен гипс; **omítková ~ra** гипс за мазилка; **obvazová ~ra** формирòвчен медицински, превързòчен

гипс; **ležet v ~ře** лежѧ в гипс, гипсѧн сѣм; **sejmout ~ru** свалѧ гипс; **mít nohu v ~ře** кракѧт ми е гипсѧн, кракѧт ми е в гипс **2. разг.** гипсова отливка, гипсово кѡпие
sádr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1. (со)** гипсѧрам (нещо); запѧлвам (нещо) с гипс: **~ovat otvory ve zdi** запѧлвам, запѧшвам с гипс дѹпки в стенѧ **2. сел.стоп.** гипсѹвам (почви); обработвам кѡсели пѡчви с гипсови отпадѹци **3. (ко-хо, со)** мед. гипсѧрам (някого, нещо); поставям, слѧгам (някого, нещо) в гипс, в гипсова преврѹзка: **~ovat zlomenou ruku** гипсѧрам сѹпена рѹкѧ
sádrov|ec, -ce м. минер. гипс
safari нескл. ср. сафѧри, лѡвна експедиция (обикн. в Африка)
safián, -u м. сахтиян, марокѧн, шеврѡ: **střevíce ze ~u** сахтиянови обѹвки, пантѡфки
safiánov|ý, -á, -é сахтиянов, сахтиянен; кѡйто е от сахтиян, от марокѧн, от шеврѡ: **~é pouzdro** сахтиянов калѧф
safir, -u м. минер. сапфир: **prsten se ~em** прѧстен сѣс сапфир
safirov|ý, -á, -é сапфирен: **~é ložisko** геол. сапфирено нахѡдище
safra, safriš, safraholt(e), saframent(e), safraport(e) междум. разг. по дяволите! дявол да го взѣме! (за умерено учѹдване, удивление, ругаене): **~, to jsem měl štěstí!** дявол да го взѣме, ймах кѣсмѣт! ймал сѣм щѧстие! ѧма че кѣсмѣт!
ságl|a, -y жс. **1. митол.** сѧга **2. лит.** сѧга
ságl|o, -a ср. сѧго (плод)
ságovník, -u м. бот. сѧго, сѧгова пѧлма (Metroxylon)
sáh, -u м. **1.** рѧзтег, сѧжен (стара мярка за дължина): **český ~** чѣшки рѧзтег, чѣшки сѧжен (около 1.77 м) **2.** кѹпчина дѣрвѧ
sah|at, разг. šah|at, -ám нескв. **1. (на коho, на со, рядко po kot; kat)** пѧпам, докѡсвам, допѧрам (с рѹкѧ) (някого, нещо): **~at někomu na čelo** пѧпам, докѡсвам с рѹкѧ чѣлѡто на някого; **ne~ej na mne!** не мѣ докѡсвай! **ne~ejte na vystavené zboží!** не пѧпайте излѡжените стѡки! забранѧва се пѧпането на излѡжените стѡки
~at někomu na zub, na zoubek разпитвам някого; изѧскам от някого да се изповѧда, да се разкрѧе, да разкрѧе спатѧите си **2. (po čet; kat)** прѡтѧгам рѹкѧ, посѧгам с рѹкѧ (кѣм нещо; някъде): **dítě ~á po okolních předmětech** детѣто посѧга, прѡтѧга рѹцѣ кѣм околните предмѣти; **~at po klobouku** посѧгам кѣм шапка; **~at po klíce**

посѧгам кѣм брѧвѧ, прѡтѧгам рѹкѧ кѣм брѧвѧ; **~at po zbrani a)** посѧгам кѣм орѣжие **б)** прен. хвѧщам се за орѣжието, гѡтвя се за бѡй **3. (do čeho)** бѣркам с рѹкѧ, пѧхам рѹкѧ (в нещо): **~at do kapsy a)** бѣркам в джѡб **б)** прен. бѣркам се (в джѡба), давам парѧ **4. (po čet; na со)** посѧгам (на нещо); заграбвам, обсѣбвам (нещо): **~at po cizím majetku** посѧгам на чѹжд имѡт; **nechtěl ~at na uložené peníze** тѡй не йскаше да хѧрчи от заделѧните парѧ, да посѧга на заделѧните парѧ, да пѧпа заделѧните парѧ **5. (na со, na коho; do čeho)** посѧгам (на права, свободи и под.): **~at na práva** посѧгам върху правѧ; **~at na svobodu národa** посѧгам върху свободѧта на нарѡда, заплѧшвам свободѧта на нарѡда; **~at někomu na život** посѧгам върху нѣчий живѡт; правѧ покушѧние срещу нѣчий живѡт; **~at si na život** посѧгам на живѡта си; **~at na čest** посѧгам върху честтѧ, засѧгам честтѧ (на някого) **6. (k četi, po čet)** прибѧгвам (кѣм нещо); решѧвам се (на нещо); сѧгласѧвам се да дѣйствам (някак): **~at k svépomoci** прибѧгвам кѣм взаимѡпомѡщ; **~at ke krajním prostředkům** решѧвам се на крайни мѣрки, прибѧгвам кѣм крайни срдѣства; **~at k osvědčeným prostředkům** избѧрам изпитани срдѣства, посѧгам кѣм изпитани срдѣства **7. (kat)** стѧгам, достѧгам (до някъде); простѧрам се, разпростѧрам се (някъде): **pole ~á až k lesu** полѣто се простѧра, стѧга чѧк до горѧта; **sukně jí ~ala až na paty** полѧта стѧгаше чѧк до петите ѧ; **tvůj vliv daleko ne~á** влиѧнието ти не сѣ простѧра, не стѧга далѣко; тѧ нѧмаш ширѡко влиѧние; **pokud' naše paměť ~á** докѡлкото си спѡмняме; **ne~á mu (ani) po kotníku** прен. експр. не стрѹва колкото мѧлкия му прѧст, не мѡже да се мѣри на мѧлкия му прѧст
sáh|nout, разг. šáh|nout, -nu св. **1. (na коho, на со)** пѧпна, докѡсна, допра (с рѹкѧ) (някого, нещо): **~nout dítěti na čelo** докѡсна детѣ по чѣлѡто, пѧпна чѣлѡто на детѣ; **~nout někomu na ruku** докѡсна рѹкѧта на някого, докѡсна рѹка
~nout někomu do očí докѡсна ѧго очѧ
~nout někomu do očí влѧза в рѡлята на изповѣдник, доверѧтел и сѣдник на някого; **~nout někomu na zub, na zoubek** разпитам някого; изѧскам от някого да се изповѧда, да се разкрѧе, да разкрѧе спатѧите си **2. (po čet, kat)** посѧгна с рѹкѧ (кѣм нещо, някъде); прѡтѧгна рѹкѧ (кѣм нещо, някъде): **~nout vedle** прен. сбѣркам, не улѣча, не уцѣля, не попѧдна в целтѧ; **~nout po zbrani a)** посѧгна кѣм орѣжие **б)** прен. хвѧна се за орѣжието, пригѡтвя се за бѡй; **umí na práci**

~nout разбира си от работата; **ještě na to ani ne~l** още нищо не е направил, още не е пипнал това, още не се е захванал с това **3. (do čeho)** бръкна с ръка, пхна ръка (в нещо, някъде): **~nout hluboko do kapsy** *прен.* бръкна се дълбоко (в жъба); похърча много пари за нещо **4. (na co)** посегна (на нещо, върху нещо); заграбя, обсебя (нещо): **~nout na cizí peníze** посегна на чужди пари **5. (na co, na koho)** посегна (на права, свободи и под.): **~nout na svobodu národa** посегна върху свободата на народа; **~nout na čest** посегна върху честта, засегна честта (на някого); **~nout na život někomu** посегна върху живота на някого; извърша покушение срещу живота на някого; **~nout si na život, na sebe** посегна на живота си, на себе си; **~nout na člověka** *прен.* засегна, обидя, оскърбя човек **6. (k čemu)** прибягна (към нещо), реша се (на нещо), съглася се да действам (някак): **~nout k rozhodnému činu** прибягна до решително действие, предприема решително действие; **~nout lidem na pomoc** *срещу* **směle mne ~la** изтръпнах (от страх, студ и под.) **sáhodlouhý, -á, -é** *експр.* 1. великански, огромен; много дълъг, много висок (за размер): **~ý krok** огромна, великанска крачка; **~á postava** много висока фигура **2.** безкраен, безконечен; провлъчен, разтегнат; **~ý výklad** безкрайно обяснение **sáhodlouze** *нар. експр.* продължително, безкрайно, безконечно (за време) **sacharin** [-gi/-gi-], **-u** м. захарин **sajdkár, -u** м. кош на мотоциклет **sáky, sáky, sáky** *срещу* **ryby, pytel na raky** дявол да го вземе, по дяволите! **sák|nout (se), обикн. третол. -ne (se)** *несв. (do čeho)* просмуква се, процежда се (през нещо); прониква (в нещо): **vlhkost ~ne do šatů** влагата се просмуква през дрехите **sák|nout ~o** *експр.* дам на някого да разбере кой съм аз **sakr, -u** м. в съчет. **k ~u, u všech ~ů!** по дяволите! (за яд, гняв, недоволство; като проклятие и под.): **k ~u, dej pokoj!** по дяволите, остави ме на мира! махай се! **u všech ~ů!** по дяволите! **jak promluví, už lítají ~y** от устата му се сипят, излизат само ругатни и проклетия **sakra, sakra, sakryš, sákryš, cakra, cakra, cakryš, cákryš, sakraholt(e), sakrament(e), sakrment, cakraholt(e), cakrament(e), cakrament** *разг. експр.* 1. като междум. дявол да го вземе, по дяволите (проклятие,

клетва, ругатня за недоволство, за несъгласие и под.): **sakra, to je život!** по дяволите, и това ако е живот! **a sakrament, tady je to pěkné!** дявол да го вземе, че то било хубаво тук! **no tak, sakrament, bude to?** е, дявол да го вземе, ще стане ли тази работа? **2. като нар.** много, дяволски много, адски много: **to bude sakra těžké** това ще е адски трудно **sakraholt(e), sakrament(e), sakrment** *вж. sakra* **sakraholt, sakraholtský** *вж. sakrament I, sakramentský* **sakrament I, sakraholt, -a** м. *разг. експр.* проклетник, лощ (човек); дявол (за човек): **i vy ~i!** ех, дявол да ви вземе! ех, вие проклетници! **u všech ~ů! a)** ей, дявол да го вземе! по дяволите! **б)** дявол знае къде е това! **jdi, táhni ke všem ~ům!** по дяволите! върви по дяволите! **sakrament II, -u** м. *разг. експр.* 1. *остар. църк.* Светото тайнство **2.** неприятна, дяволска работа; проклетия; безобразие: **dejte pokoj s tím ~em** хич не ме занимавайте с тази работа; махайте ми се от главата с това безобразие; вървете по дяволите с тази работа **sakramentský, sakraholtský, -á, -é** *разг. експр.* 1. проклет, дяволски, пустият (му): **je to ~ý život!** пустият му живот! да му опустее и животът! и това ако е живот! **~á práce** дяволска работа! **2.** голям, огромен, ужасен: **mám ~ý hlad** страшно съм гладен; **mám ~ou smůlu** ама никак не ми върви **sakristi|e, zákristi|e** [-ty-], **-e** *жс. църк.* сакристия **sakr|ovat, -uji|разг. -uju** *несв. разг.* кълна, проклинам, ругая, псувам, пращам по дяволите: **~ovat, až se všechno třese** ругая (такъ), че чак земята се тресе **sakryš, sákryš** *вж. sakra* **sakur|a, -y** *жс.* сакура (японска череша) **saky paky, saků paků** м. само мн. *разг. експр.* нещица, неща, партакеша, парцали, чукове, чукала, обикн. в съчет. **sbal si své ~!** събери си, вдигай си партакешите! обирай си крушите! **sebral si své ~ a šel** той си вдигна нещата, чукалата и си тръгна **sál, -u** м. зала: **operační ~** операционна (зала); **přednáškový ~** лекционна зала; аудитория; **ta ~** *срещу* **vašiját na ~** отивам на операция **salám, -u** м. салам: **uherský ~** унгарски салам; **trvanlivý ~** траен, шпёков салам; **játrový ~** лебервурст, пастёт **salamandr, -a** м. *зоол.* саламандър, дъждовник (Salamandra)

salámový, -á, -é салáмен/салáмов; който се отнася към салáм: **~ý chlebiček** сáндвич със салáм; **~ý sýr** вид сýрене (*във форма на салам*); **~é kůže** червa за нáденица

salaš, -e м. 1. салáш (*овчарска колиба в планината*) 2. планинска кошáра или мáндра

salát, -u м. 1. салáтка, марýля: **hlávkový** ~ салáтка 2. *готв.* салáта: **bramborový** ~ картофена салáта; **vlašský** ~ вид рýска салáта; **rybí** ~ рýбна салáта; **tekutý** ~ салáта с кýсело мляко; **čekančkový** ~ салáта от цикòрия; **řeřichový** ~ салáта от крèс, от листà на латýнка; **pampeliškový** ~ салáта от рáдика, от листà на глухáрче; **celebrový** ~ салáта от цèлина 3. *експр.* баница, мекýща, зèлник (*за разкýсана книга, тетрадка и под.*): **koupit pořádnou učebnici, a ne takový** ~ кýпя (си) истински учебник, а не такýв зèлник

sál|at, обикн. третол. -á несв. 1. горý, жáри, пáли, пламтý (*за огън, топлина*): **kamna přímom ~ala** пèчката направо пламтèше; **v červenci slunce ~á** през юли слънцето жáри, пáли; **jeho hněvivý pohled ~al** *прен.* ядòсаният му пòглед горèше, пламтèше 2. разпространява се, разнася се (*за топлина*): **nepříjemné horko ~alo ze zdi** откъм стенàта идваше, чýвстваше се неприятна горещинà

salátov|ý, -á, -é салáтен; който се отнася към салáта: **~é listy** листà салáта; **~é okurky** крáставички за салáта; **~á řepa** червèно цвеклò, цвеклò за салáта; панчáр

sálav|ý, -á, -é 1. грèещ, тòплещ, жáрък, пламтýщ, лъчáщ; **~é letní dny** зноýни, жáрки лèтни дни; **~ý pohled** *прен.* жáрък пòглед; **~é oči** *прен.* пламтýщи очý; **~é vytápění** *техн.* лъчево отоплèние 2. лъхаш (*за топлина*): **~é horko** лъхаша топлинà; **~é světlo** интензивна, жáрка светлинà

sald|o, -a ср. фин. сáлдо, остáтък: **aktivní ~o** активно сáлдо; **pasivní ~o** пасивно сáлдо

sald|ovat, -uji/разг. -uju несв. и св. фин. салдýрам; изчислýвам/изчислý сáлдо: **~ovat účet** изчислýвам/изчислý сáлдо на сметка

salesman [sej|zmen], -a м. фýрмен служител, обслужващ клиентите; отговòрник по продажбите (*във фирма*)

salicyl, -u м. хим. салицил, салицилова киселинà **salicylov|ý, -á, -é** салицилов; който се отнася към салицил: **kyselina ~á** *хим.* салицилова киселинà

salmiak, -u м. хим. нишадýр

salon [-on/-ón], -u м. 1. салòн, гòстна; приèмна (стáя): **přijímat hosty v ~ě** посрèщам, приèмам гòсти в салòн 2. *истор.* салòн (*светски, политически и под.*); **literární** ~ литератýрен

салòн; **lev ~ů** *експр.* салòнен лъв 3. *истор.* *остар.* салòн, излòжба, излòжбена зàла: **výtvarný** ~ излòжбена зàла 4. салòн, ателиè (*за шев, фризьорство и под.*): **módní** ~ мòден салòн (*за шивáшки услýги*); **fotografický** ~ фотографско ателиè; **kadeřnický** ~ фризьорски салòн, фризьорско ателиè; **~ krásy** козметичен салòн

salon|ek [on/-ón], -ku м. умал. салòнче

salonn|í, -í, -í 1. салòнен; който се отнася към салòн: **~í oblek** официáлно облеклò; **~í hudba** *муз.* салòнна мýзика; **~í vůz ж. п. остар. вагòн-салòн; **~í biblioteka** луксòзна порèдница, луксòзна библиотèка (*в периода 1876–1912 г.*) 2. *прен.* свèтски, изýскан, изтýнчен, превзèт: **~í člověk** свèтски човèк; **~í vychovávání** салòнно, свèтско възпитàние; **~í hry** *театр.* салòнни пиèси; **~í komunista** *ирон.* салòнен, паркèтен комунýст; комунýст-фразьòр**

sálov|ý, -á, -é който се отнася към зàла: **~é sporty** спòртни дисциплини, кòито се упражняват на закрито, в зàла

salt|o, -a ср. сáлто: **provést, skočit ~o** изпèлна сáлто; **~o mortale a)** сáлтомортàле **б)** *прен.* сáлтомортàле; рискòвано, отчàяно дèйствиè, начинàние

salut|ovat, -uji/разг. -uju несв. (кому) отдавам чèст, козирувам (*на някого*)

salv|a, -y ж. 1. залп, салýт: **dělová ~a** орьдèен залп; **čestná ~a** пòчетен салýт; **vypálit, vystřelit ~u** дáм, изстрèлям залп 2. *прен.* залп, взрив, бýря: **~y smíchu** бýря от смýх

sám I м., sama I ж., samo I ср. и sam|ý, -á, -é местоим. *като същ.* 1. *само* **sám, sama, samo** сáм (тòй), самýят (тòй), (тòй) самýят, (тý) самàта, (тò) самòто (*като подлог*): **pozval nás všechny, ale sám nepřišel** покàни (ни) всýчки нàс, но тòй самýят не дойдè; **udělej si to sám, když se ti to nelíbí** направý си го сáм, направý си го тý самýят, щòм като товà не тý харèсва

♦ **kdjénjmkpžntjřaš** който копàе грòб дрýгиму, сáм пáда в нèго 2. *само* **sám, sama, samo** сам, самà, самò; сèбе си; *предлог* + сèбе си (*с възв. местоим.*): **pomoz sám sobě** помогни си сáм; **poznej sám sebe** познàй (сáм) сèбе си; **ten nápad přišel sám od sebe** товà хрýмване, тàзи идèя дойдè от само сèбе си 3. *в съчет.* **ten sam|ý** *разг.* сýщият, тòзи сýщият: **ta ~á barva** сýщият (тòзи) цвýт; **jeden a ten ~ý** един и сýщ; **to je (jedno a) to ~é** товà е еднò и сýщо, товà е сýщото

sám II м., sama II ж., samo II ср. и sam|ý, -á,

-*é* като прил. **1.** само **sám, sama, samo:** сам, самият, самата, самото; sám: **sám otec se toho bál** самият баща се страхуваше от това; дори и бащата се страхуваше от това; **sám pámbůh ví, kde je mu konec** един господ знае къде му е краят; **sám fakt, že ...** самият факт, само този факт, че...; **překlad je dobrý, ale hra sama za moc nestojí** преводът е добър, но самата пиеса не струва **2.** само **sám, sama, samo:** самичък, сам; самичка, сама; самичко, само (без чужда помощ): **chodí všude sama** навсякъде ходи сама, самичка; **byl sám a sám** беше винаги сам, сам-самичък; **nechtěl ji pustit na krok sama** той не искаше да я пусне, не я пускаше да направи (нищо) една крачка сама, самичка; **zůstal na světě sám** той остана сам, самичък в света; **přijdu na to sám sám**, самичък ще се досетя, ще го измисля; **vozík se rozjel sám** количката тръгна сама, самичка; **dobré zboží se chválí samo** хубавата, добрата стока сама се хвали; **samo se to neudělá** (това) самичко не може да стане; само не може да стане; не може да стане от само себе си; **všechno mu jde samo** всичко му идва отръпки, без особени усилия; **to přejde samo** ще mine, ~~преминава само~~ **sám** доброволно, самичък **3.** само **sam|ý, -á, -é** само; самият, самата, самото: **byl ~á výmluva** той непрекъснато, все, само се извиняваше; **kolem byly ~é lesy** надколо имаше само гори; **má ~é jedničky** има само отлични белажки; **slyšel o něm jen ~ou chválu** чуваше/бе чувал за него само похвали; **šel až k ~ému řediteli** той отиде, стигна до самия директор; **~ou láskou by ji snědl** направо му идваше да я изяде от любов; **od ~ého chození ho bolí nohy** от много(то) ходене го болят краката **4.** само **sam|ý, -á, -é** самият; точно, непосредствено след или преди; в непосредствена близост: **od ~ého počátku** от самото начало; **na ~ém konci** в самия край; **na ~ém vrcholu** на самия връх; **před ~ým polednem** точно преди обяд; **na ~ém konci války** в самия край, точно в края на войната; **kořist ušla psu u ~é huby, před ~ým nosem** кучето изпусна плячката под носа си, плячката му избяга под носа; **v sám večer** *остар. книж.* точно когато настъпи вечерта

samaritán, -a *м.* **1.** милостив, милосърден, добросърдечен човек **2.** *истор.* самарянин, санитар

samaritánk|a, -y *ж.* **1.** милостива, добросър-

дечна жена **2.** *истор.* самарянка; доброволна милосърдна сестра; санитарка

samaritánský, -á, -é **1.** милосърден, милостив, добросърдечен **2.** *истор.* самарянски; санитарен: **~ý kurs** курс за сестри-самарянки, за милосърдни сестри, за санитарки

samb|a, -y *ж.* самба

samč|í, -í, -í мъжки; който се отнася към самец, към мъжкар: **~í jedinec** *биол.* мъжки индивид; **~í gonada** *физиол.* мъжка гонада, мъжка полова жлеза; **~í gamet** *физиол.* мъжка гамета, мъжка полова клетка; сперматозойд; **~í květ** *бот.* мъжки цвят

sam|ec I, -ce *м. одуш. биол.* индивид от мъжки пол; мъжкар и *прен. експр.*

sam|ec II, -ce *м. неодуш. остар. експр. в съчет.* **dnes je venku pořádný ~ec** голям, страшен студ е днес; **to byla zábava ~ec** забавата беше екстра; **sklenice ~ce** чаша екстра пиво

sameč|ek, -ka *м. умал.* мъжкарче; мъжкар, самец; **ptačí ~ek** пиле-мъжкарче, мъжка птица

sámeč|ek, -ku *м. умал.* бастичка (на дреха)

sám|ek, -ku *м.* баста (на дреха)

sa|met, -u *м.* **1.** кадифе: **hedvábný ~** копринено кадифе; **hlas jako ~** *прен.* кадифен, нежен като кадифе глас **2.** Нежната революция, Кадифената революция (в Чехословакия през 1989 г.): **hlasatelky pracovaly v televizi už před ~em** говорителките работеха в телевизията още преди Нежната революция **3.** *разг.* мирно, „нежно“ решаване на проблем

sa|metk|a, -y *ж.* **1.** панделка от кадифе: **~a ve vlasech** кадифена панделка в косата **2.** предмет от кадифе, подобен на кадифе: **růže ~a** вид тъмночервена роза

sa|metově *нар.* **1.** *книж. поет.* кадифено, като кадифе, с кадифен блясък, с кадифена мекота: **~ matný lesk** кадифено матов, меко матов блясък; **~ hebký** мек като кадифе **2.** *публ.* нежно (като) с кадифена ръкавица

sa|metovk|a, -y *ж. експр.* Нежната революция, Кадифената революция (в Чехословакия през 1989 г.)

sa|metov|ý, -á, -é **1.** кадифен; който е направен от кадифе **2.** *книж. поет.* кадифен, подобен на кадифе: **~á pleť** кадифена, мека като кадифе кожа; **~ý hlas** кадифен, мек като кадифе глас **3.** *публ.* който се отнася до Нежната революция **4.** *публ.* мек, нежен, спокоен

sa|mic|e, -e *ж. биол.* индивид от женски пол; женско животно; женска, самка и *прен. експр.:* **viděl v ženě jen ~i** той виждаше в жената само самка

samič|í, -í, -í женски; който се отнася към самка:

~í **jedinec** биол. жѣнски индивид; ~í **gonady** физиол. жѣнски гонади, жѣнски пѣлови желе-зи; ~í **gamet** физиол. жѣнска гамѣта, жѣнска пѣлова клѣтка; яйцеклѣтка

samičk|a, -у ж. 1. умал. сѣмка 2. експр. грубо жѣнска, сѣмка, женѣ

sámk|ovat, -uji/разг. -uju нескв. разг. ший бѣсти; украсявам с бѣсти: **halenka je vpředu ~ovaná** блузата е (украшена) отпред с бѣстички

samočinně нар. автоматично, автоматически, машинѣлно: **dveře se ~ zavírají** вратѣта се затварѣ автоматично; **sáhnout ~ po brzďe** посѣгна нескзнѣтелно към спирѣчката

samočinnost, -i ж. автоматичност, машинѣлност

samočinn|ý, -ѣ, -ѣ 1. автоматичен, машинѣлен: ~ѣ **přístroje** автоматични прибори; ~ý **pohyb** машинѣлно движѣние; ~ý **počítač** техн. автоматична изчислителна машина; ~ѣ **telefonní ústředna** пощ. автоматична телефонна центрѣла; ~ѣ **zapalování** техн. автоматично запѣлване; ~ѣ **brzda** техн. автоматична спирѣчка; ~ѣ **řízení** техн. автоматично управлѣние (на самолет, автомобил и под.); ~ѣ **zbraň** воен. автоматично орѣжие; ~ý **spínač** електр. автоматичен включвател 2. физиол. безуслов-вен: ~ý **reflex** безусловен рефлекс

samoděržav|í, -i ср. самодържавие

samohlásk|a, -у ж. език. вокал, гласен (звук): **otevřená, krátká, dlouhá ~a** отворен, кратък, дълъг гласен

samohláskov|ý, -ѣ, -ѣ език. вокален; който се отнася до гласни (звукѣ): ~ý **systém** система от гласните (звукѣ); вокална система; ~ý **kmen** вокална основа, основа на гласен

samohraj|a, -у ж. муз. йѣника

samohyb, -u м. остар. експр. самоход, само-движѣща се машина

samohybn|ý, -ѣ, -ѣ самоходен: ~ý **vůz** остар. автомобил, лѣка колѣ; ~ý **jeřáb** техн. авто-матичен, самоходен кран; ~ѣ **dělostřelectvo** воен. самоходна артилерия

samohláskov|í, -i ср. самодържавие

samojedn|ý, -ѣ, -ѣ сѣм-самичък, сѣм-самени-чък, сѣвсѣм сѣм, сѣвсѣм самичък: **je bez přá- tel**, ~ý сѣм-самичък е, няма приятели

samojízdn|ý, -ѣ, -ѣ техн. самоходен: ~ѣ **země- dělské stroje** самоходни земеделски машини

samolepic|í, -i, -i самозалѣпващ: ~i **páska** само-залѣпваща лѣнта; скоч, тиксо

samolibě нар. самодовѣлно, самовлѣбено, самолюбиво, сомомнително

samolibost, -i ж. самодовѣлство, самовлѣ-беност, самолюбивост, сомомнителност

samolib|ý, -ѣ, -ѣ самодовѣлен, самовлѣбен, самолюбив, сомомнителен

samomluv|a, -у ж. монолог, вѣтрешен диалог: **vést dlouhé ~y** водѣ дълги диалози сѣс сѣбе си

samonabíjec|í, -i, -i самозарѣждащ (се) и воен.: ~i **svítilna** самозарѣждаща се лампа

samoobsluh|a, -у ж. 1. самообслѣжване; **výtah se ~ou** асансьор на самообслѣжване; **jídelna se ~ou** ресторѣнт на самообслѣжване; за-кусвалня 2. разг. магазин на самообслѣжване; сѣпермаркет

samoobslužn|ý, -ѣ, -ѣ, по-рядко **samoobslužn|í**, -i, -i който се отнася до самообслѣжване; който рабѣти на самообслѣжване: ~ѣ **prádelna** общѣствена перѣлня на самообслѣжване; ~ý/ ~i **systém** система на самообслѣжване

samopal, -u м. 1. воен. автомат, автоматична пѣшка; шмѣйзер 2. истор. „самопѣл“ (ста-ринно огнестрѣлно орѣжие)

samopalník, -a м. 1. воен. автоматчик 2. истор. войник, вѣорѣжен сѣс „самопѣл“

samooplozen|í, -i ср. биол. самозарѣждане, абиогенѣза

samopropisovac|í, -i, -i химизирѣн; чрез който се преписва без индигѣ (за хартия): ~i **for- mulář** химизирѣн формуляр

samorost, -u м. декоративен корѣн или клѣн

samorostlost, -i ж. 1. самобитност, своеобрѣзие 2. оригиналност

samorostl|ý, -ѣ, -ѣ 1. саморѣден, самобитен, своеобрѣзен: ~ѣ **kultura** самобитна култура 2. характерен, своеобрѣзен, оригинален: ~ý **humor** своеобрѣзен хѣмор; **byl všdycky po- někud ~ý** винаги е бил голям чешит, голям оригинал

samospád, -u м. техн. самотѣк, гравитациѣнно движѣние

samospasiteln|á, -ѣ ж. остар. ирон. нѣмски език (в Австро-Унгария): **mluvit ~ou** говорѣ на нѣмски език (в Австро-Унгария)

samospasiteln|ý, -ѣ, -ѣ рел. който се отнася към избавлѣние, към спасѣние; единствено спаси-телен: ~ѣ **víra** ирон. пейор. „правата“ вѣра; ~ý **prostředek** ирон. панацѣя, вѣлшѣбно спасително срѣдство

samospouš|ť, -ť ж. фотогр. самоснимѣчка

samospráv|a, -у ж. самоуправлѣние, автоном-мия, автономност: **obecní ~a** общинско само-управлѣние

samosprávn|ý, -ѣ, -ѣ автономен, независим, са-моуправлѣем: ~ѣ **orgány** оргѣни на само-управлѣние, автономни оргѣни; ~ѣ **korporace** автономна, независима корпорѣция

samostatně нар. 1. отдѣлно, поотдѣлно, само-

стоятелно: **posuzovat problémy ~, každý zvlášť** обсъждам всеки проблем поотделно
2. независимо, самостоятелно, автономно:
~ rozhodovat решавам самостоятелно **3. еднолично, свободно, независимо, самостоятелно:**
~ hospodařící rolník селянин, който води еднолично стопанство; частен земеделски стопанин **4. самостоятелно, без външни влияния:**
~ se vyvíjet развивам се самостоятелно
samostatnost, -i ж. 1. рядко самостоятелност, свобода, независимост: **tvůrčí ~** творческа независимост, творческа свобода; **~ úsudku** свобода на мнение **2. полит.** независимост, автономия: **státní ~** държавна независимост, държавен суверенитет; **nabýt ~i** получа независимост
samostatný, -á, -é 1. отделен, самостоятелен:
~ý pokoj самостоятелна стая; **~á kapitola** отделна глава (на книга); **~ý větný člen** език. самостоятелна част на изречение (междуметие, обръщение и под.) **2. самостоятелен, независим (икономически, политически и под.):**
~é knížectví независимо княжество; **~ý stát** суверенна държава **3. частен, едноличен:**
~ý podnikatel едноличен стопански дец; **zaříditi si ~ou dílnu** открива самостоятелна, частна работилница **4. самостоятелен; който се грижи сам за себе си:**
děti jsou už ~é децата вече са самостоятелни, вече сами се грижат за себе си; **~ý vědecký pracovník** научен работник на самостоятелна подготовка **5. своеобразен, оригинален, особен:**
~ý myslitel оригинален, своеобразен мислител
samotřít, -u м. истор. лък-самострел, арбалет; катапулт
samot[a, -y ж. 1. самота, самотност, самотия,
уединение: **žít o ~ě** живея в уединение, сам, отшелнически; **dům stojí o ~ě** къщата е настрана, отделно от останалите къщи; **promluvit si s někým o ~ě** поговоря с някого на четири очи **2. пúстош, пушинак; усамотено, затънтено, глúхо място:**
lesní ~a горски пушинак **3. махала, колиби (постройки извън населено място):**
bydlit na ~ě живея извън населено място
samotář, -e м. 1. самотник 2. саможивец, отшелник
samotářk[a, -y ж. 1. самотница 2. саможивка, отшелница
samotářsk[ý, -á, -é 1. саможив, затворен (за човек, характер и под.):
~á povaha затворен, саможив характер **2. самотнически, отшелнически:**
~ý život самотнически, отшелнически, уединен живот

samotářstv[í, -í ср. 1. самотничество, отшелничество 2. саможивост
samotížn[ý, -á, -é който се отнася до действието на собствената тежест: **~á plavba** vorú свободно плаване на сáлове
samotk[a, -y ж. разг. единична килия; кáрцер
samotn[ý, -á, -é 1. именна форма samotn, samotna, samotno книж. остар. сам, самичък; самотен: **nechat děti doma ~é** оставя децата сами, самички вкъщи; **po smrti rodičů žije ~á** след смъртта на родителите си живее сама, самичка; **cítil se samotn** чувстваше се сам, самотен **2. разг.** сам, самият (за подчертаване): **~é děti to unavilo** самите деца бяха уморени от това; **dověděl se to od ~ého předsedy** той узна (за) това от самия председател; **má to význam jen pro mne ~ou** това има значение само за самата мѐн; **jemu ~ému to bylo nepříjemné** на него самия това му беше неприятно; **~é nadání nestačí** само талант не стига; **už ~á skutečnost, že...** вече самият факт, че... **3. разг. рядко самия (след предлог):**
od ~ého začátku от самото начало; **na ~ém konci města** в самия край, на самия край на града
samoučel [-o-ú-], -u м. книж. самоцел
samoučelně [-o-ú-] нар. самоцелно
samoučelnost [-o-ú-], -i ж. самоцелност
samoučeln[ý [-o-ú-], -á, -é самоцелен: **~é hříčky** самоцелни игри (с думи и под.): **~á poezie** поезия за поезията, самоцелна поезия
samouk [-o-ú], -a м. самоук; **malíř ~** художник-самоук; **učebnice pro ~y** самоучител; учебник за самостоятелно изучаване (на нещо)
samovar, -u м. самовар
samovaz, -u, samovazač, -e м. сел. стоп. сноповръзвачка
samovazb[a, -y ж. 1. единичен àрест: odsoudit k vězení s přísnou ~ou осъжда на строг тъмничен затвор **2. единична килия; кáрцер**
samovlád[a, -y ж. самодържавие, абсолютизъм, автокрация
samovládce, -e м. самодържец, самовластник, автократ(ор): **neomezený ~e** абсолютен монарх; **v rodině byl ~em** прен. експр. в семейството си той беше тиранин, деспот
samovlád[ý, -á, -é самодържавен, самовластен, автократски, автократичен: **~á moc** абсолютна власт; **~á zvůle** деспотичен произвол
samovoln[ý, -á, -é 1. неволен, несъзнателен, инстинктивен, машинален; спонтанен:
~ý pohyb неволно, свободно движение; **~ý vyvoj** спонтанно, стихийно развитие; **~ý potrat** мед. спонтанен аборт **2. добровóлен, свободен, самовóлен:**
~é mučednictví добровóлно мъченичество

samovznícení [í, -í *ср. спец.* самозапалване, самовъзпламеняване

samozápaln [ý, -á, -é *техн.* самозапалващ се, самозапалителен, самовъзпламеняващ се

samozásobitel, -e *м.* човек, който се самозапасява, който сам се снабдява с хранителни продукти

samozřejmě I *нар.* естествено; като нещо естествено; като нещо очевидно; като нещо безспорно: **přijímala dary** ~ тя приемаше подаръците като нещо напълно естествено

samozřejmě II *част.* естествено, очевидно, несъмнено, сигурно, разбира се, безспорно: **to ~ nic neznamená** това, разбира се, не означава нищо; **přijdeš?** – ~! ще дойдеш ли? – разбира се! сигурно!

samozřejmost, -i *ж.* естественост, безспорност, очевидност: ~ **tvrzení** очевидност, безспорност на твърждение; **říkal úplně ~i** той казваше известни, банални истини

samozřejm [ý, -á, -é] очевиден, безспорен, несъмнен, естествен, ясен; който се разбира от само себе си: ~ **á povinnost** напълно естествено задължение; **říkat ~é věci** казвам известни, безспорни неща; **je ~é, že...** очевидно е, от само себе си се разбира, че...

samozvanec, -ce *м.* самозванец; узурпатор, похитител (*на власт и под.*) и *прен.*: **hrstka ~ů** шепа самозваниц

samozvan [ý, -á, -é] **1.** самопоканил се, неканен: ~ **ý host** неканен гост **2.** самозван, самопроизведен, самопровъзгласил се: ~ **ý král** крал-самозванец

samožitn [á, -é] *ж.* ржана водка

samožitn [ý, -á, -é] ржжен, направен (само) от ржж **saml**, -u *м.* муз. сампъл/сѐмпъл; откъс от музикална композиция (*в електр. музика*)

samý *вж. sám*

sa [ň, -ně] *ж.* **1.** ламя, змей, дракон: **sedmihlavá ~ň** змей със седем глави **2. разг. експр.** фурия, вещица, ламя, чудовище (*за жена*): **má za ženu úplnou ~ň** женя му е истинска вещица, истинска **жестокост**

като вълчица е, като фурия е спрямо някого

sanac [e, -e] *ж.* *икон.* санация; икономическо заздравяване, икономическо закрепване

sanatori [um [-to/-tó-], -a *ср.* санаториум

sandál, -u *м.* сандал и *истор.*

san [ě, sán] [ě, -í] *ж. само. мн.* **1.** шейна: **jezdit na ~ích** пързям се с шейна, на шейна; **závodní ~ě** състезателна шейна **2. техн.** плъзгач

sangvinick [ý [-пу-], -á, -é] сангвиничен: ~ **ý temperament** сангвиничен темперамент

sangvinik [-пу-], -a *м.* сангвиник

sanic [e, -e] *ж.* **1.** плаз (на шейна) **2.** пъртина, път за шейна **3.** пързяне с шейна; пързалка за шейна: **děti se těšily na ~i v zimě** децата очакваха с нетърпение зимната пързалка **4. анат.** (долна) челюст: **stisknout ~i** стисна челюсти

sanit [a [-пу-], -y] *ж.* **1. истор. воен. разг.** военна санитарна част; санитарна рота: **jako voják sloužil u ~y** като войник той служеше в санитарна част, в санитарна рота **2.** здравна санитарна служба, санитарна част **3. разг.** линейка, кола на „Бърза помощ“

saniták [-пу-], -a *м. разг.* **1.** санитар **2.** войник от санитарна рота **3.** шофьор на линейка

sanitární [í [-пу-], -í, -í] санитарен; здравен; хигиенен: ~ **í den** санитарен ден; ~ **í pracovník** санитарен, хигиенен работник

sanitář [-пу-], -e *м.* санитар

sanitářka [-пу-], -y *ж.* санитарка

sanitka [-пу-], -y *ж.* линейка, кола на „Бърза помощ“

sanitní [í [-пу-], -í, -í] санитарен, здравен: ~ **í služba** здравна, санитарна служба; ~ **í auto** линейка, кола на „Бърза помощ“; ~ **í oddíl** санитарна военна част, санитарна рота; ~ **í keramika** санитарен фаянс, санитарна керамика

sáňkař, -e *м.* **1.** човек, който се пързяля, вози се на шейна, с шейна; човек, който кара шейна **2.** състезател по пързяне с шейна, по бобслеи: **olympijské soutěže ~ů** олимпийски състезания по пързяне с шейни, по бобслеи **sáňkařka**, -y *ж.* **1.** жена, която се пързяля с шейна **2.** състезателка по пързяне с шейна, по бобслеи

sáňkařsk [ý, -á, -é] който се отнася към пързяне с шейна: ~ **á dráha** писта за пързяне с шейна, писта за бобслеи; ~ **ý sport** пързяне с шейна; с бобслеи

sáňkařstv [í, -í] *ср.* пързяне с шейна; бобслеи

sankce [e, -e] *ж.* **1. юрид.** санкция, признаване, увърждаване, одобрение (*от висша инстанция*): **návrh zákona obdržel ~i** законопроектът беше одобрен **2. обикн. мн.** **sankce**, -í санкции; принудителни, наказателни мерки: **sáhnout k ~ím** прибегна до санкции, до принудителни мерки; **trestní ~e** *юрид.* наказателни санкции, наказателни мерки **3. в съчет.** **pragmatická ~e** *истор. юрид.* указ на владетел с валидност на закон

sáňkovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* пързям се на шейна; с шейна; возя се на шейна, с шейна; карам шейна

sa [ňky, -něk] *ж. само. мн.* **1.** умал. шейничка, детска шейна **2. техн.** плъзгач

san [ovat, -uji/*разг.* -uju] *несв. и св. книж.* са-

нирам; провеждам/проведа, извършвам/извърша санация

sanskrt, -u *м. език.* санскрит

sánski|ý, -á, -é *сел.стоп.* саански: **~á koza** саанска коза

sáp|at se, -u se/-ám se *несв. (na koho, na co; po kot, po čem)* нападам, атакувам (някого, нещо); нахвърлям се (върху някого, върху нещо); напирам (към някого, към нещо): **psi se ~ali na cizince** кучетата нападаха непознатия, нахвърляха се върху непознатия

saponát, -u *м. 1. само мн. saponát|y, -ů* *хим.* сапонати **2.** перилен препарат, прах за пране, почистващ препарат: **prát v ~u** пера с перилен препарат

saponátov|ý, -á, -é сапонатов; който съдържа сапонат: **~é prostředky prací a čisticí** перилни и почистващи препарати

saranč|e, -e *ж. и по-рядко saranč|e, -ete* *ср.* скакалец: **~e stěhovavá** *само ж. зоол.* прелетен скакалец (Locusta)

sarapatička, sarapeticka *вж. serepetička*

sardel, -e *ж. 1. зоол.* сардѐла (Engraulis) **2. хран. сардѐла, консерва от сардѐла **3. учил. жарг.** цафка, цафѐ, слаб (*слаба оценка*): **dostat ~** получа цафка, цафѐ, цвайка, слаб**

sardelov|ý, -á, -é *хран.* сардѐлен: **~é máslo** тарам-хайвер със сардѐли, с аншоа: **~á omáčka** сос със сардѐла, сос с аншоа; **~á pasta** паста от сардѐла, от аншоа, от солѐни риби

sardink|a [-du-], -y *ж. 1. зоол.* сардина (Sardina) **2. хран.** сардинки; риба консерва, консерва от сардини ♦ **blyudě|n|o** **~y** бяха натѣпкани (във влака) като сардѐли

sarkast|a, -y *м.* саркастик

sarkastick|ý [-tu-], -á, -é саркастичен, язвителен; ироничен, подигравателен: **~ý úsměv** саркастична усмивка; **~á poznámka** язвителна, иронична забелѐжка

sarkazm|us, sarkasm|us [-zm-], -u *м.* сарказъм

sarkofág, -u *м.* саркофаг: **mramorový ~** мраморен саркофаг

sarkom [-óm], -u *м. мед.* саркѐма, злокачествен тумор

Sas, -a *м.* саксонѐц

sasank|a, -y *ж. 1. бот.* съсънка, анемѐна (Anemone) **2. зоол.** актиния, морска анемѐния (Anemonia, Actinia)

Sask|a, -y *ж.* саксонка

sát, saj|разг. saju *несв. 1. (co)* смѹча, всмѹквам (*нещо*): **~ si z prstu krev** смѹча (си) крѹв от прѹста **2. (co)** сѹча, бѹзая (*нещо*): **dítě saje mateřské mléko** детѐто сѹче, бѹзая майчино мляко **3. (co)** *експр.* сѹрбам, смѹркам (*нещо*):

~ černou kávu z koflíku сѹрбам, смѹркам (шварц) кафѐ от чаша **4. обикн. третол. saje (co)** всмѹква, попи́ва, поглѹща (*нещо*): **pijavý papír saje inkoust** попивателната (хартия) попи́ва масти́ло; **bavlněné prádlo saje pot** памѹчното бельѐ попи́ва потъ **5. (co)** вдѹх-вам, вдѹшвам, поѐмам (*нещо*): **~ vůni květin** вдѹшвам ухание на цветя; **~ kouř cigarety** всмѹквам, поѐмам дѹм от цигара **6. (co)** *прен. книж.* жадно, страстно поглѹщам, възприѐмам (*нещо*): **sála do sebe melodii písně** тя поглѹщаше жадно мелѐдията на песента **7. (co)** *прен. книж.* чѐрпя, всмѹквам (*сила, утеха и под.*): **sál sílu z laskavých slov přítelových** тѐй чѐрпеше сила от милите дѹми на приятеля **8. (koti co)** *прен.* изсмѹквам (*нещо от някого*); лишавам (*някого от здраве, сила и под.*)

satan, -a, satan|áš, -áše *м. 1. Satan* *библ.* Сатанѐ, Лѹцифер, Велзевѹл **2. книж. сатанѐ, дявол, дѐмон: **je to zlý člověk, vtělený ~/-áš** тѐй е лѐш чѹвѐк, ѳстински сатанѐ, същѹински дявол; **řádit, klít jako ~/-áš** беснѐя, вилнѐя, кѹлна като дявол; **ať mě vezme ~/-áš, nemluví-li pravdu** *разг. експр.* да ме взѐмѐ дяволѹте, ако не каже истината ♦ **nebojse ani ~áše** не сѐ бой ни от дявола, ни от бѹга; **venku se ženil sám ~áš** кѹчешко врѐме (*за много лошо врѐме*); **kde tě ~i nosili?** кѹдѐ се загѹби тѹлково врѐме? **sám ~/-áš mi to napískal** дяволът ме подстѹри, дяволът ме подѹчи (*за необмислена, лоша постѹпка*) **3. разг. експр.** пакѹстник; бѹен, необузѹдѹн чѹвѐк; лѐш чѹвѐк; дявол: **to dítě je takový ~/-áš** товѹ детѐ е голям пакѹстник, жив дявол, дявол и половина **4. в съчет. hřib ~ бот.** дяволска гѹба (Boletus satanas)**

satansk|ý, -á, -é **1.** сатанински, дяволски, дѐмонски: **~é pokušení** дяволско изкушѐние **2. експр.** лѹш, зѹл, злѹрад, сатанински, дяволски, дѐмонски, пѹклен: **~á zloba** сатанинска, дѐмонска злѹба; **~ý skutek** пѹклено дѐло, сатанинско дѐло

satelit I, -a *м. 1. експр.* спѹтник, сателѹт **2.** телѹхранѹтел, пазѹч, пазѹтел: **panovníkův ~** телѹхранѹтел на владѐтел **3. прен. пейѹр.** сателѹт, последѹвател, епигѹн: **literární ~** литератѹрен сателѹт, епигѹн

satelit II, -u *м. 1. астр.* рядко спѹтник, сателѹт **2. стрѹит.** сѐлице-сателѹт, град-сателѹт **3. прен. полит.** дѹржа́ва-сателѹт **4. спорт.** втородивизиѹнен турнир

satelitn|í, -í, -í **1.** сателѹтен: **~í město** *стрѹит.* сѐлице-сателѹт; **~í stát** *полит.* дѹржа́ва-сателѹт, сателѹтна дѹржа́ва **2. в съчет. ~í turnaj** *спорт.* втородивизиѹнен турнир

satén, -u *м. текст.* сатен

satír|a [-ty-], -y *ж. 1. лит.* сатира **2.** сатира, изобличение, силен присмех: **bojovat proti zlořádům břitkou ~ou** воювам срещу нередности с остра сатира

satiricky [-ty-] *нар.* сатирично, иронично, подигравателно, присмехулно: **~ se usmívat** усмихвам се подигравателно

satirick|ý [-ty-], -á, -é **1.** сатиричен, сатирически; който се отнася до сатира: **~á poezie** сатирична поезия; **~ý básník** поет-сатирик **2.** подигравателен, язвителен, присмехулен: **~é poznámky** хапливи, язвителни забелёжки

satirick|a [-ty-], -y *ж.* женá-сатирик, авторка на сатири

satirik [-ty-], -a *м. 1.* сатирик, автор на сатири **2. прен.** сатирик, изобличител: **jízlivý ~** язвителен, жлъчен, хаплив изобличител

satisfak|e [-ty-], -e *ж. книж.* удовлетворение (за обида и под.): **dát, žádat ~i za urážku** дам, пойскам удовлетворение за обида; **dosáhnout ~i** получа удовлетворение

satur|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (koho, co) книж.* насыщам/наситя, задоволявам/задоволя (някого, нещо): **být ~ován něčím** наситен съм с нещо; притежавам нещо в необходимото количество; **~ovat potřebu pracovních sil** задоволявам/задоволя нуждата от работна ръка; **trh je ~ován zbožím** пазарът е наситен със стока, задоволен откъм стоки

satyr, -a *м. 1. митол.* сатир, фавн: **smát se jako ~** смея се като сатир, злостно, злорадо **2. прен. книж.** сатир, сладострастник; чувствен, похотлив човек: **starý ~** похотлив старец

saun|a, -y *ж.* сауна, финландска баня

sava|na, -ny *ж. геогр., обикн. мн.* **savan|y**, -n савани

sav|ec, -ce *м. зоол.* бозайник; млекопитаещо (животно) (Mammalia): **placentální ~ci** плацентални бозайници, млекопитаещи; **vejcorodí ~ci** яйценосни бозайници, млекопитаещи; **živorodí ~ci** живорождащи бозайници, млекопитаещи

sav|ý, -á, -é 1. смукателен, смучещ: **~á telata** телета-сукълчета; **~ý hmyz** насекоми-хоботници **2. прен.** възприемчив, впечатлителен: **~á duše** възприемчива, впечатлителна душа **3. в съчет. ~ý papír** попивателна хартия

saxofon, -u *м. муз.* саксофон

saxofonist|a [-ny-], -y *м.* саксофонист

sazárn|a, -y *ж.* словослагателски цех, словослагателско отделение

sazb|a, -y *ж. 1.* тарифа; тарифна ставка, таблица: **pevná ~a** твърда тарифа, твърда цена; **jednotná ~a** единна тарифна мрежа, единна та-

рифа; **~a za plyn, za elektřinu** тарифа за газ, за електричество; **denní, noční ~a elektrického proudu** дневна, нощна тарифа за електрически ток; **železniční ~a** железопътна тарифа; **poštovní ~a** пощенска тарифа, пощенска такса; **dopravní ~a** транспортна тарифа, транспортна такса; **celní ~a** митническа тарифа; **úkolová ~a** *икон.* тарифа за работа на акорд; **hodinová ~a** *икон.* почасова тарифа; тарифа за работа на час; **úřední ~a** нормативна тарифа; **prémiová ~a** таблица за прémie; **daňová ~a** тарифа за данъци и такси; **úroková ~a** *фин.* лихвен процент; таблица на лихви; **~a pojistného** *икон.* тарифа на застраховки **2. в съчет. trestní ~a *юрид.* размер на наказание от... до... **3. полигр.** набор (на ръкопис): **kniha je v ~ě** книгата е в набор, книгата се набíра; **sloupcová ~a** шпáлти; **strojová, ruční ~a** машинен набор, ръчен набор; **řádková ~a** набор на линотип; **bloková ~a** блоково свързване на набран материал (в квадрат, в правоъгълник и под.); **zlomená, stránková ~a** страниран набор; **hladká ~a** набор с еднакъв шрифт; глэдък набор; **kompresní ~a** компресиран, плътен набор (без разредка между редовете); **rozmetat ~u** разпилея набор; **lámat ~u** *разг.* страһирам; *разг.* сека набор**

saz|e, -e *ж., обикн. мн.* **saz|e, -í** сажди: **je celý od ~í** целият е в сажди

sazebníc|e, -e *ж. полигр.* шпáлтa

sazebník, -u *м.* справочник за такси и тарифи; ценоразпис

sázec|í, -í, -í 1. полигр. наборен, словослагателен; който слъжи за набíране: **~í stroj řádkový** линотип; **~í stroj monotypový** монотип **2. град. земед.** садачен; който слъжи за садене, за разсаждане: **~í stroj** садачка, машина за садене

sazeč, -e *м. полигр.* словослагател, печатар

sazečsk|ý, -á, -é полигр. 1. словослагателски, печатарски **2.** печатен: **~é chyby** печатни грешки; **~ý šotek** печатна грешка, при която се променя значението на думата

sazeníc|e, -e *ж.* (младо) растение за разсад; коренче разсад: **zeleninové ~e** зеленчуков разсад

sazeničk|a, -y *ж. умал.* коренче разсад

sázenk|a, -y *ж.* фйш за залагане, за игра на тогто **sázen|ý, -á, -é в съчет. ~á vejce** *готв.* яйца на очи

sáz|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (co)* садя, разсаждам, засаждам (растения, дръвчета) **2. (co, рядко koho kat)** поставям, намествам, слагам (нещо, някого някъде): **~et peníze na stůl** сла-

гам, брой пари на масата; **~et rány hlava nehlava** *експр.* раздавам удари, където завърна **3. в съчет.** **~et chléb do pece** *спец.* мятam хляб в пещ **4.** (*do čeho, na co*) залагам, играя (*на нещо*); участвам в залагания (*на нещо*): **~et do loterie** играя на лотария; **~et do sportky** играя на то̀то; **~et na koně** залагам на конни състезания **5.** (*–; co*) залагам (*нещо*) при обло̀г: **~et stovku, že to nedokáže** залагам сто-тачка, че няма да успее; **~et sto proti/ku jedné** залагам сто срещу едно; **~et život** залагам живота си **6.** (*na koho, na co*) разчитам, вярвам *на някого*; **~et na něco** *крк.* залагам за нещо главата си, живота си; напълно съм сигурен в нещо; **~et všechno na jednu kartu** залагам, слăгам всичко на една карта; **~et na špatnou kartu** залагам на лоша карта **7.** (*co*) *полигр.* набирам (*нещо*): **dát ~et** дам за набор, за набиране **sáz|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** *несв. 1. (s kým o co)* обзалагам се (*за нещо с някого*): **~et se o peníze** обзалагам се на пари; **~ím se, že na to zapomněl** сигурен съм, че е забравил за това **2. третол. -í se (na co)** *рядко книж.* отлага се, отпуща се (*върху нещо, на нещо*): **sníh se měkce na střechy** *и* снегът леко се стеле по покривите **sáz|ka, -ky** *жс.* **1.** то̀то, лѐто, спорт-то̀то *и под.:* **hrát v ~ce** играя на то̀то **2. Sázka** (*сърк. от Sázková kancelář*) Спортен тотализатор, ТОТО **sáz|ka, -ky** *жс.* **1.** залѐг, мѝза, стăвка (*при хазартни игри*): **hrát o velké ~ky** играя с голѐми сѝми, на голѐми сѝми; залагам (*на*) висѐки мѝзи **2.** обло̀г, бас: **uzavřít ~ku** обзалѐжа се; склѐча обло̀г; басѝрам се; хвăна се на бас; **prohrát ~ku** загѝбя обло̀г, бас; **vyhrát ~ku** спечѐля обло̀г, бас; **dát čest v ~ku** залѐжа (*на*) чѝст *и* **vůlechnost** залѐжено, поставено на карта **sázkař, -e** *м.* участник в залагания, в лотария *и под.:* **~ na dostizích** участник в залагания на конни състезания; **tipy pro ~e** прогнози, предварителна информация за евентуален победител, предназначени за залагащите (*при конни състезания*) **sázkov|ý, -á, -é** кѝто се отнася към залăгане, към обло̀г: **~á hra** хазартна игра; **~á kancelář** бюро за залăгане; спортен тотализатор **sbal|it, -ím** *св. 1. (co)* свѝя, навѝя, завѝя (*нещо*): **~it papír do role** навѝя хартия на рулѐ; **~it si cigaretu** свѝя си цигара **2. (co)** прибера, опаковам, подреда, събера (*багаж и под.*): **~it si knihy** опаковам, събера книгите си; **~it šaty**

do kufru опаковам, подреда дрѝхи в кѝфар; **~it si kufr** пригѝтвя си кѝфара; **už má ~eno** *прен.* гѝтѝв/гѝтѝва е за пѝт, за трѝгване, да трѝне *и* **vyprávit, vyřít** **látka** вдѝгна си партакѝшите, чѝковете; **~it závod** *спорт. жарг.* откăжа се от състезание, предам се **3. (co)** *грубо* откăдна, прибера, свѝя (*нещо*): **~it pneumatiku** свѝя гѝма (*на колă*) **4. (koho – вин.)** пѝпна, гѝпя, арестѝвам (*някого*); насѝлствено хвăна *и* отвѝда (*някого*): **policajt ~í vandráka** полицăят ще арестѝва скѝтника **5. (koho – вин.)** *жарг.* сваля, задушă (*гаджѝ и под.*) **sbal|it se, -ím se** *св. 1.* свѝя се, навѝя се: **ježek se ~il do klubička** таралѝжѝт се свѝ на кълбѐ **2. разг. експр.** събера си багажа, пригѝтвя се за пѝт **sbal|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. 1. (co)* свѝвам, навѝвам, завѝвам (*нещо*): **~ovat papír do role** навѝвам хартия на рулѐ **2. (co)** прибирам, опаковам, подрѝждам, събирам (*багаж и под.*): **~ovat šaty do kufru** прибирам, опаковам, подрѝждам дрѝхи в кѝфар **sbal|ovat se, -uji se/разг. -uju se** *несв.* свѝвам се, навѝвам се: **mraky se ~ují** облаците се стрѝпват **sběh, -u** *м.* **1.** стрѝпване, натрѝпване, наплив на хѝра **2. остар. книж.** стечѝние на обстоятелствата: **šťastný ~** щастливо стечѝние на обстоятелствата **sběhl|ý, -á, -é** събрăн, стрѝпан, натрѝпан (*на едно място*) **sběh|nout, seběh|nout, -nu** *св. 1. (–; co)* спѝсна се тичешкѝм; изтѝчам отгѝре надѝлу; пробăгам (*нещо*) отгѝре надѝлу: **~nout s kopce** спѝсна се тичешкѝм от хѝлм, по хѝлм; **~nout po schodech** изтѝчам надѝлу по стѝлби; **~nout schody** пробăгам (*по*) стѝлби надѝлу **2. само sběh|nout (si)** (*pro co*) *експр.* отскѝча, прескѝча (*до някъде с някаква цел*); отбѝя се (*някъде за нещо*) за крăтко врѝме: **~nout (si) do obchodu pro nákup** прескѝча до магазинă за покѝпки, на покѝпки; **~nout si na chvílku k sousedce** отбѝя се за мăлко у съсѝдка, при съсѝдка **3. (z čeho)** отклонѝ се, отбѝя се (*от пѝт и под.*): **~nout ze silnice** отбѝя се от пѝтя **sběh|nout se, seběh|nout se, -nu se, обикн. мн. -neme se** *св. 1.* стечѝм се, стрѝпаме се, съберѝм се (*някъде*) с тѝчане, с бѝгане: **~nout se k požáru** стечѝм се, стрѝпаме се на мѝстото на пожăр; **mraky se ~ly kolem měsíce** облаците се стрѝпаха около месечината; **všechna krev se jí ~la do tváře** крѝвтă избѝй по бѝзите ѝ *и* **vyprávit, vyřít**

пълни със слюнки **2.** обикн. *третол. мн. -nou* се пресекат се, кръстосат се, съберат се (на едно място, в една точка) (за пътища и под.)
sběr, -u м. 1. събиране (на вторични суровини, билки и под.): **organizovaný ~ odpadových surovin** акция за събиране на вторични суровини **2.** вторични суровини: **dát do ~u** дам за вторични суровини
sběrací, -í, -í 1. който е предназначен, който служи за събиране на нещо: **~í lis** сел. стоп. машина за прибиране и балиране на сенò, слама и под. **2.** в съчет. **~í listina** подписен лист; лист за събиране на подписи
sběrač I, -e м. одуш. събирач; лице, което събира нещо: **~ léčivých bylin** билкар, събирач на билки; **~ vajec** купувач, изкупвач на яйца; **~ tenisových míčků** момче, което събира топките (в тениса)
sběrač II, -e м. неодуш. събирател, колектор (машина, устройство): **~ kouře** техн. димовловител; **trolejový ~** електр. ліра; **pentografový ~** електр. пантограф; **~ brambor** картофокомбайн; събирачка на картофи, машина за събиране на картофи
sběračka I, -y жс. жена, която събира нещо; събирачка
sběračka II, -y жс. черпак, голяма лъжица: **~a na polévku** черпак за супа
sběratel, -e м. колекционер, събирач: **~ známek** колекционер на марки; филателист, истор. темброфил; **~ mincí** колекционер на монети; нумизматик, нумизмат; **~ lidových písní** събирач на народни песни; **~ pomluv, klepů** прен. експр. клюкар, интригант
sběratelka, -y жс. колекционерка, събирачка
sběratelský, -á, -é колекционерски, събирателски: **~ý zájem** колекционерски интерес; **~á činnost mezi lidem** събирателска дейност сред народа
sběratelství, -í ср. колекционерство, колекционироване, събирателство: **~í poštovních známek** колекционироване на пощенски марки; **~í lidových pohádek** събиране на народни приказки; **zabývat se ~ím** колекционирам, занимавам се с колекционироване
sběrní, -y жс. пункт за предаване, за изкупване, за събиране (на вторични суровини, дрехи и под.): **~a mléka** остар. пункт за изкупване на мляко; **pavlač byla ~a klepů** прен. експр. чардакът, опашващ вътрешния двор, беше развѣдник на клоки; **~a kusových zásilek** трансп. колетно отделение; **odsunová ~a** воен. пункт за прехвърляне на ранени в тила
sběrný, -á, -é 1. който служи за събиране: **~é**

nádoby na odpady съдѣни за отпадѣци; **~á nádrž na vodu** водохранилище; **~ý tábor pro vystěhovalce** емигрантски, изселнически лагѣр **2.** който се събира; който е предмет на събиране: **~é suroviny** вторични суровини; **~á komunikace** трансп. шосейна мрежа към магистрала, извеждаща от населено място; **~é hospodářství** икон. събирателство (най-ранен стадий на стопанска дейност)
sběrový, -á, -é в съчет. **~á akce** акция за събиране (на вторични суровини); **~ý papír** хартиени отпадѣци за вторични суровини
sběr, -e жс. събир. пейор. сган, събирщина, паплач: **to nejsou lidé, to je ~** това не са хора, а събирщина
sbíh|at, -ám нескв. **1.** (–; со) спускам се тичешком (отнякъде); изтичвам отгоре надолу; пробягвам (нещо) отгоре надолу: **~at po svahu** спускам се (надолу) по склѣн **2.** спускам се, стичам се, насочвам се надолу; **vysoký břeh ~á k vodě příkrým srázem** високият бряг се спуска стрѣмно към водата
sbíh|at se, -ám se, обикн. мн. -áme se нескв. **1.** стичаме се, стрѣпваме се, събираме се (някъде) с тичане, с бягане: **děti se ~ají okolo matky** децата се стрѣпват, събират се около майката; **mraky se ~aly na obloze** на небѣто се стрѣпваха облаци; **krev se mu počala ~at do tváře** кръвта започна да нахлѣва/нахлѣваше в лицето
sbíh|at se, -ám se, обикн. мн. -áme se нескв. **1.** стичаме се, стрѣпваме се, събираме се (на едно място, в една точка) (за пътища и под.): **tratě se ~ají v železničním uzlu** железопѣтните линии се събират в ж.п. вѣзел; **paprsky se ~ají** лъчите се събират, пресичат се (в една точка); **pátrání se ~alo v jednom bodě** прен. всички следи водѣха към една точка
sbíhavý, -á, -é ~é сходящ, конвергентен: **~é čáry** сходящи линии; **~ý vývoj** конвергентно развитие; **~ý svazek paprsků** физ. сходящ сноп от лъчи
sbíjecí, -í, -í 1. в съчет. **~í stroj** техн. машина за сковаване, за сглобяване на дѣски **2.** в съчет. **~í kladivo** минно миньорски чѣк, бѣен чѣк
sbíječka, -y жс. минно миньорски чѣк, бѣен чѣк
sbíjet, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. **1.** (со; со з чѣхо) сковavam (нещо; нещо от нещо); заковavam (нещо към нещо): **~et prkna dohromady** заковavam дѣски една към друга; **~et nábytek** сковavam мѣбели **2.** (со) минно откѣртвам, разбивам, раздробявам (руда и под.): **~ení uhelné sloje** откѣртване, разбиване на вѣглищен пласт

sbíran|ý, -á, -é в съчет. **~é mléko** обезмаслено мляко, мляко без каймак

sbír|at, -ám нескв. **1.** (со) събирам (нещо): **~at rozsypané peníze** събирам разпръснати пари; **~at borůvky** събирам боровинки **2.** (со) колекционирам, събирам (нещо): **~at známky** събирам, колекционирам пощенски марки; **~at lidové písně** събирам народни песни **3.** (со на кого, на со) организирам подписка, събирам пари и под. (за някого, за нещо): **~at peníze na/pro postižené** събирам пари, парична помощ за пострадали; организирам подписка в помощ на пострадали; **~at podpisy na žádost** събирам подписи под молба **4.** (со) събирам, обединявам (нещо): **řeka ~á přítoky** реката събира притоците **5.** (со) събирам, тръпам (сили, знания и под.): **~at vědomosti** тръпам знания; **~at odvalu** събирам смелост; **~á slova k odpovědi** търси, трудно намира думи за отговор **6.** (со) обирам, събирам (нещо): **~at škraloupky z mléka** обирам, събирам каймак от мляко **7.** (со) събирам, вдигам, разтръбвам (нещо): **~at nádoby se stolu** събирам съдове от масата; прибирам масата; **~at papír (ze země)** вдигам хартия (от земята)

♦ **~at sbírat** (на кого) набирам, надиплям (гънки на дреха); правя набор (на дреха) **9.** (со кому) конфискувам, (принудително) вземам, изземам/изземвам, прибирам, реквизирам (нещо от някого): **~at zakázané knihy** конфискувам забранени книги **10.** (кого) разг. прибирам, арестувам, задържам (някого): **~at podezřelé osoby** арестувам подозрителни лица

sbír|at se, -ám se нескв. **1.** остар. събирам се: **lidé se ~ali a šli na pole** хората се събираха и отиваха на нивите; **řeka se ~á z pramenů** реката се събира от изворите **2.** обикн. безл. **-á se** (к чему) клоня (към нещо); готви се, капи се (нещо да започне): **~á se k bouři** приближава буря; **~á se k dešti** готви се да вали **3.** третол. **-á se** разг. загноява, забира (за рана и под.): **rána se ~á** раната загноява, забира **4.** разг. оправям се, съвземам се, идвам на себе си (след болест и под.): **~at se po nemoci** оправям се, съвземам се след болест **5.** (кам) разг. тръгвам (за някъде): **už se musíme ~at** вече трябва да тръгваме; време е вече да тръгваме

sbírk|a, -y ж. **1.** сбирка, колекция: **soukromé, muzejní ~y** частни, музейни сбирки, колекции; **~a obrazů** колекция (от) картини **2.** събиране (на пари, помощи и под.): подписка за събиране (на пари и под.): **peněžitá ~a**

събиране на парични помощи; **uspořádat ~u ve prospěch, na podporu někoho** организирам подписка, събиране на помощи в полза, в подкрепа на някого **3.** стихосбирка; сборник: **básnická ~a** стихосбирка; **~a úloh z matematiky** сборник със задачи по математика; **Sbírka zákonů** Държавен ♦ **hřb** **je malá díрка, ale velká ~a** пословица човешкото гърло е ненаситно

sbít, sbiji/разг. sbiju св. **1.** (со; со з чeho) скová (нещо; нещо от нещо): **~ prkna** скová дъски; **~ z latěk lavičku** скová от летвички пейка **2.** (со) минно откъртя, разбия, раздробя (руда и под.)

sbliž|it, -ím св. (кого, со с кým, с čím) сближа (някого, нещо с някого, с нещо): **dítě je znovu ~ilo** детето отново ги сближи

sbliž|it se, -ím se св. **1.** (с кým, с čím) сближа се (с някого); стана близък (с някого, с нещо; на някого, на нещо): **~ili se pracovně a lidsky** сближиха се професионално и като хора **2.** (ке кому, к чему) рядко приближа се (към някого, към нещо); доближа се (до някого, до нещо): **při mluvení se hlasivky ~í** при говорене гласилките, гласните връзки се доближават

sbliž|ovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (кого, со с кým, с čím) сближавам (някого, нещо с някого, с нещо): **soužití ~uje manžele** съвместният живот сближава съпрузите

sbliž|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (с кým, с čím) сближавам се (с някого, с нещо); ставам близък (с някого, с нещо; на някого, на нещо): **~ovat se s přítelem** сближавам се с приятел; **významové ~ování slov** сближаване на думи по значение

sbohem междум. **1.** рядко остар. сбóгом (поздрав при разделя): **dát, říci ~ někomu, něčemu** сбогувам се, простя се, разделя се с някого, с нещо; **poslední ~** последно сбóгом (надпис на траурен венец) **2.** в съчет. **no ~!** рядко разг. експр. нóво двáйсе! хўбава рáбота! (за недоволство)

sbor, -u м. **1.** колектив, състав, ансамбъл, колèгия, кòрпус, команда и под. (група от хора): **učitelský ~** учителски колектив, преподавателско тяло; **baletní ~** балетен ансамбъл, балетна трўпа; **operní ~** оперен ансамбъл, оперна трўпа; **~ trubačů** дұхов ансамбъл; **důstojnický ~** офицèрски кòрпус; **~ kněží** свещèническа колèгия; **diplomatický ~** дипломатически кòрпус; **požární ~** пожáрна команда; **poradní ~** консултативен съвет; **mírové ~y (OSN)** умиротворителни, мироопáзващи сйли (на ООН); **armádní ~** воен. армèйски кòр-

пус; **velitelský** ~ воен. команден състав; **Sbor národní bezpečnosti (SNB)** *остар.* Корпус за държавна сигурност (Народна милиция); **zákonodárný** ~ юрид. Законодателна комисия
2. муз. хор: **pěvecký** ~ певчески хор; **zpívat ve ~u** пѣя в хор **3.** муз. хорово произведение, хорова композиция: **složit ~y** композирам хорови произведения **4.** църк. **a)** енория (обикн. в евангелистките църкви): **Českobratrský evangelický** ~ Евангелистка енория на „Чешките братя“ **б)** молитвен дом, молитвена зала (ритуално помещение при евангелистите)
sborem нар. хорово, вкупом, в хор: **odpovídat ~** отговарям хорово
sborist[a, -y] *м.* **1.** хорист **2.** участник в ансамбъл
sboristk[a, -y] *ж.* **1.** хористка **2.** участничка в ансамбъл
sbormistr, -a *м.* муз. капелмайстор, диригент (на хор)
sborník, -u *м.* сборник, сбирка: ~ **národních písní** сбирка (с) народни песни; ~ **referátů ze sjezdu** сборник с доклади от конгрес
sborově нар. хорово, вкупом, в хор: ~ **zpívat** обикн. мн. пѣем хорово
sborovn[a, -y] *ж.* учителска стая
sborov[y, -á, -é] **1.** хоров: ~ **á recitace** хорова декламация; ~ **á skladba** муз. хорова композиция; ~ **é těleso** муз. хор, хоров състав **2.** групов, масов: ~ **é scény** масови, групови сцени; ~ **é velitelství** воен. обединено командване; ~ **ý soud** юрид. съдийски състав
sbratřen[í, -í] *ср.* побратимяване, сближаване
sbratř[í]t, -ím *св.* (кого, со; кого с кým) побратимя, сродя, сближа (някого, нещо; някого с някого): ~ **it dělníka s rolníkem** побратимя работника със селянина
sbratř[í]t se, -ím se *св.* (–; с кým, с čím) побратимя се, сродя се, сближа се (с някого, с нещо)
sbratř[í]ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (кого, со; кого с кým) побратимявам, сродявам, сближавам (някого, нещо; някого с някого)
sbratř[í]ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* (–; с кým, с čím) побратимявам, се, сродявам се, сближавам се (с някого, с нещо)
sbrous[í]t, -ím *св.* (со) **1.** изстържа (нещо); премахна (нещо) чрез шлайфане: ~ **it starý nátěr smirkovým papírem** изстържа стария лак, старата боя с шкурка **2.** изпиля, шлифовам (нещо): ~ **it klíč, aby zapadl** изпиля ключ, за да влезе точно; ~ **it hrany** изпиля ръбове
sbruš[í]ovat, -uji/разг. -uju (со) **1.** изстъргвам (нещо); премахвам (нещо) чрез шлайфане **2.** изпилвам, шлифовам (нещо)
sbunt[í]ovat, zbunt[í]ovat, -uji/разг. -uju *св.* разг.

подбужда, подтикна, подсторя, разбуня: ~ **ovat demonstraci** подтикна към демонстрация; предизвикам демонстрация
sbunt[í]ovat se, zbunt[í]ovat se, -uji se/разг. -uju se *св.* разг. разбунтувам се
scanner, scanovat *вж.* skener, skenovat
scát, chcát, chěj[u] *несв.* вулг. пикая, мочам; ходя по малка нужда
sced[í]t, -ím *св.* (со; со z čeho) оцеда, отцеда (нещо от нещо); прецеда, изцеда (нещо): ~ **it vodu z brambor** отцеда водата от картофите; ~ **it mléko** прецеда мляко
scel[í]t, -ím *св.* **1.** (кого, со) свързва (някого, нещо) в едно цяло; обединя (някого, нещо); споя, запоя (нещо): ~ **it roztržený řetěz** свързва разкъсан синджир; ~ **it látku** закръпя (незабележимо, гладко) плат; направа реприз на плат; ~ **it architektonicky nové sídliště** направа нов жилищен комплекс единен архитектурен ансамбъл **2.** в съчет. ~ **it půdu** юрид. икон. комасирам, събера, уедря, окрупня земя
scel[í]ovat, -uji/разг. -uju *несв.* **1.** (кого, со) свързвам в едно цяло (някого, нещо); обединявам (някого); споявам, запоявам (нещо): ~ **ovat látku** закръпвам (гладко, незабележимо) плат; правя реприз на плат **2.** в съчет. ~ **ovat pozemky** юрид. икон. комасирам, уедрявам, окрупнявам поземлени имоти
scén[a, -y] *ж.* **1.** сцена: **divadelní ~a** театрална сцена; **otáčivá ~a** въртяща се сцена; **uvést kus na ~u** поставя пиеса; **objevit se poprvé na ~ě** покажа се, явя се за първи път на сцената; **vyjít na ~u dějin** *прен.* появя се на историческата арена, сцена; **odchod ze ~y** *прен. експр.* слязане от сцената **2.** театър, сцена: **přední pražská ~a** водещ, главен пражки театър **3.** сцена, явление, действие (в театр. пиеса): **davové ~y** масови сцени; **bojové ~y** батални сцени; **alegorická ~a** алегорична сцена, алегорична картина **4.** *разг. експр.* сцена, произшествие, неприятно събитие: **dělat ~y** правя, устройвам сцени; ~ **y žárlivosti** сцени на ревност
scenárist[a, -y] *м.* сценарист, автор на сценарии
scénář, -e *м.* сценарий
scénér[í]e [-ne/-né-], **-e** *ж.* **1.** сценично оформление, сценичен декор, сценография: **měnit ~i podle jednotlivých jednání** смѣням декор(и) в зависимост от отделните сцени, от отделните действия **2.** пейзаж, фон, изглед, ландшафт: **horská ~e** планински пейзаж
scénick[ý] [-ny-], **-á, -é** сценичен: ~ **á výprava** сценично оформление, сценичен декор; ~ **á hudba** сценична музика; ~ **é poznámky** сценични, сценографски бележки, указания; ~ **é pro-**

vedení novelty сценічна адаптація, сценічна реалізація на новела

scénk|a, -y ж. умал. експр. сценка

scest|í, -í ср. безпѣтица, безизхѡдица: **být na ~í** в безизхѡдица съм; **svést na ~í** отклоня от прѡвѡвѡ пѣт; доведѡ до безизхѡдица

scestn|ý, -á, -é погрѣшен, неправилен: **~ý krok** погрѣшна крачка, стѣпка; **~é zásady** погрѣшни, неправилни принципи; **~é učení** неправилно, лъжливо, еретично учение

scestoval|ý, zcestoval|ý, -á, -é който много е пътувал, много е обикалял: **~ý námořník** опитен моряк

scest|ovat, zcest|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) пропѣтувам, обикаля с пътуване (нещо): **autem ~ovat celou Evropu** пропѣтувам, обикаля с кола цяла Европа

scez|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) оцѣждам, отцѣждам (нещо); прецѣждам, изцѣждам (нещо)

science fiction [sájens fikšn] нескл. ж. научна фантастика; произведение (роман, пиеса, филм и под.) на научната фантастика

sci-fi 1. като *сѡц.* неизм. лит. ср. и ж. научна фантастика: **psát ~** пиша научна фантастика **2.** като прил. неизм. научно-фантастичен: **~ romány** научно-фантастични романи

scifistick|ý [-sty-], -á, -é който се отнася до научната фантастика: **~ý časopis** списание за научна фантастика

scilla, -y ж. бот. синьо цвѣте (Scilla bifolia)

scíp|at, chcípl|at, -ám несв. разг. 1. (čít; -) псовисвам, издѣхвам, пѣквам, умирам (от нещо) (за животни) **2.** грубо пѣквам, умирам (за хора)

scíp|lý, chcípl|ý, -á, -é 1. псовисал, издѣхнал, пѣкнал, умрял (за животни) **2.** грубо пѣкнал, умрял (за хора)

scíp|nout, chcípl|nout, -nu св. 1. (čít; -) псовисам, издѣхна, пѣкна, умрѡ (от нещо) (за животни) **2.** грубо пѣкна, умрѡ (за хора)

scout [skaut], **skaut II, -a м. разг.** „ловец“, търсач на (нови) таланти, на нови лица (обикн. в модата, в спорта): **~i módních agentur slibují dívkám závratnou kariéru** „ловците“ на модните агенции обещава на момичетата шѣметна кариѣра

suk|nout se, -nu se св. (-; s kým) разг. експр. сдушѡ се, сговѡря се, наговѡря се (с някого): **kluci se ~li** момчѣтата се сдушѡхѡ; **jsou ~nuti proti mně** сговѡрили са се против мѣн

svak|nout, -nu св. (со) затрѣшна, хлѡпна, затвѡря шумно (нещо): **~nout nůž** затвѡря нѡж с шѣракане; шѣрачна нѡж; **~nout víko u**

kufru затвѡря капѡк на кѣфар; **~nout zuby** трачна (със) зѣби

scvrk|at se, scvrkáv|at se, -ám se несв. 1. сгѣрчвам се, сбрѣквам се, съсѣхрям се, изсѣхвам; свѡвам се: **jablka se v zimě ~ají** през зимата ябълките се сбрѣкват **2. експр.** слабѣя, измѣршавявам: **ruce se ~aly** ръцѣте се съсѣхряха, ръцѣте измѣршавѡхѡ и се сбрѣквахѡ **3. експр.** топя се, стопявам се; намалявам, смалѡвам се; изчѣзвам: **úspory se ~ají** спѣстяванията се топят, стопяват се; **hlouček lidí se ~al** тѣпѡтата от хѡра се стопяваше; **naděje se ~aly** надѣждите се изпарѡвахѡ

scvrkávat se вж. **scvrkat se**

scvrk|nout se, -nu se св. 1. сгѣрча се, сбрѣкчам се, съсѣхря се, изсѣхна, свѡя се: **napadané ovoce (se) brzo ~ne** опѡдалите плодове скѡро се сбрѣкчат **2.** отслабна, измѣршавѣя: **udřené tělo se ~lo** изтощѣното тѣло измѣршавѡ, отслабна **3. експр.** стопя се, намалѣя, отгнѣя, изпарѡ се: **počet se ~l na polovinu** брѡят намалѡ наполовина; **peněženka se mu ~la** портмонѣто му се изпразни, отгнѡ; **odvaha se mu ~la na nulu** смелостѡта му се стопи, изпари се **4. разг. експр.** изчѣзна, офѣйкам, дѣхна: **na několik dní se ~nout** изчѣзна, изгѣбя се за няколко дни, за извѣстно време

sče|sat, -šu/-sám/книж. -ši св. (со) 1. срѣша, вчѣша (коса и под.): **~at (si) vlasy do čela** срѣша си косѡта към чѣлѡто; **nosit hladko ~ané vlasy** ходя с глѡдко вчѣсана, с причѣсана косѡ **2.** накъсам, набѣра, оберѡ (плодове): **~at ovoce** оберѡ, набѣра плодове

sčesáv|at, -ám несв. (со) 1. срѣсвам, вчѣсвам (коса и под.): **~at si patku** оформям лѡмба на чѣлѡто си; **~at pocuchané vlasy** срѣсвам разчѡрлени косѡ **2.** берѡ, обѡрам (плодове): **~at postupně zrající ovoce** берѡ последѡвателно зрѣещите плодове

sčetlost, sečtělost -i ж. начѣтеност, ерудѡраност, образованост

sčeti|lý, sečtell|ý, sečtěl|ý, sečten|ý I, -á, -é начѣтен, ерудѡран: **být ~ý v literatuře svého oboru** начѣтен съм в литерѡтурѡта, познавам добре литерѡтурѡта по свѡята специѡлност; **být málo ~ý** не съм много начѣтен

sčís|nout, -nu св. (со) 1. срѣша, вчѣша, оформѡ (коса) на една страна: **~nout si ofinku** срѣша си бретѡна **2.** срѣша, вчѣша (коса и под.) **3.** свѡля, събѡря, прѣчѣпя (нещо): **vichřice ~la vrcholky stromů** бѣрѡята прѣчѣпи върховѣте на дървѣтата

sčítac|í, -í, -i 1. преброѡтелен; който слѣжи за преброѡване; който се отнася до преброѡва-

не: **~í komise** пребройтелна комисия; комисия по преброяването (*при избори*); **~í blankety, archy, listy** пребройтелни формуляри, фйшове, документи **2.** събирачен, сметачен: **~í způsob (řešení rovnice)** мат. адитивен начин (за решаване на уравнение); **~í stroj** техн. сметачна машина

sčítan|ec, -ce м. мат. събираемо

sčítan|í, sečítan|í, -í ср. **1.** събиране **2.** стат. преброяване: **~í lidu** преброяване на населението

sčít|at, sečít|at, -ám несов. (со) **1.** събирам (*нещо*): **~at číslice** събирам цифри, числа; **~at položky účtu** събирам отделни пера на/по сметка; **~at denní vydání** събирам, пресмятам дневни разходи **2.** преброявам (*нещо*)

sděln|í, -í ср. съобщение, известие: **úřední, důvěrné** ~í служебно, лично съобщение; **rozhlasové** ~í съобщение по радиото

sděl|it, -ím св. **1.** (со кому; со) съобщя, известя (*нещо на някого*); уведомя (*някого за нещо*): **~it novinu známým** съобщя новина на познати; **~it veřejnosti výsledky výzkumu** съобщя на обществеността, изнеса пред обществеността резултати от изследване **2.** (со с кým) книж. остар. споделя (*нещо с някого*)

sdělnost, -i ж. **1.** комуникативност, разбираемост: **~a srozumitelnost překladu** разбираемост и понятност на превод **2.** в съчет. **~ chorob** мед. преносимост, заразност, инфекциозност на болести

sděln|ý, -á, -é **1.** книж. съобщителен, комуникативен, комуникационен: **~é prostředky rozhlasové** радиокомуникационни средства; радиоинформационни средства; **~á funkce jazyka** комуникативна функция на езика **2.** инфекциозен, заразен, преносим: **~é choroby** инфекциозни, заразни болести

sdělovac|í, -í, -í съобщителен, информационен: (**hromadné**) **~í prostředky** средства за масова информация, за масово осведомяване; **~í technika** спец. съобщителна техника; **~í zařízení, přístroj, vedení** спец. съобщително устройство, съобщителен апарат, съобщителна линия; **~í cesta** спец. канал за информация

sděl|ovat, -uji/разг. -uju несов. **1.** (со кому; со) съобщавам, известявам (*нещо на някого*): **~ovat všem výsledek jednání** съобщавам, известявам на всички резултат от преговори **2.** (со с кým) споделям (*нещо с някого*): **~ovat si zkušenosti** споделям опит **3.** (со кому) книж. остар. предавам (*нещо на някого*): **~ovat teplo okolí** предавам топлина на околната среда **4.** (со) предавам (*болест и под.*): **tuberkulóza (dobytka)** **~uje se syrovým mlé-**

kem туберкулозата (по добитъка) се предава чрез суровото мляко

sdíl|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í несов. книж. **1.** (со кому; со) съобщавам, известявам (*нещо на някого*): **~el v dopise, že...** в писмото той известяваше, съобщаваше, че... **2.** (со) предавам (*топлина и под.*) **3.** (с кým со) съобщавам насаме (*нещо на някого*); споделям (*с някого нещо*) **4.** (с кým со) споделям, разделям (*с някого съдба, мнение и под.*); участвам заедно (*с някого в нещо*): **~et s rodiči společnou domácnost** живее заедно с родителите си (*в едно и също домакинство*); **~et s někým stejný osud** споделям съдбата на някого; **ne~íme vaše názory** не споделяме вашите възгледи; **~et společné naděje** храня общи надежди с някого

sdíl|nost, -i ж. общителност; общуване, споделяне: **potřeba ~i** необходимост от общуване; **dativ ~i** език. етичен датив, дативус етикус

sdíl|n|ý, -á, -é **1.** общителен; който обича да споделя: **~ý, hovorný člověk** общителен, разговорлив човек; **byl upřímný, ale ne snadno ~ý** беше искрен, но не споделяше лесно **2.** доверителен, интимен, близък: **~ý hovor** доверителен, задушев, поверителен разговор; **~á chvilka** задушев, съкровен момент

sdrát вж. **sedrat**

sdrát|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) скрепя, стегна, поправя (*нещо*) с тел: **~ovat puklou misku** стегна, завързва с тел спукана купичка

sdrh|nout, -nu св. (со) **1.** изстърга, остържа, изтъркам (*нещо*): **~nout barvu z nábytku** изстърга, остържа боя от мебели; **~nout zuby na pilníku** изтъркам зъбите на пилъ **2.** ожуля (*нещо*): **~nout si neopatrností kůži** по невнимание си ожуля кожата

sdrh|ovat, -uji/разг. -uju несов. (со) **1.** остъргвам, изстъргвам, изтърквам (*нещо*): **~ovat paličky lnu** откъсвам, остъргвам главички на лен **2.** ожулвам (*нещо*)

sdružen|ář, -e м. спорт. състезател по ски-сесерна комбинация

sdružen|í, -í ср. **1.** сдружение; дружество; общество; кръг; съюз: **studentské ~í** студентска организация, студентско дружество, студентски съюз; **pěvecké ~í** певчески хор; **rodičovské ~í** родителска среща; **~í podniků** концърн; **mezinárodní odborové ~í** международна федерация (асоциация) на профсъюзите **2.** в официални названия: **Jazykovědné ~í při ČAV** Езиковедска комисия при Чешката академия на науките

sdružen|ý, -á, -é обединен, съединен, сдружен, комбиниран: **~é ochlazení** техн. комбинирано

охладжване; **~ý pohon** техн. комбинирана тяга, комбинирано задвижване, комбинирано придвижване; агрегат; **~ý rým** лит. съседна рима; **metoda ~ých změn** лог. метод на причинно-следствената връзка; **závod ~ý** спорт. северна комбинация (в ски-спорта); **~á okna** строит. група от няколко прозореца в романски стил; трифориум; **~é napětí** электр. комбинирано напрежение

sdrůžjit, -ím св. книж. 1. (кого с кým) сдружа, сближа, приятеля (някого с някого): **spo-lečný osud nás ~il** общата съдба ни сдружи, сближи 2. (кого, со с čím, в со, до čeho, в čet) обединя, сплотя (някого); свържа (някого, нещо с нещо, в нещо): **~il kolem sebe skupinu mladých** (той) обедини, сплоти около себе си групата на младите; **~it pole do jednoho lánu** съединя ниви в един блък

sdrůžjit se, -ím se св. книж. 1. сдружа се, сближа се, приятеля се 2. сплотя се, обединя се, организирам се: **revoluční složky se ~ily v jeden celek** революционните групи, организации се сплотиха в едно цяло; **všechny síly se ~ily k obraně/na obranu** всички сили се обединиха, организираха се за отбрана

sdrůžování, -í ср. мат. групиране по двойки според определени общи особености

sdrůžovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (кого с кým) сдружавам, сближавам, обединявам (някого с някого): **~ovala je slavnostní nálada** сближаваше ги празничното настроение 2. (кого, со с čím, в со, до čeho, в čet) сплотявам, обединявам (някого, нещо в нещо): **~ovat kolem sebe mládež** сплотявам, обединявам около себе си младежта

sdrůžovat se, -uji se/разг. -uju se несв. 1. сближавам се, сдружавам се, приятелявам се, обединявам се: **mladí a starší se ~ovali** младите и старите се сдружаваха, обединяваха се 2. сплотявам се, обединявам се, организирам се, сдружавам се: **řemeslníci se ~ovali v cechy** занаятчийте се обединявали в цехови организации

se, si местоим. (род. себе, se; дат. sobě, si; вин. себе, se; местен (о) sobě; творит. sebou) 1. като самостоятелна изреченска част 1. се, си, себе си, предлог + себе си (за идентичност на субекта и обекта): **pozorovat se v zrcadle** наблюдавам се в огледалото; **nedělej se zajímavý(m)** не се прави на интересен; **zastřelil ji i sebe** той застреля и нея, и себе си; **poznej sám sebe** познай себе си; **věří si, věří v sebe** вярва си, вярва в себе си; **věř si, věř jen sobě** вярвай си, вярвай сам в себе си; вярвай

само на себе си; **denně se holí** (той) всеки ден се бръсне; **mýt se studenou vodou** мия се със студена вода; **držet si klobouk** държаш си шапката; **přát si mír a)** желая мир б) пожелавам си мир; **zabila se při automobilové nehodě** тя се уби, загина при автомобилна катастрофа; **začal se topit** той започна да се дави; **studna se plní vodou** кладенецът се пълни с вода; **větev se zlomila** клонът се счупи; **v ničem si nepovolí** не си позволява нищо; в нищо не се отпуска; **být k sobě upřímný** искрен съм, откровен съм спрямо себе си, към себе си; **zapomíná na sebe** забравя за себе си; **zakládá si na sobě** има високо мнение за себе си; държи на себе си; държи на името и репутацията си; **má zájem jen o sebe** интересува се единствено от себе си; **bojovat sám se sebou** боря се сам със себе си; **dát někomu něco (s) sebou** дам на някого да вземе, да отнесе нещо със себе си (за из път, за вкъщи); **vzít něco s sebou, vzít někoho (s) sebou** взема нещо със себе си, взема някого да ме придружи

byť (s) s ním несв. 1. (кого с кým) извн себе си съм, не съм на себе си от яд, от объркване; **přijít k sobě** дойда на себе си; свестя се, опомня се; **jít do sebe** вглеждам се в себе си; замислям се над себе си; **udělat se, zařídit se pro sebe** стана самостоятелен; **to se rozumí samo sebou** това се разбира от само себе си; това е естествено 2. с отслабнала самостоятелност на изреченска част: се, си, се (едн друг), си (едн + предлог + друг) (реципрочни глаголи): **milují se** обичат се; **líbají se** целуват се; **objali se** прегърнаха се; **jejich rodiny se nenáviděly** семействата им се ненавиждаха, мразеха се; **setkala se s ním** тя се срещна с него; **překážejí si** пречат си (едн на друг); **přísahali si věrnost** кълнях се, заклеха се във вярност един на друг, към друг; **dobře si s ním rozumí** добре се разбира

chytit se 3. само си си, на себе си (действие в полза на бенефициент): **koupit si chatu** купя си вила; **objednat si večeři** поръчам си вечеря; **získat si přátele** спечеля (си) приятели; **způsobit si nepříjemnosti** създам си неприятности; **pěkně si leží** лежи си господинът; **jen si utíkej!** тичай (си), щом искаш! **hleďte si svého!** гледайте си работата! **zajít si na pivo** отбия се на пиво, на бира; **poležet si, pospat si** полежа си, поспя си; **dobře si zahrát a)** хубаво си поиграя б) хубаво си посвирия; **zatančit si** потанцувам

си; **vypůjčit si knihu** заема (си), взема (си) на заем книга **II. като** *формообразуваща частица в състава на възвратно-страдателен залог 1. се (при лично-страдателна форма):* **ďům se staví** къщата се строи; **verše se čtou** стихотворенията се четат; **daně se platí** данъци се плащат; **helela ožývá** *пословица* каквото повикало, такъва се обадило **2. а) с третол. гл. и обобщен подлог (хората) при безлично-страдателна форма:** **chodilo se do hospody** (хората) ходеха в кръчмата; ходеше се на кръчма; **šlo se cestou necestou** (хората) вървяха без път, накъдето им видят очите; **jede se do hor** тръгваме към планината; **jedlo se a pilo** ядеше се и се пиеше; (хората) ядяха и пяха **б) с гл. 3. ед. + се при безлична форма: při otevřeném okně se spí dobře** на отворен прозорец се спи добре; **žije se tam lacino** там се живее леко; там се живее евтино; **to se lehko řekne** лесно е да се каже **3. с гл. 3. ед. + (дублирано) непряко допълнение + се при желателни синтактични конструкции:** **chtělo se jim křičet** искаше им се да викат, да крещят; на тях им се искаше да викат, да крещят; **chce se mi pít** пию ми се; на мен ми се пию; **houkne si na nás** позволява си да ни крещи, да ни вика **4. се, си или без превод (за допълнителни смислови или емоционални оттенъци):** **držel se zábradlí** той се държеше за перилата; **proč se s tím tak moríš?** каквo толкова с морещ, каквo толкова се измъчваш с тази работа? **kdo se tě o to prosí?** кой (изобщо) те моли за това? кой те е молил за това? **ti se naposlouchali jeho nářků** наслушаха се на жалбите, на вайканията му; **co se ten už nastýskal/si nastýskal** (той) малко ли се натъгува, малко ли се наплаква; **nanosil se s uhlím** (той) се наноси на въглища; доста въглища пренесе **III. като** *постоянен компонент на глаголи reflexiva tantum и на възвратни префигирани глаголи:* **smát se** смее се; **leknout se** уплаша се; **ptát se** питам; **umínit si** втълпя си, намисля (си) нещо; **stěžovat si** оплаквам се; **všimnout si** забележа, обърна внимание; **dopracovat se bohatství** с (тежък) труд забогатя, стигна до богатство; **dopátrat se pravdy** след продължително дирене стигна до истината; **nemohu se tam dovolat, dozvonit** все не успявам, все не ми се отдава да се свържа с тях по телефона; **děti se proběhly v parku** в парка децата се натичаха; **proháněli se na kluzišti** гонеха се, тичаха на пързалката; **přejít se** преям; **přepracovat se** преуморя се от работа; **přehmát-**

nout se напраща гяф, сгъфа, сбъркам, допусна грешка; **oheň se zase rozhořel** огънят отново се разгоря; **brzo se rozpovídali** скоро се разпикаваха; **děti se rozespaly** децата се заспиха; **děti se roznemohly** децата се разболяха; **umluvit se (do ochraptění)** приказвам до прегриване, докато прегрива; **ufotografovat se** цял живот правя снимки; **vyspat se** наспя се (до насита); **vypovídat se** напиказвам се; **vyběhat se** натичам се; **vyskákat se (dosyta)** наскочам се (до насита)

seance, -e ж. 1. сеанс (*спиритистически и под.*); **uspořádat ~i** организирам спиритически сеанс; **chodit na ~e** ходя на сеанси; **hypnotická ~e** хипнотичен сеанс **2. икон.** цъкъл, кръг (търговски операции)

sebe *вж. se*

seběhnout, seběhnout se *вж. sběhnout, sběhnout se*

sebedůvěra, -y ж. самоувереност, вяра в себе си; **ztratit, získat ~u** загубя, придобия самоувереност

sebechvála, -y ж. самохвалство

sebejistě *нар.* самоуверено, със самочувствие

sebejistota, -y ж. самоувереност, самочувствие; **získat, ztratit ~u** придобия, загубя самоувереност, самочувствие

sebejistý, -á, -é самоуверен; който е със самочувствие; **~ý muž** самоуверен мъж, мъж със самочувствие; **~ý úsměv** самоуверена усмивка

sebekázleň, -ně ж. самодисциплина; **umělecká ~eň** творческа самодисциплина

sebeklam, -u м. самоизмама, самозалъгване; **podléhat ~u** поддавам се на самоизмама, на самозалъгване

sebekriticky [-ty-] *нар.* самокритично; **~ přiznat omyly** самокритично си призна грешките; **sebekritik[ý] [-ty-], -á, -é** самокритичен; **~é prohlášení** самокритично изявление, самокритична декларация

sebekritičnost [-ty-], -í ж. самокритичност

sebekritik[a] [-ty-], -y ж. самокритика; **provést ~u** напраща си самокритика

sebelepší, -í, -í по-добър от всеки, от всичко; най-добър; най-добрият; **~í úmysl** най-добро намерение

sebeměně *нар.* ни най-малко (*обикн. в отриц. изр.*); **~ se neuchýlit** не отстъпя, не се отклоня ни най-малко

sebeobětování, -í *ср.* саможертва, самопожертване

sebeobrana, -y ж. самоотбрана, самозащита; **osobní ~a** лична самоотбрана; **právo na ~u** право на самоотбрана

sebeovládán|í, -í *ср.* самообладание: **učit se ~í** уча се на самообладание
sebezpozán|í, -í *ср.* самопознание: **dospět k ~í** достигна до самопознание
sebezpoznaván|í, -í *ср.* самопознаване, самоопознаване
sebezpozorován|í, -í *ср.* самонаблюдение, интроспекция
sebeprémáhán|í, -í *ср.* превъзмодване на себе си; надвиване над себе си, на самия себе си: **stojí mě to hodně ~í** това ми струва много усилия да надвия (над) себе си
seberealizac|e, -e *жс.* самореализация
sebešhazujíc|í, -í, -í *кõйто* се подиграва, присмива на самия себе си: **~í ironie** самоирония
sebestředně *нар.* егоцентрично
sebestřednost, -i *жс.* егоцентризъм, вторачване в себе си: **jeho ~ byla pro okolí nepochopitelná** егоцентризмът му беше неразбираем за околните, за обкръжението му
sebestředn|ý, -á, -é егоцентричен; вторачен в себе си: **~ý čin** егоцентрична постъпка
sebeuplatněn|í, -í *ср.* самореализация
sebeurčen|í, -í *ср.* самоопределение, самоопределяне: **svobodné ~í** свободно самоопределение; **právo národů na ~í** право на народите за самоопределение
sebeuspokojen|í, -í *ср.* самоуспокоение
sebevědomě *нар.* 1. самоувěřено, със самочувствие 2. самоосъзнато
sebevědomost, -i *жс.* 1. самоувěřеност, самочувствие: **mužné ~í** мъжествена, храбра самоувěřеност; **úspěch zvýšil jeho ~í** успехът повиши самочувствието му; **vrátilo se mu ~í** самочувствието му, самоувереността му се възвърна 2. достõйство, самосъзнание: **národní ~í** национално достõйство, национално самосъзнание
sebevědomost, -i *жс.* 1. самоувěřеност, самонадєяност, самочувствие 2. самоосъзнатост
sebevědom|ý, -á, -é самоувěřен, самонадєян; *кõйто* е със самочувствие: **~ý usměv** самоувěřена усмивка
sebevětš|í, -í, -í *пõ-голям* от всєки, от всйчко; *най-голям*; *мнõго голям*: **~í strom** *най-голямото дърво*
sebevíc *нар.* *пõвече* от всєки, от всйчко; (*възможно*) *най-мнõго*, *до немай кдє*: **~ se namáhat** *напрягам* се до немай кдє
sebevrah ♦ -a *м.* самоубиец: **šílený ~** безумен самоубиец
sebevražda, -y *жс.* самоубийство: **spáchat ~u** самоубия се, извърша самоубийство; **pokus o ~u** *опит* за самоубийство

sebevražedkyn|ě, -ě *жс.* самоубийца (*жена*)
sebevýchov|a, -y *жс.* самовъзпитание
sebevzdělán|í, **sebevzděláván|í**, -í *ср.* самообразование, самообразование: **soustavné ~í** системно самообразование; **další ~í** *по-нататъшно* самообразование
sebevzhlížen|í, -í *ср.*, **sebevzhlíživost**, -i *жс.* самовъзхищение
sebevzhlíživ|ý, -á, -é *кõйто* се възхищава от самия себе си
sebezáchov|a, -y *жс.* самосъхранение, самозапаване: **~a organizmu** самосъхранение на организма; **pud ~y** *инстинкт* за самосъхранение
sebezáchran|a, -y *жс.* самозапаване, самосъхранение, самоспасяване, самоизбавление: **snaha po ~ě** *стремєж* към самоизбавление
sebezapřen|í, -í *ср.* себеотрицание, самоотричане
sebou *вжс.* **se**
sebrank|a, -y *жс.* *нейор.* сган, сбйрщина, шайка; *пáплач*: **zlodějská ~a** *престъпна*, *злodeйска* шайка; шайка крадци; **fašistická ~a** *фашистка* сган; **emigrantská ~a** *емигрантска* *пáплач*; **~a dobrodruhů** шайка авантюристи
sebran|ý, -á, -é *в счєт.* **~é spisy** *лит.* събрани съчинения
se|brat, -beru *св.* 1. (*со*) съберà (*нещо*): **~brat spadlá jablka** съберà *нападали* ябълки; **~brat lidové pohádky** съберà *народни* приказки; **~brat staré mince** *направя* *колєкция* от стари монєти; **~brat peníze na stavbu pomníku** съберà *пари* за строеж на *пáметник* (*чрез подписка и под.*) 2. (*кого, со*) стрўпам, натрўпам, съсредоточà, съберà (*някого, нещо*): **~brat vojsko** стрўпам, съсредоточà *войски*; **~brat všechny síly k zvládnutí úkolu** *напрєгна* *всйките си сйли* за изпълнение на *задача*; **~brat všechnu odvahu** съберà *цялата си смєлост*; **~brat vědomosti** съберà, *натрўпам* *знàния*
~brat síly *всйките си сетивà, умà* си; **~brat rozum do hrsti** *напрєгна* си *умà, мисълтà* 3. (*со*) *вдйгна*, *приберà*, *съберà*, *взєма* (*нещо обикн. от повърхността на нещо*): **~brat talíře se stolu** *вдйгна*, *приберà* *чиний* от *мàсатà*; **~brat z podlahy šátek** *вдйгна* *кърпа* от *пõда*; **~brat smetanu z mléka** *оберà* *сметàна* от *мляко*; **voda všechno ~brala** *водàтà* *отнєсе*, *помєте* *всйчко*; **~ber ten papír!** *прибєри*, *вдйгни* *хартиятà*! **~bral zavazadlo a šel** *тõй си събрà, прибrà, вземà* *свòй* *сак*
svých pět švestek a jdi! *прибєри си парцàлите и тръгвай!* *събйрай си партакєшите и се мàхай!* *обйрай си крўшите!* 4. (*со кому*) *взєма, взєма, отнєма, прибєрà, конфискувам, реквизи-*

зірам (нещо от някого): **~brali mu řidičský průkaz** взеха му, прибраха му, отнеха му шофьорската книжка; **věřitelé mu ~brali všechno** кредиторите му взеха, прибраха всичко; **~bral to kotě na ulici** той прибра, донесе котето от улицата; **kde jsi ~bral tu knihu?** разг. къде намериш книгата? **~brat někomu vítr z plachet a)** осуеятя плановете на някого **б)** изпреваря някого в нещо **5.** (koho, рядко co) разг. арестувам (някого); прибера (насилствено) (някого): **~bral ho strážník** стражарят го арестува; **~brali ho na vojnu** взеха го войник, прибраха го в армията **6.** (co) рядко сгъна, завий, навий, засуча (нещо): **~brala cíp zástěry do jedné ruky** тя сви, навй края, ъгъла на престилката в едната си ръка **7.** (koho – вин.) разг. ударя, улуча, засегна (някого): **~bral ho klackem po hlavě** той го удари го със сѝпа по главата **8.** третол. **-bere** (koho – вин.) разг. съсийпе, омаломощи (някого) (за болести и под.): **nemoc ho ~brala** болестта го съсийпа **se|brat se, -beru se св. 1.** разг. съвзема се, окопитя се, вдигна се, оправя се (след болест): **už se po té nemoci trochu ~brala** посъвзела се е, поправила се е вече след болестта; **~bral se z těžké rány osudu** той се съвзе, окопити се след тежкия удар на съдбата; **konečně se ~bral k odpovědi** най-сетне той намѣри сили да отговѣри; **upadl a nemohl se dlouho ~brat** той падна и дълго не можеше да стане, да се вдигне; **~bral se a odešel** той стана и си тръгна; той взѣ, че си отиде **2.** третол. **-bere se** разг. загной, забере, набере: **~bral se mu prst** пръстът му забра; **rozbité koleno se mu ~bralo** счупеното му коляно забра, загной **3.** разг. появя се: **kde se tu ~bral?** (той) откъде се взѣ, откъде се бѣше взѣл тѹк? **seces|e, -e ж. худ. сецесиѝн** **secesn|í, -í, -í худ. сецесиѝнен: ~í malířství** сецесиѝнна живопись; **~í dům** сграда в стил сецесиѝн **sec|í, -í, -í** сеячен; който слѹжи за сеитба, за засяване: **řádkový ~í stroj** земед. редосейлка **second-hand, secondhand I, -u, second hand I** [seknhend], **second handu м. 1.** магазин за „вторѹ употребѹ“ (обикн. за дрехи): **vedle ~u otevřít i prodejnu s novými počítači** редѝм с магазина „вторѹ употребѹ“ открѹя и магазин за нѝви компѹтри **2.** стѝка (обикн. дрехи) „вторѹ употребѹ“, употребявани стѝки: **~máme přímo ze Švýcarska** дрѣхите ни „вторѹ употребѹ“ са внос директно от Швейцарѹя **secondhand II, second hand II** [seknhend] неизм. прил. **1.** който е „вторѹ употребѹ“: ~

přístrojů ѹреди „вторѹ употребѹ“ **2.** който прилѹча на предмет „вторѹ употребѹ“ **secondhandov|ý** [seknhend-], **-á, -é 1.** който се отнѹся към „вторѹ употребѹ“: **na našem území působí asi patnáct ~ých firem** на нашата теритѝрия дѣйствѹт около петнаѝсет фѹрми за търговѹя със стѝки „вторѹ употребѹ“ **2.** който се отнѹся към магазин за „вторѹ употребѹ“ **secsakra, secsakramentský** вж. **setsacra, setsakramentský** **secvič|it, -ím св. 1.** (koho, co) срабѝтя (някого, нещѝ); постигна хармонѝчност, ансамбловост между отдѣлни лицѹ (при изпълнение на нещѝ): **~it zpěváky** срабѝтя певцѹ, образѹвам ансамбъл от певцѹ; **~it artistickou skupinu** срабѝтя артистѝчна, цѝркова грѹпа; превѣрна артистѝчна, цѝркова грѹпа в худѝжествен ансамбъл **2.** (co) отрепетѹрам (нещѝ): **~it prostrná** физкулт. отрепетѹрам упражнѣния без ѹреди **sečvič|it se, -ím se св.** срабѝтя се, постигна ансамбловост (в изпълнението на нещѝ): **sbor se dobře ~il** хѝрът се срабѝти добрѣ; хѝрът постигна ансамбловост **secvič|ovat -uji/разг. -uju** несв. (koho, co) срабѝтвам (някого, нещѝ); постигам ансамбловост между отдѣлни лицѹ (при изпълнението на нещѝ) **secvič|ovat se, -uji se/разг. -uju se** несв. срабѝтвам се, постигам ансамбловост (при изпълнението на нещѝ) **seč I** обикн. в съчет. **přičiňuje se, ~ je** старѹе се, докѝлкото мѝже, докѝлкото ѹма възмѝжност; полѹга всѝчки усѹлия **seč II, -e ж. 1.** сеч, кланѣ: **krvavá, krutá ~** кѣрвава, жестѝка, свирѣпа сѣч; кѣрваво, жестѝко, свирѣпо кланѣ **2. лес. сеч, изсѝчане на дѣрвѣта se|číst, -čtu св. (co) 1.** събера, сумѹрам (нещѝ): **~číst několik čísel** събера нѹколко числѹ **2.** преброѹ, изброѹ (нещѝ): **~číst hvězdy** преброѹ звездѝте **sečítání, sečítat** вж. **sčítání, sčítat** **sečk|at, -ám св. книж. остар. (na koho, na co; koho, co)** почѹкам, изчѹкам (някого, нещѝ): **~ej na mne chvílku** почѹкай ме мѹлко, почѹкай за минутка **sečkáv|at, -ám** несв. книж. остар. (na koho, na co; koho, co) изчѹквам (някого, нещѝ): **~al, jako by se rozmyšlel** тѝй изчѹкаваше, като че ли премѝсляше **sečn|a, -y ж. геом. секѹща (линия), секѹнта sečn|ý, -á, -é 1.** който слѹжи за сѣчене, за посѝчане: **~á zbraň** хладно орѣжие **2. прен. рядко** отсѣчен, отривѹст, ѝстѣр, рѹзѹк: **~ý hlas**

отсечен, отривист, остър, рязък глас; **~ý pohled** остър, пронизващ поглед **3. геом.** който се отнася към сечение: **~á rovina** секуща равнина **4.** причинен от сечение, от посичане: **~á rána мед.** рана от хладно оръжие **5.** подходящ за косене, за жътва: **~á louka земед.** ливада за косене

sečtělý, sečtělý, sečtený I *вж. sčtělý*

sečtělý, sečtělý, sečtený I *вж. sčtělý*

sed *универзален* **дълго** **jsou ~y** дните му са преброени; приближава последният му час

sed, -u м. физкулт. сед, седж; седящо положение: **~roznožný** разкрачен седж (*при езда*)

sedací, -í, -í който служи за сядане, за седене: **~í část těla** седалищни части на тялото; **~í koupel** седяща баня; **~í vana** седяща ванна; **~í nábytek** мебели за сядане; **~í nerv anat.** седалищен нерв

sedáčk[a, -y жс. 1. столче: **rybařská ~a** рибарско столче; **kuchyňská ~a** кухненско столче; табуретка **2.** (малка) седалка: **~a na traktoru** седалка на трактор; **~a v lanovce** столче, седалка на лифт, на въжена линия

sedáčkov[ý, -á, -é който е със столчета, със седалки: **~ý výťah** седалков лифт; **~á lanovka** седалкова въжена линия

sedadl[o, -a ср. 1. стол: **~o v divadle** стол, място в театър **2.** седалка, седалище; тапицирани части на стол: **~o v automobilu, v železničním voze** седалка на автомобил, във влак

sedan, -ul-a м. жарг. техн. 1. седан (*тип за крим автомобил*) **2.** купе на седан

sed[at, -ám несв. 1. (–; *kam*) сядам (*някъде*): **~at do křesla** сядам в кресло **2.** (*kam*) качвам се, сядам (*някъде*): **~at do vozu** сядам, качвам се в кола; **~at na koně** качвам се, мятam се на кон; възсядам кон **3.** (–; *kam*) качам (*някъде*): **letadlo ~á** самолётът кача; **mouchy ~aly na chléb** мухите качаха по хляба **4. третол. -á (kam; na koho, na co; kde) (нещо)** заема определено положение, настанява се, разполага се (*някъде*): **lod' si ~á na mělčinu** корабът засяда в плитчина; **prach ~al na okna** по прозорците се наслояваше, трупахе се прах; **šero ~alo zvolna na město поет.** здрачът бавно гъсти

sed- mu ~á сърцето му пада, слиза в петите; **~á mu to na rozum** тази мисъл се загнездва в главата му, преследва го натрапчиво, превръща се във фикс идя за него; **vrána k vraně ~á, rovný rovného si hledá пословица** краставите магарета през девет байра се подушват; който си приличат, се привличат

5. третол. -á (na koho, na co) прен. (нещо) обхваща, обзема (*някого, нещо*): **na dědinu ~al podzimní smutek** есенна печал покриваше селото; **na diváky ~ala hrůza** зрителите бяха обзети, бяха обхванати от ужас; ужас обземаше, обхващаше зрителите; **~al na mne vztek** обземаше ме гняв **6. (kam) остар.** залязвам, потъвам, скривам се (*зад нещо*): **slunce ~alo za obzor** слънцето залязваше, потъваше зад хоризонта **7. многокр. (kde)** седя (*някъде*) от време на време; обичам да седя (*дълго*); проседявам, преседявам (*някъде*): **~á rád u okna** той обича да седи край прозореца; **~ala jen nad knihami** тя седеше непрекъснато над книгите; **~ali spolu po hospodách** седяха, прекарваха заедно (времето си) по кръчмите; **~al jen za pecí** той (си) седеше все вкъщи на топло, край огнището ♦ **neví, kam pěnka nase** **~á** той/тя е глупав/глупава, недосетлив/недосетлива; има още жълто около човката

sed[at (se), обикн. третол. -á (se) несв. 1. пресича се, съсърва се (*за мяляко и под.*): **nesvařené mléko (se) ~á** суровото мляко се пресича; **krev (se) ~á** кръвта се съсърва **2. само sed[at se** утаява се: **jemný písek se pomalu ~al na dně** финият пясък бавно се утаяваше на дъното **3. третол. -á (se)** спяга се, хлътва, уляга **sedat[ivum [-ty/-tý-], -a ср., обикн. мн. sedat[iva, -v антек.** седативни средства, седативи **sedátk[o, -a ср.** седалка, столче (*обикн. малки*); пейка, скамейка: **skládací ~o** сгъваемо седалка, сгъваемо столче; **~o v lodce** седалка в лодка **sedáv[at, -ám несв. многокр. (kde)** седя (*някъде*) от време на време; обичам да седя (*дълго*); проседявам, преседявам (*някъде*)

sedav[ý, -á, -é 1. седящ, заседнал; който е свързан със седене; който все гледа да седне: **~ý život** заседнал живот; **má ~é zaměstnání** професията му/и е свързана със седене; професията му/и е канцеларска **2.** утаяващ се, спускащ се: **~á mlha** тегнеща, лепкава, лепнеща мъгла **sedě, vsedě нар. рядко** седешком, в седнало положение, седейки: **pracovat ~** работя седешком, седейки, в седнало положение

sed[ět, -ím несв. 1. седя: **~ět na koni** яздя (на) кон; **pták ~í na větvi** птицата е качнала на клона; **slepice ~í na vejcích** кокошката мъти яйца; **stále ~í jen doma nebo v hospodě** седи, стои (си) все у дома или в кръчмата; **~ěla jen nad knihou** тя седеше непрекъснато над книгата, непрекъснато четеше; **na schůzi ~ěli dlouho do noci** заседаваха до късно през нощта; **~ět sochaři modelem** позирам на скулптор ♦ **~í pevně v sedle** добре, здраво е

яхнал кòня; владее положението; **~ět na dvou židlích** седя на два стòла; нòся двè дини под една мийшница; **zůstat ~ět na vavřínech** лежà, заспà, почивам на лàврите си; **zůstat ~ět (v třetím ročníku)** *жарг.* остàна да повтàрям (третò отделение); **(na plese) zůstávala ~ět** никой не я кàнеше на тàнц (по врème на бàл); **dcera nám zůstane ~ět** дъщеря ни нàма да се омъжи; **nechal ji ~ět** изостàви я, не сè ожèни за нèя; **~ět si na uších** *експр. а)* не чұвам б) прàвя си оглұшки; **~ět si na mozku** нàмам акъл в главàта; **~ět na penězích** *разг. експр.* трепèря над парàта; **~ět na někom** *разг. експр.* гòня, тормòзя, притеснявам, угнетявам някого **2. (kde) разг.** седя, стоя, сьм, намирам се, пребивàвам, настанèн сьм (*някъде*): **už rok ~í v kanceláři** от една година рабòти в канцелàрията, на рабòта е в канцелàрията; **~í ve vězení** лежи в затвòра, в затвòра е, затвòрник е; **~í ve výboru** тòй/тjà е в комитèта, члèн е на комитèта; **~í v teple, v suchu** добрè си живее, седи си на тòпло и сұхо, на зàвет **3. третол. -í (kde) разг.** намира се (*някъде*); йма, заема определèно положèние, е (*някъде*) (*за предмету*): **na nose mu ~í brýle** очилàта му се изхлұзват на върхà на носà; **kulka mu ~í pod lopatkou** под лопàтката, под плèшката му е засèднал куршұм; **auto dobře ~í v zatáčkách** колàта е стабилна, не нòси, не занàся на завòдите; **kotva pevně ~í** кòтвата се държи здравò; кòтвата е здравò закрепèна; **zatloukl klín, aby pevně ~ěl** (тòй) набий клина, за да държи здравò; **strach mu ~í v očích** *прен.* в очите му се тай стрàх; стрàх наднича от очите му **4. третол. -í (-; kоти jak) разг.** отива, върви, подобàва, прилұча, стой (добрè); врїзва се (*на някого*) (*обикн. за дрехи*): **ta sukně ti špatně ~í** тàзи полà не ти стой добрè; **uniforma mu bezvadně ~í** униформата му стой безұпрèчно, без грèшка **5. (na kot) разг. експр.** не остàвам (*някого*) на мйра; заяждам се (*с някого*); задйрям (*някого*); придйрям, напрапвам се, досàждам (*на някого*): **~í na něm** не гò остàва на мйра, дàва му зòр, пришпòрва го **6. третол. -í (-; kоти) разг. експр.** стàва, подхòдящ е, умèстен е, подхòжда, е (*за някого*): **ta funkce mu ne~edí** тàзи рабòта не è за нèго; тòй не стàва за тàзи длїжност; **každá úloha herci ne~edí** всèки артйст не стàва за вська рòля; **co řekne, to ~í** каквòто кàже, (всè) е на мйсто; **tato kritika z valné části ~í** в пò-голямàта си чàст критиката е справедливà, критиката е на мйсто; **hned první rána ~ěla** още

първият удар попàдна в целтà, бèше на мйсто, уцèли

sediment [-dy-], -у *м. спец.* **1.** утàйка, седимèнт: **močový ~** *мед.* утàйка в урината **2. геол.** седимèнтни скали

sedimentace [-dy-], -е *ж. спец.* утаяване, седимèнтация: **~e krve** *мед.* седимèнтация, сьсьирване, утàйка на кръвтà: **normální, zvýšená ~e** *мед.* нормàлна, ускòрèна утàйка

sedlač[ic], -ím *несв.* занимавам се сьс земедèлие, сьс сèлски трұд: **obchoduje a při tom ~í** търгұва и едноврèменно се занимава сьс земедèлие, обрабòтва земьта

sedlák I, -a *м. одуш.* **1.** замòжен стопàнин, замòжен сèлянин, сòбственик на сèлски имòт; чорбаджия: **bohatý ~** богàт сèлянин, стопàнин, земедèлец; **sloužil u ~a jako čeledín** (тòй) бèше ратàй на едйн богàт стопàнин **2. остар.** крèпостен (сèлянин) (*при феодализма*): **vzbouření ~ů proti vrchnosti** бұнт на крèпостните сèляни срещу господàрите **3. шахм.** пèшка, пиòнка: **táhnout ~em** играя с пèшка; дàm хòд с пèшка

sedlák II, -a *м. неодуш. рядко* „сèдлак“ (*чешки народен танц*): **tančil se ~ a skočná** танцұваха, танцұваше се „сèдлак“ и „скòчна“

sedlár, -e *м. остар.* сарàч, седлàр

sedlářk[ic], -y *ж. остар.* **1.** женà-сарàч, женà-седлàр **2. разг.** сьпрұга на сарàч

sedlářsk[ic], -á, -é *остар.* сарàшки: **~é řemeslo** сарàшки занаят; **~á dílna** сарàшка работилница

sedlářstv[ic], -í *ср. остар.* сарàчество, седлàрство, сарàшки занаят

sedl[ic], -ám *несв.* **1. (koho, co)** седлàя, оседлàвам (*някого, нецò*): **~ejte koně!** оседлàвайте конèте! **2. в сьчет. ~at sudy** *хран.* постàвам, нарёждам бъчви в редици една над дрұга

sedlin[ic], -y *ж.* **1.** утàйка; сьсьирек: **~a kávy** утàйка на кафè; **hádat z kávové ~y** глèдам на кафè **2. прен.** прàзно мьдрұване, филосòфстване **3. прен. пейор.** утàйка, йзмет на обществòто: **život ~y hlavního města** живòтът на стòличната утàйка **4. хим.** седимèнт, утàйка

sedl[ic], -a *ср.* **1.** седлò: **kožené ~o** кòжено седлò; **vyšvihnout se do ~a a)** мèтна се на седлòто б) *прен.* заема (престйжна) позиция; **sedět pevně v ~e a)** седя здравò на седлòто б) *прен. разг.* здравò държà юздите; господàр сьм на положèнието; **vyhodit někoho ze ~a** *остар. а)* сьбòря някого от седлòто б) *прен. разг.* лишà някого от положèние, влàст и под.; **udržet se v ~e a)** задържà се върху кòня, върху седлòто б) *прен. разг.* успèя да запàзя по-

ложението си; **pomoci někomu do ~a a)** помогна на някого да яхне коня **б)** *прен. разг.* помогна на някого да получи власт, положение и под. **2.** седалка, седло (на велосипед и под.): **závodní ~o** състезателна седалка, седалка на велосипед-бегач **3.** седловина, седло: **horské ~o** *геол.* антиклинала, седло **4.** *шив.* платка на дреха **5.** предмет, подобен на седло: **~o ventilu** *техн.* легло на вентил **6.** *зоол. сел. стоп.* петно (на гърба или хълбоците у някои животни): **pes s hnědým ~em** куче с кафяво петно **sedl|ý, -á, -é 1.** съсирен, пресечен (за мляко и под.): **~é mléko** пресечено мляко; **~á krev** съсирена кръв **2.** слегнал се (за нещо рохкаво, сипкаво): **~ý snih** слегнал се, втвърден сняг; **~é hroby** слегнали се гробове **sedm|a, -y жс. 1.** седмича, седмърка, цифра 7: **arabská ~a** арабска цифра седем; **vynesl ~u** *картоугр. разг.* той извади, хвърли, показа **sedm|ý, -á, -é 1.** седмича, седмърка **2.** *жс.* **jako zelená ~a, zelený jako ~a** *експр.* бял е, блед е като платно **3.** седмърка (група от седем души): **byla to povedená ~a** те бяха една знаменита седмърка **sedmadvacát|ý [sedm-a-/sedma/seduma-], -á, -é** *числ.* два̀сет и се́дми **sedmadvacet [sedm-a-/sedma/seduma-], -i** *числ.* два̀сет и се́дем: **poprava ~i českých pánů** екзекуция на два̀сет и се́демте че́шки дворя̀ни **sedmadvacetkrát [sedm-a-/sedma/seduma-]** *числ. нар.* два̀сет и се́дем пѣти **sedmdesát [sedm-/sedum-], -i** *числ.* се́демдесе́т **sedmdesátilet|ý [sedm-/sedum-], -á, -é** се́демдесе́тгоди́шен **sedmdesátin|a [sedm-/sedum-], -y жс. 1.** една̀ се́демдесе́та ча́ст **2.** *само мн.* **sedmdesát|iny, -in** се́демдесе́тгоди́шнина, се́демдесе́ти ро́ждѐн де́н: **slavit ~iny** празну́вам се́демдесе́тгоди́шнина **sedmdesát|ka [sedm-/sedum-], -ky жс. 1.** се́демдесе́тка **2.** *разг.* това̀, което е означа̀но с цифра 70, *разг.* се́демдесе́так: **blíží se mu ~ka** (то̀й) прибли́жава се́демдесе́ттѐ (годи́ни), се́демдесе́так; **jel ~kou** то̀й ка́раше със се́демдесе́так, със 70 км/ч.; **bydlí v ~ce a)** живѐе в ста̀я № 70 **б)** живѐе на № 70 **sedmdesátkrát [sedm-/sedum-]** *числ. нар.* се́демдесе́т пѣти, се́демдесе́ткратно **sedmdesátnic|e [sedm-/sedum-], -e жс.** се́демдесе́тгоди́шна же́на

sedmdesátník [sedm-/sedum-], -a м. се́демдесе́тгоди́шен чо́вѐк, се́демдесе́тгоди́шен мъ́ж **sedmdesát|ý [sedm-/sedum-], -á, -é** *числ.* се́демдесе́ти: **~é výročí** се́демдесе́та годи́шнина **sedmer|o, -a ср.** се́дем отде́лни предме́та, лица̀ от е́дин и сѣщ ви́д: **~o divů světa** се́демте́ чуде́са на све́та **sedmer|ý, -á, -é** *числ.* ко́йто е́ (от) се́дем ви́да: **~é klíčů** *мн. подр.* **~ým zámkem** па́зен за́д се́дем (за́д де́вет) кľо́ча; па́зен мнѐго си́гурно **sedmeronásobek, sedmeronásobný** *вжс.* **sedminásobek, sedminásobný** **sedmibarevn|ý, -á, -é** се́дмоце́телен **sedmibolestn|ý, -á, -é** мнѐгостра́дален: **~á Panna Maria** мнѐгостра́дална Богоро́дица; **~ý život** *прен.* мъ́чителен, мнѐго те́жък жи́вот **sedmičk|a, -y жс. 1.** се́дмица, се́дмѐрка, цифра се́дем: **římská ~a** рѣмско се́дем; се́дем рѣмско **2.** *разг.* това̀, което е обознача̀но с цифра се́дем: **jet ~ou** пъту́вам с трамва́й № 7, със се́дмицата; **~a hráčů** се́дмѐрка игра́чи (в ха́нд-бала); **čepovat ~u** то́ча, нали́вам се́демгра́дусова би́ра; **vynést ~u** *картоугр.* изка́рам, изва́дя се́дмица; трѣ́гна със се́дмица; **kulová ~a** *картоугр.* се́дмица ка́рѐ **sedmidenn|í, -í, -í** се́демднѐвен: **~í pobyt** се́демднѐвно пре́бива́ване, се́демднѐвен престо́й; **~í kotě** ко́те на се́дем дни **sedmihlás|ek, -ka м.** в сѣчет. **~ěk hajný** *зоол.* го́рски присме́ху́льник (Hippolais) **sedmihlav|ý, -á, -é** ко́йто е́ със се́дем глави́; се́дмогла́в: **~á saň** се́дмогла́ва лама̀ **sedmihodinov|ý, -á, -é** се́демча́сов: **~á pracovní doba** се́демча́сово рабо́тно вре́ме **sedmikrás|a, sedmikrásk|a, -y жс. бот.** па́ричка (гра́динска и полска) (Bellis) **sedmilet|ý, -á, -é** се́демгоди́шен: **~ý hospodářský plán** се́демгоди́шен стопа́нски пла́н **sedmimetrov|ý, -á, -é** се́демме́тров; дѣ́лтъг се́дем ме́тра **sedmimílov|ý, -á, -é 1.** бѣрзохо́ден, скорохо́ден; ко́йто изми́нава се́дем ми́ли с една̀ кра́чка: **~é boty** бѣрзохо́дни бѐтуши; обу́вки скорохо́дки (в приказките); **vývoj postupuje ~ými kroky** *прен.* разви́тието се́ извѣршва́ с мнѐго бѣрзи те́мпове **2.** *прен.* мнѐго дѣ́лтъг; киломе́тричен: **~á věta** киломе́трично изрече́ние **sedmimístn|ý, -á, -é 1.** се́демме́стен: **~ý mikrobus** се́демме́стен микробу́с **2.** се́демци́френ: **~é číslo** *мат.* се́демци́френо числѐ **sedmin|a, -y жс.** една̀ се́дма ча́ст, една̀ се́дминка, една̀ се́дмина

sedminásobek, **-ku** *м.* величина сèдем пѣти, седмѣрно, седемкрѣтно пѣ-голяма от дръга

sedminásobně *нар.* седемкрѣтно, седмѣрно; сèдем пѣти пѣвече

sedminásobný, **-á**, **-é** *числ.* сèдем пѣти, седмѣрно, седемкрѣтно пѣ-голям

sedmiramenný, **-á**, **-é** *кѣйто* е със сèдем раменѣ:

~ý svícen *църк.* сèдемпѣраменен свѣщник

sedmisetletý *вж.* **sedmsetletý**

sedmistupňový, **-á**, **-é** *сèдемпѣрадусов:* **~é pivo** сèдемпѣрадусова бѣра

sedmistý, **-á**, **-é** *сèдемстѣтен, сèдемстѣтний:* **~é výročí** сèдемстѣтна годѣшина, 700 годѣни от...

sedmitečný, **-á**, **-é** *в сѣчет.* **slunéčko ~é** *зоол.* калѣнка (Coccinella, Euxochomus)

sedmkrát [sedm-/sedum-] *числ. нар.* сèдем пѣти, седемкрѣтно, седмѣрно

sedmnáct [sedm-/sedum-], **-i** *числ.* седемнайсѣт/седемнадесѣт: **je jí ~ let** тѣ е на 17 годѣни

sedmnáctin[a] [sedm-/sedum-], **-y** *ж.* еднѣ седемнайсѣта/седемнадесѣта чѣст, еднѣ седемнайсѣтинѣ

sedmnáctistý [sedm-/sedum-], **-á**, **-é** *числ.* хилѣда и сèдемстѣтна годѣна

sedmnáctk[a] [sedm-/sedum-], **-y** *ж.* **1.** седемнайсѣт/седемнадесѣт, цѣфра 17 **2.** *разг.* предмет, обозначѣн с цѣфра 17: **jezdí ~ou** пѣтѣва с трамвѣй № 17, със седемнайсѣтинѣчѣта

sedmsetkrát [sedm-/sedum-] *числ. нар.* сèдемстѣтин пѣти, сèдемстѣтинкрѣтно

sedmsetletý, **sedmisetletý** [sedm-/sedum-], **-á**, **-é** *сèдемстѣтингодѣшен*

sedmý, **-á**, **-é** *числ.* сèдми: **je ~ý v pořadí** тѣй е сèдми порѣд; **opakuji to po ~é** повтѣрям за сèдми пѣт; **za první, za druhé...** за **~é** пѣрво, **~ádně** чѣстѣт, пресѣта): **~á svátost** „сèдмото тѣйнство“ (бракѣт, сѣмействѣто); **být v ~ém nebi** на сèдмото небѣ съм (от радѣст, от щѣстѣие)

sednout I, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) сèдна (някѣде): **~nout si na lavici, za stůl, do trávy** сèдна на пѣйката, на мѣсата, на трѣвѣта; **pes mu ~l k noze** кѣчетѣ лѣгна в кракѣта

~nout II, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout III, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout IV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout V, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout VI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout VII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout VIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout IX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout X, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XXXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XL, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout XLIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout L, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LVIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXIV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXV, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXVI, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXVII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXVIII, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXIX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

~nout LXXXXX, **-nu** *св.* **1.** *и* **sednout si** (kam; –) кѣча се (на нещѣ), яхна (нещѣ): **~nout do vlaku** кѣча се на влѣк

vějíčku, *разг.* **na lep** хвѣна се на нѣчия вѣдица; **na tohle ti ne~nu** нѣма да (ти) се хвѣна на тѣзи вѣдица **3.** *и* **sednout si** (kam) кѣчна (някѣде): **vosa si ~la na misku** осѣта кѣчна на пѣничката **4.** *и* **sednout si**, *обикн.* *третол.* **-ne (si)** (kam; kde; –) (нещѣ) заѣме определѣно положѣние, настанѣ се, разположи се (някѣде): **člun (si) ~l na mělčinu** лѣдката засѣдна в плитчинѣ, на плиткѣ; **letadlo (si) ~lo na louku** самолѣтѣт се приземѣ, кѣчна на ливѣда; **soumrak ~l na město** *прен.* здрач покѣри градѣ, градѣт потѣна в здрач; **strach jim ~l do týla** *прен.* скѣва ги страх; обзѣ ги скѣваващ страх **5.** *обикн.* *третол.* **-ne** (na koho, na co) *прен.* (нещѣ) обхвѣне, обзѣме, прихвѣне (някого, нещѣ); обхвѣнат съм, обзѣт съм (от нещѣ); сполѣтѣн съм, постигнат съм (от нещѣстѣие и под.): **neštěstí ~lo na jejich rod** тѣхний рѣд бе засѣгнат, сполѣтѣн от нещѣстѣие; **zle řádil, když to na něho ~lo** (тѣй) страшно вилнѣеше, когѣто го прихвѣнеше; **~la na ni hrůza** бѣше обзѣта от ѣжас; обхвѣна я ѣжас; **nějaká nemoc na něj ~la** хвѣна го някаква бѣлѣст **6.** *обикн.* *третол.* **-ne** (–; jak) *разг.* пѣсѣва, по мѣрка е, на мѣсто е: **cihla špatně ~la** тѣхлѣта не пѣсѣваше; **rána (dobře) ~la** ѣзстрѣл

стържа боя от стена **3.** (со) одера (нещо): **~dřít někomu kůži z těla** разг. експр. одера, съдера, смъкна кожата (от гърба) на някого **4.** (кого, со) ожуля, остържа, издраскам, издера, протрия, протъркам (някого, нещо): **~dřít si patu** остържа си, протъркам си петата
segedínský [-dý-], **-á, -é** в съчет. **~ý guláš** готв. сегедински гулаш

segment, -u м. книж. спец. сегмент, отрез;
rozdělit na ~y разделя на сегменти

segmentace, -e ж. книж. сегментация

segregace, -e ж. книж. сегрегация

se|hnat, -ženu св. **1.** (кого, со odkud) изгнѝ, прогнѝ (някого, нещо отнякъде): **~hnat vrabce z třešně** прогнѝ, изпѝдя врабци от черешите **2.** (кого, со) обикн. експр. събера, стрѝпам (някого, нещо): **~hnat dobytek, stádo na pastvě** събера, стрѝпам добитѝк, стадо на пасище; **~hnat vojsko** остар. свѝкам, събера войска; **vítř ~hnal mračna** вятърѝт стрѝпа облаци **3.** (кого, со; кому со) експр. намѝря, набѝва (някого, нещо; на някого нещо); снабѝ (някого с нещо); погрѝжа се (за нещо): **~hnat peníze, půjčku** намѝря парѝ, заѝм; **~hnat něco na zub** набѝва, намѝря нѝщо за хѝпване; **~hnat zaměstnání** намѝря работа

se|hnout, -nu св. (кого, со) склонѝ, наведѝ, прегѝна, наклонѝ, приведѝ (някого, нещо); огѝна, преклонѝ (някого, нещо): **jablka ~nula větev až k zemi** ябълките огѝнаха, навѝдоха клѝнката чѝк до земята; **~nout hlavu, šíji** преклонѝ глава, превѝя врат и прен.; покорѝ се

se|hnout se, -nu se св. наведѝ се, приведѝ се, наклонѝ се

sehnutý, -á, -é навѝден, превѝт, наклонѝн, склонѝн

sehranlý, -á, -é срабѝтен, сгѝворен; съгласѝван в действията си; образѝващ ансамбъл: **~é mužstvo** срабѝтен отбѝр; **~í hudebníci** срабѝтени музиканти; **dobře ~ý kolektiv** добрѝ срабѝтен колектив; сгѝворен колектив; **nic jsme se od nich nedověděli, byli ~í** нищо не можѝхме да разберѝм от тях, бѝха се съгласѝвали, наговѝрили предварѝтелно

se|hrát, -hraji/разг. -hrajú св. **1.** (со) изиграѝ, представѝ, изпѝлня (нещо): **~hrát sportovní zápas, šachovou hru** изиграѝ спортна срѝща, шахматна партия; **~hrát divadelní hru** изиграѝ (нещо)
~í kým/na někoho pěkný kousek изиграѝ, скроя на някого хѝбав нѝмер **2.** (кого, со) книж. постигна хармѝния, съгласѝваност (между някого, между нещо); съгласѝвам, спогодѝ

(някого, нещо): **není snadné ~hrát všechny zájmy** не ѝ лесно да се съгласѝват всѝчки интересѝ, да се постигне съгласѝе между всѝчки интересѝ **3.** (со) изиграѝ, симулирам (нещо); дѝм вид, напраѝя се, престѝря се (на някакѝв): **~hrát náhodu** симулирам, че нѝщо стѝва, че е станало случѝйно; симулирам случѝйност; **~hrát úlek, hněv, údiv** напраѝя се, престѝря се на изпѝлашен, ядосѝн, учѝден

se|hrát se, -hraji se/разг. -hrajú se св. **1.** съгласѝвам се (в действията си); срабѝтя се: **orchestr se výborně ~hrál** оркѝстрѝтъ ѝ постигнал ансамбловост в изпѝлнѝението си **2.** третол. **-hraje se** рядко слѝчи се, стѝне: **za tu dobu se toho mnoho ~hrálo** мнѝго неща се слѝчиха през това врѝме

sehráv|at, -ám неслв. (со) изиграѝвам, представѝям, изпѝлняѝвам (нещо)

sehráv|at se, -ám se неслв. съгласѝвам действията си; съгласѝвам(ѝ) се помеждѝ си; срабѝт-вам(ѝ) се

seizmický, -á, -é геол. **1.** сеизмѝчен, сеизмѝчески: **~á stanice** сеизмѝчна, сеизмографска станция **2.** земетрѝсен, сеизмѝчен: **~é vlny** сеизмѝчни вълни; **~é pásmo** земетрѝсна зѝна, земетрѝсна област

seizmograf, -u м. геол. сеизмограф: **burza je ~em kapitalistického světa** прен. бѝрсата ѝ сеизмограф на капитализма

seismometr, -u м. геол. сеизмомѝтър
sejček, sejčkovat вж. **sýček, sýčkovat**

sejř, -u м. сейф

se|jít, -jdu св. **1.** (odkud; kam) слѝза, спѝсна се (отнякъде; някъде): **~jít se schodů** слѝза от стѝлби; **~jít s hor** слѝза от планината; **~jít po schodech do sklepa** слѝза по стѝлби в мазѝ; **~jít do údolí** слѝза, спѝсна се в долина **2.** (odkud) отклонѝ се, отбѝя се (отнякъде): **~jít z cesty** отклонѝ се от пѝт; **pes ~šel ze stopy** кѝчето се отклонѝ от следѝта, загѝби следѝта; **~jít ze studií** остар. откаѝа се от учѝението; изостаѝва, захѝрѝля, зареѝа учѝението **3.** обикн. третол. **-jde** стопѝ се, заличѝ се, изгѝби се, изчѝзне и под. (престѝне да съществува): **sníh už ~šel** снегѝт вѝче се стопѝ; **rosa ~šla** росѝта се вдѝгна; **barva časem ~jde** с врѝмето боята ще избледнѝе/избледнѝва; **otok ~šel** подутинѝта спѝдна; **~jít smrti, ~jít ze světa** книж. остар. загѝна, умрѝ, отѝда си; **~jít sebevraždou** самоубѝя се **4.** безл. **~jde, ~šlo** (z čeho) (нещо) се осуѝти, не сѝ осѝществи, не стѝне; (някой) се откаѝе (от нещо): **jeho tvář mi ne~jde z mysli nikdy** никога нѝма да забѝраѝ лицѝто му; **z výletu ~šlo** излетѝт не сѝ

състоя; **~šlo ze svatby** сватбата се развали, не сѣла ♦ **~jde zoč, ~jde zmysl** *чххххххх*

очи, който не сѣ виждат, се забравят; далече от очите, далече от сърцето; **bez boží vůle ani vlas z hlavy ne~jde** всичко е божя работа **5.** отпадна, отслабна, изнемощѣ (за човек); овехтѣя, изнѣся се (за предмету): **~jít nemocí** отслабна от болест; **~jít věkem** изнемощѣя, отпадна от възрастѣ; **~jít na těle i na duchu** изнемощѣя, отпадна телом и дѣхом; **každá stavba časem ~jde** всяка сграда се изнѣсва с времето **6.** безл. обикн. отриц. (не)~jde, (не)~šlo (komu na čet) (не) завѣси от това, (не) става дѣма за това; **na tom mi málo ~jde** това не мѣ засяга, не мѣ интересѣва; малко ме засяга, малко ме интересѣва; **na nějaké minutě ne~jde** минутите нѣмат значѣние; **na penězích mi vůbec ne~jde** парѣте избѣщо не мѣ интересѣват

sejít se, ~jdu se св. **1.** (s kým) срѣщна се, видѣ се (с някого); видѣ (някого): **~jdeme se náhodou** срѣщнем се случайно; **~jdeme se v kavárně** срѣщнем се в кафенѣто; **~šel se s dívkou** той се срѣщна, той се е срѣщнал с момѣчѣто; **kdy se ~jdeme?** *кога се срещаме?* ♦ **nežerok**

~šel s rokem (všechno se změnilo) преди да измѣне и година (всѣчко се променѣ) **2.** събѣра се, стрѣпам се: **rodina se ~šla k večeři** семѣйството се събѣра за вечерѣя; **ne~šel se dostatečný počet členů** не сѣ събѣраха достатѣчно членове, не сѣ събѣра необходимѣят брѣй членове; **~šlo se mi hezkých pár korun** разг. събѣрах някоя и другѣ парѣ **3.** (s kým, s čím; –) схѣждам се, съгласѣвам се (с някого, с неѣцо): **jeho názory se ~šly s míněním všech** неговѣте вѣзглѣди бѣха в съгласѣе с мнѣниѣто на всѣчки; **nemůžeme se ~jít v rytmu (při tanci)** не мѣжем да хвѣнем, да уловѣм ритѣма, да съгласѣваме ритѣма си (при танц); **konečně se ~šli aspoň v jednom bodě** накраѣ постигнаха съгласѣе понѣ в еднѣ тѣчка **4.** (s něčím) натѣкна се (на неѣцо); срѣщна (неѣцо): **~jít se s odporem** натѣкна се на съпротивѣ; **~jít se s porozuměním** срѣщна разбѣране

sejm, -u м. сейм

sejmout, sejmu св. **1.** (co odkud; co komu; –) книж. свалѣ, снѣма (неѣцо отнякъде): **sňal pušku s ramene** той свалѣ пушката от рамо; **sňali mi obvaz s ruky** свалѣха ми преврѣзката от ръката; **~ sádlo, kůži, maso s kosti** хран. отдѣля сланината, кожата, месѣто от кѣстите; **~ posmrtnou masku** худ. снѣма посмѣртна мѣска ♦ **~(s)masku** свалѣ мѣска маска

жа истинския си лик; **~ někomu břemeno** сва-

лѣ товѣра, брѣмето от гърба на някого; **~, strhnout někomu bělmo z očí** отвѣря очѣте на някого, накарѣм някого да проглѣдне **2.** (co z koho) книж. избѣва, освобѣдя (някого от неѣцо): **~ z někoho vinu** оправдѣя, оневинѣя някого; **~ z někoho odpovědnost, starosti, povinnosti** освобѣдя някого от отговорност, от грѣжи, от задѣлжѣния

sejr вж. sýr

sejšn, -u м. муз. публ. джѣмсѣшгн, сѣшгн, импровизѣрана артистѣчна срѣща (обикн. на музиканти)

sek, -u м. **1.** сѣчѣне, насѣчане; удар, движѣние, с коѣто се сѣчѣ; удар с мѣч, със сабѣя, с хлѣдно орѣжие: **pádný, ostrý, nebezpečný** ~ тежѣк, ѡстѣр, ѡпасѣн удар (с хлѣдно орѣжие); **vyvázl s mělkými ~y od štěpin** тѣй се отвѣрѣа с дрѣбни драскѣтини от отлѣмките; **polemický** ~ прен. полемѣчна словѣсна нападѣка, атаѣка **2.** спорт. сеч (във фехтовката)

sekací, -í, -í който слѣжи за косѣне, за жѣтва: **~í nástroj** косѣ; **~í stroj a)** косѣчка, косѣчна машина **б)** жѣтѣрка, жѣтѣрска машинѣна

sekáč I, -e м. одуш. **1.** косѣч; жѣтѣвр; секѣч (горски работник); **~í ledu** разбивѣчи на лѣд; **~í dřeva** секѣчи на дѣрѣва, дѣрѣвари **2.** жарг. експр. мѣжко момѣчѣ; арабѣя; пѣч; (мѣж, чѣвѣк) голяма рѣбота: **u zkoušky jsi byl ~** на изпита ни взѣ акѣла; **náš vedoucí je ~** шѣфѣт (ни) е мѣжко момѣчѣ, пѣч; **ten sportovec je ~** тѣзи спортѣст си го бѣва, голяма рѣбота е; **každý kluk dělá tak trochu ~e** всѣко момѣчѣ по малѣко се пѣрчи, придѣва си вѣжност

sekáč II, -e м. неodus. секѣч; инструмѣнт за сѣчене: **zámečnický, zednický, kamenický** ~ шлѣсѣрски (железѣрски), зидѣрски, каменѣделѣски секѣч

sekáč III, -e м. неodus. разг. магазѣн за стѣки „втѣра употрѣба“: **na náměstí otevřeli nový ~** на площѣда отвѣрѣха нѣва „втѣра употрѣба“

sekáč|ek, -ku м. сатѣр: **~ek na maso** сатѣр за месѣ

sekačka I, -y ж. (женѣ) арабѣя

sekačka II, -y ж. косѣчка, косѣчна машинѣна

sekan|á, -é ж. гѣтѣ. „сѣкана“ (пѣчено рулѣо от кѣлцано месѣ или кѣйма): **~á s bramborami** *сатѣр* ♦ **~á** *сатѣр*

~ou направѣя някого, нѣщо на кѣйма

sekans нескл. м., **sekant|a, -y** ж. геом. сѣканс **sekan|ý, -á, -é** насѣчен, накѣлѣан; раздрѣбѣн на кѣсчета, на парѣѣта: **~ý cukr** захар на буѣци, на главѣи; **~é maso** кѣлцано месѣ; кѣйма

sek|at, -ám нескл. **1.** (co) сѣкѣ, косѣя, жѣна, рѣжа, цѣпя и под. (неѣцо) (отдѣлям частѣи, раздѣлям

на парчета с остър предмет): **~at maso** кълцам месò; **~at právu** (месò) на каймà; **~at dříví** цѣпя дървà; **~at trávu** кося тревà; **~at obilí** жѣна жито; **~at jetel kosou** кося детелина с косà; **~at zeleninu do polévky** рѣжа, кълцам зеленчѹк за сѹпа; **~at led na rybníce** секà, раздробявам, пробивам лѣд на ѣзеро; **~at pomník** дялам, изсѣчам пàметник; **~ání zdi** строит. пробиване, разбиване на стени **2. (do koho – вин.) експр.** секà (някого); ѹдрям (някъде, някого); тряскам, бия (някого): **četníci ~ali do lidí šavlemi** стражарите сечàха хòрата със саби; **~ali jsme Turky hlava nehlava** сяхохме тѹрците, гдѣто свàрим; **~at pěstí do stolu** ѹдрям с юмрѹк по мàсата; **~al hněvivě holí do sněhu** тòй ѹдряше ядòсано с бастѹна по снегà; **děšť ~al do oken** дъждѣт ѹдряше, пѣбивпрѣрижє **~al māmáru** зѣбя се на някого, напàдам някого (с дѹми); **~at jazykem, pyskem** кàрам се с някого, зѣбя се на някого, лая срещѹ някого; **začal do toho ~at** тòй запòчна да рѣже, да напàда, да критикѹва товà **3. (čít) експр.** двїжа рязко (нещо); **~al pacíčkami, ocáskem** кòтетò размàхваше лàпички, мàхаше с опàшчица; **~al po ní ostrým pohledem** тòй ѱ хвѣрляше òстри пòгледи, глѣдаше я с òстър пòглед **4. (со)** произнàсям, изговàрям, изрїчам (дѹми) отсèчено, отчетливо, òстро, рязко; отсїчам (дѹми): **~á jednotlivá slova** тòй/тã изстрѣлва, отсїча отделните дѹми **5. (со) разг. експр.** вѣрша (нещо) рѣвностно, усѣрдно, със старàние, с желàние: **~at poklony a)** раздàвам поклòни **б)** раздàвам комплименти; **~al jeden obrázek za druhým** (тòй) майсторѣше, фабрикуваше срѣчно картинките еднà след дрѹга; **uměl jen ~at peníze** глàвната му рàбота бѣше да печèли парє **~al hot, ačkoliv prázdný** държà се прилїчно **sek|at se, -ám se нескв. 1. експр.** бия се: **~al se hrdinsky** тòй се бїеше героїски **2. прен. разг.** споря, препїрам се, кàрам се: **dnes jsme se na schůzi zase ~ali** днѣс на събрàнието отнòво спòрихме, отнòво се препїрахме **sekc|e, -e ж.** сѣкция, отделѣние, òдѣл: **systém komisi, subkomisi a ~í** систѣма от комїсии, подкомїсии и сѣкции **sekč|n|í, -í, -í** сѣкциòнен; кòйто се отнàся до сѣкция **sek|ec, -ce м. разг. експр.** пердàх, бой: **to bude doma ~ec!** вкѣщи ще падне пердàх! **seker|a, sekyr|a, -у ж.** секїра, брàдва, топòр, балтїя: **řeznická ~a** сатър; **tesařská ~a** дьол-

гѣрска брàдва; **~a na dříví** дървàрска брàдва, брàдвичка **~a na dříví** държà се òстро, рязко спрямо някого; **zako-pat, vykopat válečnou ~u** зарòвя, изрòвя то-махàвката **sekerk|a, sekyrk|a, -у ж. умал.** секїрка, брàдвичка **sekernick|ý, sekyrnick|ý, -á, -é 1. публ. експр.** критикàрски; кòйто се отнàся до безоглѣден критик, до човѣк, кòйто вѣрши нѣщо безоглѣдно, с голямата балтїя, касàпски **2. остар.** кòйто се отнàся до дьолгѣрин, рабòтеш по воденици **sekernictv|í, sekyrnictv|í, -í ср. 1. публ. експр.** критикàрство, безоглѣдно размàхване на секїрата (на критиката); сèчени с голямата балтїя; **прен.** кàстрене, касàплтѣк **2. остар.** занаят на дьолгѣрин, кòйто рабòти по воденици **sekerník, sekyrník, -a м. 1. публ. експр.** критикàр; човѣк, кòйто безоглѣдно кàстри, сьсїча, размàхва секїрата (на критиката); **прен.** касàпин **2. остар.** дьолгѣрин, кòйто рабòти по воденици **sek|nout, -nu св. 1. (koho – вин.; do čeho; čít)** порѣжа, посека, сьсєка (някого); нараня (някого) с нѣщо òстро: **~nout se (kosou) do nohy** порѣжа си кракà (с косà), порѣжа се по кракà (с косà); **~nout někoho/po někom jazykem, zlým slovem, výčitkou прен. експр.** скàрам се, озѣбя се на някого; кàжа лòша дѹма, ѹпрек на някого, за някого **2. (koho – вин.)** одрàскам (някого): **dej pozor, aby tě kocour ne~l** вни-мàвай да не тѣ дрàсне котарàкѣт **3. (koho – вин.; čít, kýt; разг. s čít, s kýt) експр.** ѹдàря, цапна, цапардòсам, плясна (някого; някого с нещо): **~nout dítě po zadečku** плясна детè по дѹпенцето; **nezlob, nebo tě ~nu** не мѣ ядòсвай, че ще те цапна; **~la ho mrtvice разг.** тòй полѹчи ѹдар; **~la po něm talířem** тã го замѣри с чинїя, хвѣрли по нѣго чинїя; **~la vztekla knihou** тã ядòсано захвѣрли книгата; **já s tím ~nu o zem** иде ми да го фрàсна, да го ѹдàря в змє **~nu o zem** стàна да вѣрша нѣщо; **~nout s prací** остàвя рàботата, престàна да рабòта **4. (čít) експр.** замàхна, мàхна (с нещо); помрѣдна, размàхам (нещо): **kotě ~lo packou** кòтетò замàхна с лàпичка; **kráva ~ne ocasem** крàвата ще размàха опàшка; **~l rukou do vzduchu** тòй мàхна, замàхна с рькà вѣв вѣздуха; **podezíravě po nás ~l očima** тòй ни хвѣрли подозрїтелен пòглед, изглѣда ни подозрїтелно **5. (со) рядко** про-изнесà, изговòря, изрекà (дѹми) отсèчено, òстро, рязко; отсекà (дѹми) **6. (do čeho) разг.** взѣма решѣние (за нещо); решà (нещо); решà се (на нещо): **je čas do toho ~nout** врѣме е да

се решѝм **7.** (со) разг. експр. извѣрша (нещо) рѣвностно, с желание, старѣтелно, усѣрно; обикн. в съчет. **~nout poklonu** изстрѣлям комплимент **8.** (со) разг. експр. открадна, свѝя (нещо): **já jsem nic ne~l** аз нищо не съм откраднал, нищо не съм свѝл

sek|nout se, -nu se св. **1.** порѣжа се, нараня се: **~nout se do ruky** порѣжа си ръката, порѣжа се по ръката **2.** разг. експр. сбѣркам, сгрешѣ, излѣжа се: **~nout se při počítání** сгрешѣ при изчисление

sek|nout sebou, -nu sebou св. (о со, на со) разг. експр. падна, прѣсна се, плѣсна се, подхлѣзна се (на нещо, върху нещо): **~ne sebou na zem a hledí do prázdna** ще се плѣсне на земята и ще глѣда безсмислено; **~la jsem sebou na ulici, na náledí** подхлѣзнах се на улицата, върху заледеното

seknut|ý, -á, -é разг. експр. смѣхнат, налѣдничав; удѣрен в главата

sekrec|e, -e ж. **1.** биол. секрѣция: **žlázy s vnitřní ~í** жлезѝ с вѣтрешна секрѣция **2.** геол. минер. секрѣция

sekrečn|í, -í, -í спец. секрѣционен

sekret, -u м. физиол. секрѣт

sekretariát, -u м. секретариѣт (орган и място)

sekretář I, -e м. одуш. секретѣр: **státní ~** дѣржавен секретѣр; **generální ~** генѣрален секретѣр; **vědecký ~** наѣчен секретѣр

sekretář II, -e м. неодуш. вид бюрѣ, писѣлище: **empírový ~** писѣлище в стил ампиѣр

sekretářk|a, -y ж. секретѣрка

sekt, -u м. шампанско, сект

sekt|a, -y ж. **1.** (религиозна) сѣкта: **~a adamitů, albigenských** сѣкта на адамитите, на албигѣйците **2.** грѣпа (отцѣпници); фракция

sektář, -e м. сектѣнт, еретѝк; отцѣпник; фракционѣр: **středověcí ~i** средновековни еретѝци; **politický ~** политически сектѣнт

sektářsky нар. сектѣнтски; отцѣпнически; фракционѣрски: **~ působit** постѣпвам сектѣнтски, като сектѣнт

sektářsk|ý, -á, -é сектѣнтски; фракционѣрски: **~á politika** сектѣнтска политика

sektářstv|í, -í ср. сектѣнтство; фракционѣрство

sektor, -u м. **1.** сѣктор, част, област: **průmyslový ~** промишлен сѣктор; **nevýrobní ~** непроизводителен сѣктор **2.** разг. сѣкция (на мѣбел)

sektorov|ý, -á, -é 1. сѣкторен; кѣйто се отнѣся до сѣктор **2.** в съчет. **~ý nábytek** секционна мѣбел; сѣкциѝ

sekunda|a, -y ж. **1.** секѣнда **2.** муз. секѣнда: **velká, malá ~a** голяма, малка секѣнда **3.** учил. по-рано втѣри (гимназиѣлен) клѣс (съответства

на сегашния шести клас): **chodit do ~y** вѣв втѣри (гимназиѣлен) клѣс съм

sekundán, -a м. по-рано ученик вѣв втѣри (гимназиѣлен) клѣс

sekundant, -a м. секундѣнт (при дуел, в бокса)

sekundárně нар. книж. вторѝчно, секундѣрно

sekundárn|í, -í, -í книж. секундѣрен; вторѝчен; второстѣпенен; страничен: **~í kniha** книга по филмов сценѣрий; **~í pohlavní znaky** анат. вторѝчни пѣлови бѣлезѝ; **~í předložky** език. вторѝчни, секундѣрни прѣдлози; **~í význam** език. вторѝчно значѣние

sekundárnost, -i ж. книж. вторѝчность, секундѣрност

sekundář, -e м. лекар-ординѣтор

sekundářk|a, -y ж. лѣкарка-ординѣтор

sekundist|a [-dy-], -y м. цигулѣр, кѣйто свѣри втѣра цигулѣка; разг. втѣра цигулѣка

sekund|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (кѣму) пѣя или свѣря втѣри глѣс, приглѣсям (на някого) **2.** (кѣму в ѣт; ѣти) разг. съгласѣвам се (с някого за нещо); приглѣсям (на някого за нещо; на нещо), подпомѣгам (някого в нещо): **~ovali si v hovoru** приглѣсяхѣ си едѝн на дѣруг с рѣзговѣра; **~ovat opozici** приглѣсям на опѣзицията **3.** (кѣму) секундѣнт съм, секундѣрам (на някого при дуел или в боксов мѣч)

sekundov|ý, -á, -é в съчет. ~é lepidlo бѣрзо-сѣхнѣщо лепило

sekvence, -e ж. **1.** муз. секвѣнция **2.** филм. сѣна, последовѣтелно свѣрзани кѣдри

sekvoj|e, -e ж. бот. секвѣя (Sequoia)

sekyra вж. sekera

sekyrář, -e м. публ. експр. безоглѣден критѝк, критѝкар (в културата и под.); прен. касѣпин

sekyrářk|a, -y ж. публ. експр. женѣ-критѝкарѣка, безоглѣдна критѝчка (в културата)

sekyrářsk|ý, -á, -é публ. експр. критѝкарски; кѣйто се отнѣся до безоглѣден критѝк; прен. касѣпски: **~á kritika** критѝка с голямата балтѝя, безоглѣдна критѝка; прен. касѣпска критѝка; **~ý dogmatismus** безоглѣден догмѣтизъм

sekyrářstv|í, -í ср. публ. експр. безоглѣдно критѝкуване, критѝкарство; размѣхване на балтѝята (на критѝката), прен. касѣплѣк

sekyrka, sekyrnický, sekyrnictví, sekyrník вж. sekerka, sekernický, sekernictví, sekerník

sekyrován|í, -í ср. разг. тѣрмѣз, измѣчване, изтезѣване (с прекалѣни изисквания): **mít dost věčného ~í** омѣрѣзва ми/омѣрѣзне ми тѣзи вѣчен тѣрмѣз

sekýr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (коѣо – вин.; –) тѣрмѣзя, тѣранѝзирам, мѣча, изтезѣвам (ня-

кого) с прекалени изисквания; придирям (на някого); остар. шиканйрам (някого)

seladon [-on/-ón], -a 1. *експр.* селадон, франт, женкар; (застаряващ) любовник: **povrchní** ~ лекомислен селадон 2. *остар.* ухажор, любовник: **stárnoucí** ~ застаряващ любовник

selank|a, -y *жс.* 1. спокоен живот; идиллия: **vesnická** ~a селска идиллия 2. *лит. муз.* идиллия

selátk|o, -a *ср.* умал. прасенце-сукалче

sele, -te *ср.* свинчѐ, прасенце: **pečené** ~ пѐчено прасенце

selekc|e, -e *жс. книж. биол.* селекция, подбор

selekčn|í, -í, -í *биол.* селекционен

selfmademan [selfmejdmén], -u *м.* човѐк, успял само със собствени сили

selfmademanka [selfmejdmén-], -y *жс.* женà, успяла само със собствени сили

sel|hat, -lžu *св., обикн. третол. мин.* -lhal засече, изпусна, отказа, не задѐйства; излѐга (неоправдано) в очакванията; изневерй: **brzda** ~lhala спирàчката не задѐйства, отказа; **ràna z pušky** ~lhala пùшката засече, не даде истрел; ~lhalý mu nervy нѐрвите му изневерйха, не издържàха; **leknutím jí** ~lhal hlas от уплàха гласѐт ѝ изневерй, пресекна; **všechny naděje** ~lhalý надѐждите не сѐ оправдàха; **záměry** ~lhalý намерѐрията не сѐ осъществйха; **snažil se, ale** ~lhalo mu *безл.* тѝй се постарà, но не успя

selháv|at, обикн. третол. -á *несв.* засйча, изпуса, отказва, не задѐйства; излѐгва (неоправдано) в очакванията; изневерйва: **rozum mi** ~á умѝт ми изневерйва, умѝт ми ме лѐже, умѝт ми си прави с мѐн шегй; **všechny prostředky** ~áji нитѝ едно срѐдство не ѐ ефикасно

selk|a, -y *жс.* селянка

selsk|ý, -á, -á 1. чорбаджийски: ~á pýcha чорбаджийска надùтоост 2. сѐлски: ~ý lid сѐляни, сѐлски хѝра; ~ý stav сѐлско съслѝвие; ~á paličatost сѐлски инàт; ~á mazanost сѐлска хитрост, сѐлска шмекерйя; **chodit, strojit se po** ~u хѝдя, обличам се в сѐлски дрѐхи; ~é bouře сѐлски бунтове; ~ý rozum здрав, трѐзв сѐлски разум; ~é posvícení сѐлски храмов празник (в деня на патрона на сѐлската църква); ~ý chám пейѝор. прѝст селендùр; ~ý hřbet пейѝор. сѐлски простàк; ~á válka *истор.* Сѐлската война (в Германия); **ovád** ~ý *зоол.* шрѝклѐц, шрѝклица, кѝнска мухà (Tabanus); ~á polévka *готв.* сѐлска сùпа, сùпа по сѐлски, бяла сùпа (с юфка или картофи); ~é máslo *хидмашѝнѝ*

být (ze) ~é krve от сѐло, от сѐлски произхѝд, от сѐлско потеклѝ съм

sem нар. местоим. 1. насàм, тук (в посока към говорещия): **pojd'~!** ела тùк! ~ **do Prahy** тùк в Прага; **až** ~ (чàк) дотùк; **to se ~ nehodí** не мù е тùка мястото (на товà); ~ **s tím jídlem!** *експр.* дай(те) насàм яденето! ~ **s těmi penězi!** *експр.* давай парйте! 2. в съчет. ~ **tam, ~ a tam, tam a ~, tam i** ~ насàм-натàм; тùк и тàm; и тùк, и тàm: **chodil po pokoji** ~ **a tam** тѝй хѝдеше напред-назад из стàята; **jeho oči bloudily** ~ **tam** очйте му шàреха на всйчки страни; **myslet ~ a tam** мйсля сегйз-тогйз; мйсля от врѐме на врѐме; мйсля за товà-оновà; **pět minut ~, pět minut tam, pět minut ~ nebo tam** пѐт минùти пѝ-мàлко, пѐт минùти пѝвече нямат значѐние, не сà от значѐние; **je samé mužičku ~, mužičku tam** тя постоянно се умйлква на мѝжà си, глѐда го в очйте, стѝи му дивàн чапràз; на устàта ѝ е всѐ „скѝпо мѝжлѐнце“ (за мѝжàвѝт)

тùк-тамѐ, на различни местà (за място): **převzal ~ tam něco z jeho názorů** възприѐл е тùк-тамѐ нѐщичко от вѝзгледите му 4. в съчет.

чàт-пàт (за време): ~ **tam se nám zasteskne** понякога ни стàва тѝжно, домѝчнйва ни; **ta-ková věc se ~ tam přihodí, stane** такѝва нѐщо се случва, стàва понякога

semafor, -u *м.* 1. семафѝр: **světelný** ~ светлинен семафѝр; **železniční** ~ железопѝтен семафѝр 2. **Semafor**, -u (*съкр. от sedm malých forem*) „Семафѝр“ (пражски театър)

sémantick|ý [-ty-], -á, -é семантичен: ~á charakteristika семантична характеристика

sémantik|a [-ty-], -y *жс.* 1. семантика, значѐние, смйсова страна: ~a genitivu семàнтика, значѐние на родителен падѐж 2. *език.* семàнтика 3. *лог.* логйческа семàнтика

sémaziolog|e, -e *жс. език.* семасиолѝгия

sémaziologick|ý, -á, -é *език.* семасиологйчен

sémě, símě *жс. semeno*

semenáč, -e *м. лес. град.* 1. семенàче, растѐние от сѐме 2. дървѝ за сѐме

semenáč|ek, -ku *м. град. лес.* растѐние от сѐме

semenářstv|í, -í *ср.* 1. семеновѝдство: **lesní** ~í гѝрско семеновѝдство 2. търговйя със семенà; магазин за семенà

semeník, -u *м. бот.* сѐменник

semeniště|ě, -ě *ср.* 1. *лес. град.* разсàдник 2. *книж.* разсàдник, огнище, цѐнтър: ~ě reakce пейѝор. цѐнтър, огнище на реакция; ~ě neřestí пейѝор.

разса́дник, огни́ще на поро́ци; **~ě bacilů** огни́ще, разса́дник на ба́цили
semen|it (se), -ím (se) *несв. земед. лес.* образу́-
 вам, да́вам семенá: **jetel se nesnadno ~í** дете-
 лйна́та тру́дно да́ва семенá; **borovice bohatě ~í** бо́рът образу́ва мно́го семенá
semenn|ý, -á, -é се́менен; ко́йто се отна́ся до
 се́ме: **rostliny ~é** *бот.* се́менни расте́ния
semena|o, -a/-e, книж. остар. **símě, sémě, род.**
semena/semene *ср.* 1. се́ме и съби́р.: **~o vzklí-
 čilo, vzešlo** се́мето покълна, поникна; **pěstovat
 květiny ze ~e** отглед́дам цветя́ от семенá, от
 се́ме; **olejnatá ~a** маслода́йни семенá; **zlé ~o
 rozséval** *прен. книж.* то́й се́еше се́мето на раз-
 до́ра, на злото́; **dračí ~o** *прен. книж.* постъ́пка
 с ги́белни последи́ствия; **símě rozbrojů, po-
 chyb** *прен. книж.* се́ме на раздо́ра, на съмне́-
 нието 2. *биол. остар.* се́ме, спе́рма, сперма-
 тозо́ид
semestr, -u *м.* се́мѣстър: **letní, zimní** ~ лѣтен,
 зи́мен се́мѣстър
semetriáln|í, -í, -í се́мѣстриáлен: **~í zkoušky**
 се́мѣстриáлни и́спити
semetrik|a -у *ж. разг. пейор.* хлевоу́ста, устáта,
 свадли́ва жена́: **má doma pěknou ~u** жена́
 му е същи́нска ве́щица, усойни́ца, ко́бра
semhle *нар. местоим. разг.* 1. тук, ёй-тук(а):
dej to ~ сло́жи го ёй-тук(а); **včera byla voda
 až ~** вче́ра вода́та стига́ше ча́к до ёй-тук(а)
 2. *в съчет. ~ tamhle* тук-та́м(е), на ме́ста 3. *в
 разг. разг.* ко́га; *разг.* ча́т-па́т; от дъ́жд на вятър: **~ tamhle
 kápne nějaká koruna** отвре́ме-навре́ме па́да
 оновá; **řekne se slovo ~ tamhle** ка́же се (по
 няко́я) ду́ма за това́-оновá
semifinále *нескл. ср. спорт.* полу́фина́л
semifinálov|ý, -á, -é *спорт.* полу́фина́лен; ко́й-
 то се отна́ся до полу́фина́л: **~é utkání** полу́-
 фина́лна срѣ́ца, състе́зание за полу́фина́ли
semifinalist|a, -у *м. спорт.* полу́фина́лист;
 уча́тник в полу́фина́л
semifinalistk|a, -у *ж. спорт.* полу́фина́листка;
 уча́стничка в полу́фина́л
semil|at, -ám *несв.* 1. (co) смѣ́лам (нещо): **~at
 obilí** смѣ́лам житò 2. (koho, co) *експр.* оду́м-
 вам (няко́го, нещо); клюка́рствам по адрѣс
 (на няко́го, на нещо): **žena se sousedkou ~ají
 živé mrtvé** *експр.* жена́та и съсе́дката оду́м-
 ват всѣ́чко жи́во
seminarist|a, -у *м.* семина́рист; учени́к в ду-
 ховна семина́рия; възпита́ник на духовна
 семина́рия
seminárn|í, -í, -í 1. семина́рен; ко́йто се отна́ся

към семина́р: **~í cvičení** семина́рно упраж-
 нѣние; **~í práce** кърсова, семина́рна ра́бота
 2. семина́рски; ко́йто се отна́ся към духовна
 семина́рия: **~í knihovna** библиотѣка на семи-
 на́рия; **~í chrám** църква, хра́м на семина́рия
seminář, -e *м.* 1. семина́р, курс, шко́ла: **bohe-
 mistický ~** бохемистичен семина́р; **divadelní
 ~e** театра́лни кърсове, театра́лни семина́ри
 2. духовна семина́рия: **arcibiskupský ~** архи-
 епѣ́скопска семина́рия; **zběhnout ze ~e** из-
 бя́гам от семина́рия 3. *остар.* семина́р, от-
 делѣ́ние: **knihovna ~e pro slovanskou fi-
 lologii** библиотѣка на Славя́нския семина́р
 4. *остар.* учѣ́телски инститѹ́т, учѣ́телски кър-
 сове: **učitelské ~e** учѣ́телски кърсове
semínk|o, -a *ср.* 1. *умал.* се́менце 2. се́ме: **hoř-
 čičné, konopné, lněné ~o** сина́пено, коно́пено,
 лѣнено се́ме; **~o života** *прен.* нача́ло на живòта
sémiotick|ý [-ty-], -á, -é се́миотичен
sémiotik|a [-ty-], -у *ж.* се́миотика
semiš, -e *м.* велу́р
semiš|ka, -ky *ж., обикн. мн.* **semiš|ky, -ek** *разг.*
 обу́вки, панто́фки от велу́р
semišov|ý, -á, -é велу́рен: **~é rukavice** велу́рени
 ръкави́ци
semitsk|ý, -á, -é се́митски: **~é jazyky** *език.* се-
 мѣ́тски ези́ци
semk|nout, -nu *св.* 1. (co) стѣ́сна, склòча, свѣ́я
 (устни и под.): **~nout rty, víčka** стѣ́сна у́стни,
 клепа́чи; **~nout pevně ruce v klíně** стѣ́сна,
 склòча здра́во ръце́ в скýта (си) 2. (koho, co)
книж. стѣ́сна, обхва́на (няко́го, нещо): **pevná
 ruka mu ~la zápěstí** една́ я́ка, сѣ́лна ръка́ го
 стѣ́сна за кѣ́тката 3. (koho, co) *книж.* обеди́ня,
 сплòтя (няко́го, нещо): **nebezpečí ~lo lid**
 опасностá сплòти́ наро́да
semk|nout se, -nu se *св.* 1. склòча се, затво́ря
 се, стѣ́сна се (за устни, клепа́чи и под.): **víčka
 se ~la** клепа́чите се затво́риха, склòпи́ха се;
rty se pevně ~ly у́стните здра́во се стѣ́снаха
 2. *книж.* сплòтя се, обеди́ня се: **pracující se
 ~li** тру́дещите се се обеди́ни́ха
semkнутost, -i *ж. книж.* сплòтѣ́ност, обеди́не-
 ност: **~ mas** сплòтѣ́ност на наро́дните ма́си;
myšlenková ~ díla идѣ́йно е́динство на творба́
semláb|a, zemlbáb|a, -у *ж. готв. остар. разг.*
 ви́д пѹ́динг от кѣ́фли
se|mlít, -melu *св.* 1. (co) сме́ля (нещо): **~mlít
 pšenici** сме́ля пше́ница; **~mlít kávu** сме́ля кафе́
 2. (co) *експр.* смотолѣ́ва (нещо); изтѣ́рся,
 изжа́ждо́ръмъ
~ně přeš deváté ка́жа каквòто ми до́йде на е́зика
 3. (koho, co) *експр.* оду́мам, изклюка́рствам

(някого, нещо): **~mlít živé mrtvé** одумам цѣлия свят, и жйвите и мъртвите, всйчко живо
se|mlít se, -melu se св. 1. обикн. третол. -mele se експр. стәне, слўчи се; избўхне, разрази се: **kdoví, co se dnes ještě ~mele** кўй знєе каквў дще ще се слўчи днєс; **~mlela se tu zase nějaká rvačka** тўк пак стāна нйкакво сбйване
2. (s kým) рядко сбйа се, стўпам се (с някого): vypravoval, jak se s Němci ~mleli тўй раз-казваше как са се сбйли с нємците

sen, snu м. 1. сьн, сьновидѣние: spánek beze snů сьн без сьнища; **mít zlé, divoké sny** сьнўвам лўши, кошмārни сьнища; **zdál se mi krásný** ~ сьнўвах прекрāsен, хўбав сьн; **věřit na sny** вярвам в сьнища; **mít živý** ~ сьнўвам жьвй

~žít сьнїжася странāта на сьнищата; **chodit jako ve snách** хўда като отнєсен, като занєсен; **to by mě ani ve snu nenapadlo** и насьн не бй ми дошлў на ўм; **toho bych se nebyl nadál ani ve snu** товā и насьн не сьм го очāквал **2. мечтā, блян, илюзия, бьлнўване; копнєж, желāние: marné sny** без-плўдни, напрāзни копнєжи; **spřádat nejružnější sny** лелєя нāй-различни мечтāи; **putoval za svým snem** тўй гўнеше мечтāта си; **vyplnil se mi dávný** ~ сбўдна се отдавāшната ми мечтā; **přeměňovat sny ve skutečnost** преврўщам мечтāите в действйтелност **3. книж. сьнка, видѣние, сьн: ~ první lásky** сьнка, видѣние на първата любўв **4. книж. сьн, спанє, обикн. в сьчет. ze sna** насьн: **mluvit ze sna** гўвўря насьн; **procitnout ze sna** сбўдя се от сьн; **spát snem, spánkem spravedlivých** спя (сьс) снйпрāдєнє

~евфем. отдавна спй/е заспāл вєчния си сьн
senát, -u м. 1. истор. полит. сенāt. 2. Senāt Сенāt (ьт) (една от камарите на Чешкия парламент) **3. в сьчет. (soudní) ~** юрид. сьдййски сьстāv

senátor, -a м. 1. истор. полит. сенāтор; члєн на сенāt. 2. юрид. депутат, члєн на Чєшкия сенāt
senátorka, -y ж. 1. истор. полит. сенāторка; члєнка на сенāt. 2. юрид. депутатка, члєнка на Чєшкия сенāt

senátorský, -á, -é 1. истор. полит. сенāторски; кўйто се отнāся към сенāтор. 2. юрид. депу-тāтски; кўйто се отнāся към члєн на Чєшкия сенāt: ~é křeslo депутатско креслў

sendvič, -e 1. сāндвич. 2. строит. (стройтелен) панєл-сāндвич

seník, -u м. плєвник, плєвня

senilita [-пу-], -y ж. сєнилност, стāрост и прєн.

senilní [-пу-], -í, -í сєнилен, стāрчески; присьщ,

свўйствен на старостā: **~í rozcitlivění** сє-нилно, стāрческо разнєжване

senilnost [-пу-], -í ж. сєнилност, стāрост, за-старяване

senior [-пу-], -a м. 1. ськр. sen. башā, стāрши (при две лица с едно и сьцо име): Václav Vydra ~ Вāцлав Вйдра-башā, Вāцлав Вйдра-стāрши
2. старейшина, доайєн; заслўжил деятєл; пў-четєн члєн: ~ učitelského sboru доайєн на преподавāтелската колєгия; **~ fakulty** доайєн на факултєт **3. спорт. спортйст в категўрия „стāрша вьзраст“: kategorie ~ů** категўрия „мьжє-стāрша вьзраст“

senior|ka [-пу-], -ky ж. 1. женā-доайєн, нāй-стāршата (в гўрупа и под.): ~ka divadla нāй-стāршата междў артйсткй в теātър **2. спорт. спортйстка в категўрия „стāрша вьзраст“: soutěž ~rek** сьстєзāние в категўрия „женй“-стāрша вьзраст“

seniorsk|ý [-пу-], -á, -é спорт. кўйто се отнāся до категўрия „стāрша вьзраст“: ~ý rekord рекўрд в категўрия „стāрша вьзраст“

senn|ý, -á, -é, рядко sen|ový, -ová, -ové сєнен; кўйто се отнāся до сенў: **~á vůně** аромāt, ухā-ние на сенў; **~ové brigády** бригады за сьбйране на сенў; **~á rýma** мед. сєнна хрєма

sen|o, -a ср. 1. сенў: sušit ~o сушā сенў; **kupka ~a** копā сенў **2. само мн. sen|a, sen** сєнокўс: **brigáda na ~a** бригада за прибйране на сенў; **přijďte po ~ách** елатє след сєнокўс

señor [-ño-], -a м. сєньўр, господйн (в Испания и Латинска Америка)

señor|a [-ño-], -y ж. сєньўра, госпожā (в Испания и Латинска Америка)

señorita [-ño-], -y ж. сєньўрита, геспўжйца (в Испания и Латинска Америка)

senoseč, -e ж. 1. прибйране на сенў; сєнокўс: zajistit ~ осигуря прибйране на сенўто **2. сє-нокўс (време): opožděná ~** заксьнял сєнокўс
sentence, -e ж. сєнтєнция; крилāта мьдрост

sentimentalit|a [-ty-], -y ж. сєнтимєнтāлност, чувствйтелност; разнєженост, умилєние: usazená ~a сьлзливā сєнтимєнтāлност; **pivní ~a** пйянско умилєние; **maloměřácká ~a** ес-нāфска сєнтимєнтāлност

sentimentálně [-ty-] нар. сєнтимєнтāлно, разнє-жено; умилєно, разчўвствано

sentimentální [-ty-], -í, -í сєнтимєнтāлен; раз-нєжен, умилєн; разчўвстван: ~í dívenka сєн-тимєнтāлно девўйче; **stávat se ~ím** стāвам сєнтимєнтāлен, разнєжвам се

senzace, -e ж. 1. сєнзāция (вълнение): vzbudit, vyvolat ~í вьзбўдя, предизвйкам сєнзāция
2. сєнзāция, чўдо (сьбйтие): ten film byl

opravdovou ~í този филм беше истинска сензация; **to je ~e!** истинска сензация! чудно! приказно! без грешка!

senzacehtiv[ý, -á, -é] жаден за сензации

senzacehtivost, -i жс. жажда за сензации

senzačně нар. сензационно, впечатляващо, въздействащо: **zpráva působila** ~ новината предизвика сензация; **být ~ oblečený** разг. експр. страхотно съм облечен

senzační[í, -í, -i] 1. сензационен, предизвикващ сензации: **~í zpráva** сензационна вест, сензационна новина; **~í objev** сензационно откритие; **~í událost** сензационно събитие 2. разг. експр. прекрасен, изумителен, екстра, без грешка, страхотен: **~í nápad** страхотна идея; **~í účes** страхотна прическа; **~í počasí** екстра времence, идеално време

senzačnost, -i жс. сензационност

senzibilit[a, -y] жс. книж. сензибилност, сензитивност

senzibiln[í, -í, -i] книж. сензибилен, сензитивен **senzitivit[a]** [-ty-], -y жс. сензитивност, чувствителност, емоционалност; сетивност, осезаемост

senzitivně [-ty-/tý-] нар. сензитивно, чувствително, емоционално; сетивно: **~ rozechvělý** емоционално възбуден

senzitivn[í] [-ty-/tý-], -í, -i сензитивен, чувствителен, емоционален; сетивен, осезателен: **~í malířské vidění** сетивно, емоционално художническо виждане; **~í povaha** емоционална, чувствителна натура

senzitivnost [-ty-/tý-], -i жс. сензитивност, чувствителност, емоционалност

separace, -e жс. 1. отделяне, разделяне, сепариране 2. рядко остар. отлъчване, отделяне (на църквата от държавата и под.) 3. спец. сепарация: **magnetická ~e rudy** метал. магнитна сепарация на руда 4. изолационна камера; единична килия, кърцер: **~e se plnily zatčenými** кърцерите се пълнеха с арестувани; **~e pro nakažlivě nemocné** изолатор за заразно болни

separát, -u м. сепарат; отделен отпечатък (на статия от списание и под.)

separatist[a] [-ty-], -y м. сепаратист; привърженик на сепаратизма

separatistický [-tystý-], -á -é който се отнася до сепаратизъм; сепаратистки, сепаратистичен: **~á tendence** сепаратистични, сепаратистки тенденции; **~á politika** сепаратистка политика

separatizm[us, separatism[us] [-tyz-], -u м. сепаратизъм: **jazykový, národnostní, kulturní**

~us езиков, национален, културен сепаратизъм

separátně нар. самостоятелно, обособено; отделно, сепаративно: **řešit jednotlivé problémy** ~ решавам проблеми поотделно; **účtovat výdaje** ~ пресмятам разходи отделно; **~ uzavřené příměří** юрид. сепаративно (склучено) примирие; **článek vyšel** ~ статията излезе отделно, като самостоятелен отпечатък

separátn[í, -í, -i] сепаративен, отделен; самостоятелен, частичен: **~í rozhodnutí** частично решение; **~í místnost** отделно помещение; **~í mír** юрид. сепаративен мир

separátor, -u м. техн. сепаратор, отделител

separ[ovat, -uji/разг. -uju] несов. и св. (koho, co; koho, co od koho, od čeho) отделям/отделя, изолирам (някого, нещо от някого, от нещо): **~ovat nemocného (od zdravých)** изолирам болен (от здрави)

separ[ovat se, -uji se/разг. -uju se] несов. и св. отделям се/отделя се, отлъчвам се/отлъча се, изолирам се: **literáti se ~ovali od společnosti** литераторите се изолираха от обществото; **jedna skupina se ~ovala od původního hnutí** една група се отцепи от първоначалното движение

sepět[í, -í] ср. книж. единство, свързаност, връзка, съюз, обединеност: **organické ~í problémů** органична връзка между проблеми; **~í umění se skutečností** връзка на изкуството с действителността

sépie, -e жс. 1. зоол. сепия (Sepia) 2. худ. сепия **sépiov[ý, -á, -é]** който се отнася до сепия; сепиен: **~á kost** хран. кост на сепия; **~á hněd'** худ. сепийна кафява, тъмнокафява боя; **~é kresby** худ. сепия (рисушки в тъмнокафяв цвят)

sepisovat вж. spisovat

sepjatost, spjatost, -i жс. книж. свързаност, обвързаност, връзка, единство; неразрывност: **~ díla s životem** неразрывност на творчеството и живота; **hospodářská ~ Evropy** икономическа обвързаност на Европа

sep[nout, -nu] св. 1. (co, рядко koho) свържа, скача, хвана, прихвана (нещо, някого): **~nout si vlasy (sponou)** стегна си, прибера си косите (с шнóла); **plášť ~nutý páskem** стегнат, пристегнат с колан шлифер; **kvádry ~nuté železnými skobami** каменни блокове (при)хванати с желязни скоби 2. (koho, co) завържа, спъна (някого); свържа (някого, нещо): **~nout koně** спъна кон/коня 3. (co) електр. вържа, свържа (ел. верига) 4. (co) обикн. в съчет. **~nout ruce** събера, сключва ръце за молитва;

prosit se ~jatýma rukama *прен.* моля настойчиво, настоятелно, коленопреклонно
sep|nout se, обикн. *третол. мн.* **-nou se** *св.* съберат се, сключат се за молитва (*за ръце*)
sepnut|í, -í *ср.* **1.** свързване, скъчване, хващане, прихващане **2.** *техн.* сцепление
sepran|ý, -á, -é изхабен, похабен от пране
se|prat, -peru *св.* **1.** (*со*) изперà (*обикн. нов плат преди използването му*), за да се свие; *спец.* декатирам (*нещо*): **~prat nové, dosud ne~prané číchy** изперà предварително новите, непрани още калъфи; **~prat látku** изперà плат преди ушиване **2.** *и по-често* **sprát, speru** *отваря/отварям (наск.)* **3.** **~to čert, kat všechno spral** *експр.* да го вземат мъгните, да го вземат дяволите
se|prat se, -peru se *св.* (*s kým; o koho, o co*) сбия се (*с някого за някого, за нещо*): **~prali se pro děvče** сбиха се заради едно момиче
se|psat, -píšu/книж. **-píši** *св.* (*со*) **1.** запиша, напиша, опиша (*нещо*) в списък; направя, съставя списък (*на нещо*): **~psat jména účastníků** запиша имена на участници; **~psat nábytek** опиша мебели; **~psat vydání** запиша разнски **2.** съставя, напиша (*официален документ*): **~psat protokol** напиша протокол; **~psat smlouvu** съставя договор **3.** *остар.* напиша (*нещо*): **~psat článek** напиша статия
seps|e, -e *ж. мед.* сепсис; инфекция, заразяване, отравяне на кръвта
septick|ý [-ty-], -á, -é *мед.* септичен, сепсисен, токсичен: **~é onemocnění** токсично заболяване; **~é oddělení** токсично отделение
septim|a [-ty-], -y *ж.* **1.** *остар.* седми клас на гимназия (*съответства на днешния XI клас*) **2.** *муз.* септима
septimán [-ty-], -a *м. остар.* седмокласник; ученик в седми клас на гимназия
septimánk|a [-ty-], -y *ж. остар.* седмокласничка; ученичка в седми клас на гимназия
serafín, -a *м. религ.* серафим
serenád|a, -y *ж.* серенада
serepetičk|a, рядко sarapetičk|a, sarapatičk|a, -y *ж. разг. експр.* **1.** финтифлюшка, дреболийка, джунджурейка: **nakupoval všelijaké ~y** той купуваше всякакви джунджурейки **2.** *прен.* глупости, празни работи, незначителни неща: **s takovými ~ami tolik nadělá** той/тя вдига толкова шум за такива глупости
seriál, -u *м.* сериал, серия, поредица: **obrázkový ~** картинен сериал; **otiskovat ~ reportáží** отпечатвам серия репортажи; **televizní ~** телевизионен сериал
sérije, -e *ж.* серия, поредица: **zkušební ~e no-**

vého výrobku пробна серия на ново изделие; **~e pokusů** серия опити; **ověřovací ~e** опитна серия, опитен образец; **řadit do ~e** *електр.* включвам серийно, на серии; **výrobní ~e** *спец.* производствена серия, серия предмети от **дървено** **~e** **а) злото не йдва самò б) по закона на скачелните съдове**
sériově *нар.* серийно: **vyrábět stroje ~** произвеждам машини серийно
sériovost, -i *ж.* серийност
sériov|ý, -á, -é **1.** сериен, масов: **~á výroba** серийно, масово производство; **~é zboží** стоки от народен тип, за широко потребление **2.** сериен: **~ý tah** *банк.* серийно изтегляне, серийно излизане, сериен тираж (на ценни книжа); **~é spojení (strojů, přístrojů)** *техн.* последователно, серийно включване (на машини, на апарати); **~é řazení** *електр.* последователно свързване
seriózně *нар.* сериозно, отговорно: **~jednat** постъпвам, действам сериозно
seriózn|í, -í, -í сериозен, отговорен, обмислен, разумен, съсредоточен: **~í člověk** сериозен човек; **ne~í obchodník** несериозен, нечестен, непотен търговец; **~í přístup k práci** сериозно, отговорно отношение към работата; **mít ~í vystupování** държа се сериозно
serióznost, -i *ж.* сериозност
séropozitiv|a [-ty-], -y *ж. мед.* серопозитивност
séropozitivn|í [-ty-/tý-], -í, -í *мед.* серопозитивен
sérov|ý, -á, -é *мед.* сѐрумен
serpentin|a [-ty-/tý-], -y *ж.* серпантина, завой, извивка; лъкатушна линия: **ostrá ~a** остра серпантина; **~y řeky** серпантини, извивки на река; **jít, stoupat do kopce ~ou** изкачвам хълм по лъкатушна линия
sér|um, -a *ср. мед. биол. аптек.* сѐрум: (**krevní ~um** (кръвен) сѐрум; **protitetanové ~um** сѐрум против тетанус)
se|rvat, -rvu *св.* (*со*) **1.** смъкна, сваля (*нещо*) чрез късане; скъсам (*нещо*): **~rvat si pouta** смъкна (си) веригите, окъвите; **~rvat plakát** смъкна, скъсам плакат, афиш **2.** откъсна, отбръля (*нещо*): **vítr ~rval listí se stromu** вятърът отбръля листата от дървото
se|rvat se, -rvu se *св.* (*-; s kým oč*) *разг. експр.* сбия се, сбърся се (*с някого за нещо*): **~rvat se do krve** сбия се до кръв; **~rvat se s obtížemi** *прен.* преборя се с трудности
server [-vr], -u *м. комп.* сървър
serverov|ý [-vr-], -á, -é *комп.* сървърен; който

се отнася до сървър: **~ý software** сървърен софтуер

servilně нар. пейор. сервилно, угоднически, раболёпно, подлизърски, подмазвачески: **~ se uklánět, usmívat** покланям се, усмихвам се сервилно

servilní, -í, -í пейор. сервилен, угоднически, раболёпен, подлизърски, подмазвачески: **~í pozdrav** угоднически поздрав

servilnost, -i жс. пейор. сервилност, угодничество, раболёпие, подлизърство, подмазвачество

servírk[a, -y жс. келнерка, сервитьорка

servíř|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (со; со кому; –) сервирам (нещо на някого); прислужвам (на някого), обслужвам (някого) при хранене: **~ovat kávu na stříbře** поднасям кафе в сребърен сервиз; **~ovat (někomu) nejtučnější sousto** поднасям (на някого) най-тлъстия пай и прен. експр.; казвам, съобщавам (на някого) най-интересната новина; **~ovat divákům kýče** прен. експр. поднасям на зрители кич 2. (–; со) спорт. сервирам; хвърлям, бия сёрвис; вкарвам топката в игра: **dobře ~ovaný míč** добър начален удар

servis I, -u м. сервиз, комплект от прибори за хранене: **kávový ~** сервиз за кафе; **~ z míšeňského porcelánu** сервиз от майсенски порцелан

servis II, -u м. спорт. сёрвис; начален удар с топка: **prudký ~** силен сёрвис

servis III, -u м. сервиз; ремонтно предприятие, ремонтна работилница: **~ pro auta** автомобилен сервиз; **dát rádio do ~u** дам радиото на сервиз, на поправка

servis IV, -u м. обслужване, сервиз: **kompletní informační ~** комплексно информационно обслужване, комплексен информационен сервиз

servisní [-zn-], -í, -í сервизен; предназначен за услуги, за поправки: **~í stanice** сервизен пункт; сервиз; **~í autobus, vůz** сервизен автобус, сервизна кола (за пътна помощ); **~í služba** сервизна служба; сервиз

servisovan|ý, -á, -é обслужван, поддържан

servis|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) обслужвам, поддържам (нещо); извършвам обслужване, поддържане, сервиз (на нещо): **firma ~uje různé typy počítačů** фирмата поддържа, извършва сервиз на различни видове компютри

servisovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. **brat si ~ek, nedat si ~ek před ústa** разг. казвам, говоря без заобикалки; каквото ми е на сърцето, това ми е на устата

servus междум. стар. разг. 1. здравей! здравсти! сэрвус! 2. експр. в съчет. **no ~!** нòво двай-

се! хубава работа! **no ~, to to dopadlo!** гледай ти как се получи! гледай ти какво излезе!

seržant, -a м. воен. сержант

seřadiš|ě, -ě ср. плац; място за строяване, за събиране

seřad|it, -ím св. 1. (koho, со) подреда (някого, нещо); сортирам (нещо): **~it knihy (podle velikosti)** подреда книги (по големина); **slova abecedně seřazená** подредени по азбучен ред думи; **~it myšlenky** прен. подреда си, събера си мислите 2. (koho – вин.) воен. спорт. строя (някого): **~it vojáky** строя войници

seřad|it se, -ím se св. подреда се, строя се: **~it se k tanci** подреда се за танц; **průvod se ~il** шествието се подреди

seřad|ovat, -ím, -í който служи за подреждане, за строяване; който се отнася до подреждане, до строяване: **~í nádraží** жс. п. триажна гара, гара разпределителна

seřad|ovat, seřaz|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (koho, со) подреждам (някого, нещо); сортирам (нещо) 2. (koho – вин.) воен. спорт. строявам (някого)

seřad|ovat se, seřaz|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. подреждам се, строявам се: **průvod se ~uje** шествието се строява; **páry se ~ují k tanci** двойките се подреждат за танц

seřez|zat, рядко sřez|zat, -žul/-žám/книж. -ži св. 1. (со) орежа, окастря, отрежа (нещо); снёма, сваля (нещо) чрез отрязване: **~at maso s kostí** орежа месо от кости; **~zat suché větve** орежа, отрежа, окастря сухи клони 2. (со) подкастря, подрежа, оформя (нещо): **~zat keře růží** подкастря, подрежа розови храсти 3. и **zřez|zat** (koho – вин.) разг. експр. набия, напердаша, смлата от бой (някого): **~zat kluka** набия момче; **~zat v novinách autora** прен. напраща на пух и прах, нарежа автор във вестник

seřezáv|at, рядко sřezáv|at, -ám нескв. (со) 1. орязвам, окастрям, отрязвам (нещо): снёмам, свалям (нещо) чрез отрязване: **~at polámané větve** орязвам, окастрям изпочупени клони 2. подкастрям, оформям (нещо): **~at růžové keře** подкастрям, подрязвам розови храсти

seříd|it, -ím св. 1. (со) наглася, оправя, подреда, регулирам (нещо): **~it plamen hořáků** наглася, регулирам пламък на горелка; **pěkně si ~il domek** (той) си подреди хубаво къщата 2. (со) техн. регулирам, настроя (нещо): **~it motor** техн. регулирам (мощността на) мотор

seříz|nout, sříz|nout, -nu св. (со) 1. отрежа, орежа (нещо): **~nout se stromu kousek kůry** отрежа от дърво парченце кора; **~nout konec větvičky** отрежа край на клонче 2. отрежа, сре-

жа, оформя (нещо) чрез отрязване: **šikmo ~nutá prkna** косо отрязани, срязани дъски; **~nout konec prutu do špičky** заостря край на пръчка; **~nout brk (na pero)** подрежа, заостря (паче) перо (за писане); **~nuté okraje knihy** орязани, обрязани краища на книга

seřizovač, -e м. техн. настрѝйчик, механик (по монтаж, реглаж, регулиране на машини и под.): **pracovat ve strojovně jako ~** работя като механик в машинно отделение

seřizovačk|a, -y ж. техн. настрѝйчица

seřizován|í, -í ср. техн. монтаж, монтиране, настрѝйване, настрѝйка, регулиране (на уреди и под.)

seřiz|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) 1. нагласявам, оправам, подреждам, регулирам (нещо) 2. техн. регулирам, настрѝвам (нещо)

se|řvat, -řvu св. (кого – вин.) грубо наругя, навикам (някого), грубо се скярам (на някого): **~řvat podřízené** наругя, навикам подчинените си

sesad|it, -ím св. 1. (кого, со odkud) сваля, смъкна (някого, нещо от по-високо място, където седи): **~it ženy z vozu** сваля жени от кола; **~it chlapce s koně** сваля, смъкна момче от кон 2. (кого – вин.) снѝма от ръководен пост, понижа (някого): **~it neschopného funkcionáře** снѝма неспособен деѝц, функционѝр; **~it vysokého úředníka** понижа вѝш чинѝвник; **~it z trůnu** детронирам 3. (со) рядко сглобя, монтирам, наглася, съставля, свържа (отделни части в едно цяло): **~it součástky strojk** сглобя, монтирам елементи, детайли на машинка; **~it slova (cizího jazyka) pracně do věty** свържа трудно думи (на чужд език) в изречение 4. (со) рядко направа, сглобя, монтирам (нещо): **hodinky rozebral a zase ~il** той разглоби и отново сглоби часовника 5. (кого – вин.) рядко събера, сбѝя, смѝстя (много хора) да седнат на едно място, близо един до друг: **učitel ~il žáky ze tří lavic do dvou** учителят смѝсти, събра децата от три чѝна на два

sesaz|ovat, -uju/разг. -uju нескв. 1. (кого, со odkud) свāлям, смъквам (някого, нещо от по-високо място, където седи): **~ovat dítě s koně, z klína** смъквам, свāлям дете от кон, от скъта си 2. (кого – вин.) снѝмам, свāлям от ръководен пост, понижавам (някого): **~ovat neschopné kádry z vedoucích míst** снѝмам некадѝрни кадѝри от ръководни мѝста; **~ovat někoho z trůnu** детронирам някого 3. (со) сглобявам, монтирам, съставлям, свързвам, нагласям/нагласявам (отделни части в едно цяло): **~ovat písmenka při čtení** свързвам бук-

вички при четене (в една дума); **~ovat prkna** спѝц. напāсвам, нагласявам гредѝ да съвпадна тѝчно 4. (со) рядко сглобявам, монтирам (нещо): **~ovat rozebranou dýmku dohromady** сглобявам разглобѝна лъла 5. (кого – вин.) рядко събѝрам, сбѝвам, смѝствам (много хора) да седнат близо, един до друг: **~ovat žáky ze dvou lavic do jedné** смѝствам, събѝрам ученици от два чѝна на един чѝн

sesbír|at, -ám св. 1. (со) насъбера, изпонасъбера, събера, натрѝпам, изпонатрѝпам постепенно, еднѝ след другѝ (много неща): **~at jablka** насъбера ябълки; **~at talíře se/ze stolu** прибера, раздѝгам чинѝи от мāса; **~at materiál k práci** насъбера, натрѝпам материал(и) за работа 2. (со z čeho) оберā, събера постепенно (нещо от повърхността на нещо): **~at smetanu z mléka** оберā сметāна от мляко

sesedán|í, -í ср. спѝц. слягане, хлѝгване, улягане

sesed|at I, обикн. мн. -áme св. (odkud) изпонаслѝзем, наслѝзем, слѝзем последователно, един след другѝ (обикн. от по-високо място, където сме седели): **brigádníci ~ali z vozu** бригадѝрите един след другѝ слязоха от камиѝна; **než jezdci ~ali z koní, dojel je rychlý posel** преди ездāчите да наслязат от конѝте, настѝгна ги бѝрз прāтеник

sesed|at II, рядко sesedáv|at, -ám нескв. (odkud; –) слѝзам, скāчам, смъквам се (обикн. от по-високо място, където съм седял): **těžce, pomalu ~al s koně** тѝй трудно, полѝка се смъкваше, слѝзаше от коня

sesed|at se, sesedáv|at se нескв. 1. обикн. мн. **-áme se** насядваме, присядаме, сядаме близо един до другѝ: **~ali se v světnici okolo kamen** (обикновѝно) тѝ се събѝраха да седнат, тѝ присядаха, тѝ се смѝстваха в (голямата) стāя, в собата около пѝчката; **~áme se k partii mariáše** събѝраме се да изиграѝм, насядваме да изиграѝм, присядаме да изиграѝм еднā пāртия мариāш 2. обикн. мн. **-áme se** смѝстваме се при сядане (за да освобѝдим място за някого): **~ali se, aby bylo místo pro další příchozí** тѝ се смѝстваха, за да направят място за новодошлѝте 3. обикн. трѝтол. **-ā se** сляга се, хлѝтва, уляга: **svah se ~ā** склѝнѝт се сляга; **základy budovy se v nepevně půdě ~ají** в неустѝйчивата пѝчва оснѝвите на сгрāдата се слягат, хлѝгват; **střecha se nebezpečně ~ā** пѝкривѝт опāсно хлѝтва, сляга се

sesedávat вж. **sesedat II**

sesedávat se вж. **sesedat se**

sesed|nout, -nu св. (odkud; –) слѝза, скāча (обикн. от по-високо място, където съм седял):

~**nout s koně** слѣза, скòча от кòн(я); ~**nout s/ z nákladního vozu** слѣза от камиòн; ~**nout!** воен. слѣз от машините! напұсни машините! (команда)

sesed|nout se, -nu se св. 1. обикн. мн. -**neme se** насядаме, присѣднем, сѣднем близо един до друг: ~**li se kolem stolu k večeri** тѣ насядаха около мѣсата, седна̀ха един до друг на мѣсата, за да вечерят; (всички) се смѣстиха около мѣсата за вечеря; ~**li se do jednoho kupé** тѣ сѣднаха, събйрайки се в едно купе; тѣ насядаха в едно купѣ, смѣстиха се (да сѣднат) в едно купе 2. обикн. мн. -**neme se** смѣстим се при сядане (за да освободим място за някого): ~**li se, aby hostu uvolnili místo** тѣ се смѣстиха, за да направят място на гòста 3. обикн. третол. -**ne se** слѣгне се, хлѣтне, улѣгне: **půda se po deštích ~la** след дъждовѣте почвата се слѣгна; **hráz se ~la** дйгата хлѣтна, слѣгна се

sesek|at, -ám св. 1. (co; co s čeho) осекà (нещо); отсека̀, отдѣля последователно, едно след друго (нещо от нещо) чрез сечене: ~**at maso s kostí** отделя, орѣжа месò от кòсти; ~**at (řepný) chrást** отсека̀, отрѣжа листà на цвеклò 2. (koho – вин.) разг. експр. стұпам, наперда̀ша, набия (някого): ~**at dítě** наперда̀ша детè; ~**at mladého básníka** прен. съсекà, размàжа млàд поёт

sesekáv|at, -ám несв. (co; co z čeho) осйчам (нещо); отсйчам, отдѣлям последователно, едно след друго (нещо от нещо) чрез сечене

sesek|nout, -nu св. 1. (co; co s čeho) отсека̀, отделя̀ (нещо; нещо от нещо) с едно движèние: ~**nout vršek stromu** отсека̀ врѣх, врѣхàр на дървò 2. (co) о̀формя (нещо) с отсйчане, с отѣсване: ~**nout kámen** изравня̀, изгладя̀ камък с отѣсване; отѣсам камък

seshora вж. shora

seschl|ý, -á, -é съсѣхнал (се), разсѣхнал (се); съсұхрен; иссѣхнал, иссушён: ~**é jablíčko** съсѣхнала се, съсұхрена ябълка; ~**á podlaha** разсѣхнал се под; ~**á krev** засѣхнала крѣв; **ležel bledý, ~ý** експр. тòй лежѣше блѣд, иссушён; ~**é vrásčité ruce** експр. съсұхрени сбрѣчкани ръце

sesch|nout (se), обикн. третол. -ne (se) св. съсѣхне (се), разсѣхне се, свйе се от иссѣхване, иссѣхне: **sud se ~l** бѣчвата се разсѣхна; ~**nout nemocí a stářím** прен. стопя̀ се от бòлести и старòст; **poetizmus ustrnul a ~l ve formulku** прен. поетизмът престàна да се развива и се свй, и се иссуши до една формула; **zásoby se ~ly** експр. запàсите се стопйха, намалѣха

seschnut|í, -í ср. спец. иссѣхване, иссушàване, разсѣхване

sesil|at, -ám несв. 1. (co komu; co na koho) изпра̀щам свйше (нещо на някого, върху някого); стовàрвам, стрұпвам (наказания, злини и под. върху някого); третол. (нещо) свйше, отгòре сполетя̀ва (някого): **zlé ~á na nás bůh** Гòспод ни пра̀ща злини; Бòг стовàрва злини на главите ни; сполетя̀ват ни злини

те пра̀ща; йдваши тòчно наврѣме 2. (co) книж. провòждам, пра̀щам, изпра̀щам (нещо) надòлу: **slunce ~á na zem své paprsky** слънцето облива земята с лъчи́те си

seská|kat, -ču/книж. -či св. 1. обикн. мн. -**čeme** (–; s/z čeho) изпонаскòчим, скòчим, скòкнем последователно, един след друг (от по-високо място): **kluci ~kali z vozu** момчѣтата едно след друго скòчиха от карұцата; **vojáci ~kali s koní** войниците изпонаскòчиха от конѣте 2. (–; odkud, s/z čeho) скòча, скòкна отгòре надòлу, слѣза с подскòци (отнякòде): ~**kat po schodech** слѣза по стълби с подскòци, подскàчайки

seskak|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. обикн. мн. -**ujeme** (–; odkud; s/z čeho) наскàчваме, изпонаскàчваме, скàчаеме последователно, един след друг (от някòде, от нещо): ~**ujeme se schodů** скàчаеме от стълби, от стълбище един след друг; **kluci ~ovali z nákladního vozu** момчѣтата скàчаха един през друг от камиòна; **vojáci ~ovali s koní** войниците наскàчаха, изпонаскàчаха от конѣте 2. (–; odkud, s/z čeho) скàчам отгòре надòлу, слйзам с подскòци (отнякòде): ~**ovat padákem** скàчам с парашұт

seskoč|it, -ím св. (odkud, s/z čeho; –) скòча отгòре надòлу, слѣза с подскòк (отнякòде, от нещо): ~**it s koně** скòча, слѣза от кòн; ~**it s/z vozu** скòча от карұца; ~**it z letadla** скòча от самолёт (с парашұт); **kočka ~ila z pohovky** кòтката скòчи от дивàна (дòлу); **vyšvihl se na okno a ~il (na terasu)** тòй се мѣтна на прозòреца и оттàм скòчи дòлу (на терàсата)

seskok, -u м. скòк от височина̀, надòлу и физкулт. воен.: ~ **padákem** скòк с парашұт; **hromadný, skupinový** ~ гру̀пов скòк

seskupen|í, seskupován|í, -í ср. 1. обединя̀ване, обединèние, гру̀пйране, гру̀пйровка: **vojenská ~í** во̀енни блòкове, во̀енни гру̀пйровки 2. само **seskupen|í** стрұпване: ~**í souhlásel** език. стрұпване на съгласни

seskup|it, -ím св. 1. (koho co; koho, co kolem koho, kolem čeho) обединя̀, гру̀пйрам (някого, нещо; някого, нещо около някого, около

нещо): **~it kolem sebe dělnictvo** обединя работниците около себе си **2. (koho, co)** струпам, събера на едно място (някого, нещо): **učitel ~il děti na pódiu** учителят струпа децата на подиума

seskupit se, обикн. мн. **-íme se** св. (kolem koho, kolem čeho) **1.** обединим се, групираме се (около някого, около нещо): **lidé se ~ili kolem duchovního vůdce** хората се обединиха около духовния си водач **2.** струпаме се, съгледим се, съберем се на едно място (около някого, около нещо): **kolem raněného se ~ili zvědavci** около ранения се струпаха любопитни

seskupování вж. **seskupení**

seskupovat se, обикн. мн. **-ujeme se** несв. (kolem koho, kolem čeho) **1.** обединявам, групирам (някого, нещо; някого, нещо около някого, около нещо): **~ovat kolem sebe dělnictvo** обединявам работниците около себе си; **~ovat prvky** групирам елементи **2. (koho, co)** струпвам, събирам на едно място (някого, нещо): **~ovat cvičence na hřišti** струпвам, събирам физкултурници на игрище

seskupovat se, обикн. мн. **-ujeme se** несв. (kolem koho, kolem čeho) **1.** обединяваме се, групираме се (около някого, около нещо): **vzbouřenci se ~ovali k odboji** бунтовниците, метежниците се обединяваха, съюзяваха се, за да окажат отпор **2.** струпваме се, съгледваме се, събираме се на едно място (около някого, около нещо): **chodci se ~ují v hloučky** пешеходците се събират на групички

seslání, -í ср. в съчет. **~í Ducha svatého** църк. Слъзване на Светия Дух, Излиание на Светия Дух

seslat, seslu св. **1. (co koho; co na koho)** изпратя свйше (нещо на някого, върху някого); стоваря, струпам (наказания, злини и под. върху някого); третол. (нещо) свйше, отгоре сполети (някого): **pánbůh na mne nemoc ~al** Господ ми прати болест, Бог стовари болест на главата ми, сполети ме болест свйше

♦ **seslat** прати; ти дойде точно навреме; **osud nám seslal příležitost** съдбата ни предостави възможност, ймахме/ймаме удобен случай **2. (co)** книж. остар. провѳдя, прати, изпрати (лъчи и под.) надолу

sesmek|nout, -nu св. (co s/z čeho; co) рядко изхлѳзя, изсѳля (нещо) надолу; свѳля, смѳкна (нещо) надолу с плѳзгане: **~nout prsten z prstu** изхлѳзя прѳстен от прѳст; **~nout si čepici do čela** нахлѳпя шапка над чѳлото; **~nout nohy z postelev** изхлѳзя, изсѳля, смѳкна крака от леглѳто

sesmek|nout se, -nu se св. (s/z čeho) изхлѳзя се, изсѳля се (от нещо) надолу; свѳлека се, смѳкна се надолу с плѳзгане; плѳзна се, хлѳзна се, подхлѳзна се надолу: **šátek se jí ~l do týla** забрадката се свѳече, изхлѳзи се на тѳла ѳ; **~nout se na kolena** свѳлека се, пѳдна на колѳне

sesmollit, -ím св. (co) разг. скалѳпя, измѳдря, съчиня с усѳлие, трѳдно, лѳшо (текст и под.): **~it referát** скалѳпя, изсмѳча от прѳстите си доклѳд; **konečně ~il několik vět** най-пѳсле тѳй успя да скалѳпи нѳколко изречѳния

ses|out se, -ují разг. **-uju se** св. **1. третол. -uje se** рѳхне, срѳти се, събѳри се, разпѳдне се: **budova se ~ula** сгрѳдата се срѳти, рѳхна; **plány, ideály se ~uly jako domek z karet** пѳанѳвете, идеѳлите се срѳтиха, рѳхнаха като картѳнена кѳщичка **2.** свѳлека се, смѳкна се, пѳдна надолу: **~out se po kamení** свѳлека се, смѳкна се надолу по камѳнак; **kamení se ~ulo dolů** камѳните се свѳлякоха, камѳенната маѳа се свѳече надолу; **~out se do lenošky** експр. свѳлека се, рѳхна в крѳсло; **~out se na kolena** експр. рѳхна, пѳдна на колѳне

sesouvání, -í ср. **1.** срѳтване **2.** свѳличане **3. геол.** свѳлѳчище, сѳпей, срѳтище

sesouv|at se, -ám se несв. **1. третол. -á se** рѳхва, срѳтва се, събѳря се, разпѳда се: **hradby se ~aly** крѳпѳстната стена рѳхваше, разпѳдаше се **2.** свѳлѳчам се, смѳквам се, пѳдам надолу: **sníh se ~á se střechy** снегѳт се свѳлѳча, плѳзга се надолу по пѳкрива; **pomalů se ~at k zemi** експр. бѳвно се свѳлѳчам, рѳхвам на земѳта; **~at se na kolena** експр. рѳхвам на колѳне

sestav|a, -y ж. **1.** съѳтаѳ: **mužstvo v obvyklé ~ě** отбѳр в обѳчайния си съѳтаѳ **2.** комбинация, композиция, съѳетѳние: **~a barev** комбинация от цѳетѳвѳ; **volná, povinná ~a cviků v gymnastice** спорт. вѳлна, задѳлжителна програма, композиция (упражнѳния) в гимнастиката **3.** подрѳдба, съѳтаѳяне, подрѳждане: **~a jídelníčku a)** подрѳдба на менѳ (в ресторант и под.) **б)** съдѳржѳние на хранѳ (белѳчини, вѳглехидрати и под.) **4. воен.** ред, строяване, построѳяване: **bojová ~a** бѳен ред

sestav|at, третол. **-á** несв. (z čeho, z koho) остар. книж. съѳтой се (от нещо, от някого): **oběd ~al ze tří hodin** ѳбѳдѳт се съѳтоѳше от трѳ блюда

sestav|it, -ím св. **1. (co)** съѳтаѳя (нещо): **~it rozvrh** съѳтаѳя учѳбна програма; **~it novou vládu** съѳтаѳя нѳво правѳтелство; **~it sborník** съѳтаѳя сѳѳрник; **~it petici** съѳчиня пѳтиция; **~it rovnici** мат. съѳтаѳя уравнѳние; **~it vlak** ж.п. композирам влѳк **2. (co z čeho)** монтирам, сглобѳя (нещо от нещо): **~it rádio** сглобѳя

радио **3.** (*koho, co do čeho, v co*) рядко подрежда (някого, нещо в нещо, някак): **~it stoly do čtverce** подрежда маси във формата на квадрат; **~it děti na pódiu do půlkruhu** подрежда деца на подиум в полукръг

sestavován|í, -í *ср.* сглобяване, монтиране, съставяне, конструиране

sestav|ovat, -uji/разг.-uju *несв. 1.* (*co*) съставям (нещо): **~ovat sborník** съставям сборник; **~ovat sbírku** правя колекция; **~ovat novou vládu** съставям ново правителство; **~ovat jídelní lístek** съставям меню; **~ovat program** съставям програма; **mužstvo ~uje trenér** отборът се съставя от треньора; **~ovat si řeč** съчинявам си речта; **~ovat vlak** *ж.п.* композирам влак **2.** (*co z čeho*) монтирам, сглобявам (нещо от нещо): **~ovat nový stroj** сглобявам нова машина; **~ovat nábytek** сглобявам, монтирам мебели

sestavovatel, -e *м.* съставител: **~ antologie** съставител на антология

sestavovatelka, -y *ж.* съставителка

sesteh|ovat, -uji/разг.-uju, рядко разг. sesteh|nout, -nu *св. (co)* тропосам (нещо); съшия (*парчета, отделни части и под. на нещо*) с тропоска: **~ovat díly kabátu** тропосам, съшия (заедно) части на палто; **~ovat záhyb** тропосам плоча

sestehovávat, -ám *несв. (co)* тропосвам (нещо); съшивам (*парчета, отделни части и под. на нещо*) с тропосване: **~at jednotlivé kusy látky** тропосвам, съшивам (заедно) отделни парчета плат

sestersky *нар. 1.* (по) сестрински, като сестра: **mít někoho ~ ráda** обичам някого със сестринска любов, като сестра **2.** приятелски, (по) братски: **~ blízká bytost** близко, сродно същество

sesterský, -á, -é 1. сестрински; който се отнася към сестра: **~á péče** сестринска грижа **2.** сроден, близък, приятелски, братски: **~á země** братска страна; **~á duše** сродна душа; **~á pomoc** искрена, братска помощ **3.** който се отнася до медицинска сестра, сестра-монахиня *и под.*; сестрински: **~é povolání** професия на (медицинска) сестра; **~ý oděv a)** престилка, облекло на медицинска сестра **б)** облекло, униформа на сестра (*от спорт., религ. и под. организация*)

sestoup|it, -ím *св. 1.* (*s/z čeho, odkud, kam; -*) сляза, спуска се (*отнякъде, някъде*): **~it po schodech (do sklepa)** сляза по стълби, спуска се по стълби (в мазе); **~it z kopce do údolí** сляза, спуска се от хълм в долина; **~it z**

koně сляза, скоча от кон; **~it z umělecké výše k běžnému průměru** *прен.* сляза, падна от художествени висоти до обикновена посредственост; **~il na ně duch svatý** *прен. експр.* в тях пламна божията искра; осени ги вдъхновението **2.** (*kam*) изпадна (*някъде*); премина в по-ниска категория, степен *и под.*: **~it na nižší (kulturní) úroveň** сляза, падна на по-ниско (културно) равнище; **~it z ligy** изпадна от А-група (*в спорта*)

sestoup|it se, обикн. мн. -íme se *св. (do čeho; kolem koho, kolem čeho)* съберem се, струпаме се, стълпим се (*в нещо; около някого, около нещо*): **~ili se do kruhu kolem příchozího** те се събраха в кръг, стълпиха се около ново-дошлия; те заобиколиха, обкръжиха ново-дошлия; **nechali práce a ~ili se** оставиха работата си и се стълпиха

sestr|a, -y *ж. 1.* сестра: **vlastní ~a** родна сестра; **nevlastní ~a** несъщинска сестра, доведена сестра, заварена сестра **2.** (медицинска) сестра; *остар.* милосърдна сестра: **zdravotní ~a** медицинска сестра; **vrchní ~a (kliniky, oddělení)** старша сестра (на клиника, на отделение); **staniční ~a** старша сестра (*в сектор на болнично отделение*) **3.** често в обръщение **bratři a ~y!** братя и сестри! (*в религ., спорт. и под. организация*) **4.** в съчет. **řádová ~a** сестра-монахиня

sestrč|it, -ím *св. 1.* (*co, koho*) бутна, блъсна, тикна, избутам, изтикам, изблъскам (*много неща, много същества и под.*) близко едно до друго, накуп; събера (*много неща, много същества и под.*) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~it židle k sobě** събера, струпам столове на едно място, накуп; **~ili hlavy (dohromady) a tiše se dohovořovali a)** те доближиха глави и тихо се уговаряха, шушнеха си **б)** *прен.* започнаха (тайно) да се съветват; сговориха се, надумаха се **2.** (*koho, co odkud kam*) рядко бутна, блъсна, тикна (*нещо, някого надолу, вътре в нещо*); пъхна (*нещо, някого вътре в нещо*): **~it kamaráda z chodníku** избутам, бутна другаря си от тротуара

sestrk|at, -ám *св. (co)* бутна, блъсна, тикна, избутам, изблъскам, изтикам (*много неща*) близко едно до друго, накуп; събера (*много неща*) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~at nábytek doprostřed pokoje** събера, струпам мебели в средата на стая

sestrk|ovat, -uji/разг.-uju, sestřkáv|at, -ám *несв. 1.* (*co, koho*) бутам, блъскам, тикам, избутвам, изблъскам, изтикам (*много*

неща, много същества и под.) бли́зко едно до друго, накуп; събира́м (много неща, много същества и под.) на едно място, накуп с бутане, с блъскане: **~ovalí hlavy (dohromady) a)** те доближаваха главите един до друг **б) прен.** (тайно) се съветваха; сговаряха се, надумваха се **2.** (кого, со *odkud kam*) рядко избутвам, бутам, изблъсквам, блъскам, изтиквам, тикам (нещо, някого надолу, вътре в нещо); напъхвам, пъхам (нещо, някого вътре в нещо): **kluci se ~ovali z chodníku** момчетата се избутваха, бутаха от тротуара

sestrojení, sestrojování, -í ср. **1.** конструйране, построяване, създаване: **~í perpetua mobile** конструйране, построяване на перпетуум-мобиле, на вѣчен двигател **2. геом.** построяване: **~í trojúhelníka** построяване на триъгълник

sestrojit, -ím св. (со) **1.** конструйрам, построя, създам, съставя, сглобя, монтирам (нещо): **~it nový typ letadla** построя, конструйрам, създам, изобретя нов тип самолет; **~it si po-domácku pračku** сглобя пералня с подръчни средства, при домашни условия **2. геом.** построя (нещо): **~it trojúhelník** построя триъгълник

sestrojování *вж. sestrojění*

sestrojovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) **1.** конструйрам, построявам, създавам, съставям, сглобявам, монтирам (нещо): **~ovat složitý stroj** конструйрам, построявам, създавам сложна машина **2. геом.** построявам (нещо): **~ovat pravý úhel** построявам прав ъгъл

sestřelít, -ím св. 1. (со, кого) сваля (самолет и под.) чрез стрелба; удържа, улъча, прострелям, раня и сваля (нещо, някого): **~it nepřátelské letadlo** сваля вражески самолет; **~it vrabce** прострелям и сваля врабѣц/врабѣц; **letec byl ~en** летѣцѣт бѣше свалѣн (чрез стрелба) **2. (со) техн.** рядко взривя, вдигна във въздуха (нещо): **~it vrstvy uhlí** взривя въглищни пластове

sestřelovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (со, кого) свалям (самолети и под.) чрез стрелба; (последователно) удрям, улъчвам, прострелвам, ранявам и свалям (нещо, някого): **~ovat holuby prakem** улъчвам с пра́шка гѣлѣби (и ги свалям) **2. (со) техн.** рядко взривявам, вдигам във въздуха (нещо): **~ovat zeminu** взривявам прѣст, почва

sestřenicе, -e, sestřenka, -y ж. плѣменница **sestřička, -y ж. умал. 1.** сестрица, сестричка **2.** медицинска сестра; *остар.* милосѣрдна сестра **3.** сестра-монахиня

sestříh, -u м. 1. подстригване: **~ vlasů** подстриг-

ване на коса **2.** оръзване, отръзване, подръзване, подкастриане: **~ větvi** подкастриане на клони; **~ stromů** подстригване на дървета (в определѣна форма) **3. спец.** монтаж (на филм)

sestřihávat, sestřihávat *вж. sestřihovat*

sestřihnout, -nu св. (со) подрѣжа, отрѣжа, подкастри, подстрижа (нещо): **~nout kořínky** подрѣжа коренѣта; **~nout křídla** подрѣжа крила **sestřihovat, -uji/разг. -uju, sestřihávat, -ám нескв. (со)** отръзвам, подръзвам, подкастриям, подстригвам (нещо): **~ovat vlasy** подстригвам коса; **~at trávník** подстригвам мора́ва

sestříllet, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (кого, со) сваля, смѣкна (някого, нещо) последователно, един след друг чрез стрелба: **~et nepřátelská letadla** сваля неприятелски самолѣти (един след друг)

sestup, -u м. 1. сли́зване, спѣскане: **~ z věže** слизване от ку́ла; **~ do údolí** спѣскане в доли́на **2. авиац.** сниже́ние (на самолет) **3. мед.** па́дане, спа́дане, смѣкване: **~ dělohy** смѣкване на ма́тка; **~ varlat** смѣкване на тѣстиси **4.** упа́дѣк, пониже́ние, спад, спа́дане: **kulturní ~** култу́рен упа́дѣк **5. спорт.** прѣход в по́-ни́ска квалификацио́нна гру́па; изпа́дане (от гру́па)

sestupně *нар.* низходя́що, в низходя́щ рѣд

sestupný, -á, -é 1. низходя́щ, спа́дащ; ко́йто сли́за надолу: **~á křivka** низходя́ща крива; **~é vzdušné proudy** метеоро́л. низходя́щи възду́шни течѣния **2.** понижава́щ се, низходя́щ, спа́дащ: **~á vývojová tendence** низходя́ща разво́йна тенде́нция; **~á životní úroveň** спа́дащо, понижава́що се жи́знено равни́ще; **~á řada tónů** муз. низходя́ща реди́ца от то́нове; **~á melodie** муз. низходя́ща мелоди́я; **~ý přízvuk** *език.* низходя́що, циркумфлѣ́сно ударѣние; **~á intonace** *език.* низходя́ща, циркумфлѣ́ксна интона́ция; **~ý rytmus** *лит.* низходя́щ ритѣм; **~é pokolení** *юрид.* десценде́нти; пото́мци по низходя́ща ли́ния

sestupovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (s/z čeho, odkud, kam; -) сли́зам, спѣскам се (отнякъде, някъде): **~ovat z vrchu do propasti** спѣскам се, сли́зам от врѣх в про́пасть; **~ovat po scho-dech** сли́зам по стѣлби; **~ovat s koně** сли́зам, ска́чам от ко́н **2. третол. -uje (кат) прен.** сли́за (нанякъде); клони́, оти́ва, па́да (надолу): **slunce ~ovalo k západu** слѣ́нцето клонѣше, сли́заше на запа́д; **les ~oval až k řece** гората сли́заше (по склѣ́на) ча́к до река́та **3. (кат)** изпа́дам, премина́вам в по́-ни́ска категѣ́рия, стѣ́пен и под.: **~ovat do nižší kategorie** изпа́дам, премина́вам в по́-ни́ска категѣ́рия

sestup|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл., обикн. мн. **-ujeme se** (*do čeho; kolem koho, kolem čeho*) остар. събирам(е) се, стръпвам(е) се, тълпим се (*в нещо, около някого, около нещо*): **~ovali se kolem příchozího** тълпяха се около новодошлия

sesu|nout, -nu св. (со z čeho) (плъвно) смъкна, сваля (*нещо от някъде*): **~nout kabát s ramen** смъкна палтото от раменете; **~nout pečivo na mísu** изсипя печивото в дълбока чиния; **~nout úkoly na někoho jiného** прен. прехвърля задачи върху някой друг

sesu|nout se, -nu se св. (-; odkud; kam) смъкна се, свлека се (*от по-високо към по-ниско място*): **brýle se mu ~nuly na nos** очилата му се смъкнаха, паднаха на носа; **lavina se ~nula** лавината се свлече; **~nout se po svahu** смъкна се, плъзна се, свлека се по склѐн

sesun|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл. (*odkud; kam*) смъквам се, свличам се (*от по-високо към по-ниско място*): **sníh se ~uje se střeš** снегът се свлича от покривите

sesut|ý, -á, -é рухнал, паднал, съборен: **~ý dům** рухнала къща

sesuv, -u м. геол. свличане, смъкване, сриване: **~ půdy** свличане на почва

sesych|at, sesých|at, -ám несл. съсъхвам се, изсъхвам, свивам се (от изсъхване): **~ání dřeva** изсъхване, съсъхване на дървен материал

sesych|at se, sesých|at se, -ám se несл. съсъхвам се, свивам се от изсъхване; съсъхрям се: **~ala se, stárla** тя се съсъхряше, старееше; **~at se strachy** прен. изтръпвам, вдървявам се от страх; **peníze se ~aly** експр. парите се топяха

sesyp|at, -u/-ám св. 1. (со) изсипя (*нещо*): **~at uhlí z lopaty** изсипя въглища от лопата; **~at cukr ze dvou sáček do cukřenky** изсипя захарта от два пакета в захарница **2. (со)** насипя, натръпам (*нещо*) (чрез изсипване); изсипя (*нещо*) накуп: **~at obilí na hromadu** изсипя жито на купчина

sesyp|at se, -u se/-ám se св. 1. обикн. третол. -e se посипе се, разсипе се, срине се, събори се: **sníh se ~al s větví** снегът се посипа, събори се от клоните; **navršená polena se ~ala** натръпаните дърва, щепеници се събориха, сринаха се; **omítka se ~ala** мазилката се изрони **2. обикн. третол. -e se разг. срине се, разруши се, срути се, събори се, рухне, падне: stará stodola se ~ala** старият хамбар се срути, събори се; **odhodlání se ~alo** прен. експр. решителността се пречупи **3. обикн. мн. -eme se (na koho, na co; kolem koho, kolem čeho)** експр. стръпаме се (*около някого, около нещо*

с въпроси и под.); засипем, обсипем (*някого*) с въпроси и под.: **děti se ~aly na dědečka (s otázkami)** децата се нахвърлиха върху дядото (с въпроси), засипаха дядото (с въпроси); **mravenci se ~ali na cukr** мравките се натръпаха, нахвърлиха се на захарта, върху захарта; **~aly se naň otázky** засипаха го въпроси; **na jeho hlavu se ~aly výtky** върху главата му се изсипаха укори

sesýp|at, sesypáv|at, -ám несл. (*со*) **1.** изсипвам (*нещо*): **~at z lopaty uhlí** изсипвам въглища от лопата **2.** насипвам (*нещо*); натръпвам, стръпвам (*нещо*) накуп (чрез изсипване); изсипвам (*нещо*) на купчина: **~at ořechy do koše** насипвам орехи в кош; **~at písek na hromadu** натръпвам, насипвам пясък на купчина

sesýp|at se, sesypáv|at se, -ám se несл. **1. обикн. третол. -á se** посипва се, разсипва се, събаря се, пада: **sníh se ~al se střeš** снегът се посипваше, сипеше се от покривите **2. обикн. третол. -á se** събаря се, срутва се, срыва се: **zed' se ~á** разг. стената се руши **3. (na koho, na co)** нахвърлям се (*върху някого, върху нещо с въпроси, укори и под.*) засипвам, обсипвам (*някого*) с въпроси и под.: **~ali se na něho jako vosy** нахвърлиха се върху него като оси

sešik|ovat, -uji/разг. -uju св. 1. (koho, co) подреда, строя, подравня (*някого, нещо*): **~ovat četu** строя взвод; **~ovat vozu** подреда коли; **~ovat myšlenky** прен. експр. подреда си мислите **2. (koho)** обединя, сплотя, групирам (*някого*): **~ovat kolem sebe několik nespo-** **kojenců** експр. обединя, сплотя около себе си няколко недоволници

sešik|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. 1. подреда се, строя се, подравня се: **~ovat se k boji** подреда се, строя се за бой; **~ovat se v průvod** подреда се в шествие, образвам колѐна **2.** обединя се, сплотя се, групирам се: **~ovala se proti němu opozice** прен. експр. опозицията се обедини срещу него

seši|nout, -nu св. (со) смъкна, свлека (*нещо*): **~nout čapku na ucho** смъкна, накривя шапка към ухѐто

seši|nout se, -nu se св. 1. смъкна се, свлека се: **~nout se s koně** смъкна се от кон; **vůz se ~nul na kraj silnice** колѐта се смъкна, плъзна се към ръба на шосѐто **2.** накривя се, килна се: **klobouk se mu ~nul do týla** шапката му се смъкна, килна на тила

sešit, -u м. 1. тетрадка: **školní ~** ученическа, училищна тетрадка; **notný ~** нѐтна тетрадка **2.** свѐзка: **ukázkový ~ nového slovníku** проб-

на свѣзка от нѡв рѣчник **3.** брой, кнѣжка (*на списание и под.*); брошѣра, брошѣрка
se|šít, -šiji/разг. -šiju св. (co) съшѣя, зашѣя (*нещо*): **~šít díly sukně** съшѣя чѣсти на полѣ; **~šít (strojem) listy papíru спец.** съшѣя, скрепѣя (с шивѣчка) листовѣ хартия; **~šít ránu** зашѣя рѣна; **~šitý, spíchnutý referát прен. експр.** доклад, скѣрпен оттѣк-оттѣм; крѣво-лѣво скалѣпен доклад
sešít|ek, -ku м. умал. тетрадѣица: **poznámkový ~ek** белѣжник
sešítov|ý, -á, -é кѡйто се отнѣся до тетрадѣка, свѣзка, брошѣра: **~á úprava** оформлѣние вѣв вид на свѣзки; **~é vydání** брошѣрно издѣние
sešíváčk|a, -y ж. шивѣчка (*книговезка машина*)
sešív|at, -ám нескв. (co) съшивѣм, зашивѣм (*нещо*)
seškráb|at, seškrab|at, -u/-ám св. (co) остѣржа, изстѣржа (*нещо от повѣрхността на нещо*): **~at starý lak** изстѣржа стар лак; **~at hlínu z bot** изстѣржа, остѣржа засѣхнала кѣл от обувѣки
seškráb|at se, seškrab|at se, -u se/-ám se св. (odkud) рядко експр. спѣсна се, смѣкна се, слѣза (*отнякъде*) (надѡлу) с усѣлие, трѣдно (*противопол.* изкатѣря се): **~at se s kopce** слѣза с усѣлие от байр; **~at se z půdy** смѣкна се трѣдно от тавѣн
seškrábáv|at, -ám, seškrab|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co; co z čeho) остѣргѣм, изстѣргѣм (*нещо от повѣрхността на нещо*): **~ovat sněh z bot** изстѣргѣм снѣг от обувѣки; **~ovat rez** остѣргѣм, изстѣргѣм рѣжда
seškráb|nout, -nu св. (co, co z čeho) остѣржа (*нещо от повѣрхността на нещо*): **~nout nožem máslo s chleba** остѣржа с нѡж мѣсло от хлѣб
seškrť|at, -ám св. (co) **1.** изпѡзадрѣскам, изпѡзачѣркна (*нещо*) **2.** сѣкратѣя (*нещо*) чрез зачѣркване: **~at rukopis** сѣкратѣя рѣкопис (чрез зачѣркване); **~at rozpočet прен.** орѣжа, сѣкратѣя, намаля бюджет
seškrťáv|at, -ám нескв. (co) **1.** изпѡзадрѣскам, изпѡзачѣрквам (*нещо*) **2.** сѣкращѣвам (*нещо*) чрез задрѣскане, чрез зачѣркване
seškub|at, -u/-ám св. (co) смѣкна (*нещо от-някъде*) с рѣзки движѣния, с рѣзки дрѣпвания: **~at šaty s těla** смѣкна дрѣхи от тѣлото с рѣзки движѣния, с рѣзки дрѣпвания
seškvař|it se, -ím se св. спекѣ се, стопѣ се, свѣя се (*под вѣздействие на топлина*)
sešlap|at, -u/-ám св. (co) **1.** стѣпча, утѣпча, сгѣзя, смѣчкам (*нещо*): **~at city експр.** потѣпча, погѣзя чувствѣ **2.** изнѡся, изтѣркам (неравно-мѣрно) (*нещо*) чрез хѡдене: **~at schody** из-

тѣркам стѣпалѣ (от хѡдене); **k jedné straně ~ané podpatky** изтѣркани, изѣдени от еднѣта странѣ тѡкове
sešlapáv|at, -ám, sešlap|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co) **1.** стѣпквам, утѣпквам, сгѣзвам, смѣчкам (*нещо*): **~ovat hnůj** утѣпквам тѡр **2.** изнѡсвам, изтѣрквам (неравно-мѣрно) (*обувѣки и под.*): **~at podpatek** изтѣрквам тѡк (*на обувѣка*)
sešláp|nout, -nu св. (co) **1.** настѣпя, натѣсна с крѣк (*нещо*): **~nout nožní brzdu** натѣсна крѣч-на спѣрѣчка **2.** стѣпча (*нещо*)
sešle нар. изнемошѣло, отпѣднѣло, изхабѣно, изнѡсено, грѡхнѣло: **vypadat ~** изглѣждам отпѣднѣло
sešlost, -i ж. 1. изнемошѣлост, отпѣднѣлост, грѡхналост, изхабѣност, похабѣност: **tělesná i duševní ~** физѣческа и психѣческа похабѣност; **mravní ~** нрѣвствѣна похабѣност; **~ budovy** изнѡсеност на сгѣра; **~ hospodářství** стопѣнсѣка изостѣналост; **~ věkem мед.** старѣческа нѣмошѣ **2. разг. експр.** компѣния; сѣбѣране, стрѣпване на хѡра; навѣлица: **tady je ~** тѣк ѣма мнѡго нарѡд; голяма навѣлица е; **včera jsme měli veselou ~** вчѣра си прекѣрахме мнѡго вѣсело с еднѣ компѣния
sešl|ý, -á, -é изнемошѣл, отпѣднѣл, рѣхнѣл, грѡхнѣл; овехтѣл, изнѡсен: (**věkem**) **~ý stařec** изнемошѣл, грѡхнѣл (от годѣните) старѣц; **být ~ý hladem** изнемошѣл сѣм, отпѣднѣл сѣм от глѣд **~ý piják** окѣян пѣяница; **~ý inteligent** изпѣднѣл интелѣгѣнт; **~é stavení** овехтѣла пострѡйка; **~é střevíce** изнѡсени обувѣки; **~ý kabát** овехтѣло, изтѣркано, опѣрпано палтѡ; **~á vazba knih** прѡтрѣта, изтѣркана, ожѣлена подвѣрзѣя на кнѣги
sešmajd|at, -ám св. (co) разг. изнѡся, обнѡся, изтѣркам (*обувѣки и под.*): **~ané podpadky** изтѣркани тѡкове; **~ané boty** изтѣркани обувѣки
sešněř|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) вѣржа, стѣгна, пристѣгна (*врѣзки на обувѣки, корсет и под.*): **~ovat si boty** пристѣгна си (врѣзѣките на) обувѣките; **~ovala se a omdlela** тѣ се пристѣгна с корсет и припѣдна; **~ovat život před-pisy прен. експр.** ограничѣ живѡта с нарѣдби, с предписѣния; **~ovat něčí myšlení прен. експр.** ограничѣ мѣсѣлта на нѣкого, вѣкарам мѣсѣлта на нѣкого в кѣлѣп
sešoup|nout, -nu св. (co) бѣтна, побѣтна, избѣтам (*нещо*) надѡлу; премѣстѣя (*нещо*) надѡлу с бѣтане, с тлѣскане: **~nout čepici do čela** побѣтна шапка към чѣлѡто; **~nout zbytky jídla do odpadu** изтѣрся, изсѣпя остѣтъѣи от хранѣ при отпѣдѣците в бѡклѣка

sešoup|nout se, -nu se св. 1. плъзна се, хлъзна се, смъкна се; спусна се бързо надолу: **~nout se s/z pohovky** смъкна се от кушетка; **náklad se ~l** товарът се плъзна, се смъкна надолу; **kravata se mu ~la na stranu** вратовръзката му се смъкна на една страна 2. рядко сбътам се, стесня се, сбия се, събера се (на по-ограничена площ): **museli se (na lavici) ~nout** трябваше да се сбътат, да се посъберат, да се сместят (на пейката)

sešour|at se, -ám se св. (odkud kam) експр. потъгря се надолу; смъкна се, свлека се с тътрене (отнякъде нанякъде): **~at se ze schodů** потъгря се надолу по стълбите

sešpendl|it, -ím св. (co) закарфича (нещо); забодя, свързва (нещо) с карфичи: **~it díly střihu** закарфича скроени парчета

sešplh|at se, -ám se св. (odkud, kudy, kam) смъкна се, свлека се, сляза, спусна се надолу с рцѐ и крака (противопол. изкатѐря се): **~at (se) se stromu, ze skály** смъкна се, свлека се от дърво, от скала; **~at (se) po laně** спусна се, смъкна се по въжѐ; **~al (se) těžce po svahu** той трудно се смъкна по склона

sešpul|it, -ím св. (co) свия като тръбичка (устни, уста); издам напред (устни, уста): **ústa ~il jako kapr** той издаде напред устни като шаран **sešroub|ovat, -uji/разг. -uju** св. (co) 1. завинтя, съединя, свързва (нещо) с винтове, с болтове: **~ovat trámy** съединя греди с винтове 2. рядко експр. свия, намаля, понижа (нещо): **~ovat mzdy** намаля надници; **~ovat rozpočet** свия бюджет

seštel|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) разг. регулирам (нещо): **dát si ~ovat brzdy** поръчам да ми регулират, затегнат спирачки

sešup, -u м. 1. спорт. жарг. бързо, рязко спускане със ски; ски-спринт надолу 2. разг. експр. рязко, бързо движение: **věci dostaly ~** нещата се развиха главолòмно

sešvagř|it se, -ím se св. (s kým) сродя се (с някого) чрез женитба; **~ili se spolu** сродиха се помежду си чрез женитба

sešvih|at, -ám св. (koho, co) нашибам (някого, нещо): **kočí surově ~al koně** фийтонджията жестоко нашиба конѐте

sešvih|nout se, -nu se св. (odkud) скòча ùстремно, със свистѐне (отнякъде); слетя, смъкна се, свлека се (отнякъде): **~nout se s koně** слетя, скòча от кон; **mrštně se ~l z větve** той чеврѐсто се спусна от клòна

set, -u м. спорт. сет, партия игра (на мрежа): **vyhrát první ~** победа в първия сѐт; спечѐля първия сѐт

setb|a, -y ж. сейтба: **~a zeleniny, obilí** сейтба на зеленчуци, на зърнени култури; **řádková, křížová, hnízdová ~a** сел.стоп. редовà, кръстòсана, гнездовà сейтба; **~a nenávisti** прен. посяване сѐмето на омрàзата, на ненависттà **setbol, -u** м. спорт. сѐтбол, последна тòпка

set|í, -í ср. сейтба, засяване, сѐене: **jarní ~í** прòлетна сейтба, прòлетно засяване; **čtvercové, hnízdové, křížové, úzkořádkové ~í** сел.стоп. квадратно, гнездовò, кръстòсано, теснорèдово засяване

setin|a, -y ж. една стòтина, една стòтна (часть): **~a vteřiny** една стòтна от секùндата

setk|at se, -ám se св. 1. (s kým, s čím) срѐщна се (с някого, с нещо): **~ali se ve dveřích, na polovině cesty** срѐщнаха се на вратàта, по средàта на пѐтя; **~at se ve společnosti se známým** срѐщна се с познат в компàния; **jejich oči se na okamžik ~aly** прен. за един миг пòгледите им се срѐщнаха, кръстòсаха се 2. (s čím) срѐщна (разбиране и под.), сблѐскам се (с трудности и под.): **~at se s porozuměním** срѐщна разбиране; **~at se s problémy** сблѐскам се с проблемѐи; **~at se s odporem** срѐщна съпротива; **~at se s obtížemi** сблѐскам се със затруднения; **~at se s nezdarem** не успѐя, претърпя неуспѐх в нѐщо

setkáv|at se, -ám se несв. 1. (s kým, s čím) срѐщам се (с някого, с нещо): **denně se ~ali na mostě** всѐки дѐн се срѐщаха на мòста; **místo, kde se ~ají hranice dvou států** място, къдетò се срѐщат грàниците на двѐте държавѐи; **jejich zraky se neustále ~aly** прен. пòгледите им непрекѐснато се срѐщаха 2. (s čím) срѐщам (съпротива и под.), сблѐскам се (с трудности и под.): **~at se s porozuměním** срѐщам разбиране; **~at se s obdivem** жѐна адмирàции; **~at se s nezdarem** не успявам, претърпявам неуспѐх в нѐщо

setmě|lý, -á, -é притъмнял, помрѐкнал, затъмнен, смрачѐн: **~ý pokoj** смрачѐна стàя; **~é hlediště** затъмненà зрѐтелна зàла; **~é ulice** притъмнѐли, смрачѐни ùлицѐи

setměn|í, -í ср. здрач, дрезгавинà, полумрàк, мрѐкване: **při ~í** по здрач; **pracovat do ~í** работя до мрѐкване

setm|ít se, setm|ět se, обикн. безл. -í se св. стъмни се, мрѐкне (се): **počkáme, až se ~í** ще почàкаме, докато мрѐкне; **v pokoji se náhle ~ělo** в стàята внезапно се стъмни

setník, -a м. остар. истòр. стòтник; центуриòн **setnin|a, -y** ж. остар. воен. войсковà часть, поделѐние от стò дùши; рòта: **~a nastoupila pò-**

тата трѣгна в настѣплѣние; **čestná ~a** почетна рѣта

setnout *вж. stít*

setrvačnick, -u *м. физ. техн.* махово, инертно колелѣ; маховик, жирокоп

setrvačnost, -i *ж.* инерция: **pohybovat se ~i** двѣжа се по инерция; **princip ~i hmoty** *физ.* принцип за инерцията на материята; **~ myšlení** *прен.* инерция, закостенѣлость в мѣсленето

setrvačn[ý], -á, -é **1.** постоянен, консервативен; кѣйто не сѣ промѣня, не сѣ измѣня: **horský lid je ~ý** планинците са консервативни хѣра; **(je) v hněvu ~ý** постоянен, непоколебим (е) в гневѣ си; **~é myšlení** закостенѣло, консервативно мѣслене **2. физ.** инерционен: **~á síla** инерция, инерционна сила; **~ý pohyb** движѣние по инерция, инерционно движѣние

setrval[ý], -á, -é *остар. книж.* постоянен, издържлив, непрестѣнен: **přátelé věrní a ~í** вѣрни и непоколебими приятели; **~ý vodní stav** *спец.* постоянен воден режим

setrv[at], -ám *св. остар. книж.* **1.** (*kde*) издържѣ, прекѣрам, остана, задържѣ се (*някѣде известно време*): **rozhodl se ~at na venkově do konce léta** той реши да остане на сѣло до краѣ на лѣтото **2.** (*v čem; na čem*) упѣрствам, устоя (*в неѣ*); проявя упѣрство, постоянство (*в неѣ*): **~at v odporu** упѣрствам в съпрѣтивѣ; **~at ve službě** остана, задържѣ се в слѣжба въпреки неприятностите; не напѣсна слѣжба

setrváv[at], -ám *несв. книж.* **1.** (*kde*) прекѣрвам, оставам, издържѣм, изтрѣйвам, задържѣм се (*някѣде известно време*): **~at dlouho na místě** оставам дълго на (еднѣ) мѣсто **2.** (*v čem, na čem*) постоянствам, упѣрствам (*в неѣ*); проявявам постоянство, упѣрство (*в неѣ*); настоявам, държѣ (*на неѣ*): **~at v omylu** продължѣвам да се заблуждавам, постоянствам в заблуждениѣ; **~at v mlčení** запазвам мълчѣние

setřásat, setřást, setřást se *вж. střásat, střást, střást se*

setřep[at], střep[at], -u/-ám *св. 1.* (*co; co odkud*) стрѣскам, изтрѣся, изтѣпам, оттрѣся, обрѣля (*неѣ* отнякъде): **~at sníh z čepice** стрѣскам, изтрѣся, изтѣпам сняг от шапка; **~at ze sebe únavu, starost** *прен.* рядко оттрѣся се от умѣра, от грѣжа **2.** (*co*) стрѣскам, разтрѣся, раздрѣсам, отѣпам (*неѣ*); нагласѣ (*неѣ*) чрез стрѣскване, чрез разтрѣсване: **~at peří v sypku** стрѣскам пѣх, правѣ да бухне пѣх в калѣфка

setřepáv[at], střepáv[at], -ám *несв. 1.* (*co; co odkud*) стрѣскам, изтрѣсвам, оттрѣсвам (*неѣ*); оттрѣсвам се (*от неѣ*): **~at prach s šatů** изтѣпам, изтрѣсвам прах от дрѣхи; **~at se**

sebe ospalost *прен.* оттрѣсвам се от сънливост

2. (*co*) стрѣскам, разтрѣсвам, раздрѣсвам, отѣпам (*неѣ*); нагласѣм/нагласѣвам (*неѣ*) чрез стрѣскване, чрез разтрѣсване: **~at rtuť teploměru** стрѣскам, свѣлям, смѣквам живѣк на термомѣтр

setř[ít], -u *св. 1.* (*co; co odkud*) изтрѣя, избѣрша, отрѣя, обѣрша (*неѣ* отнякъде): **~ít prach s nábytku** изтрѣя, избѣрша прах от мѣбели; **~ít (si) pot s/z čela** изтрѣя, избѣрша, отрѣя пот от чѣлѣто (си): **~ít podlahu** избѣрша под **2.** (*co*) премѣхна, заличѣ, изтрѣя (*неѣ*): **~ít špatný dojem** заличѣ неприятно впечатлѣние; **~ít rozdíl mezi městem a venkovem** премѣхна различѣ между града и сѣлото, изравнѣ града и сѣлото **3.** (*koho – вин.*) *разг. експр.* наредѣ, насапунѣсам, насолѣ (*някого*); ѣстро разкритѣкувам, постава (*някого*) на мѣстѣто му; наредѣжа (*някого*) като кисѣла краставица: **pořádně ho ~el** той хѣбавичко го насолѣ; **~ít opozdilce** разкритѣкувам закъснѣлите

setsakra, secsakra *междум. разг.* по дяволите! дявол да го взѣме! (*като клетва, ругѣня, проклятие*): **~, to jsem to vyvedl!** по дяволите, сегѣ я наредѣхмѣ! **~, hromská práce!** по дяволите, ужѣсна рѣбота! **~, dej už pokoj!** вѣрви по дяволите! оставѣ ме на мѣра!

setsakramentsk[ý], secsakramentsk[ý], -á, -é *разг. експр.* дяволски, проклѣт; ѣдски, ужѣсен, страшен: **~é děti** проклѣти деца; **~á práce** дяволска рѣбота; **~á zima** страшен, ѣдски стѣд; **mít ~ý strach** ужѣсно, ѣдски се страхѣвам

sever, -u *м. 1.* сѣвер (*посока*): **byt na ~** квартира, жилище със сѣверно изложѣние; **vítr od/ze ~u** сѣверен вѣтр **2.** Сѣвер, сѣверни ѣласти: **český ~** сѣверни ѣласти на Чѣхия; **evropský ~** европѣйски Сѣвер; **nejvzdálenější ~** най-отдалечѣни сѣверни ѣласти **3. съкр. S.** Сѣверните щѣти (*в САЩ*): **válka Severu proti Jihu** войнѣта между Сѣвера и Юга

severák, -u *м.* сѣверен вѣтр, северняк: **mrazivý ~** лѣден северняк, смразѣващ сѣверен вѣтр

Severka, -y *ж. астр.* рядко Полярната звезда

severně *нар.* сѣверно, на сѣвер: **~ od Prahy** сѣверно, на сѣвер от Прага

severní, -í, -í сѣверен: **~í pól** Сѣверен пѣлюс; **~í Čechy** Сѣверна Чѣхия; **~í vítr** сѣверен вѣтр; северняк; **~í rostliny** сѣверни растѣния; **~í báje, pověsti** скандинавски мѣтове, легѣнди; **~í typ lidí** сѣверен, скандинавски тип хѣра; **~í polární kruh** *геогр.* Сѣверен полярен кръг; **~í polární záře** *физ.* сѣверно сияние; **brkoslav ~í** *зоол.* копринѣрка (*Bombicilla*); **rybák ~í** *зоол.* (рѣчна) рибѣрка (*Sterna*)

severoamerický, -á, -é севѣрноамерикáнски: ~é **obyvatelstvo** севѣрноамерикáнско населѣние; **aligátor** ~ý *зоол.* алигáтор (Alligator)
severoatlantický [-ty-], **severoatlantský**, -á, -é *полит.* севѣроатлантически; ~ý **pakt** Сѣвер(н)оатлантически пакт, НАТО; ~á **smlouva** Сѣвер(н)оатлантически дѡговор
severočeský, -á, -é севѣрнѡчѣшки: ~á **krajina** севѣрнѡчѣшки пейзáж; **Severočeský kraj** Сѣвернѡчѣшка ѡбласт
severovýchod, -u *м.* севѣройзток
severovýchodně *нар.* севѣройзточно: ~ **od Prahy** на севѣройзток, севѣройзточно от Прага
severovýchodní, -í, -í севѣройзточен: ~í **vítr** севѣройзточен вятър, вятър от севѣройзток
severozápad, -u *м.* севѣрозáпад: ~ **vítr od** ~u севѣрозáпаден вятър, вятър от севѣрозáпад
severozápadně *нар.* севѣрозáпадно: ~ **od města** севѣрозáпадно, на севѣрозáпад от града
severozápadní, -í, -í севѣрозáпаден: ~í **Čechy** Севѣрозáпадна Чѣхия
severský, -á, -é скандина́вски, сѣверен, нордически; кѡйто се отна́ся до сѣверните ѡбласти на земята: ~é **končiny** сѣверни ѡбласти, сѣверни краища; ~ý **typ** *антроп.* скандина́вски, нордически тип; ~é **státy** *геогр.* скандина́вски страни; ~é **jazyky** *език.* скандина́вски езици; ~á **kombinace** *спорт.* сѣверна комбинация (в ски-спорта); **letní** ~á **lyžařská kombinace** *спорт.* лятна сѣверна комбинация (с ролкови ски върху изкуствен сняг)
seveřan, -a *м.* 1. севѣрняк; жител на сѣверните ѡбласти 2. **Seveřan** *по-рядко* скандина́вец; жител на скандина́вските страни
seveřanka, -y *ж.* 1. севѣрнячка; жителка на сѣверните ѡбласти 2. **Seveřanka** *по-рядко* скандина́вка; жителка на скандина́вските страни
sevřený, -á, -é 1. склѡчен, стѣснат, стѣгнат; свит; затвѡрен; ~á **pěst** стѣснат юмрѹк; ~é **údolí** затвѡрена долина, котловина; ~ý **tvár** *воен. спорт.* сгъстен стрѡй 2. *книж.* съдържáтелен, концентриран (*идейно, мисловно*); наситен с идеи: ~á **novela** съдържáтелна новѣла 3. изпѣлнен с безпѡкѡйство; неспѡкѡден, загрижен, угнетѣн; свѣт: ~ý **hlas** потѣснат глас; ~ý **výkřik** вѣк със свѣто гърло; приглушен вѣк; **mít** ~é **srdce** със свѣто сърце съм, сърцѣто ми се свѣва
sevřít, -řu *св.* 1. (со) стѣсна, склѡча, стѣгна, свѣя (*нещо*): ~řít **rty** стѣсна, свѣя ўстни; ~řít **víčka** стѣсна клѣпáчи; ~řít **ruku v pěst** стѣсна, свѣя ръка в юмрѹк 2. (koho, co; со čím) обхвáна, обградя (*някого, нещо с нещо*): ~řít **hlavu v dlaních** обхвáна, стѣсна глава с ръ-

цѣ; ~řít (*někomu*) **hrdlo rukama** стѣсна гърлото (на някого) с ръцѣ; ~řela **dítě do náruče** тѣ прѣтѣсна детѣто в ѡбѣтията си; ~řít **město hradbami** обградя, заобиколя град с укреплѣния 3. (koho, co) *рядко остар.* обсадя (*някого, нещо*) (с *неприятелски умисъл*): ~řít **neposlušné pány v jejich hradech** обсадя размирни феодалѣ в крѣпостите им 4. *обикн. третол.* -ře (koho – вин.; kоти со) обхвáне, обзѣме (*някого*); предизвѣка (в *сърцѣто, в душата и под. на някого*) неприятно чѹвство: ~řel **ho pocit strachu** обхвáна го чѹвство на страх; ~řela **ji touha po domově** обзѣ я копнѣж по дома, по отѣчеството; **strach ji ~řel hrdlo** страх стѣсна гърлото ѿ; **lítost jí ~řela srdce** жáл изпѣлни сърцѣто ѿ
sevřít se, *третол.* -vře *св.* 1. склѡчи се, стѣсне се, свѣе се, стѣгне се: **ruka se ~řela v pěst** ръката се свѣ в юмрѹк; **kruh zvědavců se ~řel kolem** на̀около се склѡчи кръг от любопитни; **řady dělníků se těsněji ~řely** редѣците на работниците се сплотѣха ѡще пѡвече 2. *само третол.* -ře *св.*, *обикн. мин.* -řel *св.* (kоти čím) обхвáне, обзѣме, изпѣлни (*някого*) (*обикн. за чѹвство*); изпѣлни се (*обикн. с чѹвство*); бѣва обхвáнат, обзѣт, бѣва изпѣлнен (с *чѹвство*): **srdce se jí ~řelo lítostí** сърцѣто ѿ се изпѣлни с жáл, сърцѣто ѿ бѣше обхвáнато от жáлост
sex, *книж.* **sex|us**, -u *м.* пол, пѡлов нагон, секс **sex-appeal** [-epil], -u *м.* сексапил **sexfilm**, -u *м.* сѣксфѣлм **sexidol**, -u *м.* сѣксѣдол (за чѡвек) **sexist|a**, -y *м.* сексѣст, привѣрженѣк на сексѣзма **sexistický** [-sty-], -á, -é сексѣстѣки, сексѣстѣчен: ~ý **názor** сексѣстѣки вѣзглед **sexizm|us**, **sexism|us** [-zm-], -u *м.* сексѣзм: **skryté nebo očividné formy ~u** скрѣти или очевѣдни фѡрми на сексѣзм **sexsymbol**, -u *м.* сѣксѣимвѡл (за чѡвек) **sext|a**, -y *ж.* 1. *остар.* шѣсти клас на гимназия (сѡответства на днешния десѣти клас): **chodit do ~y** в шѣсти гимназиáлен клас съм 2. *муз.* сѣкста **sextán**, -a *м.* *остар.* учѣник от шѣсти гимназиáлен клас **sextánek|a**, -y *ж.* *остар.* учѣничка от шѣсти гимназиáлен клас **sextant**, -u *м.* *техн.* секста́нт, ѳломѣр **sextet**, -u *м.* *муз.* секстѣт (*муз. произведение*) **sextet|o**, -a *ср.* *муз.* *рядко* секстѣт (*ансамбъл*) **sexturist|a**, -y *м.* сѣкстурист **sexturistik|a** [-ty-], -y *ж.* сѣкстуризм **sexualit|a**, -y *ж.* сексуáлност **sexuáln|í**, -í, -í пѡлов, сексуáлен: ~í **život** пѡлов,

sežmollit, -ím св. (co) смàчкам (нешо): ~it papír

смачкам хартия; **~it chleba do kuličky** смачкам хляб на топчица

sežmoul|at, -ám св. (co) осмуча, предвча (нещо); намачкам (нещо обикн. в устата)

sežnout *вж. sežít*

se|žrat, -žeru св. 1. (koho, co) изям, изпоям (някакого, нещо) (за животни): **myši ~žraly obilí** мишките из(по)ядоха жътото; **vlk ~žral be-ránka** вълкът изяде агънцето **2. (koho, co)** грубо излапам, изплюскам (някакого, нещо) (за хора): **mohl ho zlostí ~žrat** беше готов да го удуши от злоба **3. (co)** *прен. експр.* глътна, изям, унищожа (нещо): **kamna hodně ~žerou** печката гори много (въглища); **úroky ~žraly celý dům** лихвите глътнаха цялата къща; **nech si své peníze, ~žer si je!** *грубо* не ти искам парите! ♦ **všchnu|mdot ne~žral** да не би пък той да знае всичко; **ten ~žere všechno** той ще се хване на всичко, ще повярва на всичко; **dal jim to pořádně ~žrat** той им даде да разберат **4. (co)** унищожа, разваля, повредя (нещо): **stroj je ~žrán rží** машината е разядена от ръжда; **vlhkost ~žrala omítku** влагата съсипа, прояде мазилката

sežvýk|at, -ám св. (co) **1.** сдъвча, издъвча, предвча (нещо): **těžce ~at tuhé maso** трудно сдъвча жилаво месо **2. експр.** понеса, преглътна, сдъвча, асимилирам (нещо) **3.** повредя, разваля, смачкам (нещо) чрез дъвчене: **~at doutník** сдъвча (край на) пюра

sfár|at, -ám св. спусна се в мина, в рудник под земята

sfér|a, -y ж. 1. небесна сфера, небесно пространство; всемир: **ticho** ~ тишина на сферите, на небесното пространство, на всемира; **hud-ba ~** музика ♦ **bye vyšší ~ách** плувам, رہا се в пространството; не забелязвам нищо надолу **2. геом.** сфера, кълбо **3.** сфера, област, кръг на действие: **vyšší ~y společnosti** висши кръгове на обществото; **~a politických zájmů** област на политически интереси

sfin|ga, sfin|x, -gy ж. 1. Сфинксът (в Египет) **Митра** ♦ **nějloz** мълча като сфинкс

sfouk|at, -ám св. (co; co odkud) издъхам, отвѐя (нещо отнякъде): **~at prach s nábytkem** издъхам прах от мебелите

sfoukáv|at, -ám, sfuk|ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (co; co odkud) издъхам, дъхам, отвѐям (нещо отнякъде): **vítr ~al sníh se střech** вятърът издъхваше, отвѐямше снега от покривите **2. (co)** дъхам, угасям/угасявам (нещо): **~at svíčky** дъхам свещички

sfouk|nout, -nu св. 1. (co; co odkud) издъхам, отвѐя (нещо отнякъде): **~nout prach se stolu** издъхам прах от масата; **~nout pěnu** издъхам пѐна **2. (co)** дъхна (нещо), изгася (нещо) чрез дъхане: **~nout svíčku, zápalku** дъхна, изгася свещ, кибритена клѐчка **3. (co; co s kým)** *разг. експр.* опрѐвя, наредя (нещо); справя се (с някого): **nějak se to ~ne** ще го наредим някак си; ще я опрѐвим някак си тази работа; **práci ~l za chvíli** той веднага опрѐви работата; **umí to (s ním) ~nout** знае как да се справи, как да се опрѐви с него

sfukovat *вж. sfoukávat*

sgrafi|to, -ta ср., обикн. мн. sgrafi|ta, -t худ. сграфито

shán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. (koho, co) **1.** гоня, прогонвам (някакого, нещо) отгоре надолу: **ovčák ~í ovce se stráně** овчарят гони овцѐте надолу по склѐна **2.** събирам, стрѐпвам (някакого, нещо) на едно място: **~ět dobytek na pastvě** събирам, стрѐпвам добитък на пасище; **vítr ~ěl sníh do závějí** вятърът трѐпаше снегѐ на прѐспи; **~ět rybník** *риб.* събирам риби в рибарник на по-мѐлко пространство (за да ги изловя) **3.** тѐрся (усилено) да набѐва, да намѐря, да осигурѐя (някакого, нещо, което нямам): **~ět peníze na nábytek** тѐрся (усилено) да осигурѐя пари за мѐбели; **~ět živobytí** тѐрся препитѐние, прехрѐна; **~ět uhlí na zimu** тѐрся да осигурѐя въглища за зѐмата; **~ět lékaře** тѐрся лѐкар; **~ět klepy** събирам клѐпки

shán|ět se -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se неск. (po kot, po čet) *експр.* тѐрся (усилено) да намѐря, издѐрвам (някакого, нещо, което нямам): **ně-kdo se venku po vás ~í** отвѐн някой (упорѐто) ви тѐрси; **~ět se po knize** издѐрвам книга; **~ět se po výdělku** тѐрся да припечѐля пари

sháňk|a, -y ж. (za čím; po čet, po kot) усилено тѐрсене (на нещо, което нямам); тѐчане, бѐхтене (след нещо, след някого): **~a za živobytím** тѐчане да се осигурѐи прехрѐната; борба да се осигурѐи прехрѐната; **~a po zboží, po vstupenkách do divadla** тѐрсене на стѐки, на билѐти за теѐтр; **je po vás ~a** тѐрсят ви усилено

schannon *вж. šanon*

sház|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í св. (co) **1.** стовѐря, събѐря, спѐсна, стрѐпам, натрѐпам, нахвѐрлям (нещо отгоре надолу): **~et seno s/z vozu** стовѐря сенѐ от карѐuca; **~et tašky se střechy na chodník** нахвѐрлям, сваля керемѐди, цѐгли от покрѐв на тротоѐр; **~et papíry se stolu** събѐря хартии от маса **2. експр.** съблѐка, сваля, смѐкна (нещо) от себе си: **rychle se sebe ~el**

šaty той бързо съблече, свали, смъкна дрехите от себе си

shaz|ovat, -uji|разг. -uju нескв. **1.** (со) стоварвам, събарям, спускам, изхвърлям, нахвърлям (нещо отгоре надолу): **~ovali se se schodů** събаряха се един друг от стълбището; **~ovat seno s/z vozu** стоварвам сено от каруца, от кола; **~ovat pumy na město** хвърлям, пускам бомби над град **2.** (со) експр. събличам, свалям, смъквам (нещо) от себе си: **rychle začal ~ovat se sebe šaty** той бързо започна да смъква дрехите си; **~ovat kila** разг. смъквам, свалям килограми; **~ování parohů** лов. хвърляне, сменяване на рога **3.** (кого – вин.) остар. експр. свалям, събарям (някого) (от власт и под.) **4.** (кого – вин. před kým) разг. експр. злепоставям, унижавам, излагам (някого пред някого): **~uje ho u přátel** злепоставя го, излага го пред приятели

shlad|it, -ím св. (со) загляда, изглежда, огледа (нещо): **~it vrásky na čele** загляда, изглежда бръчкните ♦ **~išť** изчиства, залича, изтрия от лицето на земята

shledan|já, -é жс. **1.** среща: **to byla šťastná ~á!** каква щастлива среща! **2.** в съчет. **na ~ou! / na ~ou** довиждане!

shledán|í, -í ср. среща, виждане: **připít na šťastné ~í** вдигна на здравица за щастливата среща

shled|at, -ám св. (со) **1.** събера, намѐря с търсене, последователно, едно след друго (нещо): **~at své věci a složit je do kufru** събера (едно по едно) нещата си и ги сложа в куфар; **~at nástroje k práci** събера, намѐря (едн по едн) инструменти за работа **2.** установя, забележа, открива, намѐря, констатирам (нещо): **~at na stroji závadu** забележа, открива дефект в машина; **bylo ~áno, že měl zápal plic** констатира се, постави се диагноза, че е болен от бронхопневмония

shled|at se, -ám se св. **1.** (s kým) срещна се, видя се (с някого): **~ali se po letech** срещнаха се, видяха се след години; **ztratil pero a už se s ním ne~al** той изгуби писалката си и повече не я намѐри, не я видя **2.** (s čím) сблъскам се (с нещо); изпитам, изтърпя, срещна, намѐря, получа (нещо): **~at se s nevděkem u dětí** срещна благодарност от децата; **~at se s porozuměním u přátel** срещна разбиране у приятели; **jednou se s tím ~áš** един ден и на теб ще ти дойде на главата

shledáv|at, -ám нескв. (со) **1.** събирам, намирам последователно, едно след друго, след търсене (нещо): **~at po kapsách drobné** изравям по джобовете си дребни пари, стотинки **2.** уста-

новявам, забелязвам, откривам, намирам, констатирам (нещо): **ne~ám na tobě vinu** не откривам у теб вина

shledáv|at se, -ám se нескв. **1.** (s kým) срещам се, виждам се (с някого): **tak se ~áme po tolika letech** срещаме се след толкова години **2.** (s čím) сблъскам се (с нещо); изпитвам, изтърпявам, срещам, намирам, получавам (нещо): **ne~al se s takovým uznáním, jaké očekával** не получаваше толкова признания, каквото бе очаквал

shléd|nout, разг. shlíd|nout, -nu св. рядко (–; kam) погледна (отгоре надолу): **~nout z okna na dvůr** погледна от прозорец към двор; **~nout na někoho z výše své moci** погледна към някого от висотата на своята власт

shlíž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. **1.** (–; kam) поглеждам (отгоре надолу): **~et z okna do dvora** поглеждам от прозорец към двор **2.** (na koho, na co jak) гледам (на някого, на нещо никак): **~et na někoho s politováním, s pohrdáním** отнасям се към някого със съжаление, с презрение; **~et svrchu, spatra, přes rameno** гледам (на) някого отвисоко, отгоре; презирам, подценявам някого

shluk, -u м. **1.** стръпване, навалица, група, тълпа: **~ zvědavců** тълпа любопитни; **~ lidí na ulici** тълпа от хора на улицата **2.** стръпване, множество, куп, купчина: **~ mraků** куп облаци; **~ balvanů** купчина камъни, канар; **~ událostí** стечение на събития; **~ nešťastných okolností** стечение на нещастни обстоятелства; **~ souhlásek** стръпване на съгласни

shluk|nout se, -nu se св. **1.** обикн. мн. **-neme se** (v co, kde) съберем се, скъпчим се, стръпаме се (обикн. на едно място): **žáci se ~li kolem učitele** учениците се скъпчиха, стръпаха се около учителя; **mráčky se na obloze ~ly v černé mračno** облачетата на небето се скъпчиха в черен облак **2.** обикн. третол. мн. **-nou se** стекат се, случат се (за събития и под.): **události se ~ly v jednom týdnu** събитията се случиха, станаха за една седмица

shluknut|í, -í ср. юрид. остар. (непозволено) сътпяване, стръпване, събиране

shluk|ovat se, обикн. мн. -ujeme se нескв. (kam) книж. събираме се, стръпваме се (обикн. на едно място): **lidé se ~ovali na nástupišti** хората се събираха, тръпаха се на перона; **ptáci se začali ~ovat k odletu** птиците започнаха да се събират, събираха се за отлитане; **mraky se ~ovaly** стръпаха се облаци

shnil|ý, -á, -é **1.** изгнил, гнил: **~é trávy** гнили, прогнили, изгнили греди **2.** прен. експр. мо-

рълно, нравствено развалён, разложен; гнил, прогнил, загнил: **~ý společenský řád** прогнил обществ.
ském има нещо гнило в Дания 3. *експр.* бавен, ленив, мѹден; проточен: **~ý lenoch** мѹден лентяй

shn|ít, -íj|/разг. -íju св. загния, изгна: **brambory ~ily ve sklepe** в мазето картофите изгна; **~it ve špině** *експр.* грубо потънал съм, затънал съм в мръсотия; **~it leností** *експр.* грубо съвсѹм съм го ударил на мързел

shod|a, -y ж. 1. сходство, съвпадение; съгласие: **~a jmen** сходство на имена; **~a názorů, povah** сходство на възгледи, на характери 2. *език.* съгласуване, конгруенция, конгруентност: **mluvnická ~a** граматично съгласуване; **~a podle smyslu** съгласуване по смѹсл 3. *спорт.* равенство; равен брѹи тѹчки (в тенис, волейбол) 4. разбирателство, съгласие: **žijeme v dobré ~ě** живѹем в (добро) разбирателство; **~a mezi přáteli** разбирателство, съгласие между приятели; **jednat ve ~ě s morálkou** постѹпвам в съгласие, в съответствие с морала 5. стечение (на събития, обстоятелства и под.): **šťastná ~a událostí** щастливо стечение на събития

shod|ít, -ím св. 1. (кого, со) сваля, събѹря, стѹваря, смѹкна, спѹсна, хвѹрля, бѹтна (някого, нещо): **~it někoho do vody** бѹтна, хвѹрля някого във водата; **~it někoho se schodů** бѹтна някого от стѹлба; **~it seno s/vozu** стѹваря сенѹ от карѹца, от кола; **~it pumu na město** хвѹрля, пѹсна бѹмба над град, върху град; **~it vázu se stolu** събѹря, бѹтна ваза от маса; **~it (při skoku) nohou laťku** събѹря с крак лѹтва (при скѹк) 2. (со) *експр.* съблека, сваля, смѹкна (нещо) от себе си: **~it se sebe rychle kabát** смѹкна бѹрзо палтѹто си; **~it zástěru** смѹкна бѹрзо кѹхненска престилка; **~it boty** събѹя, хвѹрля обѹвки 3. (со) *експр.* махна (нещо), освобѹдя се (от нещо): **~it vousy** махна мустациите и (или) брадата; **~it zbytečnou tloušťku** смѹкна, сваля излишни килограми; **~it ostýchavost** освобѹдя се, избавя се от смѹщѹние; **~it se sebe starosti** освобѹдя се от грижите, захвѹрля грижите; **~it parohy** лов. сменя, хвѹрля рѹгата (за рѹгати животни) 4. (кого – вин.) *остар.* *експр.* сваля, снѹма, смѹкна (някого) (от власт и под.): **císař pán ~il ministra** N. императорът снѹ, свали министър Н. 5. (кого – вин. *před kým; рядко to koho* и *koho*) *разг. експр.* злепѹставя (някого пред някого): **~il ho u soudu** тѹй го злепѹстави в съда; **~it někoho před kamarády** злепѹставя

някого пред другарите (му); **~il mu to u zaměstnavatele** накова го, наклепа го пред работодателя (му)

shodně нар. сѹдно, еднакво, съгласувано, в съгласие: **mluvit, postupovat ~** говоря, постѹпвам сѹдно, еднакво

shodnost, -i ж. сѹдство: **~ geometrických útvarů** геом. конгруенция, еднаквост на геометрични фигури

shod|nout se, -nu se св. 1. (s kým na čem, o čem, v čem) спогѹдя се, договѹря се, разбера се, споразумѹя се, постигна съгласие, разбира-телство (с някого за нещо): **~nout se na/o postupu** споразумѹя се за съвместни дѹствия; **ne~li se v hlavních otázkách** не постигнаха съгласие по оснѹвни въпрѹси; **~li jsme se, že...** договорихме се, разбрахме се, че...; **~nout se v rytmu** еднаквѹ ритъм; постигна хармония, синхрон в ритъм 2. *несв. и св. (-; s kým)* разбирам се/разбера се, спогаждам се/спогѹдя се, понасям се/понеса (се) (с някого): **dobře se spolu ~nou** добре ще се разберат помежду си; **ne~la se s rodiči** тя не се разбираше/не се разбра, не се спогаждаше/не се спогѹди с родителите си

shodn|ý, -á, -é 1. сѹден, еднакѹв, подобен, съгласуван: **~ý názor** сѹдно мнѹние; **~é stanovisko** сѹдно становище; **~é geometrické útvary** геом. конгруентни, еднакви геометрични фигури 2. *език.* съгласуван: **~ý přívlastek** съгласувано определение; **~ý doplněk** съгласувано сказѹемо определение

shod|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* 1. (s kým na čem, o čem, v čem) постигам съгласие, разбирателство (с някого за нещо); договарям се, разбирам се, споразумявам се (с някого за нещо): **~ovat se v názorech** мнѹенията ни съвпадат; **~ovali se ve všech sporných otázkách** между тях имаше разбирателство по всички спѹрни въпрѹси 2. съвпадам, приличам си, сѹждам се, еднакѹв съм: **všechny výpovědi se ~ovaly** всички показания си приличаха, съвпадаха 3. (-; s čím) съответствам (на нещо), в съгласие съм (с нещо); съвпадам (си), отговарям (си): **výpověď se ne~ovala s pravdou** (свидетелското) показание не отговаряше на истината

shon, -u м. 1. бѹрзане, тичане, суматѹха, суетня: **předvánoční ~** предѹледна суетня, предѹледно бѹрзане; **pracovní ~** шѹрмовщина, работа на юруш 2. (по čem; za čím) усилено тѹрсене (на нещо); гонѹтба, бягане, тичане (след нещо): **~ po zboží** тѹрсене на стоки; **~ za živo-**

bytím тѣрсене на прехрана **3. остар.** на-
вѣлица, стрѹпане
shora, seshora нар. **1.** отгѹре: **sejít ~ dolů** сляза,
спѹсна се отгѹре дѹлу; **~ se ozývaly hlasy** от-
гѹре се чѹваха гласовѣ; **pohled ~** поглед отгѹ-
ре; **třetí řádka ~** трѣти(ят) рѣд отгѹре **2. разг.**
отгѹре, от пѹ-вѣсшестояща инстанция: **dostat**
pokyn ~ полѹча инстрѹкци отгѹре, от шефо-
вете; **přišlo to ~** отгѹре наредѣха; **revize ~**
ревѣзия отгѹре **3. адм.** (пѹ-)гѹре: **~ uvedený**
гѹрепосѹченѣят; **~ jmenovaný** (пѹ-)гѹреспо-
менѣтият **4. експр.** отвисѹко, отгѹре, с прене-
брежѣние, през рѹмо: **podíval se na něho ~**
тѹй го поглѣдна с пренебрежѣние
shořet, -ím св. **1.** изгорѣ: **dům ~el do základů**
кѹщата изгорѣ до оснѹви; **div studem, han-**
bou ne~ela експр. тѣ щѣше да потѣне в земѣта
от свѣн, от срѹм **2. прен. експр.** изсѣхна, из-
горѣ (от жѣга, от суша) **3. (и čeho, při čem)**
разг. експр. не успѣя, провалѣ се (в неѹцо); из-
гѣрмѣ (на неѹцо): **~et u zkoušek, při závodech**
провалѣ се, изгѣрмѣ на ѣзпити, в състѣзания
shot вж. šot
shovívavě нар. снизхѹдително, благосклѹнно: **~**
se usmát усмѣхна се благосклѹнно
shovívavost, -i ж. снизхѹдителност,
снизхѹждѣние, благосклѹнность
shovívavý, -á, -é (-; ke kóti, k čemu) снизхѹдѣ-
телен, благосклѹнен (към някого, към неѹцо):
matka bývá k dětem ~ější než otec мѣйката
чѣсто е пѹ-снизхѹдителна към децѣта отклѹ-
кото бащѣта; **~ý úsměv** благосклѹнна усмѣвка;
~ý humor лѣк хѹмор
show [šou] нескл. ж. и ср. шѹу; забѹвна про-
грамѹ; зрѣлище: **zábavná/zábavné ~** забѹвна
шѹу-програмѹ, забѹвно шѹу
shoz, -u м. (čeho) воен. хвѣрляне, изхвѣрляне,
пѹскане, спѹскане (на неѹцо): **~ zbraní z letadla**
спѹскане на орѣжие от самолѣт, със самолѣт;
~ vzdušného výsadku спѹскане на въздѹшен
десѹнтен отряд
shrab|at, -u св. (co) 1. съберѹ (неѹцо) накѹп с
греблѹ; насѣберѹ, натрѹпам (неѹцо) с греблѹ:
~at listí стрѹпам, съберѹ листѹ с греблѹ; **~at**
seno do kup съберѹ, натрѹпам сенѹ на копѣ
2. изчѣйствѣ, очѣйствѣ (неѹцо) с греблѹ; огребѹ
(неѹцо): **~at louku, strniště** изчѣйствѣ, огребѹ
ливѹда, стѣрнийще (след сѹнокос) **3.** изравнѣ,
подравнѣ (неѹцо) с греблѹ: **~at záhony** под-
равнѣ, изравнѣ лехѣ с греблѹ **4. разг. експр.**
нечѣстно натрѹпам (богатство, имѹт и под.);
загрѹбѣ, присвѹдѹ (неѹцо) по нечѣстен нѣчин;
тѹря рѣкѹ (вѣрху неѹцо)
shrabáv|at, -ám, shrab|ovat, -uji/разг. -uju нескл.

(co) **1.** събѣрам (неѹцо) накѹп с греблѹ; насѣ-
бѣрам, натрѹпвам (неѹцо) с греблѹ: **~at trávu**
събѣрам трѣвѹ с греблѹ **2.** почѣйствам, очѣй-
ствам (неѹцо) с греблѹ; огрѣбам, изгрѣбам
(неѹцо): **~at pole** прибѣрам сенѹ от полѣто;
~at cestičky почѣйствам пѣтѣчки **3. разг. експр.**
огрѣбвам, загрѣбвам, прибѣрам (неѹцо); тѹ-
рям рѣкѹ (вѣрху неѹцо): **~at zisky** тѹрям рѣкѹ
вѣрху печѹлби
shrabk|y, -ů м. мн. земед. събрѹни остѹтъци от
зѣрно, фураж (след механизѣранѹ прибѣране
на реколтата)
shráb|nout, -nu св. (co) 1. съберѹ (неѹцо) накѹп
с греблѹ; натрѹпам, насѣберѹ (неѹцо) с греблѹ:
~nout slámu натрѹпам с греблѹ слѹма **2.** по-
чѣйствѣ, очѣйствѣ (неѹцо) с греблѹ; съберѹ (неѹцо)
с греблѹ; огребѹ, изгрѣбѹ (неѹцо): **~nout louku**
съберѹ сенѹ от ливѹда (с греблѹ) **3. рядко** под-
равнѣ, изравнѣ (неѹцо) с греблѹ: **~nout záhony**
изравнѣ с греблѹ лехѣ **4. разг. експр.** грѹбна,
съберѹ, прибѣрѹ (неѹцо): **~nout peníze (ze sto-**
lu) грѹбна, прибѣрѹ парѣ от мѹса **5. разг. експр.**
спечѣлѹ, натрѹпам нечѣстно (неѹцо); загрѹбѣ,
прибѣрѹ (неѹцо); тѹря рѣкѹ (вѣрху неѹцо): **~nout**
velký zisk докѹпам, прибѣрѹ голѣмѹтата печѹл-
ба; удѹря кѹдравѹто; **~nout výhru** прибѣрѹ
печѹлба (от лѹтарѣя и под.)
shrabovač, -e м. машинѹ, кѹято рѣне, събѣра
накѹп: **~ sena** сѹнонапластвѹваща машинѹ; **~**
sněhu снегорѣн
shrabovat вж. shrabávat
shrben|ý, -á, -é прѣгѣрбен, сгѣрбен: **~ý stařec**
прѣгѣрбен стѹрец; **~á jabloň прен.** привѣдена,
крѣва ѣбѹлка
shrb|it, -ím св. (koho, co) прѣгѣрбѣ, сгѣрбѣ (ня-
къкъ): **~it stádo** прѣгѣрбѣ стѹдо
páteř před někým прѣвѣя грѣб прѣд някого;
подчинѣ се на някого
shrb|it se, -ím se св. прѣгѣрбѣ се, сгѣрбѣ се: **záda**
se stařecky ~ila прѣгѣрбѣ се, сгѣрбѣ се като
стѹрѹ
~it si прѣгѣрбѣ си, сгѣрбѣ си
някого; подчинѣ се на някого
shr|nout, -nu св. (co) 1. нарѣна, насѣпя, срѣна,
натрѹпам (неѹцо отгоре надѹлу): **~nout zem,**
písek do jámy насѣпя, нарѣна, натрѹпам
прѣст, пѣськ в ѣма **2.** отмѣтна, отмѣствѣ, мѹхна
(косѣ и под.): **~nout si vlasy s čela** отмѣтна
косѣ от чѣлѹто си **3.** спѹсна (надѹлу) (рѣкѹви
и под.) (противѹпол. запрѣтна): **~nout si (do-)**
lů) sukni, rukávy спѹсна (надѹлу) полѹ, рѣ-
кѹви **4.** смѣкна надѹлу, навѣя (чѹрапи и под.):
~nout si (dolů) punčochy навѣя си чѹрапѣте;
~nout záclonu отмѹхна, дрѣпна, съберѹ пердѣ
5. стрѹпам, натрѹпам, съберѹ (неѹцо, обѣкѣ).

на по-малко място): **~nout obilí na hromadu** натрупам, събера жито на купчина; **~nout chválu, výtky na někoho** *прен.* засипя, затрупам някого с похвали, с упреци **6.** обобщя, сумирам, резюмирам (*нещо*): **~nout probrounou látku, diskusi** обобщя разгледан материал, дискуссия

shr|nout se, -nu se *св. 1.* обикн. *третол.* **-ne se** спусне се, падне надолу: **~nuly se ti punčochy** чорапите ти са паднали надолу, навили са се; **vlasý se mu ~nuly do čela** косата му падна на челото **2.** обикн. *третол.* **-ne se** съберѐ се, свие се (*на по-малко място*): **záclona se ~nula na stranu** пердето се е събрало към едната страна; **opona se ~nula** завесата се вдигна; завесата се разтвори **3.** обикн. *мн.* **-neme se** (*kolem koho, kolem čeho*) струпаме се, стълпим се (*около някого, около нещо*): **děti se ~nuly kolem učitele** децата се струпаха, стълпиха се около учителя **4.** обикн. *мн.* **-neme se** (*na koho, na co*) *експр.* струпаме се (*върху някого, върху нещо*); затрупаме, засипем (*някого, нещо*): **starosti se na něho ~nuly** той беше затрупан от грижи; **~nulo se mnoho událostí** (този ден) се струпаха много събития

shrnovací, -í, -í подвижен; който може да се събира и разтяга (*като акордеон*): **~í střecha** подвижен покрив; гюрък

shrnováč, -e *м.* машина за събиране, за струпване (*на нещо на едно място*)

shr|novat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** наривам, насипвам, сриям, натрупвам (*нещо*): **~ovat písek do jámy** насипвам, натрупвам пясък в яма **2.** отмятам, отмествам, махам (*коси и под.*): **~ovat si vlasý s čela** отмятам коси от челото си **3.** спускам (надолу) (*ръкави и под.*) (*противопол.* *запретвам*): **~ovat si (dolů) rukávy** спускам (надолу) ръкави **4.** смъквам надолу, навивам (*чорати и под.*): **~ovat oponu** вдигам завеса **5.** струпвам, натрупвам, събирам (*нещо, обикн. на по-малко място*): **~ovat zrní na hromadu** натрупвам, събирам зърно на купчина **6.** обобщавам, сумирам, резюмирам (*нещо*)

shrnut|í, -í *ср.* **1.** обобщаване, сумиране, резюмиране **2.** резюмѐ, обобщѐние

shromáždě|í, -í *ср.* **1.** събрание, заседание, митинг: **~í schválilo rezoluci** събранието одобри, прие резолюция; **slavnostní ~í** тържествено заседание; **předvolební ~í** предизборен митинг; **protestní ~í** протѐстен митинг, протѐстно събрание **2.** *в съчет.* **valné ~í а)** *юрид.* общо събрание **б)** *полит.* генерална асамблея; **Národní ~í** Народно събрание

shromaždiš|ě, shromáždíš|ě, -ě *ср.* съборен пункт, съборно място: **náměstí je ~em celého města** площадът е място, където се събира целият град

shromážd|it, -ím *св. (koho, co)* събера, струпам, стълпя (*някого, нещо*): **~it žáky na hřišti** събера ученици на игрище **~it velké jmění** натрупам голямо богатство

shromážd|it se, обикн. мн. -íme se *св.* съберѐм се, стълпим се, струпаме се, натрупаме се: **lidé se ~ili na náměstí** хората се събраха, струпаха се на площада

shromažd'ovac|í, -í, -í който се отнася до събиране, служи за събиране: **~í prostor** пространство за събиране (*площад и под.*); **svo-boda, právo ~í** *юрид.* свобода, право на събрания, на събиране

shromažd'ovat, -uji/разг. -uju (*koho, co*) събирам, струпвам, натрупвам, стълпявам (*някого, нещо*): **~ovat kolem sebe žáky** събирам около себе си ученици

shromažd'ovat se, обикн. мн. -ujeme se *несв.* събираме се, натрупваме се, струпваме се, стълпяваме се

shůry *нар.* **1.** отгоре (надолу); отвисоко: **hlas přichází shůry** гласът идва отвисоко ♦ **dívá se na někoho ~** *експр.* гледам (на) някого отгоре, отвисоко, с пренебрежение; **komu není ~ dáno, v apatyce nekoupí** глупостта не сѐ лекува, срещу глупостта лек няма **2.** отгоре; от погорна инстанция: **dostal pokyny ~** той получи инструкции отгоре

shyb, -u *м.* **1.** навѐждане, наклоняване **2.** *физ-култ.* вис със свѐти рѐцѐ

shýb|at, -ám *несв. (со)* навѐждам, наклонявам/накланям, свѐждам, привѐждам (*нещо*): **~at hlavu** навѐждам глава; **vítr ~al koruny stromů až k zemi** вятърът привѐждаше короните на дърветата чак до земята

shýb|at se, -ám se *несв.* навѐждам се, свѐждам се, привѐждам се, наклонявам се/накланям се: **~at se pro kameny** навѐждам се за камъни, да взѐма камъни; **těžké klasy se ~ají k zemi** тежките класовѐ се привѐждат към земята

shýb|nout, -nu *св. (со)* наведѐ, сведѐ, наклоня, склоня (*нещо*): **~nout tělo** наведѐ тяло

shýb|nout se, -nu se *св.* наведѐ се, приведѐ се, наклоня се: **~nout se pro papír** наведѐ се да взѐма хартия; **musil se ~nout, aby prošel dveřmi** той трябваше да се наведѐ, за да премине през вратата

scház|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (odkud kam)* слизам, спускам се (*отнякъде някъде*): **~et se/ze schodů** слизам по стълбище; **~et s/z kop-**

се спускам се от хълм; **~et do údolí** спускам се в долина **2.** (*odkud*) отклонявам се, отбивам се (*отнякъде*): **aby z pravé cesty ne~el** за да не се отклонява от правия път **3.** стопявам се, заличавам се, изгубвам се, изчезвам *и pod.* (*преставам да съществувам*): **sníh ~el z polí** на полето снегът се топеше; **otok začal už ~et** отокът, подутината вече започва да изчезва, да спада; **ta slova mi ne~ejí z mysli** тези думи не ми излизат от главата **4.** чезна, вехна, съхна, крѐя, линѐя, отпадам, отслабвам, изнемоощавам (*за човек*); овехтявам, износвам се (*за предмет*): **~et věkem** отпадам, линѐя от възраст; **~et steskem** топя се, стопявам се от скръб; **~et na těle i na duchu** отпадам, изнемоощавам телом и духом; **zahrada ~ela a pěstuje** *самоухожда* **5.** **~ím kdo zachází, tím také ~í** поговорка който гроб другиму копае, сам в него пада **5.** отсъствам, липсвам, не съм налице, не присъствам; няма ме: **kdo dnes ~í?** кой отсъства днес? **6.** обикн. *третол.* **~í (кому) (нещо)** липсва, не е налице (*у някого*); (*някой*) няма, не притежава (*нещо*): **komu ~í jízdenka?** кой няма билет? кой е без билет? **do padesátky už mu moc ne~elo** той приближаваше петдесетте; **to by tak ~elo!** *ирон.* само това липсваше! само това оставаше! само това ни е кусур! **moc ne~elo a stalo se neštěstí** малко оставаше да се случи нещастие; **~í mu odvaha** не му стига смелост, липсва му смелост; **nic mu ne~í** всичко му е наред, не му липсва нищо; **~í ti něco?** *разг.* какво ти е? боли ли те нещо? **scházet se, ~ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** *несв.* **1.** (*s kým*) срещам се, виждам се, събирам се (*с някого*): **~íme se v kavárně** срещаме се в кафенѐ **2.** обикн. *мн.* **~íme se (kde)** събираме се, стръпваме се (*някъде*): **hosté se už ~ejí** гостите вече се събират; **příspěvky se ~ely velmi pomalu a)** вноските се събираха, постъпваха много бавно **б)** докладите се събираха, постъпваха много бавно **3.** (*s kým, s čím*) сходям се, съгласувам се (*с някого, с нещо*); приличаме си (*с някого по нещо*): **~et se v názorech** рядко мненията ни се съгласуват, мненията ни са сходни **schéma** [sché-], **-tu** *ср.* **1.** схѐма, план, скица, чертѐж: **~ stavby** план, чертѐж, проект на пострѐйка, на строѐж; **mluvnické ~** *език.* граматична структура; **větné ~** *език.* структура на изречѐние **2.** *книж.* схѐма, шаблѐн: **moralálka není mrtvé ~** моралът не е мъртва, празна схѐма; **hrdina knihy je pouhé papírové ~** героят на книгата е книжен, схематичен **schematicky** [sche-ty-] *нар.* **1.** схематично; в

общи линии: **zakreslit stavby jen ~** нарисувам, очертаа пострѐйки в най-общи линии **2.** опростѐно, шаблѐнно, механично: **uplatňovat zkušenosti ~** прилагам опит шаблѐнно, схематично, едностранчиво **schematický** [sche-ty-], **-á, -é** **1.** схематичен; представен чрез схѐма: **~é znázornění** онагледяване чрез схѐма, чрез чертѐж **2.** схематичен, опростѐн, шаблѐнен, механичен, еднообразен: **~é podání** схематично, опростѐно, шаблѐнно поднасяне, представяне **schematičnost** [sche-ty-], **-í** *ж.* схематичност, схематизъм, опростѐност, шаблѐнност; схематизация: **~ postupu** шаблѐнност на действие, на методика; **~ postav** схематичност, опростѐност на образи, на герби **schematismus, schematismus** [us [-tyz-], **-u** *м.* схематизъм, схематичност **scherz** [skerco], **-a** *ср.* *муз.* скѐрцо **schizma** [schi-], **-tu** *ср.* *църк.* схизма, разкѐл, разцеплѐние **schizofrenička** [schi-ny-], **-y** *ж.* шизофреничка **schizofrenie** [schi-ny-], **-e** *ж.* **1.** *мед.* шизофрениия **2.** *публ.* лѐдост, шизофрениия **schizofrenik** [schi-nik], **-a** *м.* шизофреник **schizofrenní, -í, -í, schizofrenický** [schi-ny-], **-á, -é** шизофрѐнен, шизофрѐничен **schlamst[at, schlemst[at, schlemt[at, -ám** *св. експр. (со)* **1.** налѐпам, изгълтам, изплюскам, излѐча, излѐпам (*нещо*) (*за животни; грубо за хора*): **pes ~al kus masa** кѐчето излѐпа парчѐ месѐ **2.** *прен.* заграбѐя (*нещо*) за себе си; докѐпам, оплюскам (*нещо*): **nejraději by ~al všechno sám** той предпочѐта да оплюска, да заграби всичко сам **schlamst[nout, schlemst[nout, -nu** *св. (со) експр.* **1.** налѐпам, излѐпам, изгълтам, изплюскам (*нещо*) (*за животни; грубо за хора*) **pes ~l slupku ze salámu** кѐчето изгълта, излѐпа обѐлка от салѐм **2.** *прен.* заграбѐя (*нещо*) за себе си; докѐпам, оплюскам (*нещо*): **kdo je u koryta, vždycky ~ne to nejlepší** който е най-близѐ до ѐслата, той ще докѐпа кѐкала; който бѐрка в медѐ, не мѐже да не си облизѐ прѐстите **schlemstat, schlemtat, schlemstnout** *вж. schlamstat, schlamstnout* **schlíple** *нар.* унѐло, отпѐснато, безсѐйно, угнетѐно, клѐмнало, оклѐмало, посѐрнало: **kníry mu visely ~** мустѐците му висѐха отпѐснато, унѐло; **po hádce odešel ~ a zahanbeně** след кавѐтата той си трѐгна оклѐман и посѐрамен **schlíplý, -á, -é** **1.** отпѐснат, увѐиснал, клѐмнал; отпѐднал: **pes se ~ýma ušima** кѐче с клѐпнали

уши; **listí ~é parnem** повехнали, кљомнали от жёгата листà; **~á střecha klobouku** увиснала, кљомнала периферия на шапка **2.** унил, угнетён, кљомнал, посърнал, окљоман: **~ý po výprasku** унил, потиснат, окљоман след боя, след пердàха; **být ~ý hanbou** не смєя да вдигна очи, поглед от срам; **byl po těch výčítkách celý ~ý** след тези ўпреци тої бє съвсєм окљоман, съвсєм му потънаха гемийте

schlíp|nout, -nu св. **1.** (co) провєся, отпўсна, свєдà (безсилно, отпàднало) (нещо): **~nout křídla** отпўсна крилè/крилà; **~nout ocas** провєся, отпўсна опàшка; **~nout uši** ушите ми кљомнат **2.** кљомна, повєхна, отпàдна, посърна: **listí vedrem ~lo** от горещинàта листàта кљомнаха, посърнаха **3. експр.** отпàдна, пàдна дўхом; провєся нòс; кљомна, окљомам се, като че ли са ми потънали гемийте: **~l, jako když ho poleje studenou vodou** тої кљомна като попàрен; **~nout jako spráskaný pes** подвѣя опàшка като пребѣто кўче

schlíp|nout se, -nu se св. отпўсна се, кљомна, отпàдна: **uši se ~ly** ушите кљомнаха

sch|nout, -nu несв. **1. третол.** **-ne** с̀хне, изс̀хне: **barva, prádlo ~ne dobře na vzduchu** боята, пранєто с̀хне добрè на в̀здух, на открито **2.** с̀хна, вєхна, крєя, чєзна, топя се (за хора): **~nout stářím** вєхна, с̀хна от стàрост; **~nout strachem** *прен. експр.* умѣрам от стрàх; **~nout úzkostí** стопявам се от трєвòга; **~nout závistí, zlostí** *прен. експр.* умѣрам, пўкам се, прѣскам се от зàвист, от злòба

schod, -u м. **1.** стъпàло (на стъбла): **nízký, kamenný** ~ нѣско, кàменно стъпàло; **brát dva ~y najednou** в̀зємам по двè стъпалà наведнѣж; **holič mi udělal ~y** *прен. разг.* брѣснарят ме подстрига на стъпалà **2. само мн.** **schod|y, -ů** стълба; стълби, стълбище: **točité ~y** вѣта стълба; извѣто, спираловѣдно стълбище; **jít po ~ech nahoru, dolů** кàчвам се, с̀лизам по стълби, по стълбище; **to je ~ů, to jsou ~y jako do nebe!** тези стълби край нямат!

schod|ek, -ku м. недòстиг, липса, дефицит, *търг.* мàнко: **pokladní ~ek** кàсов дефицит; **rozpočtový ~ek** бюджєтен дефицит; **krýt, hradit ~ek** покрывам дефицит; **vykazovat ~ek** показвам, ѣмам дефицит

schodišť|ě, -ě ср. стълбище, стълби, стълба: **hlavní ~ě** парàдно стълбище; **točité ~ě** вѣта стълба, вѣти стълби; **zadní ~ě** стълбище откьм чєрен вхòд; **otevřené ~ě** вѣншно стълбище; **společenské ~ě** *прен.* общєствєна стълбица

scholastick|ý [-ty-], **-á, -é** **1.** филос. схоластичен: **~á filozofie** схоластична филосòфия **2. нейор.**

схоластичен, догматичен, закостєнял, откєснат от живòта: **~é pojetí vědy** догматично, тєсногрѣдо схвàщанє за нау̀ката

scholastik [-ty-], **-a** м. **1.** филос. схоластик **2. нейор.** схоластик, догматик

scholastik|a [-ty-], **-y** ж. **1.** филос. схоластика **2. нейор.** схоластика; откєснато от живòта, догматично, тєсногрѣдо знàние, мѣслєне

schopnost, -i ж. **1.** (čeho, по-рядко k čemu; с инф.) спосòбност, в̀змòжност (за нѐщо; да...): **~ práce** работоспосòбност; трудо-спосòбност; **~ myslet** спосòбност да мѣсля **2. обикн. мн.** **schopnost|i, -í** талàнт, спосòбности, залòжби: **organizační ~i** организàторски спосòбности, организàторски талàнт; **~i ke studiu** залòжби, дàнни, талàнт за учєние

schop|ný, -ná, -né, именна форма schop|en, -na, -no **1.** (čeho, по-рядко k čemu; с инф.) спосòбен (на нѐщо), гòден (за нѐщо); кòйто стàва (за нѐщо); кòйто є в с̀стояние (да извѣрши нѐщо): **člověk ~ný práce** работоспосòбен човєк; човєк, спосòбен, гòден за рàбота; **být ~ný zločinu** спосòбен с̀м на престъплєние; **~ný k vojenské službě** гòден за воєнна слұжба; **být všeho ~en** спосòбен с̀м на вс̀чкò; от мєне вс̀чкò мòже да се о̀бавѣ; **~en ~en ~en**

být ~en (ani) slova не с̀м в с̀стояние, не мòга да кàжa, да промѣлвѣ нѣто дўма; **vůz není ~en jízdy** колàта не є в с̀стояние да се двѣжи; колàта є поврѣдена **2.** спосòбен, надарєн, талàнтлив; кòйто ѣма дàнни, залòжби; похвàтен: **to je ~ný člověk** тої є спосòбен, надарєн човєк; **mladý, ale ~ný lékař** м̀лад, но спосòбен лєкар

schoul|it, -ím св. (co) свѣя, присвѣя, сгўша (нѐщо): **~it ramena** свѣя раменè; **~it hlavu** сгўша главà; **květina ~ila listy** цвєтетò свѣ, затвòри листà

schoul|it se, -ím se св. (kam, do čeho) свѣя се, сгўша се (някѣде, в нѐщо, до нѐщо): **~it se v koutku/do koutka, do křesla, pod peřinu** свѣя се, сгўша се в ѣгъл, в креслò, под завѣвка; **~it se do klubíčka** свѣя се на кълбò; **~it se do sebe/v sebe** *прен.* затвòря се в сєбе си

schovan|ec, -ce м. **1.** хрàненик; осиновєно детè: **přijmout dítě za ~ce** приєма, в̀зєма хрàненик **2. остар.** в̀зпѣитаник

schovank|a, -y ж. **1.** хрàненица; осиновєно момѣче **2. остар.** в̀зпѣитаница

schov|at, -ám св. **1.** (co do čeho) скрѣя (нѐщо някѣде); приберà, слòжa, постàвѣ (нѐщо обикн. на скрѣшно мѣсто): **~at jídlo do spíže, šaty do skříně** приберà хранà в килєра, при-

берà дрèхи в гардерòб; **~at psaní do kapsy** приберà, скрия писмò в джòб; **je zima, ~ej ruce do kapes** студèно е, сложì си ръцèте в джòб; **~at předu** скрия мèча в нòжницата; прекратя сражèние **2. u schov|at si (co)** запàзя, приберà, заделя, отделя (си) (нещо): **~at (si) dopisy, fotografie na památku** запàзя (си), приберà писмà, снимки за спòмен (противопол. изхвèрля); **~at si u někoho peníze** остàвя, депозирам, дàm за съхранèние у някого парì; **~at otci večeri** отделя, остàвя, запàзя вечèря за бащà-та; **~ejte mi vstupenky** запазèте ми, резервирайте; **~at kolena, pro strýčka Příhodu** заделя, скьтам нещò за старì години, за чèрни днì; **máš to u mne ~ané** разг. а) товà няма да (ти) го забрà-вя, няма да ти го простя; товà ще ти го вèрна тьпкано б) длъжник сьм ти; чèрпенето, черпнята е от мèn; **~ej si ty tipy** жарг. (за)дръж (си) шегите за сèбе си; спестì ми тьпите си шегì **3. (co, рядко koho před kým)** скрия, укрìя (нещо, някого от някого): **~at dárky před dětmi** скрия подàръци от деца; **~at zločince před policií** укрìя престъпник/ престъпници от полицията

schov|at se, -ám se св. (do čeho, za co; před kým) скрия се, укрìя се (в нещо; зад нещо; от някого): **~at se za strom, za roh, do křoví** скрия се зад дървò, зад љгъл, в храсталàк; **slunce se ~alo za mraky** слънцето се скри зад облаци; **~at se za někoho** прикрìя се зад някого, действам чрез някого; **být někde dobře ~án** разг. експр. седя си на топлìчко, на сигурно ♦ **~at se za někoho** скрия работа, айде бе, дрън-дрън ярина, не ти вярвам, дръж си го за сèбе си; **před ním se musí ~at** (някой) не мòже да му излèзе насрèща, да се мèри, да се сравнява с нèго

schovávačk|a, -y ж. 1. скривàлище, убèжище, укрìтие; **bezpečná ~a** сигурно скривàлище **2.** криене, укриване **3.** криеница (игра): **hrát si na ~u** играя си на криеница и прен.

schovávan|á, -é ж. криеница, жуменка, жмичка (игра): **hra na ~ou** игра на криеница и прен.

schováv|at, -ám нескв. 1. (co do čeho) скриям (нещо някъде); прибирам, слàгам, поставям (нещо обикн. на скришно място): **~at dopis do zásuvky** прибирам, скриям писмò в чекмеджè; **~at ruce za záda** скриям ръцè зад гърбà **2. u schováv|at (si) (co)** запàзвам, прибирам, заделям, отделям (си) (нещо): **~at si peníze za prodaný obraz** заделям парите от продàдена картинà; **~at si oblek** прибирам си

костюма; **~at si peníze na nábytek** заделям, отделям парì за мèбели; **~al si ta slova na jindy** тòй си запàзваше тèзи думи за друг пòт, джòб; **~at se** скриям, укривам (нещо, някого от някого): **~at před dětmi zápalky** скриям от децàта кибрит

schováv|at se, -ám se нескв. (do čeho; za co; před kým) скриям се, укривам се (в нещо; зад нещо; от някого): **~at se za vrata** скриям се зад пòрта, зад вратà; **~at se za máminy sukně** крия се в полите на мàйка си и прен.; **~at se za někoho** прен. крия се зад някого, действам чрез някого; **~at se za cizí slova, za titul otce** прен. скриям се, крия се зад чужди думи, зад титлата на бащà си; **~at se před lidmi** прен. затвàрям се в сèбе си, отчуждàвам се от хò-рата; **~at se do stínu** прен. изчèзвам от хоризòнта, потъвам в сàнка

schránk|a, -y ж. 1. кутия, кутийка, санджè, касèтка: **kovová, dřevěná ~a** метàлна, дървена кутия; **~a na klenoty** касèтка за бижута; **poštovní ~a** пòщенска кутия; **listovní ~a** пòщенска кутия (у дома); **sejfová, bezpečnostní ~a** сèйф, кàса; **tajná ~a** тàйна кутия; **mrtvá ~a** тàйник, скривàлище (за шпионски свèдения); **dát, hodit dopis do ~y** пусна писмò в (пòщенска) кутия **2. в съчет. tělesná ~a** книж. експр. телèsна обвивка (човешкòто тjàло); **křehká tělesná ~a** крèхка телèsна обвивка

schraň|ovat, -uji/разг. -uju нескв. книж. 1. (co; -) събирам, трùпам (нещо); отделям (нещо; за нещо); пестя (нещо): **~ovat peří na peřiny** събирам перушина, пùх за завивки; **~ovat korunku ke korunce** събирам, пестя, отделям стотинка по стотинка; **~ovat si na nové hodinky** събирам, пестя парì за нòв часòвник; **~ovat důkazy** събирам, трùпам доказàтельства **2. (co)** съхранявам, крия, пàзя (нещо): **pečlivě ~ovat osobní doklady** грижлìво съхранявам лични докумèнти

schroup|at, -ul/-ám св. (co) 1. хрùпна, хрùсна (нещо): **~at mrkev, cukroví** хрùсна мòрков, бонбòни **2. експр.** хàпна (си), гризна (нещо) с апетит: **~at i suchý chléb** хàпна (си) слàдко дорì и сùхия хлjàб

schroup|nout, -nu св. (co) 1. схрùскам, схрùпкам, хрùпна, хрùсна (нещо) **2. експр.** хàпна (си) (нещо) с апетит: **~ne sušenku** ще (си) хàпне с апетит бисквитà

schroust|at, -ám св. (co) експр. 1. изхрùскам, изхрùпкам (нещо) **2.** хàпна (си), изхрùскам

(нещо) с апетит: **~at i tvrdé kůrky** изхру́скам с апетит и сұхите корички

schroust|nout, -nu св. (co) експр. 1. изхру́пкам (нещо) 2. ха́пна, изла́пам (нещо) с апетит: **kocour ~l myš** котара́кът изла́па мишката

schrup|nout si, -nu si св. експр. дрёмна си: **~nout si po obědě** дрёмна си след обяд

schůd|ek, -ku м. 1. умал. стъпа́лце: **vyšlapaný ~ek** изтръто от ходене стъпа́лце; **tři děti jako ~ky** три деца́ като аптека́рски шише́та (по ръст, по възраст) 2. само мн. **schůd|ky, -ků** ма́лка стъ́лба; стъ́лбичка, стъ́лбички; подвижна стъ́лба: **~ky vlaku** стъ́лба, стъ́пала на влак; **~ky do bazénu** стъ́лбички за басейн; **přístavní ~ky** тра́п; стъ́лба на ко́раб; **pojízdné ~ky (k letadlu)** подвижна стъ́лба (за самолёт)

schůdn|ý, -á, -é проходим: **~á cesta** проходим път; **~ý terén** проходим терен; **hledat ~ou cestu** прен. търся ут́пкани пъ́тища; търся възмо́жно най-ле́сното реше́ние, възмо́жно най-ле́сния път

schumel|it se, третол. -í se св. експр. слу́чи се, ста́не; разг. експр. забърка се: **uvidíš, že se zase něco ~í** ще видиш, че пак ще се слу́чи нещо

schumlat вж. **zchumlat**

schůz|e, -e ж. събра́ние, заседа́ние: **stranická, odborářská ~e** партийно, про́фсъюзно събра́ние; **členská ~e** обикнове́но събра́ние (на чле́новете); **plenární ~e** пленарно заседа́ние; **veřejná ~e** открито събра́ние; **neveřejná ~e** за́крито събра́ние; **volební ~e** отче́тно-изборно събра́ние; **zahájit ~i** открия́ събра́ние, заседа́ние; **~e vlády** заседа́ние на правите́лството; **svolat, pořádat, konat ~i** свика́м, органи́зирам, прове́ждам събра́ние

schůzk|a, -u ж. среща́ (угово́рена): **smluvit si ~u** угово́ря си, уредя́ си среща́; **mít ~u** има́м среща́; **pionýrská ~a** по-ра́но пионе́рско събра́ние; **~a učitelů s rodiči** родите́лска среща́; **jít na ~u s děvčetem** оти́вам на среща́ с момиче

schůz|ovat -uji/разг. -uju несв. разг. често пейор. (безкра́йно) заседа́вам; (вече́но съм) на заседа́ние, на събра́ние: **~ovat celý den, až do rána** заседа́вам по ця́л де́н, ча́к до сутринта́; **odstranit zbytečné ~ování** отстра́ня, према́хна изли́шното губе́не на вре́ме по заседа́ния

schůzovn|í, -í, -í който се отна́ся до събра́ние, до заседа́ние: **~í místnosti** заседа́телни за́ли, помеще́ния

schvácen|ý, zchvácen|ý, -á, -é изтоще́н, изморен, обезси́лен; ка́пнал от умо́ра: **přiběhl celý ~ý** то́й си дои́де ка́пнал от умо́ра; **~ý kůň** изтоще́н ко́н

schvál|it, -ím св. (co) одобря́, утвърдя́, потвърдя́, прие́ма (нещо); съглася́ се (с нещо): **~it něčí mínění, zásady** одобря́, прие́ма не́чие мнѐние, не́чији прин́ципи; **~it program, projekt** утвърдя́, одобря́, прие́ма програ́ма, прое́кт; **~it učebnici** одобря́ уче́бник (за изда́ване); **~it rozhodnutí soudu** юрид. утвърдя́ съде́бно реше́ние

schválně нар. 1. на́рочно, уми́шлено, съзна́телно 2. нап́ук, на ина́т: **~ vařila to, co nerad jedl** тя нап́ук го́твеше това́, кое́то то́й не обы́чаше да яде́ 3. ря́дко специ́ално, особе́но: **byl se ~ ptát v nemocnici** то́й специ́ално оти́де да пи́та, ходи́ да пи́та в бо́лницата

schválnost, -i ж. уми́шлено, на́рочно де́йстви́е; постъ́пка нап́ук, на ина́т: **dělat někomu ~i** пра́вя нап́ук, постъ́пвам нап́ук на ня́кого ♦ **zákon ~i** зако́н за всеми́рната га́дост, за всеми́рното ехидство́, за объ́рнатата филия́; зако́н на Мърфи

schváln|ý, -á, -é 1. уми́шлен, съзна́телен: **~é poškození zdraví** уми́шлено увре́ждане на здра́вото 2. ко́йто се извѐршва на́рочно, нап́ук, на ина́т

schvalovac|í, -í, -í одобри́телен, утвърди́телен, потвърди́телен; ко́йто се отна́ся до одобря́ване, до утвържда́ване, до прие́мане: **~í orgány** утвърди́телни о́ргани; **~í řízení** проце́дура по одобря́ване, по утвържда́ване; **~í výměr, dekret** одобри́телно реше́ние, утвърди́телен декре́т

schval|ovat, -uji/разг. -uju несв. (co) одобря́вам, утвържда́вам, потвържда́вам, прие́мам (нещо); съглася́вам се (с нещо): **v duchu to ne~oval** мисле́но то́й не одобря́ваше това́; **~ovat rozhodnutí soudu** юрид. утвържда́вам съде́бно реше́ние

schvát|it, zchvát|it, -ím св. (koho – вин.) 1. изтоща́, изморя́, обезси́ля (ня́кого); изче́рпая си́лите (на ня́кого): **~it koně ostrým cvalem** нака́рам ко́н да ка́пне от умо́ра след бърз галоп; **~il ho těžkou prací** то́й му взе́ здра́вото с те́жка ра́бота 2. обикн. третол. -í овладе́е, обхва́не, обзе́ме (ня́кого) (за чувство́ и под.): **vášeň ho úplně ~ila** то́й бе́ше нап́ълно погълнат от стра́ст, отда́де се изця́ло на стра́стта

schvát|it se, zchvát|it se, -ím se св. изтоща́ се, уморя́ се, ка́пна: **~it se během** ка́пна от ти́чане; **~it se při úklidu** изкривя́ се от чи́стене

schýlen|ý, -á, -é све́ден, наве́ден, скло́нен, прекло́нен; приве́ден, прегѐрбен: **jde, chodí s hlavou ~ou** ве́рвѝ, ходи́ с наве́дена глава́; **mít ~ý hřbet** прегѐрбен съм

schýl|it, -ím св. (co) наве́да, накло́ня, приве́да, све́да, скло́ня (нещо): **~it hlavu** наве́да глава́;

хия; **v Čechách ~il mír** *прен.* в Чехия царува(л) мир; **v klášteře ~il hřích** *прен.* в манастира царуваше грехът

sídlo, -la *ср.* 1. често *мн.* **sídla, -el** селища, поселища: **původní ~la Slovanů** първоначални поселища на славяните 2. седище, резиденция: **~lem vlády, Národního shromáždění je Praha** Прага е седище на правителството, на Народното събрание; **Pražský Hrad, ~o českých králů** Пражкият храд, резиденцията на чешките крале; **letní ~o** лятна резиденция; **~o bohů** *митол.* обиталище на боговете

sien|a, -y *жс.* 1. сиена; сиенска пръст 2. худ. жълтокафява боя; сиена, охра

siest|a, -y *жс.* *книж.* сиеста; следобедна почивка

sifon [-on/-ón], **-u** *м.* 1. газирана вода, сода: **pít ~** пия газирана вода, сода 2. *техн.* сифон (*в канализацията*) 3. сифон; бутилка, шише за газирана вода

sigma *нескл. ср.* сима (*гръцка буква*)

sigmatick|ý [-ty-], **-á, -é** *език.* сигматичен: **~ý aorist** сигматичен аорист

signál, -u *м.* 1. сигнал; услóвен знак: **světelné ~y** светлинни сигнали; **vlajkové ~y** сигнали с флага; **časový ~** сигнал за точно време; **poplašný ~** сигнал за тревога; аларма; **první ~y jara** *прен.* първи признаци, предвестници на пролетта 2. *полигр. жарг.* сигнална бройка, сигнален отпечатък (*на книга*)

signalizace, -e *жс.* 1. сигнализация, предаване на сигнали: **zvuková ~e** звукова сигнализация 2. сигнализирание, предупреждаване

signalizačn|í, -í, -í *сигнализационен: ~í zařízení* сигнализационно устройство

signaliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* 1. сигнализирам, съобщавам (*нещо*); давам, подавам сигнали (*за нещо*): **~ovat praporkem** сигнализирам с флагче; **~ovat zahájení útoku** давам сигнал за атака 2. сигнализирам, предупреждавам (*за нещо*): **horečka ~ovala onemocnění** температурата беше знак за заболяване

signáln|í, -í, -í *сигнален, сигнализиращ; пред-назначен за сигнализиране: ~í pistole* *воен.* сигнален пистолет; **~í výtisk** *полигр. жарг.* сигнален отпечатък, сигнална бройка (*на книга и под.*): **první, druhá ~í soustava** *физиол.* първа, втора сигнална система

signatář, -e *м. дипл.* странà (*по договор, по споразумение*); подписал(ият) (*договор, споразумение, декларация и под.*): **~i mezinárodní smlouvy** страни по международен договор; държави, подписали международен договор

signatur|a [-tu/-tú-], **-y** *жс.* 1. *спец.* сигнатура, знак (*върху книга и под.*) 2. *полигр.* сигнатура

(*поре́ден номер върху печатна кола*) 3. *авторски* подпис (*върху картина и под.*) 4. *аптек.* сигнатура (*върху шише с лекарство*)

signor [siñor], **-a** *м.* синьор, господин (*в Италия*)

signor|a [siño-], **-y** *жс.* синьора, госпожа (*в Италия*)

signorin|a [siño-], **-y** *жс.* синьорина, госпожица (*в Италия*)

sign|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* 1. *спец.* сигнирам (*нещо*); поставям/поставям сигнатура (*върху нещо, на нещо*); обозначавам/обознача (*нещо*): **~ovat knihy** сигнирам книги; поставям сигнатура върху книги 2. подписвам/подпиша (*нещо*): **~ovat smlouvu** подписвам/подпиша договор

síl|a, -y *жс.* 1. сила, мощ, енергия: **hybná ~a** а) движеща сила б) *прен.* импулс; **životní, tělesná ~a** жизнени сили, жизнена енергия; физически сили; **brutální ~a** брутална, груба сила; **ekonomická ~a státu** икономическа сила, икономическа мощ на държава; **přesun mocenských sil** прегрупирание на великите сили; **dostředivá, odstředivá, přitažlivá ~a** *физ.* центробежна, центробежна, притегателна сила; **setrvačná ~a** *физ.* инерционна сила; **koňská ~a** *техн.* конска сила; **pracovní ~a** *икон.* работна сила, работна ръка; **kupní ~a peněz** *икон.* покупателна сила, покупателна способност

~y *спец.* кипя от енергия; **opřel se do toho vši silou** той се хвърля за това със всички сили; **vykonat něco vlastní silou** направя нещо със собствени сили; **působit spojenými silami** действаме с общи усилия; **být při ~e** още ме бива; още съм със запознати сили; **uděláme vše, co je v našich silách** ще направим всичко, което е по силите ни; **snažit se ze všech sil** стремя се с всички сили; **být u konce se silami, u konce svých sil** изчерпан съм; на края на силите си съм; **to je úkol nad mé ~y** това е задача сврх силите ми; **~a je na dně (sklenice, talíře) a)** допий си (чашата), че да станеш силен б) дожъ си (чинията), че да станеш силен, че да не те надвие циганчето 2. *обикн. мн.* **síly, sil** (работна) сила; работници; войски: **přijmeme odborné, pomocné ~y** търсим специалисти, общи работници; **odbor pracovních sil** отдел „Работна сила“; **externí ~y** външни, помощни работници; **nadpřirozené, zlé, dobré ~y** свръхестествени, лоши, добри сили, същества (*в приказките*); **výrobní ~y společnosti** *икон.* производителни сили на обществото; **živá ~a** *воен.* жива сила; войска, войници; **ztráty na živé ~e a materiálu** *воен.* загуби в жива сила и мате-

риални щети, техника; **ozbrojené, vojenské** ~у воен. въоръжени, военни сили; **pozemní, námořní, vzdušné, letecké** ~у воен. сухопътни, морски, въздушни войски, сили; **mírové ~y, sbory (OSN)** умиротворителни, мироопазващи сили (на ООН); **politika z pozice** ~у публ. политика от позиция на силата **3.** сила, интензитет; степен на мощност: **~a zemětřesení, větru** сила на земетресение, на вятър; **~a zvuku** сила на звук; **~a bolesti** степен на болка **4.** дебелина (на предмет): **~a zdí** дебелина на стени; **~a vrstvy** дебелина на пласт, на слой **silácky** нар. здравеняшки, бабайтски; напѐрено; демонстративно: **~ se vyjadřovat** изразявам се, говоря бабайтски, напѐрено; изсйлвам се в приказките

silácký, -á, -é 1. юнашки: **~ý výkon** юнашко постижение **2.** здравеняшки; бабайтски, напѐрен, нафукан, демонстративен: **~á gesta** бабайтски, напѐрени жѐстове; **~é chvastounství** бабайтско самохвалство; **~ý výraz a)** бабайтски, нафукан израз **б)** бабайтско, нафукано изражение

siláčk|a, -y ж. здравенячка, бабанка, бабайтка (физически силна жена)

silák, -a м. бабайт, здравеняк, мъжага, бабанка/бабанко, бабаджанко (физически силен човек): **je malý, ale** ~ дрѐбен е, но е здравеняк; **družstvo ~ů** експр. отбѐр здравеняци

siláž, -e ж. земед. 1. силажиране: **plodiny na ~** силажни култури **2.** силаж, храна за добитък: **krmít ~í** храня със силаж

silážn|í, -í, -í земед. силажен: **~í jáma** силажна яма

siláž|ovat, -uji/разг. -uju несов. (со) земед. силажирам (нещо), приготвям силаж

silážov|ý, -á, -é земед. силажен, силажиран: **~é krmivo** силажиран фураж

silenk|a, -y ж. бот. див карамфил (Silene)

silic|e, -e ж. аптек. хран. ѐтерно/ѐтерично мѐслѐ: **růžová ~e** рѐзово мѐслѐ; **matová ~e** ментѐл, ментѐлово мѐслѐ; **terpentýnová ~e** терпентин; **pepřová ~e** хран. ѐтерно мѐслѐ от чѐр пипѐр

silikon, -u м. хим. силикон

silikóz|a, -y ж. мед. силикоза

síl|it, -ím несов. 1. усйлвам (се), засйлвам (се), укрепвам: **vítř, déšť ~í** вятърът, дъждът се усйлва, засйлва се; **jeho vliv ~í** влиянието му се засйлва, увеличава се; **~it na duchu i na těle** укрепвам душевно и физически **2.** пълнѐя, напълнявам, дебелѐя, надебелявам: **od svých třiceti let stále ~ila** от трийсетата си година натѐтък тя всѐ пълнѐеше **3.** (koho, co) усйлвам, укреп-

вам (някого, нещо); давам сила (на някого, на нещо): **cvičení ~í tělo** упражнѐнията укрепват тѐлото; **naděje nás ~í** надеждата ни крепй; **~ila ho ctíždost** крепѐше го честолѐбието; **chléb sytí a ~í** хлябът засйща и дава сила

silně нар. 1. сйлно; мѐшно; здравѐ, яко: **~ uhodit** удѐря сйлно; **~ se vyjadřovat** изразявам се (прекалѐно) сйлно; слѐжа си със сйлни дѐми, със сйлни йзрази **2.** дебѐло, плѐтно: **~ nanést barvy** нанесѐ бой плѐтно, дебѐло

silnic|e, -e ж. шосѐ; път: **asfaltová ~e** асфалтово шосѐ; **dálková ~e** (ѐвто)магистрѐла; **mezinárodní ~e** международно шосѐ, международен път; **výpadevová ~e** отклонѐние за магистрѐла; **~e 1., 2., 3. třídy** трансп. пѐрвоклѐсен, второклѐсен, третоклѐсен път

silničář, -e м. разг. 1. трансп. пѐтен работник, работник по пѐтищата **2.** спорт. състѐзѐтел на шосѐ (по колоездѐне, по мотоциклетизъм)

silničn|í, -í, -í шосѐен, пѐтен: **~í vozovka** пѐтно платнѐ; **~í motorová vozidla** мѐторни превѐзни сѐрства (сѐкр. МПС); **~í doprava** шосѐен, пѐтен транспорт; **~í síť** шосѐйна, пѐтна мрѐжа; **~í (etapový) závod** спорт. (многоетѐпно) състѐзѐние на шосѐ; **~í okruh** шосѐйна отсѐчка за състѐзѐние с мотоциклѐти

silnoprůd|ý, -á, -é электр. сйлнѐтѐков: **~é zařízení** сйлнѐтѐково устрѐйство

siln|ý, -á, -é 1. сйлен, як (физически): **~ý muž** ѐвмѐж

твѐрд, непоколебйм, решйтелен: **~á vůle** сйлна, непоколебйма вѐля **3.** сйлен, могѐщ, влйятелен: **vojensky ~ý stát** държѐва, сйлна във воѐнно отношѐние **4.** мнѐго ефикасен; въздѐйстващ, сйлен: **~ý dojem, zážitek** сйлно, вълнѐващо впечатлѐние, преживѐване; **~á slova** сйлни, тѐжки дѐми; **~á anekdota** неприличен, грѐб, пиперлив анекдѐт; **~á káva** сйлно кафѐ; **~á kořalka** сйлна, лѐта ракия; **~ý tabák** ѐвмѐж

разг. експр. товѐ вѐче е прекалѐно **5.** дебѐл: **~á vrstva** дебѐл пласт, слѐй; **~á postava** пѐлна, набйта, здрава, снажна фигура **6.** многобрѐден; голѐм на брѐй; **~ý doprovod** многобрѐйни придружѐвачи **7.** здрав, устойчив, твѐрд: **~á látka** здрава матѐрия; **~ý řemen** здрав, издрѐжлив рѐмък; **~é nervy** здрави нѐрви **8.** сйлен, интензйвен; избѐйлен, обйлен: **~é světlo** сйлна светлинѐ; **~ý kuřák** стрѐстен, заклѐт пушѐч **9.** в съчет. **~ý jer** език. сйлен ѐр (противопол. слаб); **~ější tvary zájmen** дѐлги фѐрми на местоимѐния (противопол. кратки) **sil|o, -a** ср. спец. сйлоз, склѐд, хранйлище (за зѐрнени храни, цимент и под.)

silokřivka **|a**, **siločár** **|a**, -у *ж. физ.* сйлова линия; **elektrická, magnetická** ~а електрическа, (електро)магнитна сйлова линия; **citové** ~у *прен.* кардиограми на чўвствата
silon, -у *м.* силон, найлон, капрон, перлон (*изкуствена текстилна материя*): **kadeřený** ~ *текст.* крёпсилон
silon **|ka**, -**ky** *ж.*, *обикн. мн.* **silon** **|ky**, -**ek** *разг.* найлонови, капроннови чорапи
silonov **|ý**, -**á**, -**é** силонов найлонов, капронув, перлонов: ~**é halenky** силоннови, найлонови, капроннови, перлонови блўзи; ~**á stříž** *сбир. текст.* силонново, найлоново, капронново, перлоново шапельно влакно
silov **|ý** **I**, -**á**, -**é** **1.** *физ.* сйлов; енергийн; мощностен: ~**é napětí** сйлово напрежение; ~**é pole** сйлово поле **2.** *електр.* силнотокков: ~**ý kábel** силнотокков кабел; ~**é relé** силнотокково релё; ~**ý transformátor** силнотокков трансформатор
silov **|ý** **II**, -**á**, -**é** *спец.* сйлозен
siluet **|a**, -у *ж.* **1.** силуёт, контўрно изображение **2.** *остар.* силуёт (*изрязан черен профил*) **3.** силуёт, очертањия, изображение: ~а **Hradčan** силуётът, очертањията на Храдчани
silur, -у *м. геол.* силўр; силўрски период
silvestr, -а *м.* **1.** **Silvestr**, -а Сйлвестър (*навечерието на Нова година, 31. декември, последният ден на годината*): **počkat do** ~а почакам до Нова година; **kam půjdete na** ~а? къде ще посрещате, ще празнувате Нова година? **přejeme vám veselého** ~а пожелаваме ви вёсела Нова година **2.** (прёд)новогодишно тържество, (прёд)новогодишна забава
silvestrovsk **|ý**, -**á**, -**é** който се отнася към навечерието на Нова година; (прёд)новогодишен: ~**á zábava** (прёд)новогодишно тържество
síme *вж. semeno*
simulant, -а *м.* симулант
simulantk **|a**, -у *ж.* симулантка
simulantsk **|ý**, -**á**, -**é** симулантски
simulantstv **|í**, -**í** *ср.* симулантство, симулиране, преструване
simulátor, -у *м. техн.* симулятор
simul **|ovat**, -**uji** *разг.* -**uju** *несв. (со; -)* симулирам (*нещо*); преструвам се (*на някакъв*): ~**ovat chorobu** симулирам болест; преструвам се на болен
simultánn **|í**, -**í**, -**í** симултанен, едновременнон, синхронен: ~**í překlad** симултанен, синхронен превод
sí **|ň**, -**ně** *ж.* **1.** зала, салон: **koncertní** ~**ň** концертна зала; **taneční** ~**ň** танцувален салон, танцувална зала; **výstavní** ~**ň** изложбен салон, изложбена зала; **zasedací** ~**ň** заседателна зала;

přednášková ~**ň** аудитория; **svatební** ~**ň** сватбена, ритуална зала; **soudní** ~**ň** **a**) съдебна зала **б)** *прен. остар.* „Из съдебните зали“ (*вестникарска рубрика*) **2.** *остар. диал.* преддверие, антрё, коридор (*в селска къща*) **3.** *анат.* камера: **srdeční** ~**ň/předsíň** предсърдие
sinale *нар.* посиняло, посивяло; мъртвешки блёдо
sinalost, -**i** *ж.* посинялост; мъртвешка блёдность
sinal **|ý**, -**á**, -**é** посинял, посивял; мъртвешки блёд: ~**á tvář** мъртвешки блёдо, посивяло лице; ~**é světlo** синкава, мъртвешка светлина
sin **|at**, -**ám** *несв. книж.* посинявам, посивявам; ставам син, мъртвешки блёд
sinekur **|a** [-ku/-kú-], -у *ж.* синекўра
singl **I**, -а *м. одуш.* човёк, който живее сам; самотник
singl **II**, -у *м. неодуш. 1. спорт.* сингъл; индивидуално състезание, единична игра (*в тенис*) (*противопол.* игра на двойки) **2. спорт.** канў, каяк за един състезател **3.** *муз.* сингъл **4.** единична резервация; резервация за един човёк
singl **III** *неизм. прил.* самотен, самостоятелен; единичен: ~ **matka** самотна майка
singl **IV** *нар.* самотно; самостоятелно: **žít** ~ живёя сам
singulár, -у *м. език.* единствено число
singulárn **|í**, -**í**, -**í** *книж. спец.* единичен, отделен: ~**í jev** единично, отделно явление
singulárov **|ý**, -**á**, -**é** *език.* сингуларен; който се отнася до единствено число: ~**é tvary** форми за единствено число
síňk **|a**, -у *ж.* преддверие, коридорче, антрёнце (*в селска къща*)
sin **|us**, -у/-**usu** *м.* **1. мат.** синус **2. анат.** синус
sinusoid **|a**, -у *ж. геом.* синусоида
sin **|ý**, -**á**, -**é** *книж.* свётлосин, синкав: **popelavě** ~**á obloha** избеляло синьо небе; ~**ý svit blesku** блёд блясък на светкавица
sionist **|a** [-ny-], -у *м.* ционист
sionistick **|ý** [-nysty-], -**á**, -**é** ционистки, ционистичен
sionizm **|us** [-ny-], **sionism** **|us** [-nyzm-], -у *м.* ционизъм
síp **|at**, -**ám/-u**, *по-рядко* **síp** **|ět**, **síp** **|ět**, -**ím** *несв.* хриптя; говоря дрёзгаво, прегракнало, пресипнало, хрипливо, сьскащо; издавам хрипливи, сьскащи звўци: **nemocný jen** ~**á** болият издава само хрипливи звўци; ~**ající dech** хрипливо, пресипнало дйшане
sípavě *нар.* хрипливо, пресипнало, прегракнало, дрёзгаво: ~ **mluvit** говоря хрипливо; ~ **křičet** крещя пресипнало

matová ~ť *шахм.* мат; матово положение на фигурите **4. полигр.** рәстер; **hlubotisková** ~ť рәстер за дълбок печат; **linková** ~ť *линен* рәстер

sítěný |ý, -á, -é **1.** мрежест; направен от мрежа, от мрежеста тъкан; който е на дупчици: ~á **taška** пазарска мрежа **2.** направен от дзўка, от шавар, от папър: ~ý **košíček** кошче от дзўка

sítí |í, -í *ср. събир.* дзўка, шавар, папър: **košíček upletený ze** ~í изплетено от папър кошче

sítin |a, -y *ж. бот.* дзўка (*Juncus*)

sítěk |a, -y *ж. умал.* мрежичка; мрежа: ~a **na motýlu** мрежичка, сакче за пеперўди; ~a **na vlasy** мрежа, мрежичка за коса; **drátěná** ~a телена мрежа; ~y **babího léta** *прен.* паяжини на цыганското лято, есенни паяжини

sítě |o, -a *ср. умал.* **1.** ситце, малко сито: **prosívát mouku přes** ~o пресявам брашно през ситце **2.** цедка, цедчица: ~o **na čaj** цедка за чай

sítnice, -e *ж. анат.* ретина: **záněť** ~e *мед.* ретинит, възпаление на ретината

сита |ицо ◆ **сита** |ицо *нпм* |ицо
ймам лша памет; забравям лесно; **projít, propadnout** ~em премина през цедката, през ситото; ~em **vody nepřeješ** напразно се мзчиш; нищо няма да излезе; нотиш вода с решето

sítěvaný |ý, -á, -é **1.** мрежест; направен от мрежеста тъкан: ~á **záclona** мрежесто пердѐ **2.** мрежест, мрежовиден, мрежоподобен

sítěvat, -uji |разг. **-uju** *несв. (со)* **1.** плетя мрежа, филѐ (*летка*): ~ovat **záclony** плетя дантелени пердѐта **2.** изработвам рибарски мрежи

sítěví |í, -í *ср. събир.* плетеница, мрежа: ~í **větvíček** плетеница от клонки

sítěvin |a, -y *ж. текст.* мрежеста тъкан

sítěvk |a, -y *ж. разг.* **1.** пазарска мрежа **2.** карта за цялата транспортна мрежа

sítěv |ý, -á, -é **1.** който се отнася към мрежа: ~á **houpáčka, ~á postýlka** (малка) вжжена люлка; хамак; ~é **hry** *спорт.* игри на мрежа (*волейбол, тенис и под.*); ~ý **mič** *спорт.* топка, докоснала мрежата (*във волейбол и под.*); ~ý **předplatní lístek** карта за цялата транспортна мрежа; ~ý **přijímač** *съобщ.* високоговорител, радио-точка; ~é **napětí** *електр.* напрежение на електрическа мрежа **2.** мрежест: ~á **taška** *разг.* пазарска мрежа; ~é **záclony** мрежести, дантелени пердѐта **3.** който се отнася към компютърни мрежи: ~ý **odborník** специалист по компютърни мрежи

situac |e, -e *ж.* ситуация, положение, състояние, обстоятелство: **příznivá, nepřehledná** ~e благоприятна, неясна ситуация; **složitá životní** ~e

сложна житейска ситуация; **mezinárodní politická** ~e международно (политическо) положение; ~e **se zhoršuje** положението се влошава; **za dané ~e to není možné** при това положение, при съществуващите обстоятелства това е невъзможно; **dostat se do trapné** ~e попадна, изпадна н неудобно положение, в неудобна ситуация; **povětrnostní** ~e *метеор.* метеорологична обстановка

situační |í, -í, -í *ситуационен*; който се отнася до ситуация: ~í **zpráva** свѐдка, съобщение за положението; ~í **hra, komedie, veselohra** *лит.* комедия на ситуациите; ~í **plán** *троит.* ситуационен план

situovaný |ý, -á, -é **1.** *книж.* разположен, ситуиран, намиращ се: **dům ~ý na svahu** къща (разположена) на склѐн **2. в съчет.** **dobře** ~ý *разг.* осигурѐн, обезпечѐн материално: **dobře, slušně** ~á **rodina** (материално) обезпечѐно, състоятелно, замѐжно семейство

situovat, -uji |разг. **-uju** *несв. и св. (kam, kde)* *книж.* помѐствам/помѐстя, разполагам/разполага, ситуирам (*някъде*): **být ~ován** намирам се някъде; **děj románu je ~ován do Prahy** действието на романа се развива в Прага

sivý |ý, -á, -é *книж.* сив, пепеляв, сивкав: ~é **oči** сиви очи; ~á **hlava** посивѐла глава

sjednat |at, -ám *св. 1. (со s kým)* договѐря, уговѐря (*нещо с някого*); услѐва се (*с някого за нещо*): ~at **schůzku** уговѐря срѐща; ~at **objednávku, podmínky** уговѐря порѐчка, услѐвия **2. (со)** склѐча (*нещо*): ~at **smlouvu, příměří** склѐча дѐговор, примѐрие

sjednáv |at, -ám *несв. 1. (со s kým)* договѐрям, уговѐрям (*нещо с някого*); услѐвам се (*с някого за нещо*): ~at **podmínky kapitulace** уговѐрям услѐвия на капитулация **2. (со)** склѐчвам (*нещо*): ~at **dohodu** склѐчвам споразумѐние

sjednocený |ý, -á, -é *обединѐн, единен*; сплотѐн: ~é **odbory** обединѐни профсъюзи, синдикати

sjednocovat, -uji |разг. **-uju** *несв. 1. (koho, co)* обединявам, сплотявам (*някого, нещо*): ~ovat **národy** сплотявам народи **2. (со)** уеднаквавам (*нещо*): ~ovat **různé znění textu** уеднаквавам различни варианти на текст

sjednotit, -ím *св. 1. (koho, co)* обединя, сплотя (*някого, нещо*): ~it **národy** обединя, сплотя народи; **nebezpečí je ~ilo** опасността ги сплоти **2. (со)** уеднаква (*нещо*): ~it **rukopis** уеднаква ръкопис

sjednotit se, -ím se *св.* обединя се, сплотя се: ~it **se v boji za mír** сплоти се в борбата за мир

sjet, sjedu *св. 1. (odkud, kam)* сляза, спўсна се

(отнякъде, нанякъде) (с превозно средство): ~ **s/z kopce (na lyžích)** спусна се по хълм (на ски); ~ **dolů výtahem** сляза, спусна се с асансьор **2.** (odkud, kam) отклоня се (отнякъде, нанякъде); изляза встрани от път, плъзна се встрани; поднеса, занеса (за превозно средство): **auto sjelo do příkopu** колата поднесе, плъзна се в крайпътния ров; **auto sjelo ze silnice** колата занесе, излезе встрани от шосе; **nůž mu sjel do palce** ножът се отплесна и се заби в палеца му **3.** (co) премина, измина, пропътувам (нещо): ~ **kopec autem** премина, преодоля хълм с кола; ~ **řeku** премина, преодоля река; **sjel celý svět** рядко той пропътува, обиколи цял свят; **sjel ho pohledem od hlavy k patě** прен. той го премери с поглед от главата до петите, изгледа го отгоре до долу **4.** (kam) разг. отбиха се, отида (някъде за някого, за нещо) (с превозно средство): ~ **pro někoho autem** отида да взема някого с кола; ~ **do lékárny na kole** отида с колело до аптеката; **já ti tam sjedu** ще отида дотам вместо теб, заради теб (за да взема и да ти донеса нещо с превозно средство) **5.** (odkud kam; kde) капна, откъсна се, падна (отнякъде, някъде); смъкна се, плъзна се (надолу): **šátek jí sjel z hlavy** кърпата се смъкна от главата ѝ; **z pera sjela kapka inkoustu** от перото капна капка мастило; **sjel po zábradlí** той се плъзна надолу по перилата; **pokrývka sjela s jeho nohou** одеялото се смъкна от краката му; **ruka sjela do kapsy** ръката се плъзна, мършна се в джоба; **blesk sjel do stromu** върху дървото падна мълния; **se rtů mu sjel povzdech** прен. от устните му се отрони въздишка; **jeho pohled sjel na podlahu** прен. погледът му се спря, падна върху пода **6.** (co) жарг. премина, изкарам, изпълня, изиграя, изрепетирам, просвирия (няколко пъти) (сцена, композиция и под.): **každou scénu filmu sjeli dvakrát** снеха, извъртяха всяка сцена на филма по два пъти; **orchestr si sjel skladbu ještě jednou** оркестърът просвирия композицията още веднъж; ~ **zprávy na rotačce** изкарам, извъртя съобщения на ротативка **7.** (koho – вин.) разг. експр. скастря, смърмя, нахокам, сръжа (някого): **strašně, ledově ho sjel** скастри го страшно, сръжа го ледено

sjet se, sjedu se св. **1.** обикн. мн. **sjedeme se** (odkud; kam) съберем се, стечем се, струпаем се (някъде обикн. от различни места) (с превозни средства): **do Prahy se sjeli delegáti z celého světa** в Прага се събраха делегати от цял свят **2.** (s kým) среща се (с някого): **ve**

vlak **se sjel se strýcem** във влака той се среща с чичо си **3.** (čím) жарг. дрогирам се, надрусам се (с нещо)

sjezd, -u м. **1.** конгрес: **Mezinárodní ~ slavistů** Международен славистичен конгрес; **ustavující, slučovací** ~ учредителен конгрес, обединителен конгрес; **svolat** ~ свикам конгрес; ~ **se koná** конгресът се провежда; ~ **se schází** конгресът заседава **2.** спускане: ~ **na saních, na lyžích** спускане с шейна, със ски; **závod ve ~u sport.** състезание по спускане (със ски, по река и под.); **akrobatický** ~ спорт. акробатично ски-спускане **3.** трасе, наклон (за слизване, за спускане) и спорт.; път под наклон: **strmý** ~ стръмен наклон

sjedzař, -e м. състезател по спускане (в ски-спорта и под.)

sjedzlit, -ím св. **1.** (co) пропътувам, обиколя (нещо): ~ **il celý svět** той пропътува, обиколи целия свят (с превозно средство); ~ **it zemi křížem křížem** пропътувам, обиколя страната надлъж и нашир **2.** (koho – вин.) разг. експр. скастря, сръжа, смърмя, нахокам (някого): **vrchní ~il čišníky** оберът (главният келнер) нахока келнерите

sjedzov|ka, -ky ж. спорт. **1.** разг. (слаломна) ски-писта, (слаломно) трасе **2.** само мн. **sjedzov|ky, -vek** ски за слалом

sjedzov|ý, -á, -é **1.** конгресен; който се отнася към конгрес: ~ **í delegáti** делегати на конгрес **2.** спорт. слаломен; който е предназначен за слалом, за спускане; който се отнася към слалом, към спускане: ~ **á trať** слаломна (ски-)писта, слаломно трасе; ~ **é disciplíny** слаломни ски-дисциплини

sjízdnost, -i ж. проходимост: ~ **silnice** проходимост на шосе

sjízdni|ý, -á, -é проходим (за превозно средство); удобен за движение (с превозно средство): ~ **á silnice** проходимо, отворено шосе; **silnice ~á jen se řetězy** път, проходим само с вериги; **na kluzišti byl ~ý led** ледът на пързалката беше добър, ставаше за пързале

sjíždět, -ím, 3. мн. -ějí/-í несов. **1.** (odkud, kam) спускам се, слизам (отнякъде, някъде) (с превозно средство): ~ **ět po svahu** спускам се по склон **2.** (odkud; kam) отклонявам се (отнякъде, нанякъде); излизам встрани от път, плъзгам се встрани, занасям, поднасям (за превозно средство): ~ **et z cesty** отклонявам се от пътя; **vozy ~ěly ze státní silnice na okresní** колиите се отклоняваха от главното към второстепенното шосе; **auta ~ěla do příkopu** колиите занасяха в канавката **3.** (co) пре-

минавам, изминавам, пропътувам (нещо): **~ět trať v závodním tempu** изминавам трасе със състезателна бързина, в състезателно темпо **4. (odkud kam; kde)** смъквам се, спускам се, падам (отнякъде някъде); откъсвам се (от-някъде): **hedvábný šátek ~í** копринената забрадка се смъква, се плъзва надолу; **blesk za bleskem ~ěl z mračen** от облаците се изсипваха една след друга светкавици **5. (co)** жарг. минавам, преминавам, изкарвам, изгълнявам, изигравам, изрепетирвам, просвирвам (няколко пъти) (сцена, композиция и под.): **~ět každou scénu několikrát** всяка сцена повтарям, минавам по няколко пъти **6. (koho – вин.) разг. експр.** срязвам, скастриям, смъмрям, нахъквам (някого): **ten dovede ~ět** той умее да хюка **skácet se, обикн. мн. -íme se, 3. мн. -ějí se/-í se** не св. (odkud; kam) пристигаме, събираме се, стръпваме се, стичаме се (отнякъде, някъде) (с превозни средства): **vozy se ~ěly ze všech stran** от всички страни се стичаха, се стръпваха коли; **delegáti se ~ěli** делегатите се събираха, пристигаха **skácet, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. (co)** съборя, поваля, катърна, прекастру (нещо): **~et strom** отсека, поваля дърво; **~et šachové figurky** съборя, катърна шахматни фигури; **~et trůn** прен. съборя, сваля владетел от трон **skácet se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se св.** рюхна, съборя се, падна, поваля се, прекастру се: **strom se ~el** дървото рюхна, повали се; **~el se mrtev** той рюхна, падна мъртъв **skafandr, -u м.** скафандър **skákat, -ču/книж. -či не св. 1. (-; kam; odkud; přes co)** скачам (някъде; отнякъде; през нещо): **~kat do vody** скачам, хвърлям се във водата; **~kat do jedoucí tramvaje** скачам, мятам се на трамвай в движение; **vozík ~kal po hrboлатé dlažbě** количката подскачаше по неравния паваж; **~kal od nápadu k nápadu** прен. той скачаше от една идея към друга; **~kat do výšky, do dálky спорт.** скачам на височина, на дължина; скачам висок скок, дълъг скок; **~če 220 cm спорт.** скача на височина 220 см; **~kat o tyči спорт.** скачам овчарски скок; **~kat na lyžích** участвам в ски-скокове (от някого, когато говори; **vysoko ~kat nemůže** той не може да си позволи много; **~kat podle něčí písňalky, noty** играя по свирката, по гайдата на някого; **pak budeš jinak ~kat** (слушай), че иначе другояче ще засвириш, ще запееш; **~kat do neštěstí rovnýma nohama** хлѣвам, затѣвам с двата крака в неприятност,

нешастие и под. **2.** подскачам; правя подскоци: **~kala na jedné noze** тя подскачаше на един крак; **srdce mu ~kalo radostí** прен. сърцето му подскачаше от радост; **písmena mu ~kala před očima** прен. буквите подскачаха пред очите му **3. (kolem koho)** рядко експр. въртя се непрекъснато (около някого): **chce, aby se kolem něho ~kalo** йска всички да се въртят около него **skákav|ý, -á, -é 1.** скоклив; който е с прескоци: **~ý pohyb** скокливо движение; **~ý tanec** скоклив танц; танц с подскачания, с подскоци; **~ý smyk** муз. тремоло вибрато **2.** скоклив; който обича да скача: **~é děvčátko** скокливо момиченце; **~ý hmyz** (под)скачащи насекоми; **~é mládežnicko ~á, panenka ~á!** шегов. бже мой! божичко! майчице! (за учудване, уплаха и под.) **skáček, -e мн. -čci** **skáček, -e** камък да стисне, вода ще пусне; **být jako ~a** здрав съм, твърд съм като скала, като канар; **stát jako ~a** стоя (здро̀во) като скала, като канар; **měl srdce ze ~y, z kamene** сърцето му беше от камък; **leželo mu to na srdci jako ~a** това му тежеше като камък на сърцето; **spadla mu ze srdce, z prsou ~a, по-често spadl mu ze srdce, z prsou kámen** камък му падна от сърцето; **jeho slova padla na ~u** думите му удариха на камък **skalice, -e ж. хим.** сулфат; **modrá ~e** син камък; **zelená ~e** зелен камък **skalisk|o, -a ср. книж. експр.** голяма скала, канар; скалище, чукар, зѣбер **skalk|a, -y ж. 1.** умал. скаличка; малка скала **2.** алпинѐум, алпинарий **skalnat|ý, -á, -é** скалист; **~á krajina** скалиста мѐстност **skaln|í, -í, -í 1.** скален; **~í stěna** скална стена, стена на скала; **~í zdraví** прен. жѐлѐзно здраве; **kost ~í** анат. пирамида (ча̀ст от слепочната кост, включваща органите на слуха и равновесието); **orel ~í** зоол. скален орѐл (Aquila chrysaetus); **kuna ~í** зоол. бѐлка (Martes foina) **2. експр.** върл, ревностен, отявлен, фанатичен; пѐщерен: **~í nacionalista** върл, ревностен, непоколебѐм националѐст; **~í konzervativci** заклѐти, върли консерватори; **~í fanoušci** ревностни запалѐнковци; **~í příznivci** отявлени поддѐржници **skalnič|ka, -y ж.** растѐние в алпинѐум **skálopevně нар. книж.** непоколебѐмо, тѐврдѐ; като кремък, като камък: **~ zdravý** здрав като камък; **~ něčemu věřit** вярвам непоколебѐмо в нѐщо

skálopevn|ý, -á, -é *книж.* твърд, непоколебим; който е здрав като камък, като кремък: **~é zdraví** желязно здраве; **~é přesvědčení** непоклатимо убеждение

skalp, -u *м.* 1. скалп: **stáhnout někomu ~ s hlavy** смъкна, взеа скалпа на някого 2. *рядко прен. експр.* перука: **u vlásenkáře se povalují nej-různější ~y** при перукера се подмятат най-различни перуки

skalpel, -u *м.* мед. скалпел; хирургически нож **skalp|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. и св. (koho – вин.)* скалпирам (някого): **~ované kmeny stromů** *прен. експр.* оголени стволоче на дървета **skamarád|it se, -ím se** *св. (s kým, s čím; –)* сприятеля се, сдружа се (с някого, с нещо): **nikdy se ne~il se školou** той така и не можа да обикне училището

skandál, разг. škandál, -u *м.* скандал: **hrozit někomu ~em** заплашвам някого със скандал; **ztropit ~** вдигна скандал; **to je škandál, takhle jednat** скандално е да се постъпва така; **hotový škandál!** истински скандал! голям срам! срам! срамно! срамота!

skandaliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (koho, co)* скандализирам, опозорявам/опозоря, посрабвам/посрабам (някого, нещо); поставям/поставя (някого, нещо) в неудобно положение: **~ující materiál** скандализираш материал **skandálně, разг. škandálně** *нар.* скандално, възмутително, срамно: **~ jednat** постъпвам, държа се скандално, възмутително; **~ málo platit** плащам неприлично малко

skandáln|í, разг. škandáln|í, -í, -í скандален, възмутителен, срамен: **~í aféra** скандална афера; **~í způsob života** скандален, скандализираш начин на живот; **~í osoba** скандална личност **skand|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* скандирам (нещо): **~ovat v průvodu hesla** скандирам лозунги на манифестация

skan|nout, третол. -ne *св. книж.* капне, отрони се, падне надолу (за течности): **z pera ~nula kapka inkoustu** капка мастило капна от перото; **slza mu ~nula z oka** сълза се отрони от окото му

skanzen, skansen [-zen], **-u** *м.* (етнографски) музей на открито

skap|at, третол. -e/-á *св.* оттече (се), изтече, изкапе, окапе, оцеди се: **vosk ~al na zem** восъкът изкапа на земята; **voda ~ala z listů** водата се оцеди от листата

skapáv|at, третол. -á *несв. (co)* оттича се, изкапва (се), окапва, отцежда се: **kapky deště ~aly z listů** капките дъжд се отцеждаха, се оттичаха от листата

skáp|nout, третол. -ne *св.* капне, изтече, отрони се: **víno ~lo na ubrus** на покривката капна винò; **slza ~la z oka** от окото се отрони сълза; **mělo by ~nout** *разг.* (крайно) време е да завали; **~lo mu ze rtů** *прен.* отрони се от устата му; **vypočítával, mnoho-li mu ~ne do kapsy** *разг. експр.* той пресмяташе колко ще влезе в джоба му

skartace, -e *ж. спец.* анулиране, шкартиране, прочистване, бракуване (на документи, книги и под.)

skart|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (co)* *спец.* анулирам, шкартирам, прочиствам/прочиства, бракувам (книги, документи и под.)

sk|át, -ám *несв. (co)* *спец. текст.* сұча, усұквам, пресұквам (прежда)

skate [skejt], **skejt, -u** *м. спорт. 1.* скейтборд 2. скейтбординг; каране на скейт (борд)

skaut I, -a *м.* скаут

skaut II *вж. scout*

skauting [-ty-], **-u** *м.* скаутизъм; дейност в скаутското движение

skaut|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* участвам в скаутско движение

skautsk|ý, -á, -é скаутски: **~ý tábor** скаутски лагерь

skeč, -e *м. театр.* скеч: **politický ~** политически скеч

skejt *вж. skate*

skelet, -u *м.* 1. *книж. спец.* скелет 2. *строит.* скелет; опорна конструкция

skeletov|ý, -á, -é 1. скелетен; който се отнася към скелет 2. *строит.* опорен, скелетен: **~á konstrukce** носещ скелет; носеща конструкция (на постройка)

skelnat|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв.* встъклявам се, оцъклям се, изцъклям се: **zmrzlá jablka ~ějí** замръзналите ябълки се встъкляват; **oči mrtvého ~ějí** очите на мъртвия се изцъклят

skeln|ý, -á, -é 1. стъклен; който се отнася до стъкло: **~ý papír** *техн.* гласпапир, шкърка; **~á vata** *техн.* стъклен памук 2. стъклен; подобен на стъкло; изцъклен, оцъклен: **~ý lesk** стъклен блясък; **~é oči** изцъклени, оцъклени, стъклени студени очи; **~ý pohled** изцъклен, оцъклен поглед; **~á rýže** излющен, олющен ориз 3. стъкларски: **~á huť a)** стъкларска пещ б) фабрика за стъкло, стъкларска фабрика; **~ý obchod a)** стъкларски магазин б) търговия със стъклария

skener, scanner [skener], **-u** *м. комп.* скенер

sken|ovat, scan|ovat [sken-], **-uji/разг. -uju** *(co)* *комп.* сканирам (нещо)

skeps|e, -e *ж.* 1. скепсис, скептицизъм, съм-

нѣние, недоверѣе: **ubijející ~e** убийствен, уни-
щожителен скептицизм; **trpět ~í** страдам от
скептицизм **2. филос.** скептицизм
skepticism|us [-ty-], **skepticism|us** [-ty-zm-], **-u**
м. **1.** скепсис, скептицизм, съмнѣние, недо-
верѣе **2. филос.** скептицизм
skepticky [-ty-] *нар.* скептично, недоверчиво,
със съмнѣние: **divá se na to ~** глѣда скептично
на това
skeptický [-ty-], **-á, -é** скептичен, скептически;
който проявява, който изразява скептицизм:
~ý názor скептично мнѣние
skeptik [-ty-], **-a** *м.* **1.** скептик, недоверчив
човек; невѣрник: **zatrpklý ~** озлобѣн скептик
2. филос. скептик; привѣрженник на скепти-
цизма
sketja, **-u** *м. и ж. нейор.* бълзливец/бълзлива;
бълзльо/бълза; страхливец/страхливка; стра-
хопъзльо/страхопъзла
skibob, **-u** *м.* спорт. ски-боб
skicja, *жарг. експр.* **škieja**, **-i** *ж.* скица; план;
чертеж; конспект: **~a úsměvu** *прен.* намек за
усмивка; сянка на усмивка
skicák, *експр.* **škieák**, **-u** *м.* скичник, записник,
белѣжник: **příruční ~** нарѣчен, подрѣчен
скичник: **kreslit do ~u** рисѣвам в скичник
skicář, **-e** *м.* скичник, белѣжник, записник
skiclovat, *експр.* **škielovat**, **-uji/разг.** **-uju** *несв.*
(*со*) скицирам (*нещо*); правя скица, рисунка,
план, чертеж (*на нещо*); маркирам (*нещо*)
skif, **-u** *м.* спорт. скиф (*спортна лодка*)
skifař, **-e** *м.* спорт. състезател по скиф; гребец
на скиф
skin, **-a** *м.* разг. скинар, скинхед, скин
skinský, **-á, -é** разг. скинарски: **~á partička**
скинарска компания
sklad, **-u** *м.* **1.** склад, хранилище: **uhelné ~y**
складове за въглища; **zboží na ~ě** стока на
склад **2. книж.** строеж; структура; състав:
hláskový ~ slova звуков състав, строеж на
дума **3. книж.** хармоничност, симетричност,
сладко
skladně *нар.* сладко, разбъркано; в безпорядък **б)** безраз-
борно, хаотично
skládací, **-í, -í** **1.** сгъвам, сглобявам, разглобявам:
~í deštník, židle, metr сгъвам чадър, стол,
мѣтър; **~í (obrázkové) kostky** дѣтски кубчета
за подрѣждане **2.** който служи за сгъване, за
прегъване; сгъвачен: **~í stroj** *текст. полигр.*
сгъвачка; сгъвача машина
skládač|ka, **-ky** *ж.* **1.** сгъвам, сглобявам, раз-
глобявам предмет: **v chatě spávají na ~ce** във
виласта спят на походно, на сгъваемо легло;
dětská ~ka мозайка, кубчета и под. (*дѣтска*

игра); **obrázková, lepenková ~ka pro děti**
дѣтска картинна книжка-диплянка **2. текст.**
полигр. сгъвачка; сгъвачна машина
skládání, **-í** *ср.* **1.** събир. гънки, чупки, плисѣта:
šaty zdobené ~ím украсѣна с плисѣта рокля
2. език. композиране; композиция: **~í slov**
образуване на слѣжни думи **3.** сгъване, на-
гъване **4. техн.** сглобяване **5. физ.** наслагване:
~í síl наслагване на сили **6.** разтоварване: **~í**
zboží разтоварване на стока
skládání, **-u** *ж.* **1.** *нейор.* съчинѣнийце: **ver-**
šovaná ~a римѣвано съчинѣнийце **2. печат.**
диплянка **3.** сглобяем, разглобяем, сгъвам
предмет: **dětská ~a** дѣтска книжка-диплян-
ка **б)** мозайка, кубчета и под. (*дѣтска игра*)
skládaný, **-á, -é** *в съчет.* **~á sukně** плисѣрана
полъ
skládat, **-ám** *несв.* **1.** (*со*) подрѣждам, нарѣждам
(*нещо*); слагам, поставям (*нещо* някъде, на
мястото му): **~at šaty do kufru** подрѣждам
одеждата; **~at znaménka** знамената, байрака; предавам се **2.** (*со*) сгъвам,
сдиплям (*нещо*); плисѣрам (*нещо*): **~at papír**
сгъвам хартия **3.** (*со*) събирам, съставям, сгло-
бявам, свързвам (*нещо*) в едно цяло: **~at kvě-**
ty v kytici/do kytice подрѣждам цветя в букѣт;
правя букѣт от цветя; **~at slova do vět** свър-
звам думи в изречѣния; **~at mozaiku ze sklí-**
ček подрѣждам, събирам мозайка от стъклъца
4. (*со*) трѣпам, пестя, спестявам (*нещо*): **~at**
korunu ke koruně трѣпам, спестявам сто-
тинка по стотинка; **~at si na kožích** пестя,
събирам (пари) за кожух **5.** (*со*) съчинявам, съ-
ставям, композирам (*нещо*): **~at jídelní lístek**
съставям меню; **~at šachové úlohy** съставям
шахматни задачи; **~at petici** съчинявам пе-
тиция; **~at symfonii** композирам симфония
6. (*со*) *остар.* слагам, скланям, отпѣвам (*ръце*
и под. върху нещо): **~at hlavu na lůžko** слагам,
отпѣвам глава на леглото; **~at ruce do klína**
отпѣвам ръце в скута си; **~at ruce v klín** скръ-
ствам ръце; отказвам се да правя каквото и да
билѣ повече; **nemoc ~ala jednoho za druhým**
болестта повляше хората един след друг
7. (*koho co, odkud*) снѣмам, смѣквам, свѣлям,
стоварвам (*някого, нещо отнякъде*); разто-
варвам (*нещо отнякъде*): **~at brambory z**
vozu разтоварвам картофи от каруца **8.** *в съ-*
чет. **~at zbraně** слагам оръжието, предавам
се, капитулирам и *прен.* **9.** (*со*) давам, полѣгам
(*клетва, обещание и под.*): **~at přísahu** полѣ-
гам клетва; **~at zkoušku** полѣгам изпит
skládání se, -ám se *несв.* **1.** (*z čeho*) състоя се (*от*
нещо): **byť se ~á z kuchyně a pokoje** жили-

щето се състои от кўхня и ста̀я **2.** (*k četu*) *остар.* добавям се, прибавям се (*към нещо*): **důvod se ~á k důvodu** един аргумент се прилага към друг **3.** (*v co*) нагъвам се, дѣпля се (*в нещо*): **záclony se ~aly do záhybů** пердетата се спўскаха, па̀даха на дѣпли, на гънки **4.** (*s čím*) *експр.* трѣпя се, бѣхтя се, моря се (*обикн. с преместване на нещо*): **~at se s těžkým nábytkem** трѣпя се с премѣстване на тежки мѣбели **5.** (*kat; do čeho*) *експр.* рўхвам, отпўскам се (*някъде; в нещо*): **~al se pomalu k zemi** то̀й ба̀вно рўхваше, отпўскаше се към земята; **~ala se ochable do křesla** тя се отпўскаше безси́лно в кресло̀то **6.** (*na co, na koho*) откривам, провеждам под̀писка (*в пол-за на някого, на нещо*); събѣрам па̀ри (*за някого, за нещо*); давам (*на някого*) па̀рична по̀мощ: **přátelé se na něho ~ali, když byl okraden** приятели́те му събѣраха па̀ри поме́ждү си, кога̀то го огра́доха

skladatel, -e *м.* компози́тор

skladb|a, -y *ж.* **1.** компози́ция (*обикн. музикална*); (*художествено*) произведе́ние: **klavírní ~a** клавирна компози́ция; **epická ~a** *лит.* епично произведе́ние; **vokální ~a** *муз.* вока̀лна компози́ция **2.** строе́ж, структу̀ра: **~a půdy** строе́ж на по́чвата; **~a společnosti** структу̀ра на общест̀вото; **byl drobné ~y tělesné** то̀й имаше крѣхка теле́сна констру́кция **3.** *език.* синтаксис **4.** *муз.* компози́ция, компози́ране компози́цион; ко̀йто се отна́ся към компози́ция: **~é oddělení na konzervatoři** специ́алност „компози́ция“ в консервато́рия; **~í problém** компози́ционен пробле́м **2.** *само skladební* *строит.* строите́лен: **~í rozměr** маща́б **3.** *език.* синтакти́чен: **~í/~á dvojice** синта̀гма

skladišt|ě, -ě *ср.* скла́дово помеще́ние; склад, храни́лище: **~ě materiálu** скла́д за матери́ал(и); **obilní ~ě** зърнохрани́лище; зѣрнен елева́тор; **~ nafty** нефтохрани́лище; **nádražní ~ě** га̀рова магази́я; **~ě munice** арсенáл; скла́д за муни́ции, за боепри́паси

skladištn|í, -í, -í скла́дов; ко̀йто се отна́ся към скла́д: **~í budova** скла́дова сгра́да; **~í poplatky** та́кси за (съхране́ние на) скла́д; **~í rampa** *ж.п.* това̀рна, сто́кова ра́мпа; **~í řád** *тѣрг.* пра́вильник за по́лзване на скла́д

sklád|ka, -ky *ж.* **1.** скла́дѣране: **pomáhat při ~ce obilí** пома́гам при скла́дѣране на зѣрно **2.** (скла́дѣрана, подрѣдена) кўпчина, грама́да: **~ka dlažebních kostek** (подрѣдена) кўпчина паве́та; **zmatená ~ka názorů** *прен.* оплѣтено, обѣркано кълбо́ от вѣзгледи **3.** място за скла́-

дѣране (*на открито*): **~ka obilí** място за скла́дѣране на зѣрно (*на открито*) **4.** смѣтище: **~ka smetí** смѣтище, бунѣще; **vyvézt na ~ku** извѣзѣ на смѣтище **5.** *минно* табáн

skladn|í, -í, -í *в съчет.* **~í budova** сгра́да, по-стро́йка със скла́дови помеще́ния; **~í list** *тѣрг.* скла́дов картон; скла́дов фѣш

skladník, -a *м.* магази́нѣр, *разг.* скла́даджия

skladn|ý, -á, -é **1.** ко̀йто не зае́ма мно́го място; ко̀йто е удо́бен за скла́дѣране; *разг.* скла́дѣбарѣтен: **~ý nábytek** мѣбели, ко̀йто зае́мат ма́лко място, поме́стват се в ма́лко про-странство; малогабарѣтни мѣбели; **~é zboží** *трансп.* удо́бни за траспорти́ране и скла́дѣране сто́ки; малогабарѣтна сто́ка **2.** про-сто́рен; удо́бен; ко̀йто има добро́ архитекту̀рно реше́ние: **~á garáž** удо́бен гара́ж; гара́ж, ко̀йто мо́же да се изпо́лзва ефекти́вно **3.** *ос-тар. книж.* уме́стен, подхо́дящ, целесообра́зен, икономичен **4.** *остар. книж.* стро́ен, ўгледен **5.** *книж.* синтетичен

skladovac|í, -í, -í ко̀йто се отна́ся към скла́дѣране, към съхране́ние: **~í možnosti** възмо́жности за скла́дѣране; **~í schopnost potravin** го́дност, тра́йност (за съхране́ние) на храни́телни про-дукти; **~í prostor** скла́дово про-странство **sklad|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co)* скла́дырам (*нещо*): **zboží schopné ~ování** сто́ки, допу́скащи съхране́ние, скла́дѣране

sklán|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í (*co*) скла́ням, навѣждам (*нещо*): **~ět hlavu ve dveřích** навѣждам глава́ при минáване през врата́; **obilí ~í plné klasy** житáта скла́нят пѣлни класове́; **~í k ní oči** свѣжда, привѣжда по́глед към не́я; **~ět hlavu před příkazem** *прен.* прекла́ням глава́ пред за́повед, подчиня́вам се на за́повед

sklán|ět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se *несв. 1. (nad kým, nad čím; nad koho, nad co; ke komu, k čemu)* скла́ням се, накла́ням се, навѣждам се, привѣждам се (*над някого, над нещо; към някого, към нещо*): **děvče se ~í nad šitím** мо-мичето се навѣжда над шѣенето; **větev se ~í pod tíží ovoce** кло́нът се превѣва от тежестá на плодове́те; **slunce se ~ělo k obzoru** слѣн-

se před nikým *разг.* не превѣвам грѣб пред ни́кого; *разг.* не пра́ва е́вала на ни́кого **2. безл. -í se** (*k čemu*) *книж.* наближа́ва, приближа́ва, кло́нѣ (*към нещо*): **~ělo se ke čtvrté** на-ближа́ваше чѣтири часа́, кло́нѣше към чѣтири часа́ **3.** спўскам се над̀олу, под наклон: **stráň se ~ěla příkře k řece** скло́нът се спўскаше стрѣмно́ към река́та

sklápěcí, -í, -í сгъ́ваем, подви́жен; ко̀йто мо́же

да се спуска, да се затвара: **~í sedadlo** сгъваема, падаща седалка; **~í stůl** подвижна маса; **~í střecha vozu** подвижен покрив на кола; гюрък; **~í nákladní auto** самосвал; **~í žebřík** сгъваема стълба; **~í okno** *строит.* падащ прозорец

sklápěč, -e *м. техн.* 1. обръщач, спускач (*механизъм*) 2. самосвал

sklápěčk|a, -y *ж. техн. жарг.* 1. подвижна каросерия 2. самосвал

sklápět, -ím, 3. мн. -ějí/-í *несв. (со)* затварям, спускам, сгъвам, склăпам, свѣждам, навѣждам (*нещо*): **~ět víka** затварям, спускам капаци; **~ět sedadla** сгъвам седалки; **~ět oči k zemi** свѣждам очи към земята; **~ět slupice** *строит.* спускам, затварям ферми

sklápět se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se *несв.* затварям се, прибирам се, спускам се, свѣждам се: **komíny parníků se před mostem ~ějí** преди моста комините на параходите се прибират, спускат се надолу

sklapnout, -nu *св.* 1. (*со*) захлôпна (*нещо*); затвôря (*нещо*) с трăкане, с хлôпване: **~nout kapsní nůž** затвôря джôбно нôжче; **~nout víko kufru** захлôпна капăк на кôфар 2. (*со*) трăкна, щрăкна, изтрăкам, изщрăкам (*нещо*; *с нещо*); прихлôпна (*нещо*): **~nout čelisti** изщрăкам с челюсти; **~nout podpadky a)** трăкна, удăря токове **б)** *прен.* изкозирувам, подчиня се 3. *третол.* **-ne** затвôри се, захлôпне се, захлôпи се, пăдне (*за предмети*): **past na myši ~la** капăнът за мишки се затвôри, щрăкна; **ústa mu ~la překvapěním** *експр.* тôй зина от изненада; от изненада ченѐто му увисна 4. *третол.* **-ne** (*коти*) *разг. експр.* не сѐ удадѐ (*на някого*); (*нещо*) излѣже, измăми (*някого*); (*нещо*) изневерй (*на някого*); (*някой*) не сполучи (*в нещо*): **radost mu ~la** радостта му бѐше всѣе; тôй напрăзно се бѐше зарăдвал; **naděje mu ~la** тôй остана измăмен в надѣждите си 5. *безл.* **-ne** (*коти*) *разг. експр.* (*някой*) остана с прѣст в устата

sklapovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (*со*) захлôпвам, захлôпвам (*нещо*); затвăрям с трăкване, с хлôпване (*нещо*): **~ovat knihu** затвăрям, захлôпвам книга; **~ovat ústa** затвăрям уста 2. *третол.* **-uje** затвăря се, захлôпва се, пăда (*за предмети*): **past ne~uje** капăнът не сѐ затвăря 3. (*коти*) *разг. експр.* не сѐ удава (*на някого*); (*нещо*) излѣгва, измăмва (*някого*); (*нещо*) изневерява (*на някого*); (*някой*) не сполучва (*в нещо*): **naděje mu ~ovaly jedna za druhou** надѣждите му се разбываха една след друга

sklárn|a, -y *ж.* стъклăрска фабрика: Severoče-

ské ~y *н.п.* Държавни сѐверночѐшки заводи за стъклô

sklář, -e *м.* стъклăр, стъклăрски работник: **výrobky českých ~ů** издѣлия на чѐшки производители на стъклô

sklářsk|ý, -á, -é стъклăрски: **~á pec** стъклăрска пѣщ; **~é hutě** стъклăрски заводи; заводи за стъклô; **~ý průmysl** стъклăрска промишленост; стъклăрска индустрия; **~á píšťala** *сткл.* (стъклăрска) лула, пипа; **~ý písek** *сткл.* стъклăрски пясък

sklářstv|í, -í *ср.* стъклăрство; стъклăрска промишленост; стъклопроизводство; производство на стъклô: **české ~í** чѐшка стъклăрска промишленост

sklát|it, -ím *св. книж.* 1. (*со*) обръля, събôря, сваля (*нещо*): **vitr ~il se stromů ovoce** вятърът обръли плодове от дърветата 2. (*кого, со*) поваля, сваля, събôря (*някого, нещо*) и *прен.*: **vichřice ~ila stromy** бôрята повали дърветата; **smrt dítěte ho ~ila do hrobu** смъртта на детѐто го вкара в грôба; **neštěstí ji ~ilo na lože** нещăстието я повали на леглô

sklát|it se, -ím se *св. книж.* стрôполя се, рûхна, сгромолясам се, пăдна, поваля се: **trůn se ~il** трôнът пăдна; **slabostí se ~il** тôй се стрôполи от слабост

sklenář, -e *м.* стъклăр (*който остъклява прозорци и под.*); *остар. разг.* джамджия: **mistr ~** мăйстор-стъклăр; мăйстор по остъкляване

sklenářsk|ý, -á, -é стъклăрски; кôйто се отнăся към стъклăр, към остъкляване: **~é práce** стъклăрски услûги; остъкляване; **~ý diamant** елмăз за стъклô; **~ý tmel** стъклăрски, джамджийски маджун; **~ý krám** стъклăрски магазин

sklenářstv|í, -í *ср.* 1. стъклопостăвяне, остъкляване 2. стъклăрница, стъклăрски магазин; остъкляване

skleně|ný, -á, -é 1. стъклен; кôйто е от стъклô: **~é perly** стъклени, изкûствени пѐрли; **pohádkový ~ý vrch** Стъклената планина (*в приказките*); **~é vlákno** *текст.* стъклена нишка, стъклено влакнô; **~á příze** *текст.* стъклена прѣжда; **~é hedvábí** *текст.* изкûствена, ацетăтна копрйна 2. стъклен; подôбен на стъклô; изцъклен, оцъклен: **~á bân oblohy** прозрачен свôд на небѐто; **~ý pohled** *прен.* изцъклен, оцъклен поглед; **~é oči** *прен.* стъклени, безжйзненни очи; **~á polévka** *готв.* сôпа от картôфи и булгûр без запръжка; **~á rýže** *хран.* (о)лющен ориз

sklenic|e, -e *ж.* 1. стъклена чăша: **~e na vodu** чăша за вода; **~e piva** чăша бира; **vypřáznit ~i** *отбйа* се на чăшка; **chytit se zastavit se na ~i** отбйа се на чăшка; **chytit se**

~e хвѧна (се за) чѧшката; **podívat se zhluboka do ~e** здраво захѧпя джѧма; **podívat se ~i na dno** видѧ дѧното на чѧшката (*изпия я извед- нѧж*); **bouřka ve ~i vody** бѧря в чѧша водѧ

2. буркѧн: **zavařovací, patentní ~e** буркѧн

skleničk|a, -y ж. умал. чѧшка, чѧшчица: **~a na květiny** (стѧклена) вѧзичка за цветѧ; **~a ko- ňaku** чѧшка конѧк; **být nepřítelem ~y** враг сѧм на чѧшката, на пиенето

skleník, -u м. 1. пѧрник, оранжѧрия, цветѧрник: **~y na zahradě** пѧрници в градина; **~ botanické zahrady** цветѧрник в ботаническа градина; **~u** растѧ, живѧ под стѧклен похлупѧк, в сак- сия, в инкубѧтор, откѧснато от живѧта **2.** бюфѧт сѧс стѧклена витрина

skleníkov|ý, -á, -é пѧрников, оранжерийен: **~á rostlina** пѧрниково, оранжерийно растѧние

♦ **~á** пѧрниковый (човек); човѧк, кѧйто е расѧл на сѧнка; **~é umě- ní** откѧснато от живѧта изкѧство

sklenk|a, -y ж. умал. чѧшка, чѧшчица

skle|nout, -nu св. (co) 1. засводѧ (*нещо*); направа свѧд (*над нещо*): **~nout kostel** поставѧ, на- прѧва свѧд на цѧрква **2.** направа, прехвѧрля (*нещо*) вѧв вид на свѧд, вѧв фѧрма на свѧд: **~nout most přes řeku** прехвѧрля мѧст през река; **~nout si z dlaně stříšku** заслонѧ, засѧнча очи; поставѧ длѧн над очите; **mistrně ~nout větu** *прен.* майсторски пострѧй изречѧние

skle|nout se, третол. -ne се св. извие се, свѧрже се като дѧгѧ: **rozpojený zdvihací most se zase ~nul** чѧстите на разтѧвѧрѧния подвижен мѧст отново се свѧрзаха; **duha se ~nula na obzoru** над хоризѧнта се извѧ дѧгѧ

sklep, -a м. 1. мазѧ, избѧ, зѧмник: **~ na uhlí** избѧ за вѧглища; **zámecké ~y** подзѧмѧ на зѧмѧк; **vinařský ~** *спец.* винѧрска избѧ; **ležácký ~** *спец.* избѧ за отлежѧване на пѧво **2.** мехѧнѧ, винѧрна; ресторѧнт, кѧдѧто се сервира винѧ или бѧра: **jít na víno do ~a** отивѧм да пѧйна чѧша винѧ в мехѧнѧ, вѧв винѧрна

skle|pat, -u/-ám св. 1. (co s/z čeho; co) изтѧпам, изтѧрся, отѧрся (*нещо от нещо*): **~at s/z pláště sníh** изтѧпам сняг от палтѧ; **~at popel z ci- garety** изтѧрся пѧпел от цѧгѧра **2. (co)** стрѧскам (*нещо*); подрѧдѧ, подравнѧ (*нещо*) чрез стрѧскаване: **~at cukr v cukřence** стрѧскам за- хар в захарница; **~at teploměr** смѧкна, стрѧ- скам термомѧтър

sklepáv|at, -ám неск. 1. (co s/z čeho; co) изтѧп- вѧм, изтѧрсѧм, отѧрсѧм (*нещо от нещо*): **~at sníh s kořichu** изтѧпѧм сняг от кожѧх; **~at popel z doutníku** изтѧрсѧм пѧпел от пѧра

2. (co) стрѧскам (*нещо*); подрѧждам, подрав- няѧм (*нещо*) чрез стрѧскаване: **~at teploměr** смѧкѧм, стрѧскам термомѧтър **3. (co)** на- клѧпѧм, клѧпя (*коса и под.*)

sklepn|í, -í ср. (свѧдесто) подзѧмѧ; избѧ, мазѧ; зѧмник: **~í hradu** подзѧмѧ на зѧмѧк

sklepn|í, -í, -í 1. кѧйто се отнѧся кѧм мазѧ, избѧ, подзѧмѧ; избѧн, подзѧмен: **~í prostor** избѧно помещѧние; **~í vinárnická** винѧрна в подзѧ- мѧе; подзѧмна винѧрна, мехѧнѧ **2. в съчет. ~í hospodářství** *спец.* винѧрство и пивѧварство (*производство и съхранѧние на вино и бѧра*)

sklepnice, -e ж. остар. кѧлнерка

sklepník, -a м. остар. 1. кѧлнер: **vrchní ~** главѧн кѧлнер **2.** виночѧрпец: **fráter ~** брат(ѧт)-ви- ночѧрпец (*в манастир*)

sklep|nout, -nu св. 1. (co; co s/z čeho) изтѧпам, изтѧрся, отѧрся (*нещо; нещо от нещо*): **~nout sníh s/z čepice** изтѧпам сняг от шѧпка; **~nout popel z cigarety** изтѧрся, изтѧрсѧм пѧпел от цѧгѧра **2. (co)** подравнѧ, изравнѧ (*нещо*) чрез стрѧскаване, чрез чѧкване: **~nout karty** съберѧ, приберѧ кѧрти; **~nout přečnávající cihlu** чѧк- на и изравнѧ стѧрчѧща навѧн тѧхла **3. (co)** стрѧскам, смѧкна (*нещо*): **~nout teploměr** стрѧ- скам, смѧкна термомѧтър **4. (co)** сплѧскам, смѧчкам (*нещо*) чрез наклѧпѧване **5. (co)** разг. измайсторѧ, изчѧкам, скоѧвѧ набѧрзо (*нещо*)

sklerotick|ý [-ty-], -á, -é мед. 1. склерозѧрал: **~á tkáň** склерозѧрала тѧкан **2.** склеротичен: **~ý člověk** склеротѧк; склеротичѧн човѧк

skleróza, -y ж. мед. склерѧза

sklesle нар. отпѧднало, отпѧснато, вѧло, унѧло, угнетѧно, потѧснато, изнурѧно, смѧзано, съ- сѧпано: **vlajka visí ~** зѧмето висѧ отпѧснато; **vypadala ~** тѧ изглѧждаше смѧзана, съсѧпана, сѧкаш ѧ бѧха потѧнали всѧчките гемѧи; **~ se usmát** усмѧхна се унѧло, вѧло

skleslost, -i ж. отпѧдналост, отпѧснатост; из- нурѧност, вѧлост; унѧние, унѧлост; угнетѧ- ност, потѧснатост: **~ tělesných sil** отпѧдналост на физѧческите сѧли; **~ ducha** унѧние на духѧ; **nervová ~** нѧрвна отпѧдналост, умѧра; **oddá- vat se ~i** отдѧѧм се, поддѧѧм се на унѧние

sklesl|ý, -á, -é 1. навѧден, привѧден, отпѧснат: **~á hlava** привѧдена глава; **~á ramena** отпѧ- снати раменѧ **2.** отпѧднал, изнурѧн, угнетѧн, потѧснат, унѧл, вѧл: **~á nálada** унѧло на- строѧние; **vrátil se velmi ~ý** тѧй се вѧрна мѧго угнетѧн

skles|nout, -nu св. книж. малко остар. 1. от- пѧсна се, спѧсна се, пѧдна: **~nout na židli** отпѧсна се на стѧл; **slunce ~lo za hory** слѧнцѧто се спѧсна, скрѧ се зад планинѧта; **~nout do**

а) скрия, слѡжа някого, нѣщо под стѣклен похлупак (за да го запазя за себе си) **б) ирон.** трепѣря над някого, над нѣщо; не давам прашинка да падне върху някого (прекалено се страхувам да не го загубя); **nedat si něco za ~o**, по-често **za rámeček** разг. не си окача нѣщо в рамка; не се гордѣя с нѣщо; **jít na ~o жарг.** отивам на чашка, отивам да пийна нѣщо; **vypít jedno ~o жарг.** изпия една чаша (бѣра); цапна му една бѣра; **troubit na ~o жарг.** надигам бутылката, пия направо от бутылката **4. само мн. skl|a, skel** стѣклá, очилá, лорнѣт: **mít, nosit silná, tlustá ~a** нѡся силни очилá, **svět|** **růžovými, černými ~y** глѣдам (на светá) през розови, през чѣрни очилá

sklobeton, -u м. строит. стѣклобетон
sklocement, -u м. строит. стѣклоцимент
sklolaminát, -u м. техн. стѣклопласт
sklomalb|a, -y ж. изобр. стѣклопис
sklon, -u м. 1. наклѡн: ~ **střechy** наклѡн на покрив; ~ **písma** наклѡн на почерк **2.** накланяне, скланяне, навѣждане, свѣждане: ~ **hlavy** свѣждане на главá **3. (k čemu)** склѡнност, наклѡнност, предразположение, диспозиция (към нещo): **povahové ~y** предразположения на характера; **zločinecké ~y** престѣпни наклѡнности; **literární ~y** влечѣние към литературата; ~ **k nemoci** предразположение към болест; ~ **k romantizmu** тенденция към романтизм; романтични склѡнности

sklon|ek, -ku м. книж. край, превáл, зàник, зàлез (обикн. за време): ~ **ek týdne** край на сѣдмичатá; **na ~ku dne** в края на деня; **na ~ku života** в зàлеза на живѡта

sklon|it, -ím св. (co) склоня, наклоня, сведá, наведá (нещo): ~ **it hlavu na prsa** склоня, отпѹсна главá на гърдите; ~ **it prapory** сведá знаменá; ~ **il před ním koleno** книж. тѡй колѣнчи пред нѣго; **nic ducha ne~í** прен. нѣщо не мѡже да покѡряе **čelo, šíjí** преклоня, превия главá, шия пред някого; покоря се, подчиня се на някого

sklon|it se, -ím se св. 1. наведá се, сведá се, наклоня се: ~ **it se ve dveřích** наведá се, когáто минáвам през вратáта; ~ **ila se nad knížkou** тя се навѣде над книгата; ~ **it se před velkými objevy** прен. преклоня се пред великите открития; ~ **it se před hrubou silou** прен. подчиня се на грубата сила **2. третол. обикн. мин. -il se (k čemu)** книж. отиде/отиваше, клонѣше (към нещo); приближи се (до нещo): **slunce se ~ilo k obzoru** слънцето се спѹсна

към хоризѡнта; слънцето отиваше на зàлез; **půlnoc se ~ila k ránu** превáляше полунощ, клонѣше към ѹтрото; ~ **ilo se k podzimu** безл. приближи есен, усѣти се есентá; **svah byl ~ěn k jihu** склѡнът се спѹскаше на юг

skloňován|í, -í ср. език. склѡнение, деклинация
skloň|ovat, -uji|разг. -uju нескв. (co) език. склánям (нещo)

sklop|it, -ím св. (co) спѹсна (нещo) изправено; склоня, сведá, наведá (нещo): ~ **it stolek ve vlaku** спѹсна (подвижна) масичка във влак; **klobouk ~ený do čela** нахлѹпена на чѣлѡто шапка; ~ **it oči k zemi** сведá очи към земята; **pes ~il uši, ocas** кѹчето провѣси уши, опáшка

sklopn|ý, -á, -é сгъвæм, сгъвæщ се; падащ; подвижен: ~ **ý stůl** подвижна, спѹскаща се маса; ~ **é sedadlo** подвижна, изправяща и спѹскаща се седалка; ~ **ý most** техн. разтвæрящ се, вдигащ се, подвижен мѡст; ~ **ý vozík** техн. самосвáлна вагонѣтка

sklouben|í, -í ср. 1. здравѡ свѣрзване, съединяване: ~ **í teorie s praxí** (здравѡ) свѣрзване на теѡрия и прáктика **2. анат.** съчленѣние (на стави)

skloub|it, -ím св. (co s čím; co) 1. свѣржа, съединя, склѹча здравѡ, спѡя (нещo с нещo): ~ **it ruce jako v prosbě** склѹча умолително, умоляващо ръце **2. книж.** свѣржа, спѡя, съгласувам, крѣпко съединя, обединя (нещo с нещo): ~ **it slova ve věty** свѣржа дѹми в изречѣния

sklou|závat, -závám, остар. sklou|zat, -zám/-žu|книж. -ži нескв. (odkud, kam) хлѣзвам се, плѣзвам се, смѣквам се с плѣзгане надѡлу; изхлѣзвам се (отнякъде, някъде): **lod'ka ~zává po proudu** лѡдката се нѡси, плѣзга се надѡлу по течѣнието; ~ **zával pohledem z jednoho na druhého** пѡгледът му се плѣзгаше, **do vyjetých kolejí** нубл. трѣгвам по утѣпкани пѣтища

sklouz|nout, -nu св. 1. (odkud; kam) хлѣзна се, плѣзна се, смѣкна се с плѣзгане надѡлу; изхлѣз се, изсѹля се (отнякъде, някъде): **prsten jí ~l s prstu** прѣстенът се изхлѣзи от прѣста ѱ; ~ **la s/z posteje** тя се измѣкна, изхлѣзи, изсѹли от леглѡто; ~ **l očima na zem** тѡй плѣзна пѡглед към земята; **slunce ~lo za hory** прен. слънцето се спѹсна, залѣзе зад планинатá; **mladí lehce ~nou na šikmou plochu** прен. млáдите лѣсно се подхлѣзват по наклонѣнатá плѡскост **2.** подхлѣзна се: ~ **nout na náledí** подхлѣзна се на лѣд, на залѣдено (мýсто); ~ **nout na ohryzku** подхлѣзваше **jedn|né ~nout** мнѡго лѣсно е да се подхлѣзнеш, да

изпаднеш в грешка, да направиш грешка **3.** (*do čeho*) публ. изпадна (*в нещо*); подхлъзна се (*към нещо, в нещо*): **~nout do schematizmu** изпадна в схематизъм

sklouznout se, -nu se св. (с)пъсна се по пързалка; пързулна се: **jít se ~nout** отивам да се (с)пъсна по пързалка, да се пързулна; **rád se ~ne po klouzačce** той обича да се пързала на пързалката, да се (с)пъска по пързалката

sklovín|a, -y ж. **1.** стъкл. разтопено, стопено стъкло; стъкломаса, стъклена маса, стъклена глазúra **2.** анат. зъбен емайл

sklovit|ý, -á, -é **1.** стъкловиден, стъклоподобен, стъклообразен **2.** прен. изцъклен, оцъклен (*за поглед и под.*)

skluz-, -u м. **1.** подхлъзване, хлъзване, плъзгане: **~ po blátě** подхлъзване в калта **2.** филм. швенк, швенкуване (*плавно преместване на камерата от един обект към друг*) **3.** техн. жлеб, улей: **~ na dříví** трупоспускател; **~ na těsto** тестопързалка **4.** геол. свлачище **5.** мор. клюз: **kotevní** ~ котвен клюз; **řetězový** ~ палубен клюз **6.** мор. слип (*съоръжение за спускане или изтегляне на кораби*) **7.** икон. изоставане, неизпълнение, закъснение (*в производство и под.*): **vyrovnat ~ ve výrobě** навъксам изоставане в производство

skluzav|ka, -ky ж. пързалка (*детска, за развлечение и под.*): **~ka do bazénu** водна пързалка; пързалка за спускане в басейн; **sjet po ~ce** спусна се по пързалка

skluznic|e, -e ж. спорт. долна плъзгаща се повърхност на ска или шейна

skob|a, -y ж. **1.** скоба, кюка: **pověsit obraz na ~u** закача картина на кюка; **tesařská ~a** техн. ~~оттържовна скоба~~ **ножа** нос като кюка, орлов нос **2.** прен. експр. клон (*за нос*)

skobičk|a, -y ж. **1.** умал. скобка, скобичка **2.** канц. кламер

skoč|it, -ím св. **1.** (*kam; odkud; přes co*) скоча (*някъде, отнякъде*); прескоча (*нещо*); скоча (*над нещо; под нещо; през нещо*): **~it do výše** скоча на височина; **~it přes příkop** прескоча ров; скоча през ров; **~it ze stromu** скоча от дърво; **~it na koně, do tramvaje** скоча, метна се на кон, в трамвай; **~it po hlavě/hlavou do vody** хвърля се във водата с главата надолу; **~it z okna** скоча, хвърля се от прозорец; **~it do výšky, do dálky** спорт. скоча на височина, навън **~it na hlavě** спорт. скоча на главата **~it někomu do řeči** прекъсна някого, когато говори; **~it pro někoho do ohně** готов съм да

вляза в огъня за някого **2.** (*kam*) експр. хвърля се, метна се, устремя се, скоча (*някъде*): **~it někomu kolem krku** хвърля се, увисна на врата на някого; **~it k telefonu** хвърля се към телефона

skočit **2.** **~it** **3.** **~it** **4.** **~it** **5.** **~it** **6.** **~it** **7.** **~it** **8.** **~it** **9.** **~it** **10.** **~it** **11.** **~it** **12.** **~it** **13.** **~it** **14.** **~it** **15.** **~it** **16.** **~it** **17.** **~it** **18.** **~it** **19.** **~it** **20.** **~it** **21.** **~it** **22.** **~it** **23.** **~it** **24.** **~it** **25.** **~it** **26.** **~it** **27.** **~it** **28.** **~it** **29.** **~it** **30.** **~it** **31.** **~it** **32.** **~it** **33.** **~it** **34.** **~it** **35.** **~it** **36.** **~it** **37.** **~it** **38.** **~it** **39.** **~it** **40.** **~it** **41.** **~it** **42.** **~it** **43.** **~it** **44.** **~it** **45.** **~it** **46.** **~it** **47.** **~it** **48.** **~it** **49.** **~it** **50.** **~it** **51.** **~it** **52.** **~it** **53.** **~it** **54.** **~it** **55.** **~it** **56.** **~it** **57.** **~it** **58.** **~it** **59.** **~it** **60.** **~it** **61.** **~it** **62.** **~it** **63.** **~it** **64.** **~it** **65.** **~it** **66.** **~it** **67.** **~it** **68.** **~it** **69.** **~it** **70.** **~it** **71.** **~it** **72.** **~it** **73.** **~it** **74.** **~it** **75.** **~it** **76.** **~it** **77.** **~it** **78.** **~it** **79.** **~it** **80.** **~it** **81.** **~it** **82.** **~it** **83.** **~it** **84.** **~it** **85.** **~it** **86.** **~it** **87.** **~it** **88.** **~it** **89.** **~it** **90.** **~it** **91.** **~it** **92.** **~it** **93.** **~it** **94.** **~it** **95.** **~it** **96.** **~it** **97.** **~it** **98.** **~it** **99.** **~it** **100.** **~it**

ше откъде да започне, с какво да се захване най-напред **3.** (*po kot, po čem; na koho, na so*) нахвърля се (*върху някого, върху нещо*); нападна (*някого, нещо*): **~il po něm** той се нахвърли над него

skočit **2.** **~it** **3.** **~it** **4.** **~it** **5.** **~it** **6.** **~it** **7.** **~it** **8.** **~it** **9.** **~it** **10.** **~it** **11.** **~it** **12.** **~it** **13.** **~it** **14.** **~it** **15.** **~it** **16.** **~it** **17.** **~it** **18.** **~it** **19.** **~it** **20.** **~it** **21.** **~it** **22.** **~it** **23.** **~it** **24.** **~it** **25.** **~it** **26.** **~it** **27.** **~it** **28.** **~it** **29.** **~it** **30.** **~it** **31.** **~it** **32.** **~it** **33.** **~it** **34.** **~it** **35.** **~it** **36.** **~it** **37.** **~it** **38.** **~it** **39.** **~it** **40.** **~it** **41.** **~it** **42.** **~it** **43.** **~it** **44.** **~it** **45.** **~it** **46.** **~it** **47.** **~it** **48.** **~it** **49.** **~it** **50.** **~it** **51.** **~it** **52.** **~it** **53.** **~it** **54.** **~it** **55.** **~it** **56.** **~it** **57.** **~it** **58.** **~it** **59.** **~it** **60.** **~it** **61.** **~it** **62.** **~it** **63.** **~it** **64.** **~it** **65.** **~it** **66.** **~it** **67.** **~it** **68.** **~it** **69.** **~it** **70.** **~it** **71.** **~it** **72.** **~it** **73.** **~it** **74.** **~it** **75.** **~it** **76.** **~it** **77.** **~it** **78.** **~it** **79.** **~it** **80.** **~it** **81.** **~it** **82.** **~it** **83.** **~it** **84.** **~it** **85.** **~it** **86.** **~it** **87.** **~it** **88.** **~it** **89.** **~it** **90.** **~it** **91.** **~it** **92.** **~it** **93.** **~it** **94.** **~it** **95.** **~it** **96.** **~it** **97.** **~it** **98.** **~it** **99.** **~it** **100.** **~it**

наха се за косите; счепкаха се **4.** (*po čem*) експр. проявя голям интерес (*към нещо*); хвана се, вържа се (*на нещо*): **každý po té novince ~il** експр. всички надстриха уши, като чува новина

skočit **2.** **~it** **3.** **~it** **4.** **~it** **5.** **~it** **6.** **~it** **7.** **~it** **8.** **~it** **9.** **~it** **10.** **~it** **11.** **~it** **12.** **~it** **13.** **~it** **14.** **~it** **15.** **~it** **16.** **~it** **17.** **~it** **18.** **~it** **19.** **~it** **20.** **~it** **21.** **~it** **22.** **~it** **23.** **~it** **24.** **~it** **25.** **~it** **26.** **~it** **27.** **~it** **28.** **~it** **29.** **~it** **30.** **~it** **31.** **~it** **32.** **~it** **33.** **~it** **34.** **~it** **35.** **~it** **36.** **~it** **37.** **~it** **38.** **~it** **39.** **~it** **40.** **~it** **41.** **~it** **42.** **~it** **43.** **~it** **44.** **~it** **45.** **~it** **46.** **~it** **47.** **~it** **48.** **~it** **49.** **~it** **50.** **~it** **51.** **~it** **52.** **~it** **53.** **~it** **54.** **~it** **55.** **~it** **56.** **~it** **57.** **~it** **58.** **~it** **59.** **~it** **60.** **~it** **61.** **~it** **62.** **~it** **63.** **~it** **64.** **~it** **65.** **~it** **66.** **~it** **67.** **~it** **68.** **~it** **69.** **~it** **70.** **~it** **71.** **~it** **72.** **~it** **73.** **~it** **74.** **~it** **75.** **~it** **76.** **~it** **77.** **~it** **78.** **~it** **79.** **~it** **80.** **~it** **81.** **~it** **82.** **~it** **83.** **~it** **84.** **~it** **85.** **~it** **86.** **~it** **87.** **~it** **88.** **~it** **89.** **~it** **90.** **~it** **91.** **~it** **92.** **~it** **93.** **~it** **94.** **~it** **95.** **~it** **96.** **~it** **97.** **~it** **98.** **~it** **99.** **~it** **100.** **~it**

хвана се на нечия въдица; **nikdo ti na to ne~í** никой няма да се хване на въдицата ти, няма да ти повярва **5.** обикн. третол. **~í** скочи, прескочи, изскочи, появи се внезапно (*за предмети*): **plamen ~il na sousední dům** пламъкът прескочи, прехвърли се върху съседната къща; **rtuť v teploměru ~ila do výše** живакът на термометъра се вдигна, отскочи нагоре; **ceny ~ily do výše** цените се вдигнаха, скочиха нагоре; **slzy jí ~ily do očí** сълзи изскочиха на очите ѝ; **do tváří jí ~ila červeně** **rozpaků** тя се изчерви от смущение; по лицето ѝ от смущение избиха червени петна; **srdce jí ~ilo až do hrdla** прен. сърцето ѝ се качи в гърлото; сърцето ѝ започна силно да бие (*от страх и под.*) **6.** (*pro koho, pro co; kam*) експр. изтичам, отида, отскоча, отбоя се (*някъде за някого, за нещо*): **~ mi do trafiky pro noviny** тичай, бягай да ми вземеш, да ми купиш вестник от будката; **~it pro doktora** изтичам, отида за лекар, да доведя, да извикам лекар; **~it (si) do města** отида, отскоча до град; **~it si zatelefonovat** отскоча да телефонирам **7.** обикн. **skočit si** експр. потанцувам: **~ili si spolu (na zábavě)** потанцуваха заедно (*на забавата*)

skok, -u м. **1.** скок, скачане, прескок, прескачане: **~ přes překážku** скок над препятствие; **~ padákem** скок с парашют; **~ do neznáma, do tmy** прен. скок в неизвестното, в мрак; **~ vysoký, daleký** спорт. скок (на) височина, (на) дължина; **~ o tyči** спорт. овчарски скок; **~y na lyžích** спорт. ски-скокове; **~y do vody** спорт. скокове във вода, водни скокове; **dvojitý, trojitý** ~ спорт. двобен, тробен скок (*във фигурното пързаяне*) **2.** експр. скоклив танц: **hrát do ~u** свиря на ритмичен инструмент

skočit **2.** **~it** **3.** **~it** **4.** **~it** **5.** **~it** **6.** **~it** **7.** **~it** **8.** **~it** **9.** **~it** **10.** **~it** **11.** **~it** **12.** **~it** **13.** **~it** **14.** **~it** **15.** **~it** **16.** **~it** **17.** **~it** **18.** **~it** **19.** **~it** **20.** **~it** **21.** **~it** **22.** **~it** **23.** **~it** **24.** **~it** **25.** **~it** **26.** **~it** **27.** **~it** **28.** **~it** **29.** **~it** **30.** **~it** **31.** **~it** **32.** **~it** **33.** **~it** **34.** **~it** **35.** **~it** **36.** **~it** **37.** **~it** **38.** **~it** **39.** **~it** **40.** **~it** **41.** **~it** **42.** **~it** **43.** **~it** **44.** **~it** **45.** **~it** **46.** **~it** **47.** **~it** **48.** **~it** **49.** **~it** **50.** **~it** **51.** **~it** **52.** **~it** **53.** **~it** **54.** **~it** **55.** **~it** **56.** **~it** **57.** **~it** **58.** **~it** **59.** **~it** **60.** **~it** **61.** **~it** **62.** **~it** **63.** **~it** **64.** **~it** **65.** **~it** **66.** **~it** **67.** **~it** **68.** **~it** **69.** **~it** **70.** **~it** **71.** **~it** **72.** **~it** **73.** **~it** **74.** **~it** **75.** **~it** **76.** **~it** **77.** **~it** **78.** **~it** **79.** **~it** **80.** **~it** **81.** **~it** **82.** **~it** **83.** **~it** **84.** **~it** **85.** **~it** **86.** **~it** **87.** **~it** **88.** **~it** **89.** **~it** **90.** **~it** **91.** **~it** **92.** **~it** **93.** **~it** **94.** **~it** **95.** **~it** **96.** **~it** **97.** **~it** **98.** **~it** **99.** **~it** **100.** **~it**

до ~u танцува му се, скача му се от радост; **není mu do ~u** не му е до танци **3.** малко, миг, минútka (*за кратко време*): **zastavit se, přijít**

на ~ отбѣя се, отѣда нѣкъде за мѣлко, за минѣтка **4.** еднѣ крачка (*за близко разстояние*): **je k nim** ~ до тях е еднѣ крачка; до тях е съвсѣм близо; тѣ са на еднѣ крачка оттѣк **5.** *експр.* рѣзка промѣна; скок: **vývoj ve skocích** скокообразно развитіе; **myšlenkový** ~ скѣк в мисленето

skokan, -u *м.* **1.** скѣкльѣ **2.** скачѣч; състезѣтел по скѣчане: **výborný** ~ отличен скачѣч; **lyžařský můstek pro** ~у шѣнца, трамплин за състезѣтели по ски-скѣкове; **tramvajový ~i** *експр. пейѣор.* хѣра, който скѣчат от трамвай или в трамвай в движеніе **3.** *спорт.* кон за ездѣ с препѣятствия **4.** *зоол.* вѣдна жѣба (*Rana*)

skokank|a, -y *ж.* **1.** скѣкла **2.** женѣ скачѣч; скачѣчка

skokansk|ý, -á, -é който се отнѣся към скачѣч, към скѣчане: **~á věž** кѣла за скѣкове, за скѣчане; **~ý můstek** шѣнца, трамплин за ски-скѣкове; **~á soutěž** състезѣние по скѣчане, по скѣкове

skokem *нар.* бѣрзо; с едѣн скѣк; изведнѣж; като стрелѣ; на едѣн пѣт: **~ byl u dveří** с едѣн скок той стѣгна до вратѣта; **~ letět do domu po schodech** бѣрзо, на едѣн дѣх стѣгам до кѣщи; взѣмам стѣлбите на едѣн дѣх

skolióz|a, -y *ж. мед.* сколиѣза

skol|it, -ím *св. (кого, со) книж.* повалѣ, поразѣ, сразѣ (*някого, неѣцо*) с едѣн ѣдар; убѣя (*някого*): **~it protivníka** повалѣ прѣтѣвник; **~it jelena** поразѣ, застрѣлям елѣн

skomír|at, -ám *несв. книж.* **1.** чѣзна, слабѣя, линѣя, крѣя, гѣсна; умѣрам: **~at hladem, zimou** умѣрам от глѣд, от стѣд; **~at strachy** *експр.* умѣрам от стрѣх **2.** отмѣрам, запѣдам, угѣсам, мѣждѣкам, вегетѣрам, слабѣя, отслабѣвам: **~ající společenský řád** отмѣраш, издѣхващ общѣствен стрѣй; **spolek živořil, ~al** дрѣжеството вегетѣраше, запѣдаше; **světlo ~alo** светлинѣта едѣвѣ мѣждѣкаше, гѣснеше; **~ající naděje** *прен.* гѣснѣщи надѣжди

skon, -u *м. книж.* кончѣна, смѣрт: **zpráva o jeho ~u** вѣст за нѣговѣта кончѣна

skonán|í, -í *ср. остар.* **1.** кончѣна, смѣрт, обикн. в сѣчет. **do ~í** до смѣрттѣ (си), цѣл живѣт, завѣнаги: **ja vám budu vděčná do ~í** ще съм ви признѣтелна цѣл живѣт **2.** край, свѣршек, обикн. в сѣчет. **do ~í světa** до краѣ, до свѣршека на светѣ

skon|at, -ám *св. книж.* умрѣ, (с)помѣна се, почѣна: **náhle ~al** той вnezѣпно почѣна, вnezѣпно се помѣна

skonc|ovat, -uji/разг. -uju *св. 1. (со)* завѣрша, привѣрша, закрѣя, приклѣча (*неѣцо*): **~ovat spor, debatu** приклѣча спѣр, закрѣя дебѣти;

~ovat nějak tu celou záležitost (s někým)

приклѣча нѣкак си слѣчая, работѣта (с нѣкого) **2. (s čím)** свѣрша, престѣна да се занимавам (*с неѣцо*): **~ovat s minulostí, se starými metodami** свѣрша с мѣналото, със старѣте мѣтоди **3. (s kým)** уредѣ (си) смѣтките, разчѣстя (си) смѣтките (*с някого*); ликвидѣрам (*някого*): **~ovat se zrádci** уредѣ (си) смѣтките с прѣдѣтели

skonč|it, -ím *св. 1. (со; —)* свѣрша, завѣрша, привѣрша, приклѣча (*неѣцо*): **~it úkol** завѣрша, приклѣча задѣча; **~it školu** завѣрша учѣлище; **tím jsem ~il** с товѣ, с тѣзи дѣми завѣршвам (*в реч и под.*); **považuji záležitost za ~enou** смѣтам слѣчая за приклѣчен **2. еѣфем.** помѣна се, почѣна, умрѣ, свѣрша: **~il v mukách** той свѣрши, помѣна се, почѣна в страдѣния; **~it sebevraždou** свѣрша, завѣрша със самоубѣйство **3. (kde; рядомъ jak)** прѣкарѣм послѣдните (си) дни (*нѣкъде*); свѣрша (*нѣкъде*); попѣдна накрѣя (*нѣкъде*) (обикн. *неблагоприятно*): **~it v kriminále** свѣрша в пандѣза, в затѣора; **ty jednou špatně ~íš** злѣ ще свѣршиши; нѣкой пѣт ще си изпѣтиши; **~it v soutěži na posledním místě** наредѣ се на послѣдно мѣсто, заѣма послѣдно мѣсто в състезѣние; **míč ~il v síti** *спорт.* топката завѣрши в мрѣжѣта **4. (s čím)** свѣрша, разчѣстя си смѣтките, ликвидѣрам, приклѣча, нѣмам пѣвече рабѣта (*с неѣцо*): **s tím jsem ~il** нѣма пѣвече да се разпѣвам с товѣ, да говорѣя за товѣ; **s tebou jsem ~il** нѣма пѣвече да се занимавам с тѣбе

skonč|it (se), -ím (se) *св. 1. обикн. третол. -í (se)* свѣрши (се), (из)мѣне, изтечѣ, премѣне, престѣне: **válka (se) ~ila** войнѣта свѣрши; **lhůta brzo ~í** срѣкѣт скѣро ще мѣне, ще изтечѣ; **prázdniny už ~ily** вакѣнцията изтечѣ, измѣна, свѣрши **2. обикн. skonč|it, третол. -í (jak; jak s kým) приклѣчи, свѣрши, завѣрши (*нѣкак; с някого*): **utkáni ~ilo nerozhodně** срѣщѣта завѣрши наравно, с равен резултѣт; **pokus ~il nezdarem** ѣпитѣт завѣрши с неуспѣх**

skop|at, -u/-ám *св. 1. (со)* подравнѣя, изравнѣя (*неѣцо*) чрез копѣне; прѣкопѣя, разкопѣя (*неѣцо*) (*за да го подравнѣя, изравнѣя*): **~at břeh** подравнѣя брѣг (чрез копѣне) **2. (со odkud, kam) изрѣтам, избѣтам, рѣтна, отхѣрля (*неѣцо отнѣкъде, нѣкъде*): **~at kousky uhlí se schoďu** изрѣтам парчѣта вѣглища от стѣлбище; **dítě ~alo peřinku na zem** детѣто изрѣта, отхѣрли завѣвката на земѣта**

skopáv|at, -ám *несв. 1. (со)* подравнѣявам, изравнѣявам (*неѣцо*) чрез копѣне; разкопѣвам, прѣкопѣвам (*неѣцо*) (*за да го подравнѣя, из-*

равня): **~at pahrbek** разкопавам хълм, изда-
тина, възвишение (*за да го изравня, под-
равня*); **~at zledovatělý sníh** разкопавам за-
мръзнал сняг **2.** (*со odkud, kam*) избутвам,
отхвърлям, изритвам (*нещо отнякъде,
някъде*): **~at koberce** събирам килими с ритане
skopčák, -a *м. пейор.* дойчо, шваба, немec
skop|ec, -ce *м.* скопѐн овѐн: **maso ze ~ce** ов-
нешко месò

skopičín|a, -y *ж. разг. експр.* магария, лудория,
безобразие: **klukovské ~y** момчешки мага-
рии; **vyvádět ~y** върша магарии, безобразия
skop|nout, -nu *св. 1.* (*со*) изравня, подравня
(*нещо*) чрез копване; копна, прекопая, раз-
копая (*нещо*) (*за да го изравня, подравня*):
~nout nerovný svah прекопая, разкопая не-
равен склòн (*за да го изравня*) **2.** (*со odkud,
kam*) ритна, отмѣтна (с крак) (*нещо*); изчистя
(с крак) (*нещо отнякъде, някъде*): **~nout
zaschlé bláto** изчистя (с крак) засъхнала кал;
~nout hlínu z bot изчистя (с крак) прѣст от
обувки; **~nout peřinu na zem** ритна, отмѣтна
(с крак) завивка на земята; **~nout (při skoku)
laťku** събора лѣтва (при скòк); **~nout si palec**
ударя си палеца на кракà

skopov|á, -é *ж.* овнешко пѣчено
skopov|é, -ého *ср.* овнешко (месò): **~é na rožni**
овнешко на шип

skopovic|e, -e *ж. кожар.* овча кòжа
skopov|ý, -á, -é овнешки, овчи: **~ý brav** събир.
овце; овни, овце и скопѐни овни; **~ý lůj** овча
лòж

skóre *нескл. ср. спорт.* резултàт; тòчки; тòчков,
гòлов резултàт; тòчкова, гòлова разлика:
konečně ~ zápasu je 5:3 крайният резултàт от
срещата е 5:3; **třetí a čtvrté mužstvo v tabulce
má stejné ~** в класирането трѣтият и чет-
въртият отбòр имат еднакъв брòй тòчки;
upravit ~ *публ.* отбелѣжа гòл

skor|ec, -ce *м. в съчет.* **~ec vodní** *зоол.* воден
кòс, воден скорѣц (*Cinclus cinclus*)

skoro I *нар.* почти: **přichází ~ každý den** идва
почти всѣки дѣн; **je to ~ jisté** почти сигурно е;
je to ~ totéž почти, приблизително еднò и същò
е; **~ bych byl zapomněl** мàлко остàна да за-
бравя; за мàлко щях да забравя; **~ nejedl** тòй
почти не яде; почти не è ял; **nápady ~ uličnické**
съвсѣм, напѣлно хулигàнски хрúмвания

skoro II *част.* пò-скòро; изглѣжда; струва ми
се (*за несигурност*): **~ bych vám to neradil**
пò-скòро не бих ви съветвал ...; **~ bych řekl,
že...** бих кàзал пò-скòро, че...; **~ takové to bude**
изглѣжда, вероятно ще бѣде така

skoromajitel, -e *м.* най-вероятният бѣдещ сòб-

ственик, бѣдещ притежàтел: **~ nového domku**
най-вероятният бѣдещ сòбственик на нòв дом,
на нòва къща; **~ mistrovského zlatého věnce**
най-вероятният притежàтел на шампиòнско
златò

skorosamizdat, -u *м.* (почти) сàмиздатско пе-
чатно издàние; полýлегàлно произведѣние, из-
дàние: **hackerský ~** хàкерско полýлегàлно из-
дàние

skor|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. спорт.* публ.
постигам/постигна, отбелязвам/отбелѣжа
тòчки; постигам/постигна резултàт; отбе-
лязвам/отбелѣжа гòл(ове)

skorozávodník, -a *м.* състезàтел-непрофесио-
налист: **sjezdovky pro ~y** ски-писти за не-
професионалисти

skořáp|ka, -ky *ж. 1.* черúпка (*на яйце*): **prasklá
~ka** пúкната, спúкана черúпка; **kuře se vy-
klubalo ze ~ky** пилето се излúпи от черúпката

♦ **zadečku** младѣж, кòйто има òще жѣлто, има
òще мляко около устàта **2.** черúпка (*на орехи,
фъстъци и под.*): **rozmačknout ~ku** счúпя
черúпка; **vyloupnout jádro ze ~y** обѣля ядка
от черúпка; извадя ядка от черúпка; **shodit ~u
sobectví** *прен.* разчúпя, счúпя черúпката, об-
вивката на егоизма **3.** *остар.* раковина (*на
охлюв, мида и под.*): **žít jako hlemýzď ve ~ce**
прен. живѣя, затвòрил съм се като òхлюв в
черúпката (си) **4.** *строит.* черúпка, обвивка:
lomená ~ka черúпка с вълнообразно сечѣние;
železobetonová ~ka железобетòнна черúпка
5. *рядко* нѣщо, кòето е подобно на черúпка:
stříbrná ~ka hodinek сребърна лúковица на
часòвник; **chodit v tenkých ~kách** нòся лѣки
обувчици; **taková ~ka se lehce potopí** такава
черúпка, такава коритò лѣсно ще потѣне (*за
лодка*); **stará kamenná ~ka** стàра кàменна
къщичка

skořepin|a, -y *ж. 1.* *остар.* черúпка, брòня, ра-
ковина: **želví ~a** брòня, черúпка на костенúрка;
vetchá ~a těla *прен.* изнòсен съсѣд на тяло,
похабѣна телѣсна обвивка **2.** *спец. строит.*
черúпка, обвивка: **mřížová, válcová ~a** мрѣ-
жеста, цилиндрична черúпка; **střešní ~a** пò-
кривна черúпка **3.** нѣщо, кòето е подобно на
черúпка: **dál už se svou ~ou se neodvází** тòй
няма да посмѣе да отиде пò-натàтък със свòето
коритò, със свòята лòдка черúпка

skořepinov|ý, -á, -é черúпков, черúпчест; че-
рупковиден; кòйто се отнàся към черúпка, към
обвивка: **~á konstrukce** *строит.* черúпкова
конструкция

skořic|e, -e *ж.* канѣла

skořicovník, -u *м. бот.* канѣлено дърво (Cinnamomum)

skořicov|ý, -á, -é **1.** канѣлен; кѡйто съдържа канѣла: **~á vůně** аромат, уханіе на канѣла; **~ý cukr** канѣлена захар **2. остар.** канѣлен, кафенікаво-червѣн; кѡйто е с цвѣт на канѣла: **~á barva** цвѣт на канѣла, канѣлен цвѣт

skos|it, -ím *св. 1. (co)* покосѣ, окосѣ (*нещо*): **~it trávu** окосѣ тревѣ; **~it louku** окосѣ ливѣда **2. (co)** пожѣна, ожѣна (*нещо*): **~it obilí** ожѣна житѡ; **klesla jako ~ená** *прен.* тѣ падна като покосѣна **3. (koho – вин.) прен. експр. книж. погубѣ, покосѣ (*някого*): **epidemie ~ila mnoho lidí** епидѣмията покосѣ, погуби много хора**

skot I, разг. škot, -a *м. експр.* скѣпѣрник, пинтія, цицїя, стїпца, скрѣндза

skot II, -u *м. събир.* ѣдър рогѣт добитѣк (*крави, волове, бикове*): **jateční ~** клѣничен добитѣк, добитѣк за кланѣ; **plemenný ~** добитѣк за разплѡд

skotač|na, -ny *ж., обикн. мн. skotač|ny, -n* *експр.* лудорїи, магарїи: **provádět ~ny** върша лудорїи, лудувам

skotač|it, -ím *несв. експр.* лудувам, лудѣя, палувам; върша немїрства (*за деца*): **děti ~í na dvoře** децѣта лудуват на двѡра; **veverky ~í v stromech** кѣтеричките палуват по дървѣтата

skotačiv|ý, -á, -é немїрен, пѣлав; бѣен, подвїжен, скоклїв: **~é děti** пѣлави децѣ; **~ý potok** *прен.* немїрен, пѣлав потѡк

skoták, -a *м. остар.* **1.** говедѣр: **sloužil za ~a** тѡй бѣше говедѣр **2. експр.** немїрник, пѣлавник, пѣкостник **3. рядко, нейор.** простѣк, грубїянин, говѣдо

skotsk|ý, -á, -é шотлѣндски: **~ý kraj** шотлѣндска носїя; **skotští dudáci** шотлѣндски гайдѣри; **~ý pléd** шотлѣндски плѣд (*карирано намѣтало*); **~á šetrnost** шотлѣндска пестелївост; **~á lakota** шотлѣндско скѣпѣрничество; **~á whisky** шотлѣндско ўиски; **~ý vzor** *текст.* шотлѣндско карѣ

skoul|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *св. (-; to s kým) разг. експр.* намѣря (му) леснїнѣта, колѣя, цѣката (*на нещо*); нагласѣ, уредѣ (*нещо с някого*): **umí to vždycky ~et** винаги му намиря колѣя; **skvěle to s ním ~el** тѡй се справи с нѣго блестѣщо **skoul|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se** *св. рядко* търкулна се, изтъркуля се, претъркуля се надѡлу: **klubičko se ~elo se schodů** кълбѣнцѣто се търкулна по стѣлбата; **po tvářích se jí ~ely slzy** по бѣзите ѝ се търкулнаха сълзї

skoupě *нар.* скѣпѣрнически, оскѣдно, мѣлко, слѣбо: **~ odměňovat** отпѣщам се, възнаграж-

давам скѣпѣрнически; **~ mluvit** говѡря мѣлко; **~ odpovídat** отговѣрям крѣтко

skoup|it, -ím *св. (co)* изкѣпя, изпокѣпя, накѣпя, изпонакѣпя (*много неща*): **~it po antikvariátech zbylé exempláře** изкѣпя от антиквѣрни магазини останалите (*некупени*) екземплѣри; **~it pozemky** (изпо)накѣпя позѣмлени имѡти

◆

хвѣща на всѣка вѣдица

skoup|ý, -á, -é **1. (-; na co)** скѣпѣрнически, стїснат, пестелїв (*в нещо*): **~á hospodyně** пестелїва, стїсната стопѣнка, домакїня; **být ~ý na korunu** много съм стїснат; голяма цицїя съм; кѡсѣма, стотїнката цѣпа на двѣ; **život ~ý na radosti** оскѣден откѣм рѣдѡсти живѡт; **~á pů-**

da

сѣм на дѣми; скѣпя си дѣумите; говѡря мѣлко **2.** пестелїв, оскѣден; сдѣржан: **~á slova** пестелїви дѣуми; **~é údaje** оскѣдни данни; **~é projevy lásky** сдѣржани прояви, їзблицї на любѡв; **~ý úsměv** скѣпѣрническа, сдѣржана усмївка

skous|nout, -nu *св. (co)* **1.** захѣпя, прехѣпя (*нещо*): **~nout si dolní ret** прехѣпя (си) дѡлната ўстна; **kůň ~l udidlo** кѡнят захѣпа юздѣчката, зѣбѣлеца; **co člověk musí ~nout** *прен.* кѡлко нещѣ їма да изпита, да понесѣ, да преглѣгне чѡвѣк; кѡлко нещѣ їма да (му) се слѣчат на чѡ-

◆

(něco) za zuby премълчѣ, преглѣгна (*нѣщо*) **2.** стїсна здравѡ (*зѣби и под.*): **pevně ~nout**

zuby

a čekej *експр.* овладѣй се, стїсни зѣби и чѣкай **skraj|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (co s/z čeho)* отрязвам, їзрязвам, орязвам (*нещо от нещо*): **~ovat kůrku chleba** їзрязвам, отрязвам корїчка на хлѣб

skrá|ň, -ně *ж. книж. поет.* слѣпоѡчие: **~ně pokryté šedinami** посивѣли слѣпоѡчїя

skrápěč, -e *м. техн.* оросїтел, напоїтелен канѣл

skrápě|t, -ím, 3. мн. -ěj|í/-í *несв. (co)* **1.** напрѣсквам, порѣсвам, оросѣвам, покѣпвам (*нещо*): **~ět kytici vodou** напрѣсквам букѣт с водѣ; **~ět podušku slzami** поливам, мѡкря възглѣвница сѣс сълзї **2. и zkrápě|t** поливам, заливам, облівам, мѡкря (*нещо*): **~ět uhelný prach** заливам, мѡкря вѣглищен прах

skráp|nout, третол. безл. -ne *св.* сїтно, мѣлко повалї, превалї, препрѣска, кѣпне (*за дѣжд и под.*): **v noci ~lo** през нощтѣ превалѣ, прекѣпа **skrblick|ý, -á, -é** **1.** ѣлчен, лѣком, ненасїтен: **~á obchodnická rodina** ѣлчно трѣгѡвско сѣмѣїство **2.** стїснат, скѣпѣрнически: **~á spořivost** скѣпѣрническа пестелївост

skrblik, **-a** *м.* скъперник, пинтия, циция, користолубец: **velký sobec** **a** ~ голям егоист и скъперник

skrblijit, **-ím** *несв. (-; čím; оstar. s čím)* пестя скъпернически (нещо); скъпя се, стиснат съм (на нещо): **celý život jen ~il** цял живот е бил скъперник; **~it (s) penězi** стискам (си) парите; **ne~it pochvalou** не си пестя похвалите; не се скъпя на похвали; **~it se slovy** скъпя си думите; говоря малко

skrčjek, **-ka** *м.* пейор. джуджѐ, завързак, фърфалак, пигмей: **ty ~ku!** руг. пигмей такъв! джуджѐ!

skrčenec, **-ce** *м.* археол. хокер; скелет от хокерно погребение; скелет със свити крака

skrčeně *нар.* сгърчено, свито, сгърбено, сгъшено: **sedět ~** седя сгърчен

skrčenjý, **-á**, **-é** **1.** сгърчен, свит, сгъшен, сгърбен: **ležet se ~ýma nohama** лежа със свити крака; **~á hrbatá postava** свита прегърбена, изгърбена фигура **2.** сбръчкан, сгърчен: **~ý nos** сбръчкан нос **3.** недорасъл; малък на ръст: **~ý mužik** дребно, недорасло мъжлѐ, човѐче

skrčjit, **-ím** *св. (со)* **1.** свия, сгъна, скръстя, сгърча, притисна към тялото (ръце, крака и под.): **~it pravou rukou** свия дясната ръка; **~it kolena k bradě** притисна коленѐ към брадата (в седнало положение); **~it ramena** свия раменѐ; **~it hlavu mezi ramena** сгърча, сгъша, скрия глава между раменѐте **2.** рядко сбръчкам, сгърча (нещо): **~it nos** сбръчкам нос

skrčjit se, **-ím se** **1.** сгъша се, сгърча се; сгъна се, свия се (на ѐр малък): **~it se pod peřinu** сгъша се под завивка; **~it se za strom, do koutka** свия се зад дърво, в ъгъл; **v nízkých dveřích se musel ~it** като минаваше през ниската врата, той трябваше да се наведе; **chaloupky se ~ily pod strání** *прен.* къщурките се бяха сгъшили под склѐна; **nezbylo, než se ~it a přizpůsobit se** *прен.* не оставаше нищо друго, освѐн да се подчиня и да се приспособя **2.** рядко свия се, сгъна се, прегъна се (за ръка, пръсти и под.) **3.** сбръчкам се, набръчкам се: **čelo se (mu) ~ilo přemýšlením** челѐто (му) се набръчка от мислене

skrčovat, **-uji/разг. -uju** *несв. (со)* **1.** свивам, сгъвам, сгърчвам, притискам към тялото (ръце, крака и под.): **~ovat nohu v koleně** сгъвам, свивам крак в колянѐто; **~ovat hlavu mezi límece kabátu** сгърчвам, сгъшвам, скриям глава в яката на палтѐ **2.** сбръчвам, сгърчвам (нещо): **~ovat nos** сбръчкам нос

skrčovat se, **-uji se/разг. -uju se** *несв. 1.* сгъшвам се, сгърчвам се, сгъвам се, свивам се (на ѐр малък): **~ovat se za keřem** свивам се зад

храст; **~ovat se před někým** *прен.* снишавам се пред някого; подчинявам се на някого; **stíny se ~ují** *прен.* сѐнките се скъсяват **2.** сбръчкам се, набръчкам се

skreč, **-e** *м.* спорт. **1.** ѓтказ, ѓтказване от състезание **2.** анулиране на резултати от спортна срѐща

skrejpr, **-u** *м.* техн. скрепер

skripta, **skript** *ср. мн.* (университѐтско) помагало (лекции, текстове, упражнения)

skrojlek, **-ku** *м.* **1.** крайшник (хляб): **čerstvý ~ek (chleba)** прѐсен крайшник (хляб); **sníst chléb do posledního ~ku** изям хляб до последната трохица **2.** рѐзен, рѐзенче: **~ky citronu** рѐзенчета лимѐн; **~ky slaniny** рѐзени сланина; **~ek chleba** филия хляб; **~ek měsíce** *прен.* сѐрп на месечината

skrojlit, **-ím** *св. (со с čeho)* отрѐжа, изрѐжа, орѐжа (нещо от нещо): **~it s citronu kousek kůry** изрѐжа парчѐнце корѐ от лимѐн; **~it vršek vařeného vejce** отрѐжа врѐх на варѐно яйцѐ

skromně *нар.* **1.** скрѐмно: **~ mlčet** скрѐмно мълча **2.** прѐсто, непретенциѓзно: **~ se oblékat** обличам се прѐсто, непретенциѓзно

skromnost, **-i** *ж.* **1.** скрѐмност: **odmítat chválu ze ~i** отхвърлям похвала от скрѐмност **2.** (v čem) скрѐмност, непретенциѓзност (в нещо): **~ v oblékání** скрѐмност в облеклѐ

skromnjý, **-á**, **-é** **1.** скрѐмен, непретенциѓзен, непридирчив: **člověk ~ý, až nesmělý** човѐк, скрѐмен до плѐхост; **podle mého ~ého mínění** по мѐе(то) скрѐмно мнѐние; **být ~ý v oblékání** скрѐмен съм в облеклѐто; **mít ~é požadavky** ймам скрѐмни изисквания **2.** прѐст, обикновѐн, сѐмпъл; нѐ скъп: **~ý oblek** прѐст, скрѐмен, сѐмпъл костюм; **~ý dárek** скрѐмен подарѐк; **vést ~ý život** водя скрѐмен, обикновѐн живот; живѐя скрѐмно, обикновѐно **3.** скрѐмен, оскъден, малък, малобрѐден: **~é zásoby** оскъдни запѐси; **~ý výdělek** скрѐмна печѐлба

skropjit, **zkropjit**, **-ím** *св. 1.* само **skropjit** (со, рядко *koho*) напрѐскам, порѐся, орося (нещо, някого): **děšť sotva ~il zemi** дъждѐт едва напрѐска, едва порѐси земята; **tváře hustě ~ené pihami** *прен.* гѐсто обсыпани, посипани с лѐвички страни; лѐничаво лицѐ **2.** (со, рядко *koho*) полѐя, залѐя, облѐя, намѐкрѐя (нещо, някого): **~it záhony hadicí** полѐя лехи с маркѐч; **~it podušku slzami** облѐя, намѐкрѐя възглавница със сълзи; **~it zemi krví** напѐя земята с кръв; **hojný pot mu ~il čelo** *прен.* ѓдри капки пѐт оросиха челѐто му, избиха по челѐто му **3.** (*koho* – *вин.*) по-рядко *експр.* слѐжа, поставя (някого) на мястѐто му

skrout[ít, -ím *св.* 1. (*со*) усұча, сплетà, оплетà, заплетà, (*нещо*): ~it **dvě vlněná vlákna** усұча двє вълнени нишки 2. (*со; со з čeho*) усұча, оплетà, заплетà, сплетà, завъртj, свjя (*нещо; нещо от нещо*): ~it **provaz** усұча, оплетà вжє; ~it **si cigaretu** свjя си цигàра

skrovně *нар. книж.* 1. мàлко, оскъдно, незначително 2. скрòмно, прòсто

skrovn[ý, -á, -é *книж.* 1. мàлтк, оскъден, незначителен (*по брой, количество и под.*): **ve ~ém počtu** в мàлтк брòй; в мàлко количество; **až na ~é výjimky** с незначителни изключения; ~é **zprávy** оскъдни известия, свєдения; ~é **prostředky** скрòмни срєдства; **ve ~é míře/~ou měrou** в мàлка стєпен 2. *рядко* прòст, обикновєн, непретенциòзен, скрòмен: **být ze ~ých poměrů** проиэхòждам от обикновєно, от скрòмно сємєйство; от обикновєна, от скрòмна срдєдà

skruc[ovat, -uji/разг. -uju *несв.* 1. (*со*) усұквaм, сплитaм, оплитaм, заплитaм (*нещо*): ~ovat **vlákna** усұквaм, сплитaм нишки 2. (*со; со з čeho*) усұквaм, оплитaм, заплитaм, сплитaм, завъртaм, свjвaм (*нещо; нещо от нещо*): ~ovat **si cigaretu** свjвaм си цигàра

skrumáz, -e *ж.* 1. *спорт.* мелє: ~ **před brankou** мелє пред вратàта 2. *прен. експр.* тарапанà, стълпяване, блъсканица: **ranní ~ v tramvaji** сътрєшна тарапанà, блъсканица в трамвàй

skrupul[e, разг. škrupul[e, -e *ж.* обикн. мн. **skrupul[e, -í** скрұпули, колебàния, угризєния на съвестj; **mravní ~e** нрàвствени, морàлни скрұпули; **nemít ~e** нjвaм скрұпули; **muž bez ~í** човєк без скрұпули

skrutini[um [-tyny/-týny-], -a *ср. юрид.* пребрòяване на гласовє при jзбори, при гласұване: **byl zvolen ve třetím ~u** бєше избрàн при трєто пребрòяване, на трєто гласұване

skruž, -e *ж. стрòит.* 1. кръжjло, кофрàж (*от кръжилa и дървени обшивки*): **betonové ~e** бетòнни кофрàжи 2. скєле: **posuvná ~** по-двjжно скєле

skrýš, skrýš[e, -e *ж.* 1. скривàлище: ~ **na peníze** тàйник, скривàлище за парj; ~ **ve skále** скривàлище в скалà 2. убєжище: **bezpečná ~** сjгурно убєжище 3. легòвище, бърлòга; свъртàлище: **pašerácká ~** свъртàлище, бърлòга на контрабандjсти; ~ **zvěře** бърлòга, легòвище на дивj зверовє

skryt, -u *м.* 1. обикн. в сьчет. **v ~u duše, srdce** *книж.* в глъбинjте на душàта си, в нàй-потàйните кjтчєта на сърцєто си; в сєбє си 2. в сьчет. **v ~u** тàйно, потàйно, скрjшом: **v ~u se k něčemu chystat** тàйно се гòтвj, подгòтвjам за нєщо 3. *воен.* укритие

skrýt, skryji/разг. skryju *св.* 1. (*со; со kam*) скрjя, закрjя (*нещо; някъде*): ~ (**si**) **obličej do dlaní** закрjя лицє с ръцє, скрjя лицє в ръцєте (**си**); ~ **si oči** закрjя си очjте; **bodák skryj!** *воен.* снєми нòжа! свали щjка! 2. (*koho, со*) укрjя, прикрjя, скрjя (*някого, нещо*): ~ **dopis** скрjя писмò; ~ **pronásledovaného** укрjя, скрjя прєслєдван 3. (*со*) *прен.* прикрjя, затаj, скрjя (*нещо*): ~ **pohnutí** прикрjя, затаj вълнєние; ~ **pravý úmysl** скрjя jстинското си намерєние; **podařilo se jim vše ~** успjха да прикрjят, да скрjят всjчко

skrýt se, skryji se/разг. skryju se *св. (kam; před kým, před čím)* скрjя се, прикрjя се, укрjя се (*някъде; от някого, от нещо*): ~ **se za záclonu** скрjя се зад пердє; ~ **se před deštěm, před pronásledovateli** скрjя се, укрjя се от дъжд, от прєслєдвàчи; ~ **se za pseudonym** скрjя се под псевдонjм

skrytě *нар.* 1. скрjто, незабєлєжjмо; бєз да се вjжда: ~ **umístěný mikrofon** скрjт микрòфòн 2. скрjто, скрjшно, скрjшом, тàйно, незабєлєзàно; бєз вjншни прояви: ~ **někoho milovat** тàйно обjчам нjкого; ~ **naslouchat** подслұшvам тàйно, незабєлєзàно; ~ **někomu škodit** скрjшом, тàйно, подмòлно вредj на нjкого; **nemoc probíhá ~** *мед.* болєстj прòтjча латєнтно, бєз вjншни прояви

skryt[ý, -á, -é 1. скрjт, невjдим (*противопол. вjдим*): ~é **zákoutí** потàен кjт; ~á **kamera** скрjта кàмера; ~ý **pozorovatel** скрjт, невjдим наблòдàтєл 2. скрjт, тàен (*противопол. jвєн, очевjден*): ~é **síly** тàйни сjли; ~é **myšlenky** скрjти, тàйни, зàдни мjсли; ~é **přání** тàйно желàние; **vést ~ý boj** вòдj тàйна борбà; ~á **infekce** *мед.* латєнтна инфєкция; ~é **rezervy** *икон.* неизпòлзвани, скрjти рєзєрви; ~ý **steh** шив. вjтрєшен, скрjт тєгєл 3. *рядко книж.* неизвєстен, тàйнствен, загàдъчен

skrývačk[a, -y *ж.* 1. скривàлище: **dětská ~a** скривàлище на дєцà; дєтско скривàлище 2. скрjта картjнка; рєбус, загàдка: **napsat dopis ve ~ách** *прен.* напjша писмò с тàйнопис, на тàен єзjк

skrýv[at, -ám *несв.* 1. (*со; со kam*) скрjвaм, закрjвaм (*нещо*): ~at **si hlavu pod peřinu** скрjвaм глaвà под завjвкaтa; **mlha vše ~á** *прен.* мьглà скрjвa, забұлвa всjчко 2. (*koho, со*) укрjвaм, прикрjвaм, скрjвaм (*някого, нещо*): ~at **klenoty** укрjвaм бижұта, сьпоцєнности; ~at **zločince** укрjвaм прєстъпник 3. (*со*) *прен.* прикрjвaм, затаjвaм, скрjвaм (*нещо*): ~at **utrpení** прикрjвaм, затаjвaм стрàдàние; ~at **své názory** прикрjвaм, не издàвaм вьзглєдите си; ~at **pláč** потjскам плàч 4. *трєтол.* -á (*со v*

sobě) крие, съдържа (нещо в себе си): **kra-bička ~ala v sobě staré fotografie** кутията съдържаше стари фотографии; в кутията се намираха, криеа се стари фотографии; **cesta ~ala mnoho nebezpečí** пътят криеше много опасности

skrývat se, -ám se *несв.* **1.** (*kam; před kým, před čím*) скривам се, прикривам, укривам се (*някъде; от някого, от нещо*): **~at se za záclonu** скривам се зад перде; **~at se před bouří** скривам се от буря, укривам се при буря; **~at se před lidmi** страня от хората, отбягвам хората; **~at se pod cizím jménem** прикривам се, скривам се под чуждо име; **slunce se ~á za hory** *прен.* слънцето залязва зад планината **2.** (*s čím*) таю, скривам (*нещо*): **~at se se svými úmysly** скривам, таю, не издавам намеренията си **3.** *третол.* **~á se (kde)** намира се, скрит е (*някъде*); съдържа се, крие се (*в нещо*): **ve stole se ~al revolver** (вътре) в масата имаше, беше скрит пистолет; **nevím, co se za těmi slovy ~á** не знам какво се крие зад тези думи; **v tom se ~á nebezpečí** в това се крие опасност ♦ **v tom se ~á čertovo kopýtko, kopyto** дяволът има пръст в тази работа

skrývk|a, -y *ж. минно* **1.** горнищен слой; горнище: **kubatura ~y** кубатура на горнище; **odklizovat ~u** изчиствам, отмахвам горнище **2.** разкривка (*процес*): **provádět ~u** извършвам разкривка **3.** разкривка (*място*)

skr|z **1.** *книж.* **skr|ze** *нар.* **1.** отвъд; на другата страна (*за преминаване през нещо*): **podívat se ~** поглеждам отвъд, на другата страна; **dostal se při kopání zdi ~** при копането на стената той премина отвъд, от другата страна; **za chvíli budeme ~** след малко, след миг ще минаем, ще бъдем отвъд, от другата страна; **až pojedeme ~, zastavíme se u vás** като минаем оттам, през тези места, ще се отбием у вас **2.** *в съчет.* **~ naskrz** *разг.* от край до край; отгоре до долу; изцяло, съвсем, напълно ♦ **promokli jsme ~ naskrz** измокрихме се до кости; измокрихме се от главата до петите; **znát někoho ~ naskrz** познавам някого много добре; знам и зъбите на някого; **poctivec ~ naskrz** напълно, съвсем почтен човек; **člověk ~ naskrz prohaný** голям лъжец, изпечен мошеник

skr|z **II** *предлог с вин. (koho, co)* **1.** *през (някого, нещо):* **jít ~ les** вървя през гора; **dívat se ~ brýle** гледам през очила; **mluvit ~ dveře** говоря през вратата; **kape ~ strop** през тавана, от тавана капе, прокапва; **pískat ~ zuby** свира през зъби; **~ mlhu prokmitávalo světlo** през мъглата проблясваше светлина ♦ **dívat se,**

koukat se na někoho ~ prsty *експр.* **a)** презирам, подценявам някого; отнасям се към някого с пренебрежение; гледам на някого отвисоко **b)** отнасям се към някого неприязнено, враждебно; **procedit odpověď ~ zuby** процедя, измърморя отговор през зъби, под нос си; **strč prst ~ krk** *скоропоговорка* мушнй пръст в гърлото **2.** *разг.* заради, за, поради, по, отнóсно (*някого, нещо*): **radit se ~ byt** съветвам се отнóсно жилище; **přišel jsem k vám ~ tu věc** дойдох при вас по следната работа, отнóсно следния въпрос, за следното **skřehot, -u** *м.* **1.** квákане, крякане: **~ žab** крякане на жаби **2.** крясък: **pronikavý ~ sojky** пронизителен крясък на сойка

skřehot|at, -ám *несв.* **1.** крякам, квákам (*обикн. за жаби*): **~ání žab** квákане, крякане на жаби **2.** кряскам (*за птици*): **~ání strak** кряскане на свраки **3.** (*–; со*) *експр.* крещя, вресця, кряскам, вряскам, грáча (*нещо*) (*при говор и пеене*): **nerozumím, co ~á** не разбирам какво крещя, какво вика; **~at písničky** пeя фалшиво; пeя, сякаш крякам, сякаш грáча

skřehotav|ý, -á, -é **1.** крякащ, квákащ: **~é žáby** крякащи, квákащи жаби **2.** креслив: **~é straky** кресливи свраки **3.** *експр.* креслив, вреслив (*за глас и под.*): **~ý hlas, smích** *експр.* креслив, вреслив глас, смях

skřek, -u *м.* **1.** грák, грáчене; крясък, врясък, писък (*обикн. за хищни птици*): **~ havranů** грák, грáчене на гáрвани; **~ racků** крясък на чайки, на глáруси; **~ klaksonů** *прен. експр.* писък на клаксони **2.** вик, крясък, писък (*за хора*); **vyrazit ze sebe zoufalý ~** издам отчаян вопъл; **nemluví, vydává jen ~y** не говори, издава само крясъци

skřel|e, -e *ж. зоол.* хрилно капáче; *обикн. мн.* **skřel|e, -í** хрилни капáчета

skřet, -a *м.* **1.** *мифол.* гном, вълшeбно горско джуджe: **zlá síla ~ů lesních** злáта сýла, злáта мóщ на горските гнóми **2.** *прен. книж. пейор.* (злóбно, проклéто) джуджe; (злóбен, проклéт) гръблeño, пигмeй, дребосък

skř|í|ň, -ně *ж.* **1.** шкаф, скрин, гардерóб: **~ň na šaty** гардерóб; **~ň na prádlo** скрин, шкаф за бельó; **~ň na knihy** шкаф за книги; **ocelová, kovová ~ň** стомáнен, метáлически, метáлен шкаф; **zasklená ~ň** стъклен шкаф (*в болници и под.*); **hudební ~ň** музикален шкаф, музикална уредба, музикален комбайн **2.** *в съчет.* **výkladní ~ň** витрина **3.** *техн.* кутия, кожýх, корпус, тýло: **rádiová ~ň** кутия на радиоапарáт; **přepravní ~ň** *трансп.* контейнер; **~ň převodovky** скóростна кутия; **~ň motoru** кожýх

на двигател; **~ň nápravového ložiska** тяло на бұкса; **kliková ~ň** кәртер

skříňk|a, skřínk|a, -y ж. 1. *умал.* шкафче, гардеробче, скринче: **~a na šaty** гардеробче (в съблекалня); **~a na boty** шкафче за обувки; **knihovna z jednotlivých skříněk** библиотэка от отделни сэкции; **kuchyňská sektorová ~a** кұхненска сэкция; **zdravotnická ~a** аптэчка; **výkladní ~a** витринка; **vývěsní ~a** таблò за обяви; **rozhlasová ~a a)** радиотòчка б) кутія на висòкоговорител 2. касётка, кутія: **~a na šperky** касётка за бижута; **~a na doutníky** кутія за пұри; **~a s líčidly** кутийка с грим; **hrací ~a** муз. музикална, свیرهща кутийка 3. *техн.* кутія, калъф: **černá ~a** чёрна кутія

skříňov|ý, -á, -é 1. кòйто се оtnàсе към шкаф, към гардерòб, към скрин: **~ý nábytek** секциòнни мёбели; **~á stěna** преградна стенà, преградка (на шкаф и под.) 2. кòйто е подòбен на шкаф, на гардерòб и под.: **~ý kufr** кұфар-гардерòб; **~á karoserie (nákladního auta)** *техн.* каросерия-фургòн (на камиòн); **~ý rozváděč** *електр.* распределителна урёдба; **~ý nosník** *строит.* кұха кутийна гредà 3. вграден, поставен в шкаф: **~é gramofonové rádio** рàдиограмофон-шкаф; музикален шкаф, музикална урёдба, музикален комбайн; **~ý šicí stroj** крàчна шёвна машина; шёвна машина-шкаф

skříp|at, -u/-ám нескв. 1. скърцам, скрибұцам, проскърцвам, скриптя: **pero ~e** перòто скърца; **brzdy ~ají** спирачките скърцат; **písek, sníh ~e pod nohama** пясъкът, снегът скърца, проскърца под кракàта; **~ající (dřevěná) kola** *орбиди (спиринговè) мzjн*

~alo беше страшен стұд; дървò и кàмък се пұкаше 2. (*čím*) скърцам, скриптя, скрибұцам (*с нецо*): **~at při psaní perem** скърцам с писец при пйсане; **~at zuby** скърцам със зъби и *прен.* (*от яд и под.*); **~at na housle** *експр. пейор.* стържа, скрибұцам на цигұлка 3. *третол.* **-e** *рядко* звучи òстро, пронизително; пищй; рёже слухà: **hudba ~ala** мұзиката рёжеше слухà; **ptáci ~ou v křovinách** птйци крещят в хрàстите 4. *третол.* **-e/-á** *прен. експр.* (*нецо*) скърца, не върви, не è нарèд, изостàва: **doma to mezi nimi nějak ~e** нёщо скърца, не върви, не è нарèд в домà им, между тях; **plnění plánu ~alo** изпълнението на плàна изостàваше, не вървеше

skřípavě нар. скърцащо, скрибұцащо, дрèзгаво; със скърцане, със скрибұчане: **vrátka se ~otvírala** пòртичката се отвàряше със скърцане; **~vrzat** скърцам дрèзгаво; **zasmát se ~** засмèя се дрèзгаво, хрипливо

skřípav|ý, -á, -é 1. скърцащ, скрибұцащ, скрип-

тящ, проскърцаващ: **~é schody** скърцащи, пропұкващи стъпалà; **~ý sníh** проскърцаващ, скърцащ сняг; **~é housle** *пейор.* стържеща, скрибұцаща цигұлка 2. òстър, пронизителен; рёжещ (слухà): **~ý zvuk** рёжещ звұк; **~ý hlas** рёжещ, дрèзгав глàс 3. *в съчет.* **~á situace** *рядко експр.* нестабилна ситуàция, нестабилно положèние; ситуàция, кòгато нёщо не è нарèд, скърца, не върви, засйча

skříp|ec, -ce м. 1. *истор.* колелò за мьчèние, за измъчване, за разчèкване: **natahovat někoho na ~ec a)** разчèквам, разпъвам някого на колелò за мьчèние б) *прен.* вàдя на някого душàта; разпъвам някого на крèст в) *прен.* държà някого на нòкти; държà някого в не-*вèстност*

skříp|ě, -ím нескв. по-рядко 1. скърцам, скрибұцам, проскърцвам, скриптя: **~ění brzd** скърцаване на спирачки; **~ění ráhen** проскърцаване, пұкане на мàчти 2. (*čím*) скърцам, скриптя, скрибұцам (*с нецо*): **~ět zuby** скърцам със зъби и *прен.* (*от яд и под.*) 3. *обикн. третол.* **-í** звучи òстро, пронизително; пищй, рёже слухà: **skřivan ~ěl** *рядко* чучулигата пèеше пронизително 4. *третол.* **-í** *прен. експр.* (*нецо*) скърца, не върви, не è нарèд, изостàва: (**v orchestru**) **to ~ělo** *рядко експр.* (в оркèстърà) нёщо стържеше, нёщо не беше нарèд

skříp|nout, -nu св. 1. скърцна, скрибұцна; простържа, прорёжа слухà: **~la vrátka** проскърца, изскърца пòртичка; **~nout perem** скърцна с писец; **~nout zuby** скърцна със зъби и *прен.* (*от яд и под.*) 2. (*koho, co*) *рядко* стйсна, захàпя, защйпя, хвàна (*някого, нецо*): **konec nosu ~nutý v brejlích** защйпан в очилà врѣх на нòс; **tu lišku musíme ~nout** лисйцата тряб-ва да я пйпнем, да я хвàнем в капàна 3. (*koho – вин.*) *разг. експр.* притйсна, поставя натясно (*някого*); свйя пèрките (*на някого*): **musíme ho trochu ~nout** трябва мàлко да му свйем пèрките; **člověk ~nutý osudem** *прен.* съкрушён, очұкан от съдбàта човèк

skupin[a], -у ж. 1. група: **~a lidí na ulici** група (от) хора на улицата; **apobační ~a (předmětů, oborů)** учил. група педагогически дисциплини за получаване на учителска правоспособност; **souhlásková ~a** език. група (от) съгласни; консонантна група 2. бригада, звено, колектив, дружина, отряд, ансамбъл, труппа (*группа от хора*): **pracovní ~a** (работно) звено, работна група; **pionýrská ~a** по-рано пионерска дружина, пионерски отряд; **literární ~a** литературен кръжок; **divadelní ~a** театрална труппа; **ilegální ~a** нелегална група; **palběná, úderná, průzkumná ~a** воен. огнева, шурмова, разузнавателна група 3. група,

[illegible]

mají rády ~i децата обичат сладки неща **4. чето пейор.** (самата) сладост, любезност, сервилност; (самото) угодничество, раболепие, ласкателство: **je samá** ~ той/тя е самата любезност; той/тя ще се разтопи от любезност **sladkov[ec, -ve m. полит.** „сладковец“ (след 1989 г. член или привърженик на партията на републиканеца М. Сладек)

sladkovodní, -í, -í сладководен: ~í ryby сладководни риби

sladký, -á, -é 1. сладък: ~é ovoce сладки плодове; ~á chuť сладък вкус; ~á voda сладка (речна, езерна) вода; ~é dřevo разг. сладкар. сладник, сладко коренче, сладък корен; **prýšek** ~ý bot. млечка (Euphorbice) **2. прен.** сладък, мил, приятен; блажен, щастлив: ~ý hlas сладък, мил глас; ~á mateřština сладък, мил майчин език ♦ **pomstje** ~o омниция еостидко; (sdělit) ~é tajemství споделя блажената, скъпата тайна (за любов, бременност и под.)

3. пейор. сладников, сантиментален (за произведение на изкуството): ~ý románek сладниково ромънче; ~á melodie сладникова, сантиментална мелодия; ~á krajinka сладниково пейзаже **4. експр.** ласкателен, сладников: ~á slova ласкателни думи; ~é úsměvy сладникови усмивки

sládn[ou, третол. -ne неск. 1. става сладък; започва да сладни: **namrzlé brambory** ~nou измръзналите картофи започват да сладнат **2.** сладни, сладнее: **víno** ~ne na jazyku виното сладни на езика

slad[ovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (co) варя слад; сладувам (нещо); правя малц; малцувам (нещо): ~ovat ječmen малцувам, сладувам ечемик **2. третол. -uje** сладува се, малцува се, превръща се в слад, в малц: **ječmen letos dobře** ~uje тази година ечемикът се малцува добре

sladovník[ý, -á, -é пивоварски; който се отнася към пивовар, към пивоварство: ~ý průmysl пивена, пивоварска промишленост; бйрено, пивоварско производство; ~ý ječmen хран. ечемик за слад, за малц, за производство на бйра

sladovníctv[í, -í ср. пивоварство; производство на малц и бйра

sladov[ý, -á, -é малцов; който се отнася към малц: ~ý bonbon малцов бонбон; ~á vůně аромат на малц; ~ý cukr хим. малтоза

slalom, -u м. спорт. слалом: **lyžařský** ~ ски-слалом; **obří** ~ гигантски слалом; **vodní** ~ воден слалом

slalomář, -e м. състезател по слалом, слаломист

slám[a, -y ж. слъма: otep, stoh ~y сноп, купа слъма: **žitná** ~a ржжена слъма; **stelivá** ~a

земед. слáма за постѣлане (в обор и под.); **krmná ~a** земед. крѣмна, фуражна слáма

♦ **vlasý žutějako ~a** *слѣмнорусакоса; hoří jako ~a* горѣ буйно, пламва като слáма; **~a mu čouhá z bot** *прен. пейор.* той е невѣжа; **mlátit prázdnu ~u a**) *говора* празни приказки **б)** преливам от пүсто в празно; вѣрша, прáва нѣщо напрáзно; **má v hlavě ~u** главáта му е пълна с брѣмбари (за глупав човек); **zemřít na ~ě** умрá в бѣдност, безслáвно; умрá в канáвката

slamák, -u *м. разг.* слáмена шáпка; **letní ~** лятна слáмена шáпка; **chodit v ~u** нóся слáмена шáпка, хóдя сýс слáмена шáпка

slaměnk|a, -y *ж.* **1.** бот. безсмѣртниче, имортѣла (Ammobium) **2.** град. цвѣте с неокапващо съцветие, сүхо цвѣте (имортела, смил, смин и под.) **3.** панѣрче, рогóзка, чѣхъл и под. (предмет от слама)

slaměň|ý, -á, -é **1.** слáмен; направен от слáма: **~ý klobouk** слáмена шáпка; **~á rohož** слáмена рогóзка **2.** слáмен; подóбен на слáма: **~é vlasý** *слѣмнорусакоса* ♦ **~ý vdovec** *слѣмнорудец*; **~á vdova** слáмена вдовица

slámek|a, -y *ж.* **1.** слáмка: **pít ~ou** пия сýс слáмка **2.** предмет, подóбен на слáмка

slamník, -u *м.* слáменик, тюфлѣк

slamov|ý, -á, -é слáмен; кóйто прилича на слáма: **~á barva** слáмен цвѣт; цвѣт като на слáма

slané *нар.* солѣно: **~ chutnat** солѣн е на вкýс

slaneč|ek, -ka *м.* солѣна хѣринга, сѣлда: **nakládané ~um** *маринóвани хѣринги* ♦ **(jed)na-mačkaní jako ~ci** (пѣтýваха) натѣпкани като сардѣли

slang [sle-], **-u** *м. език.* жаргóн, слѣнг, професионален език; аргó, тарика̀тски език: **sportovní ~** спор̀тен слѣнг; **studentský ~** студѣнтски жаргóн, слѣнг; **vojenský ~** войнишки жаргóн; **kartářský ~** картоигра̀чески жаргóн

slangov|ý [sle-], **-á, -é** *език.* слѣнгов, жаргóнен: **~ý výraz** слѣнгов, жаргóнен израз; **~é slovo** слѣнгова, жаргóнна дýма

slanin|a, -y *ж.* слани́на: **plátek ~y** рѣзен слани́на; **anglická ~a** бекóн

slánek|a, -y *ж.* солни́чка, солни́ца (за маса)

slan|o, -a *ср.* солѣно; солѣн вкýс; вкýс на сол̀: **mít ~o v ústech** усѣщам в устáта си солѣн вкýс, солѣно ми е в устáта

slan|ý, -á, -é солѣн: **~á polévka** солѣна сýпа; **~á ryba** солѣна рѣба; **~á voda** солѣна, мóрска водá

slap, -u *м., обикн. мн.* **slap|y, -ů** **1.** *остар.* бързеи, пра̀гове (на река) **2.** *геогр. физ.* (мóрски) приливи и отливи **3.** *в съчет.* (ústřicové) *~y* зоол. грóздове стрѣиди

slast, -i *ж. книж.* насла́да, наслаждѣние, удовóлствие, блажѣнство: **pocířovat ~** изпѣтвам, усѣщам удовóлствие; **vychutnávat ~ z něčeho** наслажда́вам се на нѣщо; **zachvěť se ~í** изпѣтам трѣпка от наслаждѣние, от насла́да; **nebyla to žádná ~** товá не бѣше, не представляваше нѣкакво удовóлствие

slastně *книж.* блажѣно; с насла́да, с удовóлствие: **~ spát** спя́ блажѣно

slastn|ý, -á, -é *книж.* блажѣн; кóйто достáва насла́да, удовóлствие: **~ý pocit** чýвство за блажѣнство; **~é očekávání** блажѣно, щастливо очáкване; **~ý okamžik** блажѣн миг

slátanin|a, -y *ж. разг. експр. пейор.* буламáч, мѣш-мáш, бъркотѣя, галимáтия (смесица от разнородни части; нѣщо скър̀пено, нѣщо скаль̀пено): **nevkusná ~a** безвкýсна компи́ляция; **~a různých slohů** мѣш-мáш, безвкýсна смѣсица от различни стýлове; **filmová ~a** долнопрóбен фýлм

slát|at, -ám *несв. (со)* **1.** закр̀пя (нѣщо): **~at kalhoty** закр̀пя панталóни **2.** *прен. експр. пейор.* скър̀пя, съберá (нѣщо) отгүк-отгám: **~at ledabyle přednášku** небрѣжно скаль̀пя лѣкция; **~at román** скаль̀пя ромáн

slatin|a, -y *ж.* **1.** блáто, мочýрище, тресáвище: **~y porostlé mechem** мочýрища, обрáсли с мѣх **2.** *геол.* тóрф: **těžba ~y** добиване на тóрф; **rákosová ~a** трѣстиков тóрф; **karbonátová ~a** овъглѣн тóрф **3.** *мед. кáл.* **balneologická (lečivá) ~a** *мед.* лечѣбна кáл

slatinn|ý, slatinov|ý, -á, -é **1.** блáтен, мочурлѣв; кóйто се отнáся към тóрфище, към мочýрище **2.** *геол.* тóрфен: **~á půda** тóрфена пóчва **3.** *мед.* калолечѣбен; кóйто се отнáся към лечѣбна кáл: **~é lázně** калолечѣбни бáни

sláv|a **I, -y** *ж.* **1.** слáва: **~a hrdinů** слáва на ге́рои; **stará ~a hradů** стáра слáва на крѣпости; **válečnická ~a** бóйна слáва; **~a vítězům, čest poraženým** слáва на побѣдителите, пóчит кým бѣдѣни́к ♦ **vědomá sláva** *пословица* всѣчко е суетá; *книж.* всѣчко е от лука́ваго; *разг.* прáзна рáбота, вятър рáбота **2.** вели́чие, великолѣ́пие, пиш́ност; *прен.* сия́ние: **královský průvod v celé ~ě** крáлско шѣствие в цýлото му великолѣ́пие; **nedělali doma žádnou ~u** живѣеха (сýвсѣм) скрóмно; **zlatá ~a slunce** *прен.* злáтен ореóл, злáтно сия́ние нáмнѣко ♦ **věčný pokoj** *но* блажѣнство; **dej mu pámbůh věčnou ~u** *рел.* мѣр на душáта му; Бóг да успокой душáта му; да му даде́ Бóг вѣчен по́кой **3.** *разг.* тържествó, празненствó: **na náměstí byla velká ~a** на плóщáда имáше голáмо празненствó,

nepozoroval бил е спял, заслепён, та не è за-
белял♦ **mluvňáčko**
barvách говоря за нещо, без да го познавам,
без да си имам хабър, понятие от тази работа
slepecký, -á, -é който се отнася към слепец:
bílá ~á hůl бял бастун на слепец; **~ý ústav**
приют за слепци; **~é písmo** спец. азбука на
слепите
slepenec, -ce м. 1. геол. конгломерат 2. експр.
валмò, фъндџк: **~ec vlasů** валмò, фъндџк,
топка, кичур коси 3. експр. обикн. пейор. миш-
маш, каша, бъркотия, галиматия: **~ec frází**
прен. пейор. миш-маш от фрази
slepenin|a, -y ж. експр. често пейор. каша,
бъркотия, галиматия, миш-маш: **~a slov** прен.
експр. несвързани дүми
slepice, -e ж. 1. кокошка: **chovat ~e** отглеждам
кокошки; **velkoměstské ~e** прен. експр. пейор.
столични пати, гъски, кокошки (презети,
глунави госпожици и госпожи); **domácká ~e**
прен. експр. пейор. кокошка, патка, гъска
(*хитрица, хитрица*)♦ **dně**
jako zmoklá ~e като мокра кокошка (е); **chodit**
spát se ~emi лягам си с кокошките 2. лов.
женска птица, птича сямка: **bažantí ~e** женска
на фазан; женски фазан
slepič|í, -í, -í кокошки; който се отнася до кокошка:
~í peří кокошки пера; **~í vejce** кокоше яйце; **~í**
trus (кокошки) кучешки, кокошки тор; **~í polévka**
супа от кокошки♦ **mlínk**
умът му/й е колкото на (една) кокошка; **má ~í**
mlhu болен е от кокоша слепота; **na Nový**
rok o ~í krok поговорка от Нова година денят
започва да наедрява с едно прòсено зърно;
proč? – pro ~í kvoč шегов. защо? – защото!
защото така!
slepičk|a, -y ж. 1. умал. кокошчица: **pohádka o**
kohoutkovi a o slepičce приказка за петлето и
кокошчицата; **maloměstská ~a** прен. експр.
пейор. еснафка; ограничена патка, кокошка,
гъска; **domáci ~a** прен. експр. пейор. патка,
гъска (ограничена домакиня, еснафка) 2. лов.
женска на птица, птича сямка: **koroptví ~a**
яребичка; (женска) яребица
slepič|ít, -ím св. (co) 1. слепя, залепя (нещо): **~it**
roztržený list papíru залепя скъсан лист
хартия; **~it rozbitý džbán** слепя счүпена кана;
vlasý ~ené potem слепена от пот коса; **~ená**
oční víčka залепнали, залепени, слепени кле-
пачи; **domek ~ený z bláta a rákosí** къщичка,
свѣжа припеч♦ **~í**
закърпя старо приятелство 2. експр. скалпя,
скърпя, съчиня, събера (нещо) набързо, отгүк-
отгтам: **~it obžalobu proti někomu** скалпя

обвинение срещу някого; **pracně ~ená báseň**
измѣчено стихотворение
slep|it se, третол. -í se св. слепи се, залепи се,
залепне: **vlasý se mu (potem) ~ily** косата му
залепна от пот, слепи се от пот
slep|nout, -nu не св. ослепявам, слепея: **počal**
rychle ~nout той започна бързо да ослепява
slepot|a, -y ж. 1. слепота: **úplná ~a** пълна сле-
пота; **dědičná ~a** наследствена слепота 2. прен.
експр. заслепеност, слепота, недалновидност:
politická ~a политическа недалновидност
slep|ovat, -uji/разг. -uju не св. (co) 1. слепвам,
залепвам (нещо): **~ovat listy potrhane knížky**
слепвам, залепвам листове на разкъсана
книжка 2. експр. скалпявам, скърпявам, съчи-
нявам, събирам набързо, отгүк-отгтам (нещо):
~ovat přátelské vztahy скърпявам (повърх-
ностно) приятелски отношения; **~ovat pro-**
gram скалпявам програма
slep|ovat se, третол. -uje se не св. слепва се,
залепва се: **vlasý se mu ~ovaly potem** косите
му се слепваха, залепваха от пот
slep|ý I, -á, -é 1. спял: **~ý stařec** спял старец; **je**
od narození ~ý na obě oči спял е по рождение
и с двете очи; **je ~ý na zelenou barvu** той не
различава зеления цвят, страда от далтонизъм
спрямо зеления цвят; **~á skvrna (na sítnici)**
амблиопия (дѣтина)♦ **hlátn**
~ou bábu играя си на спяла баба, на криени-
ца; хитрувам; **střílet po ~u/poslepu** стрелям
напосòки; **na ~o/naslepo** напосòки; без да виж-
дам; **proroctví ~ého mládence** недостоверно
прорòчество, предсказание; **~á tma** пълнен, не-
прогледен мрак; **spravedlnost je ~á** право-
съдието е спяло; **být hluchý a ~ý** не чувам и
не виждам; глух и спял сѣм; нищо не въз-
приемам; **mezi ~ými jednooký králem** по-
говорка в царството на слепите едноокий е
цар; **přijít k něčemu jako ~é kuře k zrn** по-
луча нещо наготово; нещо ми падне отгòре,
от небето 2. (čím) ослепял, ослепен (от не-
що); прен. заслепен (от нещо): **~ý pláčem** осле-
пял от плач; **~ý prachem** заслепен от прах; **~ý**
vášní, hněvem прен. заслепен от страст, от
гняв 3. (k čemu; pro co) спял, безучастен, без-
различен (за нещо; към нещо); незабелязващ
(нищо): **je ~ý ke všem nedostatkům** спял е за
всячки недостатъци; **byl ~ý pro chyby dětí**
той не виждаше, не забелязваше грешките
на децата; беше спял за грешките на децата
4. спял, безразсъден, неразумен; безкритичен:
~á politika спяла, недалновидна политика; **~á**
víra спяла, непрекословна вяра; **~á láska** спя-

па, безразсѣдна любѡв; **~á poslušnost** сляпо, безпрекослѡвно подчинѣние; **~á pýcha** сляпа, безумна гордост; **~ý vztek** сляпа, безразсѣдна ярост; **~á ctitelka klasiků** сляпа, безкритична поклѡничка на класиците; **hnán ~ou vášní** гѡнен, воден от сляпа страст **5.** задѣнен, затвѡрен, сляп; кѡйто нѣма изход; **~á ulice** задѣнена, сляпа ўлица *и прен.*; **~á kolej** глўха линия *и прен.*; **~é rameno řeky** рѣчен рѣкав без изход; **~ý náboj** халосен патрѡн; **~ý pasažér** нередѡвен пѣтник, *разг.* гратисчия; **~á mapa geogr.** карта, на кѡято не сѡ отбелѣзани географските назвѣния; **~á zed'** *строит.* разпределителна, разделителна, вѣтрешна стена; **~é okno** *строит.* сляп, фалшив прозѡрец; **~é střeva anat.** сляпо червѡ; апѣндикс; **zápal ~ého střeva med.** апендицит/апандисит; възпалѣние на апѣндикса, на сляпото червѡ **6.** мѣтен, неясен, непрозрачен; **~é sklo** мѣтно стѣклѡ

~ý k houslím полўча нѣщо наготѡво; нѣщо ми падне отгѡре, от небѣто; **rozumí tomu jako ~ý barvám** разбѣра (от товѡ), кѡлкото магаре от воѣнна мўзика, кѡлкото свинѣ от клѡденчова водѡ

slepýš, -e м. зоол. слѣпѡк (*Anguis fragilis*)

slet, -u м. 1. слитане; летѣне, пѡлет надѡлу; падане: **střemhlavý ~** стрѣмглав, стрѣмителен пѡлет надѡлу; **podařený ~** сполучлив, успѣшен пѡлет надѡлу **2.** слитане, долитане, слѣтяване, събѣране на еднѡ мѣсто (*за птици и под.*) **3. в съчет.** (**sokolský**) ~ сѡколски събѡр, събѡр; спартакиада, физкултўрен парѡд на организация „Сѡкол“

slét|at, разг. slít|at, -ám, рядко slet|ovat I, -uji/разг. -uju несв. 1. падам, слѣтам, слѣтявам, полѣтам, полѣтявам надѡлу: **postřelená koropectv ~ala/~ovala k zemi** прострѣляната ѣребѣца падѡше към земята; **sníh ~al na střechy** снегѣт падѡше по пѡкривите; **úderý hodin ~aly z věže прен.** от кўлата долѣтахѡ ўдари на часѡвник; **slova mu zvolna ~ala se/ze rtů** дўмите бѡвно се отрѡнвахѡ от устѡта му **2. третол. -á експр.** пада последѡвѣтелно, еднѡ след дрўго (надѡлу): **tašky ~aly ze střechy** керемидите падѡха от пѡкривѡ; **omítka ~ala** мазѣлката падѡше, мазѣлката се рѡнеше

slét|at se, разг. slít|at se, обикн. мн. -áme se, рядко slet|ovat se, обикн. мн. -ujeme se несв. (kde; kam) слѣтаме се, слѣтяваме се (*някъде*); събѣраме се, стрўпваме се (*някъде*) с летѣне: **supi se ~ají/-ují ke kořisti** лешѡйдите се стрўпват, слѣтяват върху плячката; **delegáti se ~ali do města прен. експр.** делегѡтите при-

стигаха, събѣраха се в градѡ
slétáv|at, разг. slítáv|at, обикн. мн. -áme несв. многокр. падаме, слѣтаме, слѣтяваме надѡлу последѡвѣтелно, еднѡ след дрўт

slétáv|at se, разг. slítáv|at se, обикн. мн. -áme se несв. многокр. (kde; kam) слѣтаме се, слѣтяваме се (*някъде*); събѣраме се последѡвѣтелно, еднѡ след дрўт (*на едно мѣсто*)

slet|ět, -ím, slét|nout, разг. slít|nout, -nu св. 1. полѣтѣ, полѣтна надѡлу; слѣтѣ (*за птици и под.*); **holub ~ěl/~l ze střechy** глўбѣт полѣтна от пѡкривѡ надѡлу **2. третол. -í, -ne експр.** падне: **klobouk mu ~ěl/~l do řeky** шапката му падна в рекѡта; **opona ~ěla** завѣсата падна, завѣсата се спўсна; **stěna ~ěla** стенѡта падна, събѡри се, рўхна, срўти се; **ceny ~ěly (dolů)** цените (рѡзко) паднаха **3. само slet|ět експр.** спўсна се, сляза бѣрзо, тѣчешком надѡлу: **v několika vteřinách ~ěl po schodišti ke dveřím** за нѣколко секўнди тѡй се спўсна по стѣлбите до вратѡта

slet|ět se, обикн. мн. -íme se, slét|nout se, разг. slít|nout se, обикн. мн. -neme se св. (kde, kam) съберѣм се, стрўпаме се (*някъде*) с летѣне; слѣтѣм се, долѣтѣм (*някъде*): **vrabci se ~ěli na stromě** врабѣтите се слѣтѣха на дѣрвѡто; **vzpomínky se mu ~ěly v mysli прен.** спѡмените нахлўха в главѡта му

sletišť, -ě ср. стадиѡн; събѡрно, събѡрно мѣсто (*на дружество „Сокол“*)

slétnout, slétnout se вж. sletět, sletět se

sletovat I, sletovat se вж. slétat, slétat se

slet|ovat II, -uji/разг. -uju св. (co) спѡя, запѡя, заварѣ (*нещо*): **~ovat plechové víko** запѡя ламаринен капѡк

slev|a, -y ж. намалѣние, отстѣпка, ѡтбив: **poskytovat ~u** прѡвѣя намалѣние, отстѣпка; **prodat se ~ou** продѡм с отстѣпка; **poloviční ~a jízdného pro děti** пѣтнически билѣт с 50% намалѣние за децѡ; **~a na cle** намалѣние на мѣтѡ

slévač, slevač, -e м. леѣр: ~ oceli стоманѡлеѣр **slévačsk|ý, slevačsk|ý, -á, -é** леѣрен, леѣрски; кѡйто се отнѡся към леѣр: **~á práce** леѣрски трўд; рѡбота на леѣр; **~é nářadí** леѣрски инструмѣнты; **~ý mistr** мѡйстор-леѣр **slévačstv|í, slevačstv|í, -í ср.** леѣрство (*рѡбота, профѣсия на леѣр*)

slévárensk|ý, -á, -é леѣрен, леѣрски; кѡйто се отнѡся към леѣрство, към леѣрна: **~ý podnik** леѣрна, леѣрен завод; **~ý dělník** леѣр, леѣрски рѡбѡтник; **~é surové železo** чугу̀н

slévárenstv|í, -í ср. леѣрство, металѡлѣене (*промишлен ѡтрасѣл*): **hutnictví a ~í** металѡлѣене и металѡлѣене

slévárn|a, -у ж. леярнен завод; леярска работилница; леярна: ~а **litiny** чугунолеярна (фабрика), чугунолеярнен завод; ~а **oceli** стоманолеярна (фабрика), стоманолеярнен завод

slév|at, разг. **slív|at**, **slejev|at**, -ám нескв. 1. (со з *čeho*; со до *čeho*) отливам, изливам (нещо); наливам, разливам (нещо в нещо): ~at **šťávu z pečeně** отливам, изливам сок от печено (месо); ~at **čaj do koflíků** наливам, разливам чай в чашки 2. (со) о(т)цеддам (нещо); изливам, изцеддам вода (от нещо): ~at **brambory** о(т)цеддам картофи 3. (со; со з *čeho*) наливам, изливам, сипвам, събирам (нещо в нещо, на едно място): ~at **zbytky vína do láhve** изливам, събирам остатъци от вино в бутилка 4. (со) спец. леля, отливам, изработвам (нещо) чрез лене, чрез отливане: ~at **děla** леля, отливам оръдия; ~at **mince** леля, отливам монети (обикн. медни); ~ané **předměty** лети предмети 5. (со) топя, разтопявам, леля (восък, олово и под.): ~at **olovo** етногр. леля олово за гадане (народен обичай) 6. в съчет. **sléjv|at peníze** жарг. скривам, скатавам пари и под. 7. трепол. -á разг. течё, стича се, лее се: **horko je, až pot ~á** толкова е горещо, че пот се лее

slév|at se, разг. **slív|at se**, **slejev|at se**, -ám se нескв.

1. обикн. трепол. мн. -ají se стичат се; сливат се; събират се в едно цяло: **stružky se ~ají v bystřinu** струйките, вадичките се сливат в ручей; **krůpěje potu se mu ~aly po skráních** капки пот се стичаха по слепоочията му; **proudy chodců se ~aly na náměstí** прен. книж. потоци (от) пешеходци се изливаха на площада; **tóny se ~ají do melodie** прен. тоновете се сливат в (една) мелодия; **předměty se začínaly v šeru ~at** прен. в здръча предметите започваха да се сливат, да се размазват 2. безл. -á se лее се, стича се, течё (за пот): **bylo horko, až se slívalo** беше такава горещина, че потта течеше като река; **jen se ~á** голяма жёга, горещина 3. само **slejev|at se** (з *čeho*) жарг. измъквам се, изплъзвам се, кръшвам (от нещо): ~at se з **práce** измъквам се, кръшвам от работа

slevenk|a, -у ж. легитимация, удостоверение, карта за намаление: **železniční ~a** карта за намаление по железниците

slev|it, -ím св. 1. (-; кому со; з *čeho*; на *čem*) направя, предлага, предоставя намаление, отстъпка, отбив (на някого от нещо); намаля (цена и под. на нещо); отбля (на някого от цена): **nechce nic ~it** не йска да направи никакво намаление, никаква отстъпка; ~il **nám deset procent** той ни направи десет процента

отстъпка; ~il **mi dvě koruny** той ми намали, отби ми две крони (от цената) 2. (со; кому з *čeho*, в *čem*) намаля, снижа, смекча (изисквания и под. спрямо някого); отстъпя (на някого, пред някого в искания и под.): ~it з **požadavků** отстъпя от изисквания, от искания; намаля, снижа изисквания, йскания; в **tom nechci ~it** не йскам да отстъпя от това 3. (кому со, з *čeho*, в *čem*) опростя, простя (нещо на някого); освободя (някого от задължения и под.): **nic mu při zkoušce ne~il** той от нищо не го освободи при йспита, никаква отстъпка не му направи на йспита; ~il **mu pár let z trestu** той му намали, опрости ~~няколко години~~ **ne~il** **puntík** не отстъпя нищо на йота 4. обикн. отриц. **neslev|it** (*dokud...; až...*) рядко не отстъпя, не сё успокоя, не престана, не сё спра (докато...): **ne~il, dokud nedosáhl svého** той не отстъпи, не сё спря, не сё успокой, докато не постигна свдето, целта си

slev|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (-; кому со; з *čeho*; на *čem*) пръвя, предлагам, предоставям отстъпка, намаление, отбив (на някого от нещо); намалявам/намалям (цена и под. на някого); отбивам (на някого от цена): ~ovat **polovinu z činže** намалявам наём наполовина; ~ovat **dvě koruny na kuse** пръвя отстъпка по две крони на парчё; **nic jim nebudu ~ovat** няма да им пръвя никакви отстъпки 2. (со; кому з *čeho*, в *čem*) намалявам/намалям, снижавам, смекчавам (изисквания и под. спрямо някого); отстъпвам (на някого, пред някого в искания и под.): ~oval **hodně ze svých ideálů** той значително отстъпваше от идеалите си 3. (кому со, з *čeho*, в *čem*) опростявам, прощавам (нещо на някого); освобождавам (някого от задължения и под.): **dětem v ničem ne~oval** той нищо не прощаваше на децата си, не им пръваше никакви отстъпки 4. обикн. отриц. **neslev|ovat** (*dokud...; až...*) рядко не сё спирам (в някаква дейност); не преставам да извършвам (някаква дейност докато...): **ne~oval v úsilí** той не жалеше усйлия, не преставаше да полъга усйлия

slez, -u м. зоол. шердён, бабица, мұра, сйрище (четвърти дял от стомаха на преживно животно)

sléz, -u м. бот. слез (Malva): ~ **lesní** горски слез **sléz|at**, разг. **slíz|at** I, -ám нескв. 1. (*odkud; kam*) слизам, спускам се (от някъде; някъде) (с ръцё и крака): ~at se **stromu** слизам, спускам се от дърво; ~at з **věže** слизам, спускам се от кула; ~at до **studny** слизам, спускам се в кладенец;

~at s koně skáčam, слизам от кон; **teplota ~á jen pomalu** *прен.* температурата се понижава, спада полёка, бавно **2. обикн. третол. -á разг.** (постепенно) пада, окапва, изчезва, изгубва се: **vlasý mu ~ají** косата му пада, окапва; **~ání půdy** *геол.* свличане на почвата
sléz|at se, разг. slíz|at se, -ám se *несв. 1. често мн. -áme se (kde)* събираме се, стръпваме се (*някъде, обикн. за животни*): **drůbež se ~ala ke krmení** птичий двър се събираше за храна **2. (s kým) експр. пейор.** (тайно) се събирам, срещам се, ходя, влизам в контакт (*с някого*): **žena se mu ~á s jiným** жена му се среща с друг
slézin|a, -y жс. анат. далак, слезен, слезка: **zduření ~у** подуване, уголемяване на далака
slezsk|ý, -á, -é силезийски: **~á nářečí** силезийски диалекти, силезийски наречия; **~é uhlí** силезийски въглища
slézt, slezu *св. 1. (odkud; kam)* сляза, спусна се (*отнякъде, някъде*) (*с ръце и крака*): **~ se stro-mu** сляза, спусна се от дърво; **~ s koně** скоча, сляза от кон; **~ do propasti** сляза, спусна се в пропаст; **struna slezla** *прен.* струната се е отпуснала: тонът на струната се е понижил, спаднал е **2. обикн. третол. sleze** (постепенно) падне, окапе, изчезне, изгуби се: **slezi mu nehet** падна му нокът; **slezly mu vlasý** косата му окапа, опада; **sníh slezl** снегът се стопи
slézt se, slezu se 1. обикн. мн. slezeme se (kde) съберем се, стръпваме се (*някъде*) (*с лазене, пълзене, катерене*); допълзим, долазим (*някъде*): **housenky se slezly na listech** гъсениците се стръпаха върху листата **2. (s kým) експр. пейор.** (тайно) се среща, съберя, вляза в контакт (*с някого*): **slezli se na umluveném místě** срещнаха се тайно на уговореното място
slib, -u м. 1. обещание: **slavnostní, veřejný ~** тържествено, публично обещание; **dobro-volný ~** доброволно обещание; **vynucený ~** принудително изтръгнато обещание; **volební ~у** предизборни обещания; **plané, papírové ~у** празни обещания; обещания само на хартия, на думи; **učinit, složit ~** обеща, дам обещание; **být vázán ~em** обвързан съм с обещание; **učinit něco přes svůj ~/proti svému ~u** наруша обещанието си; **dodržet svůj ~/dostát svému ~u** удържа (на) обещанието си; **splnit ~** изпълня обещание; **poruší, zruší ~** наруша, не удържа (на) обещание; **stát v ~u** *остар.* държа на обещанието си ♦ **~у (jsou) chyby** *пословица* дума дупка не прави; не вярвай на обещания **2.** клетва, обет, оброк: **olympijský ~** олимпийска клетва; **ústavní ~ prezidenta republiky** конституционна клетва на президент

на република; **služební ~** професионална клетва (*при лекари, военни и под.*); **~ mlčenlivosti** *книж.* обет за мълчание; **řeholní ~** *църк.* монашески обет (*при посвещаване в сан*); **~ poslušnosti, čistoty, chudoby** *църк.* монашески обет за послушание, за безбрачие, за бедност; **skládat pionýrský ~** *по-рано* полагам, давам пионёрска клетва; **dát ~** *книж.* дам обет, клетва; дам обещание
slib|at, -ám св. (co odkud) изтрпя с целувка (*нещо от някъде*): **~at dívce slzy s tváří** изтрпя с целувка сълзи от лицето на момиче
slib|it, -ím св. 1. (co; komu co; že...) обеща (*нещо; на някого нещо; че...; да...*); дам обещание (*на някого за нещо; че...; да...*): **~il, že přijde** той обеща да дойде; **nezapomeň, co jsi ~il** не забравяй какво си обеща; **~ili si věrnost** обещаха си да бъдат верни един на друг; **~it mlčenlivost** обеща да мълча, дам обет за мълчание; **~it rukodáním** потвърдя обещание с ръкостискане **2. (koho, co komu)** обеща да дам (*някого, нещо на някого*): **~it dítěti dárek** обеща (да дам) на детето подарък
slibně нар. многообещаващо, обещаващо; вдъхващо надежда: **~ se vyvíjet** развивам се обещаващо; **vypadalo to ~** това вдъхваше надежди, изглеждаше обещаващо
slibn|ý, -á, -é многообещаващ, обещаващ; който вдъхва надежди: **~ý začátek** многообещаващо, успешно начало; **~ý talent** многообещаващ талант; талант, който вдъхва надежди
slib|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (co; co komu; že...)* обещавам (*нещо; на някого нещо; че...; да...*); давам обещание (*на някого за нещо; че...; да...*): **ne~uj, co nemůžeš splnit** не обещавай това, което не можеш да изпълниш **2. (koho, co komu)** обещавам да дам (*някого, нещо на някого*): **~ovat někomu odměnu** обещавам (да дам) на някого възнаграждение; **~ovat někomu trest, pomstu** заплашвам някого; **~ovat někomu pomstu** заплашвам някого
~ovat si, -uji si/разг. -uju si *несв. (co od čeho)* надявам се (*на нещо*); очаквам (*нещо от нещо*): **mnoho si od toho ne~uji** не очаквам много от това; **~ovat si od pobytu v horách uzdravení** надявам се, че пребиваването в планината ще ме излекува
slibov|ý, -á, -é 1. който се отнася към обещание

slíhat, slíhat se *вж.* sléhat, sléhat se
slímák, -a *м. зоол.* го̀л ѓхлов (Limax): vléci se jako ~ *прен.* вл́ача се като ѓхлов; protivný ~ *прен.* непри́ятно влечу̀го (за човек)
slín, -u *м. геол.* мѐргел
slin|a, -y *ж.* слю̀нка, плю̀нка: vyplivnout ~u/~y изплі́юя се; polykat ~y **a)** преглѣ́щам си ~~слю̀нката~~ **у** se mu (na to) sbíhají (v ústech) ли́гите му текáт, поті́чат; hodit po někom (jedovatou) ~ou накле́вѣтя ня́кого; пұсна сплєтні́ по адрѣс на ня́кого; mluví, co mu ~a na jazyk přinese гово́ри бѣз да мисли; ка́зва то́ва, ко́ето му до́йде на э́зика
slin|it, -ím *несв. (со)* слю̀нча, плю̀нча, на-плю̀нчавам (*нещо*): ~it známku наплю̀нчавам ма́рка; ~it si prsty наплю̀нчавам си, плю̀нча си прѣ́стите; ~it si rty облі́звам си у́стните
slinivk|a, -y *ж.* *в съчет.* ~a břišní *анат.* жє́стома́шна жє́лєзє, панкрє́єс
slinn|ý, -á, -é слю̀нчен: ~é žlázy *анат.* слю̀нчени жєлєзї; ~ý reflex *физиол.* слю̀нчен рефлѣ́кс
slintáč|ek, -ku *м. умал. разг. (дѣтско)* ли́гавниче, ли́гавче
slinták, -u *м. разг. (дѣтски)* ли́гавник
slint|at, -ám *несв.* ли́гавя се; изпұ́скам слю̀нка; *тремол.* ка́пе ми, те́чє ми слю̀нка; текáт ми ли́ги: malé dítě ~á ма́лкото дєтє се ли́гави; vztek|lý pes ~al от устáта на бя́сното кұ́че ка́-~~те~~ ~~слю̀нка~~ **у** плұ́вам в блажє́нство; на върхà на блажє́н-ството сұ́м; разлі́гаві́л сұ́м се от кє́ф
slintavk|a, -y *ж. ветер.мед.* шпáп (по добы́тка)
slintav|ý, -á, -é ли́гав, оли́гавєн; ко́йто се ли́гави, изпұ́ска слю̀нки, ли́ги: ~á ústa омáзана сұ́с слю̀нки, с ли́ги устá; ли́гава, оли́гавєна устá
◆ ~~слю̀нка~~ **у** ~~слю̀нка~~
slípk|a, -y *ж. 1. книж. и диал.* коко̀шка, ко-~~кучи~~ **у** ~~слю̀нка~~ **у** дяха си вкѣ́щи) като мо́кри коко̀шки, оклю́-мали и уни́ли 2. *лов.* жє́нска (на пернат дивєч): bažantí ~a *лов.* жє́нска на фазáн 3. *в съчет. (vodní)* ~a *зоол.* дърда́вец, блáтна пті́ца (Gallinula, Porphyrio)
slipr, -u *м.* пантòф, чєхѣл
slis|ovat, -uji/разг. -uju *св. (со)* свѣржа (*нещо*) чєз прєсòвоє/прєсұване; прєсòвам/прєсұвам (*нещо*)
slítat, slítat se, slítavat se *вж.* slétat, slétat se, slétávat se
slít, разг. slejt, slíji/sleji, разг. sliju/sleju *св. 1. (со з čeho; со do čeho)* отлє́я, излє́я (*нещо от не́що*); разлє́я, налє́я (*нещо в не́що*): ~ vodu z braňbor отлє́я, излє́я во́дà от карто́фи (*при*

slívat, slívát se *вж.* **slévát, slévát se**
sliv|ky, -**ků** *м., -ek ж. само мн.* **1.** събрани на едно място недопити остатъци от напитки (*особено от бира*) **2.** *прен. експр.* помия, буламач; лоши, долнокачествени напитки: **takové ~ky nepijú** такава помия (аз) не пия
slivo|ň, -**ně** *ж.* бот. слива, сливово дърво (*Prunus*)
slivovic|e, -**e** *ж.* сливова (ракия), сливовица: **sklenka ~e** чашка сливова; **pálit ~i** варя, пека сливова, сливовица
slívo|v|ý, -**á,** -**é** сливов; който е от сливи; който се отнася към сливи: **~ý kompot** компот от сливи; **~á alej** сливова алея; алея със сливи
sliz, -**u** *м.* слюз, слиз, лигн: **jazyk potažený ~em** покрит, обвит със слюз език; **~ na těle hada** слюз, слиз по тялото на змия; **vyměšovat ~** отделям, образувам слюз, слиз
slízat I, slízat se *вж.* **slézat, slézat se**
slíz|at II, -**žu/-zám/книж.** -**ži св.** (*co odkud*) олижа, изближа, оближа (*нещо от някъде*): **~at máslo s chleba** оближа, изближа масло от хляб; **pes mu ~al ruku** кучето олиза ръката му
slízáv|at, -**ám,** **slíz|ovat,** -**uji/разг.** -**uju несв.** (*co*) олизвам, облизвам, излизвам (*нещо*)
slizez *нар.* **1.** лепкаво, лигаво **2.** *пейор.* лигаво, гнусно, пошло, безсрамно, гадно
slizkost, -**i ж. **1.** лепкавост, лигавост **2.** *пейор.* лигавост, пошлост, гадност
slizk|ý, -**á,** -**é** **1.** лепкав, слизест, слүзест, лигав: **~é tělo ryby** слизесто, лепкаво тяло на риба; **~á hlemýžďí stopa** слүзеста, слизеста следа на охлюв; **~é balvanу** плізгави камъни **2.** *пейор.* гнусен, безсрамен, лигав, гаден, пошъл: **~é vtipy** безсрамни, гнусни, пошли, мръсни вицове; **~é pohledy** гадни, гнусни, лепкави, пошли погледи
sliznic|e, -**e ж. *анат.* лигавица: **~e žaludku** стомашна лигавица; **poranění ~e мед.** нараняване на лигавицата
slíz|nout, -**nu св.** **1.** (*co; co odkud*) близна, лизна, оближа, олижа, изближа (*нещо от някъде*): **~nout med s krajíce** близна мед от филия
♦ **hluboko nízaklysovat** *слух.* гризне, да хапне нещо **2.** (*co*) *разг. експр.* отнеса, полұча, спечєла си (*нещо неприятно*): **~nout výprask** изям бōй, отнеса пердāх; **počkej, ty to ~eš!** почакай, ти ще си го полу-чиш (бōя!) **to si ~eš!** ще си го полу-чиш, нѣма да ти се разми́не току-такā!
slizovat *вж.* **slízávat**
slizovít|ý, -**á,** -**é** слизест, слүзест; който е подобен на слиз, на слүз: **~ý povlak** слизест налєп **slogan,** -**u** *м.* лозунг; девиз; мōто
sloh, -**u** *м.* **1.** стил, вид, харāктєр, ђблик, нāчиш****

форма: **životní** ~ стил, начин на живот; **výkon velkého ~u** постижение от висок класа; **badatel velkého ~u** изследовател от голям мащаб; **to patří k jeho ~u** това е в негов(ия) стил **2. спец.** структура, строеж: ~ **zrnitý** геол. зърнеста структура; ~ **oceli** метал. структура на стоманата **3. стил** (в изкуството, в науката): **středověké stavitelské ~y** средновековни архитектурни стилове; **v románském ~u** в романски стил; ~ **umělecké literatury** стил на художествената литература; **úřední** ~ канцеларски, административен стил; ~ **dopisu** писмовен, епистолярен стил; ~ **vyprávěčský** повествователен стил; ~ **odborný** научен, научно-популярен стил; ~ **projevů mluvených, psaných** стил на устни, на писмени изказвания **4. учил.** стилистика: **hodina ~u** час по стилистика

sloh|a, -y жс. 1. остар. лит. стрóфа, куплёт: **báseň má tři ~y** стихотворението се състои от три куплета **2. купчина, папка** (канцеларски) документи: **uspořádat materiál do ~** подредя, класифицирам материали на купчини; **uložit dopis do ~y** пхна писмо в папка

slohově нар. стилово, стилистично; в стилово, в стилистично отношение; по отношение на стила, на стилистиката: ~ **neutrální slovo** стилистично неутрална дума

slohov|ý, -á, -é 1. стилов, стилистичен; който се отнася до художествен стил: ~ **á jednota stavby** стилово единство на сграда; ~ **ý nábytek** стилни мебели **2. стилов, стилистичен;** който се отнася до езиков стил: ~ **é prostředky, zvláštnosti** стилистични средства, особености; **psal se ~ou vybroušeností** той пишеше стилистично изискано, в изискан стил; ~ **ý úkol** домашно по стилистика; съчинение; ~ **é vrstvy** стилистични пластове; ~ **á práce** съчинение, писмена работа (в училище)

sloj, -e жс. пласт, слóй, жила (в мина и под.): **uhelné ~e** въглищни пластове; **mocná, slabá ~** минно дебел, тънък пласт

slok|a, -y жс. лит. стрóфа, куплёт: **báseň o pěti ~ách** стихотворение от пет стрóфи, от пет куплета; **čtyřveršové ~y** четиристийшия

slon, -a м. зоол. слон (Elephas, Loxodonta): **kly ~a** слонски бивни; **afričtí, indičtí ~i** африкански слони; **slon ~a** бяла лястовица; нещо изключително, много рядко, много ценно; **chodit, pracovat jako ~** вървя, работя като слон (тромаво, тежко); **dupat jako ~** стъпвам като слон; **chovat se jako ~** държа се недодялано, като слон; (**být jako ~**) ~ **mezi porcelánem/v porcelánu** като слон в стъкларски магазин (съм) **2. експр.**

слон; трóмав, недодялан, неспречен човек: **ty ~e jeden!** ах, ти, слон такъв! ех, че си слон!

slonbidl|o, -a ср. разг. експр. дангалак, дингил; висок и неугледен човек: **je dlouhý a hubený jako ~o** той е дълъг и мършав като върлина

slon|í, -í, -í слонски: ~ **í kůže** слонска кожа; **mít ~í nohu експр.** имам огромен, слонски крак; ~ **í pohyby експр.** трóмави, неспречни движения

slonice, -e жс. слонница

slonovin|a, -y жс. слонова кóст: **barvy ~y** цвят на слонова кóст; **Pobřeží ~y** геогр. Бряг на слонова кóст

slonové kosti кóла от слонова кóст

slonovinov|ý, -á, -é който се отнася до слонова кóст, направен е от слонова кóст, наподобява слонова кóст

slonov|ý, -á, -é 1. слонов, слонски: ~ **á kost** слонова кóст **2. който се отнася до слонова кóст;** който е с цвят на слонова кóст: ~ **á pleť** лице на слон

slosovac|í, -í, -í тиражен, лотарийен; който се отнася към теглене с жребий: ~ **í lhůta** (срòк за) теглене на тираж; ~ **í listina** тиражен лист (с изтеглени печалби)

slos|ovat, -uji/разг. -uju св. (co) тегля, изтеглям (билети в лотария и под.): ~ **ované losy** изтеглени, печеливши билети

slosovatel|ý, -á, -é който подлежи на тираж; който се разиграва на лотария

slot|a, -y жс. кишa, лапавица; много лóшо време; експр. кóчешко време

sloučenin|a, -y жс. хим. съединение: (**an**)organické ~y (не)органични съединения

slouč|it, -ím св. 1. (co, koho; co, koho s čím) съединя, обединя, слèя, съберà (нещо, някого с нещо); спец. уедрà, комасирам (нещо): ~ **it pozemky** съберà, комасирам (поземлени) имóти; ~ **it dvě obce (v jednu)** обединя две общини (в една); **odvaha ~ená s opatrností** смелост, съчетàна с предпазливост **2. (co s čím)** хим. съединя (нещо с нещо); получà съединение (от нещо и нещо); синтезира (нещо): ~ **it síru s železem** съединя сàра и желязо

slouč|it se, -ím se св. 1. съединя се, обединя се, съберà се, слèя се: **dva sportovní oddíly se ~ily (v jeden)** два спортни отбóра се обединиха в едýн **2. обикн. третол. -í se** хим. съединя се; образúва съединение в резултàт на синтез: **vodík se ~il s kyslíkem** водорòдът се съедини, образúва съединение с кислорòда

slouh|a, -y м. 1. остар. общински, сèлски пастир; **slouh ~a** държа се грубо, невнимàтелно

2. *пейор.* груб човѣк, грубиян(ин), простѣк и *руг.* простѣк, говедѣр (такѣв): **s takovým ~ou se nebudu bavit** нѣма да се занимавам, нѣма каквѣ да говорѣ с такѣв грубиян; **ty ~o jeden!** простѣк (такѣв)! говедѣр (такѣв)!

sloup, -u м. 1. стѣлб: **elektrický** ~ електрически стѣлб; **telegrafní** ~ телеграфен стѣлб; **hraniční** ~ **stĺpkový** ~ **стѣлбовъ** ~ стой като гипсиран, вкаменен, вцепенен (*от изненада, ужас и под.*); **být v ~, stát ~em** вкаменѣ се, вцепенѣ се, остана да стоѣ смѣян, като ударен, като гипсиран и *под.*; **obrátit oči v ~** подбѣля, забѣля, изцѣкля, оцѣкля очѣ; **mít oči v ~ a)** изпаднал съм в безсъзнание; подбѣлил съм, оцѣклил съм очѣ **б) евфем.** мъртъв съм 2. обелѣск, паметник, колѣна, стѣлб: **pamětní, vítězný** ~ обелѣск, паметник на побѣда(та); **morový** ~ чѣмен обелѣск, паметник, стѣлб; чѣмна колѣна 3. *архитект.* колѣна: **betonový** ~ бетонна колѣна; **hlavní, nosní** ~ главна, носѣща колѣна; **korintský** ~ коринтска колѣна 4. *прен.* стѣлб, фунѣя, фонтѣн и *под.*: ~ **prachu** фунѣя (от) прах; ~ **y kouře** издѣгащи се към небѣто стѣлбове от дѣм, от пѣшек; **vytryskl ~ vody** бѣлна фонтѣн от вода 5. *прен. книж. експр.* стѣлб, опѣра, стѣжер, крепител: ~ **rodiny** стѣлб, опѣра, стѣжер на сѣмѣйството

sloupjat, -u/-ám, sloupnout, -nu св. (со s čeho) обѣля, махна, очѣстѣ, олющѣ (*кора, люспа, кожа и под. от нещѣ*); обѣля (*нещѣ*): ~ **at kůru se stromu** обѣля корѣ на дѣрво; ~ **at slupku s jablka** обѣля ябѣлка; ~ **nout lak s nábytku** олющѣ лак от мѣбели; ~ **at salám** обѣля салѣм; ~ **nout vrbový proutek** обѣля вѣрбова прѣчка

sloupjat se, -u se/-ám se, sloupnout se, -nu se св. 1. обѣля се, олющѣ се (*за кожа, лак и под.*): **kůže se mu ~ala** кожата му се обѣли; **lak se ~al s nábytku** лакът на мѣбелите се олющѣ 2. обѣля се, олющѣ се (*за части на тѣлото*): **opálená záda se mu ~ala** изгорѣлият му грѣб се обѣли

sloupávat, sloupávat se вж. slupovat, slupovat se

sloupcový, -á, -é полигр. кѣйто се отнася до шпѣлти, до колѣнки: ~ **é korektury** коректѣри на шпѣлти

sloupec, -ce м. 1. *умал.* рядко стѣлбѣц, стѣлбѣ, стѣлб: ~ **ec kouře** стѣлбѣц, струѣйка дѣм; **rtuťový ~ec** живѣчен стѣлб (*в термомѣтр*) 2. колѣнка, графѣ: ~ **ec čísel** колѣнка от чисѣла, от цифри; ~ **ce tabulky** графѣ в табѣлица 3. *полигр. журн.* колѣна, колѣнка, рѣбрика: **novinové ~ce** вѣстникѣрски колѣни; **titulek přes tři ~ce** заглавѣ на трѣ колѣни; **v ~ci zpráv z**

domova в рѣбриката, в колѣнката „Новѣни от странѣта“ 4. *обикн. мн.* **sloupec, -ců полигр. жарг. шпѣлти: **sázet do ~ců** набѣрам шпѣлти, набѣрам в колѣнки; **lámat ~ce** свѣрзвам на страници; странирам**

sloupek, -ku м. 1. *умал.* колѣнка, стѣлбѣ: **betonové ~ky** бетонни колѣнки; **narovnat mince do ~ků** подрѣдѣ монѣти в колѣнки, вѣв фишѣци 2. *журн.* колѣнка (*мѣлкѣ фѣйлетѣн на актуѣлна тема*): **proslulé Čapkovy ~ky** прочѣтитѣ мѣлки фѣйлетѣни на Чѣпек 3. *в свѣтет.* **krátký ~ek, dlouhý ~ek** пѣлнѣж без намѣтка, пѣлнѣж с намѣтка (*при плѣтенѣ на една кука*)

sloupkový, -á, -é кѣйто се отнася към стѣлбѣ, към колѣнка: ~ **é hodiny** настѣлен часѣвник (*с циферблат вѣрху колѣнки*); ~ **é zábradlí** строит. балнѣстрада

sloupnout, sloupnout se вж. sloupat, sloupat se sloupořadí, sloupový, -í ср. сѣбир. колѣнада; колѣни: **zámecké ~í** колѣнада на замѣк; ~ **í chrámu** колѣни в хрѣм; хрѣмовѣ колѣни; ~ **í demokratického systému** *прен.* оснѣви, подпѣри, устѣи на демократѣчната сѣстѣма

sloupový, -á, -é колѣнен; кѣйто се отнася към стѣлб, към колѣна: ~ **á síň** колѣнна залѣ; ~ **á chodba** колѣнада; ~ **ý jeřáb** *техн.* кулокрѣн

slouskat, -ám св. (со) 1. (изпо)натрошѣ, (изпо)начѣпя (*орѣхи и под.*): ~ **at všechny ořechy** натрошѣ, начѣпя всѣчки орѣхи 2. *експр.* ометѣ, изгѣлтам, изѣм, излѣпам (*нещѣ*): **s chutí ~al i tvrdé kůrky** тѣй с апѣтит омѣте (дорѣ) и тѣврдѣте корѣчки 3. *експр.* изгѣлтам, погѣлна на едѣн дѣх (*книга и под.*)

slousknout, -nu св. (со) *експр.* 1. ометѣ, изгѣлтам, изѣм, излѣпам (*нещѣ*): ~ **nout něco dobrého** хѣпна, изгрѣзкам нѣщѣ хѣбавѣ 2. изгѣлтам, погѣлна на едѣн дѣх (*книга и под.*)

slout, sluji несв. книж. остар. 1. *трѣтол.* **sluje** нарича се, именѣва се: **ta rovina sluje Moravské pole** тѣзи равнинѣ се именѣва Морѣвско полѣ 2. (*čít*) извѣстен съм, прочѣт съм, прословѣт съм, слѣва се (*с нещѣ*): **slul svou zdvořivostí** тѣй бѣше прословѣт, прочѣт с вежливѣстѣ си; **jeho umění slulo po celé zemi** изкѣството му бѣ извѣстно по цѣлата земѣ

sloužící I, -ho м. слугѣ, прислѣжник: ~ **í na zámku** прислѣжник в замѣк

sloužící II, -í ж. слугѣня, прислѣжница/прислѣжничка: **komorná a jiné ~í** камерѣрка и дрѣги прислѣжнички

sloužit, -ím несв. I. (кому) прислѣжвам, слѣжа (*на някогѣ*); обслѣжвам (*някогѣ*): ~ **it nemocnému** обслѣжвам болѣн; **dát si ~it** оставѣям се да ми прислѣжват, да ме обслѣжват; **udělej**

si to sám, já ti ~it nebudu *прен. нейор.* направ-
 ви си го самичък, аз да не съм ти слуга; **čím**
(vám) mohu ~it? с каквò мòга да (ви) бѣда
 полѣзен? каквò (ще) обичате? **to vám nemohu**
 ~it не мòга да ви помòгна, не мòга да напра-
 вя нищо за вас **2.** слугувам; работя като слуга,
 като прислужник: **~it na zámku** прислужник
 съм, слугувам в замък; **šla ~it do města** тя
 отиде да работи като слугиня, като домашна
 прислужница **dělníku**
(najednou) ~it две дѣни под една мѣшина
 не сѣ нòсят; не мòжеш да бѣдеш едновременно
 слуга на двàма господàри **3.** служа, работя
(обикн. на държавна служба): **~it u soudu** ра-
 ботя в съда; **~il jako učitel** той работеше като
 учител **4.** служа във войскàта, в àрмията; кà-
 рам военна служба: **~í na vojně** войник е, служ-
 жи във войскàта, в àрмията; **~it u letectva** служ-
 жа във въздухоплаването, в авиацията **5.** *(ко-
 ти, čети)* книж. служа *(на някого, на нещо);*
 действам в полза *(на някого, на нещо):* **~it**
vlasti служа на отечеството **6.** *(k čети; čети;
 za со)* служа, използван съм *(за нещо, като
 нещо);* изпълнявам фúнкция *(на нещо):* **jazyk**
~í (k) dorozumívání езикът служи, езикът се
 използва като средство за общуване; **místnost**
~ila za skladiště помещението служеше, по-
 мещението се използваше за склад; **~it za vzor**
 служам за пример **táncí**
ke cti това не ви прави чест **7.** *третол.* ~í
 служи, действа; в добрò състояние е; вѣрши
 работа: **nohy už mu ne~í** кракàта вѣче не мý
 служат, вѣче не гò държат, вѣче му изневе-
 ряват; **jen kdyby zdraví ~ilo** понè здравето да
 е нарѣд; **staré auto ještě ~í** старият автомò-
 бил още вѣрши работа **8.** *обикн. третол.* ~í
(koti, čети) полѣзен е *(за някого, за нещо);*
 благоприятства *(за нещо);* понàся *(на някого,
 нещо):* **drsné podnebí mu ne~ilo** сурòвият
 климат не мý понàсяше; **tělesná práce každé-**
mu ~í физическият трùд е полѣзен за всѣки(го)
 ♦ **а́вдла́рство**
(църковна служба); извѣршвам богослужѣ-
 ние: **~it (mši)** извѣршвам богослужѣние; **dát**
~it mši za zemřelého порѣчам *(да отслужат)*
 служба, литургия за поклòйник
slovakist|a, -y *м.* словакист; специалист по
 словакистика
slovakistik|a [-ty-], **-y** *ж.* словакистика; наука
 за словàшкия език и литературà
slovakizm|us, slovakism|us [-zm-], **-u** *м.* *език.*
 словакизъм; ~y *v češtině* словакизми в чѣш-
 кия език

slovanofilský, slovanofilství, вж. slavjano-
filství, slavjanofilský
slovanskost, -i *ж.* славянство; славянски ха-
 ра́ктер, об́лик, дýх и под.; *разг.* славянското
slovansky *нар.* (по) славянски; като славянин: ~
cítit ймам славянско самосъзнàние; ~ **hostin-**
ný dům по славянски гостоприѣмен дòм
slovansk|ý, -á, -é славянски: **~á pravlast** сла-
 вянска прародина; **~é jazyky** славянски езици;
~á vzájemnost славянска взаимност; **~é písmo**
истор. славянска азбука; глаго́лица, кѣрилица;
~á liturgie славянска литургия *(на старо-*
български, на църковнославянски език); **slo-**
vanští věrozvěsti славянските апòстоли *(Ки-*
рил и Методий)
slovanstv|í, -í *ср.* славянство; славянско само-
 съзнàние; *разг.* славянското: **novodobé ~í**
 съврѣменно славянско самосъзнàние
Slovanstv|o, -a *ср.* събир. славянство; славяни;
 славянски нарòди; славянски свѣт
slovanštin|a, -y *ж.* **1.** славянска рѣч, славянски
 език: **běžně je tam slyšet ~a** там постоянно се
 чýва славянска рѣч **2.** *в съчет.* **církevní ~a**
език. църковнославянски език **3.** *език. по-*
рядко прàславянски език; славянски прàезик;
 славянски език-сно́ва
slovem *нар. книж.* накратко ка́зано; с една дýма:
byl to statečný člověk, ~ hrdina той бѣше хра-
 бър човѣк, с една дýма – геро́й
slovenist|a [-ny-], **-y** *м.* словенист; специалист
 по словенистика
slovenistik|a [-ny-ty-], **-y** *ж.* словенистика; наука
 за словѣнския език и литературà
slovenizm|us, slovenism|us [-zm-], **-u** *м.* сло-
 венизъм, заѣмка от словѣнски език
slovensky *нар.* (по) словàшки, като словàк:
mluvit ~ говòря словàшки
slovensk|ý, -á, -é словàшки: **~ý národ** словàшки
 нарòд; **~y jazyk** словàшки език; **Slovenské**
národní povstání Словàшко нарòдно въ-
 стàние
slovenštin|a, -y *ж.* словàшки език: **spisovná ~a**
 словàшки книжòвен език; **přeložit do ~y**
 преведà на словàшки език
slověňštin|a, -y *ж.* *обикн. в съчет.* **stará ~a** *език.*
 старобългарски език
slovesně *нар.* **1.** *книж.* словѣсно; с дýми, с рѣч:
zaznamenat národní písně ~ i hudebně запѣ-
 ша нарòдни пѣсни с тѣкст, с дýми и с мýзика
2. *книж.* литературно; в литературно отно-
 шѣние: **~ se projevit** проявя се, изявя се в ли-
 тературно отношѣние; пѣша, публикувам
3. *език.* глаго́лно; с (помощта на) глаго́л: **~**
jmenný přísudek глаго́лно-именно казу̀емо

slovesnost, -i *ж. книж.* **1.** словесност; словесно творчество: **ústní** ~ (ústно) народно творчество; фолклор **2.** литературна, книжовност: **klasikové české ~i** класици на чешката литература

slovesn|ý, -á, -é 1. *книж.* словесен, литературен: **~é umění** словесно, литературно изкуство; **~é druhy** литературни видове; **česká ~á tradice** чешка литературна, книжовна традиция; **~á věda** наука за словесността; литературна наука **2.** *език.* глаголен: **~ý tvar** глаголна форма; **~ý čas** глаголно време; **~ý rod** залог на глагола; **~ý způsob** глаголно наклонение; **~ý kmen** глаголна основа; **~é třídy** спрежения на глагола; **~á vazba, rekce** глаголно управление; глаголна речка; **~á věta** глаголно изречение; **~ý přísudek** глаголно сказуемо; **podstatné jméno ~é** отглаголно съществително име

sloves|o, -a *ср. език.* глагол: **časování** ~ спрежение на глаголи; **~o dokonavé, nedokonavé** глагол от свършен, глагол от несвършен вид; **~o násobené** многократен, итеративен глагол; **~o předmětové, přechodné, tranzitivní** преходен, транзитивен глагол; **~o bezpředmětové** непреходен, интранзитивен глагол; **nepravdělné ~o** неправилен глагол; **~o pomocné** спомогателен глагол; **~o akční, stavové** глагол за действие, глагол за състояние; **~o odvozené** произведен глагол; **~o předponové** префигиран, представячен глагол; **plnovýznamové ~o** пълнозначен глагол; **~o sponové** копулативен глагол; **modální ~o** модален глагол; **zvrátne ~o** възвратен глагол

slovíčkař, -e *м. 1. експр. обикн. пейор.* педант-буквоед **2. рядко експр.** филолог

slovíčkař|it, -ím *несв. експр. обикн. пейор.*

1. играя си с думи; ровя се в буквите, в думите; буквоедствам **2.** дрънкам празни приказки **3. шегов.** речникарствам; занимавам се с филологически труд: **překládal a ~il** той превеждаше и речникарстваше, правеше речници

slovíčk|o, slůvk|o, -a *ср. умал. 1. експр.* думичка, думица: **řekni mi aspoň ~o!** кажи (ми) поне една думичка! **hrát si se ~y** играя си с думите

♦ **němčinou ~y** немски (ср.) думичка, нищо не изпуска; **na tom není ani ~a pravdy** това е пълна лъжа; в това няма капчица истина; **ani (křivého) ~a si neřekli** не си казаха нито една (лоша) дума; **nezmínil se ani ~em** той не спомена нито дума за това, не обеля зъб за това; **neutrousit ani ~o** не промълвя, не подмётна, не подхвърля нито дума; зъб не обеля **2. по-често slovíčk|o** чужда дума, дума от чужд език: **učit se ruským ~ům**

уча руски думи; **sešit na ~a** тетрадка-речник (за чужди думи); **zkoušet ~a** изпитвам на думи **3. само slovíčk|o експр. в съчет.** **zavolat si někoho na ~o** повикам някого да си кажем две думи; **přijít na ~o** дойда, отида при някого да си кажем две думи; **ztratit u někoho ~o (za někoho)** застъпя се (за някого); кажа две думи (за някого) пред някого

slovinsk|ý, -á, -é словенски; който се отнася към Словения: **~ý jazyk** словенски език

slovinština, -y *ж.* словенски език

slovně *нар.* с думи, чрез думи; словесно: **~ se vyjádřit** изразя се с думи, словесно: **~ se potýkat** боря се с думи, чрез думи; водя словесна борба; словоборствам

slovnědruhov|ý, -á, -é *език.* който се отнася към частите на речта: **~ý rozbor věty** разбор, анализ на изречение по части на речта

slovn|í, -í, -í словен, словесен, вербален; речев, езиков; лексикален, речников; който се отнася до дума(та), до думи(те): **~í výraz, obrat** словесен, езиков израз, обрат; **~í bohatství** словно, словесно, лексикално богатство на език; **~í potyčka** словесна схватка; словесен двубой, спор; **~í hříčka** игра на думи; каламбур; **~í pře** прение, диспут; **~í úloha** *мат.* словесна задача; задача с думи; **~í druh** *език.* част на речта; **~í čeled'** *език.* лексикално семейство; лексикално гнездо; **~í zásoba** *език.* лексикален фонд; **~í význam** *език.* лексикално значение, значение на дума; **~í spojení** *език.* словосъчетание; **~í přízvuk** *език.* ударение на дума; **~í zápor** *език.* лексикално отрицание; **~í rozbor** *език. а)* анализ, разбор по части на речта **б)** морфологичен анализ, разбор; **(ochranná) ~í známka** *икон.* запазена марка, лого (на фирма и под.)

slovníček, -ku *м.* **1.** малък речник; речниче: **kolibří ~ek** малък, малкоформатен речник; малък по формат и обем речник **2.** тетрадка-речник: **zapsat si nová slovíčka do ~ku** записи си нови думи в тетрадка-речник

slovník, -u *м.* **1.** речник: **jednojazyčný, dvoujazyčný** ~ едноезичен речник, двуезичен речник; **~ cizích slov** речник на чуждите думи; **výkladový** ~ тълковен речник; **překladový** ~ преводен (двуезичен, многоезичен) речник; **frekvenční** ~ честотен, фреквентен речник; **etymologický** ~ етимологичен речник; **nářeční** ~ диалектен речник; **terminologický** ~ терминологичен речник; **autorský ~, ~ spisovatele** речник на езика на писател; **kapesní** ~ джобен речник; **příruční** ~ настôлен, подръчен речник; **Příruční ~ jazyka českého (сърк. PS)** Настô-

лен тълковен речник на чешкия език; **Slovník spisovného jazyka českého** (сърк. SSJČ) Речник на книжовния чешки език; **Slovník spisovné češtiny (pro školu a veřejnost)** (сърк. SSČ) Речник на книжовния чешки език (за училищата и обществеността); **překládat se ~em** превеждам с речник **2. обикн. в съчет. (naučný) ~** енциклопедия, енциклопедичен речник; речник-справочник: **Ottův ~ naučný** Отова енциклопедия; **Příruční ~ naučný** Настолна енциклопедия, Настолен енциклопедичен речник; **technické ~y** технически речници-справочници **3.** словно, лексикално богатство; речников, лексикален фонд; лексика; речник; език; **změny v ~u národního jazyka** промени в лексиката, в речника на националния език; **nářeční odchylky od ~u spisovného jazyka** диалектни отклонения от лексиката на книжовния език; **bohatství Nerudova ~u** богатството на езика на Неруда; **dětský ~** речник, език на децата; **mít bohatý, chudý ~** имам богат, беден език, речник

slovníkář, slovníkář, -e м. лексикограф, речникар

slovníkářsk|ý, slovníkářsk|ý, -á, -é, лексикографски, речникарски: **~ý materiál** лексикографски материал

slovníkářstv|í, slovníkářstv|í, -í ср. лексикография, речникарство: **české ~í** чешка лексикография; **věnovat se ~í** посветя се на лексикографията, на речникарството

slovníkov|ý, -á, -é речников, лексикографски; лексикален: **~ý materiál** речников, лексикографски материал; **~á díla** лексикографски трудове; **~é heslo a)** заглавна дума, заглавка (в речник) **б)** речникова статия

slov|o, -a ср. **1.** дума: **najít vhodné ~o** намеря подходяща дума; **dvouslabičné ~o** двусрична дума; **jinými ~y** с други думи; казано другояче; **rozbírat něco ~o za ~em** анализирам нещо дума по дума; **opakovat ~o za ~em, od ~a k ~u, ~o od ~a** повтарям дума по дума, точно, дословно, буквално и *прен.*; **ve vlastním, pravém, přeneseném smyslu ~a** в истинския, в преносния смисъл на думата; **to je to ~o** това е думата; това е точната, истинската дума; **~y deset** с думи - десет (*противопол.* с цифри)

♦ **(český) badání** (придържам се към текста) буквално, дословно; **neznal, nevěděl ani ~o** той нищо не знаеше, не знаеше нито дума; *разг.* бързел не знаеше; **na tom není ani ~o/~a pravdy** в това няма нито капчица, нито дума истина; **nezmínil se ani ~em** той изобщо не отвори дума (за това);

разг. зъб не обели (за това); **neušlo mu ani ~o** той не изпусна нито дума, слушаше много внимателно; **o tom nepadlo ani ~o** изобщо не стана, не се отвори дума за това; **neztratil s ním ani ~o** той не му каза нито дума, изобщо не говори с него; **o tom neztratili ani ~o/~a** изобщо не споменаха, не отвориша дума, приказка за това; **věřit někomu na ~o** вярвам безрезервно на някого, вярвам му на всяка дума, вярвам каквото каже, всичко му вярвам; **poslouchat někoho na ~o, uposlechnout bez jediného ~a** слушам, послушам някого безпрекословно; подчинявам се, подчиня се безпрекословно на някого; **škoda každého ~a** жалко за думите; няма смисъл да се говори; **mluvit, říci, odpovědět jen na půl ~a** говоря, кажа, отговоря с половин уста; **neřekl ani ~o** той не каза, не промълви, не отрони нито дума; *разг.* зъб не обели; **nezmohl se ani na (jediné) ~o** той не можѐ, не беше в състояние да каже нито дума; **(nechci slyšet) ani ~o!** ни дума! нито дума! дума да не чувам! **neřici někomu křivé ~o/křivého ~a** не кажа на никого лоша дума; никого не обидя; **hrát si se ~y** играя си с думите; владѐя думите много добре **2. език.** дума, лексема: **odvozené ~o** производна дума; **složené ~o** сложна дума; композитум; **spojení ~** словосъчетание; **(volné) spojení ~** свободно словосъчетание; **tvoření ~** словообразуване; **druhy ~** части на речта; **pořádek ~ (ve větě)** словоред (на изречение); **frekvence ~a (v textu)** честота, фреквентност на дума (в текст); **domácí ~a** думи от домашен произход; **cizí ~a** думи от чужд произход; **přejatá ~a** заѐмки; **~a ohebná, neohebná** изменяеми, неизменяеми думи; **~a lexikální** пълнозначни думи; думи с лексикално значение; **~a gramatická** непълнозначни думи; думи с граматично значение; **význam ~a** значение на дума; **~a souznačná** синоними; **~a souzvučná** омоними; **~a opačného významu** антоними; **~a spisovná** книжовни думи; **~a nářeční** диалектни думи; **~a slangová** жаргонни думи; **~a hanlivá** пейоративни думи; **~a tabuová** думи-табу; **mazlivá, lichotná ~a** гальовни думи; **heslové ~o** заглавна дума **3. често мн. slov|a, slov** думи, приказки; реч, слово: **vylicit krátkými ~y svůj život** обрисвам с няколко думи, накратко живота си; **nepřikládal váhy jeho ~ům** той не отдаваше (голямо) значение на думите му; **mluvené ~o** говорима реч; **říci vlastními ~y** кажа, разкажа със свои думи; **ovládat, znát cizí jazyk ~em i písmem** владѐя, знам чужд език говоримо и писмено; **umělci ~a** творци

на слóвото; писателѝ; **dar ~a** дър-слóво, красно-
речѝ; **skutkem** (помòгна) на думи и на дèло; **to jsou**
jen ~a товà са сàмо думи, прàзни приказки;
думи, думи, думи; **je skoupý na ~o** скòп е, скъ-
пèрник е на думи(те); **být od ~a a)** красноречѝв
съм; ѝмам дър-слóво б) хлевоуст съм; говорѝ
мнòго; по приказките съм; **páčit, tahat z ně-**
koho ~a вадѝ, тèгля на някого думите с ченгèл
(от устàта); **chytat, lapat něčí ~a** слúшам ня-
кого мнòго внимàтелно, ловѝ му думите от
устàта; **házet ~a do větru** хвèрлям (си) ду-
мите на вѝтъра; говорѝ напрàзно; **utrousit**
několik ~ подхвèрля, подмèтна нѝколко думи;
k tomu nemám ~ нѝмам думи за товà; нѝмам
какò да кàжa за товà (*от учудване и под.*);
bereš mi ~a z úst взèмаш ми думите от устàта;
nejít, nechodit pro ~a daleko не сѝ подбѝрам
думите; **~o dalo ~o** от дума на дума а) се
разбрàха б) се скàраха; **to je ~o do prance**
мерѝ си думите, приказките, че ще се скàраме;
товà е пòвод за спòр 4. слóво, реч, изкàзване,
дума: **mít ~o** ѝмам думата (за изкàзване); **pro-**
nést úvodní, závěrečné ~o произнесà встѝ-
пително, заклучително слóво; произнесà
встѝпителна, заклучителна реч; **úvodní ~o (ke**
knize) úвод, прèдговор (към кнѝга); **svobo-**
da ~a a tisku свобода на слóвото и печàта; **~o**
boží, ~o Páně рел. Слóвото Бòжие, Слóвото
кòднє ♦ **úmyslně** наумно
пòчна да говорѝ; **hlásit se, přihlásit se o ~o/ke**
~u ѝскам, поѝскам думата; **udělit, dát někomu**
~o предостàвя, дам думата на някого; **vzít si,**
dostat ~o взèма, полúча думата; **přijít k(e)**
~u a) дòйде рèд да взèма думата б) *прен.*
полúча възмòжност да се проявѝ, да се изѝвѝ;
zdržet se ~ не сè изкàжa; откàжa (се) да говорѝ;
въздържà се от думи; **vzít ~o někomu** отнèма
думата на някого; **nepustit, nepřipustit ně-**
koho ke ~u a) не дам на някого думата, не
позволя нѝкой да взèме думата б) *прен.* прèча,
не позволявам на някого да се изѝвѝ; **vést**
(hlavní) ~o държà думата; не допúскам остà-
налите до думата; глàвен говорѝтел съм;
предѝ всѝчко àз ѝмам думата; **musí mít vždy**
poslední ~o a) вѝнаги ѝска последната дума
да е нèгова б) *прен.* вѝнаги ѝска да стàне нè-
говото, да нàложѝ свèто 5. дума, думи; свèт,
мèнѝшнє ♦ **těcuní** члòвèчнє
думата ти важѝ за мèне; **mít u někoho, v ně-**
čem ~o слúша ми се, чúва ми се думата по
нѝкакъв вѝпрòс; **mít v něčem hlavní, velké,**
první, největší ~o ѝмам рещàваща дума по
нѝкакъв вѝпрòс; **řídít se jeho ~em/~y** рьковòдя

се от думите му; спàзвам нèговите свèти,
повèли; **dát, ztratit za někoho (dobré) ~o** за-
стѝпя се, кàжa пред някого добрà дума за ня-
кого; **říci (k něčemu) své ~o** кàжa думата си
(по нѝкакъв вѝпрòс); **to je mé poslední, ko-**
nečné ~o товà е последната ми дума; **na ~o**
vzatý (vědec) забележителен, авторитèтен,
голѝм, изключителен (учен); **mít ~o** ѝмам ѝме,
авторитèт; **poslední ~o vědy, techniky** послед-
на дума на наука, на тèхниката 6. обѝкн. в
свèт(чнè) ~o снàднò бѝтє ♦ **dát**
někomu čestné ~o дам на някого чèстна дума;
dodržet ~o, dostát ~u спàзя дума, обещàние;
удържà на дума, на обещàние; **zavázat se**
čestným ~em обвèржa се, задължà се с чèстна
дума; **splnit dané ~o** изпòлня дàдена дума;
zrušit, porušit (čestné, dané) ~o нарúша, не
удържa (на) дума, (на) обещàние; **důvěřovat**
danému ~u вѝрвам, разчитам на дàдена дума;
máš mě ~o ѝмаш чèстната ми дума; дàвам ти
чèстната си дума; **~o na to** чèстна дума; **vzít**
zpět své ~o взèмам си думите нàзàд; **dali si ~o**
дàдохa си дума (*да се оженѝт*); **rodiče dali**
(nápadníkovi) ~o родителите дàдохa дума (на
кандидàта за женѝтба); **vrátila mu ~o** тѝ му
вѝрна годèжa; **brát, vzít, chytit někoho za ~o**
хвàщам се, хвàна се за думите на някого (*и*
настойвам да изпòлни казаното); **~o dělá**
muže пословица ѝстинският мѝж е вèрен на
думата си, държѝ на свòята дума 7. сàмо мн.
словѝа, слов думи, текст (*на песен и под.*); **znát**
~a i nápěv знàм думите, тèкста и мелòдията
8. коментàр, думи: **~em doprovázet (film, kon-**
cert) коментѝрам, придружàвам с коментàр
(фѝлм, концèрт) 9. рел. фѝлос. лòгос, слóво,
идèя, дух
slovosled, -u м. езѝк. словорèд; **obvyklý ~** нор-
мàлен словорèд; **obrácený ~** обѝрнат сло-
ворèд
slovosledn[ý], -á, -é словорèден; кòйто се отнàся
към словорèд; **~é obměny** словорèдни вариàнты
slovotvorb[а], -y ж. езѝк. рѝдко словообразúване
slovotvorné нар. езѝк. словообразуvàтелно; в
словообразуvàтелно отнòшение
slovotvorn[ý], -á, -é езѝк. словообразуvàтелен;
~ý proces словообразуvàтелен процèс; **~ý**
prostředek словообразуvàтелно срдèство
slovutn[ý], -á, -é книж. остар. слàвен, про-
слàвен, прочúт, извèстен, знаменѝт
slowfox [slou-], **-u** м. слòу-фокс, бàвен фòкстрòт
(танц и музѝка)
slož, -e ж. техн. (механѝчна) смès (*от взрѝвни,*
от избухливи вèщества): **pyrotechnická ~**
пиротехнѝческа смès

složit[ý, -á, -é 1. слѡжен: ~ý **stroj** слѡжна машина; ~é **technické zařízení** слѡжно технѡческо устрѡйство; ~ý **ornament** слѡжен орнамент 2. слѡжен, комплициран, усложнѡен, за-

бъркан, заплетен: **~é vztahy** слòжни, комплицирани отношения; **~ý problém** слòжен, заплетен проблем; **~ý výklad** слòжно, заплетено тълкуване, обяснение **3. в съчет.~é souvěti език.** слòжно съставно изречение (*най-малко от три прости изречения, от които поне едното подчинено*)

slož|ka, -ky ж. **1.** съставна част, съставка, компонент, елемент: **základní ~ka** основен компонент; **jazyková ~ka dramatického díla** език на драматично произведение; **koordinace všech ~ek** координиране на всички елементи **2. хим.** компонент, съставка (*на химическо съединение*) **3.** група, част (*от организация*): **společenské ~ky** обществени групи, слòве; **~ky národní bezpečnosti** отряди, подразделения на Държавна сигурност **4. икон.** сèктор, отдел, сèкция: **provozní ~ka** производствен, експлоатационен сèктор; производствено отделение; **organizační ~ka** организационен сèктор, отдел; **plánovací ~ka** планов отдел **5.** купчинка, папка, топче, тестè (*хартия, листове, предмети и под.*): **vyjmout ze ~ky arch** измъкна, издърпам лист от топче хартия; **~ka letáků** тестè пòзиви; **~ka prádla v prádelníku** купчина бельò в шкаф за бельò **6. рядко** папка (*за листове и под.*): **tvrdá ~ka s papíry a)** папка с твърди корици за документи **б)** документи в папка с твърди корици

složnokvět|ý, -á, -é сложноцветен: **~é rostliny бот.** сложноцветни растения

slučitelnost, -i ж. съвместимост

slučiteln|ý, -á, -é съвместим, *често отриц.* **ne~ý** несъвместим: **to není ~é/to je ne~é s občanskou ctí** това е несъвместимо с гражданската чест, с гражданското достойнство

slučivost, -i ж. хим. съединимост, афинитет (*на елементу*)

slučovací|í, -í, -i 1. съединителен, обединителен: **~í sjezd** обединителен конгрес **2. език.** съчинен, съчинителен: **~í souvěti** съчинено изречение; **~í spojka** съчинителен съюз

slučován|í, -í ср. **1. хим.** синтез, синтезиране **2. мат.** събиране и изваждане

sluč|ovat, -uji/разг. -uju неск. **1. (со, кого, со, кого с čím)** съединявам, обединявам, събирам, сливам; уедрявам (*нещо, някого; нещо с нещо*): **~ovat pozemky** обединявам, комасирам (поземлени) имòти; **~ovat podniky** уедрявам, обединявам предприятия **2. (со с čím)** хим. съединявам (*нещо с нещо*), синтезирам (*нещо*)

sluč|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. **1.** съединявам се, обединявам се, събирам се, сливам

се **2. обикн. третол. -uje se хим.** съединява се, образува съединение в резултат на синтез

sluh|a, -y м. **1. остар.** слуга, прислужник: **pán a ~a** господар и слуга; **zámeční ~ové** прислуга, слуги в замък; **vojenský ~a** ординарец **2. по-рано** разсылен, прислужник (*в учреждение*): **obecní ~a** общински разсылен **3. в съчет.~a boží, Páně църк.** бóжи служитель

sluch, -u м. **1.** слух (*сетиво*): **mít dobrý, špatný** ~ имам добър, лош слух; **vada ~u** дефект на слуха; **napínat ~** напрегна слух; **zbystrit ~** наостря уши; **rozeznávat ~em** различавам по слух; **~em** **кне** **vás ~** ушите ви лъжат; не стè чули, не стè разбрали правилно; **došlo, doneslo se k jeho ~u, že...** до ушите му достигна, че...; **nemohl věřit svému ~u** тòй не вярваше на ушите си; **přechází ho/mu zrak i ~** тòй гýби ўма и дўма; зашеметен е от учудване **2. муз.** слух: **hudební ~** музикален слух; **absolutní ~** абсолютен слух; **hrát podle ~u** свйря по слух **3. книж.** аудиенция, изслушване; разбиране, съчувствие; **~em** **припращане** аудиенция на някого; изслушам някого **б)** проявя снизхождение, разбиране към молбата на някого; **nedat ničemu ~u** не давам ухо на нищо; **dojít ~u u někoho a)** получа аудиенция при някого; б́да изслушан от някого **б)** срещна разбиране у някого; **nemít pro nic ani ~u, ani smyslu** не проявявам разбиране, съчувствие, снизхождение към нищо; **nenalézt nikde ~u** не срещна, не намеря никъде разбиране, подкрепа, помощ

sluchát|ko, -ka ср. **1.** слушалка: **telefonní ~ko** телефонна слушалка **2. само мн.** **sluchát|ka, -ek** слушалки (*на радиоприемник и под.*)

sluchov|ý, -á, -é слухов, акустичен: **~ý orgán** слухов òрган; **~ý vjem** слухово, акустично възприятие

sluj, -e ж. **книж.** **1.** пещера: **skalní ~** скална пещера **2. остар.** скален прòцеп, прòлòм; скална пукнатина, цепнатина

sluk|a, -y ж. **зоол.** гòрски бекàс (Scolopax): **tah ~** прелитане на бекàси

slunce, -e ср. **1.** слънце: **východ, západ ~e** изгрев, залез на слънцето; изгрев, залез слънце; **~e vychází, zapadá** слънцето изгрява, залазва; **dívat se proti ~i, do ~e** гледам срещу слънцето, в слънцето; **~e praží** слънцето припича, прежуря; **malé, již vychladlé ~e** малко, вече изстòвна (*жè*) **~e** **книж.** страната на изгряващото слънце (Япония); **je to nad ~e jasnější** това е ясно като бял дèн; **nic nového pod ~em** поговорка

нищо ново под слънцето; **nejdražší bytost pod ~em** най-скъпото същество на света; **pro jedno kvítí ~e nesvítlí** поговорка да не е само той/тя на този свят; гаджета – с лопата да ги ринеш; хич не ме е ъня за него/нея (от която/която съм получил(а) отказ) **2. Slunce** астр. Слънцето; **zatemnění ~e** слънчево затъмнение **3. slunce**; слънчева светлина, слънчева топлина; **pokoj plný ~e** изпълнена със слънце стая; слънчева стая; **opalovat se na ~i** пекà се на слънце; **brýle proti ~i** слънчеви очила, тъмнокрилински очила; **~i místo na ~i** търся място, бора се за място под слънцето **4. в съчет.** **horské ~e** кварцова лампа **slůně, -te** ср. слонче; **párek slůňat** двойка слончета

slunečko, slunečko вж. **sluníčko**

slunečn|í, -í, -í 1. слънчев; който се отнася към слънце: **~í paprsky** слънчеви лъчи; **~í světlo, teplo** слънчева светлина, слънчева топлина; **využití ~í energie** използване на слънчевата енергия; **pokoj obrácený na ~í stranu** стая с южно изложение; **~í úpal, úžeh** слънчев удар; **~í hodiny** слънчев часовник **2. астр.** слънчев: **~í soustava** Слънчева система; **~í skvrny** слънчеви петна, петна по слънцето; **~í činnost** слънчева дейност; **~í baterie** слънчеви батерии; **~í clona** фотогр. бле́нда

slunečnice, -e ж. бот. слънчоглед (Helianthus annuus)

slunečnicov|ý, -á, -é слънчогледов; който се отнася към слънчоглед: **~ý olej** слънчогледово масло; олио; **~é pole** слънчогледова нива; **~é pokrutiny** слънчогледово кюспе; **~á semena** слънчогледово семе; слънчогледови семки, разг. слънчоглед

slunečník, -u м. слънчобран; чадър срещу слънце: **pruhované zahradní ~y** райрани градински чадъри

slunečn|o I, -a ср. слънчево време; слънчева светлина; слънце: **sklízet obilí za ~a** прибирам зърно, жъна в слънчево време

slunečno II нар. предикативно слънчево: **bylo teplo a ~** беше топло и слънчево; **dnes je ~** днес (времето) е слънчево

slunečn|ý, -á, -é 1. слънчев; огрян от слънце; изпълнен със слънце: **~ý den** слънчев ден; **~á stráň** слънчев, огрян от слънце склөн; **~é vlasy** слънчеви коси; коси с цвѣта на слънцето; **~á bytost** експр. слънчево, изпълнено с радост създание **2. остар.** слънчев; който се отнася към слънце

sluníčk|o, книж. **slunečk|o, slunečk|o, -a** ср.

1. умал. експр. слънчице, слънце: **paprsky jar-**

ního ~a лъчи на пролетно слънчице; **vyhřívát se na ~u** припичам се на слънце **2. обикн.** **slunečk|o** и в съчет. **~o sedmitečné** зоол. калинка (Coccinella, Exochomus)

slun|it se, -ím se нескв. грѣя се, пекà се, припичам се на слънце: **~it se v zářl slávy** прен. грѣя се, радвам се на блясъка на славата; **~it se v něčí přízni** прен. радвам се на нечия благосклонност; ползвам се от нечия благосклонност

slun|it se, -ím se нескв. грѣя се, пекà се, припичам се на слънце: **~it se v zářl slávy** прен. грѣя се, радвам се на блясъка на славата; **~it se v něčí přízni** прен. радвам се на нечия благосклонност; ползвам се от нечия благосклонност

slunn|ý, -á, -é 1. слънчев; изпълнен със слънце; огрян от слънце: **~é odpoledne** слънчев следобед; **~á stráň** слънчев, огрян от слънце склөн **2. книж. експр.** радостен, весел, щастлив, слънчев, безоблачен: **~é dětství** слънчево, щастливо детство

slunovrat, -u м. **1.** слънчев кръговрат: **slavnosti ~u** празници на слънчевия кръговрат (около 21 юли и 21 декември) **2. астр.** афелий, слънцестоене: **zimní, letní ~** зимно, лѣтно слънцестоене **slup|ka, разг.** **šlup|ka, ж.** **1.** кора, коричка, обелка, люспа, ко̀жица (обвивка на плод): **brambory ve ~ce** (варени) картофи с корите, не(о)белени картофи; **jíst jablko se ~kou** ям ябълката необелена, с кората; **cibulová ~ka** люспа от лук; **~ky ze salámu** обелки, кожички от салам; **~ka banánu, pomeranče** кора на банан, на портокал; **ledová ~ka** на řece книж.

slup|ka, разг. **šlup|ka, ж.** **1.** кора, коричка, обелка, люспа, ко̀жица (обвивка на плод): **brambory ve ~ce** (варени) картофи с корите, не(о)белени картофи; **jíst jablko se ~kou** ям ябълката необелена, с кората; **cibulová ~ka** люспа от лук; **~ky ze salámu** обелки, кожички от салам; **~ka banánu, pomeranče** кора на банан, на портокал; **ledová ~ka** на řece книж. **~ky, šupiny z očí** той прогледна; паднаха му капациите от очите; разбра истинското положение на нещата; **mít peněz jako ~ek** разг. експр. у мене парй много, с лопата да ги ринеш; червясал съм от парй **2. прен.** вѣншност, вѣншен вид, обвивка (на човек): **nevzhledná ~a** експр. невзрачен вѣншен вид, невзрачна вѣншност; **pod nevzhlednou ~ou skrýval se dobrý člověk** под невзрачната вѣншност се крие добър човек

ránu изглеждам смѣшно

slup|nout, -nu ср. (со) разг. експр. ха̀пна, глѣтна, ла̀пна (нещо) с апетит; омета, опа̀пам (нещо): **~nout kuře na posezení** опа̀пам, омета цяло пиле на едно ядене; **kouká, kde by co dobrého ~la** тя търси къде каквò може да си ха̀пне

slup|ovat, -uji/разг. **-uju, sloupáv|at, -ám** нескв. (со s/z čeho) обѣлвам, очиствам, олѝшвам (кора, люспа и под. от нещо); обѣлвам (нещо): **~at kůru se stromů** обѣлвам кора от дървѣта; **~ovat stromy** обѣлвам дървѣта

slup|ovat se, -uji se/разг. **-uju se, sloupáv|at se,**

-ám se неск. 1. обикн. трепол. **-uje se, -á se** обелва се, олющва се (за кора, лак и под.): **nátěr se zvolna ~al** боята бавно се олющваше 2. обелвам се, олющвам се (за части на тялото): **záda se mu po spálení ~ovala** след като изгоря на слънце, гърбът му се белеше

slušet, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. трепол. безл. **-í (komu)** приляга, прилича, подхожда, отива, върви (на някого) (за дрехи, за цвят и под.): **nové šaty jí velice ~ely** новата рокля много ѝ отиваше, много ѝ приличаше; **tenhle klobouk ti ne~í** тази шапка не ти отива; **dnes ti to pěkně ~í** днес изглеждаш много добре; **~í mu to** отива му; **~í jim to spolu** те са си лика-прилика; пасват си един на друг; **nic jí to ne~elo** това никак не ѝ приличаше, не ѝ подхождаше 2. често и **slušet se**, безл. **-í (se)** (komu; na koho; pro koho; —; с инф.) редно е, следва (за някого); полага се, подобава, прилича (на някого); необходимо е (да...); трябва (да...); струва си (да...); уместно е (да...): **~í se podotknout, že...** необходимо е, трябва, уместно е да се отбележи, че...; **ne~í se na hocha plakat** не прилича, не подобава на момче да плаче; **dětem ~í poslouchat** децата трябва да слушат; **to se na tebe ne~í** не ти прилича, не ти подобава; **ví, co se ~í a patří** знае какво трябва, какво е уместно, какво е подходящо; **jak se ~í a patří** както трябва, както подобава, както е уместно, както е подходящо; **přivítali ho, jak se ~í na hostitele** посрещнаха го, както подобава на домакини

slušivě нар. с вкус, подходящо, елегантно (за облекло): **~ nasazená čepice** елегантно поставена шапка

slušivý, -á, -é елегантен; подходящ за някого; който приляга, прилича, отива на някого (за облекло): **~ý klobouk** елегантна, подходяща шапка

slušně нар. 1. учтиво, вежливо: **~ vychovaný člověk** добре възпитан, вежлив, учтив човек; **~ pozdravit** поздравя учтиво 2. порядъчно, прилично, както трябва, както е редно 3. прилично, сносно, задоволително: **umí ~ hrát na piano** сносно, задоволително свири на пиано; **vede se jim ~** живеят сносно, прилично 4. доста, много, добре, порядъчно: **~ si vydělávat** печеля добре, прилично, достатъчно; **~ vysoká postava** доста висока фигура; **~ vysoká cena** доста висока цена

slušnost, -i ж. (благот)приличие, вежливост, възпитание: **společenská ~** обществено (благот)приличие; **pravidla ~i** правила на приличието; **mysl pro ~** чувство за приличие

slušný, -á, -é 1. учтив, вежлив: **~é chování** учтиво, вежливо държание 2. приличен, порядъчен: **~ý člověk** порядъчен човек; **~á společnost** порядъчно общество 3. сносен, задоволителен, добър, приличен: **~ý byt** добро, прилично жилище; **~é šaty** сносни, прилични дрехи; **má ~é místo** има добра, прилична работа; **žít ve ~ých poměrech** живее при добри условия; **povznést na ~ou úroveň** издигна на добро, на прилично равнище; **najít ~ou záminku (k něčemu)** намеря подходящ предлог (за нещо); **~á návštěva (představení)** задоволителна посещаемост (на спектакъл) 4. добър; (доста) голям; порядъчен; много: **~ý plat** добра, голяма заплата; **stálo to ~é peníze** това струваше много пари; **~á vzdálenost** доста голямо разстояние

slůvko вж. **slovíčko**

služba, -by ж. 1. обикн. мн. **služby, -eb** служба, служене, работа, услуги, труд: **odměna za věrné ~by** възнаграждение за вярна служба, за вярно служене; **nabízet ~by zákazníkům** предлагам услуги на клиенти; (**šlechtic**) **vstoupil do ~eb císaře** (дворянинът) постъпи на служба при императора; **ve ~ách vědy** *преп. книж.* в служба на науката; **státní, obecní ~ba** *остар.* държавна, общинска служба, работа; **strávil čtyřicet let v školských ~bách** той работи четиридесет години в областта на просветата, на образованието; **žádost o přijetí do soudní ~by** молба за приемане на работа в съда; **dostat místo v diplomatické ~bě** постъпва на дипломатическа служба; **zaměstnanec ve vyšších ~bách** висши чиновници; **správní ~ba** административна служба, административна работа 2. често мн. **služby, -eb** услуги, обслужване; предприятие за услуги: **komunální ~by** комунални услуги (*хим. чистене и под.*); **údržbářské ~by** ремонт по домовете (*на ел. уреди и под.*); **bezpečnostní ~ba** служба по безопасност на труда; **sexuální ~by** сексуални услуги; **pagingová ~ba** пейджинг-услуга, пейджингова връзка; **kurýrní ~ba** куриерска служба, куриерски услуги; **požární ~ba** противопожарна служба; **lékařská, pohotovostní ~ba** бърза (медицинска) помощ; **lékárna s nepřetržitou ~bou** денонощна аптека; **transfúzní ~ba** станция по кръвопреливане; **telefonní informační ~ba** телефонни услуги; **předmanželská poradenská ~ba** предбрачна консултация; **zpravodajská ~ba** информационно бюро, информационна служба; **pořadatelská ~ba** бюро, служба за организиране на тържества, изложби и под.; **horská**

~ba планинска контролно-спасителна служба; **Poštovní novinová ~ba** Служба по разпространение на печата **3.** прислужване, слугуване: **venkovská děvčata chodila do města do ~by** селските момичета отиваха да слугуват в града, да работят в града като слугини, като прислужнички; **jít k někomu do ~by jako kuchařka** отивам да работя при някого като готвачка **4.** воен. служба, повинност: **vojenská ~ba** военна служба, военна повинност; **činná ~ba** действителна служба; **základní, ostar. prezenční vojenská ~ba** действителна, задължителна военна служба; **náhradní vojenská ~ba, civilní ~ba** алтернативна военна служба **5.** служба, работа; работно време; учреждение: **nosit ve ~bě uniformu** нося униформа по време на работа; **bylo zakázáno ve ~bě kouřit** забранено беше да се пуши в службата, в учреждението; **být ve ~bě, mimo ~u** в учреждението съм, извън учреждението съм; **jít do ~by** отивам в службата, в учреждението; **udělám to až po ~bě** ще направя това след работно време, след работа **6.** служба, работа, функция, дейност, длъжност, пост: **zastávat ~bu hlídače** работя като пазач; **mít zodpovědnou ~bu** изпълнявам отговорна работа; заемам отговорен пост **7.** услуга, помощ: **poprosit někoho o přátelskou ~bu** помоля някого за приятелска услуга; **prokázat někomu dobrou ~bu** направя голяма услуга на някого; **~a vlasti, vědě** служене на отечеството, на науката **♦ dělá (mi) ~bu/~by** върши (ми) работа, служи (ми), полъзен (ми) е (за предмет); **ten kufr mi dělá dobrou ~bu** този кюфар ми върши добра работа; **vypovídá ~bu a)** откъзва да служи, престъва да служи **б)** пред бракуване е (за предмет); **nohy mi (leknutím) vypověděly ~bu** (от уплаха) краката отказаха да ми служат, не можех да се помръдна от мястото си; **nervy jí vypověděly ~bu** нервите ѝ не издържаша; **kabát mi už vypovídá ~bu** палтото ми вече сдъва, съвсѐм се е износило, овехтяло е; **~by boží** богослужение, литургия; **být, stát někomu k ~bám** книж. в услуга, на разположение на някого съм; **jsem vám k ~bám** на вашите услуги, на ваше разположение съм; **má ~ba! a)** какво ще обичате? **б)** моите почитания! **8.** дежурство, смяна, служба: **mít denní, noční ~bu** имам днѐвно, нощно дежурство; на днѐвно, на нощно дежурство съм; **mít ~bu u telefonu** дежурен съм на телефона; **střídat se ve ~bě** редувам(е) се по дежурство; **odevzdat ~bu** предам дежурство, служба, смяна; **všichni odešli, zů-**

stala jen ~ba всички си отидоха, останаха само дежурните

služebn|a, -y жс. служебно, работно помещение, отделение; служба: **poštovní, telefonní ~a** служебно помещение (в поща, в телефонна централа)

služebn|á, -é жс. домашна помощничка; прислужничка; слугиня: **~á přinesla čaj** прислужничката донесе чай

služebně нар. служебно, в служебно отношение, по служба; по служебен път, по служебен ред; официално: **být ~ starší** имам по-висок чин в служебната йерархия; **~ odjet** замѐна по служба, по работа; **být ~ mimo Prahu** служебно, по служба съм извън Прага; **~ se hlásit** представям се по служба

služebn|í, -í, -í служебен: **~í stejnokroj** служебна униформа; **~í byt** служебна квартира; **~í cesta** (служебна) командировка; **~í povinnosti** служебни задължения; **~í tajemství** служебна тайна; **~í postup** напредване в служебната йерархия; **počet ~ích let** трудов стаж; **~í průkaz** служебна легитимация, служебна карта; **~í smlouva** работен договор, договор за постъпване на служба; **~í vůz** жс.п. служебен вагон (във влак); фургон

služebnic|e, -e жс. **1.** слугиня, прислужничка: **~e!** остар. Ваша покорна слугиня! На вашите услуги! (като отговор на заповед и под.)

2. остар. рел. рабиня божия

služebnictv|o, -a ср. събир. прислуга; прислужници, слуги

služebn|ík, -a м. **1.** слуга, прислужник: **~!** остар. Ваш покорен слуга! На вашите услуги! (като отговор на заповед и под.) **2.** остар. рел. божия служител; раб божия: **~ boží, ~ Páně** божия служител; раб божия (свещеник, духовник)

služebn|ý, -á, -é остар. **1.** прислужващ, слугуващ: **~é děvče** прислужничка **2.** (коти, щети) книж. подчинѐн, задължѐн (на някого, на нещо); зависѐм (от някого, от нещо): **nejsem ~ý nikomu** не съм задължѐн на никого **služk|a, -y** жс. слугиня, прислужничка, домашна помощничка: **jít do města za ~u** отида (да работя) в града като слугиня; **mít ~u** имам слугиня

služn|é, -ého ср. **1.** войнишки оклад (за редовна военна служба) **2.** остар. заплата, възнаграждение (обикн. на чиновник)

slých|at, -ám, slých|ávat, -ávám несв. многокр. **1.** (со, коho) чѐвам (чѐсто) (нещо, някого): **často ~al děvče zpívat** тоѝ чѐсто чѐваше момичето да пѐе **2.** (со; со о кот, о щет) чѐвам, научавам, узнавам (нещо за някого, за

нещо): **~al/~ával jsem to doma od babičky** много пъти съм чувал за това от баба; баба често ми разказваше за това
sly|nout, -nu нескв. (čít; –) книж. остар. славя се, прочути съм, известен съм (с нещо): **~nout dobrotou, statečností** славя се с добрина, прочути съм с храброст
slyšen|á, -é ж. в съчет. **na ~ou** дочуване (при телефонен разговор)
slyšen|í, -í ср. книж. аудиенция: **vyžádat si ~í (u hlavy státu)** пойскам аудиенция (от държавен глава)
slyšet, -ím нескв. 1. чувам, мога да чувам: **~et dobře** (мога да) чувам добре; **na jedno ucho špatně ~ím** лошо чувам с едното ухо 2. (со, кохо) чувам, възприемам със слуха си (нещо, някого; че...): **~et křik** чувам вик; **~et někoho přicházet** чувам, че някой идва; **dělá, že ne~í** прави се, че не чува; **~ím! a)** да, моля! на телефона! слухам! (при телефонен разговор) б) воен. слухам! **bylo to ~et daleko široko** чуваше се надлъж и нашир; **není (nic) ~et** (нищо) не се чува; **je ~et kroky** чуват се стъпки; **hudbu bylo daleko ~et** музиката се чува добре ♦ **~et** от измислени страхове; виждам призрци; прекалено мнителен, прекалено подозрителен съм; **~et andělíčky zpívat** виждам звезди посред бял ден (при удар, болка и под.) 3. (со) чувам/чуя, узнавам/узная, разбирам/разбера, слухам (нещо), обикн. в съчет. **rád/nerad ~et** (не)приятно ми е да чуя, да узная, да разбера (нещо): **to ~ím rád** приятно ми е да чуя, да науча това; **~et zprávu v rozhlasu** чувам/чуя новина по радиото; **rád bych ~el vaše mínění** бих искал да чуя вашето мнение; **chci to ~et od tvých úst** искам да чуя това от твоите уста; **to každý nerad ~í** на никого не му е приятно да чуе това; **vždyť ~íš, že to spěchá** нали разбираш, че това е спешно; **ne~ela od něho dobrého slova** не беше чула от него нито една добра дума; **už jsi ~el nějakou moderní operu?** слушал ли си вече някоя модерна опера? **~ela jsi včera ředitele?** чу ли какво каза вчера директорът? **chtěla bych ~et tatínka, co by tomu řekl** щё ми се да знам, да разбера какво казало ♦ **~et** дам да се разбере, че...; **dala se ~et, že to takhle nenechá** тя даде да се разбере, че няма да остави тази работа така; **~et něco na vlastní uši** чувам/чуя нещо със собствените си уши; **~et něco jen jedním uchem** слушам нещо с половин ухо, разсеяно; **kdo to jakživ ~el!** къде се е чуло (и видяло) такова нещо! (за учудване

и под.); **to svět ne~el** не е за вярване! светът не е чувал, не е виждал такова нещо! **ani ~et o tom nechci** не ща и да чуя за това; думам да не става; **nechtěla o něm ani ~et** тя не искаше и да чуе за него; **je to ~et za devátou stěnu** чува се (чак) през девет стени; **mít oči k vidění a uši k ~ení** църк. който има очи да гледа, който има уши да слуша 4. (со; со о кот, о чет) чувам/чуя, узнавам/узная, научавам/науча (нещо за някого, за нещо); мин. **slyšel jsem** чух, узнах, научих (нещо за някого, за нещо): **už jsi o tom ~el?** чу ли, научи ли вече за това? **~ela jsem, že tam byl** научих, разбрах, че е бил там; **~et o někom všude samou chválu** чувам за някого отвсякъде само похвали ♦ **~et** слухове; само съм дочул за нещо (от някого) 5. (со/čeho; кохо – вин.) остар. съблюдавам (нещо); изслушвам, слухам (нещо, някого); вслушвам се (в нещо, в някого): **~ hlasu svého srdce** слушай/чуи гласа на сърцето си; вслушвай се в гласа на сърцето си 6. нескв. и св. (кохо – вин.) книж. изслушвам/изслушам (някого); вземам/взема под внимание мнението (на някого): **bylo nutno ~et zástupce kraje** трябваше да се изслуша областният представител 7. (наč) отговарям, реагирам, обаждам се (на име, обръщение и под.): **pes ~í na jméno Hektor** кучето реагира, отговаря на името Хектор 8. само 2. ед. и мн. **~íš, ~el jsi; ~íte, ~eli jste** разг. чуваш ли? чувате ли? ясно ли ти е? ясно ли ви е? ясно? (за подчертаване): **dej pokoj, ~íš/~el jsi?** стига вече, остави ме на мира, чуваш ли? **to už je naposled, ~íte/~eli jste?** това ви е за последен път, разбрахте ли? ясно ли е? 9. като част. **slyšte разг.** я чуйте, чувате ли, виж, вижте: **~te, chce dělat dobrotu разг.** вижте, той/тя вече ще слуша, вече ще се поправи **slyšící, -í, -í** който може да чува, да възприема със слуха си: **ne~ící děti** глухи деца; **církev ~í** църк. всички вярващи без папата и епископите (които представят **církev učící**) **slyšitelnost, -i** ж. акустика, акустичност; доловимост (със слуха): **dobrá, špatná ~ v hledišti** добра, лоша акустика в зрительна зала; (**spodní**) **práh, mez ~í** физ. (дълна) граница за възприемане на звука, долна акустична граница **slyšiteln|ý, -á, -é** който може да бъде чути, възприет (със слуха); доловим (със слуха): **sotva ~ý šepot** едва доловим шепот; **~ý zvuk** физ. доловим, чуващ се звук; **~é kmitočty** физ. доловими честоти **slz|a, -y** ж. 1. сълза: **oči plné ~** пълни със сълзи очи; **~y jí vytryskly, vyhrkly z očí** сълзи

близнаха от очите ѝ; **dojmout k ~ám** трѫна до сълзи; **trávit život v ~ách** прекарвам живота си (в проливане на) сълзи; **usmívat se skrz ~y** **у̀сми́на́сь крѣзь** ◆ **krájkový** крокодилски сълзи; **mít ~y na krajíčku** лесно се разплаквам; ах! да се разплача **2. книж.** капка, капчица: **rosné ~y** капчици роса **3. разг. експр.** капка, грам, малко количество (течност): **~a kořalky** капка ракия; **nemám ani ~u mléka** нямам капка мляко; **nemám ani ~u oleje (v motoru)** нямам капка масло (в двигателя) **slzák, -u м. разг.** сълзотворен гъз **slzav[ý], -á, -é** **рядко** сълзлив, сълзач; изпълнен със сълзи; насълзен: **~é oči** насълзени очи; **~ý pohled** забутен със сълзи поглед; **~é loučení** **книж.** печално сбогуване; **prosit ~ým hlasem** **ни́ска́ю́ гласи́на** ◆ **úřlo** лината на скръбта, **книж.** юдол плачевна **slz[et], -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. трепол.** -í сълзи, рони сълзи (за око): **od kouře jí ~ely oči** очите ѝ сълзяха от дим; **smál se, až mu oči ~ely** той се смя до сълзи **2. книж.** плача; проливам, лея сълзи: **~et dojetím, radostí** плача, проливам сълзи от умиление, от радост **slzičk[a], -u ж. умл.** сълзичка, сълзица: **neurounila ani ~u** тя ни не пророни, не проля нито (сълзи) ◆ **~y** **поет.** капчици роса; **~y Panny Marie** полски, див карамфил (*Dianthus deloides*); **nebudeme ji to říkat, aby jí neukápla ~a** няма да ѝ (го) казваме, за да не ѝ стане мъчно, за да не се разтревожи **slzn[í вж. slzný]** **slzn[ý], -á, -é 1. u slzn[í], -í, -í** сълзен; който е свързан с отделяне на сълзи; който се отнася към отделяне на сълзи: **~á/-í žláza anat.** сълзна жлеза; **~é/-í ústrojí anat.** сълзотворни органи **2. сълзотворен, сълзлив: ~ý plyn** сълзотворен гъз **slzotvorn[ý], -á, -é** сълзотворен: **~ý plyn** сълзотворен гъз; **~á puma** бомба със сълзотворен гъз; **~é výjevy (v dramatu)** **ирон.** сълзливи, сантиментални сцени (в драма) **smáč[et], -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. (со) 1.** натопявам, топя, топвам (*нещо*): **~et si konečky prstů ve vodě** натопявам, топвам връхчета на пръсти във вода; **žemle ~ená v mléce** натопена в мляко кифла **2. намокрям, навлажнявам (нещо): rosa ~ela listí** росата мокреше листата; **~el její ruku slzami** той мокреше ръката ѝ със сълзи; **vojáci ~eli zemi krví прен.** войниците напояваха земята с кръвта си **smáč[et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í неск. мокря се, намокрям се: listy vrby se ~ejí ve vodě**

листа̀та на върба̀та се мо́крят във вода̀та

smáčeknout se *вж.* **zmáčeknout se**

smalt, -u *м.* емáйл: **oprýskaný** ~ олю́щен емáйл

smalt[ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* емáйлйрам, покрывáм (*нещо*) с емáйл: ~**ovat nádobí** емáйлйрам съдо̀ве

smaltovn[а, -у *ж.* работи́лница, це́х, фаб́рика за емáйлйране

smaltov[ý, -á, -é емáйлов: ~**ý náter** емáйл-ла́к; ~**ý lesk** емáйлов бля́сък

smaragd, -u *м.* смара́гд, изумру́д: **prsten se ~em** пръсте́н със смара́гд

smaragdově *нар.* изумру́дено, изумру́дно; със смара́гдов, с изумру́ден цвя́т, бля́сък: ~ **zelený** изумру́дено-зеле́н, изумру́дно-зеле́н

smaragdov[ý, -á, -é смара́гден, смара́гдов, изумру́ден: ~**á barva** изумру́дено-зеле́н цвя́т

smát se, směji se/разг. směju se *несв. 1. (-; četi)* сме́я се (-; на не́що): **rád se smál** то́й обича́ше да се сме́е; ~ **se vtipu** сме́я се на анекдо́т; **oči se mu smějí** о́чите му се сме́ят, ра́достне ♦ **vámsetosměle** *говори́на* ва́с; ва́с това́, та́зи непри́ятност не ви зася́га; ~ **se na celé kolo** сме́я се с ця́ло гърло, превивáм се от сме́х; **od srdce se ~ něčemu** сме́я се на не́що от ця́лото си сърце́; ~ **se z plných plic** сме́я се от все́ сърце́; ~ **se pod vousy** сме́я се под муста́к; **směje se jako měsíček** сме́е се като месе́чйна, с широ́ка усми́вка; **směje se jako Kuba, jako Filip na jelito** сме́е се, хи́ли се глупáво, като глупáк; **smál se, až se za boky popadal, až se ohýbal** то́й се превивáше от сме́х; **smát se pod kůži, do hrsti, skrz prsty** сме́я се в шепáта си, та́йно; сме́я се въ́трешно, въ́тре в се́бе си; **byla hezoučká, až se srdce smálo** бе́ше та́ка хубави́чка, че (ти) бе́ше дра́го да я гле́даш; **kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe** *поговорка* най-добре́ се сме́е то́зи, ко́йто се сме́е последе́н; **když se dva hádají, třetí se směje** *поговорка* два́ма се ка́рат, тре́тият пече́ли **2. (na koho)** усми́хвам се (*на няко́го*): **zdaleka se na mne smála** отда́лече́ тя ми се усми́хваше; **celý svět se na ni směje** вси́чки са благоскло́нно настрóдени, благоскло́нни къ́м не́я; **šťěstí se na něho směje** *прен.* усми́хва му се ща́стието **3. (komu, čemu)** присми́вам се, подигра́вам се (*на няко́го, на не́що*): **smáli se jí, jak se obléká** подигра́вах се на облекло́то ѝ; **smáli se mu za zády** присми́вах му се зад гърба́; **smáli se mu do očí** присми́вах му се открито́, в о́чите

smav[ý, -á, -é *книж.* **1.** усми́хнат, засмя́н, сме́ещ се: ~**ý oblíček** усми́хнат, засмя́н ли́це **2.** лъ́чеза́рен, жи́знера́достен, оптимистиче́н: ~**á**

komedie жинерăдостна комедия; **~á nálada** лъчезърно, оптимистично настроение

smaz|at, -žu/книж. -ži св. 1. (co odkud, kde) излича, изтрѝя, избърша (нещо отнякъде): **~at příklad z tabule** изтрѝя задача от черната дъска **2. (co)** изтрѝя, избърша, изчѝйся (нещо) чрез изтрѝване, чрез избърсване: **~at tabuli** изтрѝя, избърша, изчѝйся черна дъска; **~ané místo v textu** изтрѝто, изличено място в текст **3. (co) прен.** залича (нещо): **děšť ~al barvu** дъждът заличѝ боята; **tma ~ala obrysy věcí** тъмнината заличѝ, заглăди контурите на предметите; **~at vinu, urážku** залича, заглăдя вина, обѝда; **~at rozdíl** залича различия; **~at minulost** залича, изтрѝя минало **4. техн.** изтрѝя (запис върху) магнетофонна лѝнта

smazáv|at, -ám нескв. 1. (co odkud, kde) изтрѝвам, изличавам, избърсвам (нещо отнякъде): **~at hadrem nápis** изтрѝвам, избърсвам с парцал надпис **2. (co)** изтрѝвам, избърсвам, заличавам (нещо) и прен.: **~at tabuli** изтрѝвам черна дъска; **slzy ~aly písmena dopisu** сълзите размăзваха буквите на писмѝто; **~at hříchy** заличавам грехове

smáz|nout, -nu св. 1. (co odkud) рядко изтрѝя, избърша, излича (нещо отнякъде)

smaženice, -e, smaženin|a, -y ж. пържено ястие: ~e z vajec бъркани яйца; **houbová ~e** задушѝни гъби с яйца

smažen|ka, -y ж. кюфтѝ, крокет и под. (пържено ястие, пържен сладкиш): bramborová ~a картофено кюфтѝ, картофен крокет

smažen|ý, -á, -é пържен: **~ý řízek** виенски шницел

smaž|it, -ím нескв. (co) пържа (нещо): **~it kuře** пържа пиле

smaž|it se, -ím se нескв. 1. пържа се: **koblihy se ~í do červena** поничките се пържат до зачервяване **2. експр.** пържа се, пека се, много ми е горещо: **~it se na slunci** пека се, пържа се на слънце

~it se ~a остăвам някого да се пържи в собствения си сѝс, да си сѝрба сăм попăрата

směč, -e м., рядко ж. спорт. смеш (ниско забиване на топка в тенис, във волейбол)

smeč|ať, -e м. спорт. играч, който забива топката

smeč|ař|ka, -y ж. спорт. играчка, която забива топката

smeč|ka, -y ж. 1. глутница (за кучета и вълци): **~a chrtů** глутница хрътки; **~a vlků** глутница вълци

~y закон на глутницата, на сляпото подчинение **2. прен. експр. пейор.** банда, шайка, тайфа:

~a špiónů шайка шпиѝни; **~a fízlů** шайка ченгета, шайка агѝнти

smeč|ovat, -uji/разг. -uju se нескв. и св. (-; co) спорт. забивам/забѝя топка (в тенис, във волейбол): **~ovat každý druhý míč** забивам/забѝя всяка втора топка

smejkat, смеjkat se вж. smýkat, smýkat se

smek|at, -ám нескв. 1. (co; -) снѝмам, свăлям (шапка и под.): **~at čepici** снѝмам шапка; **~at před někým, před něčím** свăлям шапка пред някого, пред нещото и прен. **2. (co) прен.** плъзгам встрани (нещо); отбѝвам, отклонявам (нещо): **~at hovor** отклонявам разговор

smek|at se, -ám se нескв. 1. (s/z čeho) изхлұзвам се, смѝквам се с плъзгане, изсұлвам се надѝлу (от нещо): **prsten se mu ~al s prstu** пръстенът се смѝкваше, изхлұзваше се от пръста му; **zvolna se ~á s/z lože** бавно се измѝква, изхлұзва се, изсұлва се от постѝлята **2. (kde)** подхлұзвам се, плъзгам се встрани, плъзвам се (някъде): **~at se na kamenech** плъзгам се, подхлұзвам се на камъни; **~ala se mu noha** кракът му се подхлұзваше; **venku mrzne a ~á se to** навън е замръзнало и плъзгаво

smek|nout, -nu св. 1. (co; -) смѝкна, свăля (шапка и под.): **~nout před někým, před něčím** свăля шапка пред някого, пред нещото и прен.

♦ **~nout se ~a** за това шапка му свăлям, това трѝбва да му се признае **2. (co odkud)** рядко изхлұзя, смѝкна, свăля, пұсна (нещо отнякъде) надѝлу: **~la si prstýnek s prstu** тя изхлұзи пръстена от пръста си; **~nout okovy** прен. отхвърля окѝви

smek|nout se, -nu se св. 1. (s/z čeho) смѝкна се, изсұля се, изхлұзя се надѝлу (от нещо): **šátek se jí ~l s hlavy** кърпата се смѝкна от главата ѝ **2. (kde)** плъзна се, подхлұзна се (встрани): **nůž se mu ~l při krájení** при рязането нѝжът му се плъзна (встрани); **~nout se po mokré trávě** подхлұзна се, хлұзна се по мократа трева; **noha se mu ~la** кракът му се подхлұзна

směle I нар. 1. смѝло, решѝтелно: **~ se postavit na odpor** смѝло се противопостăва **2.** необичайно, смѝло, по нѝвому, интересно: **~ klebnutý chrám** смѝло засводѝн храм; **~ nalíčená dáma** екстравагантна, смѝло гримѝрана дама

směle II част. разг. прѝспокоѝно, спокоѝно: **můžeš si to ~ koupit, (je to dobré)** спокоѝно можеш за си го купиш, (добро е); **jen ~ přijďte** елате, бѝз да се прѝтеснявате

smělost, -i ж. смѝлост, хръброст, безстрашие, решѝтелност, мъжествѝ: **srdnatost a ~** сърцатост и смѝлост; **dodat si ~i** съберă смѝлост, съберă курăж; **promiňte mi mou ~** простѝте

(3) METCNA ◆

мѣсяцѣмъ

отгоре има смелостта да...

smělý/-á, -é 1. смел, безстрашен, мъжествен, решителен: **~ý jezdec** смёл ездѣч; **~ý kousek** смѣла постѣпка; **~á satira** смѣла сѣтира **2.** необичаен, смел, нов, интересен: **~ý pokus** смёл, интересен, необичаен опит; **~é plány** смѣли, интересни плѣнове; **~á toaleta** *прен.* смёл, екстравагантен тоалѣт **3.** самонадеѣен, самоуверен, дързък: **~é, až drzé chování** самонадеѣено, чѣк нахѣлно държѣние; **odpustíte, že jsem tak** ~ý простѣте за дързостѣта ми

směň[a, -y жс. 1. замя́ня, обмя́ня, смя́ня, обме́н:
~а **zboží** замя́ня, обмя́ня, обме́н на сто́ки; ~а
bytu замя́ня, смя́ня на жи́лище; **provést ~u** на-
пра́вя замя́ня, напра́вя смя́ня; ~а **čtyř ročních**
období смя́ня на чети́рíte годи́шни вре́мена; ~а
stráží смя́ня на карау́ла 2. смя́ня (*работно*
време): **osmihodinová pracovní ~a** о́семчасо́в
рабо́тен де́нь; **noční, nedělní ~a** но́шна, неде́лна
смя́ня; **nastoupit ~u** засты́пя, поё́ма смя́ня;
pracovat na dvě ~y, ve třech ~ách рабо́та на
две́, на три сме́ни; **mít denní ~u** дне́вна, пѣ́рва
смя́ня съ́м; **jít ze ~u** свѣ́рша смя́ня 3. смя́ня,
брига́да (*от хора*): **první ~a nastoupí do práce**
пѣ́рва смя́ня ще́ започне́ рабо́та; **mladá,**
mládežnická ~a *книж.* мла́дата смя́ня, мла́-
дото поколе́ние; младежтá

směnárn|a, -у ж. бюро за обмяна на валута,
сарàфско бюро

směnárník, -a *м.* сараф; служитель в бюро за
обмѣна на валѹта

směnečn|ý, -á, -é, *рядко* směnečn|í, -í, -í който се отнася към полица: **ý kurz** менителен курс, курс на полица; **é právo** *юрид.* менително право; **ý zákon** *юрид.* (раздел от) закон, уреждащ менителното право

směn|it, -ím св. (со за со; со) книж. сменя, за-
меня, обмена (нещо за нещо): ~it byt заменя
квартира

смієнітєлнєст, -і жс. 1. сменяемость, обменность, заменяемость: ~ **zboží** заменяемость на стоки
2. *икон.* конвертируемость, сменяемость, обменность: ~ **valut** конвертируемость на валюту;
vniřní ~ měny ограничена конвертируемость на (национальна) валюта

směnitel[n]ý, -á, -é 1. сменяем, заменяем, раз-
мѣнен, обмѣнен: **~á hodnota** обмѣнна, раз-
мѣнна стѣйност 2. конвертируем, свободно
сменяем (за валути): **volně ~é měny** конвер-
тируемими валути

směnk[a, -u ж. юрид. икон. пòлица, менїтел-
ница: **prodloužit ~u** пролонгїрам пòлица;
půjčit na ~u дам (зàем) срещу пòлица; **ра-**

dělat ~y фалшифицирам, подправя по̀лицы;
~a byla **splatná dnem** ... по̀лицата имаше па-
дѣж на ...; ~a **prošla** по̀лицата е просрѣчена;
~a **cizí** *юрид.* джирѣсана по̀лица

směnnost, -i ж. *укоп.* конвертируемость

směnný, **-á**, **-é** обмѣнен, обмѣнителен, размѣнен; който се отнася до замяна, смяна, обмяна: **~ý obchod** размѣнна търговия; **~ý kurs** размѣнен, обмѣнен курс; **výrobní a -é vztahy** отношения на производство и обмѣн; **~á hodnota** икон. размѣнна стойност; **~á smlouva** юрид. дѣловор за замяна

směň|ovat, -uji|разг. -uju неск. (со за со; со) книж. смѣням, замѣням, обмѣням (нещо за нещо): ~ovat bankovky za zlato смѣням, обмѣням банкноти срещу злато, за злато

směnov|ý, -á, -é смѣнен; който се отнася към
смяна: ~ý **mistr** смѣнен майстор

смѣр, -у м. 1. посѣка, направлѣние; курс: ~ **větru** посѣка на вѣтръ; ~ **plavby, letu** курс на плѣване, курс на летѣне; ~ **kurzu** физ. линия по плѣненг; **sedět ve ~u jízdy** седѣ по посѣка на движѣнието; **sedět proti ~u jízdy** седѣ обратнѣ на посѣката на движѣнието; **pohybovat se všemi ~y** движѣ се вѣв всѣчки посѣки, вѣв всѣчки направлѣния; **dal se ~em na východ/k východu** тѣй трѣгна на изток; **blížil se ~em od náměstí** тѣй идваше, приближаваше се от(към) площѣда; **tímto ~em** в тѣзи посѣка, в товѣ направлѣние 2. насѣченост, насѣка, ориентѣция: **škola technického ~u** училище с техническа насѣченост, с техническа ориентѣция, с технически прѣфил; техническа училище; **udávat ~ listu** опредѣляти ориентѣция на вѣстник 3. в сѣчет. **v tom (jistém, jednom) ~u** остар. книж. в товѣ (опредѣлено, еднѣ) отношѣние; в тѣзи (опредѣлена, еднѣ) насѣка; **v tom ~u měl pravdu** в товѣ отношѣние бѣше правъ; **doplnit program v tom ~u, aby...** да се доплѣни програмѣта такѣ, че...; **v tom ~u se o něho nebojím** щѣ се отнѣса до товѣ, в товѣ отношѣние не сѣ страхѣвам за нѣго; **v žádném ~u to nepřipustím** в никакъв слѣчай нѣма да допусѣна товѣ; **ve všech ~ech** вѣв всѣко отношѣние; **v mnoha ~ech zajímavý** интересѣн в мнѣго отношѣния; интересѣн вѣв всѣко еднѣ отношѣние 4. направлѣние, тендѣнция, насѣка; течѣние, шкѣла: **vládnoucí ~y v malířství** госпѣдстващи в живѣпистѣ тендѣнции, течѣния; **literární, hudební ~y** тендѣнции, течѣния в литерѣтурѣта, в мѣзиката; **různě politické, filozofické ~y** разлѣични политически, филѣсофски течѣния; **levý ~ mezi inteligenci** лѣво течѣние сред интелѣгенцията 5. като прѣдлог в сѣчет. а) **~em**

k, ~em proti (*коти, чети*) с дат. по посòка на (*някого, нещо*), към (*някого, нещо*); срещу (*някого, нещо*): **jít ~em k náměstí** вървя по посòка на площада, към площада; **obrátit se ~em proti větru** обърна се срещу вятъра
б) ~em do, ~em od (*коho, čeho*) с род. по посòка на, към (*някого, нещо*); по посòка от, откъм, от (*някого, нещо*): **jít ~em do města** вървя към града; **jít ~em od města** вървя, идвам от(към) града **в) ~em na** (*коho, co*) с вин. по посòка на (*някого, нещо*), към (*някого, нещо*): **jet ~em na Prahu** пътувам, отивам към Прага
směrní|ce, -ce ж. 1. обикн. мн. **směrní|ce, -c** указания, насòки, директиви, инструкции: **~ce pro další práci** директиви за по-нататъшна работа; **provozni ~ce** указания за експлоатация; **vydat ~ce** дам директиви, инструкции, указания; **plnit ~ce** изпълнявам указания, инструкции; **řídít se ~cemi** ръководя се от директиви, от инструкции; **podle ~c** съгласно директивите, указанията 2. мат. ъглов коефициент
směrník, -a м. 1. регулировчик (*във войска*) 2. разпоредител (*при парад и под.*) 3. спец. ориентир, пеленг; дирекционен ъгъл: **kom-pasový** ~ компасен пеленг; **traťový** ~ пеленг на плаване
směrný|, -á, -é 1. ориентационен, насòчващ: **~á čára** насòчваща линия 2. *рядко книж.* насòчващ, указателен, ориентирующ: **~ý plán výstavby** примерен, насòчващ план за изграждане, за благоустройство; **~á cena** икон. ориентирующа, приблизителна цена; **~é číslo** икон. контролно число
směrodatně нар. меродавно, определящо, решаващо: **působit ~** имам решаващо значение
směrodatný|, -á, -é меродавен, определящ, ръководещ, решаващ: **být ~ý pro něco** имам решаващо влияние за нещо; **můj názor není ~ý** моето мнение не е решаващо, не е меродавно, няма решаващо значение; **~í činitelé** ръководещи, меродавни фактори
směrovací|í, -í, -í в съчет. **poštovní ~í číslo** пощенски код
směr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) спец. насòчвам, ориентирам (*нещо*): **~ovat anténu, mikrofon** техн. насòчвам, ориентирам антена, микрофон
směrovk|a, -y ж. 1. техн. мигач 2. ж.п. указателна табела; табела с имената на началната и крайната гара (*на влак, вагон*) 3. в съчет. **větrná ~a** метеорол. ветропоказател (*в метеорол. станция*) 4. авиац. вертикално кормило
směr|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*кам*) насòчен

съм (*в определено направление, в определена посока*); гледам, вòдя, отправен съм, движа се, отивам (*нанякъде*): **~ovat k městu, do města** отивам, вървя към града, по посòка на града; **cesta ~uje na východ** пътят вòди, върви, отива на изток; **okna ~ovala na náměstí** прозорците гледаха към площада; **dlaně ~ují vzhůru** дланите са обърнати нагоре; **oči všech ~ovaly k němu** очите на всички бяха насòчени, бяха приковани
~vám
~uješ знам за какво намекваш, къде биеш; **vycítil kam ~ují jeho otázky** той усети, разбра накъде бият въпросите му, какво имаше предвид, какво целеше с въпросите си 2. (*k čemu; kam; -*) насòчвам усилия (*към нещо, някъде*); целя, преследвам (*нещо*): **naše úsilí ~uje k zachování míru** нашите усилия са насòчени към запазване на мира, целят запазване на мира 3. *третол.* **-uje** (*k čemu*) развива се (*в някакво направление*); насòчва се, върви (*към нещо*): **poměry ~ovaly k válce** положението, ситуацията се развиваше към война 4. *третол.* **-uje** (*proti komu, proti čemu*) книж. остар. насòчен е (*срещу някого, срещу нещо*); противопоставя се (*на някого, на нещо*): **první rána ~ovala proti mládeži** първият удар беше насòчен срещу младежта
směrov|ý, -á, -é който се отнася към посòка, към направление: **~ý smysl ptáků** чувство за ориентация при птици; **~á růžice** спец. роза на ветровете; **~á tabule** трансп. пътепоказател, пътеуказател; **~ý lístek** пош. етикет за направление върху колетна пратка; **~á doprava** ж.п. маршрутен транспорт, маршрутни влакове; редовен железопътен транспорт; **~á kolej** ж.п. маршрутен коловоз; **~é kormidlo** авиац. вертикално кормило; **~ý mikrofon** техн. насòчен микрофон, селективен микрофон; **~á anténa** техн. насòчена антена, селективна антена
směs, -i ж. 1. смесница, смес: **~ telecího a vepřového masa** смес от телешко и свинско месо; **~ bonbonů** бонбони-асорти; **~ sušenek** бисквити-асорти; **káвовá** ~ кафе смес; **pestrá ~ barev** пестра смесница от цветове; **~ národních písní** китка, сборник народни песни 2. спец. смес: **pohonná ~** техн. горивна смес; **bohatá, chudá** ~ техн. богата, бедна горивна смес; **chladicí, mrazicí** ~ техн. охладителна, охлаждаща смес; **hořlavá, výbušná, třaskavá, zápalná** ~ техн. взривна, запалителна, избухлива смес; **krmná** ~ сел.стоп. крмна смеска; **betonová, cementová** ~ строит. бетонна/бетонова, циментна/циментова смес; **výběrová** ~ (*pražené kávy*) хран. смес от ви-

дове първокачествено кафѐ; **italská** ~ *хран.* вид шоколадово дражѐ-асорти; **čajové** ~ *i ант.* билкови смѣси за чай

směsic|e, -e *ж. книж.* смѣсица, бъркотия, хаос: ~e **slohů** смѣсица, бъркотия от стилове; ~ **pocitů** бъркотия от усещания, от чувства

směsk|a, -y *ж. земед.* смес, смѣска (*от фуражни растения*): **jetelotravní** ~a детелинова смѣска; **ozimá** ~a ѐсенна смѣс (*за посев*)

smést, smetu *св. 1. (co odkud; co)* пометѐ, изметѐ (*нещо отнякъде*): ~ **popel z koberce** изметѐ, пометѐ пѣпел от килим; ~ **drobty ze stolu** съберѐ, приберѐ трохи от маса; ~ **smetí** пометѐ, изметѐ

jakbysmet също така, еднакво, по същия начин; **jeden lže, druhý jakbysmet** едѣният лъже, другият маже **2. (co)** сметѐ на едно място, съберѐ (*нещо*) с метѐне: ~ **rozsypanou mouku** сметѐ, съберѐ накуп разсипано брашно; ~ **sníh k okraji chodníku** съберѐ (накуп) сняг в края на тротоар **3. (co, koho)** *експр.* събѐря, сваля, пометѐ, повалѐ (*нещо, някого*): **vítr mu smetl klobouk** вятърът събѐри, смѣкна шапката му; **povodeň smetla několik domků** наводненѐ ~ **někoho, něco z povrchu zemského, ze světa** изтриѐ някого, нѣщо от лицѐто на земята; унищожѐ някого, нѣщо

směstn|at, -ám *св. (co, koho kam, kde)* смѣстя, съберѐ, стрѹпам (*нещо, някого на едно място*): ~at **všechen nábytek do jedné místnosti** смѣстя, съберѐ всѣчки мѣбели в еднѐ помещѣние; ~at **množství lidí na tribuně** смѣстя, съберѐ, стрѹпам мнѐго хѐра на трибуна

směstn|at se, *обикн. мн. -áme se св. (kam, kde)* смѣстим се, вмѣстим се, съберѐм се, стрѹпаме се (*на едно място*): **v autě se ~á pět osob** в колѐта ще (мѐгат да) се смѣстят, съберѐт пѣт дѹши; ~ali **se kolem stolu** смѣстиха се, събраха се ѓколо масата

směstnáv|at (se), *обикн. мн. -áme (se) нескв. (kam, kde)* смѣстваме (се), вмѣстваме (се), помѣстваме (се), намѣстваме (се), събѣраме (се), побѣраме (се) (*на едно място*): **pomalů si všechno ~ala v hlavě** полѐка-лѐка тя намѣстваше всѣчко в главѐта си, проумяваше всѣчко; **výletníci se ~ali na palubě** ѣзлетниците се намѣстваха, настаняваха се на пѐлубата

směšně *нар.* смѣшно: **vypadat** ~ изглѣждам смѣшно; ~ **oblečený člověk** смѣшно облѣчен човѣк; ~ **nízká cena** смѣшно нѣска, мѐлка ценѐ

směšnost, -i *ж. 1.* комѣчност, комѣзъм, смехотворност: ~ **zprávu** комѣчност на съобщѣние; **upadnout v** ~ изпѐдна в комѣчна, в смѣшна

ситуация **2.** смѣшка, нѣщо смѣшно: **provést** ~ **napřávná směška**, **napřávná něčo směšně**

směšnl|ý, -á, -é **1.** смѣшен, комѣчен, смехотворен: ~á **grimasa** смѣшна гримаса; **být** ~ý смѣшен съм, бѹдя смѣх; **stát se** ~ým стѐна смѣшен, стѐна за смѣх; **hrát** ~ou **úlohu** играя смѣшна, комѣчна рѐля **2. експр.** смѣшно мѐлък; незначѣтелен; нѣщо и нѣкакъв: ~á **cena** смѣшно мѐлка, смѣшно нѣска ценѐ; **ze ~é chřipky se vyvine zápal plic** от (едѣн) нѣщо и нѣкакъв грип ще се развѣ брѐнхопневмонѣя

směšovač, -e *м. техн.* смесѣтел: ~ **plynu a vzduchu** гѐзгенерѐторен смесѣтел

směšován|í, -í *ср.* смѣсване: ~í **tvarů slov** *език.* контаминация, смѣсване на словофѐрми; ~í **vazeb** *език.* контаминация, смѣсване на синтактични конструкции

směš|ovat, -uji/*разг.* -uju *нескв. (co s čím; co)* смѣсвам, размѣсвам, обѣрквам (*нещо с нещо*): ~ovat **zápalnou směš se vzduchem** смѣсвам взрѣвно вещество с вѣздух; ~ovat **individualismus s egoizmem** обѣрквам, смѣсвам индивидуализма с егоизма

směš|ovat se, -uji *ср./разг.* -uju *нескв.* смѣсвам се, размѣсвам се: **barvy se ~ují** цветовете се смѣсват

smět, smím, **3. мн. smějí/smí** *нескв. 1. a)* мѐга, смѣя, решѐвам се **б)** позволѐно ми е, разрешѐно ми е; бѣва: **smím už jít?** мѐга ли вѣче да си трѣгна, да си вървѐ, да си отѣда? **smím jít do divadla?** мѐга ли да отѣда на теѐтър? **zde se nesmí kouřit** тѹк е забранѐно да се пѹши; **neptá se, co se smí a co se nesmí** не пита каквѐ мѐже и каквѐ не мѐже, каквѐ е позволѐно и каквѐ не ѐ позволѐно; **nikam nesmí a)** не смѣе, не сѐ решѐва да отѣде, да хѓди нѣкъде **б)** не мѹ/ѣ е позволѐно, не мѹ/ѣ се разрешѐва да отѣде, да хѓди нѣкъде; **to nesmí být** товѐ не бѣва да стѐне **2. често отриц. nesmět (с инф.)** (не) сѣ позволявам (*нещо*); (не) сѐ осмѣлявам, (не) смѣя (*да направѐ нещо*): **nesměl si na to ani vzpomenout** тѓй не смѣеше, не сѐ осмѣляваше дори да си спѓмни, дори да се сѣти за товѐ; **kdo to smí říci?** кѓй си позволяѐва, кѓй се осмѣляѐ, кѓй смѣе да кѐже товѐ? **3. за изразяване на учтивост (с инф.)** позволѐте, разрешѐте, мѐже ли (*да...*): **smím se ptát kam jdete?** позволѐте да запитам, мѐга ли да запитам кѣдѐ отѣivate? **směl bych prosit na slovíčko?** разрешѐте да ви кѐжа, мѐга ли да ви кѐжа нѣколко дѹми? **smím prosit, slečno?** мѐже ли, госпѓжице? (*приклатнѹ*)

směšně *нар.* смѣшно: **vypadat** ~ изглѣждам смѣшно; ~ **oblečený člověk** смѣшно облѣчен човѣк; ~ **nízká cena** смѣшно нѣска, мѐлка ценѐ

směšnost, -i *ж. 1.* комѣчност, комѣзъм, смехотворност: ~ **zprávu** комѣчност на съобщѣние; **upadnout v** ~ изпѐдна в комѣчна, в смѣшна

очйте **4. при отриц.** **nesmět** (с инф.) не трябва, не бива (да...): **nesmíš zapomínat, že...** не трябва, не бива да забравяш, че...; не забравяй, че...; **nic si z toho nesmíš dělat** не обръщай внимание на това; не се засягай от това; не го вземай толкова навътре, на сериозно, при-
 срд
 който се страхува от мечки, не трябва да ходи в гората

smetáček, -ku м. умал. метличка: **~ek z peří** метличка от пера

smeták, -u м. метла, метличка; четка с дълга дръжка: **smýčít ~em** почиствам (прах, пая-
 жини и под.) с метличка, с четка

smeták, -a м. разг. експр. клошар; човек, който роби в кофи за боклук и под.

smetan|a, -y жс. каймак, сметана: **sebrat z mléka ~u** оберат каймак на мляко; **sladká ~a** непод-
 квасена сметана; **kyselá ~a** заквасена сметана; **~a ke šlehání** гъста сметана за разбиване; **káva se ~ou** кафе със сметана; **jahody se ~ou** ягоди със сметана; **zajíc na ~ě** готв. заек със
 смет
 нещо; взема за себе си най-доброто

smetank|a, -y жс. бот. глухарче, радика (Tarax-
 acum)

smetánk|a, -y жс. експр. елит, каймак на обще-
 ството, хайлайф, върхушка: **buržoazní ~a** буржоазен елит; **~a ženského světa** елит, каймак на женския свят

smetanov|ý, -á, -é 1. каймачен, сметанов; който е от сметана, от каймак: **~á omáčka** сос със сметана; **~ý tavený sýr** топено сирене със сме-
 тана 2. каймачен, сметанов; който е подобен (по цвят) на сметана: **~á barva** цвят на сметана

smet|at, smít|at, -ám несв. 1. (со odkud; со) помитам, измитаю (нещо отнякъде): **~ala se stolu drobtu** тя помиташе, събираше трохи-
 те от масата; **~al snít se šatů** той изтупваше снега от дрехите си 2. (со) смитам на едно място, събираю (нещо) с метене: **~at napadané listí** смитам нападнали листа 3. (со, koho) експр. събарям, свалям, помитам, повалам (нещо, някого): **povodeň ~ala domy** наводне-
 нието помиташе, отнасяше къщите

smet|í, -í ср. смет, боклук; отпадъци: **koš na ~í** кошче за смет; **jáma na ~í** яма за отпадъци; **odklízet ~í** чистя смет; **vyhodit ~í** изхвърля
 смет
jako ~í има много пари; с лопата ги рине парите; **má děti jako ~í** има много деца

smetišt|ě, -ě ср. бунйще, сметище: **slepice na ~í** кокошки на бунйще; **~ě dějin** пейор. бунйще
 смет
 бунйще

два петела на едно бунйще, двама съперници в една и съща област; **vyhodit někoho, něco na ~í** изхвърля някого, нещо на боклука

smích, -u м. 1. смях: **srdečný ~** сърдечен смях; **nakažlivý ~** заразителен смях; **výbuch, salva ~u** взрив, залп от смях; **dát se do ~u** започна да се смее, разсмее се, прихна; **propuknout, vybuchnout v ~** избухна в смях; **neudržel se ~y** той не можеше да се удържи от смях; **není mi do ~u** не ми е до смях, не ми е (никак) смешно; **to je k ~u** това е (направо) смешно; **válet se, řvát ~y** търкалям се от смях; **mohl se ~y potrhát** (той) щеше да се скъса от смях; **mohl puknout ~em** (той) щеше да се пукне от смях; **prohýbat se ~em/~y** заболява ме коремът от смях 2. присмех, подигравка, на-
 смешка: **mají, dělají si z něho ~** вземат го на подбив, за мезе; вземат го за кашмър; правят си с него гаргара; **tropit si z něčeho ~** майтапя се с нещо; **sklidit jen ~** получа само присмех, само подигравки; **byl k ~u** той беше за смях, за подигравка; **být všem pro ~** за смях, за по-
 смешище съм на всички; всички ми се при-
 смиват, подиграват ме; **mít někoho pro ~** имам повод за смях

~k ti zajde ~ вече няма да ти е смешно! ще пре-
 станеш да се смееш! гледай да не ти се стъжни!
 (за заплаха); **k ~u!** глупости! смешно! (за отказ)

smích|at, -ám св. (со; со s čím) смеся, размеся (нещо с нещо): **~at víno s vodou** смеся, размеся вино с вода; **~at barvy** смеся, размеся бой

smích|at se, -ám se св. (–; s čím) смеся се (с нещо): **v průvodu se všichni ~ali** в колоната, в манифестацията всички се смесиха

smícháv|at, -ám несв. (со; со s čím) смесвам, раз-
 месвам (нещо с нещо): **~at hladkou a hrubou mouku** смесвам фино смляно с едро смляно брашно

smícháv|at se, -ám se несв. смесвам се, раз-
 месвам се: **barvy se ~aly špatně** бойте се размесваха лошо

smíchovsk|é, -ého ср. смыховска бира

smilně нар. книж. развратно, блудно

smilnic|e, -e жс. книж. развратница, блудница

smilník, -a м. книж. развратник, блудник: **~ a svůdce** развратник и прелъстител

smiln|it, -ím несв. книж. развратнича, блуд-
 ствам

smilnost, -i жс. книж. развратност, блудност

smiln|ý, -á, -é 1. развратен, блуден; който се

отдава на разврат, на блудство: **~á žena** раз-
 вратница, блудница 2. похотлив, сладостра-
 стен, извратен; който се отнася към разврат,

към блудство: **~é pohledy** похотливи погле-
ди; **~é zvrácenosti** сексуални перверзии; **zločin
~ého násilí** изнасилване; **provozovat ~ou
živnost** проституирам

smilován|í, -í *ср.* милост, помилване, пощада:
bez ~í potrestat zločince накажа безмилостно
престъпник; **neznat ~í** не знаа милост, пощада;
mít s někým ~í смила се над някого, проявя
милост, пощада към някого; **prosít o ~í** моля
за милост

~í boží чакан нещо като манны небесна, с
голямо нетърпение; **nebyla z těch, které čekají
na boží ~í** (тя) не беше от тези, които скръстват
ръце и чакат да им падне отгоре, наготово;
pro ~í boží! *експр.* за бôга! рãди бôга!

smilovat se, -uji se/разг. -uju se *св.* (над кým,
над čím; —) смили се, съжали се (над някого,
над нещо): **král se ~oval nad odsouzeným k
smrti** кралят се смили над осъдения на смърт;
počasí se konečně ~ovalo a přestalo pršet
прен. времето най-после се смили и дъждът
престана; **Pane Kriste, ~uj se!** *църк.* Господи,
помилуй!

smilstvo, -a *ср. книж.* разврат, блудство: **od-
dávát se ~u** отдавам се на разврат; **žít ve ~u**
живея в разврат; **násilné ~o** изнасилване; **~o
proti přirozenosti** *юрид. остар.* перверзно
деяние; перверзия

smír, -u *м.* помирение, помиряване, примирие:
nabídnout ~ предлôжа примирие; **podávat
ruku k ~u** подавам ръка за помиряване; склô-
нен съм на помиряване; **~ mezi stranami** *юрид.*
примирие между странй, помиряване на стра-
ни; **sociální ~** *публ.* социално помирение

smírč|í, -í, -í *юрид.* помирителен: **~í komise**
помирителна комйсия; **~í řízení** помирително
дело; **~í pokus** опит за помирение; **~í soud**
остар. миров съд

smír|ek, -ku *м.* 1. *минер.* шмйргел 2. шкърка,
гласпапйр

smír|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* търкам, лъ-
скам, шлифовам, почйствам (нещо) с шкърка,
с гласпапйр: **~ovat kámen** шлифовам камък с
шкърка, с гласпапйр

smírkov|ý, -á, -é шмйргелов: **~ý papír** шмйргел,
шкърка, гласпапйр; **~ý kotouč** *техн.* шмйр-
гелов диск

smírně *нар.* 1. мирно, по мирен път: **~ výřešení
konflikt** конфликт, разрешен по мирен път
2. примирително, с помирение: **~ se umívat**
усмйхвам се примирително

smírn|ý, -á, -é 1. мирен, помирителен: **vyrovnat
věc ~ou cestou** уредя, оправа работата по ми-
рен път, по мирен начин 2. примирителен

smíren|á, -é *ж. само в съчет.* на ~ou в знак на
помирение, на помиряване; **podat někomu na
~ou ruku** подãм ръка на някого в знак на по-
мирение, на помиряване; **pít s někým na ~ou**
пия с някого в знак на помирение, на поми-
ряване; **naděje na ~ou** надëжда за помирение

smíren|í, -í *ср.* помирение, помиряване, примй-
рие; примиряване: **dosáhnout úplného ~í** по-
стигна пълно помирение; **podat ruku na ~í** по-
дãм ръка за помирение; съгласен съм на при-
мйрие; **~í s osudem** примиряване със съдбата

smír|it, -ím *св. (koho, co; koho, co s kým, s čím)*
1. помиря, одобря (някого, нещо с някого, с
нещо): **~í protivníky** помиря протйвници; **~it
bratra s otcem** одобря, помиря брат и баща

~í *нар.* да направи и невъзможното 2. примиря,
помиря (някого, нещо с някого, с нещо): **být
~en sám se sebou** в мир съм, живея в мир със
(самия) себе си; **dítě ji ~ilo s manželstvím**
детето я накара да се примирй с брака

smír|it se, -ím se *св. 1. (s kým)* помиря се, одобря
се (с някого): **otec se ~il se synem** бащата се
одобри със синã си 2. (s čím, s kým) примиря
се (с нещо, с някого): **~it se se svým osudem**
примиря се със съдбата си; **s tím se už musíte
~it** няма друг йзход, трябва да се примирите
с това, трябва да приемете това

smírlivě *нар.* миролюбйво, примирително, по-
мирително: **~ naladěný člověk** миролюбйво
настрôен човëк; **~ zakončit** завърша с миро-
любйв тон

smírliv|ec, -ce *м. рядко публ. нейор.* приспо-
собленец, съгласãтел, съгласненец, конфор-
мист: **oportunisté a ~ci** опортюнисти и съгла-
шãтели

smírlivost, -i *ж.* миролюбйвост, помирителност,
склôнност към помирение, към помиреност;
успокоение: **duch ~í** дýх на помирение

smírliv|ý, -á, -é 1. помирителен; склôнен към
помиряване; миролюбйв: **umírněná a ~á po-
vaha** сдържан и миролюбйв нрав; **~ý postoj**
помирително, склôнно към помиряване от-
ношение; **mluvit ~ým tónem** говôря с поми-
рителен тон 2. *книж.* успокоителен, мирен,
спокоен: **~é ovzduší domova** успокоителната,
мирната атмосфëра на рôдния дом

smír|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (koho, co; koho,
co s kým, s čím)* помирявам, одобрявам (ня-
кого, нещо с някого, с нещо): **~ovat sousedy**
сдобрявам, помирявам съседи 2. (koho, co;
koho, co s kým, s čím) примирявам, помиря-
вам (някого, нещо с някого, с нещо): **utrpení
~uje všechny** страдãнието смирява, страдã-

smolařsk|ý, -á, -é *експр.* неудачнически, кут-

smot'jek, -ku м. 1. топ, свѣтъкъ, руло, чилѣ, грѣнка (нещо навито, намотано): **~ek pergamentu** свѣтъкъ, руло пергамент; **~ek tkaniny** топ платъ 2. саморѣчно свѣта цигара: **stočil si ~ek a bafal** той си завъртя цигара и запалѣ

smrad I, -a *м. разг. експр. пейор.* навлек; малкия; копеле (*като обръщение обикн. към деца*): **ty ~e!** копеле нѣдно! **jak jste se vyspali, ~i?** как спáхте, наш'те? как спáхте, копелета?

smrad II, -u *м. разг. 1.* воня, смрад, зловоние, лóша миризмá: **bylo cítit hrozný** ~ усещаше се ужáсна воня; **to je ~!** каквá смрад! каквá воня! ♦ **ztratil se jako ~, vytratil se jako ~,**

zmizel jako ~ тóй се изсýли като прѣдня от гáщи; **táhne se jak ~** влáчи се като червó **2.** гáдост, боклýк; предмѣт със сýлна неприятна миризмá (*обикн. цигара и под.*): **co to kouříš za ~?** каквá е тáзи гáдост, дѣто я пýшиш?

smrádek I, -ka *м. умал. разг. експр. грубо* кóпеленце, прѣдлý; малкия, копеле

smrádek II, -ku *м. умал. разг. експр. злобонийц, миризмáч* ♦ **jetady ~ek, ale teploučko** пò-добрѣ да мирише, но да е тòпло; **zmizel, ztratil se jako ~ek** (тóй) се изсýли като прѣдня от гáщи

smradlavý, -á, -é *разг. 1.* смрадлив, миризлив, вонящ, зловонен: **~ý sýr** миризливо сýрене **2.** вмирисан, развалѣн: **~é vejce** развалѣно яйцѣ; **~á do prachu** в прáху

smradnout, третол. -ne *несв. разг.* засмърдява; запòчва да вонí, да издáва неприятна миризмá: **hnijící voda ~ne** застойлата водá запòчва да вонí

smrák|at se, безл. -á se *несв. 1.* мрѣква (се), здрачава се, смрачава се: **začíná se ~at** запòчва да (се) мрѣква; **v zimě se brzy ~á** през зймáта (се) мрѣква рáно **2.** притъмнява, заоблачава се: **~alo se jako před bouřkou** притъмняваше като пред бýря **3.** (*к ѣти*) *прен.* върви, отива (*към нецò*); (*нецò*) приближава, приближава: **~á se k válce** приближава войнá; ще йма войнá

smrček, -ku *м. умал.* елхá, смърч

smrčina, -y *жс.* смърчова горá

smrčinový, -á, -é кóйто се отнáся към смърч, към смърчова горá: **~ý les** смърчова горá

smrd|ět, -ím *несв. разг. 1. безл. -í (-; čít; ro čet)* вонí, смърдí (*на нецò*): **~í tady plyn** тýк смърдí, вонí на гáз; **~í to plísni** мирише на мýхъл ♦ **knosí ~í** мрѣжòдлèтè; **~í korunu, grošem** нýма пýкната парá; **práce mu ~í** (тóй) не обíча да рáбòти, не йска да рáбòти; **vlastní chvála ~í** пословица самохвáлството е подозрìтелно; **~í to s ním** лòшо му се пийше; **~í to pro něho** лòша му е, спýкана

му е рáботата; **ryba ~í od hlavy** поговорка рíбата се вмири́сва от главáта; **~í to kriminálem** тóвá ми мири́ше на затвòр **2. (kde)** *грубо* кíсна, гнíя, вися (*някòде*): **~ět v kriminále** гнíя в пандíза

smrdutý, -á, -é *експр.* вонящ, смрадлив, зловонен: **~ý zápach** воня; **~á voda** воняща, зловонна водá

smršťovat

jako ~ стрòен (е) като топòла

smrk|at, -ám *несв.* сѣкна се: **~at do hrsti** сѣкна се в шѣпа

smrk|nout, -nu *св.* изсѣкна се: **hlasitě ~nout** изсѣкна се шýмно

smrk|nout se, безл. -ne se *св. рядко* здрачí се, смрачí се, мрѣкне се: **usne, jak se ~ne** заспíва, щòм се мрѣкне

smrkov|í, -í *ср. събир.* смърчова горá

smrkový, -á, -é смърчов; кóйто се отнáся до смърч: **~é dřevo** смърчово дървò; смърч

smrsknout, smrsknout se, smrskávat, smrskat, smrskovat, smrskávat se, smrskat se, smrskovat se *вж. smrstit, smrstit se, smršťovat, smršťovat se*

smršť|ť, -tě *жс.* смерч; вихър, урагáн, циклòн, тайфýн: **vodní ~ť** воден смърч; **písečná ~ť** пясъчен смърч; **~ť prachu** смърч от прáх; **větrný ~ť** смърч на сýшата, сухоземен смърч; **~ť potlesku** *прен.* бýря от аплодисмèнти; **válečná ~ť** *прен.* урагáн, вихър на войнáта

smrště|jí, -í *ср.* свíване, стягане, скъсяване: **~í svalu** *физиол.* свíване на мýскул; **~í cév** *физиол.* свíване, спáзъм на кръвонòсни сýдове **smršt|ít, -ím, рядко smrsk|nout, -nu** *св. (co)* свíя, сбрѣчкам, сгърча (*нецò*): **netýkavka ~í při doteku své plody** при докòсване мимòзата свíва листáта си

smršt|ít se, -ím se, smrsk|nout se, -nu se *св.* свíя се, стѣгна се, сбрѣчкам се, сгърча се, набрѣчкам се, сгърча се: **obličej se ~il** лицѣто се сгърчи; **spálená kůže se ~ne** изгорялата кòжа се набрѣква; **úspory se ~ly** *прен.* спестяванията се стопíха

smršť|ovat, smrsk|ovat, -uji/разг. -uju, smrskáv|at, smrsk|at, -ám *несв. (co)* свíвам, сбрѣквам (*нецò*): **napínat a ~ovat ruku** протягам и свíвам рýка

smršť|ovat se, smrsk|ovat se, -uji se/разг. -uju se, smrskáv|at se, smrsk|at se, -ám se *несв.* свíвам се, стягам се, сбрѣквам се, набрѣквам се, сгърчвам се: **kůra zemská se ~ovala** земната корá се набрѣкваше; **stíny na zdi se smrskávaly** сѣнките върху стените се скъсяваха; **dřevo se ~uje** дървòто се съсѣхва

smrt, -i ж. 1. смърт: ~ **nastala okamžitě** смъртта настъпи мигновено; **pohrozili mu ~i** заплашиха го със смърт; **odsoudili ho na ~k ~i** осъдиха го на смърт; **trest, ortel ~i** смъртно наказание, смъртна присъда; **předčasná ~** преждевременно смърт; **zdánlivá ~** мним смърт; **přirozená, nepřirozená ~** естествена, неестествена смърт; **bílá ~** бяла смърт; ~ **hladem** гладна смърт, смърт от глад; **dobrá ~** публ. евтаназия; ~ **oběšením** смърт чрез обесване; ~ **zastřelením** смърт чрез разстрел; **morrální ~** нравствена, духовна смърт; **dosloužit někomu k ~i/do ~i** гледам някого, грижа се за някого, служа на някого до смъртта му; **zápas se ~i** агония; **klinická ~** мед. клинична смърт; **liší se ~i** различават се; **hlj** **na život a ~** борба на живот и смърт; **přátelství na život a na ~** приятелство на живот и смърт; **být na ~** бледý смъртно бледен съм; блед съм като мъртвец, като платно; **je na ~** **nemocný** смъртно болен е; **je na ~k ~i unaven** страшно е изморен, изморен е до смърт; **má ho k ~i ráda** експр. тя го обича до полуда, безумно; **na ~ se polekal** той се изплаши страшно, до смърт; **do ~i nezapomene** никога, до смъртта си, докато е жив няма да забрави; **zapomněl jsem na to jako na ~** напълно, съвсем забравих за това; **práce na poli bývala pro ni ~** експр. работата на полето беше за нея смърт, беше ѝ много неприятна, противна; **to bude moje ~** ~, **to je pro mne ~**, **to je moje ~** експр. а) това е, ще бъде, означава смърт за мен б) това ще ме унищожи, ще ме съсипе; **zaplatil to ~i** той заплати за това с живота си; **byl mezi životem a ~i** той беше, намираше се между живота и смъртта, беше много тежко болен; **má ~ na jazyku** берѐ душă; **pracuje k ~i** върви към смъртта; умира; пътник е; **je po ~i** той/тя почина, умря; **do ~i, do nejdelší ~i** до смъртта си, никога; **do ~i smrtoucí** никога; **jít na ~** отивам на смърт (в бой, на екзекуция и под.); **jaký život, taková ~** поговорка какъвто животът, такава смъртта 2. **също и Smrt** Смъртта (фигура-олицетворение на смъртта): ~ **zaklepala na dveře** смъртта почука на вратата; **prohlédla ~i** погледна; **umřel** умрѐ; **kmotřička ~ krouží kolem něho** она с косата кръжи около него; той вече умира; ~ **mu kouká z očí** смъртта наднича от очите му; той вече умира; **jeho tak poslat pro ~** бавен е; докато се върне, ще ти се отѐли вода, ще мине много време; ~ **i bych se spíš nadála než...** бях много учудена, много изненадана, че..., да...; всичко дръго очаквах, само не...;

zbledla jako ~ тя преbledна като мъртвец, като платно; **byl vychrtlý jako ~** той беше измършавял като скелет; **je jako ~** изглежда като самата смърт; изглежда много злѐ (слаб и блед); **pole ~i** поле на смъртта (бойно поле, гробище и под.); **je synem ~i** обрѐчен е да загине; **kde nic není, ani ~ nebere** поговорка като няма, няма; вземам на босия цървулите **smrtelně** нар. 1. смъртно; смъртоносно: ~ **raněný** смъртно ранѐн 2. експр. до смърт, кръвно, страшно, ужасно, безумно, абсолютно, много: ~ **ublížit někomu** смъртно, кръвно обидя, оскърбя някого; ~ **vyděšené dítě** изплашено до смърт дете; ~ **se nudit** отегчавам се, скучая до смърт; ~ **se urazit** страшно, до смърт, кръвно се обидя; ~ **nenávidět** мрăзя, ненавиждам до смърт; ~ **se zamilovat** влюбя се безумно; **myslím to ~ vážně** експр. казвам го абсолютно сериозно

smrtelník, -a м. експр. книж. човѐк, смъртен, простосмъртен: **tam dosud žádný ~ nevskočil** досега нито един смъртен не ѐ влизал там; **to není pro obyčejné ~y** това не ѐ за обикновените простосмъртни

smrtelný, -á, -é 1. смъртен (противопол. без-смъртен): **všichni lidé jsou ~i** всички (хора) са смъртни 2. смъртоносен; който причинява смърт: ~ **á nemoc** смъртоносна болест; ~ **á dávka jedu** смъртоносна доза отрова; ~ **é nebezpečí** смъртна опасност; ~ **ý hřích** църк. смъртен грѣх 3. смъртен, мъртвѐшки; който е свързан със смъртта: ~ **á bledost** мъртвѐшка блѐдност; ~ **ý boj, zápas** агония; ~ **é mdloby** предмъртничъ ◆ **lůžko smrtelné** **na ~ém loži** лежă на смъртно легло, на смъртен одър; на смъртно легло, на смъртен одър съм; **Smrtelná, Smrtná neděle** църк. Задъшница 4. експр. много голям: страшен, ужасен, смъртен: ~ **á únava** смъртна, страшна умора; ~ **á nenávist** смъртна омраза; ~ **á urážka** кръвна обидя; ~ **á nuda** страшна скука

smrtící, -í, -í смъртоносен, убийствен: ~ **í zbraň** смъртоносно, убийствено оръжие

smrtící, -í, -í смъртоносен, смъртен; който причинява смърт: ~ **í dávka jedu** смъртоносна доза отрова

smrtihlav, -a м. в съчет. **lišaj ~** зоол. нощна пеперуда „Мъртвѐшка глава“ (Acherontia atropos)

smrtkja, Smrtkja, -y ж. умал. експр. Смъртта, Морѐна (фигура-олицетворение на смъртта): **vynášet ~u, Smrtku ze vsi** етногр. изнасяне от село на Морѐна, на Смъртта-зима (обикн. направена от слама, свѣчки и под.)

1. (koho, co; kým, čím) мѣкна, влѣча, тѣгля

(някого, нещо): **mravenec ~á své břemeno** мравката мъкне, влачи товара си; **~at kmeny** влача, смъквам дънери; **byl ~án koněm** беше влачен от кон **2. техн.** занасям, буксувам: **~ání kol** занасяне, буксуване на (автомобилни) гъми **3. (kým, čím; s kým; koho, co)** мятam, дърпам, разтърсвам, разклащам, подмятам насам-натam, подхвърлям насам-натam (някого, нещо): **pes ho držel za cíp kabátu a ~al jím** кучето го държеше за пеша на палтото и го дърпаше; **vítr ~al padákem** вятърът подмяташе парашюта **4. (koho – вин.) прен.** подмятам, подигравам, нападам (някого): **v každém čísle novin byl ~án blátem** във всеки брой на вестника беше заливан с кал

smýk|at se, разг. смеjk|at se, šmejk|at se, -ám se нескв. 1. плъзгам се, хлъзгам се, движа се плъзгащо: **lod' se ~ala po vlnách** корабът се плъзгаше по вълните **2.** занасям, буксувам: **vůz se ~al pískem/v písku** колата занасяше, буксуваше по пясъка

smýk|nout, smyk|nout, разг. šmejk|nout, -nu св. 1. (koho, co; kým, čím) рязко, изведнъж помъква, повлекa, затегля, потегля (някого, нещо): **~l smyčcem po strunách** той потегли лъка по струните **2. (kým, čím; s kým; koho, co)** разтърся, разклаща, подметна, подхвърля, дръпна насам-натam (някого, нещо): **~l psem ze dveří** (той) грабна кучето и го изхвърли през вратата; **prudce sebou ~l** (той) рязко трепна **smýk|nout se, smyk|nout se, -nu se (s/z čeho) св. 1.** плъзна се, хлъзна се, изхлзуза се, смъкна се надолу (от нещо): **~l se s koně** той се изхлзуза, смъкна се от коня **2.** занеса, забуксувам: **obava, aby se ne-li (s vozem)** страх, опасение колата им да не занесе

mysl, -u м. 1. смисъл, значение: **přenesený ~** преносен смисъл, преносно значение; **v pravém, ve vlastním slova ~u** в прякото, в буквaлното значение на думата; **v plném slova ~u** в истинския смисъл на думата; **v užším, v širším slova ~u** в широк, в тесен смисъл; **v dobrém, v špatném ~u** в добрия, в лошия смисъл (на думата); **to má hlubší ~** това има по-дълбоко, по-същественно значение, означава нещо повече; **shoda podle ~u** език. съгласуване по значение **2.** смисъл, значение, оправдание, цел, основание: **~ života, dějin** смисъл на живота, на историята; **to nemá žádný ~** това няма никакъв смисъл; безсмислено е; **to je vlastní ~ jeho jednání** това е същинският, истинският смисъл на действията му; **vystihnout ~ události** разбере смисъла, същността на събитията **3. (pro co)** чувство, усет, усъ-

щане, нюх, разбиране (за нещо); способност (за нещо): **~ pro spravedlnost** чувство за справедливост; **~ pro povinnost** чувство за дълг; **~ pro poezii** усет за поезия; **~ pro umění** усет за изкуство; **mít ~ pro humor** имам чувство за хумор; **~ pro pořádek** чувство за ред; **nemít pro nic ~** не се интересувам, не се увличам от нищо; не проявявам разбиране за нещо; безразличен съм към всичко; **praktický ~** практически усет, нюх; **obchodní ~** търговски усет, нюх; **orientační ~** чувство за ориентация **4.** сетиво: **pět ~ů** петте сетива; **vnímání ~y** сетивно възприятие; **mámení, přelákání ~y** магия **5. обикн. мн. smysl|y, -ů** съзнание, ум, разум, разсъдък: **nebýt při ~ech** не съм с ума си, невменяем съм; **pozbyt, pozbývat ~ů** загубя, загубвам разсъдък; **zůstat při ~ech** запазя си ума; **pomátly se mu ~y** той полудя, побърка се, изпадна в невменяемост; **pominutí ~ů** побъркване, невменяемост; **vyvádět jako ~ů zbavený** постъпвам, върша шуротии като невменяем, като полудял **6. мн. smysl|y, -ů** рядко нагон, чувственост: **rozpalovat ~y mužů** разпалвам нагоните, чувствеността на мъжете **7. геом.** посока на права линия: **kladný ~** положителна посока; **záporný ~** отрицателна посока **8. физ.** ориентация на вектор: **~ rychlosti** посока на вектор на скорост **9. техн.** посока на въртене на тяло: **~ otáčení motoru** посока на въртене на мотор **10. в съчет. ve ~u (čeho) като предлог с род. книж.** в духа, в смисъла на (нещо); според, по (нещо): **jednat, postupovat ve ~u zákona** действам, постъпвам в духа на закона, според закона

smysl|it, -ím, рядко smysl|et, -ím св. остар. (co) 1. измисля (си), съчиня (си) (нещо): **uměl si hned něco ~it** той можеше, той умееше веднага да измисли нещо **2. u smysl|it si** наумя си, реша, намисля си (нещо): **~il si, že odjede** науми си, реши да замине

smyslně нар. чувствено, сладострастно, еротично: **~ dráždit** възбуждам сексуално

smyslnost, -i ж. чувственост, сладострастност, еротичност, сексуалност: **rozdíl mezi láskou a ~í** разлика между любов и сладострастие **smysl|ný, -á, -é** чувствен, еротичен, сладострастен, сексуален, похотлив: **~á rozkoš** еротично, чувствено удоволствие; еротична, чув-

ствена наслада; **~é rty** чůвствени, похотлїви ўстни; **~ý půvab** сексуален чар, сексапил
smyslově нар. сетївно, в сетївно отноше́ние, чрез сетива́та: **~ vnímatelný svět** сетївно въз-прие́ман свѣт

smyslov|ý, -á, -é сетївен, чůвствен: **~é poznání** сетївно познáние; **~ý vjem** сетївно, чůвствено възпри́ятие; **~é ústrojí** анат. сетивá

smýšlen|í, -í ср. мнѣние, позиция/позиции, ста-но́вище, възглед(и), мироглѣд: **politické ~í** политїчески възгледї; **náboženské ~í** ре-лиги́озни възгледї, религи́озен мироглѣд; **být stejného, opačného ~í** на едни и сѣщи, на про-тивопо́ложни позиции сѣм

smýšlenk|a, -y жс. измїслица, небївалица, из-мишлѣ́тина: **to není pravda, to je jen (holá) ~a** това не ѣ истина, това е чїста измїслица; **vypravovat ~y** разка́звам небївалици

smýšlen|ý, -á, -é измїслен, сѣчинѣн: **~á historie** измїслена, сѣчинѣна исто́рия

smýšlet, -ím, 3. мн. -ejí/-í несв. 1. (*jak; jak o kom, o čem*) їмам (някакво) мнѣние (за някого, за не́що); мїсля (за някого, за не́що никак): **~et o někom špatně** їмам ло́шо мнѣние за някого 2. (*jak s kým, s čím*) отна́сям се (някак към някого, към не́що); държа́ се (някак към ня-кого, с някого); їмам (някакво) отноше́ние (към някого, към не́що): **~et s někým přátel-sky** отна́сям се към някого прия́телски; їмам към някого прия́телско отноше́ние

smýt, smýji/разг. smýju св. (*co odkud; co*) измїя (не́що отнякъде): **~ se sebe špinu** измїя мръ-сотїята от се́бе си; **~ nepříznivý dojem** прен. загла́дя, заличá непри́ятно впечатлѣние; **~ křivdu** прен. попра́вя неправда: **~ vinu** прен. изкўпа́ винá

smýv|at, -ám несв. (*co odkud; co*) измївам (не́що отнякъде): **~at krev s rukou** измївам крѣв от ръ́цете; **šero ~á obrysy hor** прен. експр. здра́чгт размїва контўри́те на плани́ните; **~at vinu** прен. изкўпвам винá

snad част. 1. вероятно, по всѣка веро́ятност, възмо́жно е, мо́же би (за веро́ятност, за прав-допо́добност): **zítra ~ bude hezky** веро́ятно ўтре вре́мето ще бѣде хўбаво; **~ je to pravda** мо́же би, по всѣка веро́ятност това е вѣрно; **přijdeš večer?** – **~ (ano)** ще до́йдеш ли та́зи ве́чер? – мо́же би, по всѣка веро́ятност, ве-ро́ятно (ще до́йда) 2. мо́же би, ма́й, ка́зват (за неси́гурност, за сѣмнение): **stůně, dokonce ~ těžce** бо́ледўва, и ма́й че те́жко 3. с отриц. **snad ne...** да не бї да (+ *положителен гл.*): **~ nemáš strach?** да не бї да се страхўваш? **~ nemáš hlad?** да не бї да си гла́ден? **~ na to ne-**

zapoměl? да не бї да е забрáвил? да не ѣ за-брáвил? 4. данò, не́ка: **~ už přijedou** данò най-пòсле да до́йдат, да пристїгнат; **ted' ~ konečně uvěříš** данò сегá най-пòсле (да) повѣрваш

snadněji вжс. **snáze**

snadno, snadně нар. лѣсно: **~ a rychle (něco získat)** лѣсно, без усїлия и бѣрзо спечѣ́ля не́що; **to se ~ řekne** лѣсно е да се ка́же; **tak ~ to nejde** това не ста́ва така́ лѣсно; **~ přístupný** лѣснодостѣпен

snadn|ý, -á, -é лѣсен: **~ý život** лѣсен живòт; **to je ~á pomoc** това е лѣсна ра́бота; лѣсно мо́же да се опра́ви; **bylo ~é říci** бѣше лѣсно да се ка́же, (*a трудно да се направи*); **to není tak ~é** това не ѣ така́ лѣсно, така́ прòсто; **volit nej~ější/nejsnazší cestu** избїрам най-лѣсния пѣт, на́чин **snah|a, -y** жс. (*po čem; o č*) стремѣж, стремлѣние (към не́що); старáние, усѣрдие, усїлие, домо́гване (*до не́що*): **~a zvítězit** стремѣж към побе́да; **má dobrou ~u pomoci** їма добрòто желáние да помо́гне; **měl dobrou ~u** то́й їмаше най-добри́ намерѣния; **přes všechnu ~u neuspěl** въпреки ця́лото си усѣрдие, ця́лото си старáние, то́й не успя́; **reformní ~y** ре-формáторски усїлия

snach|a, -y жс. снахà: **porozumění mezi tchyní a ~ou** разбирáтелство между свекѣ́рва и снахà **snář, -e** м. сѣно́вник: **hledat ve ~i** тѣрся в сѣ-но́вник

snášenlivě нар. тѣрпїмо, толерáнтно; сго-ворчїво: **chovat se ~** държа́ се толерáнтно

snášenlivost, -i жс. 1. тѣрпїмост, толерáнтност; сговорчївост: **náboženská ~** религи́озна тѣр-пїмост; веротѣрпїмост 2. техн. сѣвместї-мост

snášenliv|ý, -á, -é 1. разбрáн, толерáнтен; сго-ворчїв: **~ý člověk** разбрáн, сговорчїв човѣк; **být ~ý k jiným názorům** толерáнтен сѣм към мнѣния́та на дру́гите 2. техн. сѣвместїм

snáš|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í несв. 1. (*co*) нòся, вáдя, извáждам, прина́сям, надона́сям, стрўпвам, натрўпвам (*много предмети*) на е́дно мѣсто: **~et přibory na stůl** извáждам, стрўпвам, на-трўпвам, наслáгвам при́бори на ма́са; **žena ~ela, kde co měla** женáта вáдеше, стрўпваше, прина́сяше (за я́дене) всїчко, ко́ето їмаше; **~et (si) na hnízdo** прен. стрўпвам семе́йно гнездò; сзда́вам дома́кинство, дòм 2. (*co*) сѣбїрам, натрўпвам, стрўпвам (*доказател-ства и под.*): **~et zprávy** сѣбїрам, трўпам, натрўпвам свѣдения 3. (*co, рядко koho*) свá-лям, смѣквам (не́що, някого): **potok ~í do údolí prstí** потòкът смѣква, свлїча прѣст в долинáта 4. (*co*) сна́сям (яйцá) (*за птици*):

slepice ~í vejce кокòшката снàся яйцà **5.** (со) изтърпявам, понàсям (нещо): **ne~ím jízdu autobusem** не понàсям пътуване с автобùс; **~et něčí rozmary** понàсям, изтърпявам нèчи капризи **6.** *третол.* **-í** (со) понàся, изтърпява (нещо); издържа (на нещо) (обикн. за предмет): **dřevo ne~í vlhko** дървòто не понàся влага **7.** *третол.* **-í** спец. отклонява (кораб, самолет и под.) от поет кùрс (за вятър, течение и под.): **~ení letadla, lodi větrem** поднасяне на самолёт, на кораб от вятъра

snáš[et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se *несв.* **1.** спускам се, приземявам се, кацам; падам: **vlaštovky se ~ely k zemi** лястовичките се спускаха към земята **2.** *третол.* **-í se** спуска се, пада; настàва, настъпва (за здрач и под.): **mlha se ~í na údolí** над долинàта се спуска, пада мъгла **3.** (с кùм) понàсям се, разбирам се (с някого): **dobře se se všemi ~í** разбира се добре с всички

snáš[k]a, -у ж. *рядко* **1.** събиране, стрùпване **2.** *сел.стоп.* брòй яйцà (снесени за определен период)

snat[ek, -ku *м.* **1.** брак, бракосъчетàние, венчàвка: **občanský ~ek** грàждански брак; **církevní ~ek** църковен брак; венчàвка; **uzavřít ~ek** по смётка **2.** *прен. публ.* свързване, обединяване, сливане: **~ek dvou fotbalových týmů** обединяване, сливане на двà фùтболни отбòра

snatkov[ý, -á, -é брачен: **~ý podvodník** брачен изнудàч, брачен мошèник; **~á kancelář** бюрò за женитби

snáz(e), snadněji *нар. сравн. от snadno* пòлèсно, пò-лèко: **v rukavicích otrháš šípky** ~ с ръкавици ще оберèш шипките пò-лèсно

снажен[í, -í *ср.* стремèж, усилие, старàние, стремлèние: **pokrokové ~í** прогресивни стремèжи; **všechno naše ~í bylo zbytečné** всйчките ни усилия бяха напрàзни

снаž[ít se, -ím se *несв. (-; о со; с инф.; абу...)* старàя се, стремя се, опитвам се, сйля се, мъча се (да направя нещо): **je pilný, ~í se** прилèжен е, старàе се; **~ít se o úsměv** опитвам се, сйля се, мъча се да се усмйхна; **~ít se vyniknout** стремя се, старàя се да се отличà, да изпъкна; **~il se, aby prospěl** тòй се стремèше, старàеше да изкàра добър успèх

снаživě *нар.* усърдно, старàтелно, рèвностно: **~ pracovat** работà усърдно, старàтелно

снаživ[ý, -á, -é **1.** усърден, прилèжен, рèвностен, старàтелен: **~ý žák** старàтелен, прилèжен ученик **2.** свидèтельствàщ за усърдие, за приле-

жàние, за старàние: **~ý výkon** постижèние, свидèтельствàщо за усърдие

снаžně *нар. книж.* настойчиво, настоятелно: **~ vás prosím** мòля ви настоятелно

снаžn[ý, -á, -é *книж.* настойчив, настоятелен: **mít k někomu ~ou prosbu** имам към някого настойчива молбà

sněd[ek, -ku *м.* само в съчет. **něco k ~ku** нèщо за хàпване

sněd[nout, -nu *несв.* помургавявам, стàвам мъргав

sněd[ý, -á, -é мъргав, смугъл; тъмнокафяв: **~á pleť** мъргава кòжа; **opálený do ~a** загорял от слънце; **zralé ~é obilí** узрèли, прегорèли, препèчени на цвят житà

sněhobíl[ý, -á, -é белоснèжен, снежнобýл, бýл като сняг: **~ý límeček** снежнобýла якйчка; **~á pleť** бýла като мляко кòжа

sněhov[ý, -á, -é **1.** снèжен; кòйто се отнàся към сняг: **~é vločky** снежинки; **~á koule** снèжна тòпка; **~á vánice, bouře, vichřice** снèжна бýря, виèлица, вихрùшка; **~é závěje** снèжни прèспи; **~é řetězy** *техн.* (автомобилни) вериги срещу сняг; **~á fréza** *техн.* снегочистàчка, снегорин **2.** в съчет. **~é cukroví** *готв.* безè, целувки (сладкиши от разбити белтъци)

sněhulák, -a *м.* снèжен човèк: **stavět ~a** правя снèжен човèк

Sněhurka, -у ж. Снежàнка: **~a a sedm trpaslíků** Снежàнка и седемтè джуджèта

sněm, -u *м.* **1.** кàмара, сейм, парламèнт, нарòдно събрàние: **zákonodárný** ~ законодàтелна кàмара, гòрна кàмара; сенàт; **říšský** ~ рàйхстàг; **spolkový** ~ бýндестàг; **městský** ~ грàдски съвет; **stavovský** ~ *истор.* кàмара на съслòвията (през късното Средновековие) **církevní** ~ църк. църковен събòр; **svolat, rozpustit** ~ свйкам, разпùсна парламèнт; **volby do ~u** избори за парламèнт, парламентарни избори; **výroční ~ herců** *прен.* годишно събрàние на артисти; **ptačí ~y před odletem** *прен.* събиране на птйци, птйчи сбòрища преди отлитане **2.** *експр.* (шумно) сбòрище; еврейска хàвра; парламèнт: **klepny držely** ~ заседаваше парламèнтът на клюкàрките; **ženský** ~ жèнско сбòрище

sněm[ovat, -uji] *разг. -uju* *несв. книж.* разйсквам, заседавам в парламèнт: **přátelé ~ovali v kavárně** *прен. експр.* приятелите вòдеха дебàти в кафенèто

sněmovn[a, -у ж. **1.** кàмара (на парламèнт); парламèнт, нарòдно събрàние: **poslanecká ~a** кàмара на депутàтите; **Panská ~a** *истор.* Гòрна кàмара, Кàмара на аристокрàтите (в Австро-Унгария); **Horní ~a** Гòрна кàмара, Кàмара на

лордовете, **Dolní ~a** Долна кàмара, Кàмара на общините (*в Англия*); **Sněmovna reprezentantů** Кàмара на представителите (*в Конгреса на САЩ*) **2.** парламeнт, народно събрàние (*сграда*): **opoziční poslanci opustili ~u** депутатите на опозицията напýснаха (*сградата на*) парламeнта

sněmovn|í, -í, -í парламeнтàрен: който се отнася към парламeнт: **~í síň** парламeнтàрна зàла; **~í usnesení** парламeнтàрно решèние

sněň|í, -í *ср.* блян, мечтà; мечтàние, блeнýване, блянoвe: **plané ~í** безплòдно, прàзно блeнýване; безплòдни, прàзни блянoвe; **pohroužít se do ~í** потопя се в блянoвe, в блeнýване

snesitelně *нар.* **1.** търпимо, поносимо: **bolí to ještě ~** всё øще бòлката e търпима, поносима **2.** снòсно, приемливо: **žít ~** живèя, кàрам я снòсно, приемливо

snesiteln|ý, -á, -é **1.** търпим, поносим: **~á bolest** търпима, поносима бòлка **2.** приемлив, снòсен: **~é životní podmínky** приемливи, снòсни условия за живòт

snést, snesu *св.* **1.** (*со*) стрýпам, натрýпам, извадя, принесà, надонесà (*много предмети*) на еднò мýсто: **~ si nářadí k práci** стрýпам си, донесà си инструмeнти за рàбота; **snesla nám jídla, všechno možné** тя надонeсe, принeсe, натрýпа пред нàс всевъзмòжни яденeта **2.** (*со*) съберà, натрýпам, стрýпам (*сведения, доказателства и под.*): **~ bohatý materiál k vědeckému dílu** натрýпам, съберà богàт материàл за наўчна рàбота **3.** (*со, по-рядкò коho*) смъкна, сваля (*нещо, някого*): **~ kufry po schodech dolů** смъкна кýфари надòлу по стълби; **~ raněného z nosítek** сваля ранeн от носилкò

(*на някого*) звездì от небèто; готòв съм да направя всìчко (*за някого*), да изпълня всяко желàние (*на някого*) **4.** *третол.* **snese спец.** отклонì (*кораб, самолет и под.*) от поeт кýрс (*за вятър, течение и под.*): **snesení lodi, letounu** отклоняване на корàб, на самолeт от поeт кýрс **5.** (*со*) снесà (*яйцè*) (*за птици*): **slepice snesla vejce** кокòшката снèсe яйцè **6.** (*со, коho*) изтърпя, понесà (*нещо, някого*): **ustoj (на нещо, на някого): dobře ~ lék** понесà добрè лекàрство; **~ horko, únavu** понесà, изтърпя горещина, умòра; **nesnese prudké světlo** не мòже да търпи ярка светлина; **nesnesu tvůj pohled** не мòга да издържà твоя пòглед, да понесà пòгледа ти; **je abstinent, málo snese** въздържàтел e, не мòже да нòси; **už to není k snesení** товà вèче не мòже да сè търпи, да сè понася **7.** *третол.* **snese (со)** понесè, изтърпи

(*нещо*); издържì (*на нещо*) (*за предмет*): **ta práce snese nejprísnejší kritiku** тàзи рàбота øще издържì и нàй-стрòга критика; **wolfram snese vysokou teplotu** вòлфрамът øще издържì/издържà на висòка температурà; **ta věc nesnese odkladu** рàботата не търпи отлàгане; **~ určité zatížení** *спроут.* издържà (*на*) определeно нàпрежèние

пръснàние хартията търпи всìчко; всèки мòже да си пийше, каквòто му хрýмне

snést se, snesu se *св.* **1.** (*кам; -*) спýсна се, приземя се, кàцна, пàдна (*някòде*): **hejno vran se sneslo na pole** ято врàни се спýсна, кàцна на полeтò, на нивàта; **letadlo se sneslo k zemi** самолeтът се спýсна към зeмьàта, запòчна да се приземява; **snesl se tichý déšť** пàдна тих дъжд; **na hlavu se mu sneslo plno výčitek** *прен.* върху главàта му се стовàриха мнòго ùпреци **2.** *третол.* **snese se** спýсне се, пàдне; настàне, настъпи (*за зòрач и под.*): **snesl se soumrak** спýсна се, настàна здрàч **3.** (*s kým*) разберà се, понесà се (*с някого*): **~ se s přibuznými** разберà се с роднини

sněť I, -í *жс. остар. поет.* вèйка, клòнче

sněť II, -í *жс.* **1.** *мед.* гангрeна: **~ slezinná** *ветер. мед.* àнтракс, сèня пýпка, вългeн **2.** *бот. земед.* главня (*по житòто*) (*Ustilago, Tilletia*)

sněženka, -y *жс. бот.* кокìче (*Galanthus*)

sněžit, безл. **-í** *несв.* вали снèг: **začalo ~it** запòчна да вали снèг; **přestalo ~it** спрè, престàна да вали снèг; **snegít** спрè да вали

sněžn|ý, -á, -é *книж.* **1.** снèжен; който се отнася към снèг: **~á pláň** снèжна, заснежèна, покрìта със снèг равнина; **~á oblast** *геогр.* зòна на вèчни снеговè; нивàлна зòна; **~á čára** *геогр.* грàница на вèчни снеговè; **~é pásmo** *геогр.* нивàлна зòна; зòна с преобладаващи снеговалèжи; **~á jáma** *геогр.* снèжна прòпаст (*със снèг през цялата година*); **~é podnebí** *метеорол.* нивàлен климат; климат с преобладаващи снеговалèжи; **~ý člověk** снèжен човек; йèти (*в Хималаите*) **2.** *експр.* снèжнобýл

snídan|ě, -ě *жс.* (*сýтрешна*) закýска: **pít k ~i čaj** пия чай на закýска; **anglická ~ě** английска закýска, закýска по английски

snídat, -ám *несв.* **1.** закýсвам: **~at brzy ráno** закýсвам рàно сýтрин **2.** (*со*) закýсвам (*нещо*); ям, пия (*нещо*) на закýска: **~at kávu, vajíčka** закýсвам кафè, яйцà; на закýска пия кафè, ям яйцà

sníh, sněhu *м.* **1.** снèг: **prachový ~** пýхкав снèг; **vlhký ~** мòкър, тeжък снèг; **~ (hustě) padá** вали гýст снèг; **~ taje** снèгът се топи; **vločky sněhu** снèжинки; **závěje sněhu** прeспи снèг; **bílý jako padlý ~** бýл като (прeсeн) снèг; **věčný**

та̀лни за̀писи на пѣсни **4.** *филм. публ.* (кратѣк)

опівнова жа маслиново клонче

TABLE 6

snivě нар. замечтано, бленуващо

sniv|ý, -á, -é 1. мечтателен, бленуващ; **~á dívka** мечтателно момиче 2. замечтан, бленуващ; **~é oči** замечтани, бленуващи очи 3. който събужда, предизвиква мечти, предразполага към мечти: **~á jarní noc** пробуждаща мечти пролетна нощ; **~á píseň** изпълнена с мечтателност песен

sníže|k, -ku м. умал. снежец

snížen|í, -í ср. понижение, намаление, спадане: **~í cen** намаление на цени; **~í koncentrace** техн. намаляване на концентрация; **~í vlastních nákladů** икон. намаляване на себестойност; **~í žaludku** мед. птôза, спадане, смъкване на стомãх; **~í krevního tlaku** мед. спадане, понижаване на кръвно налягане

sníženin|a, -y ж. геол. депресия, понижение

snížen|ý, -á, -é 1. нисък, понижен, спаднал: **~é přízemí** нисък партер; **~á ramena** наведени, приведени раменè; **~ý krevní tlak** мед. ниско, понижено кръвно налягане; **~á děloha** мед. паднала, смъкната матка 2. приглушен (за тон, глас и под.): **promluvit ~ým hlasem** проговòря, произнесà с приглушен глас; **~ý tón** муз. понижен тòn 3. намален, снижен, понижен: **~é ceny** намалени цени; **~á viditelnost** намалена видимост; **~á pracovní schopnost** намалена, понижена работоспособност; **~á činnost orgánů** намалена, понижена дейност на òргани; **~ý úvazek** непълна заèтост (на учител и под.)

snížit, -ím св. 1. (со) понижа, намаля, направя (нещо) по-ниско: **uměle ~it hladinu (řeky)** изкуствено понижа равнище, нивò (на река) 2. (со) рядко наведà, сведà (нещо): **~it hlavu** сведà, наведà глава 3. (со) понижа (глас, тон и под.): **~it tón** муз. понижа тòn; направя тòn с половин интервал по-нисък 4. (со) намаля, съкратя (обикн. брой, количество): **~it počet členů (komise)** намаля брòй на членове (на комисия); **~it náklady** намаля, съкратя разходи; **~it stav armády** намаля, съкратя численост на àрмия; **~it ceny** намаля цени; **~it náskok soupeře** спорт. публ. намаля предимство, авàнс на съперник; **~it tlak, teplotu** физ. намаля, понижа налягане, температурà; **~it napětí** електр. понижа, намаля напрежение 5. (кого, со) остар. принизя (някого, нещо): **chce ho v mých očích ~it** иска да го принизя в моите очи

snížit se, -ím se св. 1. рядко наведà се, наклоня се: **otec se k nemocné ~il** бащата се наведè, наклони се към болната; **~il se na kolena** тòй коленичи 2. обикн. третол. **~í se** намаля се,

съкрати се: **výdaje se ~ily** разходите се намалиха, съкратиха се 3. (–; *ke komu; před kým*) принизя се (до някого), приравня се (към някого); падна до равнището (на някого): **milostivě se k němu ~ila** тя прояви снизхождение към нèго; **~il se natolik, že přišel** тòй до такава степен се унижи, че дойдè 4. (к *čemu*) принизя се, падна, изпадна, отида, стигна (до нещо): **~it se ke lži** стигна, принизя се до лжã; **~it se k prosbám** удàря го на молби

sníž|ovat, -uji/разг. -uju несов. 1. (со) понижавам, намалявам/намалям (нещо): **~ovat spodní vodu** понижавам (равнище на) подпочвена вода 2. (со) рядко навèждам, привèждам, свèждам (нещо): **~ovat ramena** привèждам раменè 3. (со) приглушавам, снишавам (глас, тон и под.): **~ovat hlas** понижавам, снишавам глас; **~ovat tón** муз. понижавам тòn, прàвя тòn с половин интервал по-нисък 4. (со) намалявам/намалям, съкращавам (обикн. брой, количество): **~ovat rychlost** намалявам скòрост; **~ovat ceny** намалявам/намалям, понижавам цени; **~ovat stav armády** намалявам, съкращавам численост на àрмия; **~ovat absenci** намалявам брòй на отсъствия (от работа и под.); **~ovat náskok soupeře** спорт. публ. намалявам предимство, авàнс на съперник; **~ovat teplotu, tlak** физ. понижавам температурà; намалявам, понижавам налягане; **~ovat napětí** електр. намалявам, понижавам напрежение 5. (со) омазоважавам (нещо): **~ovat zásluhy** омазоважавам заслуги 6. (кого, со) остар. принизявам, подценявам (някого, нещо): **ne~uj sebe, jsme si rovni** не сè подценявай, ние сме равни

sníž|ovat se, -uji se/разг. -uju se несов. 1. рядко навèждам се, наклàням се 2. намалявам се, съкращавам се: **spotřeba cigaret se ~uje** консумацията на цигàри (се) намалява 3. (–; *ke komu; před kým*) принизявам се (до някого; пред някого); приравнявам се (към някого); падам до равнището (на някого): **~ovat se v očích známých** принизявам се в очите на познàти 4. (к *čemu*) принизявам се, падам, изпадам, отивам, стигам (до нещо): **~ovat se k přetvářce** удрям го на преструвки

snob, -a м. пейор. сноб

snobizm|us, snobism|us [-zm-], -u м. снобизъм

snobsk|ý, -á, -é снобски

snobstv|í, -í ср. снобизъм

snop, -u м. сноп

snos, -u м. 1. отнасяне, отвличане 2. стропит. събаряне, разрушаване (на сграда и под.) 3. спец. поднасяне (на самолет, кораб и под.)

snos|it, -ím св. 1. (со) стрѹпам, съберà, натрѹпам (обикн. много предмети) на едно място: **~it nákup** съберà, стрѹпам покѹпки на едно място **2.** (со) сваля, смѣкна (нещо) дòлу чрез нòсене: **~it pytle do sklepa** сваля, смѣкна, стрѹпам чувàли в мазè

snouben|ec, -ce м. 1. годеник **2.** само мн. **snouben|ci, -cũ** двòйка годеници: **blahopřát ~cũm** честитя на годеници, поздравявам годеници

snouben|ka, -y жс. годеница

snout вжс. **snovat**

snovač, snovař, -e м. текст. сновàч; текстилен работник

snovačk|a, snovařk|a, -y жс. текст. сновàчка; текстилна работничка

snovad|l|o, -a ср. текст. сновàлка

snován|í, -í ср. текст. сновàне, насновàване

snovat, snout, snuji|рядко snovu/snovám несв.

(со) книж. **1.** обикн. **snovat** предà (прежда, нишка): **~ přizi** предà прежда; **pavouk snoval sítě** пàякът плетèше пàяжини, мрèжи; **začal ~ po pokoji** *прен.* тòй запòчна да сновè напред-назад из стàята, взè да кръстòсва стàята **2.** само **snovat текст.** сновà, насновàвам, пригòтвям оснòва (за тъкан) **3.** по-често **snout** книж. кроя, замислям, плетà (заговор и под.): **~ zradu** кроя, замислям, подгòтвям предàтелство; **~ léčku** кроя капàн, примка, улòвка

snov|ý, -á, -é недействителен, фантастичен; кòй-то се отнàся към сьн: **~á vidina** съновидèние

snoubord [snoubor-], -u м. спорт. 1. снòуборд (спортен уред): **jezdím na ~u** кàрам снòуборд **2.** снòубординг (дисциплина)

snowboarding [snoubordy-], -u м. спорт. снòубординг, кàране на снòуборд: **mistrovství České republiky ve ~u** шампионàт по снòубординг на Чèшката репùблика

snoubordist|a [snoubordy-], -y, snouborder [snoubor-], -a м. спорт. снòубордист

snowbord|it [snoubor-], -ím несв. кàрам снòуборд

snož|it, -ím св. спорт. застàна в изправен стоèж с прибрàни кракà; съберà, приберà кракà в изправен стоèж

snožmo нар. спорт. с прибрàни кракà, в прибрàн стоèж: **poskok ~** подскòк с прибрàни кракà, подскòк трупешкàта

snožn|ý, -á, -é спорт. кòйто е с прибрàни, със събрàни кракà (за подскòк, стоеж, седеж): **postoj ~ý** оснòвен стоèж

snubn|í, -í, -í венчàлен, свàтбен: **~í prsten** халкà, венчàлен пръстен

snůšk|a, -y жс. 1. натрѹпване, стрѹпване, събиране: **~a jmen, faktů** натрѹпване на именà, на

фàкти; **~a bohatého materiálu** събиране, натрѹпване на богàт материал **2.** пейор. кѹпчина, кѹп, сбирщина: **~a lží, pomluv** кѹп лъжй, клеветй **3.** зоол. сел.стоп. носливост; брòй на снèсени за един размножителен период яйцà **4.** нчел. медонòсност; дòбив на мèд за определен период

snýt|ovat, -uji|разг. -uju св. (со) техн. занята, съединя (нещо) с нитове

soap [soup], -u м. публ. сапѹнена òпера (телевизиòнен сериал): **éra televizních ~ů** епòха на телевизиòнни сапѹнени òпери

sob, -a м. зоол. сèверен елен (Rangifer)

sob|ec, -ce м. егоист, себелѹбец

sobeckost, -i жс. егоизъм, себелѹбие, себелѹбйвост, самолюбйвост

sobecky нар. егоистично, себелѹбйво: **~ milovat** обйчам егоистично

sobeck|ý, -á, -é егоистичен, себелѹбйв, самолюбйв: **~ý člověk** егоистичен човèк; **učinit něco z důvodů ~ých** напàвя нèщо по егоистични причини, от егоистични съображèния

sobectv|í, -í ср. егоизъм, самолюбие, себелѹбие **sobě вжс. se**

soběstačně нар. самостоятелно, независимо; на принципа на автонòмията, на самозадоволяването: **~ zaměřená politika** политика, ориентйрана към самозадоволяване

soběstačnost, -i жс. самозадоволяване, самостоятелност, независимост: **hospodářská ~** икон. икономическа, стопàнска независимост; икономическо, стопàнско самозадоволяване

soběstačn|ý, -á, -é самозадоволяващ се, самостоятелен, независим

sob|í, -í, -í елèнов; кòйто се отнàся към сèверен елен: **~í parohy** рогà на сèверен елèн

sobol, -a м. 1. зоол. самѹр (Mustella zibelina)

2. рядко разг. самѹрена кòжа: **čepice lemovaná ~em** шапка, порѣбена, обшйта със самѹрена кòжа

sobol|í, -í, -í самѹрен: **~í límec** самѹрена якà

sobot|a, -y жс. сьбота: **anglická ~a** по-рано английска сьбота (с намалено работно време); **pracovní ~a** работна сьбота; **Bílá ~a** църк. Велйка сьбота

sobotn|í, -í, -í сьботен

socialist|a, -y м. социалист: **utopičtí ~é** социалисти-утописти; **levicoví, pravicoví ~é** лèви, дèсни социалисти; **národní ~a** по-рано нарòден социалист (член на народносоциалистическата партия в СССР); **(němečtí) nacionální ~é** нèmски националсоциалисти, нацисти **socialisticky [-tu-] нар.** социалистически, по социалистически

socialistický [-ty-], -á, -é социалистически; който се отнася към социализъм: **~é ideje** социалистически идеи; **~ý závazek** *по-рано* социалистическо обещание; **~é soutěžení** социалистическо съревнование; **brigáda ~é práce** *по-рано* бригада за социалистически труд; **~ý realizmus** *изк.* социалистически реализъм; **světová ~á soustava** *по-рано* световна социалистическа система; **~é vlastnictví** *икон.* социалистическа собственост

socialistka, -y *ж.* социалистка

socializace, -e *ж.* обобществяване, социализиране, социализация; преминаване към социалистически принципи: **~e průmyslu, zemědělství** обобществяване на промишленост, на селско стопанство

socialism[us, socialism[us [-zm-], -u *м.* 1. социализъм (*обществена формация*): **budování ~u** строителство на социализма; **tábor, svět ~u** *по-рано* социалистически лагер, социалистически свят 2. социализъм, социалистическо учение: **tvůrci vědeckého ~u** създатели на научния социализъм; **utopický ~us** утопичен социализъм; **arabský ~us** арабски социализъм; **národní ~us** народен социализъм; **(německý) národní ~us** (немски) нацистически социализъм

socializovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* организирам (*нещо*) на социалистически основи; социализирам, обобществявам (*нещо*): **~ovat výrobu, průmysl** обобществявам производство, промишленост; **~ovat kulturu, vědu** *рядко по-рано* изпълвам култура, наука със социалистическо съдържание

socializovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. и св.* социализирам се; ставам/стана социалистически; поема(м) по социалистически път на развитие: **vesnice se ~uje** селото поема по социалистически път на развитие

sociálně *нар.* социално, обществено; в социално, в обществено отношение: **~ demokratická strana** социалдемократическа партия; **~ zabezpečit, zajistit** социално обезпеча, осигуря; **~ nezbytné opatření** социално неотложна, наложителна мярка; **~ slabé vrstvy** социално слаби слове

sociální, -í, -í социален, обществен: **~í poměry** обществени отношения; **~í původ** социален произход; **~í revoluce** социална революция; **~í otázka** социален въпрос; **mít dobré, špatné ~í postavení** имам добро, лошо обществено положение; **~í zabezpečení** обществено осигуряване; **~í síť** защитна социална мрежа; **~í**

smír социално помирение; **~í péče** социални грижи; **~í pojištění** социална застраховка; **~í pracovníce** социална работничка; сътрудничка на отдел за социални грижи; **~í případ** социален случай; **~í choroby** *мед.* социални болести; **~í román, drama** *лит.* социален роман, социална драма; **~í inženýrství** *публ. полит.* социално инженерство; **~í zařízení** *строит.* битово-санитарен възел (*тоалетна и под.*); **~í demokracie** *полит.* социалдемократия

sociolog, -a *м.* социолог

sociologický *нар.* социологически; от гледна точка на социологията: **vysvětlit jev ~** обясня явление социологически

sociologický, -á, -é социологически: **~á teorie** социологическа теория

sociologie, -e *ж.* социология

socioložka, -y *ж.* жена-социолог, социоложка

sočít, -ím *несв. (na koho, na co; рядом proti komu, proti čemu)* клеветя, хуля, калям, черня (*някого, нещо*); отнасям се враждебно (*към някого, към нещо*); настръбвам (*срещу някого, срещу нещо*): **~it na bratra** черня брат си; **~it na něčí přátelství** хуля нечие приятелство

sod[a], -y *ж.* 1. *хим.* сода: **kaustická ~a** сода каустик 2. *готв.* сода: **jedlá, užívací, zaživací ~a** сода за хляб, натриев бикарбонат 3. *разг.* газирана вода; сода: **whisky/viska se ~ou** уйски със сода

sodík, -u *м.* *хим.* натрий (Na)

sodíkový, -á, -é *хим.* натриев: **~é páry** натриеви пари, изпарения

sodný, -á, -é *хим.* който се отнася към сода; соден, содов; натриев: **~é mýdlo** сапун за пране; **chlorid ~ý** натриев хлорид, готварска сол; **dusičnan ~ý** натриева селитра

sodom[a], -y *ж.* 1. **Sodom[a]** *библ.* Содом: **tam byla úplná ~a a Gomora** *прен.* там беше истински Содом и Гомор 2. *експр.* свърталище на порок и разврат; Содом и Гомор: **to je hotová ~a!** Содом и Гомор! 3. *експр.* унищожение, опустошение (*материално*): **snad vyjdeme z této ~y** *живи* дано да се измъкнем живи от този батак, от тази катастрофа

sodomie, -e *ж.* *мед. юрид.* содомия, содомизъм **sodovk[a]**, -y *ж.* 1. газирана вода, сода 2. *диал.* лимонада

sodovkárna, -y *ж.* завод, фабрика за газирани, за безалкохолни напитки

sodový, -á, -é 1. содов, соден: **~ý roztok** содов разтвор 2. *в съчет.* **~á voda** газирана вода

sophist[a], -y *м.* *филос.* софист

sophistický [-ty-], -á, -é *филос.* софистичен, софи-

стически: **~é úvahy** софистични разсъждения;
~ý obrat софистичен похват; софистична,
хитра, коварна уловка
sofistik|a [-ty-], -y ж. софистика: **nezaměňujte pojmy, to je ~a** не подменяйте понятия, това е (чиста) софистика
sofizma, -tu ср. книж. и спец. софизъм
soft I, -u м. комп. разг. софт; софтуер: **pirátský ~u** пиратски софт(уер)
soft II, -u м. спорт. разг. софтбол
soft III неизм. прил. лек, умерен; софт; който съдържа намек за нещо: **~ porno** софтоporno
soft IV нар. леко, умерено; в малка степен
softbal, -u м. спорт. софтбол (разновидност на бейзбола)
softrock [-rok], -u м. муз. софтрок
softwar|e -ver], -u м. комп. софтуер: **výrobci ~u** производители на софтуер
softwarist|a [-ver-], -y, **softwarář** [-ver-], -e м. комп. софтуерист, специалист по софтуер
softwarov|ý [-ver-], -á, -é комп. софтуерен: **~ý inženýr** софтуерен инженер; **~é pirátství** софтуерно пиратство
soch|a, -y ж. статуя, скулптура: **být němý, nehybný, strnulý jako ~a** безмълвен, неподвижен, вцепенен съм като статуя; **stát, sedět, zůstat jako ~a** стоя, седя, оста на като истукан, като статуя, като вцепенен
sochař, -e м. скулптор, ваятел
sochařsk|ý, -á, -é скулпторски, скулптурен, ваятелски: **~é umění** скулпторно изкуство; скулптура, ваятелство; **~ý ateliér** скулпторско, скулптурно ателие
sochařstv|í, -í ср. скулптура: скулпторско, скулптурно изкуство; скулпторство, ваятелство, скулпторска работа: **monumentální ~í** монументална скулптура
sochor, -u м. 1. техн. лост; (железен, дървен) прът; лом; разбивач: **páčit kameny ~em** повдигам, отмествам камъни с лом; **odrazit pramici ~em** изтласкам, отблъсна сал с прът
♦ **sochůr|ek, -ku** м. умал. малък лост, лом, прът
só|ja, -e ж. бот. соя (Glycine): **čokoláda se ~ou** шоколад със соя
sojč|í, -í, -í сойчин/сойкин; който се отнася към сойка: **~í hnízdo** гнездо на сойка; **~í oči** прен. очи като на сойка
sojk|a, -y ж. зоол. сойка (Garrulus)
só|jov|ý, -á, -é соев/соден; който се отнася към соя: **~á mouka** соено брашно; **~ý olej** соево олио; **~é boby** соени/соеви семена
sok, -a м. 1. съперник, противник, конкурент:

~ové ve sportu съперници, конкуренти в спорта; **~ové v lásce** съперници в любовта 2. противник, неприятел, враг: **~ové českých králů** врагове на чешките крале
sokl, разг. cokl, -u м. 1. строит. цокъл 2. в съчет. **~ pomníku** пиедестал на паметник
soklík, -u м. умал. цокълче
sokol, -a м. 1. зоол. сокол (Falko): **cvičný, cvičený** ~ обучен ловджийски, ловен сокол 2. „сокол“ (член на организация „Сокол“)
sokol|í, -í, -í соколов; който се отнася към сокол: **~í pero** соколово перо; **~í zrak** соколов поглед; остро, соколово зрение
sokolk|a, -y ж. „сokolka“ (членка на организация „Сокол“)
sokolník, -a м. соколър; остар. доганджия (ловец, който обучава ловни соколи и под.)
sokolovn|a, -y ж. физкултурна зала на организация „Сокол“
sokolsk|ý, -á, -é „сokolски“; който се отнася към организация „Сокол“: **~ý slet** соколски събор; **~á župa** подразделение на организация „Сокол“; организационна единица на „Сокол“; **tělocvičná soustava ~á** соколска гимнастическа система
sokyn|ě, -ě ж. 1. съперничка, противничка, конкурентка 2. неприятелка, противничка
sol, -u м. хим. зол
solank|a, -y ж. град. солт лятна круша
soláři|um, -a ср. соларий, солариум (перед и помещение): **zapnout ~um** включи солариум; **návštěva ~a** посещение на солариум
solárk|o, -a ср. разг. солариум (помещение): **obden chodit do ~a** ходя през ден на солариум
solárn|í, -í, -í солариумен; който се отнася до солариум: **majitelé ~ích studií** собственици на салони за солариум; **~í kosmetika** солариумна козметика
soldatesk|a, -y ж. 1. остар. наемна войска; наемници: **císařská ~a** императорски наемници, императорска наемна войска 2. прен. пейор. военщина, солдатошина; военен дух
solen|ý, -á, -é осолен, насолен, солен: **~é maso** осолено, консервирано месо
solidarit|a, -y, solidárnost, -í ж. солидарност: **mezinárodní ~a proletariátu** международна солидарност на пролетариата
solidariz|ovat (se), -uji (se)/разг. -uju (se) несов. (s kým, s čím) рядко солидаризирам се (с някого, с нещо); **~ovat (se) s návrhem** солидаризирам се с предложението
solidárně нар. солидарно: **~ nést odpovědnost** нesa отговорност солидарно; **~ ručit** юрид. отговарям солидарно

solidárn|í, -í, -í солидарен: **být s někým ~í** солидарен съм с някого; **~í ručení** юрид. солидарна отговорност

solidárnost вж. **solidarita**

solidně нар. 1. солидно, сериозно: **~ vypadat** изглеждам солидно 2. порядъчно, здраво: **~ stavěný dům** солидно, здраво построена къща
solidn|í, -í, -í солиден, порядъчен, важен, сериозен: **~í člověk** солиден, сериозен човек; **~í firma** солидна, сериозна фирма; **~í sportovní výkon** сериозно спортно постижение; **~í vědecký základ** солидна, сериозна научна основа 2. здрав, траен; добре изграден: **~í práce** солидна работа; **~í stavba** солиден строеж

solidnost, -i ж. 1. солидност, сериозност; представителност: **obchodní ~** търговска солидност 2. здравина, трайност: **~ výrobku** солидност, здравина на изделие

solist|a, -y м. солист

solistk|a, -y ж. солистка

sol|it, -im несл. 1. (со) соля, посолявам (нещо): **~it polévku** соля, посолявам супа 2. (со) осолявам, насолявам, консервирам (нещо) със сол: **~it maso** осолявам месо 3. (со кохо; со коту) експр. лепя, дръсам, пръскам (нещо неприятно на някого): **~it pokuty** лепя глоба; **~it žákům pětky** лепя, пръскам на ученици двойки; **ten ho/mu pěkně, řádně ~il** той здравата го беше подпъкнал (с юмруци и думи)

solivar, -u м., **solivarn|a, -y** ж. завод за производство на сол; солна рафинерия

solmizačn|í, -í, -í муз. нотен; който се отнася до ноти: **~í slabiky** сричкови названия на ноти (до, ре, ...)

soln|ý, -á, -é 1. солен: **~ý roztok** солен разтвор; **~á ložiska** солни находища; **~é doly** солни мйни; **~á daň** остар. данък върху солта; **ky-selina ~á** хим. солна киселина; **~á lázeň** готв. саламура ♦ **stát jako ~ý sloup** стоя като истукан, като вцепенен 2. солен: **~á voda** солена вода; **~é půdy** геогр. засолени почви; солници; **~ý lák** солена саламура; **~á koupel** мед. солена баня; **~é jezero** геогр. солено езеро

sól|o I, -a ср. 1. соло (композиция или изпълнение): **~o na housle a)** соло за цигулка (композиция) б) соло изпълнение на цигулка; **hrát, zpívat ~o** свиря, пее соло ♦ **mít ~o, mít stále ~o** йскам да говоря само аз; не давам думата на друг 2. соло-танц (само за една двойка по поръчка): **~o pro jubilanta** соло-танц за юбиляр

sólo II нар. самостоятелно; солово, соло; само със собствени сили; сам; отделно: **~ dopadnout pachatele** самостоятелно, сам заловя престъпник

sólově нар. солово, соло: **hrát, zpívat ~o** свиря, пее солово; свиря, пее соло

sólov|ý, -á, -é солов: **~á skladba** солова композиция, соло-композиция; **~ý zpěv** солово пение; **~á akce (v kopané, v hokeji)** самостоятелна акция (във футбол, в хокей)

solux, -u м. мед. солукс; инфрачервена лампа
solventn|í, -í, -í търг. книж. солвентен, платежоспособен, състоятелен: **~í dlužník** платежоспособен длъжник

somatologick|ý, -á, -é соматологичен; който се отнася към соматология

somatolog|e, -e ж. антроп. соматология (наука за строежа на живото човешко тяло)

sombrer|o, -a ср. сомбреро

sonát|a, -y ж. муз. соната: **klavírní ~a** соната за пиано, клавирна соната

sonatin|a [-ty/-tý-], -y ж. муз. сонатина

sonátov|ý, -á, -é муз. сонатен; който се отнася към соната

sond|a, -y ж. спец. 1. сонда: **rádiová ~a** радиосонда; **kosmická ~a** космическа сонда; **zavádět ~u** мед. вкарвам сонда; **žaludeční ~a** мед. стомашна сонда 2. сонда, сондаж; сондажен отвор (в земята): **naftová ~a** сонда за нефт, нефтена сонда 3. сондиране; пробно проучване; сондажи: **provést několik ~ v rozsáhlém materiálu** прен. направя няколко сондажа в обширен материал

sondáž, -e ж. 1. спец. сондаж, сондиране 2. рядко прен. сондаж; предварително проучване, изследване

sond|ovat, -uji/разг. -uju несл. (со; -) 1. сондирам, проучвам (нещо) чрез сонда: **~ovat žaludek** мед. сондирам стомах; вкарвам сонда в стомах; **~ovat profil půdy** геол. сондирам профил на почва 2. сондирам, проучвам (предварително) (нещо): **~ovat poměry, možnosti** сондирам, проучвам отношения, възможности

sonet, -u м. лит. сонет

song, -u м. муз. сонг

sonorn|í, -í, -í книж. звъчен: **~í hlas** звъчен глас
sopečnat|ý, -á, -é вулканичен; богат на вулкани: **~ý kraj** вулканична област; **~á půda** вулканична почва

sopečn|ý, -á, -é вулканичен, вулканиски; който се отнася към вулкан: **~á činnost** вулканична дейност; **~ý popel** вулканична пепел; **~ý jícen, kráter, komín** геол. кратер, гърло на вулкан ♦ **~í výbuch** вулканично изригване

sopk|a, -y ж. вулкан: **výbuch ~y** изригване на вулкан; **~a činná, vyhaslá** геол. действащ, изгаснал вулкан; **bahenní ~a** геол. кален вулкан

◆

♦ ~~вдържанието~~
кратера на вулкан; двіжа се по рѣба на пропасть;
вѣрша нѣщо мнѣго рискѣвано

sopouch, -u м. 1. димоход, димовод 2. геол.
гърло на вулкан

soprán, -u м. муз. 1. сопран (*глас*): **dramatický, lyrický, koloraturní** ~ драматичен, лиричен, колоратурен сопран; **zpívat** ~ пѣя сопран, пѣттия на сопран 2. сопрано (*певица*) 3. сопран (*във вокален кuartет*)

sopranist|a [-ny-], -y *м.* певец със сопранов глас;
дискант; кастрат

sopranistk|a [-ny-], -y *ж.* сопран/сопрано; пе-
вица със сопранов глас

sopranov|ý, -á, -é сопранов: ~ý **hlas** сопранов
глас; сопран/сопрано; ~é **sólo** сòло за сопран

sopť|it, -ím *несв.* 1. *третол.* **-í** (со; —) бѣлва, из-
ригва (*нещо*); дѣйства (за вулкан): **Vesuv do-
sud ~i** Везувий и досегѧ изригва, и досегѧ
дѣйства; **drak ~l síru** змѣят бѣлвал жупел,
сѧра; **~it nadávky, hrozby** *прен.* бѣлвам ру-
гатнѧ, закѧнѧ 2. (—; *čím na koho, proti komu*)
експр. фучѧ, беснѣя, кипѧ (*от гнѧя и под. сре-
щу някого*); ядѧсан сѣм, разгневѧен сѣм (*на
някого*): **~it nanávistí** беснѣя от омрѧза; **~it
na děti** ядѧсан сѣм на децѧта, фучѧ срещу де-
цѧта; **~it proti sousedům** беснѣя, фучѧ срещу
сѣседѧ; **~ení bouře** фучѣне, беснѣене на бѣря
sort|a, -u *ж.* вид, сорт: **nejlepší ~a vína** нѧй-
добѣр сорт грѧзде; **zimní ~a jablek** зимен сорт
ѧблѧки

sortiment [-ty-], -u *м.* асортимент: **rozšířit** ~
разширя асортимент

sosáč|ek, -ku *м.* умал. хобѡтче, смукáлце (*на насекоми*)

sosák, -u м. 1. хобòт, смукàло (на насекоми)
2. биберòн (на бебешко шише)

so:sn|a, -y ж. книж. бор

sosnov|ý, -á, -é *книж.* бòров: ~ý *les* бòрова горà

sošk|a, -y ж. умал. фигурка, статуётка: **porcelánové ~y** порцеланови фигурки, статуётки

soтва I нар. 1. *и* **soтваže** едвѣ, едвѣм, трѣдно, с мѣка: ~ **se držet na nohou (únavou, slabostí)** едвѣ се държѣ, едвѣ стой на кракѣта си (от умѣра, от слабѣст); ~ **dechu popadám** едвѣ си поѣмам дѣхъ 2. *и* **soтваže** едвѣ-едвѣ, трѣдно, с мѣка, почти нѣ (*за много малка степен*): ~ **znatelný** едвѣ-едвѣ забележимъ, почти незабележимъ; ~ **čitelný** едвѣ-едвѣ четливъ, почти нечетливъ; ~ **slyšitelný** едвѣ-едвѣ доловимъ, почти недоловимъ със слѣхъ; **bylo ho ~ vidět** (тѣй) едвѣ-едвѣ се виждаше, почти не се виждаше; ~ **odpověďel na pozdrav** (тѣй) едвѣ-едвѣ отговѣри на поздравѣ 3. едвѣ, едвѣм, по-малко

от, нє пòвече от, току-щò: **ušel ~ deset kroků** (тої) бєше изминал едвѧ дєсет крѧчки, бєше се отдалечил на нє пòвече от дєсет крѧчки: **žena ~ třicetiletá** жєнѧ на нє пòвече от трийсет години, едвѧ навѣршила трийсет години: **je to ~ čtvrt hodiny** имѧ-нѧмѧ петнѧйсет минўти; изминѧ нє пòвече от чєтвѣрт чѧс; **viděl jsem ji ~ třikrát** виждѧл сѣм ѧ имѧ-нѧмѧ трий пѣти, нє пòвече от трий пѣти; **chlapec ~ škole odrostlý** момчє, току-щò завѣршило училищє **sotva II сѣюз и sotvaže** едвѧ щòм (кѧто), øше щòм (кѧто); сѧмо кѧто, току-щò, щòм кѧто: **usne, ~ si lehne** заспѧвѧ (øше) щòм кѧто си лѣгне; **~ si sedla, zazvonil telefon** току-щò бєше сѣднѧла, кòгѧто звѣнна телефонѧт; **~ se rozednilo, vyšli jsme z domu** едвѧ се бєше развидѣлило и нѣе излѧзòхмѧ от кѣщи

sotva III *част.* едва ли, съмнително, по-вероятно не (*за съмнение*): ~ **ti uvěří** едва ли ще ти повярва; **to se ti ~ podaří** едва ли ще ти се удаде, едва ли ще успееш; **chvilu, jaká se ~ vrátí** миг, който едва ли ще се повтори, ще се върне; **vrátí se?** ~ ще се върне ли? — едва ли
sotvakde *нар. местоим.* едва ли някъде, почти никъде (*за съмнение, неопределеност*): **to se najde** ~ това едва ли ще се намери някъде; това няма да се намери почти никъде

sotvakdo *местоим.* едва ли някой, почти нікой
(за съмнение, за неопределеност): **to dnes**

už ~ pamatuje днєс едвѧ ли нѧкой ђще пѧмни товѧ; днєс почтѧ нѧкой вѣче не пѧмни товѧ

sotvakdy нар. местоим. едва ли някога, почти
никога (за съмнение, за неопределеност)

sotvaže I, II *вмк.* **sotva I, II**

souběh, -u м. 1. *спец.* паралелност; струпуване; стечение: ~ **podmínek** стечение на обстоятелства 2. *остар.* конкурс

souběžně нар. паралельно, ўспаредно, едно-

врѣменно: **otisknout** ~ **originál s překladem**
отпеча́там паралѐльно прѐвод и оригина́л

souběžnost, -i ж. паралеллност, успоредност, едновременност

souběžný, -á, -é 1. паралелен, успореден: **~é přímky** успоредни прави (линии) 2. паралелен, едновременен: **~ý vývoj** паралелно, едновременно развитие

souboj, -е *м. 1. истор.* дуёл: **vyzvat někoho na** ~ извикам някого на дуёл; **zabít v ~i** убия на дуёл; ~ **pistolemi** дуёл с пистолёти **2. двубой, борба**, бой, единоборство; състезание: **sportovní** ~ спортно състезание, спортна среща; **slovní** ~ *прен.* словесна схватка; спор

soubor, -u m. 1. сбор, съвкупност, сума, сбирка, комплèкт, порèдица, колèкция: ~ **poznatkũ**

съвкупност от знания, от познания; ~ **povídek** сборник (от) разкази; ~ **obrazů na výstavě** колекция от картини на изложба; ~ **gramofonových desek** колекция от грамофонни плочи; **čajový** ~ чаян сервиз; ~ **nádobí** комплект (от) съдове **2.** ансамбъл, хор, състав: ~ **y lidové tvořivosti** ансамбли за художествена самодейност **3.** *мат.* съвкупност **4.** *спец.* набор, масив: ~ **dat** набор от данни; ~ **údajů** банка данни; ~ **znaků** набор от знаци **5.** *архитект.* ансамбъл **6.** *комп.* файл

souborně *нар.* цялостно, обобщено, комплексно: ~ **vydat verše** направя пълно издание на стихотворения

souborní, -á, -é *пълен, цялостен; комплексен, общ, обобщен*: ~ **á výstava malíře** ретроспективна изложба на художник; ~ **é vydání** пълно издание (*на съчинения*); ~ **y pohled** общ, обобщен, цялостен поглед; ~ **á zkouška** общ изпит (*по предмет от няколко части*)

soucít, -u *м.* (*s kým*) съчувствие, състрадание (*към някого*): **mít s někým** ~ съчувствам на някого; изпитвам съчувствие към някого; **vzbudit ~ u někoho** пробудя, събужда, предизвиквам съчувствие у някого; **ze ~u** от съчувствие, от състрадание

soucíť, -ím *несв.* (*s kým, s čím*) *книж.* съчувствам, симпатизирам (*на някого, на нещо*); проявявам (*към някого, към нещо*) съчувствие, състрадание: ~ **it s přítelem, s jeho bolestí** съчувствам на приятел, на болката му

soucítě *нар.* съчувствено, състрадателно; със съчувствие, със състрадание

soucitnost, -i *ж.* състрадателност, съчувствие, състрадание

soucítň, -á, -é **1.** съчувствен, състрадателен: ~ **y pohled** състрадателен поглед **2.** отзивчив: ~ **y přítel** отзивчив, изпълен със съчувствие приятел; ~ **é srdce** отзивчиво сърце

současně *нар.* едновременно, заедно; същевременно: ~ **s někým vstoupit do místnosti** вляза в стаята едновременно с някого; **básník a ~ kritik** поет и същевременно критик; **oba odpověděli** ~ двамата отговориха едновременно; ~ **největší malíř** рядко понастоящем най-големият художник

současnic, -e *ж.* съвременница, съвременничка

současník, -a *м.* съвременник: **Nerudův** ~ съвременник на Неруда; **úkol všech ~ů** задача на всички наши, на всички днешни съвременници

současnost, -i *ж.* **1.** съвременност, съвремие **2.** настояще **3.** *език.* едновременност (*на действия*)

současný, -á, -é **1.** едновременно: ~ **y pohyb dvěma rukama** едновременно движение с двете ръце; ~ **y děj** *език.* едновременно (протичащо) действие **2.** тогавашен, съвременен (*на някого*): **Neruda a ~í básníci** Неруда и поетите, който са негови съвременници **3.** настоящ, съвременен, днешен: ~ **á politická situace** съвременна, днешна политическа ситуация

součást, -i *ж.* **1.** съставна част; съставка, детайл, елемент, компонент: **klid je ~í léčení** спокойствието е съставна част на лечението; **nedílná ~ celku** неделима съставка, неделим елемент, компонент на цялото; **vyměnit vadnou** ~ сменя дефектен детайл; **konstrukční ~** *техн.* конструкционен детайл; **výměnná ~** *техн.* сменяема част **2.** *мат.* съставна

součástka, -y *ж.* *умал.* съставна част; частица, детайл, компонент: **náhradní ~a** резервна част; **opotřebovaná ~a** износен детайл

součlek, -ku *м.* *умал.* **1.** съчка, чворче, чепче **2.** съчка

součet, -tu *м.* **1.** сбор: **mechanický ~et** механичен сбър; **logický ~et** *лог.* елемент „или“ **2.** *мат.* сума, сбор: **algebraický ~et** алгебрична сума, алгебричен сбър

součin, -u *м.* **1.** *мат.* произведение; резултат от умножение **2.** *в съчет.* **logický ~** *лог.* елемент „и“

součinitel, -e *м.* **1.** *книж.* публ. фактор **2.** *мат. физ. техн.* коефициент: ~ **efektivnosti** коефициент на полезно действие: **opravný ~** корекционен множител, коефициент

součinnost, -i *ж.* *книж.* сътрудничество, взаимодействие: ~ **mírumilovných zemí** сътрудничество на миролюбиви страни

soud, -u *м.* **1.** съд, съдилище (*институция*): **žalovat někoho u ~u** дам някого под съд; **předvolat k ~u** призова на съд; **postavit, pohnat někoho před ~em** ~ изправя някого пред съда; **stát před ~em** изправен съм пред съда **2.** съд (*съдебна институция*): **válečný ~** военно-полев съд; **soudružský ~** *по-рано* другарски съд; **vojenský ~** военен съд; **obvodní ~** районен съд; **krajský ~** окръжен съд; **městský ~** градски съд; **civilní ~** граждански съд; **lidový ~** народен съд; **trestní, истор.** **hrdelní ~** наказателен, углавен съд; **odvolací, dovolací ~** апелативен, *остар.* въззивен съд; касационен съд; **rozhodčí ~** арбитражен съд; **stanný, истор.** **náhlý ~** извънреден съд (*без право на обжалване*); ~ **první, druhé instance** съд от първа, от втора инстанция; **Nejvyšší ~** Върховен съд; **boží ~** *истор. юрид.* божий съд; ордация (*в Средновековието*); **poslední ~** *рел.* Страшният съд

3. рядко съд; съдии, съдебни заседатели; съдебна колегия: **slavný ~e!** и *урон.* достопочтени, многоуважаеми съдии! **4.** съдебен процес, съдебно дело: **~ nad vrahem** процес срещу убиец; **vyhrát ~** спечеля съдебен процес, съдебно дело **5.** *остар.* присъда: **vynést ~ nad zločincem** произнеса присъда над престъпник; **~ dějin** *прен. книж.* присъда на историята **6.** *мн. soudly, -ů* *остар.* съдебни разправии; съдене; ходене по съдилища **7.** мнение, разсъждение, преценка: **po mém ~u, podle mého ~u** според мѐн, по моѐ мнение, по моя преценка **8.** *лог.* съждение: **hypotetický ~** хипотетично съждение

soudce|e, -e *м.* **1.** съдия: **~e z povolání** *юрид.* (професионален) съдия; **~e z lidu** *юрид.* народен съдия; **vojenský ~e** *юрид.* военен съдия; член на военен трибунал; **vyšetřující ~e** *истор.* съдия-следовател **2.** *спорт.* съдия, рефер **3.** съдия, критик, рецензент: **přísný ~e mladé poezie** строг критик на младата поезия **4.** *само мн. soudcové, -ů* *рел.* владетели на отделните еврейски родове: **Kniha ~ů** Книга Съдии Израилеви (*в Стария завет*)

soudcovat, -uji/разг. -uju *несв. (со; -) спорт.* свиря (*спортна среща*); съдия съм, съдийствам (*при спортна среща*): **~ovat fotbalový zápas** съдия съм, съдийствам на футболен мач; свиря футболен мач

soudcovský, -á, -é **1.** съдийски, съдебен; който се отнася към съдия: **~ý sbor** съдебна колегия; съдебни заседатели; **~ý talár** съдийска мантия, тога; **~á lhůta** *юрид.* съдийски мандат **2.** *книж.* строг, критичен, осъдителен: **~ý pohled** строг, осъдителен поглед

soudcovství|í, -í *ср.* съдийство

soudcovský, -á, -é *мн. soudcové, -ů* **je** (*kulatý*) **jako ~ek** закръглен е като буреце; **načít, začít z jiného ~ku** обърна разговора на друга страна; сменя темата **2.** сорт ябълки с бъчвовидна форма

soud|it, -ím *несв. 1. (-; koho – вин.)* съдя (*някого*): **~it a trestat podle litery zákona** съдя и наказвам според буквата на закона; **sud' mezi mnou a ní** решавай, избярай между мѐн и нѐя; **~it a trestat podle litery zákona** съдя и наказвам според буквата на закона

znáe 2. (koho, co) осъждам, съдя (*някого, нещо*): **sud'te nejprve sami sebe** съдете, осъждайте най-напред самите себе си; **~it přísně každý poklesek** осъждам строго всяко прегрешение; **umělecké dílo ~í svou dobu** художественото произведение осъжда своята епоха; **~it a trestat podle litery zákona** съдя и наказвам според буквата на закона

za teб по себе си; nesud'te a nebudete souzeni

рел. не съдете, за да не бъдете съдени **3. (o kot, o čem; na co; co) мисля, считам, смятам, преценявам, съдя (*нещо за някого, за нещо*): **co o něm ~íš?** какво мислиш за него? **podle příznaků ~ím na chřipku** по признаците смятам, че е грип; **co ~íte o situaci?** как преценявате ситуацията, положението? **~ě podle tvých slov, je ještě dost času** ако се съди по твоите думи, има още много време **4.** *обикн. страд. být souzen (komu)* предопределен съм (*за някого*); *често третол. je souzeno (komu)* писано е (*на някого*): **bylo jí souzeno** беше ѝ писано; **je mu to souzeno** така му е писано; **co komu souzeno, to ho nemine** комѐто каквѐто е писано, няма да му се размине; **není mi souzeno** не ми е писано**

znení бяхме родени един за друг

soud|it se, -ím se *несв. (s kým, o co)* съдя се (*с някого за нещо*): **~it se se sousedem** съдя се със съсед

soudkyn|ě, -ě *ж.* съдийка

soudně *нар.* **1.** съдебно; по съдебен ред: **~ vymáhat** търся по съдебен ред; **být ~ stíhán** привлечен съм под съдебна отговорност; срещу мѐн е възбудено наказателно преследване **2.** мъдро, разсъдително, разсъдливо, благоразумно: **~ mluvit** говоря мъдро, разсъдливо

soudn|í, -í, -í съдебен; който се отнася към съд: **~í síň** съдебна зала; **~í pře, řízení** *юрид.* съдебен процес; дело; **~í znalec** *юрид.* съдебен експерт; **~í lékařství** *юрид.* съдебна медицина; **~í pitva** *юрид.* съдебна аутопсия; **~í výrok** *юрид.* съдебно решение, постановление

soudnictví|í, -í *ср.* правосъдие, съдопроизводство **soudnick|a, -y** *ж.* *журн.* фейлетон, белешка, съобщение на съдебна тема; съдебна хроника **soudnost, -i** *ж.* разсъдливост, разсъдителност, благоразумие, благоразумност: **nemá špetku ~í** той/тя няма капка здрав разум

soudn|ý, -á, -é **1.** разсъдлив, благоразумен: **~ý člověk** благоразумен човек **2.** *остар.* съдебен; който се отнася към съд, обикн. *в съчет. ~á stoupit před ~ou stolicí* почина, умра; изправя се пред Божия съд, пред Божия престол; **~ý den** *рел. а)* денят на Страшния съд; Второто пришествие **б)** *експр.* кучешко време; **čekat, stát někde až do ~ého dne** чакам, стоя някъде (чака) до второто пришествие

soudob|ý, -á, -é **1.** съвременен, днешен; модерен: **festival ~é hudby** фестивал на съвременна музика **2.** съвременен (*на предишен период*); някогашен, тогавашен: **neexistují ~é záznamy o historické události** за историческото събитие

не съществуват записки, сведения от онова време **3.** синхронен, симултанен, едновременно: **~é vysílání** директно предаване; предаване „на живо“

soudruh, -a м. 1. по-рано другар (по партийна и профсъюзна линия) **2.** остар. книж. другар, приятел: **~z mládí** приятел от младостта; **~v neštěstí** другар в нещастие

soudružk|a, -y ж. 1. по-рано другарка (по партийна и профсъюзна линия) **2.** остар. книж. другарка, приятелка

soudružsky нар. другарски, по другарски: **~se chovat** държа се другарски, приятелски

soudružsk|ý, -á, -é другарски: **~ý soud** по-рано другарски съд

soudružstv|í, -í ср. 1. другарство, другарско отношение: **výchova mládeže k ~í** възпитание на младешите в другарство **2.** книж. приятелство, задръжност, солидарност; **víra v lidské ~í** вяра в човешката солидарност

soudružnost, -i ж. 1. компактност: **~hmoty** компактност на материя, на вещество **2.** задръжност, солидарност: **kamarádská ~** другарска солидарност **3. физ.** кохезия, сцепление

soudružn|ý, -á, -é 1. компактен, плътен: **~á hmot|a** компактна материя **2.** задръжен, сплотен, солидарен: **~á rodina** задръжно семейство

souhlas, -u м. 1. съгласие, одобрение: **dát, odeprít svůj ~ k něčemu** дам, откажа (да дам) съгласието си за нещо; **vyslovit ~ s něčím** изразя съгласие с нещо; **provdát se bez ~u rodičů** омъжа се без съгласие на родителите **2.** в съчет. **v ~e s(e) предлог с творит.** (кът, čím) според, съгласно, съобразно, в съгласие с, с оглед на (някого, нещо): **postupovat v ~e se směrnicemi** действам съгласно инструкции, според инструкции **3. спец.** съвпадение

souhlas|it, -ím несв. 1. (s kým, s čím; –) съгласявам се, съгласен съм (с някого, с нещо): **mlčky ~ím** мълчаливо се съгласявам **2.** (s čím; –) съгласувам се, съвпадам (с нещо); съответствам, отговарям (на нещо): **návrh ~í s požadavky** предложението отговаря на изискванията; **to ne~í se skutečností** това не съответства на действителността; **výpočty ne~í** изчисленията не съвпадат, не са в ред; **tady něco ne~í прен.** тук нещо не е наред; **to ~í** вярно е, истина е

souhlásk|a, -y ж. език. съгласен звук; консонант **souhláskov|ý, -á, -é език.** консонантен, съгласен: **~ý kmen** консонантна основа

souhlasně нар. 1. утвърдително, одобрително; в знак на съгласие: **~přikývnout** кимна одобрително, в знак на съгласие **2.** едновременно

но, съгласувано: **~se otáčet** въртят се съгласувано, едновременно

souhlasn|ý, -á, -é 1. утвърдителен, одобрителен: **~á odpověď** утвърдителен отговор **2.** съоден, еднакъв, съвпадащ; съгласуван: **~é výsledky** съодни резултати

souhr|a, -y ж. 1. съгласуваност, ансамбловост, координираност: **dokonalá ~a všech nástrojů** съвършена съгласуваност на всички инструменти **2.** хармония; сговор, съгласие, съгласуваност: **dobrá ~a v rodině** (добър) сговор в семейство; **~a detailů** съгласуваност, хармония на детайли **3.** стечение: **nahodilá ~a okolností** случайно стечение на обстоятелства

souhrn, -u м. 1. съвкупност, сбор, сума: **~jevů** съвкупност, сбор от явления **2.** обобщение, резюм: **~y učiva** обобщение на учебен материал; **~em lze říci, že...** като обобщение, в резюм може да се каже, че...

souhrnem нар. цялостно, обобщено

souhrnně нар. общо, общо взето, в общи линии, обобщено, като цяло, в цялост: **~hodnotit** давам обща преценка

souhrnn|ý, -á, -é общ, обобщен, цялостен, глобален, сумарен: **~ý přehled** общ, обобщен преглед: **~ý pohled** общ, цялостен, глобален поглед: **~á zkouška** общ изпит (по предмет от няколко части)

souhvězd|í, -í ср. събир. астр. съзвездие

souchotinář, -e м. туберкулозно болен; туберкулозен, õхтичав човек

souchotinářsk|ý, -á, -é 1. туберкулозен, õхтичав: **~ý kašel** туберкулозна кашлица; **~ý student** õхтичав студент **2. прен.** болнав, хилав **souchot|in|y, -n ж. само мн.** туберкулоза, õхтика: **zemřít na ~ny** умра от туберкулоза; **dostat ~ny** разболѐа се от туберкулоза

souk|at, -ám несв. 1. (co) суча, усуквам (нещо): **~at provazy** суча, усуквам въжѐта; **pavouk ~á pavučinu** паякът тъчѐ, плетѐ паяжина; **~at nit текст.** предѐ, пресуквам, премоѐвам на машинно

интриги 2. (co odkud) експр. изтеглям, измъквам (нещо отнякъде) трудно, бавно, с усилие: **pomalů ~at ze sebe odpověď** мѐча се да отговоря; чужа се, не знам какво да отговоря; отговарям хѐката-мѐката; **~ají z hosta zprávy** измъкват, теглят с ченгѐл новини от гостенина **3.** (co kam) експр. намѐквам, нахлѐзвам, вкарвам, натѐпквам, наливам (нещо някъде) трудно, бавно, с усилие: **~at na sebe šaty** едѐвам се намѐквам, едѐвам влизам в рокля; **~at do sebe jídlo** едѐва, трудно поглѐщам, преглѐщам храна; ям, тѐпча се насила; **~at do sebe vědo-**

mosti *прен. експр. ирон.* налива́м с мѣка знѣния в главѣта си

souk|at se, -ám se *несв. експр. 1. (kam; do čeho)* мѣча се да вля́за, да се вмѣкна, да се намѣкна (*някъде, в нещо*): **~at se do díry** мѣча се да се намѣкна, да пропѣлзѣ в дѣпка **2. (kam; na co; po čem)** мѣча се да се (по)кача́, да се покате́ря, да изпѣлзѣ (*някъде; на нещо; по нещо*): **~at se na strom** мѣча се да се кача́, да се покате́ря на дърво; **~at se po provaze** мѣча се да се покате́ря, да изпѣлзѣ по въже́ **3. (odkud; z čeho)** мѣча се да изля́за, да се измѣкна, да изпѣлзѣ (*отнякъде; от нещо*): **~at se z postele** ста́вам от легло́то стò часа; **~at se z pláště** мѣча се да си свѣла, да си съблекѣ шли́фера

soukennictv|í, -í *ср. остар.* сукна́рство

soukeník, -a *м. остар.* сукна́р; произво́дител или трго́вец на сѹкно

soukenn|ý, -á, -é сѹкнен

soukmenov|ec, -ce *м.* едноплѣмненник, сѣплѣмненник, сѣнаро́дник

soukol|í, -í *ср. събир. техн.* систе́ма (зѣбни) **ко-**
ла **зѣбни**
не́що скѣрца

soukromě *нар.* **1.** ча́стно: **~ podnikat** предприе́мам не́що ча́стно, по ча́стен пѣт; **~ se vzdělávat** получа́вам образо́вание като ча́стен уче́ник **2.** неофи́циѣлно, лич́но: **povím vám to čistě** ~ ще ви го ка́жа съвсѣм неофи́циѣлно; **~ si pohovořit** погово́ря си на че́тири очи́

soukrom|í, -í *ср.* **1.** уеди́нение: **žít v ~í** живе́я в уеди́нение, уеди́не́но **2.** лич́ен, ча́стен живо́т: **chránit si své ~í** па́зя си лич́ния, ча́стния живо́т

soukromnic|e, -e *ж.* **1.** ча́стничка; ча́стна предприема́чка, произво́дителка **2.** ренти́рка

soukromn|ík, -a *м.* **1.** ча́стник; ча́стно лице́; ча́стен предприема́ч, произво́дител **2.** ренти́ер

soukromňák, -a *м. експр.* ча́стен учени́к; учени́к на ча́стно: **mám pár ~ů, abych si přivydělal** има́м ня́колко ча́стни учени́ци, за да изка́рам ня́кой лѣв отго́ре

soukromoprávn|í, -í, -í *юрид.* ча́стнопра́вен

soukromovlastnick|ý, -á, -é *икон.* ча́стносòбственически; стопѣнски, занаятчийски, ча́стно-предприема́чески

soukrom|ý, -á, -é **1.** ча́стен: **~é vlastnictví** ча́стна сòбственост; **~é firmy** ча́стни фѣрми; **~ý učitel** ча́стен учите́л; **~é právo** *юрид.* ча́стно пра́во; пра́во на ча́стна сòбственост **2.** лич́ен: **~á korespondence** лич́на кореспо́нденция; **~ý rozhovor** ча́стен, лич́ен разго́вор; **to je moje ~é mínění** това́ е лич́ното ми мнѣние

soulad, -u *м.* **1.** хармо́ния, съзвѹчие: **~ barev** хармо́ния на цвето́вѣ; (**zvony**) **hlaholily libo-**

zvučným ~em (камба́ните) зву́чаха в благозвѹчна хармо́ния **2.** съглас́ие, сго́вор, разби́рателство, хармо́ния, единодѹшие: **~ v rodině** съглас́ие, сго́вор, разби́рателство, хармо́ния в семе́йство **3.** съгласѹваност, съотве́ствие, еди́нство: **uvést do ~u výrobu s poptávkou** съгласѹва́м произво́дство с тѣрсене́ **4. в съчет. v ~u s(e)** *предлог с творит. (kým, čím)* *книж.* спорѣд, съглас́но, в съглас́ие с, в съотве́ствие с (*някого, нещо*)

souladn|ý, -á, -é хармо́ничен, съзвѹчен, съгласѹван: **~é pohyby** хармо́нични, съгласѹвани движе́ния; **~é manželství** хармо́ничен бра́к

soulman [-men], **-a** *м. муз.* со́ул певѣц; изпѣлнител в стил со́ул

soulož, -e *ж.* съвкупле́ние; по́лов акт; по́лово сноше́ние

soulož|it, -ím *несв. (-; s kým)* извѣршва́м по́лов акт, по́лово сноше́ние (*с някого*); съвкупля́вам се (*с някого*)

souložnic|e, -e *ж. остар.* конку́бина, наложни́ца, любòвница: **žít se ~í** живе́я в конку́бинат

souložník, -a *м. остар.* любòвник; мѣж, ко́йто живе́е в конку́бинат

soumar, -a *м.* това́рно живо́тно (*кон, мага́ре, му́вѣ*) **сѣмѣнѣ**

jako ~ това́рят ме, натоваре́н сѣм като мага́ре

souměrně *нар.* симетри́чно; съразме́рно, хармо́нично: **~ rostlý** съразме́рно, хармо́нично изра́снал, сло́жен

souměrnost, -i *ж.* съразме́рност, симетри́чност, симетри́я: **osa ~í** *геом.* о́с на симетри́я; **rovina ~í** *геом.* равни́на на симетри́я

souměrn|ý, -á, -é **1.** симетри́чен: **~ý podle osy** *геом.* симетри́чен по отноше́ние на о́с **2.** съразме́рен, хармо́ничен, пра́вилен: **~á tvář** хармо́нично, пра́вилно лице́ **3. остар.** равнове́рен: **~ý krok** равнове́рна кра́чка

souměřitelnost, -i *ж.* съизмерѣ́мост, съпоставѣ́мост

souměřiteln|ý, -á, -é съизмерѣ́м, съпоставѣ́м, сравнѣ́м: **~é výkony** съизмерѣ́ми постиже́ния; **~é veličiny** сравнѣ́ми, съизмерѣ́ми вели́чины

soumrak, -u *м.* **1.** сѹмрак, здрач: **za ~u** по здрач **2. прен. книж.** за́лез, за́ник; упа́дѣк: **~ kultury** за́лез на култу́рата; **~ života** ста́рост

sounáležitost, -i *ж. книж.* съпринадле́жност, родство, общност, общ произход: **vědomí slovanské ~i** съзнѣ́ние за славя́нска общност; **~ s kolektivem** съпринадле́жност към колекти́в

sounáležit|ý, -á, -é *книж.* родстве́н, сродѣ́н, близѣ́к

soundtrack [saundtrek], **-u** *м. муз. филм.* са́ундтра́к; самостоя́телно изда́дена му́зика към

филм: **~y z posledních filmů** сәундтрак/саунд-тракове от последните филми
sounož, sounožmo нар. спорт. с прибра̀ни кра̀ка; в основен сто̀еж
souostrov|í, -í ср. геогр. архипела̀г
souos|ý, -á, -é съ̀осен; който има̀ обща̀ о̀с: **~ý kábel** електр. коаксиа̀лен ка̀бел
soupeř, -e м. съ̀пѐрник, проти́вник, непри́ятел, конку́ре́нт
soupeř|it, -ím неск. (–; *s kým, s čím; o co*) **1.** съ̀пѐр-нича си, мѐра се (*с някого, с нещо; за нещо*): **nemohl s ním ~it ve vzdělání** то̀й не мо̀жеше да му съ̀пѐрничи по образова̀ние, не мо̀жеше да се мѐри с нѐго по образова̀ние **2.** съ̀стеза̀вам се, бо̀ря се, конку́рирам се (*с някого, с нещо; за нещо*); съ̀пѐрнича (*на някого по нещо*): **~it o prvenství** бо̀ря се за първенство̀ с някого
soupeřk|a, -y ж. съ̀пѐрнича, проти́вничка, не-прия́телка, конку́ре́нтка
soupeřstv|í, -í ср. рядко съ̀пѐрничество, кон-ку́ре́нция
soupis, -u м. **1.** о̀пис, спи́ськ: **podle ~u** по о̀пис; **~ knih** о̀пис, спи́ськ на кни́ги; **~ voličů** изби-ра́телен спи́ськ, спи́ськ на изби́ратели **2.** опи-сване, регист́иране
soupis|ka, -ky ж. спи́ськ; ли́ст, докуме́нт със спи́ськ: **~ka účastníků zájezdu** спи́ськ на уча-стни́ци в екску́рзия; **být na ~ce** в спи́ська съ́м, има́ ме в спи́ська
soupisov|ý, -á, -é в съ́чет. **~á listina** спи́ськ, о̀пис
souprav|a, -y ж. **1.** сервиз; гарниту́ра; компле́кт; компози́ция и под.: **čajová ~a** ча́ен сервиз; **jídelní ~a pro šest osob** сервиз за х́ранене за ш́ест ду́ши; **ložní ~a** компле́кт спа́лно бельо̀; **psací ~a** компле́кт прина́дле́жности за пи́сане; **holičí ~a** компле́кт прина́дле́жности за брѝснене; **~a prádla** компле́кт бельо̀; **~a nábytku** ме́белна гарниту́ра; **lyžařská ~a** скио̀р-ски еки́п, скио̀рска еки́пиро́вка; **vlaková ~a** ж.п. вла́кова компози́ция **2.** снец. паке́т: **~a disků** ды́сков паке́т **3.** в съ́чет. **vrtná ~a** минно пробивна маши́на
soupravičk|a, -y ж. умал. сервизче, гарниту́рка, компле́ктче: **dětská ~a** де́тско компле́ктче (*бельо̀, дре́шки и под.*) **б)** де́тско сервизче
sourod|ý, -á, -é **1.** кни́ж. срóден, близѝк, е́дно-рóден: **žena duchovně ~á** духо́вно срóдна, близка же́на **2.** техн. хомогéнен
sourozen|ec, -ce м. рóден бра́т и/или рóдна сестра̀: **kolik máš ~ců?** ко́лко бра́та и/или сестри́ има́ш?
sourozeneck|ý, -á, -é който се отна́ся до (рóден) бра́т и/или (рóдна) сестра̀, до (рóдни) бра́та и/или (рóдни) сестри́; бра́тски и/или сестрински:

~é vztahy отноше́ния на (рóдни) бра́та, на (рóдни) сестри́, на (рóдни) бра́та и сестри́; **~á láska** бра́тска любòв, сестринска любòв; любòв между бра́та и сестри́
souřadic|í, -í, -í в съ́чет. **~í spojka** език. съчи-нителен съ́юз
souřadně нар. **1.** координи́рано, съгласу́вано **2.** език. паратакти́чно, съчините́лно: **~ spojení věty** съчините́лно, паратакти́чно свѝрзани изрече́ния
souřadn|ice, -ce ж., обикн. мн. **souřadn|ice, -c** геом. координа́та, координа́ти
souřadnicov|ý, -á, -é координате́н: **~á soustava** мат. координа́тна систе́ма
souřadnost, -i ж. **1.** равнозна́чност **2.** език. пара-та́ксис, паратакти́чност, съчините́лност, съчи-нителна врѝзка
souřadn|ý, -á, -é **1.** равнозна́чен: **~é pojmy** рав-нозна́чни поня́тия **2.** език. координаци́о́нен, паратакти́чен: **souvěti ~é** сло́жно съчине́но из-рече́ние **3.** колатера́лен; който е от е́дин и съ́щи рéд
soused, -a м. съ́сед; разг. комши́я
soused|it, -ím неск. (*s kým, s čím*) на́мирам се, съ́м в съ́седство (*с някого, с нещо*); грани́ча (*с нещо*); (*до нещо*) съ́м: **náš stát ~í se čtyřmi státy** на́шата дѝржава грани́чи с че́тири дѝр-жава̀и; **rodina, s kterou ~íme** семе́йството, с коèто сме съ́седи; **obývací pokoj ~í s kuchyní** дне́вната се на́ми́ра, е в съ́седство с кúхнята
sousedk|a, -y ж. съ́седка, разг. комши́йка
sousedn|í, -í, -í съ́седен; който се на́ми́ра в съ́-седство: **~í strany čtyřúhelníka** геом. съ́седни стра́ни на четириѝгълник
sousedsk|á, -é ж. „со́уседска“ (*чешки наро́ден танц и му́зика кѝм не́го*)
sousedsky нар. съ́седски, по съ́седски, като съ́седи; разг. (по) комши́йски
sousedsk|ý, -á, -é **1.** съ́седски; който се отна́ся кѝм съ́сед; разг. комши́йски: **~á pomoc** съ́сед-ска по́мощ **2.** прия́телски, добро́съседски, дружелю́бен: **~é vyřizování stížností** нейо́р. уре́ждане на жа́лба по съ́седски, отвѝтре, не-че́стно и не́редно
sousedstv|í, -í ср. **1.** съ́седно жи́лище; разг. ком-шулу́к: **žena ze ~í** же́ната от съ́седното жи́ли-ще, от комшулу́ка; **požár v ~í** пожа́р у съ́се-дите, в съ́седното жи́лище **2.** съ́седство, непо-сре́дствена близост: **jsme tady v ~í a neznáme se** живѝем е́дин до дру́г, в съ́седство, съ́седи сме, а не се позна́ваме; **v ~í domu je park** (непосре́дствено) до кѝщата има́ па́рк **3.** до-бро́съседство, добро́съседско отноше́ние:

tradiční pojetí ~í традиційно схващане за добросъседство

sousedstv|o, -a *ср.* 1. събир. съсед; *разг.* комшии: **máme dobré ~o** имаме добри съседы 2. *остар.* съседство, съседно жилище; *разг.* комшулук

souslednost, -i *ж.* 1. *книж.* последователност, консеквентност, консекутивност 2. *в съчет.* ~ časů език. съгласуване на времена

souslov|í, -í *ср.* език. устойчиво словосъчетание

sousoš|í, -í *ср.* скулптурна група, скулптурна композиция

soustát|í, -í *ср.* обединение, съюз на държави

soustav|a, -y *ж.* система: **filozofická ~a** философска система; **hospodářská ~a** стопанска, икономическа система; **rozpočtová ~a** бюджетна система; **mzdová ~a** система на заплащане на труда; **daňová ~a** данъчна система; **~a důchodového zabezpečení** система на пенсионно осигуряване; **nervová ~a** *анат.* нервна система; **zaživací ~a** *анат.* храносмилателна система; **periodická ~a** *хим.* периодична система на елементите; **metrická ~a** *физ.* метрична (мерна) система; **číselná ~a** *мат.* числена система; **dvojková ~a** *чисел. мат.* двойчна числена система; **desítková ~a** *мат.* десетична система; **první, druhá signální ~a** *физиол.* първа, втора сигнална система; **sluneční ~a** *астр.* Слънчева система; **planetární ~a** *астр.* планетарна система; **tónová ~a** *муз.* звуковед; **~a programů** *техн.* пакет програми; **~a přístrojů** *техн.* апаратура

soustavně *нар.* системно, систематично: ~ **chodit pozdě** *разг.* системно закъснявам

soustavnost, -i *ж.* системност, систематичност

soustavn|ý, -á, -é 1. системен, систематичен: **vědecký ~é zkoumání** системно научно изследване; **~ý rozbor jazyka** системен анализ на езика 2. *разг.* постоянен, непрекъснат, непрестанен: **~é rušení klidu** постоянно нарушаване на спокойствие, на тишина

soust|o, -a *ср.* 1. зальк: **~o chleba** зальк хляб; **polyká celá ~a** гълта заль(ъ)ците, храната наприлюдно 2. **příliš velká ~a** прекалено голям зальк за неговата уста; (това) не е лъжца за неговата уста; **to bylo horké, trpké ~o** това беше горчив хап; **lepší ~o** нещо по-специално; каймакът на нещо; **tučné ~o** а) тлъста печалба б) *експр.* сензационна новина; **nestravitelné ~o** хап, зальк, който не може за се преглътне; **~a mu rostla v ústech** заль(ъ)ците засядаха, пресядаха на гър-

лото му; не му беше сладко 2. *книж.* храна, ядене

soustrast, -i *ж.* състрадание, съчувствие, съболезнование: **vyslovit, projevit (někomu) ~** изкажа, изразя съболезнования (на някого); **přijměte mou upřímnou, hlubokou ~** приемете моите искрени, дълбоки съболезнования; **poslat, napsat ~** *прен.* изпратя, напиша съболезнователно писмо

soustrastně *нар.* съчувствено, състрадателно; със съчувствие, със състрадание: **dívat se ~** гледам съчувствено, със съчувствие

soustrastn|ý, -á, -é 1. съболезнователен: **~ý telegram** съболезнователна телеграма 2. състрадателен, съчувствен: **~ý pohled** съчувствен, състрадателен поглед

soustrouj|í, -í *ср. техн.* агрегат: **hydraulické ~í** хидравличен агрегат

soustruh, -u *м. техн.* струг: **hrotový ~** центров струг; **revolverový ~** револверен струг; **lícni ~** чѐлен струг; **rychlomězný ~** бързоходен струг; **rychlořezný ~** бързорезещ струг; **svislý ~** карусѐл; карусѐлен, вертикален струг; **samočinný ~** автоматичен струг

soustru|hovat, -huji/разг. -huj, soustru|žít, -žím *несв. (со; -)* стругвам/стругувам, обработвам (нещо) на струг: **~hovaný/~žený nábytek** струговани мебели

soustružn|a, -y *ж.* стругарска работилница

soustružnic|e, -e *ж.* стругарка

soustružnick|ý, -á, -é стругарски: **~á dílna** стругарска работилница

soustružník, -a *м.* стругар

soustředěně *нар.* съсредоточено, концентрирано

soustředěn|í, -í *ср.* 1. (čeho) съсредоточаване, концентриране, централизация (на нещо): **~í moci v rukou jedné osoby** съсредоточаване на властта в ръцете на едно лице; **~í výrobního procesu** централизация на производствен процес; **~í palby** *воен.* съсредоточаване на огън 2. сбор, лагер: **zimní ~í atletů** зимен лагер на атлети; **letní ~í (dálkové studujících)** лѐтни очни занятия (на студенти-задочници) 3. *техн.* фокусиране, концентриране

soustředěnost, -i *ж.* съсредоточеност, концентрация

soustředěn|ý, -á, -é съсредоточѐн, концентриран: **~ý pohled** съсредоточѐн поглед; **~á palba** *воен.* съсредоточѐн, насочен огън

soustřed|it, -ím *св.* 1. (со) стрѹпам на едно място, съсредоточа, концентрирам (нещо): **~it veškeré úsilí k udržení míru** съсредоточа всичките си усилия за запазване на мир 2. (со на со, к čemu) насоча, съсредоточа, концентрирам (не-

що за нещо, към нещо): **~it pozornost na práci/k práci** насоча внимание към работа; **~it veškerou vůli k dokončení úkolu** концентрирам цялата (си) воля за довършване на задача

soustředit se, -ím se св. 1. съсредоточа се, събера се: **kulturní život se ~il v městě** културният живот се съсредоточи/се беше съсредоточил в града 2. (на со, рядко к чети) насоча се (към нещо); съсредоточа се, концентрирам се (върху нещо): **nemohu se ~it na práci** не мога да се съсредоточа за работа

soustředivý, -á, -é рядко 1. центростремителен: **~é snahy** центростремителни стремѐжи, усилия 2. съсредоточаващ (се), концентриращ (се): **~é ticho** концентрираща тишина

soustředný, -á, -é концентричен: **~é kružnice** геом. концентрични окръжности

soustředňovat, -uji разг. **-uju** нескв. 1. (со) стръпвам на едно място, концентрирам, съсредоточавам (нещо): **~ovat výrobu** концентрирам производство 2. (со на со, рядко к чети) насочвам, съсредоточавам, концентрирам (нещо за нещо, към нещо): **~ovat myšlenky** насочвам, концентрирам мислите си

soustředňovat se, -uji se разг. **-uju se** нескв. 1. (kde) съсредоточавам се, стръпвам се, събирам се, концентрирам се (някъде): **vojstva se ~ují na hranicích** войските се съсредоточават, тръпат се по границите 2. (на со) насочвам се (към нещо); съсредоточавам се, концентрирам се (върху нещо): **~ovat se na práci** съсредоточавам се, концентрирам се върху работа

souš I, -e ж. сұша: **cestovat po moři i po ~i** пътувам по море и сұша

souš II, -e ж. 1. сұхо, изсъхнало дърво 2. сұх клон; съчка: **~e na topení** съчки за отопление

soušklá, -y ж., рядко **soušlek, -ku** м. разг. 1. сұхо дърво 2. изсъхнал клон; съчка

soutěsklá, -y ж. теснина, прѐлом, дефиле: **zná východ z každé ~y** прен. той/тя може да се измъкне от всяко положение

soutěž, -e ж. 1. съревнование, надпревара, конкуренция: **obstát v ~i** побѐда в надпревара; издържа на конкуренция; **nekalá ~** юрид. нелоялна конкуренция 2. конкурс, състезание: **umělecká ~** художествен конкурс; **~ lidové umělecké tvořivosti** конкурс за художествена самодейност; **sportovní ~e** спортни състезания (среци, турнири, игри и под.); **vypsát ~** обявя конкурс 3. в съчет. **veřejná ~** икон. юрид. публичен търг

soutěžící I, -ího м. участник (в съревнование, в конкурс, в състезание); състезател; конкурент, претендент (в конкурс); кандидат (в състезание, в надпревара)

soutěžící II, -í ж. участничка (в съревнование, в конкурс, в състезание); състезателка; конкурентка, претендентка (в конкурс); кандидатка (в състезание, в надпревара)

soutěžít, -ím нескв. (–; s kým) съревновавам се, състезавам се (с някого); участвам в съревнование, в конкурс (с някого); конкурирам (някого); конкурирам (се) (с някого)

soutěživost, -i ж. съревнование, надпревара, конкуриране, конкуренция: **ušlechtilá ~** благородна конкуренция, надпревара

soutěživý, -á, -é рядко конкурсен; който се отнася към съревноване, към конкуриране, към надпревара: **~é hry** конкурсни игри

soutěžní, -á, -é конкурсен, състезателен, съревнователен; който се отнася към състезание, съревнование, конкурс, надпревара: **~í podmínky** условия на конкурс; **~í představení** конкурсно представление, конкурсен спектакъл; **~í jezdec** спорт. мотоциклетист-състезател; автомобилист-състезател

soutok, -u м. сливане (на реки): **u ~u obou řek** при мястото на сливане на двете реки

souvěklý, -á, -é книж. съвременен

souvěrec, -ce м. едновѐрец: **politici ~ci** прен. политически съмишленици

souvětí, -í ср. събир. език. слѐжно изречение: **~í souřadné, parataktické** слѐжно съчинѐно изречение; **~í podřadné, hypotaktické** слѐжно съставно изречение

souviset, -ím, 3. мн. -ejí/-í нескв. (s čím; –) свѐрзан съм, намирам се, във връзка съм (с нещо); обусловѐн съм (от нещо): **to úzce ~í (s něčím, navzájem)** това е тясно свѐрзано (с нещо, помежду си); **nevím, jak to ~í** не знам как тези неща са свѐрзани помежду си, как се отнасят едно към друго; **vše ~í se vším** нещата са взаимосвѐрзани

souvisle нар. (взаимо)свѐрзано, (взаимо)зависимо: **~ mluvit** говоря свѐрзано; **~ osídlené území** равномерно населена територия

souvislost, -i ж. 1. (взаимо)свѐрзаност, (взаимо)зависимост: **příčinná ~ jevů** причинна връзка, взаимозависимост на явления 2. непрекъснатост, цялостност, свѐрзаност: **~ vyprávění** свѐрзаност на разказ 3. в съчет. **v ~i s(e)** предлог с творит. (kým, čím) във връзка с (някого, нещо): **v ~i s tím projednali i další otázky** във връзка с това бяха разгледани и други въпроси

souvislý, -á, -é свързан, непрекъснат: **~á pevní-na** непрекъснатата, свързана суща; **~á řeč** свързана реч; **neumí říci dvě ~á slova** не може да каже свързано две думи, две думи на кръст

souvratí, -tě ж. край на бразда, на нива (*където ралото, плугът се обръща*)

souvrství, -í геол. сèрия, формация: **uhlonosné ~í** сèрия въглищни пластове

souvztažnost, -i ж. книж. съотносителност, взаимозависимост, корелация

souvztažný, -á, -é книж. съотносителен, взаимомозависим, корелативен

souznačnost, -i ж. 1. книж. равнозначност, еднозначност 2. език. синонимност, синонимичност, синонимия

souznačný, -á, -é 1. книж. равнозначен, еднозначен 2. език. синонимен, синонимичен: **~é slovo** синоним

souznít, -ím, 3. мн. -ějí/-í неск. (*s čím*) книж. 1. звуча, звъня едновременно, съзвучно, в съзвучие (*s нещо*): **všechny zvony ~ěly** всички камбани звъняха едновременно и в съзвучие 2. хармонiram, в хармония съм (*s нещо*); съответствам (си), подхождам (си) (*s нещо*): **citově ~it s někým** хармонiram си, съответствам си емоционално с някого

souzvučný, -á, -é 1. съзвучен, хармоничен: **~ý zpěv** съзвучно пèне, съзвучна пèсен 2. език. омонимен: **~é slovo** омоним

souzvuk, -u м. 1. съзвучие, хармония: **~ hudbních nástrojů** съзвучие, хармония на музикални инструменти 2. книж. разбирателство, хармония: **rodinný** ~ семейно разбирателство, семейна хармония 3. муз. акорд

soužení, -í ср. страдание, терзание, мъка: **málo radosti a hodně ~í** малко радости и много страдания; **mám s ním ~í** той ме кара да страдам, той ме терзава ♦ **toužení** je ~í поговорка копнèжът е мъчение, мъка

soužít, -ím неск. (*ko ho –вин.*) мъча, измъчвам, терзя (някого); причинявам (на някого) мъка, страдания: **co tě ~í?** каквò те измъчва? каквò те ядè? от каквò се терзаш? **~í ho nemoc** мъчи го болест

soužít se, -ím se неск. (*čím*) страдам, измъчвам се, терзя се (*от нещо*): **~it se láskou** страдам, измъчвам се от любов; **~it se pochybnostmi** раздирам се от съмнения

soužití, рядко **spolužití**, -í ср. 1. съжителство; съвместен живот; съсъществуване, книж. коекзистенция: **rodinné ~í** семеен живот, семейно съжителство; **možnost ~í dvou různých systémů** възможност за съвместно съшеству-

ване на две различни системи 2. в съчет. **~í organismů** биол. симбиоза на организми

sov|a, разг. експр. **sův|a**, -y ж. 1. зоол. забўлена сова (Tyto): **~a pálená** горска (кафява) сова ♦ **nudlí** експр. глèдам (намръщено) като бұхал, като керкенèз; **nosit ~y do Athén** на краставичар краставици продавам 2. само мн. **sov|y**, **sov** зоол. рòд сови (Strigiformes) 3. обикн. **sův|a**, -y експр. руг. кукумявка (*за жена*)

sovět, -u м. 1. съвèт (*в Русия, в СССР*): **Nejvyšší ~ SSSR** истор. Върховен съвèт на СССР; **Sovět národností** Съвèт на националностите 2. **Sovět|í**, -ů мн. разг. съвèтски хòра, съвèтски граждани; руснаци, рýси: **zvíťžili ~i** победиха руснаците, съвèтските спортисти и под. 3. **Sovět|y**, -ů мн. разг. Съвèтски съюз, СССР

sovětský, -á, -é съвèтски: **Sovětský svaz** истор. Съвèтски съюз

sovchoz, -u м. истор. совхòз

sovchozní, -í, -í истор. совхòзен

sov|í, -í, -í кòйтò се отнася към сова: **~í oči** очи на сова; **~í houkání** бұхане на сова

spací, -í, -í спàлен: **~í pytel** спàлен чувàл; **~í vůz** спàлен вагòн; **~í panna** спяща кўкла

spáč, -e м. 1. спящ, заспàл човèк: **hovor rušil ~e** гòворенето прèчеше на спящите 2. сьнливèц; разг. поспалàнко, сьнльò: **nenapravitelný** ~ непоправим сьнльò

spad, -u м. спец. 1. осàдъчен прàх, осàдъчна пèпел: **radioaktivní** ~ радиоактивен прàх, радиоактивна пèпел 2. пàдане, наслàгване на прàх, на пèпел

spád, -u м. 1. наклòн, склон, скат, стрьмнина, нанадòлнище, снижàване, спàдане, спад: **prudký** ~ òстр, стрьмен наклòн; **~ silnice** наклòн на шосè 2. спец. пад (*разлика във височината на две нива*): **~ vodního díla** вòден пàд на язовир; **~ vodní elektrárny** вòден напор, вòден пàд на хидроцентрàла; **~ teploty** физ. температурен градиèнт; **~ napětí** електр. градиèнт, пàд на напрежèние 3. ход, течèние, вьрвèж: **~ událostí** хòд на събития 4. ритьм: **hladký ~ verše** глàдък, плàвен ритьм на стихотворèние 5. обикн. мн. **spád|y**, -ů разг. експр. (тàйни) попълзновèния, пòмисли, намерèния; разг. експр. мерàци: **mít tajné milostné ~y a)** ймам тàйни любовни похождения б) ймам тàйни любовни мерàци, пòмисли, желàния; **překazit někomu jeho ~y** попрèча на намерèнията, на пòмислите на някого; разваля, разстрòя интригите на някого; **nevím, jaké má ~y** не зная какви са му намерèнията, не зная кдè хòди и каквò прàви

spadal|ý, spadan|ý, -á, -é (изпо)нападал, падал; окапал: **~é listí** падали, напали, окапали листà; **~é ovoce** (изпо)нападали плодове
spad|at I, -ám св. (изпо)нападам, опадам, окап-
 ля: **listí ~alo** листàта опадаха, окапаха; **ovoce**
všechno ~alo всички плодове изпопадаха

spad|at II, -ám, spad|ávat, -ávám нескв. 1. падам,
 опадам; капя, окапвам: **listí ~ávalo se stro-**
mů листàта падаха, капеха от дърветàта; **děšť**
~al v proudech дъждът се лееше на потоци

♦ **~ání ~ávaní** падане, опадане, окапване
 сърцето 2. *третол.* **-á, -ává** (z koho, z čeho)
 (нещо) отпада, изчезва (от някого, от не-
 що): **starost, únava ze mne ~á** грижата, умò-
 рата отпада от мèn 3. *само spad|at, третол.*
-á (do čeho) рядко отнася се (до някого, до
 нещо); засяга (някого, нещо); влиза (в нещо):
to ne~á do jeho kompetence това не влиза
 в неговата компетентност, в неговите пра-
 вомощия; **to ~á do vašeho oboru** това се отнася
 към твоята област ♦ **~ání ~ávaní**
na jeho hlavu отговорността пада, ляга върху
 него 4. *само spad|at, третол.* **-á** (kam, pod
 co) книж. отнася се, включва се (някъде);
 принадлежи (към нещо); спада (някъде): **udá-**
lost ~á do konce století събитието се отнася
 към края на века

spad|at se, -ám se, spad|ávat se, -ávám se нескв.
 рядко отслабвам, слабѐя, отпадам: **~at se**
hořem a bolestí отслабвам от скръб и печал

spad|lý, -á, -é I. опадал, окапал, паднал, (из-
 по)нападал: **~é ovoce** (изпо)нападали пло-
 ве ♦ **~ání ~ávaní** падане, опадане, окапване

ли е паднал от небето, от Mápс, от месечината;
objevil se jako ~ý z nebe (тòй) се появи вне-
 запно, като че ли падна от небето 2. *рядко*
 отпаднал, отслабнал, измършавял: **byl bledý,**
~ý jako po nemoci бѐше блѐд, отслабнал като
 след болест

spádnice, -e ж. *зем.* мислена крива по посòка
 на най-голѐмия наклòн по терѐн

spad|nout, -nu св. 1. (-; kam) падна (някъде):
~nout se střechu падна от покрив; **~lo jen pár**
kapek паднаха, капнаха сàмо няколко капки
 дъжд; **vlasu jí ~ly do čela** косàта падна на
 чѐлото ѝ; **zralé jablko ~lo** узрѐлата ябълка
 падна, тупна; **hlava mu ~la na prsa** главàта
 му клѐмна на гърдите; **ta zed' brzo ~ne** сте-
 нàта сòро ще се срѐти, ще падне; **z věže ~lo**
deset úderů *прен. книж.* от кùлата се чѐха,
 рѐкох се ♦ **~ání ~ávaní**
do klína падне от небето, отгòре; дòйде не-
 очàквано на някого (за участиe, богатство
 и под.); **to ne~ne (samo) z nebe** това нѐма да

ти падне от небето, нѐма да ти го поднесàт на
 тепсия; **objevil se tam, jako by z nebe ~l** тòй
 се появи там, като че ли (падна) от небето,
 появи се неочàквано; **vypadá, jako by ~l z**
měsíce, z nebe изглѐжда, като че ли е паднал
 от небето, от месечината (*учуден, удивен*);
mluví, jako by ~l z měsíce гòври, като че ли
 е паднал от небето, от Mápс; **žádný učený z**
nebe ne~l *поговорка* никой не сѐ е родил
 на̀чен 2. *третол.* **-ne** (s/z koho, s/z čeho) от-
 падне, изчезне (от някого, от нещо): **únava**
z ní ~la умòрата ѝ изчѐзна; **~lo mu bělmo, ~ly**
mu šupiny z očí падна му пердѐто от очите;
 паднаха му капàците от очите; (тòй) разбрà
 каквà е истината; **~l mu kámen, balvan ze**
srdce падна му кàмък от сърцето; **starost mu**
~la z krku тòй се освободì от голѐма грижа;
bez boží vůle (ani) vlas s hlavy ne~ne *библ.*
 без бòжията вòля кòсьм не пада/нѐма да падне
 от главàта на чòвѐка, нищо не мòже да се случи
 3. *третол.* **-ne** (kam; -) *остар. разг. експр.*
 спàдне, понижи се (за цени и под.); слѐзе
 надòлу; падне, спусне се (някъде): **cena obilí**
~la ценàта на житòто (с)пàдна; **mužstvo ~lo (v**
tabulce) o dvě místa отбòрът слѐзе двѐ местà
 пò-надòлу в тàблицата; **~la opona** завѐсата се
 спусна, пàдна; **barometr ~l** баромѐтърът се
 понижи, спàдна; **mlha ~la** пàдна, спусна се
 мьтà ♦ **~ání ~ávaní**

~ání ~ávaní падане, опадане, окапване
 сърцето му падна в петите; **~l mu hřebínek**
 клѐмна му грѐбенът; тòй престàна да си при-
 дава вàжност; **~la jí korunka** (тѝ) си налѐг-
 на парцàлите, усмири се, укрòти се, мирѝса
 4. (kam) *експр.* попàдна (някъде, в нещо, обикн.
 неприятно); набѐтам се, накисна се (в нещо):
~l do té aféry jen z lehkomyšlnosti тòй по-
 падна, накисна се в тàзи афѐра сàмо от ле-
 комислие, поради лекомислие 5. *третол.* **-ne**
комп. разг. увисне, спрѐ, престàне да работи,
 прекѐсне, изклѐчи: **když program ~ne, ne-**
funguje s ním celá Windows кòгàто прогrà-
 мата увисне, изклѐчи, с нѐя спѝра и цѐлият
 Уиндоус 6. *третол.* **-ne** (na koho) падне (вѝр-
 ху някого); притисне, натисне, обхвàне (ня-
 кого): **~ly na ni starosti** притиснаха я, налѐг-
 наха я грижи 7. (kam; pod co) *рядко* включà
 се, отнесà се (към нещо); влѝза в грàниците, в
 обхвàта (на нещо): **do předepsaného počtu**
~nou i příležitostní pracovníci в определѐната
 брòйка влѝзат/ще влѝзат и случайните ра-
 бòтници 8. *разг. в сѝчет.* а) **mít ~eno I** (na
 koho) ѝмам зѝб (на някого): **má na něj dávno**
~eno отдàвна му ѝма зѝб б) **mít ~eno II** (na
 co, na koho; kam) хвѝрлил сѝм окò (на нещо,

на някого): **mít ~eno na auto** ймам мерак, то́ча си зъбите за кола

spad|nout se, -nu se св. отпадна, отслабна: **~nout se po nemoci** отпадна, отслабна след болест

spad|nout se може да се срути, събори, падне, рухне ей-сега, всеки момент: **dům na ~í** почти рухнала, съборена къща **б) (нещо)** може да се случи, да стане всеки момент; **děšť je na ~í** всеки момент ще завали дъжд

spádn|ý, -á, -é 1. стръмен, силно наклонен: **~á stezka** стръмна пътека **2.** бърз, стремителен; ритмичен, подвижен: **~ý děj** бързо, стремително действие; **~á melodie** бърза, ритмична мелодия

spádov|ý, -á, -é 1. който се отнася към спад, понижаване, намаление: **~é podmínky** условия за спадане, условия за понижаване **2. спец.** наклонен; който е под наклон: **~é potrubí** тръбопровод с падаща струя; **~á nádrž** авиаци. резервоар с падаща струя; **~ý karburátor** техн. карбуратор с падаща струя **3. в съчет.** **~é středisko** икон. строит. средищно селище

spagety, spaghetti вж. **špagety**

spách|at, -ám/-šu/книж. -ši св. (со) извърша, направи (обикн. нещо лошо): **~at zločin** извърша престъпление; **~at křivdu** постъпя несправедливо, лошо; **~at vraždu** извърша убийство; **~at sebevraždu** самоубийство

spájen|í, -í ср. **1. техн.** спойка, запояване, спояване **2. книж.** свързване, обединяване: **~í motivů** свързване на мотиви

spá|jet, -ím, 3. мн. -ejí/-í несов. **1. (со; -)** техн. споявам, запоявам (нещо) **2. (со, рядко коho)** книж. свързвам, обединявам (нещо, някого): **Smetanova hudba ~ela český lid v celek** музиката на Сметана обединяваше чешкия народ в едно цяло

spá|jet se, -ím se, 3. мн. -ejí/-í несов. книж. свързвам се, сливам се: **život a smrt se mu ~ely** животът и смъртта се сливаха за него в едно цяло

spak|ovat, -uji/разг. -uju св. разг. **1. (со; -)** опаковам (си), събера (си), прибера (си) (багаж): **~ovat si věci (do kufru)** събера си, опаковам си нещата (в куфар); **~ovat si kufr** подрежда (си) багажа **2. (коho - вин.)** експр. спявам, глея, прибера, арестувам (някого): **četníci ho ~ovali a naložili do auta** полицаите го глеяха и го качиха в колата

spak|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. разг. експр. вдигна си чуковете, парцалите, партушините;

обера си крушите: **hned se ~uj a táhni!** веднага си вдигай чуковете и изчезвай!

spakt|ovat se, -uji se/разг. -uju se св. (s kým) пейор. наговоря се, сдружа се, сдуша се (с някого, обикн. против някого): **~ovat se s nepřáteli** сдружа се, сдуша се с врагове

spál|a, -y ж. мед. скарлатина

spálen|í, -í ср. изгаряне, прегаряне: **~í obrazovky** изгаряне на екран, на монитор

spálenin|a, -y ж. **1.** изгаряне, рана от изгаряне, изгорено (място): **~a prvního, druhého, třetího stupně** мед. изгаряне от първа, от втора, от трета степен **2.** изгоряло: **pach ~u** миризма, дъх на изгоряло **3. спец.** пригар, нагар

spáleníšť|ě, -ě ср. пепелище, пожарище

spal|ny, -n ж. мн. спец. продукти на горене, на изгаряне: **kapalné ~ny** течни продукти на изгаряне; **tuhé ~ny** сгурия, пепел, шлака; **plynné ~ny** изгорели газове

spál|it, -ím св. **1. (коho, со)** изгоря (някого, нещо); прегоря (нещо); обгоря (някого, нещо): **~it starou korespondenci** изгоря стара кореспонденция, стари писма; **~it málo uhlí** изгоря, употребя за отопление малко въглища; **dej si pozor, ať ty řízky ne~íš** внимавай да не прегориш, да не изгориш шницелите; **~it něco na uhl** изгоря, прегоря, направя нещо на въглен; **mít záda ~ená od slunce** гърбът ми е изгорял от слънцето; **nebožtík byl ~en** разг. покойникът беше кремйран, изгорен в кремйрум

~adru(ždný)m изгоря всички мостове зад себе си; направя връщането назад невъзможно **2. (со čím)** опаря (си), изгоря (си) (нещо с нещо): **~it si jazyk (horkou polévkou)** изгоря си езика (с гореща супа)

~it si křídla опаря; създам си неприятности; **~it si křídla** изгоря си, опърля си крилата; нещо ме засегне неприятно **3. (со)** попаря, осланя (нещо): **mráz ~l** изгоря, попари

~it si поговорка чер гологан се не губи **spál|it se, -ím se** св. **1. третол. -í se** изгоря, прегори (за предмети): **pečeně se ~ila (na uhl)** печеното изгоря, стана на въглен **2. (о со; -)** изгоря се, опаря се (на нещо): **~it se o kopřivu** опаря се на коприва **3. експр.** опаря се, изгоря се, пострадам, претърпя неприятности

~it se опарва само веднъж; **i chytrák se ~í** поговорка и хитрецът пада в капана; и хитрецът си намира майстора

spalnič|ky, -ek ж. мн. мед. морбили

spalovac|í, -í, -í 1. който служи за изгаряне, за горене: **~í pes** крематориум; **~í komora**

(**tryskového motoru**) *техн.* горивна камера (на реактивен двигател) **2.** който е свързан с горене, със запалване: **~í teplota** *физ. хим.* температура на запалване; **~í motory** *техн.* двигатели с вътрешно горене

spalován|í, -í *ср.* **1.** горене, изгаряне: **~í mrtvých** изгаряне, кремиране на мъртви; **~í živin** *физиол.* изгаряне, усвояване на хранителни вещества **2.** *хим.* изгаряне: **dokonalé, nedokonalé** **~í** пълно, непълно изгаряне

spal|ovat, -uji/разг. **-uju** *несв.* **1.** (*koho, co*) изгарям (*някого, нещо*); прегарям (*нещо*); обгарям (*някого, нещо*): **~ovat dopisy** изгарям писма; **~ovat někoho nenávistnými pohledy** *прен.* изгарям, пробождам някого с погледи, пълни с омраза **2.** (*co čím*) изгарям (*си*), опарвам (*си*) (*нещо с нещо*): **~ovat si hrdlo denaturátem** изгарям си гърлото със спирт **3.** (*co*) опарвам, осланявам (*нещо*): **mráz ~oval mladou zeleň** студът опарваше младата зеленина

spal|ovat se, -uji se/разг. **-uju se** *несв.* (*čím*) *книж.* изгарям, топя се (*от нещо*): **~ovat se touhou** изгарям, топя се от копнеж

spalovn|a, -u *ж.* съоръжение за изгаряне на отпадъци

spálov|ý, -á, -é *мед.* скарлатинен; който се отнася към скарлатина: **~á epidemie** епидемия от скарлатина

spán|ek I, -ku *м.* сън, спане: **tvrdý ~ek** дълбок, непробуден сън; **zimní ~ek** зимен сън, зимна ~~спя~~ **~ek** ~~спя~~ **oči, víčka** сънят им затвори, слепи клепачите, очите; (*тѐ*) заспаха; **spát ~kem spravedlivých a)** спя със съня на праведниците; спя дълбоко, крепко **б)** спя вѐчен сън; мъртъв съм; **věčný ~ek** *евфем.* вѐчен сън; смърт; **uložit někoho k věčnému ~ku** погребѝ някого

spán|ek II, -ku *м.* *анат.* слеподочие

span|í, -í *ср.* сън, спане: **prášky pro ~í** хапчета за сън; сънотворни (средства); **mluvit ze ~í** бълнувам, говоря насън; **jde na mne ~í** доспивам ~~спя~~ **si, ať nám neodnesete ~í** *разг. шегов.* седнѐте, поседнѐте малко (*покана към гост да седне*)

spanile *нар. остар. книж.* очарователно, прѐлестно, прекрасно: **usmívat se ~** усмихвам се очарователно

spanilost, -i *ж. остар. книж.* очарованіе, прѐлест, красота

spanil|ý, -á, -é **1.** *остар. книж.* очарователен, прѐлестен, прекрасен: **~á tvář** прекрасно, очарователно лице **2.** *остар.* необичаен, прославен, славен, знаменит, прочѹт: **~é hody**

славни, пийсни пиршества; **~é jízdy** *истор.* Славните походи (*походите на хуситските войски в Силезия, Полша и немските земи*)

spánkov|ý I, -á, -é който се отнася към сън, към спане; сънен, сънотворен: **~á léčba** *мед.* лечение чрез сън, сънотечение; **~é ústředí (v mozku)** *физиол.* център на съня (в мозъка)

spánkov|ý II, -á, -é *анат.* слеподочен: **kost ~á** кѹст на слеподочието, слеподочна кѹст

spap|at, -ám *св. (co) експр. дет.* изпап(к)ам, изям (*нещо*): **musíš to ~at** трѝбва да изпапкаш това

spár, -u *м.* *книж.* нѹкѹт (*на граблива птица; на хищник*) **държѝ** някого в ръцѐте си, във властѝ си; **padnout, dostat se někomu do ~ů** попадна, падна в лапите, в ръцѐте на някого; **uniknout z něčích ~ů** изплѝзна се, измѝкна се от лапите, от ръцѐте на някого

spár|a, -y *ж.* пролѹка, пукнатина, междинѝ, цѐпка, фѹга, хлабина, луфт: **~y dveří** пролѹки, луфтове във вратѝ; **~y skal** пукнатини в скали; **~y ve zdivu** *техн. строит.* фѹги в зидария

spárkat|ý, -á, -é чифтокопѝтен: *в съчет.* **~á zvěř** *лов.* чифтокопѝтен дивеч (*елен, дива коза и под.*)

spárk|ovat, -uji/разг. **-uju** *св. (koho, co)* чифтѹсам, съешѝ (*някого, нещо*): **~ovat holuby** чифтѹсам гѹлѹби; **viděli je spolu a už je ~ovali** *експр.* видѝха ги заѝедно и веднагѝ ги обявиха за двѹйка

spárk|ovat se, -uji se/разг. **-uju se** *св.* чифтѹсам се, съешѝ се; съберѝ се, съединѝ се, свѝржа се в двѹйка

spárován|í, -í *ср.* **1.** *строит.* фугирѹвка, фугиране **2.** *спец.* скѝчване, напѝсване (*на Ѣски, плоскости и под.*)

spár|ovat I, -uji/разг. **-uju** *св. (koho, co)* чифтѹсам, свѝржа, съберѝ, съединѝ (*някого, нещо*) в двѹйка, в чифт: **~ovat děti do průvodu** наредѝ децѝ (двѝ) по двѝ в шѝствие; **~ovat koně (k tahu)** впрѝгна конѝ в двѹйка (за тѝглѝне); **~ovat punčochy** съберѝ чорѝпи в чифт(ове)

spár|ovat II, -uji/разг. **-uju** *несв. (-; co)* **1.** *строит.* фугирам (*нещо*) **2.** *спец.* скѝчвам, напѝсвам (*нещо*)

spár|ovat se, -uji se/разг. **-uju se** *св., обикн. мн.* **-ujeme se** образѹваме двѹйка; съединѝм се, свѝржем се в двѹйка: **~ujeme se do průvodu** подрѝждаме се по двѝма, образѹваме двѹйки в колѹна, в шѝствие

spartakiád|a, -y *ж.* спартакиада

spartakiádn|í, -í, -í спартакиаден; който се отнася до спартакиада: **~í dny** спартакиадни дни

spart'an, -a *м.* **1.** **Spart'an** спартанѝц, жител на

Спърта **2.** и **spartán** *рядко прен. експр.* спартанец; закален, издръжлив човек **3.** *разг.* член или привърженик на спортен клуб „Спърта“
spartánský, -á, -é който се отнася към член или привърженик на спортен клуб „Спърта“
spartánský, по-рядко spartský, -á, -é спартански; присъщ на спартанец: **~á přisnost** спартанска строгост; **vést ~ý život** живее по спартански, вода спартански живот
spař[ít, -ím св. 1. (*co, koho*) попаря, запаря (*нещо някого*): **~it čaj** запаря, попаря чай; **~it husu (před škubáním)** попаря гъска (преди да я ~~опаря~~ като попарена, като полята с вряла вода **2.** (*co*) опаря, попаря, нараня (*нещо*) чрез опарване
spář[ít, -ím св. (koho, co) *рядко сел.стоп.* чифтосам, съеша (*обикн. животни*): **~it holuby** чифтосам гълъби
spař[ít se, -ím се св. 1. *рядко* образувам двойка, събера се в двойка: **mladí se ~ili** младите се разделяха по двойки **2.** *сел.стоп.* чифтосам се, съеша се (*обикн. за животни*)
spař[ovat, -uji/разг. -uju нескв. (co, рядко koho) попарвам, запарвам (*нещо, някого*): **~ovat čaj** попарвам, запарвам чай
spás[a, -y 1. *рел.* спасение (*на душата*), избавление, вѣчен живот: **dojít ~у** постигна, намеря избавление, спасение **2.** (*před kým, před čím*) спасение, отървяване (*от някого, от нещо*): **hledat ~u v útěku** търся спасение в бягство; **ty jsi naše (jediná) ~a прен. експр.** ти си (единствената) ни надежда; ти си (единственото) ни спасение
spás[at, -ám нескв. (co) опасвам, изпасвам (*нещо*): **husy ~ají trávu** гъските опасват тревата
spasen[í, -í ср. рел. спасение на душата; избавление; вѣчен живот: **víra v ~í** вяра в спасението (*на душата*); **dojít ~í** постигна, намеря спасение (*на душата*)
spas[ít, -ím св. 1. (*koho*) *рел.* спася (*душата на някого*): **víra, že spravedliví budou ~eni** вяра, че праведниците ще бъдат спасени, ще отидат в рай **2.** (*koho, co*) *книж.* спася, избавя, защита (*някого, нещо*): **trosečníky ~ila cizí loď** корабокрушенците бяха спасени от чужд кораб **3.** (*koho, co*) *разг. експр.* отърва, спася (*някого, нещо*); помогна, донеса помощ, спасение (*на някого, на нещо*): **těch pár korun tě už ne~í** тези няколко крони (вече) не могат да те спасят, да ти помогнат; **tohle tě ne~í** това няма да ти помогне, не може да ти помогне
spas[ít se, -ím се св. (před kým, před čím) *книж.* спася се, отърва се (*от някого, от нещо*): **~it**

se útekem спася се чрез бягство; **~ se, kdo může!** бягайте! да се спасява кой както може!
spasitel, -e м. 1. и **Spasitel рел.** Спасителят, Исус Христос **2.** *книж.* спасител, избавител: **vidět v někom svého ~e** виждам в някого своя спасител
spásn[ý, -á, -é спасителен; който носи спасение, избавление: **~á myšlenka** спасителна идея, спасителна мисъл
spást, spasu св. (co) изпаса, опаса (*нещо*): **~ trávu** опаса трева; **~ louky** опаса, изпаса ливади
spát, spím нескв. 1. спя: **~ tvrdě** спя дълбоко; **ne~ starosti** не (мога да) спя от грижи, от безпокойство; **příroda v zimě spí** през зимата природата спи; **úspěchy protivníků jím nedávají ~** успехите на съперниците не им дават ~~покой~~
~a vavřínech почивам, спя върху лаврите си; **ta věc ted' spí, usnula експр.** работата сега е замряла, в застой е, не се придвижва напред, стои на едно място; по този въпрос сега бездействаме; **spí pod drnem, spí věčný sen** *евфем.* мъртъв е, умрял е; спи, заспал е вѣчен сън; **spí sladce!** спи спокойно вѣчний си сън! почивай в мир! (*при раздяла с покойник*); **chodit ~ se slepicemi разг.** лягам си с кокошките; **spal jako by ho do vody hodil** спеше като мъртъв, като пребит, като къпан, като заклан; **~ jako dudek, dřevo, pařez, poleno** спя като даул, като заклан, като къпан, като мъртъв, като пребит, като пън, като тъпан; **~ jako na vodě** спя като заек, спя съвсѣм леко; **~ na půl oka, na jedno oko** спя само с едното око, като заек, с отворени очи; **~ spánkem spravedlivých** спя със съня на праведниците, спя спокойно; **čert nikdy nespí** дяволът си няма работа, не стои мирно **2.** (*kde*) спя, пресявам, носявам (*някъде*): **~ na gauči** спя на диван; **~ v kuchyni** спя в кухня; **~ v hotelu** спя, носявам в хотел **3.** (*s kým*) *разг.* спя, ймам полови сношения (*с някого*)
spatn[ý, -á, -é в съчет. stoj ~ý спорт. основен стоож (*с прибрани пети и раздалечени пръсти*)
spatra нар. 1. в съчет. **mluvit, přednášet ~** говоря, изнасям лекция без предварителна подготовка, импровизирано, направо **2.** в съчет. **jednat, mluvit s někým** отнасям се с някого, говоря с някого пренебрежително; **dívat se, hledět na někoho, na něco ~** гледам на някого, на нещо отвисоко, отгоре
spatř[ít, -ím св. (koho, co) *книж.* съзря, съгледам, забележа, видя (*някого, нещо*): **~it v dálce stavení** забележа, съзря, съгледам в далечината

постройка; **~it někoho přicházet** забележа, видя някого да идва, че някой идва; **od té doby nebyl k ~ení, nebylo ho k ~ení** оттогава някой ~~не идва~~ **~idě** видя белия свят, родя се, появя се на света; **~it Abraháma** стана на петдесет години
spatř|ovat, -uji/разг. -uju *несв. книж. 1. (кого, со)* съзирам, съгледвам, забелязвам, виждам (*някого, нещо*): **~ovat před sebou pásmo hor** съгледвам пред себе си планинска верига; **~ovat u zpěváka pokrok** откривам, виждам ~~напредък~~ **~nádě** **ta** виждам белия свят, раждам се, появявам се на света **2. (со, кого в чет, в кот)** виждам, откривам, намирам (*нещо, някого в нещо, в някого*); смятам, считам, (*нещо, някого за нещо, за някого*): **v jeho slovech ~oval je-šitnost** той усещаше, откриваше в думите му тщеславие; **~ovat v něčem svůj úkol** смятам нещо за своя задача
spáv|at, -ám *несв. многокр. (често)* спя
spavost, -i *ж.* сънливост: **chorobná ~** *мед.* бôлестна сънливост
spav|ý, -á, -é 1. сънлив, поспалив: **~é dítě** сънливо, поспаливо дете **2. в съчет. ~á nemoc** *мед.* сънна бôлест **3.** сънен, заспал, приспиващ: **bílé ~é ticho** бяла сънна тишина
speaker *вж. spíkr*
spéci, разг. spéct, speču/книж. speku *св. (со)* спекá, слепя (*нещо*) чрез изпичане, чрез печене
spéci se, разг. spéct se, speču se/книж. speku se, обикн. третол. speče se *св. 1.* спечё се, свие се, сбръчка се (*при печене*): **maso se spek-lo (na polovinu)** месото се сви (наполовина) **2. експр.** слепи се, спечё се: **spekly se jí po on-dulaci vlasy** косите ѝ се слепиха от къдренето
specialist|a, -y *м.* специалист: **~a v oboru kyber-netiky** специалист по кибернетика; **je ~ou na kapsy** *жарг.* той е спец в джебчийството; **~a pro srdeční choroby** *мед.* специалист по сърдечни бôлести
speciali|ta, -ty *ж.* **1.** особеност, специфика: **místní ~ta** местна особеност, специфика **2.** специалитет; *често мн. specialit|y, -t* специалитети, фирмени блюда, фирмени напитки (*на ресторант и под.*): **rybí ~ty** рибни специалитети, дилекатеси **3.** специалност, специалитет: **jeho ~tou je džez** негов специалитет е джазът
specializac|e, -e *ж.* **1.** специализация, специализиране: **~e výroby** специализиране, специализация на производство **2.** специалност: **vy-niká ve své ~i** отличава се, изпъква в своята

специалност; **úzká ~e** квалификация; профил на работа; тясна специализация
specializačn|í, -í, -í който се отнася към специализация
specializovan|ý, -á, -é специализиран: **~á prodejna kávy** специализиран магазин за кафе
specializ|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со; -)* специализирам (*нещо*): **~ovat výrobu** специализирам производство
specializ|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. и св. (на со; в чет)* специализирам (*нещо*); специализирам се (*в нещо*): **~ovat se na chirurgii** специализирам хирургия
speciálk|a, -y *ж. 1. разг.* подробна географска, топографска карта (*противопол. обща*) **2. жарг.** група, курс, випуск в художествена академия: **sochařská ~a** група, курс, випуск по скулптура
speciálně *нар.* специално: **pes ~ cvičený** специално обучено куче
speciáln|í, -í, -í специален: **~í případ** специален случай; **~í prodejna** специализиран магазин; **úzce ~í termín** тясноспециален термин; **~í mapa** *геогр.* подробна карта; **~í pivo** *хран.* специална бира; **~í tarif (pro dopravu)** *трансп.* специална тарифа за пътуване; **~í druhy vojsk** *воен.* специални видове войски
specificky *нар.* специфично, особено, своеобразно; типично, свойствено: **~ česká hudba** специфично, типично чешка музика
specifick|ý, -á, -é 1. специфичен, особен, своеобразен; типичен, свойствен: **~é vlastnosti** специфични особености **2. в съчет. ~á váha** *физ.* специфично тегло
specifičnost, -i *ж.* специфика, специфичност, своеобразност, особеност: **~ umění** специфика на изкуството
specifik|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со; -)* специфицирам (*нещо*): **~ovat požadavky** специфицирам, уточнявам изисквания
specifik|um, -a *ср., специфик|a, -y* *ж. книж.* специфика, специфичност
speditér [spedy-], *разг., špeditér* [špedy-], **-a** *м.* експедитор, спедитор
speditérstv|í [spedy-], *разг. špeditérstv|í* [špedy-], **-í** *ср.* експедиторство, спедиторство
speed [spíd], **-u** *м. разг.* спид, спийдбол (*изкуствен наркотик*)
spěch, -u *м.* бързане: **jíst ve ~u** ям, храня се на бързо; **pro samý ~ na to zapomněl** от бързане, в бързината той забрави за това; **nutit někoho k ~u** карам някого да бърза; препирам/припирам някого; **proč takový ~?** защо толкова бързате? защо е това бързане? **jen žádný ~, jaképak ~y!** само не бържайте! не трябва да

се бърза! защо това бързаше? **mít velký** ~ много бързам

spěch|at, -ám нескв. 1. (–; *кат*) бързам (*някъде*): **čas ~á** *прен.* времето не чака; времето тече 2. (*s čím*; –; *с инф.*) бързам (*да направя нещо*): **~at s prací** бързам да свърша работа 3. (*na koho*) препирам/припирам (*някого*); подтиквам (*някого*) към бързаше; кавам (*някого*) да побърза; настоявам (*някой*) да (по)-бърза: **~at na krejčího** препирам/припирам шивач 4. (*na co*) бързам (*с нещо*); подтиквам към изпълнение, настоявам за изпълнение (*на нещо*): **~at na opravu vozu** бързам с ремонт на кола; настоявам колата да бъде оправена по-бързо 5. *третол.* **-á** не търпи отлагане, спешно е (*за работа и под.*): **ten dopis ~á** това писмо не търпи отлагане, трябва да се напише, да се изпрати веднага; **to ne~á** тази работа не е бърза, може да почака; **ty šaty ~ají** *разг.* (ушиването на) тази рокля не търпи отлагане; роклята трябва веднага да бъде ушита

spěk|at se, разг. spík|at se, -ám se нескв. спичам се, свивам се, слепвам се: **vlasý se horkem** ~aly от горещината косите се слепваха

spekl|ý, -á, -é спечен; слепен, слепнал, залепнал: **~é vlasý** слепнала, залепнала коса

spektrál|í, -í, -í физ. спектрален: **~í analýza** спектрален анализ

spektrograf, -u м. физ. спектрограф

spektroskop, -u м. физ. спектроскоп

spektroskopick|ý, -á, -é физ. спектроскопичен, спектроскопически

spektroskopije, -e ж. физ. спектроскопия

spektr|um, -a ср. спец. спектър

spekulace, -e ж. 1. спекуляция: **finanční ~e** финансови спекулации; **~e na burze** спекулации на борсата 2. *пейор.* далавѐра/далавѐри, спѐкула, спекулиране, печалбърство: **místo ~í poctivě pracovat** вместо спѐкула – почтѐн труд 3. *филос.* спекуляция; абстрактно мислене; философстване

spekulacní, -í, -í 1. спекулативен; който се отнася до спѐкула, до спекулиране (*на борса и под.*): **~í papír** *икон.* ценни книжа, свързани със спекулативната търговия; **~í obchod** *юрид.* спекулативна търговия 2. *пейор.* далавѐраджийски, спекулантски, печалбърски; който се отнася до далавѐри, до спѐкула, до печалбърство: **~í plány** печалбърски планове 3. *филос.* спекулативен; умозрителен, отвлѐчен: **~í obory** умозрителни, отвлѐчени, абстрактни философски дисциплини

spekulant, разг. špekulant, -a м. 1. спекулант: **burzovní ~** борсов спекулант 2. *пейор.* дала-

вѐраджия, спекулант, печалбър: **byl od mládí** ~ и като млад си бѐше печалбър 3. *разг.* дървен философ: **věčně o něčem hloubají, to jsou takoví ~i** тѐ вѐчно мъдруват за нѐщо, тѐ са едни дървени философи, едни умници

spekulantsk|ý, разг. špekulantsk|ý, -á, -é *пейор.* далавѐраджийски, спекулантски, печалбърски: **~á ziskuchtivost** печалбърска алчност, алчно печалбърство

spekulativn|í [-ty/-tý-], -í, -í *филос.* спекулативен; отвлѐчен, умозрителен, абстрактен: **~í filozofie** спекулативна, абстрактна философия

spekulát|or, -ra м. *икон.* борсов играч: **devalvaci mohou nastartovat ~ři na devizových trzích** девалвацията може да бѐде пусната в хѐд от борсовите играчи, от борсовите посредници на валутните пазари

spekul|ovat, разг. špekul|ovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (–; *s čím*) спекулирам, търгувам (нечѐстно) (*с нещо*): **~ovat na burze** играя на борсата 2. (*na co*; –) *рядко пейор.* разчитам (*на нещо*); спекулирам (*с нещо*); използвам за своѐи облаги (*чуждо незнание, беда, име и под.*): **~ovat na snadný zisk** разчитам на лесна печалба; **~ovat s lidskou hloupostí** спекулирам с човѐшката глѐпост 3. (*o čem*; *nad čím*; –) мъдрувам, философствам, разсъждавам (*за нещо, над нещо*): **~ovat nad problémem** *разг.* напѐвам си мѐзъка, блѐскам си главата с проблем; **moc o tom ne~uj!** *разг.* стига си мъдрувал по тѐзи въпрос!

speleolog|ie, -e ж. спелеология

speller [speler], -u м. *комп.* спелинг, спелър; компютѐрен коректор

sperma, -tu ср. *биол.* спѐрма

spermatozoid, -u м. *биол.* сперматозойд

sperm|e, -e ж. *биол.* сперматозойд; мѐжка пѐлова клѐтка

spermiov|ý, -á, -é *биол.* спѐрмов; който се отнася към спѐрма: **~á banka** *спец.* банка спѐрма

spěšně нар. бързо, бърже, набързо, бързешком, бързешката; спѐшно, скѐро: **~ vstát ze židle** стана бързо от стѐл; **podat zásilku ~** *пош.* изпратя пратка експрѐсно, експрѐс

spěšnin|a, -y ж. *ж.п.* експрѐсна пратка (с влак)

spěšn|ý, -á, -é бърз, спѐшен: **~á práce** бърза, спѐшна работа; **~á zásilka** *пош.* бърза, експрѐсна пратка

spět, spēji/разг. spēju нескв. *книж.* 1. (–; *кат*) бързам, устремил съм се, движа се бързо (*някъде*): **tryskem ~ na koních** препускам (в) галѐп с конѐ 2. (*k čemu*) отивам, вървя, устремил съм се, насѐчил съм се, приближавам се (*към нещо*): **válka spēla ke konci** войната

отиваше, приближаваше (се), беше към края си; **práce spěje ke konci** работата върви, е към края си **3. третол. spěje** течѐ, изтича, минава (за време): **roky rychle spěly** годините бързо минаваха

spící, -í, -í спящ, заспал: **~í dítě** спящо дете

spích|nout, -nu св. (со) **1.** забодѐ, скѐча (нещо) с карфйци, чрез забоджане: **~nout k sobě kraje látky** забодѐ един към друг, скачѐ с карфйци краища на плат **2. експр.** ушйя (нещо) набързо, на бърза ръка: **všelicos na sebe ~la** тя си беше ушйла самѐ нѐ малко дрѐхи, каквѐ ли нѐ **3. прен. експр.** рядко скалѓпя, свърша (нещо) набързо, на бърза ръка: **~nout báseň** съчиня на бърза ръка, скалѓпя стихотворѐние **spích|ovat, -uji/разг. -uju** несв. (со) **1.** забодѐм, скѐчвам, свързвам (нещо) с карфйци, чрез забоджане **2. експр.** ушйвам (нещо) набързо, на бърза ръка **3. прен. експр.** рядко скалѓпвам, свършвам (нещо) набързо, на бърза ръка

spikat se вж. **spěkat se**

spiklen|ec, -ce м. съзаклѓтник, заговорник, конспиратор: **usmívat se na někoho jako ~** усмихвам се на някого заговорнически

spiklenecky нар. заговорнически, съзаклѓтнически, конспиративно: **šeptat ~** шѐпна заговорнически

spiklenectv|í, -í ср. заговорничество, съзаклѓтничество

spiklenk|a, -y ж. съзаклѓтничка, заговорничка, конспираторка

spik|nout se, -nu се св. (proti komu, proti čemu) организирам заговор, съзаклѓтие (срѓщу някого, срѓщу нещо); заговорнича, съзаклѓтничка (срѓщу някого, срѓщу нещо): **~nout se proti tyranii** организирам заговор, съзаклѓтие срѓщу тиранията; **všechno se proti němu ~lo** прен. всйчко беше против нѐго, беше се съзыйло срѓщу нѐго; всйчко му прѐчеше; **sama příroda se proti němu ~la** прен. самѐта природа вѓстана срѓщу нѐго

spiknut|í, -í ср. заговор, съзаклѓтие, конспирация: **~í proti státu** заговор срѓщу държавата, противодържавен заговор

spíkr, -a м. говорйтел, шпйкер, водѓщ (на забавна програма и под.): **~ a dramaturg nového pořadu** водѓщ и драматурѓг на ново предаване

spíkován|í, -í ср. говорйтелство; шпйкерство (в шоу и под.): **věnuje se ~í a konferování** работи като водѓщ и конферансиѐ (на забавни програми)

spíkr|ovat, -uji/разг. -uju несв. **1.** работя като водѓщ, като конферансиѐ (на забавна про-

грама); водѓ забавна програма: **když ~uji, snažím se propojit hlediště s jevištěm** коѓа-то водѓ програмата, опйтвам се да създам връзка между сѓената и зѓлата **2. (со)** водѓ, коментйрам (забавна програма, спортна срѓща и под.)

spíkovsk|ý, -á, -é коѓито се отнѓся към водѓщ, към говорйтел (на забавна програма и под.): **vyčerpávající ~á práce** изтощйтелна работа на водѓщ (програма)

spíl|at, -ám несв. книж. (–; komu, čemu) ругѓя, проклйнам, хўля (някого, нещо): **~at osudu** проклйнам съдбѓта

spil|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) изпйля, изтрйя, изстърѓа (нещо)

spin, -u м. физ. спин: **~ elektronu** електрѓнен спин; **~ jádra** спин на ядрѐ

spínac|í, -í, -í скѓчващ, съединйтелен; включвѓтелен; коѓито слўжи за скѓчване, съединяване, включване: **~í špendlík** безопѓсна иглѓ; **~í zařízení** електр. включвѓтелно устрѓйство

spínač, -e м. електр. (електрйчески) включвѓтел: **~ vedení** токов включвѓтел

spínán|í, -í **1.** електр. включване, превключване, изключване **2. техн.** скѓчване: **automatické ~í vagonů** автоматйчно свързване на ваѓѓи

spín|at, -ám несв. **1. (со; рядко koho)** скѓчвам, свързвам, стѓгам, събйрам, прибйрам (нещо, някого): **~at papíry svorkou** защйпвам лйстовѓ с клѓмер; **~at látku špendlíky** закарфйчвам плат; **~at manžetu knoflíčky** пристѓгам маншѓт с копчѓта; **~at šátek sponkou** закрѓпвам забрѓдка с фйба **2. (со)** събйрам, склѓчвам (ръѓе в молитва): **~at ruce k modlitbě** склѓчвам молйтвѓно ръѓѓ; **~at ruce nad někým** прен. чўпя, кърша ръѓѓ над някого **3. (koho, co čít)** рядко книж. свързвам, омѓтавам (някого, нещо с нещо): **provaz ~á ruce** вѓжѓто пристѓга ръѓѓѓѓ **4. (со)** електр. включвам, превключвам (нещо)

spín|at se, обикн. третол. мн. -ají se несв. склѓчват се, издйгат се молйтвѓно, в молйтва (за ръѓѓѓѓ)

spinet, -u м. муз. спинѓт(ѓ)

spink|at, -ám несв. дет. експр. спйнкам, нѓнкам, спя: **chce ~at (детѓто)** йска да спйнка, да нѓнка

spirál|a, -y ж. **1.** спйрѓла: **~a schodiště** спйрѓла на стѓлбище **2. геом.** спйрѓла **3.** подѓбен на спйрѓла предмѓт: **topná ~a** електр. отоплйтелен реѓтѓн **4. прен.** спйрѓла: **cenová ~a** икон. цѓновѓ спйрѓла; **inflační ~a** икон. инфляцйѓнна спйрѓла

spirálovitě нар. спйраловйдно, вѓв фѓрма на

спирала: **schody vedoucí ~ vzhůru** стълби, изкачващи се спираловидно нагоре
spirálovit|ý, -á, -é спираловиден, спираловиднообразен; който е с форма на спирала
spirálov|ý, -á, -é, spiráln|í, -í, -í спирален; спираловиден, спираловиднообразен: **~ý ornament** спираловиден орнамент; **~í galaxie** *астр.* спираловидна галактика
spiritist|a, [-ty-], -y *м.* спиритист
spiritistick|ý [-ty-], -á, -é спиритически: **~á seance** спиритически сеанс
spiritistk|a [-ty-], -y *м.* спиритистка
spiritizm|us [-ty-], spiritism|us [-tyzm-], -u *м.* спиритизъм
spirituál, -u *м. муз.* спъричуъл
spis, -u *м. 1.* (писмен) документ; акт, дело, досиѐ: **vyřídít ~y** уредя, оправа, приключва документация; **obžalovací ~** *юрид.* обвинителен акт **2.** съчинение, произведение, (научен) труд: **sebrané ~y** събрани съчинения
spísk|at, -ám *св. (со) разг. експр.* скроя, измисля, скалъпя (*нещо*); извърша (*обикн. простъпка*); оплѐскам (*нещо*): **~at afěru** предизвикам афера, замеса се в афера; **sám d'ábel jí to ~al** сам дяволът я натопа, накисна я в тая работа
spis|ovat, sepiš|ovat, -uji/разг. -uju *несв (со)* **1.** записвам, описвам (*нещо*) в списък; съставям списък (*на нещо*); инвентаризирам (*нещо*): **~ovat zboží** описвам стока **2.** съставям, напѐсвам (*официален документ*): **~ovat protokol** съставям протокол; **~ovat poslední vůli** съставям, напѐсвам завещание **3. само spis|ovat** пиша, съчинявам (*обикн. лит. произведение*): **~ovat článek, román** пиша статия, роман
spisovatel, -e *м.* писател
spisovatelk|a, -y *ж.* писателка
spisovatelsk|ý, -á, -é писателски
spisovn|a, -y *ж. 1.* регистратура; архива **2.** деловодство
spisovně *нар.* книжно, литературно; на книжовен, на литературен език: **mluvit ~** говоря литературно, на литературен език
spisovnost, -i *ж.* книжовност, литературност
spisovn|ý, -á, -é книжовен, литературен (*за език*): **~ý jazyk** книжовен език; **mluví ~ou češtinou** говори (на) литературен чешки език
spíše, spíš *част. 1.* по-скоро, по-вероятно, по-лесно: **to by věděl ~ Jiří** по-вероятно е това да го знае Иржи; **tím ~ tomu nevěřím** толкова по-малко вярвам на това **2.** по-скоро, повече, по-точно: **je prostřední postavy, ~ menší** той има среден ръст, по-скоро по-нисък от

средния; **nebál se ani tak kritiky, jako ~ urážek** той се страхуваше не толкова от критика, колкото от обиди; **chce mluvit ~ s vedoucím** предпочита да говори с ръководителя; повече иска да говори с началника **3. често в съчет. ~ ... než ...** по-скоро, повече ..., отколкото ...: **je ~ pilný než nadaný** (той) е по-скоро прилежен, работлив, отколкото талантлив, надарен; **je to ~ tím, že...** така е повече от това, поради това, че...; **či ~** или по-скоро; всъщност, собствено
spíž|(e), -e, spížrn|a, -y *ж.* килѐр (за храна): **mít plnou ~i, ~u** килѐрът (ми) е пълен с храна
spjatost *вж. sepjatost*
splác|at, -ám *св. (со) експр. 1.* слепя, наплѐскам (*нещо*); стръпам, направя (*нещо*) от глина *и под.*: **~at boudu z hlíny** слепя, стръпам колиба от глина, от прѐст **2. нейор.** скърпя, скалъпя (*нещо*); (безразборно) смѐся, забъркам (*нещо*): **~at šaty z různobarevných kusů látky** натъкмя, стъкмя рокля от разноцветни парчета плат; **~at zábavný pořad** скалъпя забавна програма
splácáv|at, -ám *несв. (со) експр.* слѐпвам, наплѐсквам (*нещо*); стръпвам, пръвам (*нещо*) от глина *и под.*: **děti ~aly z hlíny figurky** децата слѐпваха, плѐскаха от глина фигурки
splác|et, -ím, 3. мн. -ejí/-i *несв. 1. (со)* изплащам, погасявам (*нещо*): **~et dluh** изплащам, погасявам дълг **2. (со кому чѐм)** връщам си, отплащам се, заплащам (*на някого за нещо с нещо*): **~et dárek polibkem** отплащам се, заплащам за подарък с целувка; **zlé ~et dobrým** ~~оплащам с нещо~~ **~ejím** ~~оплащам с нещо~~ **mincí** заплащам, плащам със същата монѐта, по същия начин
splác|ý, -á, -é сплѐскан, плѐсък
splác|nout, -nu *св. (со) 1.* плѐсна (*едно о друго*): **~nout dlaně** плѐсна длани, ръцѐ **2.** сплѐскам, разплѐскам, направя (*нещо*) плѐско: **~nout těstové bochánky** сплѐскам тестѐ на плѐски хлѐбчета, на питки
splách|nout, -nu *св. (со) 1.* изплакна, оплакна, измия, намѐкря (*нещо*): **děšť ~l prach** дъждът намѐкри, изми праха; **~nout ze sebe pot** изплакна, измия пота от себе си; **pitím ~nout žízeň** загася, угася жажда с пиене **2.** измия, изчѐстия (*нещо*) чрез изплакване, чрез поливане с вода: **zapomněl na záchodě ~nout** той забрави да пусне водата в тоалѐтната; **~nout chodník** измия, полѐя с вода тротоар; **~nout podlahu** измия (набързо) под
splachovac|í, -í, -í който служи за изплакване, за промиване, за измиване: **~í záchod** ватерклозѐт

splach|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** изплак-вам, оплаквам, измивам (нещо): **~ovat si mýdlo z vlasů** изплаквам (си) сапѹна от косата; **klozet ne~uje** водата в тоалетната не работи, не сѣ пѹска **2.** измивам, изчиствам (нещо) чрез изплакване, чрез поливане с вода; **~ovat schody** поливам стѣлбище с вода
splaskáv|at, -ám, splask|ovat, -uji/разг. -uju неск. сплѣсквам се, свивам се, раздѹвам се, спадам (за нещо надут): **balonek pomalu ~uje** балончето бавно спадва; **tváře se nafukují a zase ~ají** бѹзите се надѹват и отново се раздѹват
splaskl|ý, -á, -é спаднал; спѹкан; кѹйто е с изпѹснат вѹздух: **~á pneumatika** спаднала гѹма; **~é břicho** спаднал, отслабнал корѣм; **~á kůže експр.** сбрѣчкана, набрѣчкана, отпѹсната кожа
splask|nout, -nu св. сплѣскам се, свия се, раздѹя се, спадна, отпѹсна се: **pneumatika ~la** гѹмата спадна; **otok rychle ~l** подутина бързо спадна; **tváře mu ~ly** бѹзите му спаднаха, отпѹснаха се, свиха се; **naděje ~ly** прен. надѣждите се спѹкаха като сапѹнени мехѹри
splaskovat вж. **splaskávat**
splašeně нар. разг. експр. **1.** подплашено, пощрѣкляло, изплашено, уплашено: **~běžet** тичам, бягам подплашено **2.** прибѣрзано, безразсѣдно, налѹдничаво: **jednat ~** постѣпвам безразсѣдно
splašen|ec, -ce м. експр. пѣрко; смѣхнат (човек)
splašen|ý, -á, -é **1.** подплашен, изплашен, пощрѣклял, подивѣл от уплаха (за животни): **~ý** подплашен **měsťák** **jako ~ý** бяга като лѹд от страх **2.** експр. разг. налѹдничав, безразсѣден, щѹр(ав): **~ý kluk** безразсѣдно, щѹраво момчѣ; **~ý nápad** налѹдничаво, безѹмно хрѹмване
splaš|it, -ím св. **1.** (кого, со) подплаша, подлѹдя (някого, нещо); накарвам (някого, нещо) да подивѣе от уплаха: **~it koně** подплаша, подлѹдя кон/конѣ **2.** (кого, со) рядко подплаша, изплаша, стрѣсна (някого, нещо): **dávej pozor, ať ptáčka ne~íš** внимавай да не подплашиш птйчето **3.** (со) разг. експр. изкопая, докопам, намѣря, набавя (нещо); снабдя се (с нещо): **nevím, kde ~ím peníze** не знам откъдѣ ще изкопая пари
splaš|it se, -ím se св. **1.** подивѣя, пощрѣклѣя от уплаха (за животни) **2.** разг. експр. взѣма прибѣрзано решѣние; постѣпя прибѣрзано, неразѹмно; стрѣсна се, пощурѣя, побѣркам се: **~il se a utekl z domova** тѹй пощуря и избяга от къщи **3.** (do koho, do čeho; po kot, po čet) разг. експр. запăля се, пощурѣя, полудѣя (по

някого, по нещо): **~it se do děvčete** запăля се, полудѣя по момичѣ; **~it se po módních kalhotách** полудѣя за модѣрни панталѹни
splašk|y, -ů м. само мн. **1.** помия **2.** помийни, отпадѣчни водѣ
splat|it, -ím св. **1.** (со) изплатя, погася (нещо): **~it dluh** изплатя, погася дѣлг **2.** (komu со, čím) остар. вѣрна си, отплатя се, заплатя (на някого за нещо, с нещо): **~it někomu urážku** вѣрна си на някого за обѣда; **~it zlé dobrým** отплатя се за злина с добрина
splátk|a, -y ж. **1.** вноска, изплащане: **měsíční ~a** мѣсечна вноска (за изплащане); **koupit si televizor na ~y** кѹпя си телевизор за изплащане **2.** рядко плащане, заплащане **3.** остар. отплата, реванш, разплата: **dychtit po splátce** копнѣя за разплата, за реванш
splátkov|ý, -á, -é кѹйто се отнăся към (вноска за) изплащане: **~ý prodej** продажба на изплащане
splatnost, -i ж. **1.** платѣмост: **~závazků** платѣмост на задѣлжѣния **2.** в съчет. **den ~i** дѣн за плащане **3.** юрид. падѣж: **~směnky** падѣж на пѹлица
splatn|ý, -á, -é платѣм, изплатѣм: **dluh ~ý do dvou let** дѣлг, платѣм до двѣ годѣни; дѣлг, кѹйто трябва да се плати, да се изплати до двѣ годѣни; **~á směnka** юрид. просрѣчена пѹлица; пѹлица с изтѣкл падѣж
splav, -u м. **1.** яз, бент, бараж, язовѣрна стена: **koupat se u ~u** къпя се при бент; **vodní ~** спец. шлюз **2.** течѣние, потѹк вода (спускаща се през яз, бент, бараж): **hučení ~u** бучѣне на падаща вода през шлюз **3.** анат. синус, канал, гѣнка, кѹхина: **srdeční ~** предсѣрдие
spláv|ek, -ku м. **1.** умал. мѣлко водосливно отвѣрстие **2.** риб. плѹвка
splav|it, -ím св. (со) **1.** смия, отмия, отнесă (нещо) (обикн. за вода): **~ení hornin** отмиване на скали, на скăлни порѹди **2.** превозя, прекăрам, транспортѣрам, пѹсна (нещо) по вода: **~it vory** пѹсна сăлове по вода, по река
splavn|it, -ím св. (со) трансп. направя (река и под.) плаватѣлна: **~it vodní cesty** направя водни пѣтища плаватѣлни
splavnost, -i ж. трансп. плаватѣлност
splavň|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) трансп. правя (река и под.) плаватѣлна
splavn|ý, -á, -é трансп. плаватѣлен
splav|ovat, -uji/разг. -uju неск. (со) **1.** смивам, отмивам, отнăсям (нещо) (обикн. за вода): **~ovat hlínu** отнăсям, отмивам глина, прѣст **2.** превѹзвам, прекăрвам, транспортѣрам,

пўскам, спўскам (*нещо*) по вода: **~ovat dříví** превозвам, спўскам дърва по вода, по река

spleen *вж.* **splín**

splést, spletu *св.* **1.** (*co; co z čeho*) оплетà, изплетà (*нещо; нещо от нещо*): **~ věneček z lučních květů** изплетà, оплетà, увия венчè от полски цветя **2.** (*co*) сплетà, заплетà (*нещо*): **~ vlasy v cop** сплетà косà в плітка; **co všechno splete dohromady** *прен.* каквò (ли) не смєсва, не забърква в приказките си; **nevěděla, s kým by ho už spletla** *прен.* (тjà) не знàеше с когò оше да му измисли любовни похождения, с когò оше да го чифтòса **3.** (*koho, co*) объркам, подведà (*някого, нещо*): **~ žáka otázkou** объркам ученик с въпрòс; **~ někomu hlavu** объркам, завъртjà главàта на някого; **spleťla mu srdce** тjà запленя сърцето му **4.** (*co*) сбъркам, сгрешà, объркам (*нещо*): **~ výpočet** сбъркам изчисление **5.** *само* **splést si, spletu si** (*koho, co s kým, s čím*) сбъркам, объркам (*някого, нещо с някого, с нещо*): **promiňte, já jsem si vás spleťl** извинете, сбърках ви с някой друг, взех ви за някой друг; **~ si cestu** сбъркам пътя; **~ si dvojčata** объркам близнаци; **~ si jména** сбъркам, объркам имена

splést se, spletu se *св.* **1.** сплетà се, преплетà се: **jejich prsty se spleťly** пръстите им се сплєтоха, преплєтоха се **2.** (*v čem*) объркам се (*в нещо*); сбъркам, сгрешà (*нещо; в нещо*): **~ se v počítání** объркам се в броєне, сбъркам в прєсмьтанє; **~ se v adrese/~ si adresu** сбъркам адрес; **~ se v někom** излєжа се в някого **3.** разбъркам се, объркам се, размєса се: **všechno se mu v hlavě spleťlo** всьичко в главàта му се обърка; **spleťlo se mu páte přes deváté** тòй ужàсно обърка всьичко

spleť, -ti *ж.* **1.** плетеница; мрєжа; валмò: **~ť provazů** плетеница, валмò от вєжєта; **~ť žilek** мрєжа, плетеница от жїлчици **2.** *книж.* смєс, смєсица, бъркотия: **~ť hlasů** смєсица, бъркотия от гласовє

splét|at, splít|at, -ám *несв.* **1.** (*co; co z čeho*) оплїтам, изплїтам (*нещо; нещо от нещо*): **~at košík** изплїтам кòшче, кòшничка; **~at pomluvy** *прен.* пўскам, разпространявам клїюки, клевети; **~at plánu** *прен.* кроя плàнове **2.** (*co*) сплїтам, заплїтам (*нещо*): **~at koním hřívu** заплїтам, сплїтам грїва на конє **3.** (*koho, co*) обърквам, подвєждам (*някого, нещо*)

splét|at se, разг. splít|at se, -ám se *несв.* **1.** сплїтам се, преплїтам се: **kořeny se ~ají** кòрените се сплїтат, преплїтат се **2.** разбърквам се, размєсвам се: **myšlenky se ~aly** мїслите се объркваха, разбъркваха се

spleteně *нар.* **1.** забъркано, объркано, заплєтєно, неясно: **~ něco napsat** напиша нєщо объркано, неясно **2.** погрєшно

spleten|ý, -á, -é **1.** преплєтен, сплєтен, заплєтен: **~é iniciálky** монограм **2.** несвързан, объркан, неясен, забъркан: **~á odpověď** несвързан, объркан отговор **3.** объркан, смутєн, несигурен: **byl z toho celý ~ý** бєше свєсєм объркан, свєсєм смутєн от товà **4.** сбъркан, погрєшен

spletitě *нар.* неясно, слòжно, усложнєно, забъркано, комплицирано

spletitost, -i *ж.* усложнєност, слòжност, забърканост, комплицираност

spletit|ý, -á, -é неясен, слòжен, усложнєн, забъркан, комплициран: **~á situace** слòжна, комплицирана ситуàция

splín, -u *м.* сплин, тьгà, унїние

splítat, splítat se *вж.* **splétat, splétat se**

spliv|nout, -nu *св.* (*co*) *разг. експр.* изплїоскам, оплїоскам, излàпам, ометà набързо (*нещо*)

spln|ít, -ím *св.* (*co*) изпїлня, осьществя (*нещо*):

~it plán изпїлня плàн; **~it slib** изпїлня обещàние; **~it formality** изпїлня формàлности; **~it všechna očekávání** оправдàя всьички очàквания; **~it něčí přání** изпїлня, удовлетворя, ~~законєнєнє~~ ~~~itě~~

~itě (přáního) písmene изпїлня нєщо тòч в тòч, до послєдната бѹква

spln|ít se, -ím se *св.* изпїлня се, осьществя се, сбѹдна се: **jeho přání se ~ilo** желàнието му се осьществи, сбѹдна се

splniteln|ý, -á, -é изпїлним, осьществим: **~ý závazek** изпїлнимò задължєние; **ne~é přání** неизпїлнимò, неосьществимò желàние

splň|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* (*co*) изпїлнявам, осьществявам (*нещо*): **~ovat všechny předpoklady pro přijetí** изпїлнявам, удовлетворявам всьички услòвия за приєманє; **~ovat rovnici** *мат.* решàвам уравнєние, намирам неизвєстно на уравнєние

splň|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* изпїлнявам се, осьществявам се, сбѹдвам се: **~ovala se přání** желàнията се сбѹдваха

sply|nout, третол. -ne *св.* **1.** (–; *s čím, s kým; v co*) слєє се (*с нещо, с някого, в нещо*): **všechno mu před očima ~nulo** всьичко се сля пред очите му **2.** (*kudy; odkud*) *книж.* кàпне, отрòни се, тьркѹлне се (*отнякѹде*): **z pera ~nula kapka** от перòто се отрòни, кàпна кàпка **3.** (*kam*) *книж.* плѹзне се, спўсне се полєка, пàдне плàвно (*някѹде*): **slunce ~nulo za lesy** слнцето полєка се спўсна зад горите

splynulost, -i *ж.* сля̀тост

splynut|í, -í *ср.* сливане, обєдиняване: **~í bank**

сливане, обединение на банки; **~í bodů** геом. съвпадане на точки

splývání, -í ср. 1. сливане, обединяване; **~í podniků** сливане, обединяване на предприятия; **~í hlásek** език. сливане на звукове 2. спорт. носене, плъзгане (по вода)

splývat, третол. -á нескв. 1. (–; *s čím, s kým; v co*) обединява се, слива се (*с нещо, с някого; в нещо*): **zvuky ~aly v jedno** звуците се сливаха в едно цяло 2. (*kudy; odkud*) книж. капва, отронва се, търкулва се (*отнякъде*): **slzy ~aly po tvářích** сълзите течяха, ронеха се по бузите 3. (*kde*) носи се, плува свободно, плъзга се (*обикн. по вода*): **děti se učí ~at** децата се учат да се отпускат по водата, да се носят по водата; **lod'ka ~á po proudu** лодката се носи по течението 4. висй, спуска се, пада свободно (*някъде*): **vlasý jí ~ají na ramena** косите се спускат, падат свободно по раменете ѝ

splývavě нар. 1. отпуснато; свободно; спускащо се надолу: **~ visící látka** свободно висещ, спускащ се надолу плат 2. слято, сливащо се, преливащо (се), неясно, размито

splývavý, -á, -é 1. спуснат свободно надолу, висещ, отпуснат надолу: **husté, ~é vlasý** гъста, свободно падаща коса 2. неясен, размит, слят, сливащ се, разтварящ се: **~é obrysy** неясни, размити очертания; **~é barvy** сливащи се, преливащи се цветове

spočítnout, -nu св. книж. 1. (*kde*) отпусна се, седна, легна, полъжа се (*някъде, върху нещо*): **~nout v matčině náručí** отпусна се в майчините обятия; **na jeho rameni ~nula něčí** ~~на негово рамо легна~~ **~nula** ~~легна~~

v hrobě легна в гроба, почина, умра 2. (*kde*) задържа се, спря се, впере се (*някъде*) (*за очи, поглед и под.*): **nad jejich manželství ~ne požehnání** бракът им ще бъде благословен; **~nout pohledem na tváři souseda** спря, втреща поглед върху лицето на съседа си 3. (*kde*) почина (си), отдъхна (си) (*някъде*): **~nout v tísni** ~~отиде в тежестта~~ **~nula** ~~тежестта~~ **vříněch** отпусна се, заспа на лаврите си 4. (*na kot, na čet*) стъпя, опра се (*на някого, на нещо*): **věda ~nula na pevných základech** прен. науката се опря на здрави основи 5. (*na kot, na čet*) притисна (*някого, нещо*); легна (*върху някого, върху нещо*): **tíha svědomí na něm ~nula** тежестта, бременето на съвестта го притисна; **~nula na nás velká odpovědnost** върху нас легна голяма отговорност

spočítat, -ám, книж. spočíst, -čtu св. (*co, koho*) преброя (*нещо, някого*); пресметна, изчисли (*нещо*): **~číst peníze** преброя пари; **~číst útratu**

~~преметна~~ **~číst** ~~преметна~~ **~číst** ~~преметна~~

spočteny, по-често sečteny дните му са преброени; **~at na prstech** преброя на пръстите на едната си ръка; **to si na prstech ~áš, můžeš ~at** това е толкова очевидно, това е като две и две четири; **já ti to ~ám** експр. аз ще ти го върна (тъпкано); ще те науча аз тебе, ще ти дам да разбереш

spocívaj, -ám нескв. книж. 1. (*kde*) отпуснат съм, лежа, намирам се (*някъде*): **~at na lůžku** лежа на легло; **ve výrazu tváře ~alo něco žertovného** в изражението на лицето (му) имаше нещо комично; **jeho kosti už dávno ~ají v zemi** костите му отдавна почиват, лежат в земята 2. (*kde*) задържам се, спирам се, впервам се, втрещвам се, вторачвам се (*някъде*) (*за очи, поглед и под.*): **oči všech ~aly na učitel** очите на всички бяха вперени, бяха втрещени в учителя 3. (*kde*) почивам (си), отпочивам (си) (*някъде*) 4. (*na kot, na čet*) стъпвам, опирам се (*на някого, на нещо*); намирам опора (*в някого, в нещо*): **hospodářství ~á na dobrých základech** стопанството се изгражда на добри основи 5. (*na kot, na čet*) притискам (*някого, нещо*); лежа (*върху някого, върху нещо*): **všechny starosti ~ají na mně** всички грижи лежат върху мен; **na penězích ~á kletba** върху парите тежи проклятие 6. третол. **-á** (*na čet*) основава се, базира се (*на нещо*): **toto tvrzení ~á na dohaděch** това твърдение, се основава на догадки 7. третол. **-á** (*v čet*) състой се, изразява се, заключава се (*в нещо*): **chyba ~á v nepozornosti** грешката се дължи, е вследствие на невнимане; **v tom ~á rozdíl...** разликата се състои, заключава се в това...

spodlek I, -ka м. картоугр. валѐ, момчѐ; **zelený ~ek** валѐ пика; **žaludský ~ek** валѐ спатия

spodlek II, -ku м. долна част; долнище; основа: **zděný ~ek domu** зидани основи на къща; **~ek vozu** шаси на автомобил; **~ek obuvi** долнище, ходилна част на обувка

spodem нар. отдолу, от долната страна

spodinja, -y ж. 1. в съчет. **~a půdy** земедел. подпочвен слой 2. в съчет. **lebeční ~a** анат. долна част, база на череп 3. събир. пейор. утайка, измет на обществото

spodivem, s podivem нар. за учудване, за удивление; учудващо: **je ~, že...** учудващо е, изненадващо е, че...

spodkly, -ů м. само мн. 1. (мъжки) долни гащи 2. (мъжки) гащета

spodní, -í, -i 1. долен; който се намира от долната страна: **~í čelist** долна челюст; **~í prádlo** долни дрехи; бельо; **~í hranice** долна, най-

нишка граница; **~í voda** вод. подпъчвена вода
~í proud a) подвѣдно течѣние **б)** *прен.* подмѣлни, ковѣрни дѣйствиа **2.** нѣсѣк, дѣлбѣк (*за глас, тон, звук и под.*): **~í basové tóny** дѣлбѣки, нѣски бѣсови тѣнове **3.** нѣсѣк, нѣскопѣставѣн (*за общѣствѣно положѣние*): **nej~nější vrstvy obyvatelstva** най-нѣскопѣставѣни слѣдѣве на населѣниѣто **4.** *рядко* скрит, вѣгрѣшен, тѣмен, тѣен: **~í povahové prvky** скрити, тѣйни страни на харѣктера **5.** кѣйто ѣ насѣчен отдѣлу нагѣре: **~í pohled** пѣглед отдѣлу нагѣре
spodničk|a, -y ж. фѣуста
spodob|a, -y ж. *език.* асимилѣция, уподѣбяване
spoj, -е м. и ж. **1.** *спец.* спѣяване, спѣйка, шев, запѣяване, свѣрзване, сглѣбка, свѣрзка, пѣйка, сѣдинѣние: **nýtový** ~ свѣрзване чрез нѣт(ѣве); **svarový** ~ завѣрка, завѣрѣчен шѣв; **hřebíkový** ~ гвѣздѣйно сѣдинѣние; ~ **na zub** сглѣбка на зѣб; **ozubený** ~ сѣпване, заѣпване; **tupý** ~ чѣлна сглѣбка **2.** *само мн.* **spoje, -ů м.** комуникации; (транспортни) сѣобщѣния, вѣрзки; транспортни линии: **dopravní, komunikační** ~е транспортни вѣрзки; комуникации; **autobusové** ~е автобусни линии; **železniční** ~е железѣпѣтѣни линии; **dálkové** ~е транспортни линии на далѣчни разстояния; **hlavní** ~е магистрѣлни линии; магистрѣли **3.** *само мн.* **spoje, -ů м.** *спец.* сѣобщѣния, вѣрзки, комуникации (*поща, телефон и под.*): **telefonní** ~е телефон, телефонни вѣрзки; **telegrafní** ~е телеграф; телеграфни вѣрзки, сѣобщѣния
spojač, -е м. **1.** работѣник по транспорта, по сѣобщѣния **2.** *воен.* свѣрзѣчѣник
spojařsk|ý, -á, -é 1. кѣйто се отѣнася към работѣник по транспорта, по сѣобщѣния **2.** *воен.* свѣрзѣчѣнически; кѣйто се отѣнася към свѣрзѣчѣник
spojen|ec, -ce м. **1.** сѣюзѣник: **mít v někom ~ce** ймам в (лицѣто на) нѣкого сѣюзѣник **2.** *само мн.* **Spojen|ci, -ců истор. а)** Сѣюзѣниците, Сѣглашѣниѣто, Антѣнтата (*през Пѣрвата светѣвна война*) **б)** Сѣюзѣниците (*през Втората светѣвна война*)
spojeneck|ý, -á, -é сѣюзѣнически: **~é armády** сѣюзѣнически ѣрмии; **~á smlouva** сѣюзѣнически дѣговор
spojenectv|í, -í ср. сѣюз, сѣюзѣничество, сѣгрудѣничество: **obchodní ~í** търѣвѣски сѣюз, търѣвѣско сѣгрудѣничество
spojen|í, -í ср. **1.** *спец.* сѣдинѣние, свѣрзване, спѣяване, свѣрзка, сѣпѣка, скѣчване, скрѣпване, вклѣчване: **kruhové ~í** *електр.* вклѣчване в крѣг; **elektromagnetické ~í** *електр.* електромѣгнитѣна мѣфа; **~í se zemí** *електр.* заземѣяване; **krátké ~í** *електр.* кѣсо сѣдинѣ-

ние; **klínové ~í** *техн.* клѣново сѣдинѣние; **ozubené ~í** *техн.* зѣбно заѣпване **2.** вѣрзка, комуникация: **telefonní ~í** телефонѣна вѣрзка; **Belezníční, autobusové ~í** железѣпѣтна, автобусѣна вѣрзка **3.** вѣрзка, взаимѣвѣрзка, взаимѣзавѣсѣмѣст, взаимѣоотношѣние: **ujasnit ~í jednotlivých událostí** изѣясѣнѣ взаимѣвѣрзка, взаимѣзавѣсѣмѣст между отдѣлни сѣбѣйтия; **~í teorie s praxí** вѣрзка на теѣрията с прѣктиката **4.** вѣрзка, контѣкт, сѣприкосѣновение, дѣсѣг, дѣпир, общѣване: **osobní, písemné ~í** личѣн, писѣмен контѣкт; **obchodní ~í** търѣвѣски контѣкти; **být v těsném ~í s někým, s něčím** поддѣржѣм тѣсен контѣкт с нѣкого, с нѣщо; в тѣсна вѣрзка сѣм с нѣкого, с нѣщо **5.** *рядко* сѣюз, сѣюзѣничество: **pevné ~í** здрав сѣюз **6.** *език.* свѣрзване, сѣчетѣване; сѣчетѣние, словѣсѣчетѣние: **souřadné, podřadné ~í vět** *език.* сѣчинѣитѣлно, подчинѣитѣлно свѣрзване на изрѣчѣния; **bezespoječné ~í slov, vět** *език.* асинѣдетѣн; безсѣюзѣно свѣрзване на дѣми, на изрѣчѣния; **volné ~í (slov)** свѣбѣдно словѣсѣчетѣние; **typické ~í (slov)** типѣчно словѣсѣчетѣние; **ustálené ~í (slov)** устойчивѣ словѣсѣчетѣние; **frazeologické ~í** фразѣологѣчно словѣсѣчетѣние **7.** *в сѣчет.* **ve ~í s(e) предлог с творит.** (*kým, čím*) вѣв вѣрзка с(ѣс) (*някого, нѣщо*): **rozvíjet teorii ve ~í s praxí** разѣвивѣм теѣрията вѣв вѣрзка с прѣктиката
spojenkyn|ě, -ě, рядко spojenk|a, -y ж. сѣюзѣничка
spojen|ý, -á, -é 1. свѣрзан, сѣдинѣн, скачѣн: **~é nádoby физ.** скачѣни сѣдѣве **2.** обѣдинѣн, сѣдинѣн: **~ými silami zdolat překážku** преѣдолѣем прѣпятѣствие с ѣбщи усѣлия; **Spojené státy americké** Сѣдинѣни амерѣканѣски щѣти (*сѣкр.* САЩ); **Organizace ~ých národů** Оргѣнизѣция на обѣдинѣните нѣции (*сѣкр.* ООН)
spojit, -ím св. **1.** (*со, рядко koho; co, koho s čím, s kým*): свѣржа, скѣчѣ, скрѣпѣя, спѣя, сѣчетѣя, сѣдинѣя (*нѣщо, нѣкого с нѣщо, с нѣкого*): **~it dva řetězy** свѣржа, спѣя дѣвѣ вѣрѣйги; **~it vagony** скачѣ вагѣни; **~it věty v souvětí** свѣржа изрѣчѣния в (ѣдѣно) слѣжно изрѣчѣние; **~it dvě třídy** обѣдинѣя дѣва клѣса в ѣдѣн; **~it příjemné s užitečným** сѣчетѣя прѣятѣното с полѣзнѣното; **~it dva body přímkou** сѣдинѣя дѣвѣ тѣчки с прѣва линия; **~it svůj osud s někým, s něčím** свѣржа сѣдѣѣта си с нѣкого, с нѣщо; **ta práce je ~ená s obtížemi** тѣзи рѣбота ѣ свѣрзѣна с трудѣности **2.** (*koho, co; koho, co s kým, s čím*) сѣдинѣя, свѣржа (*някого, нѣщо с нѣкого, с нѣщо*): **~it dvě města dráhou** свѣржа дѣва гѣра с железѣпѣтна линия; **~te mě!** свѣржѣте ме! (*по телефона*)

spojit se, -ím se св. 1. обикн. мн. **-íme se** съединим се, слеем се: **vody obou řek se ~ily** водите на двете реки се сляха; **~ili se před oltářem** *прен.* свързаха се пред олтара, склѹчиха брак 2. (*s kým, s čím*; –) обединя се, съединя се, съюзя се (*с някого, с нещо*): **~it se s někým proti společnému nepříteli** обединя се с някого срещу общ враг; **proletáři všech zemí, ~te se!** пролетарии от всички страни, съединявайте се!

spojitost, -i жс. книж. 1. (взаимо)свързаност; (взаимо)зависимост 2. *спец.* непрекъснатост; **~ funkce** *мат.* непрекъснатост на функция 3. *в съчет.* **ve ~i s(e) предлог с творит.** (*kým, čím*) във връзка с(ъс), с оглед на, по отношение на (*някого, нещо*): **byl zatčen ve ~i s aférou** арестуваха го във връзка с аферата

spojitý, -á, -é жс. книж. свързан, скачен; непрекъснат: **~á řada** непрекъснатата редица; **~é nádobu физ.** а) скачени съдове б) *прен.* взаимосвързани явления; **~á funkce** *мат.* непрекъснатата функция

spojivk|a, -y жс. анат. конюнктива, очна лигавица: **zánět spojivek** *мед.* конюнктивит, възпаление на очната лигавица

spojk|a, -y жс. 1. *спец.* спѹйка, съединител, съединение, кѹплунг, мѹфа: **~a automobilu** *техн.* амбреаж, съединител; **~a pro venkovní vedení** *електр.* шалтер за външна електрическа линия 2. *физ.* събирателна лѣща 3. *език.* съюз: **souřadící, podřadící ~a** съчинителен, подчинителен съюз 4. *трансп.* свързващо шосѣ, отклонение; странична, свързваща ж.п. линия: **~a od vsi k silnici** свързващ пѹт от село към шосѣ 5. *воен.* свръзка; войник за свръзка; *по-рано* ординарец 6. *спорт.* полѹзащитник, страничен нападател, инсайд (*във футбол и рѣгби*)

spojkový, -á, -é 1. спец. съединителен; който се отнася към спѹйка, към свръзка, към съединител: **~á skřín** къртер на съединител 2. *език.* съюзен: **~é věty** съюзни изречения

spojnic|e, -e жс. 1. съединителна линия, свързваща линия: **odbočení na hlavní ~i** отклонение към главна свързваща линия; **~e dvou bodů** *геом.* съединителна права между две точки 2. *електр.* съединителен шнѹр, съединителен проводник

spojný, -á, -é в съчет. **~á čočka** *физ.* събирателна лѣща; **~ý stoj** *спорт.* стоѣж с изцяло допрѣни ходила (*не само пети*)

spojovací, -í, -í 1. съединителен, сцепителен, свързващ, свързѹчен; който е предназначен за свързване: **~í ulička** свързваща ѹличка; **~í článek** свързващо звено и *прен.*; **~í vojsko** *воен.* свързѹчни войски; свързѹчници; **~í ve-**

dení *електр.* съединителен проводник; **~í kolej** *жс.п.* свързващ коловѹз; **~í tyč** *жс.п.* сцепителна щанга (на вагѹни) 2. *език.* съединителен, свързващ, съюзен: **~í výraz** съюзна дѹма, съюзен израз; **~í čára** дефис; съединителна чертица

spojovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. (*co, koho*; *co, koho s čím, s kým*) свързвам, съчетавам, съединявам, обединявам (*нещо, някого с нещо, с някого*); скѹчвам, споявам, скрепявам, сглобявам (*нещо с нещо*): **~ovat slova ve věty** свързвам дѹми в изречения; **~ovat dovolenou s léčením** съчетавам ѹтпуска с лечение; **~ovat břehy řek mosty** свързвам брегове на река с мостѹве; **~ovat teorii s praxí** свързвам, съчетавам теория и практика 2. (*koho, co*; *koho, co s kým, s čím*) свързвам (*някого, нещо с някого, с нещо*): **telefon ~uje obec se světem** телефонът свързва сѣлото със светѹ

spojovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. 1. обикн. мн. **-ujeme se** съединяваме се, сливаме се: **praménky se ~ují v říčku** изворчетата се сливат в рекичка 2. (*s kým, s kým*; –) обединявам се, съединявам се, съюзявам се (*с някого, с нещо*): **~ovat se s nepřáteli** съюзявам се, обединявам се с врагове

spojovník, -u м. език. тирѣ, дефис, съединителна чертица

spojový, -á, -é спец. транспортен, комуникационен: **~á zařízení** транспортни, съобщителни съорѹжения; **~á technika** съобщителна техника; **~é služby** транспортни ѹслуги, транспортни слѹжби (*продажба на билети и под.*)

spokojeně нар. със задовѹлство, с удовлетворение; доволно: **usmívat se ~** усмихвам се доволно, със задовѹлство; **vypadat ~** изглеждам доволно; **~ a šťastně žít** живѣя доволно, спокѹйно и щастливо

spokojenost, -i жс. удовлетвореност, доволство, задовѹлство; **~ s vykonanou prací** удовлетвореност от извършена работа; **žít v ~i** живѣя в спокѹйствие, в доволство; **k úplné, k všeobecné ~i** за пѣлно, за всеѹбщо удовлетворение

spokojený, -á, -é, именна форма spokojen, -a, -o доволен: **~ý člověk** доволен чѹвѣк; **být ~ s málem** задоволявам се с малко; доволен съм от малко; **je ~ s prací** доволен е от работата

spokojit se, -ím se нескв. и св. (s čím, s kým; čím, kým) задоволявам се/задоволя се (*с нещо, с някого*): **~it se (s) málem** задоволявам/задоволя се с малко; **s lečjakým nápadníkem se ne~í** не сѣ задоволява с какѣв да ѣ кандидат за женитба

spokojovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. (s čím, s kým; čím, kým) задоволявам се (*с нещо, с*

някого): **ne~ovat se s frázemi** не сè задоволявам само с фрази, с приказки

spolčeníí, -í *ср.* 1. рядко съглашение, съюз 2. юрид. съучастие, съучастничество: **~í k trestnému činu** съучастничество в престъпно деяние

spolčít, -ím *св.* (koho, co) рядко обединя, сдружа, съюзя (някого, нещо): **~il je společný zájem** обедини ги общият интерес

spolčovat se, -ím se *св.* (s kým; proti komu; k čemu; -) често нейор. сдуша се, обединя се, сдружа се, съюзя се (с някого, срещу някого, за нещо): **~it se s nepřítelem** сдуша се, съюзя се с враг; **~it se s ďáblem** съюзя се с дявола; *разг.* стана ортак на дявола

spolčovací, -í, -í обединителен, сдружителен; който се отнася към обединяване, съюзяване, сдружаване; **~í pud** инстинкт за колективизъм, за общност; **~í právo** юрид. право на сдружаване

spolčovat, -uji/разг. -uju *несв.* (koho, co) рядко обединявам, сдружавам, съюзявам (някого, нещо): **organizace ~uje lidi stejných zájmů** организацията обединява хора с еднакви интереси

spolčovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* често нейор. сдушавам се, обединявам се, сдружавам се, съюзявам се (с някого, срещу някого, за нещо): **~ovat se k boji proti vetřelci** съюзявам се за борба срещу нашественик; **právo ~ovat se svobodně** право на свободно сдружаване

společensko-ekonomický, -á, -é обществено-икономически: **~a formace** обществено-икономическа формация

společensko-hospodářský, -á, -é обществено-икономически, обществено-стопански

společensko-právní, -í, -í обществено-правен: **~í postavení** обществено-правно положение

společensko-vědní, -í, -í, společensko-vědní, -á, -é който се отнася към обществени науки

společensky *нар.* 1. в обществено отношение; обществено; що се отнася до обществото: **práce ~ nutná** обществено необходим труд 2. светски: **chovat se** ~ държа се светски, както подобава в обществото

společenský, -á, -é 1. обществен, социален: **~á organizace** обществена организация; **~é postavení** обществено, социално положение; **~ý řád** обществен, социален строй; **~ý žebříček** обществена стълба, стълбица; **~é vědy** обществени науки; **~ý význam** обществено значение; **~á struktura** обществена, социална структура; структура на обществото; **~á záruka** обществена гаранция; **~á forma výroby** икон. обществена форма на производство; **~ý ro-**

mán *лит.* социален роман; **~ý hmyz** *зоол.* социални насекоми (пчели, мравки и под., живеещи в колонии) 2. обществен, светски; който се отнася до общуване: **~é styky** обществени, светски връзки, контакти; **~é hry** забавни, развлекателни колективни игри; светски игри и развлечения; **~é tance** светски танци; **~ý pud** инстинкт за общуване, за колективизъм; **~é chování** светско поведение, държание; **~ý oblek** официално облекло; облекло за излизане 3. общителен, дружелюбен, контактен: **~ý člověk** общителен човек; **~á povaha** общителен, дружелюбен характер

společenství, -í *ср.* 1. общност, задръжност, приятелство: **žít v důvěrném ~í se sousedy** живея задръжно, в близко приятелство със съседите 2. общество, сдружение, дружество, съюз, колектив: **pracovní ~í** работен колектив; **ideové ~í** идеологически съюз; **mezinárodní ~í** международна общност; **jazykové ~í** езикова общност; **Britské ~í národů** Британска общност на народите 3. общност, обща собственост, общо ползване: **~í půdy** обща собственост върху земя; общо ползване на земя; **~í jazyka** общност на език; **zákonné ~í majetkové (mezi manželi)** юрид. съобщественост на имущество, придобито по време на брака

společenství, -a *ср.* 1. дружество, съдружие, обединение: **hospodářské ~o** икономическо, стопанско дружество, обединение; **výrobní ~o** производствено обединение; производствен колектив 2. *събир. биол.* биоценоза, бйогеоценоза; съобщество: **mravenčí ~o** мравуняк

společně *нар.* общо, заедно, съвместно: **~ napsat knihu** общо, съвместно напишем книга; **~ užívat byt** общо ползваме жилище

společnice, -e *ж.* 1. спътничка, събеседничка, съучастничка, другарка, компаньонка 2. партньорка, съдружничка 3. *остар.* компаньонка, възпитателка, придружителка, секретарка

společník, -a *м.* 1. спътник, събеседник, съучастник, другар, компаньон: **~ jejich dětských let** другар от детските им години; **~ v zármutku** другар в скръбта 2. партньор, съдружник: **obchodní ~** търговски съдружник, партньор 3. *остар.* компаньон, възпитател, придружител, секретар 4. компаньон; човек за компания; събеседник: **výborný ~** отличен компаньон

společnost, -i *ж.* 1. общество, компания: **mladá ~** младо общество, млада компания; **pestrá ~** пёстро общество, пёстра компания; **špatná ~** лоша компания; **nestojím o jeho ~** не държа на неговата компания, на неговото присъ-

ствие; **dělal hostům** ~ той правеше компания на гостите; **v neděli mival** ~ (обикновено, често) в неделя той имаше гости, той приемиаше гости **2.** общество, дружество, сдружение, организация: **vědecká** ~ научно дружество, общество; **paroplavební** ~ параходна компания; **plavební** ~ параходство; **divadelní** ~ театрална трупа; **kočující** ~ пътуваща трупа (*театрална и под.*); **akciová** ~ (сър. a.s.) търг. акционерно дружество (сър. АД); **komanditní** ~ търг. командитно дружество; **tichá** ~ търг. дружество със съучастие, тайно дружество, анонимно дружество; ~ **s ručením omezeným** (сър. s.r.o.) търг. дружество с ограничена отговорност (сър. ООД); **holdingová** ~ икон. холдингово дружество; холдинг; **investiční** ~ икон. инвестиционно дружество; **výsadní** ~ търг. монопол; **pojišťovací** ~ застрахователно дружество; **Společnost národů** истор. Общество на народите (до Втората световна война) **3.** общество, обществен строй: **beztrždní** ~ безкласово общество; **prvobytně pospolná** ~ първобитнообщинен строй, първобитнообщинно общество **4.** елит; (добро, светско) общество, хайлайф: **dámy ze ~i** дами от хайлайфа; **chodil rád do ~i** той обичаше светския живот, компанията; **šaty do ~i** официална рокля

společný, -á, -é 1. общ, съвместен, колективен: ~**é hospodaření** общо, колективно стопанисване; ~**é stravování** общо хранене; ~**é vyučování** обучение в смесени паралелки; **bojovat za ~ou věc** бора се за общо дело; ~**ými silami** с общи, със съвместни сили **2.** общ; един и същ, еднакъв: ~**ý hrob** братска могила; ~**ý majetek** обща собственост, общо имущество; ~**á řeč** общ език; **mít ~ou cestu s někým** имаме един и същ, общ път с някого; ~**ý zájem** общ, еднакъв интерес; **nemám s tím nic ~ého** нямам нищо общо с това; **mluvit ~ou řečí s někým** прен. говорим на един и същ език с някого; не се различаваме във възгледите си; ~**ý jmenovatel** мат. и прен. общ знаменател

spoléh[ati] (se), -ám (se) несв. (на кого, на со) разчитам, надявам се, облягам се, уповавам се, възлагам надежди (на някого, на нещо): ~**at se na rodiče** разчитам на родителите си; ~**at na náhodu** разчитам на случайност; ~**at (se) na vlastní síly** разчитам, надявам се на собствените си сили

spolehlivě нар. надеждно, вярно, сигурно, точно: **vím to ~** знам това със сигурност; ~ **jdoucí hodinky** точен, верен часовник; точно, вярно по-

казващ часовник; **pracovat** ~ работи безгрешно, точно, безотказно (*за машина и под.*)

spolehlivost, -i жс. благонадеждност, надеждност, сигурност; точност, вярност, истинност, достоверност: **politická** ~ политическа благонадеждност: ~ **informací** достоверност, точност, вярност на сведения

spolehliv[ý], -a, -é благонадежден, надежден; сигурен, достоверен, верен, точен, истинен: ~**ý hlídač** надежден пазач; **politicky ~ý člověk** политически благонадежден човек; ~**ý izolační materiál** сигурен изолационен материал; **podávat ~é zprávy** предавам, давам сигурни, достоверни известия, съобщения; **být ~ým měřítkem** надежден, сигурен критерий съм; **vědět něco ze ~ého pramene** знам нещо от сигурен, от достоверен източник

spoleh[nout] (se), -nu (se) св. (на кого, на со) облегна се, опра се, възложи надежди (на някого, на нещо): ~**něte se na mé slovo** разчитайте на моята дума

spolehnut[í], -í ср. обикн. в съчет. **je/není na něj ~í** на него (не) може да се разчита

spolek, -ku м. **1.** дружество, кръжок, съдружие, общество, обединение, корпорация: ~**ek zahrádkářů** дружество на любителите-градинари **2.** обикн. мн. **spol[ky], -ků** разг. контакти, общуване, връзки: **nechci s ním mít žádné ~ky** не искам да имам никакви контакти с него **3.** съюз: **uzavřít obranný ~ek** сключва отбранителен съюз; ~**ek států** юрид. доброволен съюз на суверенни държави

spolk[nout, -nu] св. **1.** (со, рядко кого) глътна, погълна (нещо, някого): ~**nout velké sousto** погълна голяма **2.** (со) експр. хапна, глътна набързо (нещо): **něco ~l a hned pracoval dál** той хапна набързо и веднага продължи да работи **3.** (со, кого) експр. погълна, унищожи (нещо, няко-го): **plameny ~ly kus domu** пламъците погълнаха част от къщата; **nemoc ~la všechny úspory** болестта погълна всички спестявания **4.** (со) експр. преглътна, затаи, спестя си (нещо): ~**l ostrá slova odpovědi** той преглътна, затаи острите думи на отговора, спести си острия, резкия отговор **5.** (со) експр. преглътна, изтърпя, понеса (нещо): ~**l i tuto urážku** той преглътна и това оскорбление,

spolkov[ý], -a, -é съюзен, федерален, федеративен: ~**a činnost** съюзна дейност; ~**ý kancléř** полит. федерален канцлер; ~**ý stát** юрид. федеративна държава

spolu нар. **1.** заедно, общо: **chodili ~ do školy**

хòдеха заедно на училище; **bydlí** ~ живèят заедно, общо; **žijí** ~ *разг.* живèят заедно, живèят като съпрузи; **chodili** ~ тè хòдеха; *разг.* бяха гаджета; **deset let jsme** ~ от дèсет години сме заедно, от дèсет години сме жèнени **2.** помежду си; взаимно; един на друг; един с друг: **hovořili** ~ разговàряха помежду си; **obě události** ~ **souvisí** двèте събития са взаимосвързани; **nevím, co ~ měli** не зная каквò се е случило, каквò е имало между тях **3.** (*s někým*) едновременно, заедно, съвмèстно (*с някого*): **zpíval ~ s námi** тòй пèеше заедно с нас

spoluakcionář, -e м. съакционер

spoluautor, -a м. съавтор

spoluautorka, -y ж. съавторка

spolupautorství, -í ср. съавторство

spolubojovník, -a м. съратник, другàр по оръжие

spolubýdlící I, -ího м. съквартирант, съжител

spolubýdlící II, -í ж. съквартирантка, съжителка

spolucestující I, -ího м. спътник (*в обществено превозно средство*)

spolucestující II, -í ж. спътничка (*в обществено превозно средство*)

spoludržitel, -e м. юрид. съпритежател, съсòбственик

spolufinanc|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) съфинансирам (*нещо*): **akci ~uje společnost, která o jejím průběhu natáčí film** акцията, проявата се финансира и от фирмата, която снима филм за протичането ѝ

spolugarant, -a м. съгарант; гарант, който предоставя гаранция съвмèстно с някого

spoluhrač, -e м. партньор (*в игра и под.*)

spolujezd|ec, -ce м. спътник (*в кола и под.*)

spolumajitel, -e м. съпритежател, съсòбственик

spolunocležník, -a м. съквартирант (*при престигане*)

spoluobčan, -a м. съгражданин, земляк

spoluobytel, -e м. съжител

spolu(z)odpovědnost, -i ж. обща, съвмèсна отговорност

spolu(z)odpovědný, -á, -é който отговàря, който е отговорен за нещо заедно с някого

spoluorganizátor [-ny-], -a м. съорганизатор, съурèдник

spolupachatel, -e м. съучастник (*в престъпление*)

spolupodíl|et se, -ím se, 3. мн. -ejí se/-í se (*на чет*) публ. вземам участие, участвам (*в нещо*) заедно, съвмèстно с някого

spolupodnikatel, -e м. съдружник (*в търговия и под.*); съпредприемач

spolupořá|at, -ám неск. (*со*) урèждам, организирам (*нещо*) заедно, съвмèстно с някого:

~at výstavu организирам излòжба заедно с някого

spolupořadatel, -e м. съорганизатор, съурèдник

spolupráce, -e ж. сътрудничество; съвмèсна работа, дèйност: **ve ~i** в сътрудничество

spoluprac|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*на чет; s kým; -*) сътруднича (*в нещо; на някого*); работя съвмèстно (*върху нещо, по нещо; с някого*): **~ovat s redakcí časopisu** сътруднича в редакция на списание

spolupracovník, -a м. сътрудник, колега

spoluproducent, -a м. съпродуцент

spolupůsobení, -í ср. (*při чет, k чету*) книж. съвмèсна работа, съвмèсна дèйност, съвмèстно участие (*в нещо, при нещо, някъде*)

spolupůsobit, -ím неск. книж. (*-; s kým, při чет, k чету*) сътруднича, съдèйствам (*на някого за нещо*); извършвам съвмèсна работа, съвмèсна дèйност (*някъде, с някого*)

spoluredaktor, -a м. съредактор

spolutrpitel, -e м. състрадалец

spolutvůrce, -e м. съавтор

spoluúčast, -i ж. (*на чет*) съучастничество, съвмèстно участие (*в нещо*): **~ na zločinu** съучастничество в престъпление

spoluúčastník, -ka м. участник; съучастник: **činný ~k hnutí** активен участник в движение; **~ci loupeže** съучастници в кражба

spoluúčink|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*на чет*) изпълнявам (*нещо*), играя, участвам (*в пиеса, концерт и под.*) съвмèстно с някого

spoluúčinkující, -ího м. участник; един от изпълнителите, от участниците (*в пиеса, концерт и под.*)

spoluurč|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*со*) книж. определям, установявам (*нещо*) заедно с някого

spoluutvář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. (*со*) книж. формирам, създавам, образувам (*нещо*) заедно с някого

spoluuživatel, -e м. съпотребител; човек, който употребява, използва нещо заедно с някого

spoluvě|eň, -ně м. рядко другàр по затвор, по килия; съкилийник; другàр от затвòра

spoluvin|a, -y ж. съвмèсна вина, обща вина

spoluviník, -a м. съучастник (*в престъпление*)

spoluvinný, -a, -é винòвен за нещо заедно с някого; съучастник (*в престъпление и под.*)

spoluvladař, spoluvládce, -e м. съвладетел

spoluvlastnický, -á, -é съсòбственически

spoluvlastnictví, -í ср. съпритежание, съсòбственост, съсòбственичество, съвладение

spoluvlastník, -a м. съпритежател, съвладèлец, съсòбственик

spoluzaměstnan|ec, -ce *м.* коле́га (по слѹжба)
spoluzavazadl|o, -a *ср. ж.п.* таксуван багаж,
 който пътува със същото превозно средство
spoluzodpovědnost, spoluzodpovědný *вж.*
spoluodpovědnost, spoluodpovědný
spolužačk|a, -y, spolužákyn|ě, -ě *ж.* съученичка
spolužák, -a *м.* съученик
spolužití *вж. soužití*
spolyk|at, -ám *св. (со)* изгълтам, глътна, преглът-
 на, погълна (*много неща*) постепенно, едно
 след друго: **~at prášky** погълна хапчета, ле-
 карства едно след друго; **~at několik románů**
прен. експр. изгълтам един след друг няколко
 романа; **~al mnoho urážek** *прен. експр.* той
 преглътна много обиди
spon|a, -y *ж.* 1. тока, закопчалка, аграф, ката-
 рама (*на дреха*) 2. фибра, шнѳла (*за коса*)
 3. щипка, клипс (*за маниети*) 4. *техн.* скѳба
 5. *език.* копула
sponk|a, -y *ж.* умал. 1. токичка, закопчалчица,
 катарамка (*на дреха*) 2. фибичка, шнѳла (*за*
коса) 3. щипчица, клипсче (*за маниети*)
 4. *техн.* скѳба, скѳбичка
sponov|ý, -a, -ě *в съчет.* **~ě sloveso** *език.* глагол-
 връзка, копулативен глагол, копула
spontanně *нар.* спонтанно
spontann|í, -í, -í спонтанен, стихийен, неосъзнат:
~í potrat *мед.* спонтанен аборт
spontannost, -i *ж.* спонтанност, неосъзнатост
sponzor, -a *м.* спонсор, спомоществател, да-
 рител, дѳнор
sponzoring, -u *м., sponzorovan|í, -í* *ср.* спон-
 сорѳране, спонсорство
sponzorovan|ý, -á, -ě спонсорѳран
sponzor|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (кого,*
со) спонсорѳрам (*някого, нещо*); осигурявам/
 осигуря, давам/дам финансови средства (*за*
някого, за нещо)
sponzorsky *нар.* спонсорски, като спонсор
sponzorsk|ý, -a, -ě спонсорски
sponzorstv|í, -í *ср.* спонсорство
spor, -u *м.* 1. спор, конфликт, разпра, свѳда: **~**
mezi sousedy спѳр, разпра между съсѳди;
došlo ke ~u стѳгна се до спѳр, до конфликт;
vnitřní ~y вътрешни конфликти; **měli spolu**
~y бѳха в разпра, в конфликт; спѳрѳха, кон-
 фликтѳваха помеждѳ си; **o tom nemůžе být**
~u това е безспѳрно, няма място за спѳр; **to je**
beze ~u/bezesporu това е безспѳрно, не-
 съмнѳно 2. *юрид.* съдебен процес, спор; дѳло:
vést ~ водѳ дѳло, сѳдя се с някого 3. противѳ-
 рѳние, конфликт, несъгласие: **jeho přesvěd-**
čení je ve ~u se skutečností неговѳто убеж-
 дѳние е в противѳрѳние с фѳктите

sporadicky [-dy-] *нар.* спорадѳчно, непостоянно,
 случѳйно: **~ se vyskytovat** срѳща(т) се спо-
 радѳчно
sporadick|ý [-dy-], -a, -ě спорадѳчен, непо-
 стоянен, случѳен: **~ý jev** спорадѳчно явлѳние
sporadičnost [-dy-], **-i** *ж.* спорадѳчност
sporák, -u *м.* гѳтвѳрска пѳчка: **~ na uhlí** гѳт-
 вѳрска, кѳхненска пѳчка с вѳглища; **plynový ~**
 гѳзова (гѳтвѳрска) пѳчка; **elektrický ~** елек-
 трѳческа (гѳтвѳрска) пѳчка
spornost, -i *ж.* спѳрност, съмнѳителност, про-
 блематѳчност
sporn|ý, -á, -ě 1. спѳрен; който е предмет на
 спѳр: **~é území** спѳрна теритѳрия 2. спѳрѳщ;
 който спѳри: **~é strany** спѳрѳщи страни 3. спѳ-
 рѳн, противѳрѳчив; несѳгурѳн, съмнѳителен,
 проблематѳчен, дискусѳиѳнен: **~é body ve svě-**
decktví спѳрни момѳнти в показѳния на сви-
 дѳтел; **~á historická data** спѳрни истѳрически
 данни; **to je ~é** това е спѳрно
sporožir|o, -a *ср.* 1. спѳстѳвно-разплащѳтелен
 влѳг 2. безкѳсово спѳстяване и разплащѳне
sporožirov|ý, -á, -ě спѳстѳвно-разплащѳтелен: **~ý**
účet спѳстѳвно-разплащѳтелен влѳг; спѳстѳв-
 но-разплащѳтелна смѳтка
sport, -u *м.* 1. спорт: **pěstovat ~ závodně** упраж-
 нявам спѳрт като състѳзѳтел; **amatérský, pro-**
fesionální ~ амѳтѳрски, профѳсиѳнален спѳрт;
rekreační ~ ваканциѳнен спѳрт; **závodní ~**
 профѳсиѳнален, състѳзѳтелен спѳрт; **vrcho-**
lový ~ светѳвен спѳрт; спѳрт на светѳвно, на
 междунаѳрдно равнище; **vodní ~y** водни
 спѳрѳтове; **zimní ~y** зимни спѳрѳтове; **sálové**
~y спѳрѳтове, спортѳване в зѳла; (**zaslouži-**
lý) mistr ~u *по-рано* (заслѳжил) мѳйстор
 на спѳрта 2. спорт, любѳителство; любѳителско
 занимѳние; хѳби: **ze ~u** от любѳителски инте-
 рѳс, като любѳител; **maluje ze ~u** рисува като
 любѳител; рисуването за него е хѳби
sport|ka, -ky *ж.* „Спѳртка“, спѳртна лѳтѳрия;
 Спѳрт-тѳто 2: **čísла tažená ve ~ce** числѳ, из-
 тѳглени в спѳртна лѳтѳрия, в спѳрт-тѳто
sport|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* спортѳвам;
 упражнявам спѳрт
sportov|ec, -ce *м.* спортѳст
sportovišt|ě, -ě *ср.* спѳртна площѳдка; игрище,
 стадиѳн и под. (*място за спортѳване*)
sportovkyn|ě, -ě *ж.* спортѳстка
sportovně *нар.* спѳртно; спортѳмѳнски: **chovat**
se ~ дѳржѳ се спортѳмѳнски ♦ **brát něco (ne-**
přízivěho) ~ приѳмам нѳщо, отнѳсям се към
 нѳщо (неприятно) спѳкойно, бѳз пѳника
sportovn|í, -í, -í 1. спѳрѳтен: **~í reportér** спѳрѳтен
 репѳртѳр; **~í oblečení** спѳрѳтен екип; **~í obléká-**

ní спòртно облеклò; облеклò със спòртна крой-ка, със спòртен характер; **~í výkon** спòртно постижение; **~í soutěže** спòртни състезания; **~í zbraň** спòртно оръжие; оръжие за спòртна стрелба; **~í auto** спòртен, състезателен автомобил; **~í kočárek** лятна, открита дèтска колечка; **~í lékařství** спòртна медицина **2.** спорт-смèнски: **~í duch** спòртен, спортсмèнски дýх
spoř[ý], -á, -é 1. крèпък, як, жýлав: **malý, ale ~ý** нýсък, но як; **hubený, kostnatý, ale ~ý** мър-шав, но як и жýлав **2.** книж. слаб, рýдък, малобрòден, оскòден: **~ý výkon** слабò пости-жение; **~é vlasy** рèдки косý/рýдка косà; **~é úspory** дрèбни спестýвания; **~á slova uznání** пестеливи, сдържани дýми на признателност
spořádaně нар. 1. порýдчно, подрèдено, в порý-дък; организирано: **~ žít** живèя порýдчно **2.** остар. спрèтнато, прилично: **~ oblečený** **člověk** прилично, спрèтнато облèчен човèк
spořádaný, -á, -é 1. порýдчен; организиран; уредèн, подрèден, благоустроèн: **~á rodina** по-рýдчно сèмèйство; **vést ~ý život** водя порý-дчен живòт; живèя порýдчно; **jít v ~ém zá-
stupu** вървя в организирана, в подрèдена ко-лòна **2.** остар. спрèтнат, приличен (за облек-ло и под.): **~ý zevnějšek** спрèтната вñшност
spořádat, -ám св. 1. (co, koho) подрèдý (нещо, някого): **~at lístky v kartotéce** подрèдý фишо-ве в картотèка; **~at průvod** организирам шè-ствие, манифестация **2.** (co) уредý, опрàва (ра-бота и под.): **~at své dluhy** уредý (си), опрà-вя (си) дýлговете; **všechny spory se časem ~aly** с (течèние на врèмето) всýчки спòрове се из-гладиха; **soudce se pokusil obě strany ~at** съ-дийсесопиталдвомирèстесрани♦ **jási**
to s ním ~ám àз ще си уредý смèтките с нèго **3.** (koho) експр. (добрè) подрèдý (някого), раз-прàва се (с някого) кàкто трýбва: **~al všechny žáky** тòй се разпрàви с всýчки ученици **4.** (co) разг. експр. изýм, ометà (нещо): **~al talíř pa-
lačinek** тòй ометè (цýла) чиния палачýнки
spoře нар. слабò, малобрòйно, рýдко, оскòдно: **vyskytnout se ~** срèща(т) се рýдко, оскòдно (за растения, животни и под.)
spořič, -e м. в сýчет. **~ obrazovky** комп. щадýщ рèжим, спýщ рèжим, скрийнсèйвър на ком-пýтýрен екран
spořil, -a м. пестеливец; пестелив човèк
spořit, -ím несв. 1. (–; co; na co; pro koho; na kot, na čet) пестý, спестýвам, икономýсвам (нещо; за нещо; за някого; от някого, от не-що): **~it pravidelně** спестýвам редòвно; **~it na auto** спестýвам за колà; **~it pro děti** пестý, спестýвам за децàта **2.** (co; čít; s čít) иконо-

мýсвам, пестý (нещо; от нещо): **~it potraviny** пестý, икономýсвам хранителни продýкти; **~it vodou** пестý, икономýсвам вода
spořitel[n]a, -y ж. спестòвна кàса
spořitel[n]í, -í, -í в сýчет. ~í knížka спестòвна кнýжка
spořivost, -i ж. спестòвност, пестеливост, ико-номýчност
spořivý, -á, -é спестòвен, пестелив, икономýчен: **~á povaha** пестелив човèк; **~ý způsob topení** икономýчен нàчин на отоплýване
spot, -u м. спот (телевизионна реклама)
spotřeb[ý], -a, -e разход, потреблèние; консумà-ция, изразхòдване: **~a surovin** разход, израз-хòдване на суровини; **zboží hromadné ~y** стòки за ширòко, за мàсово потреблèние: **den-
ní ~a energie** днèвна консумация на енèргия; **nadměrná ~a** прерàзход; **krýt ~u** покрýвам, задоволýвам потреблèние, консумация
spotřebič, -e м. техн. электр. консумàтор на енèргия; електроòред или гàзов ùред
spotřebitel, -e м. потребител, консумàтор
spotřebitelský, -á, -é потребителски, консумà-торски: **~á cena** потребителска ценà
spotřebn[ý], -í, -í кòйто се отнàся към потреблè-ние, разход, консумация; потребителен, разходен, консумативен: **~í průmysl** лèка про-мýшленост; **~í zboží** стòки за ширòко по-теблèние; **~í družstvo** потребителска коопе-рация; **~í koš** икон. потребителска кòшница; **~í daň** икон. кòсвен, акцизен даньк
spotřebovat, -uji/разг. -uju св. (co) изконсумý-рам, изразхòдвам (нещо): **~ovat zásoby** из-разхòдвам запàси; **~oval pro sebe málo** тòй изразхòдваше, хàрчеше мàлко за сèбе си, нуждàеше се от мàлко за сèбе си
spotřebováv[ý], -ám несв. (co) консумýрам, изразхòдвам (нещо)
spoust[ý] I, -y ж. мàса, сýма, куп, кýпища; голямо количество, голямо мнòжество: **~a sněhu** мнò-го сняг; **stálo to ~u peněz** товà стрýваше сýма ти парý; **měl ~u známých** експр. тòй имаше сýма ти познàти, мнòго познàти
spousta II, spoustu нар. разг. мàса, сýма, мнòго, стрàшно мнòго: **přišlo ~ lidí** дойдòха стрàшно мнòго хòра, мàса хòра, сýма ти хòра
spouš[ť] I, -tě ж. 1. пýстош, пýсто място, пу-стýня: **beznadějná smutná ~ť** безнадеждна, тъжна пýстош **2.** опустòшèние, разорèние: **požár způsobil úplnou ~ť** пожàрът причини пълно опустòшèние; **~ť v duši** прен. пýстош, празнòтà в душàта; **mravní, morální ~ť** прен. нрàвствено, морàлно падèние, разложèние; нрàвствен, морàлен упадък

spouš[ť] II, -tě ж. спусък: **~ť pušky** спусък на пушка; **~ť fotografického aparátu** бутон, експонатор на фотоапарат

spouštěcí, -í, -í техн. спускателен, стартеров, пусков

spouští[ť], -ím, 3. мн. -ějí/-í нескв. 1. (со) спускам, пускам, отпускам, свăлям (нещо): **~ět kotvu** пускам кòтвa; **~ět oponu** спускам, пускам за-вѣса; **~ět hlavu na prsa** отпускам главa на гърдите; **~ět víčka** затвăрям клепàчи; **~ět kolmici геом.** спускам перпендикулър **2. (со)** пускам в действие (нещо): **~ět motor** пускам (в действие) мотор, двигател **3. в съчет. pero špatně ~í** писàлкaта не пуска (мастило) **4. (со)** пускам (нещо) да се нòси по водà и под.: **~ět lod' na vodu a)** пускам кораб на водà **б)** пускам, спускам кораба по водàта, по течението **5. обикн. отриц. в съчет. ne~ět z očí** не изпускам от погледа си; **ne~ět ze zřetele** не изпускам предвид; **ne~ěl z obrazu pohled** тòй не свăляше, не откъсваше поглед от картината **6. (со; -) разг. запòчвам (да върша) (нещо): ~ět pláč** запòчвам да плача; **~ět zpěv** запòчвам да пѣя

spouští[ť] se, -ím se, 3. мн. -ějí se/-í se нескв. 1. спускам се, слизам надòлу: **horolezci se ~ějí se skály** алпинистите се спускат от скалата **2. третол. -í se** запòчва да течѣ, потича: **často se mu ~ěla krev z nosu** чѣсто му потичаше крѣв от носà **3. третол. -í se** рядко запòчва, настѣпва: **~í se bouře** запòчва, настѣпва буря **4. (сѣхо) рядко** пускам се (от нещо); престàвам да се държà (за нещо): **~ět se zábradlí** пускам се от перилà **5. разг. пропадам, затѣвам в нравствено отношѣние; падам нравствено: opíjí se a ~í se stále víc** пиянства, напива се и пропада все пòвече **6. рядко** отпускам се, осмелявам се (обикн. за прохаждащо дете): **dítě se už ~í** детето вече запòчва да хòди, вече се отпуска (да хòди)

spout[ť], -ám св. 1. (koho, co) оковà, свържа, завържа (някого, нещо): **být ~án na rukou i nohou** ръцѣте и кракàта ми са оковàни, завързани; **~at koním přední nohy** спѣна предните крака на коня; **~at koním zadní nohy** спѣна задните крака на коня; тòзи въпрос е с вързани ръцѣ **2. (со, koho) рядко** стѣгна, завържа, привържа (нещо, някого): **~at vlasy pentlí** стѣгна, привържа, приберà косà с пàнделка **3. (со, koho) книж. обуздая, усмиря (нещо, някого): člověkem ~ané přírodní síly** обуздàни от човѣка сили на природата; **život ~aný mnoha předsudky** живòт, обременен с мнòго предразсѣдъци **4. (koho, co) книж. свържа, обвържа (някого, нещо): být ~án příbuzenským svazkem** свързан

съм, обвързан съм с роднински връзки

spoutáv[ť], -ám нескв. 1. (koho, co) оковàвам, завързвам, свързвам (нещо, някого): **~at ruce zatčeným** оковàвам, завързвам ръцѣте на арестувани **2. (со, koho) рядко** стягам, завързвам, привързвам (нещо, някого): **~at vlasy** стягам, привързвам косà **3. (со, koho) книж. обуздавам, усмирявам (нещо, някого): ~at vodu hrázemi** обуздавам водà с бѣнтове **4. (со, koho) книж. свързвам, обвързвам (нещо, някого): ~at duše láskou** книж. обвързвам, свързвам душиите с любòв

spráskan[ý], zpráskan[ý], -á, -é рядко разг. експр.

спр̀скан изм̀кна се, отдалечà се с подвита опàшка, като б̀то к̀че, като преб̀то п̀сѣ

sprásk[ť], -ám св. разг. експр. 1. и zprásk[ť] (koho, co) набия, нашийбам, напердàша (някого, нещо): **bál se, že ho otec ~á** тòй се страхуваше, че баща му ще го напердàши **2. (со)** скалѣпя, стѣкмя, съберà, подредя набързо (нещо): **představení narychlo ~ané** набързо стѣкмѣно представлѣние **3. (со)** изям, ометà, опраскам (нещо): **~al dvě večere** тòй омете, опраска двѣ вечѣри

sprásk[nout, -nu св. 1. (со; рядко čít) обикн. в съчет. ~nout ruce плѣсна (с) ръцѣ **2. (со) разг. експр. изям, ометà, опраскам (нещо): ~nout dvě večere** ометà, опраскам двѣ вечѣри

spraš-, -e ж. геол. лѣос

sprat[ěk], -ka м. пейор. и руг. джуджѣ, завързàк, фърфалàк, зàпъртък, недонòсче

správ[ť], -y ж. 1. управлѣние; администрация: lidová ~a по-рано а) народно управлѣние (на национализирано предприятие) **б)** народно (само)управлѣние; **veřejná ~a** държàвни òргани, държàвно управлѣние, държàвна администрация; **domovní ~a** дòмсьвѣт; **městská ~a** грàдска администрация, грàдско управлѣние **2. икон. ръководене, управляване, управлѣние: hospodářská ~a** стопàнско ръководство, стопàнско управлѣние **3. поправка, ремонт: mít boty ve ~ě** об̀вките ми са на поправка; **dát auto do ~y** дам колà на сервис

správce I, -e м. одуш. 1. управител, управляващ, завѣждащ: ~e majetku управител на имòт; **duchovní ~e** духòвен наставник; курàтор (обикн. за свещеник); **~e konkurzní podstaty** синдик, ликвидàтор на ф̀рма; **národní ~e по-рано** народен управител, дир̀ктор (на национализирано предприятие) **2. истор. намѣстник, губернàтор: nejvyšší ~e země** губернàтор на странà **3. икон. иконòм, домоуправител, домакин: (pan) ~e ze zámku** ико-

нѡм(ѣт) от зѡмѣка **4.** в *сѣчет*. **~e (domu)** домоуправител, портиѣр, вратѡр
správce II, -e *м. неодош. комп.* мѣниджър: **standární ~e programů** стандартен мѣниджър на програми
správcov|á, -é *жс.* **1.** женѡ на управител **2.** в *сѣчет*. **~á domu** домоуправителка, портиѣрка, вратѡрка
správcovstv|í, -í *ср.* **1.** управляване, управление **2.** профѣсия, фѣнкция на управител: **zbavit ~í** освобѡдѣ, лишѡ от управителска длѣжност **3.** в *сѣчет*. **~í školy** управа, управление, управителен съвѣт на училище
spravedlivě *нар.* справедливо: **~trestat** наказвам справедливо
spravedlivost, -i *жс.* **рядко** **1.** справедливост; правдивост: **smysl pro ~** чѣство за справедливост; **věřit v ~ soudce** вѣрвам в справедливостѡ на съдията **2.** правосѣдие
spravedliv|ý, -á, -é **1.** (*ke komu*) справедлив, обективен, безпристрѡстен (*към някого*): **~ý panovník** справедливъцъ
spánkem ~ých спѣ, заспѣ със сънѣ на праведниците **2.** справедлив, правилен; заслѣжен, основѡтелен; кѡйто има (пѣлно) право, (пѣлно) основѡние: **~á odměna** заслѣжена награда; **~é rozhořčení** основѡтелно възмущѣние, основѡтелно негодуване; **~ý boj** основѡтелна, справедлива борба
spravedlnost, -i *жс.* **1.** справедливост: **dětský cit pro ~** дѣтско чѣство за справедливост **2.** *книж.* правосѣдие: **konat, vykonávat ~** раздавам правосѣдие; **dostal se mu ~i** тѡй полѣчи правосѣдие, намѣри справедливост; **hledat ~** търся справедливост, правосѣдие; **slepá ~** слѣпо правосѣдие, слѣпата Темѣда; **ministerstvo ~i** министерство на правосѣдието **3.** *остар.* законна справедливост; заслѣжено, справедливо наказѡние; правосѣдие: **neujít ~i** полѣча (си) заслѣженото наказѡние; **ruka, rameno ~i** бложител на закона, на правосѣдието
sprav|it, -ím *св.* **1.** (*со*) поправа (*нещо*): **dát si ~it hodinky** дам часѡвник на поправка; **čas všechno ~í** врѣмето лекѣва всѣчко **2.** (*со*) подобря, оправа (*нещо*): **~it si chuť** оправа си вкусѡ; **~it si žaludek** *разг.* оправа си стомѡха; **~it si náladu** подобря си, оправа си настроѣнието; **polévku ~í trochu koření** (вкусѣт на) сѣпата ще се оправи, ще се подобри с мѡлко подправка **3.** (*со; со čím; со s kým*) *разг.* уредѣ, оправа (*нещо*); оправа се, справѣ се (*с нещо*): **~ila to stovka** стѡтѡчката оправи работата; **no, nějak už to ~íme** ще я уредѣм някак си тѡзи работа

♦ **návrh ~ů** *нар.* **~ů** (тѡй) не отбѣраше нѣто от добрѡ, нѣто от злѡ
sprav|it se, -ím se *св.* оправа се, поправа се, напълнѣя: **~il se o dvě kila** тѡй напълнѣ с двѡ килограма
správ|ka, ky *жс.* **1.** поправка, ремонт: **~ka střechy** поправка на пѡкрив; **mít vůz ve ~ce** колѡта ми е на ремонт **2.** предмет, кѡйто се поправа, кѡйто се ремонтѣра: **vyzvednout si ~ku** взѣма си поправки предмет
správkárn|a, -y *жс.* ремонтна работѣлница; ателиѣ, цѣх за поправка на нѣщо: **~a aut** ремонтна работѣлница за коли; **~a obuvi** обувѡрница, обувѡрско ателиѣ; **~a vozů** вагѡноремонтен завод
správkyn|ě, -ě *жс.* **1.** управителка; завѣждаща, рѣководѣща: **~ě archivu** завѣждаща архѣв **2.** *остар.* намѣстничка (на владѣтел), губернѡторка **3.** *остар.* иконѡмка: **~ě penzionu** иконѡмка на пансион **4.** *рядко* домоуправителка
správně I *нар.* административно, управлѣнчески: **dvě ~ samostatná území** двѣ административно самостоятелни теритѡрии, ѡбласти
správně II *нар.* правилно, вѣрно, тѡчно: **~ jednat** постѣпвам правилно; **mluvit ~ česky** говорѣ правилно чѣшки езѣк; **~ vypadat** изглѣждам добрѣ, кѡкто трѣбва; **~! dobře!** правилно!
správn|í, -í административен, управителен, управлѣнчески: **~í orgány** административни ѡргани; **~í budova** административна сграда; **samostatná ~í jednotka** самостоятелна административна единица; **~í rada** *остар.* управителен съвѣт (*на банка и под.*); **~í právo** *юрид.* административно право
správnost, -i *жс.* правилност, вѣрност, тѡчност: **jazyková ~** *език.* езѣкова правилност
správn|ý, -á, -é **1.** правилен, вѣрен, тѡчен: **udat ~ý čas** съѡбщѣ тѡчно врѣме; **~é věty** правилни, тѡчни, вѣрни изрѣчѣния **2.** подходящ, съѡвѣстен, основѡтелен: **~ý požadavek** основѡтелно ѣскане, изѣскване; **jít ~ou cestou** вървѣ по правилен пѣт; **~é přirovnání** подходящо сравнѣние **3.** *разг.* свѣстен, добѣр, порѣдѣчен (*за хѡра*): **chudá, ale ~á rodina** бѣдно, но порѣдѣчно сѣмѣйство **4.** *експр.* ѣкстра, бѡмба (*такѣв, какѣто трѣбва да бѣде*): **~ý chlap** мѣжко момѣ; **~á zábava** ѣкстра забава
sprav|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* **1.** поправам, оправам, ремонтѣрам (*нещо*): **~ovat punčochy** закрѣпвам чѡрапи; **~ovat auto** поправам, ремонтѣрам колѡ **2.** *рядко* подобрявам (*нещо*): **~ovat si náladu** подобрявам си, оправам си настроѣнието **3.** *рядко разг.* урѣждам (*нещо*); справѣм се (*с нещо*): **~ovat věc křikem**

оправям, уреждам работата с викане, с викове
4. управлявам, ръководя, стопанисвам (*нещо*); завеждам (*нещо*): **podnik státem ~ovaný** ръководено от държавата предприятие; държавно предприятие
sprav|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. **1.** оправям се, поправям се, напълнявам: **~oval se i při dietě** той напълняваше, пълнеше и (когато беше) на диета **2.** (*čím; podle čeho; po čem*) *остар.* ръководя се (*от нещо, по нещо, според нещо*): **~ovat se zásadou** ръководя се от принцип
sprej, -e м. **1.** пръскачка, пулверизатор, спрей **2.** течност за пръскане: **~ na vlasy** спрей за коса
sprej|obraz, -u м. рисунка със спрей
sprej|ovat, -uji/разг. -uju неск. рисувам със спрей
sprej|ový, -á, -é който се отнася до спрей
sprch|a, -y жс. душ (*вода и устройство*): **dát si ~u** взема душ; **sedací vana s ruční ~ou** седяща ванна с ръчно управление
na něho jako ledová, jako studená ~a това му действа като леден, като студен душ; **jako by ho polil(i) ledovou, studenou ~ou** като че (ли) го поля(ха) със студен душ
sprch|nout, обикн. безл. -ne св. капне, падне, вали, рсне (*за дъжд*): **mělo by ~nout** време е, не е лошо да капне, да падне поне малко дъжд, поне малко да вали, да повали, да превали; (*trochu*) **sprchlo** превали, повали; капнаха няколко капки дъжд
sprch|ovac|í, -í, -í който се отнася към душ; който служи за вземане на душ: **~í hadice** маркуч на душ; **~í kout** душ-кабина
sprch|ovat, -uji/разг. -uju неск. (*koho, co*) поливам, обливам, измивам (*някого, нещо*) с душ: **~ovat děti ve vaně** поливам с душ деца във ваната
sprch|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. вземам душ: **ráno se ~uje** сутрин взема душ
sprch|ový, -á, -é който се отнася към душ: **~ý kout** душ-кабина
sprint, -u м. спорт. спринт: **běhat ~y** бягам спринт, бягам на къси разстояния; състезавам се в бягане на къси разстояния; **nasadit ~** дам спринт; спринтирам
sprinter, -a м. спорт. спринтьор
sprinter|k|a, -y жс. спорт. спринтьорка
sprintersk|ý, -á, -é спорт. спринтьорски: **~ý závod** спринтьорско състезание; **~é tempo** спринтьорско, спринтово темпо
sprint|ovat, -uji/разг. -uju неск. спорт. спринтирам; бягам спринт
spropitn|é, -ého ср. бакшийш: **dát ~é** дам бакшийш; **dostat ~é** получа бакшийш
sprošť|ac|v|í, -í ср. разг. експр. простащина, про-

стотия; грубост: **~í z něho kouká** простащината, простотията му бие на очи
sprošťák, -a м. разг. експр. простаък, грубиян(ин): **opilec a ~** пияница и грубиянин
sprostě нар. **1.** просташки, грубо, невъзпитано, вулгарно: **~ se chovat** държа се просташки **2.** разг. експр. просташки, безобразно, неприятно, отвратително, кофти: **~ lže** лъже най-просташки; лъже и окото му/и не мига; **to ale ~ přší!** вали отвратително! **je to ~ drahé** това е безобразно скъпо
sprostot|a, -y жс. **1.** простотия, простащина, грубост, невъзпитаност **2.** експр. пошлост, вулгарност, грубост, простащина: **říkat samé ~y** говоря грубости, пошлости
sprost|ý, -á, -é **1.** просташки, груб, невъзпитан: **~é chování** просташко държание; **~ý vtíp** просташки, вулгарен виц; **~ý člověk** невъзпитан, груб човек **2.** експр. безогледен, брутален, груб, жесток: **~ý vrah** брутален, жесток убиец; **je to ~á lež** това е груба, безогледна лъжа; **byl na mě/vůči mně ~ý** беше груб, жесток, безогледен към мен
sprch|ový, -á, -é който се отнася до душ
a) (koho – вин.) очистя, убия (*някого*); изпратя (*някого*) на оня свят: **~il se sám ze světa** той се самоуби **б) (co)** книж. очистя, отстраня, премахна (*нещо*): **~it ze světa nemanželské dítě** премахна извънбрачно дете; **~ili tu záležitost ze světa** приключиха със случая; ликвидираха случая
spršk|a, -y жс. **1.** дъждец; краткотраен дъжд **2.** прен. експр. дъжд, порой, поток: **~a jisker** дъжд, порой от искри; **~a mořské vody** порой от морски пръски
spřádac|í, -í, -í предачен; който служи за прядене: **~í stroje** техн. предачни машини
spřád|at, -ám неск. **1.** (*co*) преда, изпридам, опридам, изработвам (*нещо*) чрез прядене: **~at vlnu** преда, изпридам вълна **2.** (*co*) рядко книж. плетя, кроя (*интриги и под.*): **~at plány** кроя плановете; **~at sny** леля мечти, блянове
spřah|at, -ám, spřah|ovat, -uji/разг. -uju неск. **1.** (*koho, co*) впрягам, запрягам (*някого, нещо*): **~at dva a dva koně** впрягам коня два по два, привпрягам коня **2.** (*co*) книж. свързвам, съединявам (*нещо*): **~ování představ fyzických a mravních** свързване на физически и нравствени представи
spřáhl|o, -a ср. спец. спряг: **~o vagonů** ж.п. вагонен спряг
spřáh|nout, -nu св. **1.** (*koho, co*) впрягна, запрягна (*някого, нещо*): **~nout dva koně** запрягна два коня **2.** (*co*) книж. свързва, съединя (*не-*

засвири полка; **~it písničku** запѣя, запѣчна да пѣя пѣсничка; **~it palbu** открѣя ѓгън, запѣчна да стрѣлям; **~it pláč** запѣчна да плача, заплача; **uklonil se a ~il** тоѣ се поклонѣ и запѣчна (да поклони) **~it** **někomu** изкарѣм акѣла, ѓнгелите на някого (с шум, викоуе и под.)

spust[il se, -ím se св. 1. спѣсна се, отпѣсна се, падна: **~it se se/ze stráně** спѣсна се по склѣн; **~it se po provaze, padákem** спѣсна се по вѣжѣ, спѣсна се с парашѣт; **~it se na kolena** отпѣсна се, падна на колѣнѣ; **~it se na všechny čtyři** отпѣсна се на чѣтири крака 2. *третол.* **-í se** потечѣ, запѣчне да течѣ (за течност); **~ila se mu z nosu krev** от носѣ му потѣче, рѣкна крѣв; **~il se liják** рѣкна, заваля проливѣн дѣжд 3. (koho, čeho) *остар.* откѣсна се, отдели се, отдалѣча се (от някого, от неѣцо); откѣжа се (от някого, от неѣцо): **ne~il se mne ani na chvílku** (тоѣ) не сѣ откѣсна, не сѣ отдалѣчи, не сѣ отдели от мѣн ниѣто за мѣг; **~it se boha** откѣжа се от бѣг, забравѣя бѣг; **~it se naděje** загѣбѣ надѣжда 4. (čeho) *рядко* пѣсна (неѣцо); престѣна да се дѣржа (за неѣцо) 5. (–; s kým) *разг.* пропадна, падна нрѣвствѣно; трѣгна (по лѣш пѣт), хвѣна се (с някого) (да вѣрша неѣцо лѣшо): **dcera se mu ~ila** дѣщерѣ му пропадна, трѣгна по лѣш пѣт, вѣзе да хѣйка; **~it se ve špatné společnosti** хвѣна се, свѣржа се, трѣгна с лѣша компѣния; попадна в лѣша компѣния 6. *рядко* прохѣдя, запѣчна да хѣдя; пѣсна се, отпѣсна се (да хѣдя) (за дѣте)

spuštěadlo, -a ср. воен. спѣсѣк; спускаѣтелен, спѣсѣчен мехѣнизѣм

sputník, -a/-u м. (изкѣствен) спѣтѣник

squash [skuoʃ], **-e** м. спорт. скуѣш

srab I, -u м. *разг. експр.* неприѣтна ситуѣция

♦ **~it se do zdravata** здравѣта, с двѣта крака; **dostat se do ~u** оплетѣ конѣите; загѣзя здравѣта, с двѣта крака

srab II, -a м. *разг. експр.* 1. лѣвак, мѣхльѣ (чѣсто за слаб спортѣст) 2. страхливѣц, страхопѣзльѣ

srabař, -e м. *разг. експр.* 1. чѣвѣк без кѣсмѣт, неѣщаѣтник, неѣрѣтник 2. лѣвак, некадѣрѣник, мѣхльѣ 3. страхопѣзльѣ

srabařin[a, -y ж. *разг. експр.* 1. мѣка, бедѣ, неѣщаѣстѣе, неѣрѣта; неприѣтна ситуѣция: **za takových podmínek pracovat, to je ~a** да се работѣ при такѣва услѣвѣя е ѣцѣла мѣка, ѣцѣло неѣщаѣстѣе 2. *рядко* лѣваѣщина; некадѣрѣност 3. *рядко* малѣдуѣшие, страхливѣст: **neměl se vzdávat, to je ~a** (тоѣ) не трѣбѣвашѣ да се откѣзва, да се предѣва, товѣ е малѣдуѣшие

srač[ka, -ky ж. *вулг.* 1. диѣрия, дискрѣвица, дрѣсѣк: **mít ~ku** ѣмам диѣрия, разстрѣѣство 2. *обѣкн. мн.* **srač[ky, -ek** лайнѣ, изпражнѣния 3. *прѣн.* кѣша, лайнѣ; неѣщо размѣзано 4. ниѣщо, не, изѣбѣщо ниѣщо, чѣшки, грѣнци, вѣтѣр (за силѣно отриѣцѣние): **víte ~u** ниѣщо не знѣете; чѣшки, вѣтѣр знѣете

srand[a, -y ж. *разг. експр. вулг.* майтѣп, кодѣш, пѣдбѣв, кашмѣр: **dělat si (z něčeho) ~u** прѣва си майтѣп, кодѣш с неѣщо; майтѣпя се, кодѣша се с неѣщо; вѣзѣмам неѣщо на майтѣп

srandovn[í, -í, -í *разг. експр. вулг.* майтапѣчийски, смѣшен: **vypravovat něco ~iho** разкѣзвам неѣщо смѣшно, майтапѣчийско; **~í člověk a)** смѣшѣник, пѣлячо; смѣшен чѣвѣк; чѣвѣк, кѣѣто прѣдѣзѣвѣква смѣх б) майтапѣчий

srát, seru неѣсѣ. *вулг.* 1. *серѣ* 2. (na co, na koho) *серѣ*, пѣкаѣя, пѣлѣя (на неѣцо, на някого); нехѣя (за неѣцо, за някого); не мѣ пѣка (за неѣцо, за някого; от неѣцо, от някого): **~ na kariéru** пѣкал сѣм/пѣкаѣя на кѣриѣрата; срѣл сѣм/серѣ на кѣриѣрата; пѣлѣл сѣм/пѣлѣя на кѣриѣрата 3. (koho – вин.) *дрѣзня*, *ядѣсѣвам*, *изкарѣвам* от трѣрѣние (някого): **neser mě!** не мѣ дразѣни! не мѣ *ядѣсѣвай!* не мѣ *изкарѣвай* от нѣрѣви! **to mě sere** товѣ ме *изкарѣва* от трѣрѣние, ужѣсно ме дразѣни, ужѣсно ме *ядѣсѣва*

srát se, seru se неѣсѣ. *вулг.* 1. (s čím) пѣпкам се, тѣткам се, мѣтаѣ се (с неѣцо): **nesmíš se s tím** ~ не сѣ пѣпкаѣй, не сѣ мѣтаѣй с тѣзи рѣбота 2. (na koho) ѣскам да се мѣря, мѣря се (с някого, кѣѣто има по-голѣми вѣзѣможѣности): **kam se na nás sere!** кѣдѣ ѣе се мѣри, ѣе се *сравѣняѣва* с нас! не мѣже да ни стѣпи и на малѣкия прѣст! 3. *ядѣсѣвам* се, *дрѣзня* се: **kvůli čemu se sere?** заѣщо, за какѣво се *ядѣсѣва?*

sraz, -u м. 1. срѣѣца: **určit místo ~u** *опредѣлѣя* мѣсто на срѣѣца; **mít ~ s kamarády** ѣмам срѣѣща с прѣятѣли; **~ pionýrů** *по-ранѣ* пиѣнѣрѣски сбѣр 2. *спорт.* плѣтѣн стрѣѣй, плѣтѣно стрѣѣѣване; стрѣѣй, стрѣѣѣване в плѣтѣни колѣни

sráz, -u м. стрѣмѣнина; стрѣмѣн склѣн

sraz[il, -ím св. 1. (koho, co) *поѣвалѣя*, *сѣвалѣя*, *сѣбѣрѣя*, *блѣсна*, *бѣтна* на земѣята (някого, неѣцо): **~it vázu se stolu** сѣбѣрѣя, бѣтна вѣза от мѣса; **~it někomu čepici** сѣбѣрѣя, сѣвалѣя на земѣята шапѣката на някого; **~ilo ho auto** блѣсна го колѣ; **padl jako bleskem sražený** тоѣ падна кѣто удѣрѣн, кѣкѣпрѣпѣм ♦ **~it někomu hlavu** отсѣка глаѣѣта на някого; **~it si vaz, krk, hlavu** сѣѣпѣя си вѣратѣ, глаѣѣта; прѣтѣрѣпя неѣспѣх, проѣвалѣя се; **~it někomu hřebínek** *експр.* смѣчкам фѣсѣна на някого; по-

става някого на място **2.** (*koĥo, so*) сваля, съборя, бътна отгоре надолу (*някого, нещо*): **~it si klobouk do čela** бътна, нахлупя шапка на челото; **být sražen zpátky** *прен.* разколебан, разкандардисан, обезкуражен съм; **nešťěstí ho ne~ilo** *прен.* нещастieto не го смъза, сломи, разбй, унищожй **3.** (*so*) *техн.* рядко скося, отрѐжа косо (*нещо*): **~it hrany** скося рѐбове **4.** (*so, koĥo*) рязко, бързо, силно доближа, събера, стрѹпам, сблѐскам (*нещо, някого*) накуп, едно до друго: **~it stoly** събера, доближа маси; **~it řady** стѐгна редици; **vítr ~il mraky v kupy** вятърът скѹпчи облаците, събра облаците на-

куп
кове (*при отдаване на чест*) **б)** козирувам, отдам чѐст на някого; подчиня се на някого; **~it/dát hlavy dohromady** съберѐм се да умѹваме, да се съветваме **5.** (*so*) свия, събера (*нещо*); накарам (*нещо*) да се свие; причиня, предизвикам намаляване (*на обема на нещо*): **~it látku praním** изперя плат и той се свие; **~it páru ochlazením** втечня, кондензирам пара чрез охлаждане; **~it krevní bílkoviny** съсйря, утай, седиментирам белтъчини в кръвтă **6.** (*so*) рязко смѐкна, понижа, намаля (*нещо*): **~it cenu** намаля цени; **~it kurz akcií** намаля, смѐкна, понижа кѹрс на акции; **~it mzdy** рязко смѐкна, намаля заплати, надници; **~it (lékem) horečku** смѐкна температурă (с лекарство); **~it něčí se-bevědomí** смачкам нечие самоѹвствие, нечие самоувереност **7.** (*so z čeho*) удържа (*нещо от нещо*); направа удържка, ѳбвив (*от нещо*): **~it dluh ze mzdy** удържа дѐлг от надница, от заплатă

srazit se, ~ím se св. 1. (–; *s čím*) сблѐскам се (*с нещо*); блѐсна се (*в нещо*): **auto se ~ilo s tramvají** колăта се сблѐска с трамвай, блѐсна се в трамвай **2.** (–; *s kým*) *експр.* натѐкна се (*на някого*); сблѐскам се, срѐщна се неочаквано (*с някого*): **~ili se ve dveřích a)** сблѐскаха се на вратăта **б)** *експр.* срѐщнаха се, налетѹха един на друг при вратăта **3.** (–; *s kým, s čím*) *рядко* сблѐскам се, попадна в сблѐсък, в противорѐчие (*с някого, с нещо*) (*при спор, състезание и под.*): **pěší vojsko se ~ilo s jízdou** пехѳтата се сблѐска, влѐзе в сражение с кавалѐрията; **nejednou se s ním ~il** нѐведнѐж бѐше влизал в спор, в конфликт с нѐго **4.** скѹпча се, сблѐскам се, смѐстя се, сгѐстя се: **řady pochodu-jících se ~ili k sobě** редиците на марширѹващите се сгѐстйха; **krev se mu ~ila k srdci** крѹв нахлѹ в сърцето му; **mraky se ~ily v kupy** облаците се скѹпчиха **5.** *обикн. третол. -í se* свие се, съберѐ се (*за плат и под.*): **blůza se**

praním ~ila блѹзата се свй от пранѐ **6.** *обикн. третол. -í se* кондензира се, втечня се (*за пара*): **pára se chladným vzduchem ~í** парата се втечнява от студения въздух **7.** *обикн. третол. -í se* утай се, пресечѐ се, съсйри се, седиментира (*за течност*): **mléko se nám ~ilo** млякото ни се пресечѐ

srážn|ý, -á, -é стрѹмен

srážedl|o, -a ср. хим. коагулант; съсйрващо, утайващо срѐдство

srážení|í, -í ср. 1. *техн.* втечняване, кондензация **2.** *хран.* пресичане, коагуляция **3.** *биол.* съсйрване: **~í krve** съсйрване на кръвтă **4.** *текст.* свиване, стѐпване

sraženin|a, -y ж. утайка, седимент; *хим.* коагулат; **krevní ~a мед.** крѹвен съсйрек, коагулат

sráž|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í неск. 1. (*koĥo, so*) по-валям, свăлям, събарям, блѐскам, бѹтам на земята (*някого, нещо*): **~et ořechy kameny** брѹля ѳрехи с камъни; **~et nepřátelům hlavy** отсйчам главите на враговѐ; **vítr ho ~el zpět** вятърът го блѐскаше назад; **nemoc ho ~í na lůžko** болестта го повăля на легло; **stálé kárání ~í** *прен.* постоянните ѹкори потйскат, гнетѹят, обезкуражат

главăта; претърпявам неуспѐх; провалям се **2.** (*so*) *техн.* рядко скосявам, отрязвам косо (*нещо*): **~et hrany** скосявам рѐбове **3.** (*so, порядко koĥo*) рязко, бързо, силно доближавам, събйрам, сблѐсквам, стрѹпвам (*нещо, някого*) накуп, едно до друго: **~et podpatky a salutovat** ѹдрям тѳкове и отдавам чѐст; **~et la-vice k sobě** доближавам, събйрам пѐйки, чйнове **4.** (*so*) свйвам (*плат*); кондензирам, втечнявам (*пара*); пресйчам, утаявам, съсйрвам (*течност*); *хим.* коагулирам, утаявам, съсйрвам (*нещо*) **5.** (*so*) понижавам, намалявам/намалям, смѐквам (*нещо*): **~et ceny** рязко намалявам/намалям цени; **~et horečku** рязко смѐквам, понижавам температурă; **~et var** *готв.* прекѐсвам, пресйчам кипѐне (*чрез доливане на студена вода във вряло ястие*) **6.** (*so z čeho*) удържам (*нещо от нещо*); правя удържки, ѳббив (*от нещо*): **~et daň ze mzdy** удържам данѹк от заплатă, от надница **7.** (*koĥo – вин. od čeho, z čeho; koĥo – вин.*) разколебавам, разубеждавам, разкандърдисвам (*някого*); обезкуражавам (*някого*): **~el nás, abychom se do toho nepouštěli** той ни съветваше да не сѐ захвăщаме с товă, разубеждаваше ни да не правим товă

sráž|et se, ~ím se, 3. мн. -ejí se/-í se неск. 1. (*s čím*) сблѐсквам се (*с нещо*), блѐсвам се (*в нещо*) **2.** (*s kým*) *експр.* натѐквам се, налитам (*на*

jeho ~e дамата на сърцето му; **otevřít někomu své ~e** разкрия, открия сърцето, душата си пред някого; **vylévat někomu své ~e** изливам душата си, изказвам си болките пред някого; **mít dobré, zlaté ~e** имам добро, златно сърце; **mít měkké ~e** меко ми е сърцето, имам меко сърце; **mít tvrdé ~e, mít ~e z kamene, nemít ~e, být bez ~e** нось, имам студено сърце; сърцето ми е от камък; нямам сърце; безсърдечен съм; **co na ~i, to na jazyku** поговорка каквото ми е на сърцето, толкова ми е на езика; **bylo to tak hezké, až se na to ~e smálo** толкова беше хубаво, че да ти е драго да го гледаш; **mít, co ~e ráčí** имам (всичко), каквото ми душа иска **4.** смелост, храброст, сърце, сърцатост: **dodat si ~e** събера смелост; **nemít ~e něco učinit** нямам сърце, смелост да направя нещо; **nemám to ~e, abych...** съвестта ми не позволява, не мога да...; **mít lví ~e** имам лъвско сърце, смел съм; **mít zaječí, babské ~e** имам, нось заешко, женско сърце; **~e mu spadlo do bot, грубо do kalhot** сърцето му падна в петите, **грубо** в гашите **5.** книж. гръд, гърди: **přivinout někoho k svému ~i** притисна някого до гърдите си, прегърна някого **6.** книж. сърце, душа (за човек): **dvě milující se ~e se shledala** две влюбени души, сърца се срещнаха **7.** книж. сърцевина, среда, център: **v ~i lesa** в средата на гората, сред горските дебри **8.** предмет във форма на сърце, подобен на сърце: **perníkové ~e z pouťi** медено сърце, меденка от панаир (сладкиш във форма на сърце); **~e zvonu** език на камбана **9.** картоигр. купа **srdcervoucí, -í, -í, srdceryvný, -á, -é** книж. сърцераздирателен **srdcervoucně** нар. сърцераздирателно **srdcovitý, -á, -é** сърцевиден; който е във форма на сърце **srdcovk|a, -y** ж. **1.** бот. дицента, дамско сърце (Dicentra) **2.** сорт череша със сърцевидни плодове **srdcový, -á, -é** картоигр. който се отнася към купа: **~é eso** ас купа; **~á dáma, královna** дама купа **srdčitý, -á, -é** книж. сърцевиден: **~ý list** бот. листо/лист със сърцевидна форма **srděčně** нар. сърдечно, искрено, от сърце: **je mi ho ~ líto** искрено го съжалявам; **to je mi ~ jedno** експр. абсолютно, напълно безразлично ми е; все едно ми е **srděční, -í, -í** сърдечен; който се отнася до сърце: **~í sval** сърдечен мускул; **~í činnost** сърдечна дейност; **~í vada** порок на сърцето; **~í mrtvice** сърдечен удар, разрыв на сърцето; **~í záchvat**

сърдечен пристъп, сърдечна криза; **~í chlopeň** анат. сърдечна клапа; **~í komora** анат. сърдечна камера; **~í záležitosti** прен. сърдечни, любовни работи, истории **srdečnic|e, -e** ж. анат. аорта **srdečnost, -i** ж. сърдечност, искреност **srdeční, -á, -é** **1.** сърдечен, приятелски, искрен: **~ý rozhovor** сърдечен разговор; **~é díky** сърдечни благодарности **2.** добросърдечен, сърдечен: **~ý člověk** добросърдечен човек **srdí|ko, -ka** ср. **1.** умал. сърчице: **~ko (hlávkového) salátu** сърцевина, среда, сърце на салатка **2.** остар. сърце, сърчице (обръщение към любим човек) **3.** мн. **srdí|ka, -ek** бот. разг. дицента, дамско сърце **srdnatě** нар. смело, безстрашно, сърцато **srdnatost, -i** ж. смелост, безстрашие, сърцатост **srdnatý, -á, -é** **1.** смел, безстрашен, сърцат (за човек): **~ý bojovník** безстрашен борец **2.** рядко смел, безстрашен; който свидетелства за смелост, за безстрашие: **~ý čin** смела постъпка **srh|a, -y** ж. бот. ежова главичка (Dactylis) **srk|at, -ám** несв. **1.** (со) срѣбам, смѹча, пия на глѹтки (нещо): **~at horký čaj** срѣбам горещ чай; **~at slámkou limonádu** пия, смѹча лимонада със слáмка; **~at vodu nosem** смѣркам, поемам вода с носá **2.** срѣбам; издавам звуци (при пиене или хранене): **~at při jídle je neslušné** неприлично е да се срѣба при хранене **srk|nout, -nu** св. **1.** (со) срѣбна, всмѹкна (нещо): **~nout si trochu čaje** срѣбна си малко чай; **rád si ~ne vína** експр. той обича да срѣбне, да пийне малко вино **2.** срѣбна; издам звѹк (при пиене или хранене) **srna** вж. **srnka** **srně, -te** ср. срнѣ, срнѣнце, срнѣчка **srně|í I, -í, -í** **1.** срнен, срнешки; който се отнася към срнá, към срндáк: **~í maso** срнешко месó, месó от срнá; **~í zvěř** срнѣ, срндáци и срнѣта; **~í hřbet** готв. срнешка плѣшка **2.** подобен на срнá, на срндáк: **tmavé ~í oči** тѣмни като на срнá очи; **~í hbitost** пѣргавина като на срнá **srně|í II, -ího** ср. **1.** сѣбир. сѣрни, сѣрнѣта, сѣрндáци **2.** сѣрнешко месó: **péci ~í** пекá сѣрнешко (месó) **srn|ec, -ce** м. **1.** зоол. срнá (Capreolus) **2.** срндáк, срнѣц; мѣжка срнá **srneč|ek, -ka** м. умал. млáд срндáк; срнѣ **srnk|a, рядко srn|a, -y** ж. срнá: **děvče jako ~a** прен. експр. момѣче като срнá (стройно и пѣгаво) **srocen|í, -í** ср. **1.** стрѹпване, стѣпѣване, де-

монстрация (обикн. с враждебни намерения)
2. тълпă, тайфă
sroc|ovat se, -uji se/разг. -uju se неск. стълпявам се, тълпя се, стръпвам се (обикн. с враждебни намерения)
srol|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) навия (нещо) на рулò: **~ovat koberec** навия килим на рулò
srostl|ý, -á, -é 1. срàснал; свързан чрез срàстване: **~é obočí** срàснали, склòчени вèжди; **~á dvojčata** сиàмски близнàци **2.** (s čít, s kým) свикнал, привикнал, срàснал се (с нещо, с някого): **~ý s okolím** свикнал, срàснал се със средàта
srot|it se, -ím св. стълпя се, струпам се (обикн. с враждебни намерения): **demonstranti se ~ili na náměstí** демонстрантите се стълпиха на площàда
sroub|it, -ím св. (со) сковà, направя (нещо) от дървен материал, от тръпи: **~it lešení** сковà скеле; **~it krov** сковà гредорèд на покрив
srovnán|í, -í ср. **1.** сравнèние, сравняване, съпòставяне: **nesnést ~í** не търпя сравнèние; не издържам, не подлежà на сравнèние **2.** урèждане, изглàждане, потушàване (на спор и под.): **smírné ~í sporu** мърно урèждане, мърно разрешàване на спòр **3.** в съчет. **ve ~í s(e) предлог с творит.** (kým, čím) в сравнèние с(ъс), за рàзлика от (някого, нещо)
srovn|at, -ám св. **1.** (со) изпràвя, опъна (нещо огънато): **~at ohnutý drát** изпàвя огъната жица, тел; **~at záda** изпàвя, изпъна гръб **2.** (со) изравня, изглàдя, подравня, направя (нещо) глàдко: **~at pokrývku na gauči** изглàдя, изравня, опъна покривка на дивàн; **~at si sukni** приглàдя си, опъна си полàта; **~at terén техн. изравня, подравня** ◆ **~at město** изравня град със земjàта; не оставя кàмък върху кàмък от град; унищòжà град; **smrt nás všechny ~á** пред смърттà всìчки сме равни **3.** (со) подрèдя, наредя (нещо): **~at knihy v knihovně** подрèдя книги в библиотека; **~at lístky podle abecedy** подрèдя фишове по азбучен рèд; **~at zásuvku** подрèдя чекмеджè; **~at si myšlenky v hlavě** прен. подрèдя си мислите в главàта; осмìсля нèщо **4.** (со, по-рядко koho s čím, s kým) сверя, сравня, съпòставя (нещо, някого с нещо, с някого): **~at překlad s originálem** сравня прèвод с оригинал **5.** (со; со s čím, s kým) привèдà в съгласие (нещо с нещо, с някого): **~at (si) hodinky podle (časového) signálu** сверя (си) часòвник според сигнала (за тòчно врèме); **~at si šátek na hlavě** опàвя си кърпата на главàта; **~at (si) krok s ostatními** изравня крачка, вляза в крак с останалите **6.** (со) разрешà, уредя, изглàдя, потушà

(спор и под.): **~at spor** потушà, заглàдя спòр **7.** (koho – вин.; koho s kým) помиря (някого с някого): **~at soupeře** помиря протìвници **8.** (koho) разг. експр. dàм (на някого) да разберè; наұча (някого): **já vás ~ám!** аз ще ви dàм да разберèте! ще ви наұча аз vás!
srovn|at se, -ám se св. **1.** изпàвя се: **~at se v ramenou** изпàвя си раменèте **2.** подрèдя се, стрòй се: **děti se ~aly do řady** децàта се подрèдили ◆ **~at se se sebou** товà ще се опàви **3.** (s čím) помиря се, примиря се (с нещо); приèма (нещо): **~at se se skutečností** примиря се с фàкт, с действителност **4.** (s kým) разберà се (с някого); съглася се (с някого): **dovede se s každým ~at** успява да намèри общ език с всèкого
srovnateln|ý, -á, -é сравним; кòйто подлежì, кòйто се поддàва на сравнèние: **~é hodnoty** сравними стòйности, цèнности
srovnávac|í, -í, -í сравнителен: **~í metoda** сравнителен, компаративен мèтод; **historická ~í mluvnice** сравнително-истòрическа грамàтика
srovnáv|at, -ám неск. **1.** (со) изпàвям, опъвам (нещо огънато): **~at záda** изпàвям гръб **2.** (со) изравнявам, оглàждам (нещо): **~at záhony** подравнявам лехи; **~at zmačkaný papír** прижам, изжам ◆ **~at se se zemí** изравнявам градовè със земjàта; не оставям кàмък върху кàмък от градовè; опустòшàвам градовè **3.** (со) подрèждам, нарèждам (нещо): **~at zásuvky** подрèждам чекмеджèта; **~at si myšlenky v hlavě** подрèждам си мислите в главàта; осмìслям нèщо **4.** (со, по-рядко koho s čím, s kým) сверявам, съпòставям (нещо, някого с нещо, с някого): **~at dva rukopisy** сравнявам двà ръкописа **5.** (со; со s čím, s kým) опàвам, привèждам в рèд, в съгласие (нещо с нещо, с някого): **~at si kravatu** опàвам си вратоврèзката **6.** (со) разрешàвам, урèждам, изглàждам, потушàвам (спор и под.): **~at spory** изглàждам спòрове **7.** (koho – вин.; koho s kým) помирявам (някого с някого): **~at rozhněvané soupeře** помирявам сърдити, разгневèни съпèрници
srovnáv|at se, -ám se неск. **1.** изпàвам се, опъвам се: **~at se v zádech** изпàвам си гърбà **2.** подрèждам се, стрòявам се: **děti se začaly ~at do řady** децàта запòчнаха да се стрòйват в редица **3.** (s čím) помирявам се, примирявам се, съгласявам се (с нещо); приèмам (нещо): **to se ne~á s mým svědomím** съвесттà ми не приèма, не позволява товà **4.** (s kým) разбìрам се (с някого); съгласявам се (с някого): **v rodině se všichni dobře ~ají** всìчки в семей-

~e **proudu, kmitočtu** *електр.* стабилизиране на ток, на честотата на трептения
stabilizační |í, -í, -í *книж.* стабилизиращ, стабилизационен; който се отнася към стабилизация:
 ~í **činitel** стабилизиращ фактор; ~í **plocha letadla** *авиаци.* стабилизатор, стабилизираща плоскост на самолёт
stabilizátor, -u *м.* стабилизатор, стабилизиращо устройство, стабилизиращо средство
stabilizovat, -uji /разг. -uju *несв. и св. книж. (со)* стабилизирам (*нещо*): ~ovat měnu стабилизирам валута
stabilizovat se, -uji se /разг. -uju se *несв. и св. книж.* стабилизирам се: **mzdy se ~ují** заплащите, надниците се стабилизируют
stabilně *нар.* стабилно, устойчиво, постоянно
stabilní |í, -í, -í *книж.* 1. стабилен, устойчив, постоянен: ~í **nervová soustava** *псих.* стабилна, устойчива нервна система; ~í **napětí v síti** *електр.* постоянно напрежение в мрежа; ~í **rovnováha** *физ. хим.* стабилно, устойчиво равновесие; ~í **izotop** *физ.* устойчив изотоп
 2. устойчив, стабилен; който е в равновесие: ~í **vozidlo** *техн.* стабилно, устойчиво превозно средство
stabilnost, -i *ж.* стабилност, устойчивост
staccato [-ka-] *нар. муз.* стакато: **hrát ~** свіря стакато
stacionární |í, -í, -í *книж.* неподвижен; спец. стационарен
stacionář, -e *м.* стационар, лечебница
stáčet, -ím, 3. *мн.* -ejí/-í *несв. (со)* 1. навивам, свивам, завивам (*нещо*): ~et **hadici** навивам маркуч; ~et (si) **cigaretu** свивам (си) цигара; ~et **klubíčko** навивам, намотавам кълбѝ
 2. отклонявам (*нещо*) (от първоначалната му посока); изменям посоката (*на нещо*); обръщам (*нещо*): ~et **za roh** завивам, отклонявам се зад ъгъл; ~et **pohled za někým/po někom/k někomu** обръщам, извърщам поглед след някого, към някого; ~et **řeč na jiné téma** *прен.* обръщам, насочвам разговор към друга тема, в друга посока 3. изкривявам (*нещо*): ~et **ústa v úsměv** изкривявам уста в усмивка
 4. преливам, наливам, наточвам, претакам (*течност*): ~et **pivo ze sudů do lahví** преливам бира от бѣчви в бутилки
stáčet se, -ím se, 3. *мн.* -ejí se/-í se *несв.* 1. свивам се, навивам се, завивам се: **kořata se ~ejí do klubka** кѝтенцата се свиват на кълбѝ; **vlasý se v týle ~ely do kroužků** на тила косите се завиваха в кѣдрици 2. (*кам; к чему*) отклонявам се от първоначалната посока; свивам, завивам, обръщам, насочвам се (*някъде*): **oči**

se ~ely za někým/po někom/k někomu очите се обръщаха след някого, към някого; **diskuse se ~ela od hlavního tématu** *прен.* дискусията се отклоняваше от основната тема
stáčírna, -y *ж.* цех, отделение, помещение за наливане на течности
stačit, -ím *несв. и св. 1. трепол. -í (кому, чему; на со; к чему; proti чему; с инф.; aby; -)* стига/стигне, достатъчен е (*на някого, на нещо, за нещо; за да се направи нещо*); задоволява/задоволи (*нещо*): **peníze mi ~í** парите ми стигат/ще ми стигнат, достатъчни са ми/ще са ми достатъчни; **výroba ne~í poplávce** производството не задоволява/няма да задоволи търсенето; **plat ~í na jídlo** заплатата стига/ще стигне за храна; **provázek ne~il** въжѣнцѝто бѣше късо; **pomoc ne~ila** помощта не бѣше достатъчна; **k tomu ~í trochu odvahy** за това е достатъчно/ще е достатъчно само малко смѣлост; **ke štěstí ~í tak málo** за да бѣдеш щастлив е необходимо толкова малко; **je skromný, ~í mu málo** скромен е, задоволява се/ще се задоволи с малко; **proti mrazu ne~il ani kožich** дори и кожухът не пазеше от студа; **jeho znalosti ne~ily** знанията му бѣха недостатъчни; **to ~ilo, aby uvěřil** това му бѣше достатъчно, за да повярва; **to mu ~í** това му стига, достатъчно му е; ~í! стига! достатъчно!
 ~í, **když ti to přinesu zítra?** няма ли да е късно, ако ти го донесѣ утре? ~í **jen říci** *до-
статъчно* може
mu hrdlo ~í крещѣ с цяло гърло; **běží, co mu nohy, síly ~í** тича с все сила; **ne~í mu dech** не може да си поеме, не му достига дѣх; **pokud paměť ~ila** докѝлкѝто си спомняше; **pokud kapsa ~í** докѝлкѝто има пари, докѝлкѝто му позволява джѝбѝт 2. (*на со, на коho; с инф.*) успявам/успѣя, в състояние съм да се справям/да се справя (*с нещо, с някого*); в състояние съм/често отриц. не съм в състояние да задоволя (*нечию нужди*); смѝгвам/не смѝгвам да направя (*нещо*): **dělal, nač ~il** той работеше (до)кѝлкѝто можеше, (до)кѝлкѝто му позволяваха силите, знанията; **matka už na děti ne~ila** майката не смѝгваше вече да се справя/да се справи с децата; **na to ne~ím** няма да мога, няма да успѣя да се справя с това; това няма да е по силите ми; **sám ~il na všechnu práci** той успяваше да се справи/справяше се с цялата работа самичък; **my si ~íme v práci** можем, успяваме да се справим/справяме се с работата сами; **sotva ~ila včas uskočit** тя едва успя наврѣме да отскѝчи встрани; **sotva ~il odpovídat** той едва смѝгваше да от-

говоря; **plaval tam, kde ~il** той плуваше там, където стигаше дъното **3. само неск. (koti; koti v čem)** не отстъпвам (на някого в нещо): **~í ostatním v práci** не отстъпва на останалите по работа, в работата; **do kopce ti ~ím** нагоре по стръмното няма да ти отстъпя, няма да ти се дам, ще държа крачка с теб **4. само неск. (s čím) разг.** оправям се, справям се (с нещо): **s penězi ~ím** успявам, карам я някак с парите; парите ми стигат

stadion [-dyjon/-dyjón], **-u** м. стадион

stadi|um [-dy-], **-a** ср. стадий, етап; фаза, период: **vývojové ~um** стадий на развитие; **být v přípravném ~u** в подготвителен стадий, етап, период съм; **projít několika ~i** премина през няколко фази

stádn|í, -í, -í, рядко stádn|ý, -a, -é 1. стаден: **~í pud** стадно чувство, стаден инстинкт **2. книж.** който обича да живее в колектив (за хора): **~í člověk a)** човек, който обича да живее в колектив **б) нейор.** човек, който се подáva на масова психоза, ръководи се от масовия вкус **3. нейор.** масов; шаблонен; който се отнася към масовия вкус: **~í hesla** шаблонни лозунги; **~í obecnstvo** публика, проявяваща масов вкус

stád|o, -a ср. 1. стадо: **~o krav** стадо (от) крави; **~o mračen** прен. куп облаци; **~a myšlenek** прен. ройци мисли; **~o plemenné** сел. стоп. расово, племенно стадо; стадо за разплод; **~o matečné** сел. стоп. стадо за разплод (от животни майки); **~o užitkové** сел. стоп. стадо за мляко

~o běží вървя като стадо **2. експр. нейор.** тълпа, стадо (група от хора): **pohrdat lid- stádem** презрими

вървя с тълпата, със стадото **стафáž, -e, разг. stafáž, -e** ж. книж. 1. изобр. фон, декор, стафаж: **lod'ky jako nezbytnou ~ jezera** лодки като неизбежен декор, като неизбежен атрибут на езеро **2. статист.** фон (за хора): **být pouhou ~í** служа само за фон, само за декор на нещо

stafylokok, -u м. биол. стафилокок

stafylokokov|ý, -á, -é биол. стафилококов

stagnac|e, -e ж. книж. стагнация; застой

stagn|ovat, -uji/разг. -uju неск. намирам се в състояние на стагнация, на застой; стагнирам: **hospodářsky ~ovat** намирам се в състояние на икономически, на стопански застой

stah, -u м. свиване, съкращаване: **~úst** свиване на уста; **~o očních víček** свиване, стискане на клепачи; тик на клепачи; **svalový ~** физиол. свиване, съкращаване на мускули; **srdeční ~** физиол. систола

stáh|nout, -nu св. 1. (koho, co; koho, co s/z čeho, s/z koho) смъкна, свалѝ с дърпане, дръпна (някого, нещо отнякъде, от нещо, от някого) надолу: **~nout ubrus se stolu** смъкна покривка от маса; **~nout (si) šátek s hlavy** смъкна кърпа от главата; **~nout rukavice** свалѝ ръкавици; **~nout koberec z podlahy** съберѝ килим от под; **~nout chlapce ze žebříku** смъкна момче от стълба; **vír ~l chlapce pod vodu** водовъртѝ дръпна, завлѝ момчето под водата; **~nout tabuli** спусна подвижна черна дъска; **~nout oponu** спусна завѝса (в театър); **~nout knot lampy** смъкна, намалѝ фитил на лампа; **~nout lodní plachty** свѝя платна на кораб; **~nout si závoj přes oči** спусна, придрѝпам воал пред очите; **~nout si čepici na uši** нахлѝпя, придрѝпам шапка над ушите; **~nout přes sebe pokrývku** придрѝпам одеало върху себе си; **~nout si zástěru** разг. свалѝ си престилката **2. (koho, co; co s/z čeho)** одерѝ (някого, нещо); одерѝ кожата (на някого, на нещо): **~nout kůzle** одерѝ козлѝ; **~nout kůži s**

~mu kůži z těla разг. експр. одерѝ, смъкна кожата от гърба на някого **3. (co)** снѝма, отгѝгля, премѝхна, извѝдя, издрѝпам (нещо): **~nout stížnost z pořadu** снѝма, отгѝгля, извѝдя жалба от дневен ред; **rybáři ~li síť s úlovky** рибарите издрѝпах мрѝжите с улова **4. (co, koho čím; co)** стѝгна, пристѝгна (нещо, някого с нещо); обвѝя и стѝгна (нещо, някого с нещо): **~nout si pásek u kalhot** пристѝгна, стѝгна си колѝна на панталоните; **~nout provaz kolem balíku** стѝгна врѝв около пакѝт; **~nout smyč-ku** затѝгна клѝп, прѝмка; **~nout sud obručky** стѝгна бѝчва с ѝбръчи; **~nout vlasy stuhou** прихвѝна, пристѝгна косѝ с пѝнделка; **~nout nohu obinadlem** стѝгна, превѝржа крак с бѝнт; **~nout díru (bavlnkou)** разг. обшѝя, свѝя дѝп-

~sek стѝгна, затѝгна колѝна **5. (co)** свѝя, сбрѝчка, намрѝщя (лице и под.): **~nout rty** свѝя, изкривѝ устни; **~nout obličej v grimasu** смрѝщя, изкривѝ лицѝ в гримѝса; **~nout obočí** свѝя, смрѝщя вѝжди; **křeč mu ~la obličej** лицѝто му се сгѝрчи, изкривѝ се в конвулсия, в гѝрч **6. (co; co kam, odkud)** съберѝ, приберѝ, свѝя (криле, рѝце и под. някъде, отнякъде): **pták ~l křídla** птицата свѝ, прибрѝ крилѝ; **~nout deštník** свѝя, съберѝ, затвѝрѝ чадѝр; **~nout nohy pod stůl** приберѝ, свѝя кракѝ под маса; **~nout ocas mezi nohy** приберѝ, подвѝя опѝшка между кракѝта; **~nout ruku zpět** приберѝ, отдрѝпна ръка обрѝтно **7. (co)** слѝѝ, свѝя, съ-

берà (нещо в едно): **~nout dva body programu v jeden** слѣя двà нòмера от програма в един **8.** (co, koho odkud) изтèгля (нещо, някого отнякъде): **~nout peníze z oběhu** изтèгля парì от обрѣщение; **~nout vojsko z území** изтèгля войска от теритòрия **9.** (co) съберà, оберà (пѣна и под.): **~nout usazeninu s povrchu roztoku** съберà плàваща пѣна от повърхността на разтвòр **10.** (co; co odkud) изтèгля, изтòча (течност отнякъде); из-прàзня (нещо от течност); отводнѣ (нещо): **~nout vodu z luk drenážemi** отводнѣ ливàди с дренаж; изтèгля с дренажи водà от ливàди; **~nout rybník při výlovu** изтòча водàта от (рѣбно) èзеро, изпýсна (рѣбно) èзеро преди ловèне на рѣба; **~nout sud (piva)** изтòча (би-ра от) бѣчва

stáh|nout se, -nu se св. **1.** (do čeho) свѣя се, (от)дрѣпна се, приберà се (някъде): **slimák se ~ne do ulity** òхлювѣ ще се свѣе, ще се при-бѣрува

ulity затвòра се в сèбе си, свѣя се в черùпката си, стàна необщителен **2.** обикн. третол. **-ne se (čít)** свѣе се, сбрѣчка се (от нещо) (обикн. за мускул, лице и под.): **oblíče se ~l do grimasy** лицето се свѣе, сбрѣчка се в гримàса; **srdeční sval se prudce ~l** сърдèчният мýскул рѣзко се свѣе; **hrdlo se ~ne úzkostí** гърлото се свѣва от притеснение, от тревòга; **~nout se chladem** свѣя се от стýд **3.** обикн. мн. **-neme se (kam)** скýпчим се, стрýпаме се, съберèм се (на едно място): **mraky se ~ly v chumáč** òблаците се скýпчиха, събрàха се накуп; **děti se ~ly do houfu** децàта се събрàха на кýпчина **4.** обикн. третол. **-ne se** затвòри се, заздравèе (за рана и под.): **rána se rychle ~la** рàната бѣрзо се затвòри, заздравѣ **5.** отдрѣпна се, отстѣпа, изтèгля се (назад): **vyhlédl, ale hned se ~l zpět** тòй наднѣкна, но веднàга се отдрѣпна назад; **mužstvo se ~lo do obrany** отбòрѣт отстѣпи в отбрàна; **vojsko se ~lo ze země** войска̀та се изтèгляше

stahovac|í, -í, -í сгвѣам; кòйто се сгѣва, свѣва: **~í lampa** подвижна лàмпа (с регулиране на височина)

stahován|í, -í ср. **1.** физиол. свѣване, съкращàване, контрàкция: **~í svalů** свѣване, контрàкция на мýскули **2.** език. контрàкция, стѣгане **3.** ко-жар. дранè, одѣране, свàляне (на кожа)

stahovat, -uji/разг. -uju несв. **1.** (co s/z koho, čeho) смѣквам, свàлям, спýскам с дѣрпане надòлу, придѣрпвам (нещо от някого, от нещо, отнякъде): **~nout se sebe promoklý**

plášť смѣквам, съблѣчам измòкрен шлѣфер; **víry ~ovaly plavce do hlubin** водовѣртèжите завлѣчаха плувцѣте в дълбочините; **~ovat oponu** спýскам завèsа (в театър); **~ovat lampu** смѣквам пò-надòлу лàмпа; **~ovat si šátek do očí** придѣрпвам кѣрпа към очите си, смѣк-вам кѣрпа над очите си; **~ovat si peřinu přes hlavu** завѣвам се прèзглавà **2.** (co; co z čeho, z koho) одѣрам (нещо, някого): **~ovat zajíce** одѣрам зàек; **~ovat kůži ze zajíce** одѣрам кòжа на зàек

~ovat kůži ze zajíce експр. смѣквам, одѣрам кòжата (от гърбà) на някого **3.** (co) стѣгам, пристѣгам, завѣрзвам стèгнато (нещо): **~ovat uzel** стѣгам, пристѣгам вѣзел; **~ovat lodní plachty** свѣвам платнà на кòраб; **~ovat vlasy stuhou** пристѣгам, при-вѣрзвам косà с пàнделка; **~ovat vymknutý kotník** пристѣгам, превѣрзвам навèхнат гèн

~ovat vymknutý kotník крой интриги срещу някого; стѣгам примката около някого **4.** (co) свѣвам, сбрѣчвам, на-мрѣщвам (лице и под.): **trpce ~ovat ústa** гор-чѣво свѣвам устà **5.** (co, koho odkud) снèмам, оттèглям, извàждам, изклòчвам, премàхвам (нещо отнякъде): **~ovat tři body z programu schůze** извàждам, премàхвам трѣ тòчки от днèвен рèд на събрàние **6.** (co, koho odkud) изтèглям (нещо, някого отнякъде): **~ovat staré peníze z oběhu** изтèглям стàри парì от обрѣщение; **~ovat vojsko z cizího území** изтèглям войска̀ от чужда теритòрия **7.** (co) изтèглям, изтòчвам (течност и под.); отвод-нявам (нещо): **~ovat vodu z polí** отводнявам нѣви; **~ovat rybník při výlovu** изтòчвам, изпýскам (рѣбно) èзеро при ловèне на рѣба

stah|ovat se, -uji se/разг. -uju се несв. **1.** тре-тол. **-uje se (čít)** свѣва се, стѣга се (от нещо) (обикн. за мускул, лице и под.): **hrud' se ~uje strachem** сърцето се свѣва от стрàх **2.** обикн. мн. **-ujeme se** скýпчваме се, стрýпваме се, събѣраме се (на едно място): **na obloze se ~ovala mračna a)** на небето се трýпаха òбла-ци **б) прен.** приближàваше, приближàваше опàсност **3.** третол. **-uje se** затвòра се, събѣ-ра се, заздравѣва (за рана и под.): **rána se pěkně ~uje** рàната се затвòря, заздравѣва добрè **4.** отдрѣпвам се, отстѣпвам, изтèглям се (назад): **~ovat se do obrany** отдрѣпвам се в отбрàна, събѣрам се за отбрàна; **vojsko se ~ovalo ze země** войска̀та се изтèгляше, от-снѣви

~ovat se (do sebe) затвòрям се в сèбе си, в черùпката си

stáj, -e ж. **1.** обòр, конюшня: **dupat jako ve ~i**

експр. тропам като кон **2.** селекциониране на коне **3.** стадо породисти коне **4.** *публ.* агенция, фирма, компания, дружество, (работна) група: **modelky z jiných ~í** манекенки от други агенции

stájový, -á, -é 1. оборски; който се отнася към обор, към конюшня: **~ý odchov skotu** оборско отглеждане на говеда **2.** който се отнася към фирма, агенция, работна група: **~ý kolega** колега от фирмата

stalagmit, -u м. геол. сталагмит

stalagnát, -u м. геол. сталактон

stalaktit [-tu-], -u м. геол. сталактит

stále нар. постоянно, непрекъснато, все: **je ~ sám** постоянно, непрекъснато, все е сам; **~ hůř** все по-лошо; **~ víc** все повече; **~ stejný** все един и същ; **musíme mít ~ na paměti** трябва непрекъснато да помним; **~ ještě** все още; **opakuje ~ totéž** непрекъснато повтаря все едно и също

staletí *вж.* **století**

staletí, -á, -é 1. стогодишен **2.** вековен, многовековен

stálíc|e, -e ж. 1. *остар. астр.* неподвижна звезда **2. прен.** нещо постоянно, устойчиво

stálobarevný, -á, -é който е боядисан с трайни бои (за плат и под.)

stálost, -i ж. постоянство, устойчивост, неизменност, константност, стабилност: **~ měny** стабилност на валута; **~ barvy** устойчивост на цвят, на боя; **~ v názorech** постоянство във възгледи; **~ materiálů спец.** устойчивост на материали; **tepelná ~ техн.** термоустойчивост

stáložárný, -á, -é в съчет. **~á kamna техн.** пещка с непрекъснато горене

stálý, -á, -é 1. неизменен, траен, постоянен: **~é zaměstnání** постоянна работа; **~é bydliště** постоянно местожителство; **~é divadlo** постоянна сцена (на театър); **~ý plat** твърда заплата; **~á měna** твърда, стабилна валута; **~á armáda** редовна армия; **odstěhovat se na stálo/nastálo** премества се, преселя се завинаги, за постоянно; **najít si něco ~ého** намеря си постоянна работа; **~ý zástupce юрид.** постоянен представител; **~í členové Rady bezpečnosti юрид.** постоянни членове на Съвета за сигурност; **~í ptáci зоол.** непрълетни, нemiгриращи птици **2.** устойчив, стабилен, постоянен: **~á teplota** постоянна, устойчива температура; **~á barva** трайна, устойчива боя; **popřát ~é zdraví** пожелава крепко здраве; **být ~ý v citech** постоянен съм в чувствата си; **~é sloučeniny хим.** устойчиви съединения; **veličina ~á мат.** константа; **~á pasiva икон.** постоянни пасиви; **~é náklady икон.** постоянни разходи **3.** редовен, регуля-

рен, постоянен: **~ý návštěvník** редовен посетител; **~á kulturní rubrika v časopise** редовна културна рубрика в списание; **~é formule (sňatkové, soudní)** устойчиви езикови формулировки, езикови шаблони (при бракосъчетание, съдебни и под.); **~ý přízvuk език.** постоянно ударение; **~ý básnický přívlastek лит.** постоянен епитет

stan, -u м. 1. палатка, шатра, *остар.* шатър: **vojenský ~** войнишка палатка; **cirkusový ~** циркова шатра; шапито; **spát ve ~ech** спим на палатки

разположа се някъде (на лагер); **strhnout ~ a)** свия, разваля, вдигна палатка **б) прен.** напусна мястото, където съм бил **2. в съчет.** **hlavní ~ воен.** главна квартира; **spolek měl hlavní ~ v hostinci експр.** дружеството заседаваше в ресторанта

standard, -u м. 1. стандарт, равнище, степен, норма, еталон: **vysoký životní ~** висок жизнен стандарт, високо жизнено равнище; **~ vědomostí** степен, равнище на знания; **mravní ~** нравствена, етична, морална норма **2. обикн. мн.** **standardly, -ů учил.** нива (на знания)

standardizace [-dy-], -e ж. книж. стандартизация, стандартизиране

standardizovat [-dy-], -uji/пазг. -uju неск. и св. (со) книж. стандартизирам, типизирам, уеднаквавам (нещо)

standardně нар. стандартно, типово; според стандарта, по стандарт

standardní, -í, -í стандартен, типов: ~í rozměry стандартни размери

standardnost, -i ж. стандартност, типовост

standart|a, -u ж. 1. флагче, знаменце (на поставка): **putovní ~a** преходно флагче; **~a jezdeckta истор. воен.** знаме, щандарт на конница **2.** плакат, плакарда, транспарант (при манифестации и под.)

stán|ek, -ku м. 1. остар. сергия (на панаир и под.): **jarmareční ~ek** панаирджийска баракка, сергия **2.** будка, павилион, щанд: **~ek s novinami** павилион за вестници **3. прен.** рядко *книж.* средище, огнище (на образование, култура и под.): **kulturní ~ek** огнище на култура (за театър, библиотека и под.)

stán|í, -í ср. 1. стоене: **lístek k ~í** билет за правостоящ; **10 míst k ~í (v autobuse)** 10 места за правостоящи (в автобус) **2. трансп.** паркиране, място за паркиране, паркинг: **zákaz ~í motorových vozidel** забранено е паркирането на МПС **3. сел. стоп.** бокс (в обор, в конюшня) **4. юрид.** дело, съдебно заседание: **dostavit se k ~í** явя се на дело **5. в съчет.** **nemít ~í** не ме

свърта, не се спирам на едно място; не мога да си намеря място

stanice, -e ж. 1. спирка, станция, гара (*на превозно средство*): **železniční ~e** гара; **osobní ~e** пътническа гара; **autobusová ~e** автобусна спирка; **~e podzemní dráhy** станция на метро; **počáteční ~e** начална спирка; **konečná ~e** крайна, последна спирка; **přestupní ~e** спирка за смяна на превозно средство; **stálá ~e** постоянна спирка; **~e na znamení** спирка по желание, по сигнал (*на пътуващите*); **vlakotvorná ~e** гара разпределителна, триажна гара; **náčelník, остар. přednosta ~e** началник-гара

2. управление, служба, станция, пункт, отделение *и под.*: **~e Veřejné bezpečnosti** по-рано районен, квартален милиционерски участък; районно управление на МВР; **požární ~e** отделение на противопожарна охрана; **~e lékařské pohotovosti** отделение, служба на „Бърза помощ“; **benzinová ~e** бензиностанция; **chovatelská ~e** животновъдна ферма; **hygienicko-epidemiologická ~e** санепидстанция, хигиенно-епидемиологична служба; **transfuzní ~e** център за кръвопреливане; **záchytná ~e** отрезвително (отделение); **záchranná ~e** разг. спасителна служба; **meteorologická ~e** метеорологична станция; **meziplanetární ~e** междупланетна станция; **strojní a traktorová ~e** (*съкр. STS*) машинно-тракторна станция (*съкр. МТС*); **strojní počtění ~e** изчислителен център; **čisticí ~e** пречиствателна станция; **rozhlasová ~e** радиопредавателна станция, радиопредавател; **televizní vysílací ~e** телевизионен предавателен център; **pojízdná televizní ~e** подвижна телевизионна станция; **retranslační ~e** ретранслятор, ретрансляционна станция; **telegrafní ~e** телеграфна служба; (**telefonní**) **účastnická ~e** телефонен пост; **radarová ~e** радарна станция; **polární ~e** полярна станция

3. остар. спирка, спиране, място за спиране: **první jeho ~e byl pivovar** първата му спирка беше в пивоварната

staniční, -í, -í 1. станционен; който се отнася към спирка, към станция: **~í budova** гарова сграда; **~í řád** разписание на влаковете (*в по-малки гари, в спирки*)

2. който се отнася към служба, отделение *и под.*: **~í sestra** старша сестра (*в сектор на болнично отделение*)

staniol [-ny-], -u м. станиол

staniolový [-ny-], -á, -é станиолов: **~é balení** станиолова опаковка, обвивка

stanný, -á, -é обикн. в съчет. ~é právo юрид. военно положение; **~ý soud** юрид. военно-полев съд

stanout, -nu св. книж. остар. 1. (*kde; kam*) оглавя, възглавя (*нещо*); застана начело (*на нещо*): **~nout v čele hnutí** застана начело на движение; оглавя, възглавя движение

2. (kde) спрѝ се, застана (*някъде*): **~nout před obrazem** спрѝ се, застана пред картина

stanovat, -uji/разг. -uju несов. станувам, лагерувам; живѝя на палатка

stanovení, -í ср. определяне, отрѝждане; установяване: **~í norem** определяне на нѝрми, на стандарти; **~í trestu** юрид. постановяване, определяне на наказание; **~í diagnózy** мед. поставяне на диагноза

stanovín|a, -y ж. брезѝнт; плат за палатки

stanovisk|o, -a ср. становище, глѝдище, позиция, глѝдна точка, отношѝние; възглед: **umělecké ~o** художествено глѝдище, художествена глѝдна точка; **mravní ~o** нравствена позиция; **třídění ~o** класова позиция; **osobní ~o** лично мнѝние, становище; личен възглед; **odmítavé, zamítavé ~o** отрицателно становище, отрицателна позиция; **zaujmout ~o k něčemu** взѝма отношѝние по някакъв въпрѝс; **z jeho ~a** от неѝгова глѝдна точка; **stát (pevně) na ~u** стой (*твърдо*) на позиция, на становище; **zastávat ~o** ѝмам, защищавам становище

stanovišť|ě, -ě ср. пост, пункт, позиция, стоянка *и под.*: **~ě taxíků** стоянка, пѝаца на таксѝта; **pozorovací ~ě** наблюдателен пост; **~ě zemědělských strojů** парк за сѝлскостѝпански машини; **dispečerské ~ě** диспѝчерски пункт; **traťové ~ě ж.п.** междугѝров пост; **velitelské ~ě** воен. команден пункт; **~ě dělostřelectva** воен. артилерийска позиция

stanov|it, -ím св., рядко несов. (со) 1. определя/опредѝлям, постановѝя/постановявам (*нещо*): **~it ceny** определя/опредѝлям ценѝ; **~it podmínky** определя/опредѝлям, поставѝя/поставѝям услѝвия; **~it limit** определя/опредѝлям, поставѝя/поставѝям грѝница, лимѝт; **vyhláška ~í** обявлѝниѝто гласѝ; **podrobnosti ~í vyhláška** детѝйлѝте са дадени, посѝчени са в обявата

2. установѝя/установявам, определя/опредѝлям (*нещо*): **~it diagnózu** поставѝя/поставѝям диагноза; **~it dobu vzniku** установѝя/установявам времето на възникване

stanov|ovat, -uji/разг. -uju несов. (*со*) рядко определям, установявам, постановявам (*нещо*)

stanov|vy, -v ж. само мн. ѝстав, правилник, статѝт (*на съюз, партия и под.*): **schválit ~vy** одобря, приѝма ѝстав

stanov|ý, -á, -é палѝтков; който се отнася към палѝтка: **~é plátno** платнѝ за палѝтка, брезѝнѝтово платнѝ; **~ý dílec** (отдѝлна) чѝст на па-

лътка; **~ý tábor** палатков лагер; **~é městečko** къмпинг, лагер на палатки

star|á, -é ж. 1. *експр.* моят старича, старата (за съпруга) 2. старата, възрастната (за птици и животни): **~á s mlád'aty** старата и малките (птичета, животни) 3. *грубо* старата приятелка, съпруга, любовница: **chodí se svou ~ou už dlouho** тя отдавна, от дълго време му е любовница

star|at se, -ám se неск. 1. (о кохо, о со) грижа се, полагам грижи (за някого, за нещо); гледам (някого, нещо): **~at se o děti** грижа се за деца, гледам деца; **~at se o nemocného** гледам болен; **~at se o domácnost** грижа се за домакинство; вода домакинство; **~al se o všechno sám** (той) сам се грижеше за всичко; **musel se ~at sám o sebe** трябваше сам да се грижи за себе си; **~at se jen o sebe** грижа се само за себе си; **ať se každý o svou kůži** ~á всеки да си гледа работата; **~at se o čistotu** грижа се за чистотата, стремя се да поддържам чистота; **~al se, aby práci vykonal včas** той се стремеше, гледаше да свърши, да изпълни работата навреме 2. (о со, о кохо) осигурявам, набавям (нещо, някого); снабдявам (с нещо): **~at se o potřebný materiál** осигурявам, намирам необходимия материал; **~at se o další zaměstnance** осигурявам нови служители 3. (о кохо, о со) интересувам се (за някого, за нещо; от някого, от нещо); обръщам внимание (на някого, на нещо): **ne~á se o sousedy** не се интересува от съседите (си); **ne~á se o lidské řeči** не обръща внимание на хората; приказки, не се интересува от хората; приказки

~stár|ek, -ka м. 4. (–; *остар.* на со) безпокоя се, боя се, страхувам се, загрижен съм (за нещо): **o to se ne~ám** не се безпокоя за това; **ne~ej se, to je maličkost** не се страхувай, не се безпокой, това е дреболия

stár|ek, -ka м. 1. по-рано старши помощник (в мелница или пивоварна) 2. началник на производството (в мелница)

stár|nout, -nu неск. 1. старея, остарявам, ставам стар (за хора): **lidé ne~ou stejně** хората не стареят по един и същ начин; **zrak, sluch ~ne** зрението, слухът отслабва; **tělo ~ne** тялото старее 2. *третол.* -не старее, износва се, изтърква се, овехтява, изхабява се (за предмет): **stroje ~nou** машините стареят, овехтяват, износват се; **objevy ~nou** откритията стареят, остаряват

stárnut|í, -í ср. 1. стареене, остаряване, овехтяване, износване 2. *спец.* стареене: **~í oceli** ста-

реене на стомана; **tepelné ~í** топлинно стареене

starob|a, -y ж. книж. 1. преклонна възраст, дълбока старост 2. грехност, отпадналост, немощ

starobin|ec, -ce м. *остар.* старчески приют; старопиталище

starobn|í, -í, -í обикн. в съчет. **~í důchod** пенсия за прослужено време и старост; **~í pojištění** *остар.* застраховка за старост

starobolševik, -a експр. *пейор.* заклёт, пещерен болшевик; хардболшевик, болшевик-хардлайнер

starobyle нар. както в древността, в старите времена; по древен, старинен, отдавнашен начин

starobylost, -i ж. старинност, древност; архаичност

starobyl|ý, -á, -é древен, старинен; архаичен: **~á část města** историческа, старинна част на град; **~é nápisy** старинни надписи

staročesky нар. 1. (на) старочешки: **~psaný** текст, написан на старочешки 2. по старочешки; като „старочех“ (*привърженик на консервативната партия преди Първата световна война*)

staročesk|ý, -á, -é старочешки

staročestín|a, -y ж. старочешки език

starodávně нар. (по) старовремски, постарому; по старинен, по старовремски начин

starodávn|ý, -á, -é старинен, древен, старовремски

staroch, -a м. *експр. пейор.* старчок; старче, старо; старик; дядо, дядка

starokomunist|a [-пу-], -y м. *експр. пейор.* хардкомунит, комунист-хардлайнер, тъмноточервен комунист

staroměstsk|ý, -á, -é староместски; който се отнася към Старе Место: **Staroměstské náměstí** Староместски(ят) площад (в Прага)

staromil|ec, -ce м. човек, който въздиша по „доброто старо време“; привърженик на стария начин на живот (*през чешкото възраждане*)

staromilsk|ý, -á, -é който се отнася към привърженик на старовремския начин на живот (*през чешкото възраждане*)

staromilstv|í, -í ср. любов към „доброто старо време“

staromládenec|ý, -á, -é който се отнася до стар ерген; староергенски; *разг.* бекърски

staromládenectv|í, -í ср. положение, живот на стар ерген; ергенство, ергенуване; *разг.* ергентък, бекърство

staromódně нар. старомодно, остаряло

staromódn|í, -í, -í старомоден, остарял

staromódnost, -i ж. старомодност, остарялост

staronov|ý, -á, -é 1. обновен, подновен; обрнат (за дрехи); престроен (за строеж) **2.** преработен: **~ý program** преработена, обновенна програма; **~é románové náměty** преработени стари романови сюжети

staropanensk|ý, -á, -é старомомински; който се отнася към старата мома; който е присъщ на старата мома

staropanensv|í, -í *ср.* старомоминство; положение, живот на старата мома

staropramen, -e/-u *м.* „Старопрамен“ (бира)

staropražsk|ý, -á, -é старопражски; който се отнася към старата Прага

starorůžov|ý, -á, -é розов с виолетов оттенък; убито розов (за цвят)

starořeck|ý, -á, -é старогръцки

starořímsk|ý, -á, -é (старо)римски; който се отнася към Римската империя

staroslavn|ý, -á, -é преславен, старославен, прославен, знаменит, именит, прочут: **~á univerzita** прочут, прославен университет

staroslovansk|ý, -á, -é старославянски

staroslověnsk|ý, -á, -é *език.* старобългарски: **~ý jazyk** старобългарски език

staroslověštín|a, -u *жс.* старобългарски език

starosocialistick|ý [-ty-], -á, -é *експр. пейор.* който се отнася към стария социалистически режим; който е подобен на стария социалистически режим

starosoudruh, -a *м. експр. пейор.* заклёт, пещерен комунист; хардкомунист, комунист-хардлайнер; тъмно-червен комунист; „червена бабичка“

starost, -i *жс.* (о *koho, o co*) **1.** грижа, безпокойство, тревога, *разг.* кахър, дерт (за някого, за нещо): **drobné denní ~i** дребни ежедневни грижи; **mít hlavu plnou ~í** затънал съм до гуша в грижи; **rodinné ~i** семейни грижи; **mít ~ o někoho, o něco** безпокоя се, тревожа се за някого, за нещо; **mám teď jiné ~i** сега не ми е до това, имам (си) други грижи; **žít bez ~í** живея безгрижно; **dělat, působit ~i někomu** създавам, причинявам на някого неприятности; **to mi dělá ~i** това ме безпокой, тревожи ме; **máme už po ~i** отървахме се от грижите; вече нямаме грижи; **bud'te bez ~í! jen žádnou ~!** не се безпокойте! не се тревожете! **ty máš ~i!** това е бял кахър! и това ако са тревоги! излишно се безпокойш! да ти имам грижите, дертвете! **to bylo ~i!** колко грижи, тревоги само имахме! **2.** грижа, задължение (за някого, за нещо): **mít někoho, něco na ~i** грижа се за някого, за нещо; **vzít si někoho, něco na ~** поема грижата за някого, за нещо; **mám na**

~i celou rodinu грижа се за цяло семейство; на гърба ми лежи цяло семейство; **dát někomu někoho, něco na ~** възложи, поверя на някого грижата за някого, за нещо; **to je moje ~!** това е моя грижа! **to není moje ~** това не ме засяга, това не е моя работа

starost|a, -u *м. 1. юрид. адм.* кмет **2. истор.** председател (на дружество, организация и под.):

~a Sokola председател на (секция на) организация „Сokol“; **~a bratří** глава, старейшина на Общината на чешките братя; **~a třídy** председател на клас

starostk|a, -u *жс. юрид. адм.* кметница

starost|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* кметувам; изпълнявам длъжност, функция на кмет: **~uje už dva roky** той е кмет от две години

starostlivě *нар.* **1.** грижливо, грижовно: **~ opatrovat děti** грижливо пазя, грижливо отглеждам деца **2.** загрижено: **pozorovat ~** наблюдавам загрижено

starostlivost, -i *жс. 1.* грижливост, грижовност **2.** загриженост

starostliv|ý, -á, -é 1. грижлив, грижовен **2.** загрижен: **~ý pohled** загрижен поглед

starostován|í, -í *ср. разг.* кметуване; изпълняване на длъжността кмет: **před ~ím pracoval jako ředitel školy** преди да стане кмет, той е работил като директор на училище

starostrukturn|í, starostrukturáln|í, -í, -í *пейор.* който се отнася към старата (комунистическа) номенклатура: **~í socialistické praktiky** практики, опит на старата социалистическа номенклатура

starosvat, -a *м.* шафер; сват, сватовник, годжеар **starosvětsk|ý, -á, -é 1.** старомоден, старовремски: **~ý oblek** старовремско облекло; **~ý život** патриархален живот; **žít po ~u** живея старовремски **2. рядко пейор.** консервативен, реакционен, реакционерски

starousedlík, -ka *м.* стар заселник: **čestí ~ci v Americe** стари чешки заселници в Америка **starousedl|ý, -á, -é** който е заселен отдавна; коренен (за население)

staroušek, -ka *м. умал. рядко експр.* старият; могат старец (обикн. за съпруг): **~kové** старите, дядо и баба (обикн. за съпругеска двойка)

starověk, -u *м. истор.* древност, античност; Стария(т) свят: **dějiny ~u** история на древността, на Стария свят; антична история

starověk|ý, -á, -é древен: **~é dějiny** стара, антична история; история на Стария свят, история на древността

starozákonn|í, -í, -í 1. църк. старозаветен; който се отнася към Стария завет: **~í proroci** про-

рѡци от Стѡрия зѡвет, старозѡветни прорѡци
2. патриархѡлен; кѡйто е в духѡ на Стѡрия
 зѡвет: **~í přísnoř** патриархѡлна стрѡгѡст
starožitnický, -á, -é антиквѡрен; **~ý obchod**
 антиквѡрен магазин
starožitnictví, -í *ср.* **1.** антиквариѡт, антиквѡрен
 магазин **2.** антиквѡрство; антиквѡрно дѡло
starožitník, -a *м.* антиквѡр; трѡгѡвец на старинни
 предметѡи
starožitnost, -i *ж.* старинна вѡщ; антика; обикн.
мн. **starožitnostji, -í** антики: **obchod se ~mi**
 антиквѡрен магазин, антиквариѡт
starožitní, -á, -é *остар.* старинен; антиквѡрен
starší I, -ího *м.* **1.** *остар.* общински съветник,
разг. общинар; члѡн на градско, на общинско
 ръководство **2.** *църк.* презвитер **3.** *истор.* цѡ-
 хов мѡйстор; старейшина на занаятчийски
 еснаф
starší II, -í, -í **1.** *сравн.* към **starý** пѡ-стар **2.** стар-
 ши: **~í trenér** старши треньѡр **3.** стар, вѡз-
 растен: **~í člověk** възрастен чѡвѡк
staršina, -y *м.* воен. старшина
start, -u *м.* **1.** *спорт.* стѡрт: **~ pevný** стѡрт от
 място; **~ letmý** стѡрт в двиѡение; **hromadný,**
skupinový ~ групѡв стѡрт; **~ do života** *прен.*
 стѡрт в живѡта **2.** стартиране, учѡстие в състе-
 зѡние: **dostavit se na ~** учѡствам в състѡзѡние;
 стартирам, застѡвам на стѡрт *и прен.* **3.** стѡр-
 това линия; стѡрт: **vyznačit ~** означа, обознача
 стѡртова линия **4.** *авиѡц.* стѡрт, издигане,
 излитане: **~ letadla** стѡрт, излитане на самолѡт
5. *спец.* стѡрт, пускане, запѡлване (*на дви-*
гател) **6.** *публ.* стѡрт, началѡ, запѡчване: **~ ekono-**
mické reformy стѡрт, началѡ на икономическа
 рефѡрма
startér I, -a *м.* *оуш.* стѡртов съдия; стѡртер
startér II, -u *м.* *неоуш. техн.* стѡртер, пускѡч,
 подкарвач
startovací, -í, -í стѡртов; кѡйто се отнѡся към
 стѡрт, към стартиране: **~í podmínky** услѡвия
 за стѡрт, за стартиране; **~í pistole** *спорт.*
 стѡртов пистолѡт; **~í rychlost** *авиѡц.* стѡртова
 скѡрост, скѡрост при излитане; **~í plocha**
авиѡц. стѡртова площадка; **~í základna** *авиѡц.*
 стѡртова база
startovat, -uji/разг. -uju *несв. и св.* **1.** *спорт.*
 стартирам: **~ovat do života** *прен.* стартирам,
 навлѡizam/навлѡiza в живѡта **2.** *спорт.* учѡ-
 ствам, стартирам в състѡзѡние: **~ovat podruhé**
na mistrovství světa учѡствам за втѡри път в
 светѡвно първенство **3.** стартирам, набѡрам/
 набѡра скѡрост, задвиѡвам се/задвиѡжа се (*за*
самолѡти, превѡзни средства и под.): **auto**
špatně ~uje колѡта бѡвно набѡра скѡрост; **le-**

tadlo právě ~ovalo самолѡтът тѡкмо старти-
 раше, излиташе **4.** (*сѡ*) пускам/пусна (*нещо*) в
 двиѡение, в хѡд: **ne~uj tak dlouho** не задѡр-
 жѡй стѡртера така дѡлго **5.** (*сѡ*) *публ.* старти-
 рам, запѡчвам/запѡчна, открѡвам/открѡя (*не-*
що): **loterie ~uje reklamní hrou** лѡтѡрията
 стартира, запѡчва с рекламна игра
startovní, -í, -í **1.** *спорт.* стѡртов; кѡйто се от-
 нѡся към стѡрт: **~í listina** списѡк на старти-
 ращи; **~í číslo** стѡртов нѡмер; **~í povel** комѡн-
 да, сигнал за стѡрт; **~í čára** стѡртова линия
2. стѡртов; кѡйто е свѡрзан с началѡ, със за-
 пѡчване: **~í období podniků** стѡртов период,
 стартиране на предприятия; **odpíchnout se od**
~ích bloků *прен.* отлепѡ се от стѡрта, изляза
 от началната фѡза на дѡйност *и под.*
staruška, -y *ж.* *умѡл. експр.* **1.** *остар.* старѡца
2. старѡта, мѡята старѡца (*за съпругѡ*)
starý I, -á, -é **1.** *именна форма* **stár, -a, -o** кѡйто
 е на ... години; на възраст ... години; ...годи-
 шен (*мѡсечен и под.*); възрастен, голям (*за*
възраст на хора и предметѡи): **dítě ~é devět**
měsíců детѡ на девет мѡсеца, деветмѡсечно
 детѡ: **jak je to dítě ~é?** кѡлко голямѡ е детѡто?
je stár (~á, ~é) pětadvacet let тѡй (тѡ, тѡ) е на
 двѡйсет и пѡт години; **jak jsi stár?** на кѡлко
 години си? **je už dosti ~ý a)** вѡче е дѡста стар,
 възрастен (*за зрял чѡвек*) **б)** вѡче е дѡста
 голям (*за дете*); **jsou na den stejně staří** тѡ
 са абсолютни връстници, родѡни са в едѡн и
 сѡщи дѡн; **nej~ší syn** най-голѡмѡят, най-стѡ-
 рѡят, най-възрастният син; **~ý Novák** *разг.*
експр. старѡят Нѡвак (*бащата или дядѡто*);
~á Nováková *разг. експр.* старѡта Нѡвакова
 (*майката или бабата*); **jak ~ý je ten dům?**
 коѡѡ е пострѡена тѡзи кѡща? кѡлко старѡ е
 тѡзи кѡща? откоѡѡ е тѡзи кѡща? **vůz ~ý deset**
měsíců колѡта е на десѡт мѡсеца **2.** стар, вѡз-
 растен (*противѡпол.* млад): **~ý člověk** стар,
 възрастен чѡвѡк; **~á generace** старѡ генѡрация,
 старѡ поколение; **je ~ý** възрастен е; **je už ~ý/**
stár na něco, pro něco, aby... вѡче е стар за...,
 (за) да...; **k stáru** в старѡстѡта, на стѡри години;
~ý mládenec стар ергѡн; **~á panna** старѡ момѡ;
jak se má ~ý pán? какѡ прави, как е господѡн
 баща ви/господѡн тѡстѡт ви/господѡн свѡ-
 кѡртѡт ви? **pozdravujte ~ou paní!** мнѡго пѡ-
 здрави на госпоѡжѡ майка ви/на госпоѡжѡ тѡща
 ви/на госпоѡжѡ свѡкѡрва ви! **staří páni** госпо-
 дѡн и госпоѡжѡ родѡтелите; **Václav Vydra ~ší**
 Вацлав Видра-баща, Вацлав Видра-старши;
~ý mladý *пейѡр.* млад старѡец, млада стар-
 ѡца (*за млад мѡж или млада жѡна, коѡто*

по облекло и под. приличат на възрастни хора); **staří páni спорт. а)** състезатели от категория „старша възраст“ **б)** „стари мущини“, бивши спортисти; **mladí ležáci, staří žebráci пословица** на младини ако не работиш, на старини ще прѝсиш; **(přišli) staří mladí** дойдѐ мало и голямо, старо и младо; дойдѐха всички; **má ~é kosti** стар/стара е; **na ~á kolena, na ~á léta** на стари години **3.** стар, остарял, износен, изхабен (*противопол. нов*): **~é šaty а)** стари, износени дрѐхи **б)** стѐра, износена рѐкля; **~ý hrad** стар замък; **~é knihy** стари, антикварни книги; **~é brzdy** износени спирачки; **~ý papír** хартия за отпадъци; **~ší nábytek** поостарѐли мѐбели; не съвсѐм нови мѐбели; **~ý vzduch** застоѐл въздух; **~é brambory** картофи от предишна реколта; стѐри картофи; **~ý tuk** гранясала мазнина; **~é země** твърди, стари, баяти бѐли хлѐбчета; **~é vejce** старо, развалѐно яйцѐ; **~ý sýr** отлежало, узрѐло сирене; **~é víno** старо, отлежало вино; **~á jízdenka** стар, невалиден билет (за трамвай и *и*); **~ý** не мѐ бива вѐче за нищо; стѐвам сѐмо за вторични суровини; **hrklo v něm, jako v ~ých hodinách** нещо в нѐго се скѐса, преобърна се **4. експр. фам.** скѐпи, мѐли; бѐдничкият ми, горкѝчкият ми (*при разговор*): **~ý brachu!** мѐли братко! **chudák ~á!** клѐтникът! нещѐстникът! бѐдният човѐк! **blázen ~á!** стар глупѐк! старият му глупѐк! **5.** старинен, стар, староврѐмски, отѐдѐвнашен, мѐнал, дрѐвен: **~é mince** стари, старинни монѐти; **~é rukopisy** стари, старинни ръкописи; **~é zvyky** старинни обичѝи; **~é město а)** стар град **б)** историческа, стѐра част на град; **pocházel ze ~ého rodu** (тѐй) произхождаше от стар род; **staří Řekové** дрѐвните гърци; **staří Slované** старите славѝани; **~á čeština** старочѐшки език; **~é jazyky** дрѐвни езици; **Starý svět** Стѐрият свят, Еврѐпа; **Starý zákon** Стѐрият завет, Вѐхтият завет; **~ý věk** древността, Стѐрият свят; **za ~ých časů, za ~ých dob, za stara/zastara** в стари времена, някога, отѐдѐвна, преди мнѐго години **6.** стар, предишен, пѐ-раншен, мѐнал, някогашен, отѐдѐвнашен, отколѐшен; обичѝен: **navštívit ~ou vlast** посетѝ старата (си) родина; **překonat ~ou normu** надмина стѐра, предишна нѐрма; **vytočit ~é telefonní číslo** набѐра стар, предишен телефонен нѐмер; **obnovit ~é známosti** подновѝ стари, пѐ-раншни познѝанства; **staří přátelé** стари, отѐдѐвнашни, отколѐшни приятели; **~ý rok** стѐра(та), отиваща(та) си година; **~á zkušenost** стар, пѐ-раншен, предишен опит;

~ý režim стар, предишен рѐжим; **vrátit se k ~ému způsobu života** върна се към стария, към предишния начин на живѐт; **život se vrátil do ~ých kolejí** живѐтът влѐзе в старите, в обичѝйните си рѐлси; **vše zůstalo při ~ém** всичко остана постѐрому, кѐкто пѐ-рано, кѐкто си бѐше; **všechno šlo po ~ém** всичко си бѐше кѐкто пѐ-рано; **žít po staru/postaru** живѐя по старому; **už to není ten ~ý** (тѐй) вѐче не ѐ *пѐйния* ♦ *пѐйния* ♦ предишните си рѐлси; запѐчна да живѐя по обичѝйния си начин; **vyřizovat si ~é účty, dluhu** уреждам стари смѐтки; **~á láska nerezaví поговорка** стѐра любов рѐжда не хвѝща **7.** стар, остарял, староврѐмски, назадничав; изтъркан, изхабен; демодѝран: **šaty ~ého střihu** рѐкля със стѐра, с демодѝрана рѐйка; **~á pravda** стѐра, общоизвестна ѝстина; **~ý vtip** стар, брадѐт, изтъркан вѝц; **~é názory** остарѐли схвѝщания, вѝзгледи; **smýšlet po staru/postaru** разсъждавам, мѝсля по старому, консервно ♦ *пѐйния* ♦ от старото поколение, от старата генерация, от старата школа сѝм; консервативен, назадничав сѝм; **lidé ze ~ého světa** хора с остарѐли разбѝрания; вкаменѐлости, догматици; **~é nomenklatury** стѐра (комунистѝческа) номенклатѐра, стари (комунистѝчески) кадри; **~é struktury а)** стари (комунистѝчески) номенклатѐрчици **б)** стѐра номенклатѐра; **to je ~á písnička** пак старата пѐсен; стѐра пѐсен; **ohřívát ~é historie** припѐмням, разбѝтвам отѐдѐвна забравени нещѐ, събѝтия **8.** стар, опитен: **~ý funkcionář** стар, опитен функциѐнер ♦ *пѐйния* ♦ пѝшка (за войник); **~ý kozák** гърмян, стрѐлян заек; **~á liška** стѐра, голяма, хитра лисица; изпѐчен шмѐкер, хитрѐц **9. разг. експр. в свѝт** ♦ *пѐйния* ♦ **~ého! čerta ~ého!** вѝтър! вѝтър и мѝгла! трѐнки! никак! съвсѐм никак! **to ti čerta ~ého pomůže!** товѝ хѝч няма да ти помѐгне! вѝтър, трѐнки ще ти помѐгне! **stojí to za ~ou belu** товѝ не струва и пѝкната парѝ; **víš ~ou belu!** вѝтър знѝеш! трѐнки знѝеш! нищо не знѝеш! **mít ~ou bačkoru** трѐнки ѝмам; нямам нищо; нямам пѝкнат грѐш; **vědět ~ou bačkoru** трѐнки знѝм; нищо не знѝм; бѝкел не знѝм

starý II, -rého м. 1. стар, възрастен човѐк: **počiná si jako ~rý** постѐпва, дѐйства като *възрастнѐ* ♦ *пѐйния* ♦ дойдѐ мало и голямо, старо и младо; **mladý může, ~rý musí (umřít)** поговорка кѝй пѐ-рано, кѝй пѐ-кѝсно – всички ще умрѐм **2. мн.**

staří, -rých предци, прадеди **3. разг. експр.** стáро, крáнта (обръщение към домашни животни): **hujе, ~rá!** дий, давай крáнто! давай, мoйтo кoнчe! **4.** стáрият, възрастният, голeмият (за птици и животни) **5. разг.** стáрият (родител, господар, стопанин, шеф, началник): ~í стáрите, родителите; **náš ~rý** шефът, стáрият; ~rý přišel на контролу шефът дойде на проверка **6. остар.** стáри, стáрши, баща (за съпруга на фирма) **7. разг. експр.** мoят, стáрият, мoят стáрец (за съпруг)

ста̀ре нар. 1. ста̀рчески, ста̀решки, ста̀решка̀та, съста̀рено, като ста̀рец (*проти́вопол.* мла̀до, като мла̀д): **vypadat** ~ изглеждам съста̀рено, ста̀рчески; **šatit se** ~ обличам се като ста̀рец 2. ста̀ро, ве́хто; оста̀ряло, ове́хтяло (*проти́вопол.* но̀во, като но̀в)

sta|řec, -rce *м.* 1. стàрец, стàр човèк: ~řec nad hrobem стàрец, кòйто е с едìния крак в грòба
2. стàро живòтно, стàро съществò

stařecky нар. стàрчески, като стàрец

stařeck|ý, -á, -é stàřчески, стар: ~á sešlost
 stàřческа нѣмош; ~á dalekozrakost мед.
 stàřческо далекогледство; ~ý třes мед.
 stàřчески трѣмор, stàřческо трепѣрене

stařeč|ek, -ka *м. умал. експр.* стàрче, дядка

stařen|a, -у ж. старіца, стàра женà, бàба

stařenk|a, -у ж. *умал. експр.* бабичка

стаřéш[и]на, -у м. 1. *истор.* старейшина (на племя и под.) 2. *по-рано* кмет, старейшина (на община и под.) 3. *ста̀рши*, доайѐн (на група от колеги) 4. *рядко експр.* ста̀рец, ста̀р човек; ста̀р предмет: ~а **automobil** ста̀р, отслужил автомобил

stařešinstv|í, -í *ср. истор. юрид.* сеньорат,
старейшинство

stár[í], -í *ср. 1. вѣзраст, години (за човек, живо същество или предмет): být s někým stejné-ho ~i* на една и съща вѣзраст, на едни и същи години съм с някого; *být na své ~i vyspělý* зрѣл съм за годините си; *určit ~í stromu* определя години, вѣзраст на дърво; *odvodní ~í voen.* (до)наборна вѣзраст 2. старост, старини, старі години: *nemoci ~í* старчески болести, болести на старостта; *vysoké ~í* дълбока старост, преклонна вѣзраст; *k ~í* на старі години, на старини; *ve ~í* в старостта, на преклонна вѣзраст, на старини; *zemřel ~ím* (тои)

jako když najdeš *пословица* каквѹто научиш
на младинѣ, на старинѣ ти е като подарѣно
3. старинност, дрѣвност, стѣрост (*за пред-*
мету): **~í národních zvyků** старинност на
нарѣдни обичаи

staříčk|ý, -á, -é *умал. експр.* ста́риччк, ста́р-
старени́ччк

stařík, -a *м. експр.* ста́рче, дядка, старік

stařin|a, -y ж. 1. разг. миналогодишна, ланска, изсѣхнала неокосѣна тревà **2.** старина, антика

stát I, -u м. 1. държава: **absolutistický** ~ абсолютистка държава, абсолютна монархия; **demokratický** ~ демократична държава; **spolkový** ~ федеративна държава; **hlava -u** държавен глава; **mravenčí** ~ *експр.* моралеска държава; **mravúnjak**; **Vatikánský** ~ Ватикан

ve –ě cъrkvata бѣше държавѣ в държавата; je
něčo snilého ve –ě dánském има нещо гнило
в Дàния 2. щат (в названия): Spojené ~y
americké Съединѣни америкàнски щати

stát II, stojím *несв. 1. (kde)* стой (прав; изправен, неподвижен (*някъде*) (*за хора и предмети*): **dítě už stojí samo** детето вече стои (право); **upadl, ale už zase stojí** той падна, но пак се изправи; ~ **jako přikovaný** стой като закован; ~ **jako socha** стой като статуя, като истукан; ~ **v pozoru** стой мирно (*по команда*); ~ **na špičkách** стой, застанал съм на пръсти; **zůstat** ~ спра (се); ~ **na místě** спра на място; ~ **malíři (modelem)** позирам на художник; **věčně stojí jen u plotny** вечно стои, вечно седи, вечно е край печката; непрекъснато готви; ~ **na maso** стой, чакам на опашка за месò; ~ **frontu/ve frontě** стой, чакам на опашка; **čáp stojí na**

jako by ho opáčil той стоѣше, той остана като попарен (с вряла вода); **prázdný pytel nestojí** гладна мѣчка хоро не играе; **sotva stojí (na nohou)** едва стои, едва се държи на краката си; ~ **na vlastních nohách** стѣпил съм на краката си; **nezavýsím** съм, самостоятелен съм; **pořád za tebou nemůže někdo** ~ не може все някой да те води за ръката; **neví, kde mu hlava stojí** той не знае за какво да се хване по-напред; **nechat, jak to stojí a leží a)** оставя всичко ей така, без промяна **б)** оставя всичко на произвола; **nechal dívku ~ a)** той изостави момичето наскрѣд тѣнца **б)** той остави, изостави момичето; не се ожени за момичето **2. третол. stojí (kde) (нещо)** стои, е (някъде); (някъде) **има (нещо) (за предмети):** **na kopci stál dub** на хълма имаше, растѣше дѣб; **na stole stojí váza** на масата има, стои ваза; **knihy stojí v regálu** книгите са на рафта; **uprostřed náměstí stojí pomník** сред площада се издига паметник; **na předměstí stojí nové domy** в предградieto има, построѣни са нови къщи; **tehdy předměstí ještě nestálo** *остар.* тогѡва пред-

градието още го нямаше, още не беше построено; **vlasy mu stály na hlavě jako hřebíky** косата му стърчеше като бодли; **obilí ještě stojí** житото още не е прибрано, още стои по нивите; **naškrobená sukně pěkně stojí** колосаната фюста стои добре; **všechno stojí na svém místě** всичко е на мястото си; **škola stojí na rohu** училището се намира, училището е на ъгъла; **rosa stála na listech** по листата лежеше, имаше роса; **louky stály pod vodou** ливадите бяха залети, покрити с вода, потопени във вода; **dům stál v plamenech** къщата гореше, беше в пламъци; **v očích mu stály slzy** в очите му имаше сълзи; **na čele mu stál pot** на челото му имаше, беше избила пот; **vojska stála proti sobě** войските бяха готови за бой; **~ ve zbrani** в бойна готовност съм; **nechal jídlo** ~ той не сè докòсна до храната; **stál celou cestu ve vlaku** през целия път (той) стои прав във влака; (той) стои прав през време на цялото пътуване; **(je to tak,) co svět světem stojí** (това си е така) откръй време; (това си е било така) винаги; откак свят светува, от паметивека (всè си е така) **3.** спрял съм (се), стоя на едно място, неподвижен; бездействам; **често трепол. stojí** не работи, не функционира (за машина, устройство и под.); **chvíli stál, pak se dal do běhu** за миг той спря, после се затича; **vlak stojí ve stanici** влакът е спрял на гарата; **stůj, nebo střelím!** стой или ще стрелям! **zastavit ~!** стой! (команда); **slunce stálo vysoko na obloze** слънцето се бѐ издигнало високо в небето; **mlha stála v údolí** в долината лежеше мъгла; **stojící voda páchne** застоялата вода мирише; **hodiny stojí, hodiny zůstaly** ~ часовникът е спрял; **stroje stojí** машините са спрели, не работят; **práce stojí** работата е спряла, не напредва; **zákaz ~ трансп.** паркирането **забранено**; **zátuhláma** вцепеня се от учудване; изумя се от нещо; **zůstal jí nad tím rozum** ~ това не можеше да се побере в ума ѝ; тя не можеше да разбере, да проумее това; **zůstat u nějaké věci** ~ заминавам се по-продължително с нещо; **aby řeč nestála** за да не сè прекъсва, за да не (сè) спира разговорът; **разг.** за да върви приказката, (лаф)-моабетът **4.** (kde) стоя, седя, съм, намирам се (някъде) (за лица, рядко за предмети); **~ v čele něčeho** оглавявам, възглавявам нещо; **~ v popředí** стоя на преден план, на чело място; **~ v pozadí** стоя, намирам се, съм зад гърба на някого; **~ nad ostatními**

стоя, съм, издигам се над останалите; **~ za ostatními** изоставам от другите; **~ na nízkém stupni vývoje** стоя, намирам се, съм на ниска степен на развитие; **~ na něčí straně** стоя, съм, застанал съм на страната на някого; **~ proti někomu** опълчвам се против някого; заставам срещу някого; **stáli věrně spolu** бяха сгòворни, разбъраха се; **~ v opozici proti někomu, proti něčemu** стоя в опозиция, в опозиция съм на някого, на нещо; **~ stranou něčeho** стоя, държа се настрана от нещо; **~ někomu po boku a)** стоя редом с някого, до някого **б) прен.** помагам на някого, подкрепям някого, на страната на някого съм; **~ někomu v cestě прен.** прѐча на някого; **stojí před těžkým rozhodnutím** предстои му/ѝ важно решение: **stojí před zkouškami** предстои му/ѝ изпити **5.** (při kom, při čem; za kým, za čím) помагам (на някого, на нещо); подкрепям, поддържам (някого, нещо); държа (на някого, на нещо; за някого, за нещо): **krajané stojí při sobě** земляците се поддържат, подкрепят се, държат един на друг; **učitel stál za svým žákem** учителят поддържаше своя ученик, държеше за своя ученик **6.** (jak) чувствам се, намирам се, съм (някак, в някакво положение, състояние): **nevím jak to s ním stojí** не знам как е (той), какво прави, как се чувства; **jak to stojí?** как стоят нещата? какво е положението? **záležitost stojí tak, že...** случаят е такъв, че...; работата е в това, че... **7.** обикн. **stát si, stojím si** (jak) разг. (материално) съм, живея (някак); намирам се на (някакво) жизнено равнище; имам (някакъв) жизнен стандарт: **jak si stojí?** какво е материалното му положение? как вървят работите му? **stojí si dobře** материално е добре; материално си живее добре; материалното му положение е добро; има добро материално положение **8.** (na kom, na čem; kým, čím) опирам се, основавам се (на някого, на нещо); завися, завилям съм (от някого, от нещо): **na nás svět nestojí** светът не зависи от нас; светът няма да загине без нас **9.** (na čem) настоявам (на нещо, за нещо); упорствам (в нещо, за нещо); държа (на нещо); постоянствам (в нещо); отстоявам (нещо); **~ za svým rozhodnutím** упорствам, постоянствам в решението си; **~ na svém** държа на своето; упорит съм; принципен съм **10.** (o co, o koho) отдавам, придавам значение (на нещо, на някого); държа (на нещо, на някого); интересувам се (от нещо, от някого): **nestojím o peníze** парите не ме интересуват; не държа на

парите; парите нямат значение за мене; **nestojím o to** това не ме интересува; това ми е безразлично; **není oč ~!** няма за какво да ~~сжиявам~~ **kdj**
cizí, přichází o své поговорка който ламти по чуждо, остава и без своё **11. (co; koho co)** струвам, коствам (нещо; на някого нещо); ймам (някаква) цена; струвам (нещо на някого): **kolik/co to stojí?** колко струва? **stálo to hodně** това струваше скъпо, много; **stálo to velké peníze** това струваше много пари, беше много скъпо; **vítězství nás stálo mnoho obětí** победихме с цената на много жертви; **nic nás to nestálo a)** това не ни струваше нищо, беше безплатно **б) прен.** това не изискваше никакви усилия: **stojí to čas a peníze** това струва време и пари; **stálo ho to zdraví** това му струваше здравето, взе му здравето; той заплати за това със здравето си; **stálo ho to život** това му струваше живота; той заплати ~~живота си~~ **kdj**
цената е без значение; колкото/каквото и да струва; **stůj co stůj** на всяка цена **12. третол.** **stojí (za co)** струва си, има смисъл (да се ~~направи~~ **kdj** ~~нещо~~); често отриц. (нещо) не си струва: **kniha nestála za čtení** не си струваше да се четё книгата; **stojí to za pokus** струва си, има смисъл да се опита; **to nestojí za zlobení** това не си струва ядъ, ядосването; **nestojí to za tu práci** (това) не си струва трудъ ~~на работата~~ **kdj**
(трудо); (това) няма смисъл; **to nestojí za řeč, za zmínku** не си струва, няма смисъл да се говори, да се споменава; **nestojí to za mnoho** това не струва; слаба работа; **nestojí to za nic** (това) нищо не чини; (това) нищо не струва; (това) на нищо не прилича; (това) не струва пукнат грош; **jak se máš? – nestojí to za nic** как си? – остави, не е за разправяне; зле; лошо; **(dnes) nestojím za nic** (днес) нещо не ме бива, като пребит съм; **ten člověk nestojí za nic** този човек за нищо не го бива **13. третол.** **stojí, sýci** и в съчет. **stojí psáno** разг. написано е, пише (във вестник и под.): **v novinách stojí, že...** във вестника пише, че...; вестникът пише, че...; **v dopise stálo...** в писмото пишеше, ~~беше~~ **kdj**
ва никъде не е (на)писано, не се разбира от само себе си, не е казано изрично
stát se, stanu se св. 1. (kút, čim) стана (някой, нещо, някакъв): **~ se ředitelem** стана директор; **stala se jeho ženou** (тя) стана негова жена; **~ středem pozornosti** стана център на внимание; **stal se obětí něčeho** той стана жертва

на нещо; **stalo se zvykem, že...** стана навик, обичай да... **2. третол.** **stane se** слъчи се, стане (за събитие и под.): **co se (s ním) stalo?** каквò стана, каквò се слъчи (с него)? **stala se mi nemilá věc** слъчи ми се нещо неприятно; **jak se to stalo?** как се слъчи това? как стана това? **někdy se stane, že...** понякога се случва, че...; понякога се случва да...; **stalo se neštěstí** слъчи се нещастие; **ať se stane cokoli(v)** ~~нещо~~ **kdj**
не си струва да се говори! (отговор на благодарност); **jako by se stalo** благодаря; няма нужда; все едно, че сте го направили (при учтив отказ); **co se stalo, stalo se** станалото-станало, нищо не може да се направи; **už se stalo** каквò може да се направи; нищо не може да се направи, да се промени, да се поправи; това е свършен факт; **co se má stát, stane se** поговорка каквòто е писано, ще стане; каквòто има да се слъчи, ще се слъчи; каквòто има да става, ще стане; **staň se co staň** във всички случаи; на всяка цена **3. третол.** **stane se (koti, četi)** слъчи се, стане (на някого, на нещо) (обикн. за неприятно събитие): **stalo se vám něco?** каквò ви стана? стана ли ви нещо? **co se mu stalo?** каквò му стана? каквò се слъчи с него? **stala se mu křivda** постъпиха несправедливо с него; обидиха го; **nikomu se nic nestalo** на никого нищо му няма; никой не пострада; **nic se mu za to (co provedl) nestalo** това (което стори) нямаше никакви последиствия за него; нищо не му се слъчи; остана ненаказан; **co se mi může ~?** каквò може да ми стане? **myslel, že se mu něco stane прен. а)** мислеше, че няма да (може да) издържи **б)** мислеше, че това няма да остане без последиствия за него

stať, -ti/-tě ж. 1. стация: **oslavná ~ť** юбилейна, хвалёбствена стация; **sborník ~í** съборник стации; **soubor ~í** събрания стации, съборник стации **2.** част, глава, откъс, дял, раздел, параграф, стация (в по-голям текст): **~ť o výslovnosti v mluvnici** раздел за произношение в граматика **statečně нар.** храбро, доблестно, мъжествено, смело, безстрашно, юначно, геройски, сърцато: **chlapec se choval ~** момчето се държало смело, геройски, мъжествено **statečnost, -i ж.** храброст, доблест, мъжество, смелост, безстрашие: **vojenská ~** войнска доблест **statečn|ý, -á, -é** храбър, доблестен, мъжествен, смел, безстрашен, геройски, сърцат: **~ý pacient** безстрашен пациент; **být ~é mysli** отличавам се със смел, безстрашен дух

stat|ek, -ku *м.* **1.** (земедѣлско) стопанство; (селскостопански) двѡр: (**státní**) **~ek** държавно стопанство **2.** *в съчет.* **zbytkový ~ek** остар. чифлик, стопанство, остана̀ли след разделянето на голѣмите имѣния (*след Първата световна война*) **3.** обикн. *мн.* **stat|ky, -kũ** по-рано имѣние, чифлик **4.** *мн.* **stat|ky, -kũ** остар. имѡт, имѡщество, собственост, състояние **5.** *мн.* **stat|ky, -kũ** остар. икон. (потребителски) блага **6.** *книж.* цѣнност: **kulturní ~ky** културни цѣнности

staticky [-ty-] *нар.* статично

statický [-ty-], **-á, -é** статичен, неподвижен, неизмѣнен; който не сѣ промѣня: **~ý názor na svět** статично схващане за свѣта: **~ý náboj** физ. статичен заряд; **~á elektřina** физ. статично електричество; **~é ústrojí** анат. вестибуларен апарат; ѡрган, цѣнтръ на равновѣсието

staticčnost [-ty-], **-i** *жс.* статичност, неподвижност, неизмѣнност

statik|a [-ty-], **-y** *жс.* физ. статика

station *жс.* **stejšn**

statisíc|e, -ũ *м.* само *мн.* стотици хилѣди; много хилѣди; хилѣди, много: **~e let** стотици хилѣди години

statisícov|ý, -á, -é стохилѣден, многохилѣден: **~ý dav** стохилѣдна, многохилѣдна тѣлпа; **~á částka** сума от сто хилѣди

statist|a [-ty-], **-y** *м.* **1.** *театр. филм.* статист **2.** *прен.* статист, фигурант, пасивен участник

statistik|a [-ty-], **-y** *жс.* *театр. филм.* статистка

statisticky [-tysty-] *нар.* статистически, статистично

statistický [-tysty-], **-á, -é** статистичен, статистически

statističk|a [-tysty-], **-y** *жс.* женѡ-статистѡк, статистичка

statistik [-tysty-], **-a** *м.* статистѡк

statistik|a [-tysty-], **-y** *жс.* **1.** статистика, статистическа наука: **matematická ~a** математическа статистика **2.** статистика, пребрѡяване: **~a dopravních nehod** статистика на транспортни произшествѣя

stativ [-ty-/-tý-], **-u** *м.* *техн.* статив, стѡйка, поставка

statkář, -e *м.* земевладелец, чифликчийа

statkářk|a, -y *жс.* **1.** земевладѣлка, чифликчийка **2.** *разг.* съпру̀га на земевладелец, на чифликчийа; чифликчийка

statkářsk|ý, -á, -é земевладѣлски, чифликчийски

statkov|ý, -á, -é *в съчет.* **~é krmivo, hnojivo** сел. стоп. ѡѡрсѡки тѡр

státně *нар.* сна̀жно; здра̀во, силно: **~ si vykřičovat** пристѣпвам напѣрено, горѡ

státně *нар.* *рядко* в държавно отношѣние; по отношѣние на държавата; държавно: **~ organizovaná akce** организирана от държавата акция, проява

státn|í, -í, -í **1.** държавен; който се отна̀ся към държава: **~í hymna** държавен хѡмн; **~í znak** държавен гѣрб; **~í vlajka** държавно зна̀ме, държавен флаг; **~í svátek** официален (държавен) празник; **~í návštěva** посещение на висѡко равнище; официално държавно посещение; **~í cena** държавна награ̀да; **~í území** държавна теритѡрия; теритѡрия на държава; **státní (závěrečná) zkouška** държавен ѡзпит; **Státní ústřední archiv** Централен държавен архив **2.** *юрид.* държавен: **~í právo** държавно право; **~í občanství** гра̀жданство; **~í příslušnost** по̀данство; **~í bezpečnost** държавна сигурност; **~í zástupce** прокурѡр; **~í zastupitelství** прокуратѡра **3.** *икон.* държавен: **~í rozpočet** държавен бюджет; **~í plán** държавен план; **~í dluh** държавен дѣлг; **~í půjčka** държавен за̀ем; **~í podnik** държавно предприѣтие; **~í obchod** държавна търговѣя; **~í statek** държавно (земедѣлско) стопанство; **~í kapitalismus** държавен капитализъм

státnic|e, -e *жс.* *разг.* държавен ѡзпит

státnicky *нар.* (по) държавнически, като държавник

státnick|ý, -á, -é държавнически: **~é schopnosti** талант, способности на държавник

státník, -a *м.* държавник

státnost, -i *жс.* държавност, държавничество

statn|ý, -á, -é сна̀жен, силен, здрав, могъщ, крѣпък (*за фигура, външен вид и под.*)

státoprávně *нар.* в държавноправово, в държавноправно отношѣние; държавноправово, държавноправно

státoprávn|í, -í, -í държавноправов, държавноправен

stator, -u *м.* *техн.* статор

státostran|a, -y *жс.* *експр.* *пейор.* партия-държава; партия, срѡснала (се) с държавата; партокрация

státotvorně *нар.* градивно, конструктивно по отношѣние на държавата; по отношѣние на изграждане, на укрепване на държава: **~ působit** действам конструктивно по отношѣние на държавата; създавам държава

státotvornost, -i *жс.* държавно строителство; изграждане, укрепване на държава; конструктивност (по отношѣние на държава)

státotvorn|ý, -á, -é държавностроителен; който се отна̀ся към изграждане, към създаване, към

укрепване на държава; конструктивен (по отношение на държава)

stat[ovat, -uji/разг. -uju] *несв. 1. театр. филм.* участвам, играя като статист; статист съм: **~ovat na divadle, ve filmu** играя като статист в театър, във филм **2. (četi; -) разг.** наблюдавам отстраня (нещо); участвам пасивно (в нещо): **~ovat pouliční příhodě** наблюдавам отстраня улично произшествие

státovk|a, -y *ж. икон.* (държава) банката

statuárn|í, -í *рядко книж. 1.* присъщ на статуя **2. прен.** неподвижен, вкаменен

status, -u *м. 1. книж.* статус, състояние, положение **2. в съчет.** ~ quo [kvó], *род.* statu quo статукво; **zachovat ~ quo** запазя статукво; **porušení ~u/statu quo** нарушаване на статукво **3. мед.** статус, състояние на здравето на болен: **sepsat ~** опиша статус, състояние на болен

statut, -u *м.* статут, правилник, устав

statutárn|í, -í, -í *в съчет.* ~í město *адм. юрид.* град със собствен статут; статутарен град; ~í orgán *адм. юрид.* статутарен, представителен орган

stav I, -u *м. 1.* състояние, положение, обстоятелство, ситуация: **zdravotní ~** здравословно състояние; **celkový ~ nemocného** общо (здравословно) състояние на болен; **v podnapilém ~u** в пияно, в нетрезво състояние; **ve ~u střízlivém** в трезво състояние; **ve ~u nepřítelném** в състояние на неприятелност; **v bdělém ~u** в будно състояние; **stroje jsou v bezvadném ~u** машините са в безупречно състояние; **hospodářský ~ země** икономическо, стопанско положение на страна; **znát pravý ~ věcí** познавам действителното положение на нещата; **dát, uvést do původního ~u** върна в първоначално положение; **podle současného ~u** според съвременната ситуация; според съществуващото състояние на нещата; **za daného, za dnešního ~u** (věci to není možné) при даденото, при съществуващото положение (на нещата това не е възможно); **současný ~ jazyka** съвременно състояние на език; **látka ve ~u rozkladu** вещество в състояние на разпад, на разложение; **válečný ~** воен. военно положение; военновременна обстановка; **mírový ~** воен. мирновременна обстановка; **~ obležení** воен. обсадно положение; **vyhlásit výjimečný ~** юрид. обявя извънредно положение; **ve ~u zrodu** *хим.* в момент на образуване, в статус на съзвездие; **dílo je ve ~u zrodu** *прен.* работата е в зародиш, в начален период, в статус на съзвездие; **kritický ~** физ. хим. критично състояние, критична точка; ~ pevný, kapalný, plynný

физ. хим. твърдо, течено, газообразно състояние; **beztížný ~, ~ beztlíže** безтегловно състояние; **beztlíže** безтегловно

~u бременна съм, в положение съм (за жена) **2.** състав, численост, брой, щат: **změna ve ~u zaměstnanců** промяна в щата; **početní ~** количествен, числен състав; **mírový ~ armády** мирновременна численост на армия; ~ **spotřeby** равнище, състояние на потребление; **snižování ~u pracovníků** съкращаване на щат на работници; ~ **přítomných** наличен състав, брой на присъстващи; **v plném ~u** в пълен състав; **zvýšit ~ dobytka** увеличи брой, численост на добитък; ~ **zásob** наличност, количество на запаси; **zápas (v kopané) skončil za ~u 3:1 спорт.** мачът завърши при резултат 3:1; **vodní ~** спец. ниво на вода **3. (семейно)** положение: ~ **svobodný/~ svobodná** семейно положение неженен/неомъжена; **vstoupit do ~u manželského** *остар.* встъпя в брак **4. в съчет.** ~ **vojenský** военни; воени чинове; ~ **duchovní** духовенство, клир **5. остар.** класа, съсловие: **přísluší k střednímu ~u** принадлежи към средната класа; **malý a střední ~** дребен и среден бизнес; средна класа **6. често мн.** stav|y, *книж.* stav|ové, -ů *истор.* съсловия (при феодализма): **panský ~** феодали, аристокрация, едри земевладелци; ~ **rytířský** рицари; ~ **měšťanský** свободни граждани; ~ **duchovní** духовенство; **třetí ~** трето съсловие, буржоа (преди Френската революция); **čtvrtý ~** четвърто съсловие, народни маси, работници, пролетариат **7. в съчет.** **být v ~u разг.** в състояние съм да...; мога да...; способен съм да...; **není v ~u promluvit** не е в състояние да (про)говори

stav II, -u *м.* (тъкачен) стан: **ruční ~** ръчен стан

stávající|í, -í, -í *остар. книж. публ.* съществуващ (сега, днес)

stavař, -e *м. жарг.* **1.** строител **2.** строителен инженер **3.** ученик в строителен техникум, студент в строителен институт

stavařsk|ý, -á, -é *жарг.* строителен; който се отнася към строител, към строителство

stáv|at, -ám *несв. многокр.* обикновено стоя, често стоя

stáv|at se, -ám se *несв. 1. (kým, čím)* ставам (някакъв, някой, нещо): **~á se z ní hezká dívka** тя става хубаво момиче **2. третол.** -á се случва се, става (за събитие и под.): **~alo se zvykem, že...** ставаше навик да...; **to se tak ~á, že...** случва се, става така, че...; **to se ~á** случва се

stavb|a, -y *ж. 1.* строителство, строене, строеж: **~a bytů, obytných domů** жилищно строител-

ство; **~a silnice** прокарване на път, на шосе; **povolení k ~ě** разрешение за строеж, за строителство; **~a ptačích hnízd** вие на птичи гнезда; **rozpočet ~y** бюджет на строеж **2.** постройка, здание, сграда, строеж: **zbourat starou ~u** съборя, разрушав старата постройка; **pracuje na ~ě** работи на строеж; **zděná dvoupatrová ~a** зидана двуетажна постройка, сграда; **dřevěné ~y** дървени постройки; **panelová ~a** панелна постройка; **montovaná ~a** сглобяема постройка, конструкция; **~a mládeže** младежки строителен обект **3.** *строит.* строежи, строителство: **vodní ~a** водно, хидротехническо съоръжение; **výšková ~a a)** многоетажна сграда **б)** високо строителство; **silniční ~y, ~a silnic** пътно строителство; **železniční ~y** железопътно строителство **4.** *рядко* конструиране, монтаж: **~a přijímače** монтаж на радиоприемник; **~a letadel** самолетостроене; **~a lodí** корабостроене **5.** строеж; структура; конструкция; композиция: **~a těla** строеж на тялото; **~a uměleckého díla** структура, строеж, композиция на художествено произведение; **~a dramatu** композиция на драма; **mluvnická ~a jazyka** *език.* граматична структура, граматичен строеж на език; **~a hmoty** *физ.* структура, строеж на материята

stavbař, -e m. строител, строителен работник

stavbyvedoucí, -ího m. ръководител на строеж

stavební, -í, -í строителен: **~í materiál** строителен материал; **~í dříví** дървен (строителен) материал; **~í stroje** строителни машини; **~í místo, pozemek** строително петно; парцел, място за строеж; **~í podnik, závod** строителна организация; **~í družstvo** строителна кооперация; **~í průmysl** строителна промишленост; **~í povolení** разрешително за строеж, за строителство; **~í ruch** разгърнато строителство; **~í památka** архитектурен паметник; **~í inženýr** строителен инженер; **~í dělník** строителен работник; строител; **~í fakulta** инженерно-строителен факултет; **~í montážník** строителен монтажник

stavebnice, -e ж. кубчета, конструктор, строителница, строител (*детска игра*): **~e modelu letadla** сглобяем модел на самолет

stavebnicoví, -á, -é 1. който се отнася към сглобяване, към подреждане, към конструиране **2.** който се отнася към кубчета, към конструктор, към строителница, към строител (*детски игри*): **~é kostky** кубчета за подреждане

stavebnictví, -í *ср.* строителство: **pracovat, být zaměstnán ve ~í** работя в строителството

stavební, -ny ж., обикн. мн. **stavební, -n** *строит.* строителни материали

stavěcí, -í, -í 1. в съчет. **~í šroub** *техн.* застопоряващ, установъчен, спирателен, затегателен винт **2.** в съчет. **~í pes** *лов.* ловджийско куче птичар

stavěč, -e м. **1.** общ работник, който построява, подрежда нещо: **~ kuželek** човек, който подрежда кегли; **~ kulis** сценичен работник **2.** *лов.* ловджийско куче птичар

stavědlí, -a *ср. ж.п.* **1.** командно табло, апаратно табло (*за управляване на семафори от разстояние*) **2.** гаров пост, апаратна диспечерска служба

stávěk, -ku м. *текст.* плетачна машина

stavení, -í *ср.* постройка; сграда, къща (*обикн. селска*): **obytné ~í** къща, жилище; **hospodářské ~í** стопанска постройка

stavění, -í *ср.* **1.** строене, строителство: **blokové ~í** блоково строителство; **proudové ~í** поточно строителство **2.** в съчет. **~í krve** *мед.* спиране на кръвта

staveníště, -ě *ср.* строителна площадка, строеж: **~ě lodi** *мор.* стапел

stavět, -ím, 3. мн. **~ějí/-í** *несв.* **1.** (*со, коho, kam, kde*) изправям, издигам, вдигам (*нещо, някого някъде*): **~ět žebřík ke zdi** изправям стълба до стена; **~ět kuželky** изправям кегли; **~ět sloupy** изправям, издигам стълбове, колони; **pes ~í uši** кучето надостря уши; **dítě už ~í hlavičku** детето вече държи главичката си изправена; **~ět dítě do kouta** изправям дете в ъгъла; **~ět někoho na krok** изправям някого на крак; помагам на някого в трудна ситуация; **~ět si hlavu** инатя се, държа на своето, упорствам; **~ět něco na hlavu** обръщам нещо надпаки, с главата надолу; **~ět pravdu na hlavu** изопачавам истина **2.** (*со, коho, kam, kde*) поставям, слагам (*нещо, някого някъде*): **~ět vázu na stůl** слагам ваза на маса; **~ět na oběd** приготвям обяд; слагам обяд (на печката); **~ět na čaj** слагам (на печка) вода за чай; **~ět na polévku** слагам (да се вари) супа

♦ **~ět někomu něco na oči/před oči** навирям на някого нещо в очите; **~ět něco na odiv a)** хваля се, перча се с нещо **б)** слагам, излагам нещо на показ **3.** (*коho, со, kam, kde*) подреждам, поставям (*някого, нещо някъде, никак*): **~ět snopy do panáků** подреждам, изправям снопи на кръстци; **~ět výhybky** *ж.п.* обръщам стрелки (*на ж.п. или трамвайна линия*); **~ět hráče do mužstva** включвам играч в отбор;

~ět děti do řady подреждам деца в редица

◆ ~~~ět někoho do popředí~~ начело; ~ět někoho do popředí поставям, слагам някого на преден план, на чело място; ~ět někoho někomu po bok a) поставям, слагам някого в помощ на някого б) поставям, слагам някого на едно и също равнище с някого; ~ět někoho na roveň někomu изравнявам, приравнявам някого с някого; ~ět někoho před soud изправям някого пред съд; ~ět někoho nad někoho jiného поставям, слагам някого над някой друг; оценявам някого по-високо от някой друг; ~ět někoho za příklad, za vzor давам някого за пример, за образец; ~ět někoho na pranýř приковавам, изправям, поставям някого на позорния стълб; заклеймявам някого; ~ět někoho do jiného (příznivého, špatného) světla представям някого в друга (благоприятна, лоша) светлина 4. (koho – вин. před čím; co před kým) поставям, изправям (някого пред задача и под.); поставям (цел, задача и под. на някого); възлагам (нещо на някого): ~ět někoho před odpovědný úkol поставям някого пред отговорна задача; поставям на някого отговорна задача; ~ět někoho před rozhodnutí йскам от някого да вземе решение; ~ět před někoho obtížný úkol поставям пред някого, възлагам на някого трудна задача; ~ět si vysoké cíle поставям си високи цели 5. (co; –) строя, построявам, изграждам (нещо): ~ět domy z panelů строя панелни жилища; ~ět tunel прокарвам тунел; ~ět silnici прокарвам шосе; ~ět lešení издигам скеле; ~ět stany разпъвам палатки; ~ět sněhuláka правя снежен човек; ~ět hnízdo вия гнездо; ~ět pomník někomu a) изграждам, издигам паметник на някого б) прен. чествам, прославям, възхвалявам някого ◆ ~~~ět na písku~~ дигам въздушни кули; ~ět na písku градя, строя на пясък; предприемам нещо без (да разполагам със) сигурна основа; ~ět někomu hráz преча, попречвам на някого; ~ět boudu na někoho приготвям капан за някого; hráči ~ějí zed' спорт. играчите правят стена (във футбола) 6. (co na čet, na kot) основавам се, разчитам, опирам се (на нещо, на някого); изграждам (нещо въз основа на нещо, на някого; върху нещо, върху някого): ~ět drama na psychologickém konfliktu изграждам драма върху психологически конфликт; vědec ~í na svých předchůdcích ученият се опира, основава се на своите предшественици; ~ět na nabytých vědomostech разчитам,

основавам се на придобити знания 7. (co) конструирам, монтирам, изработвам (нещо); съставям, изграждам, построявам, структурирам (нещо): ~ět (rádiový) přijímač конструирам радиоапарат; ~ět housle изработвам цигулка; dobře ~ená věta добре построено изречение 8. спирам (за превозно средство): vlak zde ne~í влакът не спира тук

stav|ět se, ~ím se, 3. мн. ~ějí se/~í se несов. 1. изправям се, заставам прав: dítě se už ~í (na nožky) детето вече се изправя (на крачета); ~ět se na ruce изправям се на ръце; ne~ se přede mne, nevidím не заставай, не се изправяй пред мене, не виждам; ~ět se do pozoru ~~заставам~~ ◆ ~~~ět se na špičky~~ инатя се; ~ět se na špičky хваля се, перча се, мъча се да изглеждам по-важен; ~ět se na vlastní nohy стъпвам на краката си, ставам самостоятелен; ~ět se na zadní (nohy) упорито отхвърлям, отказвам, не приемам нещо 2. (jak) нареждам се, заставам (някак): ~ět se do řady нареждам се, строявам се, заставам в редица; ~ět se do výbojné pózy заставам в ~~напредна поза~~ ◆ ~~~ět do čela~~ заставам начело; ~ět se někomu po bok a) заставам редом с някого б) подкрепям някого; ~ět se někomu do cesty препречвам пътя на някого; ~ět se mezi někoho заставам между някого, предизвиквам раздори, намесвам се между две страни; ~ět se nad někoho поставям се над някого 3. (jak k čemu, ke komu) държа се, отнасям се (някак към нещо, към някого); заставам (някак по отношение на нещо, на някого): ~í se k tomu negativně отнася се отрицателно към това; ~í se vlídně ke každému отнася се, държи се учтиво с всеки; ~í se na něčí stranu застава на страната на някого; подкрепя някого; съгласен е с някого; ~í se proti navrženému kandidátovi обявява се против предложен кандидат 4. (za koho, za co) застъпвам се (за някого, за нещо); защитавам/защитавам (някого, нещо): ~ět se za podřízeného застъпвам се за подчинен; ~ět se za pokrok защитавам прогреса 5. (jakým, jak) придавам си (някакъв вид); правя се, преструвам се (на някакъв): ~ět se překvapeným правя се на учуден; придавам си учуден, изненадан вид; ~ěl se, jako by neslyšel той се правеше, че не чува; ~ět se vyzývatъ държа се предизвикателно, придавам си ~~приващан~~ ◆ ~~~ět se~~ струвам се, лицемера 6. (kde) остап. спирам се, отбивам се (някъде): ~ět se v restauraci na večeri отбивам се в ресторант да вечерям

stáhlъшинозакънѣ

stáhlъ

~a **výmluvnosti** отвѣря си устата, разпри-
казвам се

stav|it, -ím *несв. и св. (koho, co)* спирам/спра,
задържам/задържа (някого, нещо): **hlídka je**
~ila стражата, постът ги спря; **čokoláda ~í**
(**stolici**) шоколадът запича

stav|it se, -ím se *св. (kde, u koho; pro koho, pro co)* отбя се, спра се (някъде, при някого, за някого, за нещо): ~it se **cestou domů v kavárně** отбя се в кафенѣ по пътя за вкъщи; ~te se **pro mne, až půjdete** отбийте се да ме вземете, когато тръгнете

stavitel, -e *м.* 1. строител: ~ **chrámu** строител на храм 2. архитект 3. строителен предприемач 4. *рядко* строител, създател, конструктор: ~ **lodí** корабостроител

staviteln|ý, -á, -é *спец.* регулируем

stavitelsk|ý, -á, -é 1. строителен: ~é **práce** строителни работи 2. архитектурен: ~é **umění** архитектура; ~é **památky** архитектурни паметници

stavitelstv|í, -í *ср.* 1. строителство; строене, изграждане: **vodní ~í** хидростроителство; **silniční ~í** пътно строителство; ~í **mostů** строене, изграждане на мостовете 2. архитектура: **dějiny ~í** история на архитектурата

staviv|o, -a *ср.* строителен материал

stávk|a, -y *ж.* стачка: **vyhlásit ~u** обявя стачка; **zahájit ~u, vstoupit do ~y** започна, обявя стачка; **právo na ~u** право на стачкуване; **generální ~a** всеобща, генерална стачка; **protestní ~a** протестна стачка

stávkokaz, -a *м.* стачкоизменник

stávk|ovat, -uji|разг. -uju *несв.* стачкувам

stávkov|ý I, -á, -é стачен: ~ý **výbor** стачен комитет; ~é **hnutí** стачно движение

stávkov|ý II, -á, -é *текст.* трикотажен: ~é **zboží** трикотаж, трикотажни изделия

stávkujíc|í I, -í, -í стачкуващ: ~í **dělníci** стачкуващи работници

stávkujíc|í II, -ího *м.* стачник

stav|ovat se, -uji se|разг. -uju se *несв. (kde, u koho; pro koho, pro co)* отбивам се, спирам се (някъде, при някого, за някого, за нещо)

stavovsk|y *нар.* 1. съсловно, в съсловно отношение; по отношение на съсловията (на аристокрацията, духовенството и гражданството): ~ **vystupovat** действам от позиции на съсловието си; ~ **nadřazený** висше-стоящ в съсловно отношение; който е от по-висше съсловие 2. в съсловно-професионално отношение: ~ **rozdílný** различен в съсловно-професионално отношение

stavovsk|ý, -á, -é 1. съсловен: ~é **výsady** съ-

словни привилегии; ~ý **sněm** парламент на съсловията; ~á **vláda** правителство на трите съсловия 2. съсловно-професионален: ~é **skupiny** съсловно-професионални групи; ~é **rozdíly** съсловно-професионални разлики

stavovstv|í, -í *ср. истор.* съсловно разслоение

stavov|ý, -á, -é *в съчет.* ~á **slovesa** *език.* глаголи за състояние, статични глаголи

stáž, -e *ж.* 1. стаж, специализация: **být na ~i ve vědeckém ústavu** на стаж съм в научен институт 2. стаж, практически упражнения, практика на студенти-медици в клиники

stážist|a, -y *м.* стажант, специализант

steak [stejk], **-u** *м. готв.* стек, бифтек

stearin [-ri-/rí-], **-u** *м. хим. техн.* стеарин

stearinov|ý [-ri-/rí-], **-á, -é** стеаринов

stěbl|o, -a *ср.* 1. стebлò/стebлò, стрък: **obilné ~o** житно стebлò; ~o **slámy** сламка 2. сламка: **pít ~o, nepřeložit někomu křížem ~o, ani ~o přes cestu** правя път и на мравката; не създавам трудности на никого; **nepřeložit ~o křížem** не си мръдвам пръста; нищо не работя; **tonoucí se i ~a chytá** *поговорка* давящият се се лови и за сламка

stěci (se), разг. stěct (se), трепол. steče (se) *св.* стечè се отгоре надòлу: **voda stekla po stěnách na podlahu** водата се стече по стените на пода; **slza jí stekla po tváři** по бузата ѝ се търкулна сълза

steeplechase [stýplčejs] *нескл. ж. спорт.* 1. стй-пъл-чейз, кòнни състезания, кòнни надбягвания с препятствия 2. трикилометрово бягане с препятствия

steh, -u *м.* 1. бод: **křížkový ~** кръстат бод; **řetízkový ~** бод „зад игла“ 2. шев, тегел: **přední, zadní ~** *шив.* външен, вътрешен шев; **brát ~y** *мед. жарг.* махам, изваждам конци

stehenn|í, -í, -í бедрен: ~í **kost** *анат.* бедрена кòст

stěhlík, -a *м. зоол.* щиглец, кадънка (Carduelis)

stehn|o, -a *ср.* бедрò, кълка, бут: (**pečené**) **husí ~o** (печена) кълка от гъска

stehovac|í, -í, -í кòйто служи за тропòсване, за тропòска

stěhovac|í, -í, -í кòйто служи за пренàсяне; кòйто се отнàся към пренàсяне: ~í **vůz** товарна колà за пренàсяне на мebели; ~í **výlohy** транспортни разнòски (при пренàсяне)

stehovačk|a, -y *ж.* конèц за тропòска, за тропòсване

stěhován|í, -í *ср.* премèстване, пресèлване, пренàсяне: ~í **pohádkových motivů** *лит.* мигриране на приказни мотиви; ~í **národů** *истор.*

великото преселение на народите; **~í duší** *рел.* прераждање на душиите, метемпсихоза
steh|ovat -uji/разг. -uju *несв. (со)* тропосвам (*нещо*)
stěh|ovat, -uji/разг. -uju *несв. 1. (со)* пренасям, премествам (*обикн. мебели*): **~ovat nábytek do nového bytu** пренасям мебели в ново жилище **2. (koho – вин.)** премествам, преселвам (*някого*): **~ovat rodiče do menšího bytu** премествам родителите в по-малко жилище
stěh|ovat se, -uji se/разг. -uju se *несв. 1.* премествам се, пренасям се, преселвам се: **~ovat se do nového bytu** премествам се, пренасям се в ново жилище; **~ovali se za prací do ciziny** отиваха на работа в чужбина; **kočovníci se ~ují z místa na místo** чергариите, номадите се местят от място на място; **ptáci se ~ují na jih** птиците отлитат на юг; **~ovat se k jinému stolu** *експр.* примъквам се, отивам да седна на друга маса **2.** преселвам се, придвижвам се, премествам се: **slovanské kmeny se ~ovaly na sever** славянските племена се преселвали на север **3. обикн. третол. -uje se** странства, разпространява се, мигрира (*за лит. сюжет и под.*)
stěhovav|ý, -á, -é който се премества, преселва от едно място на друго: **~é kmeny** номадски племена; **~í ptáci** *зоол.* прелетни птици
stehýnk|o II, -a, ср. умал. бѹтче, кълчица: **žabí ~o** жабешко бѹтче
stějn|á, -é ж. все същата работа (приказка, *мозайка*)
plátíme ~ou ще им го върнем по същия начин; **přicházet se ~ou** нищо ново не казвам; **mlít, vést stále ~ou** повтарям, дрънкам все същото; знам си своето; една песен пѣя
~é stejným плащам със същата монѣта
stejně I нар. еднакво, също, по един и същ(и) начин: **jsou ~ velcí** еднакво високи са, имат един и същ ръст; **~ oblečené dívky** еднакво облѣчени момичета; момичета, облѣчени по един и същ начин; **jsme ~ staří** на една възраст, на еднакви години сме; **dát všem ~** дам на всички по равно; **mít oba ~ rád** обичам еднакво и двамата; **trvá to pokaždě ~ dlouho** това винаги продължава, трае еднакво дълго (време); **my dva jsme na tom ~** в едно и също положение сме и двамата; **jak se vám daří? – pořád ~** как сте? – все същото; все едно и също; както винаги; **je ~ nadaný jako jeho bratr** талантлив е колкото брат си
stejně II част. така и така; тѣй и тѣй; (и) бѣз това; (и) бѣз друго; все едно; пак; все: **já to ~ udělám** така и така, и бѣз това ще го направя;

to ti ~ nepomůže все едно, това няма да ти помогне; **~ tomu nerozumíš** и бѣз това, така и така не го разбираш
stejnobarevn|ý, -á, -é едноцвѣтен; който е със същия цвят
stejnomenn|ý, -á, -é едноименен; който има същото име
stejnokroj, -e м. униформа, форма
stejnoměrně нар. равномерно, правилно; редовно, регулярно; ритмично
stejnoměrnost, -i ж. **1.** равномерност, ритмичност: **~ tepu** равномерност на пулс **2.** съразмерност: **~ obrazce** съразмерност на схема
stejnoměrn|ý, -á, -é равномерен, ритмичен; редовен, регулярен; правилен: **~á teplota** равномерна температура; **~é tempo** равномерно темпо
stejnorod|ý, -á, -é 1. остар. книж. еднакъв, еднороден (*по произход и под.*) **2.** еднороден, хомогѣнен (*по състав и под.*): **~á směs** хомогѣнна смѣс; **~á kultura** еднородна култура
stejnoslabičn|ý, -á, -é език. който има еднакъв брой срички, същия брой срички
stejnosměrn|ý, -á, -é еднопосѣчен; който е в една и съща посѣлка: **~ý proud** *електр.* постоянен ток, прав ток
stejn|ý, -á, -é 1. еднакъв, един и същ(и), същият, равен: **kniha má ~ý formát jako ostatní** книгата има същия формат като останалите; **jsme ~ého mínění** на едно и също мнѣние сме; **děláme ~ou práci** вършим еднаква, една и съща работа; **oba měli ~ou povahu** двамата имаха еднакъв характер; **rozdělit na dvě ~é poloviny** разделя на две равни части, на две равни половини; **rozdělit dědictví ~ým dílem** разделя наследство по равно; **jít ~ým krokem** вървя в крачка; **za ~ých podmínek** при равни, еднакви, едни и същи условия; **vy jste pořád ~ý разг.** все същият сте си, не се променяте, не остарявате; **všichni lidé nejsou ~í разг. хвърляни** *набъбачи* пълно еднакъв; **mám navlas ~é šaty** имам абсолютно същата рѣкля **2.** тъждѣствен, същият: **stalo se to v ~ý den, v ~é době** това се случило в същия ден, по същото време; **~ou měrou/ve ~é míře** в същата, в еднаква стѣпен *пѣсѣн*
~ý същата песен; повтарям все едно и също
stejskat si, stejskat se вж. stýskat si, stýskat se **stejšn, -u м. техн.** автомобил с универсална каросѣрия (*за пътници и за товари*)
sték|at, третол. -á *несв.* изтича (се), течѣ надолу, стича се, оттича се (*за течност*): **dešťová voda ~á se střech** дъждовната вода се стича

от покривите; **pot mu ~al s/z čela** от челото му се стичаше, течеше пот; **vlasý jí ~aly přes ramena** косите ѝ падаха върху раменете; **jemný písek ~á mezi prsty** ситният пясък се сипе, течѐ между пръстите; **ze rtů ~ala mu slova útěchy** *прен.* от устата му се лѐха утешителни дүми; **smutek ~al do všech srdcí** *прен.* скръбта проникваше във всички сърца, изпѐлваше всички сърца

sték|at se, третол. -á *se не св.* 1. стича се, приижда: **proudý lidí se sem ~aly odevšad** *прен. книж.* тук се стичаха отвсякъде тѐлпй, потѐци от хѐра 2. сливат се, стичат се: **pramený se ~ají v potůček** рүчейчетата се сливат, стичат се в потѐче

steli|v|o, -a ср. постѐлйчен материјал; слáма, постѐлка за добѐтък

stélk|a, -y жс. 1. стѐлка, подлѐжка (на обувка): **napínací ~a** табан; **vlepovací ~a** стѐлка 2. бот. талус (на гъба)

steln|ý, -á, -é в съчет. ~á **kráva** стѐлна крáva

sten, -u м. книж. стон, вѐпѐл, ридáние

stě|n|a, -y жс. 1. стѐнá, зид: **zasklená ~a verandy** остѐклѐна стѐнá на терáса; **oddělit ~ou** отдѐля, преградя със стѐнá; **hrázděná ~a строит.** паянтова стѐнá; **nosná ~a строит.** нѐсѐща стѐнá; грѐдостѐнá; **patrová ~a строит.** ~~прожек~~ **п**рѐд-бѐл сѐм като платнѐ; **zblednout leknutím jako ~a** побледнѐя, пребледнѐя от стрáх като платнѐ; **žít mezi čtyřmi ~ami/ve čtyřech ~ách** живѐя между чѐтири стѐни, затвѐрено; не излизам от жилищѐто (сѐ); **bylo to slyšet za devátou ~ou** чүваше се зад дѐвет стѐни, мнѐго надалѐче; **~y mají uši** (и) стѐните ймат уши; **je to, jako když hrách na ~u hází** все еднѐ, че се гѐвѐри на стѐнá 2. стѐнá (на скала, пещѐра и под.): **skalní ~a** скáлна стѐнá; **(porubní) ~a** минно забѐй, забѐйна стѐнá 3. предмѐт, подѐбен на стѐнá; **španělská ~a** параван; **kuchyňská ~a** күхненско обзавѐждане; стѐнá от различни видове күхненски сѐкции; **předsíňová ~a** стѐнна закачáлка; **~a na vylepování plakátů** таблѐ за плакáти, афйши и под.; **projekční, promítací ~a филм.** (прожекциѐнно) платнѐ; екран; **cvičná ~a спорт.** стѐнá за тренирѐвка (в тениса) 4. стѐнá, странá, странична чáст: **~y kufru** (нйски, странични) стѐни на күфар 5. *геом.* странá: **~a jehlanu** странá на пирамѐда 6. *мат.* повърхнинá, плѐскост 7. *анат.* стѐнá: **břišní ~a** стѐнá на корѐмната кухинá

stěn|at, -ám не св. стѐна, ѓхкам, скимтѐя: **~at bolestí** стѐна от бѐлка; **struna ~á** *прен.* стрүната

ридáе, стѐне; **prkna pod kroky vrzavě ~ají** *прен.* под стѐпките дѐските скѐрцат и стѐнат

sténavě нар. стѐнѐщо, ридáещѐ, ѓхкащѐ; със стѐн, с ридáние, със стѐнáние, с ѓхкане

sténav|ý, -á, -é стѐнѐщ, ридáещ, ѓхкащ, скимтѐящ: **~ý zvuk** стѐнѐщ, ридáещ звүк; **~ý hlas** изпѐлнен със стѐн, с ридáние глáс; **~é schody** стѐнѐщи, проскѐрцващи стѐлби

stenograf, -a м. стѐнограф

stenografick|ý, -á, -é стѐнографски: **~ý záznam** стѐнограмá; **~ý sloh** *прен.* телеграфѐн, лаконичен стѐл

stenograf|ie, -e жс. стѐнография

stenograf|ovat, -uji/разг. -uju не св. (-; со) стѐнографйрам (нещо)

stenogram, -u м. стѐнограмá

stenokardi|e [-dy-], -e жс. мед. стѐнокардйя

stentypist|a, -y м. стѐнотипист

stentypistk|a, -y жс. стѐнотипистка

stěnován|í, -í ср. минно добиване на рүда във фрѐнт, на ширѐк забѐй

stěnov|ý, -á, -é 1. строит. стѐнен; кѐйто се отнася към стѐнá: **~ý panel** стѐнен панѐл 2. *в съчет.* **~ý porub** минно непрекѐснат забѐй

step I, -i жс. геогр. стѐп: **ukrajinská ~** украинска стѐп; **maďarská ~** унгарска пүста; **severoamerická ~a** североамериканска прѐрия

step II, -u м. стѐп, уанстѐп (танц)

stepn|í, -í, -í стѐпен: **~í půda** стѐпна пѐчва; **~í květena** стѐпна флѐра; **~í zvířena** стѐпна фáуна

step|ovat, -uji/разг. -uju не св. танцүвам стѐп

stepper [steper/stepr], -u м. спорт. стѐпер, (кардио)трѐнажѐр

stěrač вж. stírač

stereodesk|a, -y жс. муз. жарг. стѐреоплѐча

stereofonick|ý [-ny-], -á, -é стѐреофоничен, стѐрео-: **~ý záznam** стѐреозáпис

stereofon|ie [-ny-], -e жс. стѐреофѐния

stereogramofon, -u м. стѐреограмофон

stereometrick|ý, -á, -é геом. стѐреомѐтричен

stereometri|e, -e жс. геом. стѐреомѐтрия

stereoskop, -u м. физ. стѐреоскѐп

stereoskopick|ý, -á, -é стѐреоскопичен, триизмѐрен, *разг.* стѐрео: **~ý film** стѐреофйлм

stereoskop|ie, -e жс. стѐреоскѐпия

stereotyp, -u м. 1. полигр. стѐреотип 2. *рядко* клишѐ, стѐреотип, автоматизйрана предстáва: **~ kovboje v amerických filmech** стѐреотип на ковбѐй в американски фйлми 3. стѐреотип, постоянен нáчин на реагиране: **dynamický ~ физиол. псих.** динамичен стѐреотип

stereotypn|í, -í, -í стѐреотипен, клишйран: **dostávat ~í odpovědi** получáвам стѐреотипни ѓтгѐвори

stereotypnost, **-i** ж. стереотипност, еднотипност
sterilit[a], **-y** ж. 1. стерилност, стерилитет, отсъствие на микроби: **~a lékařských nástrojů** стерилност на медицински инструменти 2. спец. стерилност, стерилитет, безплодие, безплодность: **vědecká ~a** прен. книж. научно безплодие, научна безплодность

sterilizac[e], **-e** ж. 1. спец. стерилизиране, стерилизация; унищожаване на микроби; обеззаразяване 2. рядко спец. стерилизиране, консервиране (на плодове и зеленчуци) 3. мед. стерилизация, стерилизиране, изкуствено предизвикване на безплодие

sterilizačn[í], **-í**, **-í** стерилизационен, стерилизиращ: **~í přístroje** инструменти, прибори за стерилизация; **~í zákrok** (лекарска) намеса, интервенция с цел стерилизация

sterilizovat, **-uji/разг. -uju** несов. 1. (со; —) спец. стерилизирам, обеззаразявам (нещо): **~ovat vatu** стерилизирам памук 2. и **steril[il]ovat** (со) консервирам, стерилизирам (нещо): **~ovat hrášek** стерилизирам, консервирам грах 3. (кохо — вин.) мед. стерилизирам (някого); правя (някого) безплоден

steriln[í], **-í**, **-í** 1. стерилен, обеззаразен: **~í obvaz** стерилна превръзка 2. стерилен, безплоден: **~í mozek** прен. безплоден мозък

sterilnost, **-i** ж. 1. стерилитет, стерилност, чистота: **~ nástrojů** стерилност, обеззаразеност на инструменти 2. стерилитет, стерилност, безплодие: **myšlenková ~** прен. идейна стерилност, идейна безплодность

sterilovat вж. **sterilizovat**

stěrk[a], **-y** ж. шпакла, шпатель, огрибка

sterling вж. **šterlink**

ster[lo], **-a** ср. 1. стъ вид, типа, сорта 2. експр. стотици, хиляди, много, безброй: **~o přání** стотици, хиляди, безброй желаня

ster[ý], **-á**, **-é** числ. 1. стъ вид, сорта, типа и под.; който е от стъ различни вида и под.: **~é květiny** стъ вид, стъ сорта цветя 2. и именни форми **-a** ж. остар., **-o** ср. остар.; **-y** мн. м. неодуш. и ж., **-a** мн. ср. сто (при същ. само мн., събир., веществени, абстр.): **slyšet něco ze ~ých úst** чувам нещо от стъ дъши, от стъ уста; **~y noviny** стъ вестника; **~ým způsobem** по стъ различни начина 3. експр. многоброен, безброен, безчетен: **~é pochybnosti** хиляди, безброй съмнения

stes[k], **-u** м. 1. тъга, жалба, скръб, печал: **zmocnil se ho, pojal ho** ~ обхвана го, обзе го скръб; **~ po domově** тъга по родината; **~ nad ztraceným mládím** жалба по изгубена младост; **roz-nemoci se ~em** разболея се от мъка, от скръб,

от тъга 2. обикн. мн. **stes[k]y**, **-ů** оплаквания, жалби

stěsn[at], **-ám** св. (кохо, со кам, kde) сместя, вмества (някого, нещо някъде): **~at písmena do řádku** вмества букви в ред; **~at své věci do kufru** наблъскам, натъпча нещата си в куфар; **stáli ~áni v chodbě vagonu** стояха наблъскани, натъпкани в коридора на вагона

stěsn[at se], обикн. мн. **-áme se** св. (кам, kde) поместим се, вместим се, сместим се, съберем се (някъде): **všichni se dovnitř ~at nemohou** всички не могат да се вместят, да се натъпчат вътре; **~áme se v tramvaji** сместим се, съберем се в трамвай

stět[í], **-í** ср. обезглавяване; отсичане на глава; гилотиниране

stetoskop, **-u** м. мед. стетоскоп, слушалка

steward, **-a** м. стюард, бордов домакин

stewardk[a], **-y** ж. стюардеса, бордова домакиня

steward [stuard], **-a** м. спорт. публ. организатор (на спортни мероприятия и под.)

stezk[a], **-y** ж. 1. пътека, пътечка (в неравна местност): **dráží ~a** ж.п. банкет, пешеходна пътека край ж.п. линия; **~a pro chodce** алея за пешеходци; **~a pro cyklisty** алея, лента за велосипедисти 2. спец. (туристически) маршрут, пътека с туристическа маркировка: **hřebenová ~a** (туристически) маршрут по било на планина 3. истор. главен път, търговски път (между отделни страни): **solná ~a** солният път; пътят на солта (от Полия до Чехия)

stěžej, **-e** ж. и м. панта (на прозорец и под.)

stěžejn[í], **-í**, **-í** книж. ключов, основен, главен; кардинален, фундаментален: **~í bod** главна точка; **~í problém** основен, ключов проблем; **~í dílo** фундаментално, основно произведение; **~í úloha** главна роля

stěž[eň], **-ně** м. 1. мор. мачта; стожер: **hlavní ~eň** грот; главна мачта; **křížový ~eň** бизан; **příďový ~eň** фок 2. прен. стожер, опора

stěží I нар. книж. трудно, тежко, с мъка, с усилие, едва-едва: **~ vyvázl** той едва се спаси

stěží II част. едва ли, малко вероятно: **to se mu ~ podaří** това едва ли ще му се удаде; той едва ли ще успее (в това)

stěžňov[í], **-í** ср. събир. мор. рангоут; мачти на кораб

stěž[il]ovat si, **-uji si/разг. -uju si** несов. 1. (—; кому; на кохо, на со) оплаквам се (на някого); оплаквам се (от някого, от нещо; че...): **~ovat si na bolesti**, **na únavu** оплаквам се от болки, от умора; **~ovat si trpce na děti** горчиво се оплаквам от децата: **~oval si lékaři, že neslyší** той се оплакваше на лекаря, че не чува 2. (на

koho, na co; рядко proti komu, proti čemu) подавам оплакване, жалба (*срещу някого*); оплаквам се (*от някого*): **jít si na někoho ~ovat** отивам да се оплача от някого; **budeme si ~ovat** ще се оплачем, ще подадем жалба, оплакване (в съда и под.) **3.** (*do koho, do čeho; proti komu, proti čemu*) *остар. и книж. юрид.* обжалвам (*нещо*): **~ovat si do rozhodnutí/proti rozhodnutí soudu** обжалвам съдебно решение

stigma [-ty-], **-tu** *ср.* **1.** *рел.* стигма, стигмат, клеймò **2.** *книж.* клеймò, печат, белег

stíhac[í, -í, -í] *обикн. в съчет.* **~í letoun** воен. самолет-изстребител; **~í letectvo** воен. изстребител; изстребителна авиация; **~í letec** воен. летец-изстребител; **~í závod** спорт. гонка, преследване, надбягване (*в колоезденето*)

stíhač, -e *м.* **1.** преследвач **2.** воен. летец-изстребител **3.** спорт. колоездач, който участва в гонка, в преследване

stíhačk[a, -y] *ж.* воен. (самолет)-изстребител

stíh[ati, -ám] *несв.* **1.** (*koho, co*) преследвам, гоня (*някого, нещо*): **~at lupiče** преследвам, гоня крадец/крадци; **~at lovnou zvěř** гоня, преследвам дивеч **2.** (*co, koho*) наказвам, подлагам на наказание, преследвам (*нещо, някого*): **nemilosrdně ~at zločády** безмилостно наказвам, преследвам нередности, безобразия; **soudně ~at** подлагам на съдебно, на наказателно преследване; преследвам съдебно, по съдебен път; **neuposlechnutí bude ~áno** непослушанието, неподчинението е наказуемо, ще бъде наказано; **zákon ~á přestupky pokutami** законът наказва нарушенията с глоби; **~at někoho kritickými pohledy** *прен.* хвърлям към някого критични погледи **3.** (*koho, co čím*) преследвам (*някого, нещо с нещо*); подлагам (*някого, нещо на нещо*); (*някой, нещо*) е постигнат, е сполетян, е засегнат, страда, пострадва (*от нещо*): **~á ho neštěstí** сполетява го нещастие; **~at někoho posměchem** преследвам, наказвам някого с присмех; подлагам някого на присмех; **~at dílo nespravedlivou kritikou** подлагам произведение на несправедлива критика **4.** (*co*) следвам (*след нещо*); заменям (*нещо от същия вид*); йдвам на мястото (*на нещо от същия вид*): **vlna vlnu ~á** вълните следват една след друга; **jedna událost ~á druhou** събитията следват едно след друго

stíh|nout, -nu *св.* **1.** (*co*) успя да извърша (*нещо*) навреме: **~nout všechno v termínu** успя да извърша, да свърша всичко в срок; **už ne~li utéci** не успяха да избягат; вече не можеха да избягат; **nemohu všechno ~nout** няма да успея,

не мога да свърша всичко; **~nout vlak** (успя да) хвана влак; **~nout začátek představení** пристигна (навреме) за началото на представление **2.** (*koho, рядко co kde*) завяря, свяря, догоня, застигна, настигна (*някого, нещо някъде*): **nikoho doma ne~l** той не завяри, не намери никого вкъщи; **ted' už jsou daleko, už je ne~neme** вече са далече, не можем да ги догоним, да ги настигнем; **zpráva ho ~la, když byl v Brně** вестта го свари в Бърно; **konečně jsem ho jednou ~l doma** най-после веднъж го улучих, завярих вкъщи; **~l ho matčin zkoumavý pohled** *прен.* застигна го, улучи го майчиният изпитателен поглед **3.** *обикн. третол.* **~ne** (*koho, рядко co*) (*нещо*) постигне, сполети (*някого, нещо*); често *страд.* **být stížen** (*čím*) засегнат съм, постигнат съм, пострадам (*от нещо*): **~lo nás neštěstí** сполетя ни нещастие; **byl stížen nemocí** той се разболя; **~la ho smrt** (той) умря; **zločince ~ne trest** престъпникът ще бъде наказан, няма да избегне наказанието

stihnutelnost, -i *ж.* достижимост, изпълнимост: **lhůta 24 hodin je na hranici ~i** 24-часовият срок е на границата на възможностите

stimul [-ty-], **-u** *м.* *книж.* стимул, подбуда, подтик, вътрешен тласък за нещо

stimulac[ie] [-ty-], **-e** *ж.* **1.** стимулиране: **hmotná ~e** материално стимулиране **2.** *биол.* стимулация; предварително обработване на семена за посев

stimulovat, -uji/разг. -uju *несв. (co)* *книж. спец.* стимулирам (*нещо*); подбуждам, подтиквам (*към нещо*): **~ovat vývoj** стимулирам развитие

stín, -u *м.* **1.** сянка: **vrhat ~** хвърлям сянка; **ani ~u nebylo mezi námi** *прен.* между нас не съществуваше и най-малкото недоразумение; **~, který se mezi ně stavěl** *прен.* сянката, предпоставката

~ dovat někoho jako ~, jít, chodit za někým jako ~ следвам някого, вървя след някого като сянка; **jít tiše jako ~** вървя, движа се безшумно; **bát se (i) svého ~u** боя се, страхувам се и от сянката си; **tvůj ~ a otrok** *прен. експр.* твои роб и твоя сянка; твой предан другар **2.** сянка (*противопол. слънце*): **teplota dvacet stupňů ve ~u** температура 20°C на сянка; **sedět ve ~u** седя на сянка; **nechod' po slunci, pojď do ~u** не ходи по слънцето, ела на сянка; **zmizeli ve ~u** *lesa* те изчезнаха, потънаха в сянката, в сумрака на гората; **akustický, zvukový ~** *физ.* акустична сянка, акустичен екран; **žila nepovšimnuta ve ~u svého slavného muže** *прен.* тя живееше незабелязана в сянката на своя

прочът мѣж; **žil ve ~u kláštera** *прен.* той живѣеше под покровителството, под закрилата на манастира **3.** сянка, тъмна част (*неосветена страна на предмет*): **~y dodávají obrazu plastičnosti** сѣнките придават пластичност на картината **4.** *книж.* силует, сянка, петно; очертаване: **~y ve vodě** сѣнки, петна във водата; **světlý ~ se mihl ve tmě** свѣтла сянка, свѣтъл силует се мѣрна в тъмнината; **~y na rentgenovém snímku** тъмни петна, тъмни сѣнки върху рентгенова снимка; **~y pod očima** сѣнки, кръгове под очите **5.** сянка; отрицателна, тъмна страна; петно; недостатък, дефект: **~y uměleckého života** отрицателни, тъмни страни на артистичния живот; **~y velkoměsta** тъмни, сѣнчести страни на голѣмия град; **to vrhá ~ na jejich rodinu** това хвърля петно, сянка (на съмнение) върху семейството им; **neshledat na někom ani ~** не открѣя у някого никакъв недостатък **6.** (*čeho*) *книж.* белег, признак, следа (*на нещо, от нещо*): **pozorovala ~ únavy v jeho obličej** тя забелязваше следи от умора върху лицето му; **~ nevole jí přeletěl, se jí mihl přes tvář** сянка на недоволство пробѣгна по лицето ѝ, премѣна през лицето ѝ; **na jeho čele se objevil ~** той смръщи чело; чело̀то му се намръщи; **nevzbudilo to ani ~ podezření** това не събуди дори и сянка от подозрение; **nebylo v něm ani ~u sobectví** у него нямаше дори капчица егоизъм; **na tom není ani ~u pravdy** в това няма нито капка истина; **ani ~ podoby mezi sestrami** ни(то) следа от прилика между сестрите; **~y otroctví** следи от робство; **zbyl z ní pouhý ~** превърнала се е в сянка на това, което беше; от нея е останала само сянката ѝ **7.** *остар.* *книж. митол.* сянка, привидение, призрак; дух, душа: **~y zemřelých** сѣнки, души на умрѣли; **říše ~ů** царството на сѣнките; задгробен свят

stínadl|o, -a *ср.* гилотина

stín|at, -am *несв.* **1.** (*со кому*) обезглавявам, гилотинирам (*някого*); отсѣчам главата (*на някого*): **~at hlavy vzbouřenců** отсѣчам главите на бунтовници, гилотинирам бунтовници **2.** (*кого – вин.*) съсѣчам, посѣчам (*някого*) **3.** (*со*) разсѣчам (*нещо*); *прен.* разрѣзвам, прорѣзвам (*нещо*): **blesky ~aly koruny dubů** мълниите прорѣзваха короните на дъбовете **stínidl|o, -a** *ср.* **1.** абажур (*на лампа*) **2.** *фотогр.* разсейвател (*на обектив и под.*)

stín|it, -ím *несв.* **1.** (*со, рядко кого*) засѣнчвам, заслѣням (*нещо, някого*); хвърлям сянка (*върху нещо, върху някого; някъде*): **střecha klobouku jí ~ila obličej** периферията на шапката

засѣнчваше, заслѣняше лицето ѝ; **~it si rukou oči před sluncem** заслонявам с ръка очи от слънцето; **oči ~ěné dlouhými řasami** засѣнчени от дълги мигли очи; **staré stromy ~ily dvůr** старите дървета засѣнчваха двора, хвърляха сянка върху двора **2.** (*–; кому*) тъмня, закривам светлината (*на някого*): **jdi kousek dál, ~iš mi** отместѣ се малко, тъмниш ми; **starosti ~í jeho čelo** *прен.* грижи засѣнчват челото му

stínít|o, -a *ср.* **1.** абажур (*на лампа*) **2.** *фотогр.* разсейвател (*на прожектор и под.*) **3.** *в съчет.* **~o obrazovky** *техн.* екран на телевизор **stinn|ý, -á, -é** **1.** сѣнчест: **~á veranda** сѣнчеста веранда **2.** *прен.* тъмен, отрицателен, сѣнчест: **~é stránky života** тъмни страни на живота **stínohr|a, -y** *ж.* **1.** игра, движение на сѣнки **2.** театър на сѣнките; пиеса за театър на сѣнките **stínován|í, -í** *ср.* **1.** полѣгане на сѣнки, шрихиране (*при чертане*): **~í na mapě** шрихиране върху карта **2.** писане с тънки и дебѣли линии **stínovan|ý, -á, -é** който е снабден със сѣнки; по който има сѣнки: **~á kresba** рисунка с положени сѣнки, с шрих; **~é písmo** технически шрифт с тънки и дебѣли линии; **tváře ~é vráskami** *прен.* бѣзи, набраздени от бръчки **stín|ovat, -uji/разг. -uju** *несв.* (*–; со*) **1.** слѣгам, полѣгам сѣнки (*върху нещо при чертане*): **~ovat kužel** полѣгам сѣнки върху изображѣние на конус **2.** пиша с тънки и дебѣли линии **stínov|ý, -á, -é** **1.** който се отнася към сянка или сѣнки: **~ý obraz a)** силует **б)** *мед.* рентгенова снимка; **~é divadlo** *театр.* театър на сѣнките **2.** *книж.* недействителен, нереален, измѣслен, непълноценен: **~á existence** непълноценно съществуване; **~ý život** имитация на живот; непълноценен живот; **~é postavy hry** блѣди, измѣслени, нереални герои на пиеса; **~á vláda** *полит.* правителство „в сянка“; **~ý kabinet** *полит.* кабинет „в сянка“; **~ý box** *спорт.* шѣдоубокс (*с въображаем противник*) **3.** сѣнчест, незаконен, нелегален: **~á ekonomika** сѣнчеста икономика; **~á živnost** незаконна стопанска дейност **4.** *в съчет.* **~á čára** *спец.* надтебелѣна линия (*при писане с перо, туш и под.*)

stipendijn|í [-ty-dy-], **-í, -í** който се отнася към стипѣндия; стипѣндиен, стипѣндиален, стипѣндиантски: **~í fond** фонд стипѣндии; **~í pobyt v cizině** стипѣндиантска специализация в чужбина

stipendist|a [-ty-dy-], **-y** *м.* стипѣндиант

stidendistk|a [-ty-dy-], **-y** *ж.* стипѣндиантка

stipendijum [-ty-dy-], **-a** *ср.* стипѣндия: **udělit, dostat ~um** дам, полѣча стипѣндия; **státní**

~um държавна стипендия; **prospěchové ~um** стипендия за висок успех

stírac|í, -í, -í в съчет. **-í los** моментен лотарийен билет; билет от моментна лотария; **~í loterie** моментна лотария, моментна лотарийна игра

stírač, stěrač, -e м. бърсачка, чистачка; устройство за изтриване, за почистване: ~ **skla (u auta)** техн. стъклочистачка, чистачка (на кола)

stíračk|a, -y ж. филм. жарг. преливане

stírání|í, -í ср. 1. филм. преливане (на сцени, кадри и под.) 2. спец. шлифоване на скъпоценни камъни

stír|at, -ám несов. 1. (со; со odkud) изтривам, избърсвам, почиствам (нещо от някъде): ~ **at prach** изтривам, избърсвам прах; ~ **at slzy** избърсвам сълзи; ~ **at pot z čela** избърсвам пот от челото; ~ **at podlahu hadrem** забърсвам, изтривам под с парцал 2. (со) изтривам, заличавам, премахвам (нещо): **nářeční znaky se ~ají** диалектните черти, признаци се заличават, изчезват 3. (кого – вин.) прен. експр. разг. мърмя, кастря, сапунисвам (някого): ~ **á každého pro maličkosti** той не прощава никому и най-малките дреболии

stisk, -u м. 1. стискане: ~ **ruky** ръкостискане 2. натискане: ~ **zvonku** натискане на звънец

stiskací|í, -í в съчет. ~ **í knoflík** секретно копче (на портмоне, чанта и под.)

stisk|at, -ám несов. 1. (со, по-рядко кого; со кому) стискам (нещо, някого; нещо на някого): ~ **at zuby** стискам зъби; **vděčně ~at všem ruce** стискам с благодарност ръцете на всички; **hrdlo mu ~al žal** прен. жалост свиваше, стягаше гърлото му 2. (со, кого) притискам, натискам (нещо, някого): ~ **at spoušť** натискам спусък; ~ **at někoho k zemi** притискам, натискам някого към земята

stisk|nout, -nu св. 1. (со, по-рядко кого; со кому) стисна (нещо, някого; нещо на някого): ~ **nout někomu loket** стисна лакътя на някого; ~ **li si ruce** стиснаха си ръцете; ръкуваха се; ~ **nout v objetí** стисна, притисна в прегръдката си, в обятията си; ~ **nout rty** стисна, свия устни; **úzkost mu ~la hrdlo** прен. безпокойство сви, стисна, стегна гърлото му 2. (со, кого) натисна, притисна (нещо, някого): ~ **nout tlačítko zvonku** натисна копче на звънец; ~ **nout spoušť** натисна спусък

stisk|nout se, -nu se св. 1. стисна се, свия се: **jeho rty se ~ly** устните му се стиснаха, свиха; **leknutím se jí ~lo srdce** прен. сърцето ѝ се сви от уплаха 2. притисна се, сгуша се: ~ **l se do koutka lavice** той се сгуши в ъгъла на

пейката; **housata se ~la do chumáče** гъсътата се сгушиха на купчина

stísněně нар. 1. натясно; притеснено: **žít ~ v malém bytě** живяв натясно в малко жилище 2. угнетено, угнетяващо; потиснато, потискащо; депресирано, депресиращо: **působit ~** действам угнетяващо; **mluvit ~** говоря притеснено

stísněnost, -i ж. 1. теснотия: ~ **bytu** жилищна теснотия 2. прен. затруднение; угнетеност, потиснатост, притеснение, безпокойство, депресия: **hmotná ~** материално затруднение; ~ **po-měrů** оскъдица, материално затруднение условия; **pocit ~i** чувство на угнетеност; депресия

stísně|ný, -á, -é 1. тесен: ~ **á kuchyňka** тясна кухничка 2. тръден, неблагоприятен, затруднен, тежък: **dostat se do ~ého postavení** изпадна в затруднено (материално) положение; **žít v ~ých poměrech** живяв при неблагоприятни, при тежки материални условия 3. угнетен, потиснат, притеснен; изпълнен с безпокойство; депресиран: ~ **á nálada** потиснато настроение; ~ **é ticho** угнетяваща, потискаща тишина; ~ **ý dech** затаен дъх; **mluvit ~ým hlasem** говоря със сподавен глас; **působit ~ým dojmem** създавам, правя, предизвиквам потискащо, угнетяващо впечатление

stísn|it, -ím св. 1. (со) стесня, огранича, свия (нещо): **řečiště je ~ěno skalami** коритото на реката е притиснато от двете страни със скали 2. (кого – вин.) книж. притесня, потисна, угнетя, обезпокоя, затрудня (някого); притисня, създам затруднения (на някого): **být ~ěn neúspěchem** угнетен съм от неуспех; **být ~ěn poměry** затруднен, притиснат съм от обстоятелства

stísn|it se, обикн. мн. -íme se св. (kde) сместим се, поместим се, вместим се, съберем се, свием се, натъпчем се (някъде): ~ **it se v tramvaji** стесним се, струпаем се в трамвай

stísn|ovat, -uji/разг. -uju несов. рядко (–; кого – вин.) притеснявам, угнетявам, обезпокоявам, затруднявам (някого)

stísn|ující|í, -í, -í угнетяващ, потискащ: ~ **í dojem** угнетяващо, потискащо впечатление

stít, setnout, setnu св. 1. (со; со кому) отсека (глава и под. на някого): **kat mu sřal hlavu** палачът му отсече главата 2. (кого – вин.) обезглавя, гилотинирам (някого); съсекя, посека (някого): **padl, jako by ho sřali** той падна като посечен 3. (со) разрежа (нещо); прен. разрёжа, прорёжа (нещо): ~ **hnízdo kosou** разрежа гнездо с коса

stížnost, -i ж. (на кого, на со) 1. оплакване (срещу някого, срещу нещо; от някого, от не-

що): ~ **na kvalitu výrobků** оплакване от качество на изделия; **kniha přání a ~í** по-рано книга за похвали и оплаквания (в ресторанти и под.) **2. юрид. адм. жалба** (срещу някого, срещу нещо): **podat** ~ подам жалба; **zamítnout** ~ отхвърля жалба

stlačený, -á, -é 1. наблъскан; притиснат; смачкан: **~á povaha** *прен.* потиснат, угнетен, напладен характер; **~ý hlas** *прен.* сподавен, приглушен глас **2. спец.** сгъстен, компресиран, кондензиран: **~ý vzduch** сгъстен, компресиран въздух **stlačit, -ím св. 1.** (со) смачкам (нещо): **~it blatník** смачкам, деформирам калник (на автомобил); **~it něčí sebevědomí** *прен.* смачкам нечие самочувствие **2.** (со) натъпча, наблъскам (нещо): **~it prádlo do kufru** натъпча, наблъскам бельо в кюфар **3.** (со, рядко кохо) натисна, притисна (нещо, някого): **~it páku** натисна лост; **~it pružinu** притисна, свия пружина; **~il si klobouk do čela** той нахлупи шапка на челото; **nepřítel byl ~en z hradeb** неприятелят беше изтласкан от укреплението; **~it nohy pod sebe** свия крака под себе си; седна със свити крака **4.** (со) понижа, намаля (нещо): **~it ceny** намаля цені; **~it teplotu** смъкна, понижа температура; **~it životní úroveň** влоша, понижа жизнено равнище; **~it význam události** намаля, омаловажа значението на събития **5.** (со) спец. сгъстя, компресирам, кондензирам (въздух и под.)

stlačit se, -ím се св. (кат) натъпча се, наблъскам се, сблъскам се, сгъстя се (някъде)

stlačitelnost, -i ж. спец. свиваемост

stlačovat, -uji/разг. -uju неск. (со) 1. смачквам (нещо): **~ovat něčí sebedůvěru** *прен.* смачквам нечия самоувереност **2.** натъпквам, наблъсквам (нещо) **3.** натискам, притискам (нещо): **~ovat kliku** натискам брава (на врата) **4.** намалявам, понижавам (нещо): **~ovat ceny** намалявам, смъквам цені **5. спец.** сгъстявам, компресирам, кондензирам (нещо): **~ovat plynu** сгъстявам, компресирам газове; **~ovat seno** компресирам сенo

stlačovat se, -uji se/разг. -uju се неск. (кат) натъпквам се, наблъсквам се, сблъсквам се, сгъстявам се (някъде)

stlaní, -í ср. остар. постелка; постилъчен материал (за добитък)

stlát, stelu неск. 1. (-; со) приготвям, постылам, застылам (легло) за спане; оправям (легло) след спане: **jít ~ dětem** отивам да приготвя леглото на децата **2.** (со *čít*) постылам, застылам, покрывам (нещо с нещо): **~ cestu kvítím** постылам, покрывам път с цветя **3.** (-;

со) постылам слама (на добитък): **stlal koním** той постылаше слама на конете

stlouci, разг. stlouct, stluču/книж. stluku св. (со) 1. закова, сков (нещо): **~ několik latí dohromady** закова заедно няколко лѣтви; **~ bedýnku** сков (сандъче) **2.** очукам, обрѹля, сваля, смъкна с очуване (нещо): **~ omítku** очукам мазилка, смъкна мазилка с очуване **3.** избия (масло и под.) **4. разг. експр.** едвам събера, скърпя (нещо): **~ pár korun na cestu** едвам събера няколко крoни за път

stloukat, -ám неск. (со) 1. заковавам, сковavam (нещо): **~at lafky** заковавам лѣтвички **2.** очувам, обрѹвам, свалям, смъквам (нещо) с очуване, с обрѹване: **~at ořechy se stromů** обрѹвам oрехи от дървѣта **3.** бия, избивам (масло и под.) **4. разг. експр.** едвам събйрам, скърпвам (нещо): **~at (peníze) na činži** едвам събйрам (пари за) наем

stmelit, -ím св. 1. (со) маджунирам, маджуносвам (нещо); слепя (нещо) с маджун и под. **2.** (со, кохо) *книж.* сплотя, обединя (нещо, някого): **~it tanec s hudbou v celek** създам единство между танц и музика; **přátelství je ~eno krví** дружбата е споена с кръв; **~it jednotlivce v kolektiv** сплотя, обединя отделни лица в колектив

stmelit se, -ím се св. рядко *книж.* обединя се, сплотя се, споя се

stmelovat, -uji/разг. -uju неск. 1. (со) маджунирам, маджуносвам (нещо); слѣпвам, споявам (нещо) с маджун и под. **2.** (со, кохо) *книж.* сплотявам, обединявам (нещо, някого)

stmelovat se, -uji se/разг. -uju се неск. рядко *книж.* обединявам се, сплотявам се

stmívání, -í ср. в съчет. za ~í по здрач, на мръкване, на смрачаване

stmívat se, безл. третол. -á се неск. притъмнява, смрачав се, потъмнява: **nebe se ~á** небето притъмнява; **~á se** мръква се

st|o, -a ср. 1. като числ. сто: **dvě ~ě** двѣста; **tři ~a** триста; **pět set** пѣтстотин; **dostat zpět na ~o korun** върнат ми, полѹча обратно остатъка до стo крoни; **dožít do ~a let** доживѣя до стo години; **bylo tam ke ~u lidí/ke ~u lidem/ke ~o lidem** там имаше, там бяха (около) стотина човѣка, (около) стотина дѹши; **plnit plán na ~o procent** изпълнявам план (на) стo процѣнтa

◆ **být-oletzopřicení**

още не съм слязъл от дървѣтата, много съм изостанал; **na ~o procent** (на) стo процѣнта сигурно; стопроцѣнтово, абсолютно сигурно; **(utíkat) o ~o šest/o-ošest** *разг. експр.* бягам като лѹд, с всичка сила, за девет сѣла; **(tan-**

covat **o** ~ **o šest** разг. *експр.* танцувам като луд, с жар, с увлечение, с всичка сила; танцувам за девет села; **o** ~ **o pryč/o-opryč** с всички сили; извънредно много **2.** *обикн. мн.* **st|a, set** *експр.* много, стотици, хиляди, безброй: **posílám ~o/na ~o polibků** изпращам (ти) хиляди целувки; **přijelo na ~o hostů** дойдоха, *протакането* **náležo** **udělat** разг. *имам* голямо желание, много ми се иска, разг. *мерак ми е* (да направя нещо); **bylo ho slyšet na ~o honů, na ~o mil** той се чуваше, чуваша го от много далече; **vyhýbat se někomu na ~o honů** заобикалям някого много отдалече; **u ~a hromů!** по дяволите! хиляди дяволи! (*проклятие, ругатня*); **~a a** ~а стотици и стотици, хиляди и хиляди, много и много (*за усиляване*)

stočlek, -ku *м.* рулò; топ; нещо навито на рулò **stočjit, -ím** *св.* **1.** (*со*) навия, завия, свия (*нещо*): **~it koberec** навия, свия килим (на рулò); **~it si vlasy do uzlu** завия си косата на код; **~it (si) cigaretu** свия (си) цигара; **~it klubíčko** навия, намотая кълбò (от прѣжда); **~it ze tří nití jednu** пресуча, спрегна от три нишки една; скатая три нишки в една **2.** (*со*) отклоня (от първоначалната посока), обърна, извия (*нещо*); *изменя* посоката (*на нещо*): **~it auto ke chodníku** обърна, извия, насòча кола към тротоар; **~it hlavu ke dveřím** обърна, извърна глава към врата; **~it míč na roh** насòча топка към ъгъла **3.** (*со до чѣхо*) темà; сменя темà (на разговор) **3.** (*со до чѣхо*) разлѣя, налѣя, натòча, изтòча (*нещо в нещо*) **stočjit se, -ím** *св.* **1.** (*до чѣхо*) свия се, завия се, навия се (*на нещо*): **~it se do klubka** свия се на кълбò **2.** обърна се, отклоня се (от първоначалната посока): **vítr se ~il k jihu** вятърът се обърна на юг, запòчна да дѹха на юг; **průvod se ~il na náměstí** шѣствието се насòчи, завя към площада; **hovor se ~il k posledním událostem** *прен.* разговорът се насòчи към последните събития

stočlenn|ý, -á, -é стòчлèнен; кòйто има стò члèна **stodíln|ý, -á, -é** кòйто има стò чàсти, стò под-разделения

stodol|a, -y *ж.* хамбàр, сайвàнт, плѣвник, навес **stodol|a, -y** *ж.* хамбàр, сайвàнт, плѣвник, навес (сѣм) като планинà (*за човек*) **б)** голям, простòрен (е) като хамбàр (*за помещение*)

stoh, -u *м.* **1.** копà, куп, кùпен (*слама, снопи и под.*) **2.** *експр.* кùпчина, куп, грамàда, камàра: **~ knih** кùпчина книги; **~ nádobí** камàра сѣдове **stohovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со) спец.* натрùпвам (*нещо*) накуп, на кùпчина; накупчвам

(*нещо*): **~ovat slámu** натрùпвам слàма на копй; прàвя копй слàма

stoicism|us, stoicism|us [-zm-], **-u** *м.* *филос.* стоицизм

stoicky *нар.* стойчески; като стойк

stoick|ý, -á, -é стойчески; присѣщ на стойк; твърд, устойчив

stoik, -a *м.* **1.** *филос.* стойк, привѣрженик на стоицизма **2.** *книж.* твърд, устойчив, издръжлив човек

stoj, -e *м.* *спорт.* стòйка, стоèж: **~ spatný** оснòвен стоèж; **~ spojný** прибрàн стоèж; стоèж с прибрàни стѣпалà; **~ rozkročný** разкрàчен стоèж; **~ na rukou** стòйка на ръцè; **~ na hlavě** чèлна стòйка

stojací, -í, -í стòящ: **~í lampa** лампиòн, стòяща лампа (*противопол.* висяща); **~í hodiny** часòвник на колòнки, стòящ часòвник; **~í límec** якà сѣс „стòлче“

stojan, -u *м.* **1.** постàвка, етажèрка, стелàж, стòйка: **~ plný knih** етажèрка, пълна с книги; **~ na květiny** постàвка за цветя; **~ na deštníky** постàвка за чадѣри; **~ na šaty** (стòяща) закачàлка за дрèхи **2.** статив, стòйка; стòящ предмет за закрèпване на нещо: **~ na noty** попитър, пùлт за нòти; **malířský** ~ статив, мòлберт; **fotografický** ~ фотографски статив, триножник **3.** *техн.* стълб, подпòра, опòрна гредà; рàма, тjàло, станòк, леглò, стòйка: **~ stěžňový** мор. стѣпàло

stoján|ek, -ku *м.* постàвка, етажèрка, стòйка: **~ek na noty** попитър, пùлт за нòти

stojat|ý, -á, -é **1.** стòящ, изправен: **~ý všák** стòяща закачàлка: **~ý límec** стòяща якà, якà сѣс „стòлче“; **~é písmo a)** пòчерк без наклòн **б)** прав, стандартен шрифòт; **~é obilí** неприбрàни, неожѣнати житà; **srovnat knihy na ~o/na~o** подрèдя книги в изправено положение; **prodat, koupit úrodu na ~o/na~o** продàм, кùпя рекòлта „на зелèно“ **2.** застоял, неподвижен: **~á voda a)** застояла водà **б)** *прен.* задùшна обстанòвка, атмосферà; гнила атмосфèра, гнили отношения; **~ý život** еднообрàзен, застìнал живòт **3.** *техн.* стòящ, отвѣсен

stojе, vstojе, vestojе *нар.* стоешкòм, стòейки, на крак: **jíst** ~ хрàня се стоешкòм, на крак

stojk|a, -y *ж.* **1.** *спорт.* стòйка, стоèж на ръцè: **udělat ~u** направя стòйка на ръцè **2.** *минно техн.* стòйка; подпòрен стълб **3.** *воен. жарг.* караул, пост, стража; *жарг.* „стòйка“: **mít ~u** караул сѣм; на пòст, *жарг.* на „стòйка“ сѣм **stok|a, -y** *ж.* **1.** канàл (*за отточни води*): **zapáchající ~a** вмирисан, смрадлив канàл; клоàка; **~a hříchů** *прен.* яма на грехà, безнравствено

niskoúhennostjé◆ podřnoutě-
mu ~u a) слѡжа, подлѡжа кра̀к на нѡкого; преп̃на нѡкого; събѡра стѡла под нѡкого; причинѣ нечие падане (*от обществена позиция и под.*)
б) излѡжа, измѡма нѡкого; проявѣ ковѡрство спря́мо нѡкого; **podtrhla starší sestře** ~u тѣ захлупи под коритото пѡ-голѣмата си сестра, прежѣни пѡ-голѣмата си сестра; **udělat někomu (pod nohami) ~u** напра́ва „стѡлче“ с рьце (под краката) на нѡкого **2. жарг.** неоча̀квано спѣване, препѣване (*чрез подсичане в коленете*): **dát někomu ~u** препѣна, спѣна нѡкого; **složit někoho ~ou** събѡра нѡкого с подсичане в коляното **3. анат.** кѣтник
stolkář, -e м. ўличен търговец; торговец на сергия, на открито; кўфарен торговец
stolní, -í, -í който се отна́са към ма́са; настѡлен; трапѣзен: **~í kalendář** настѡлен календар; **~í lampa** настѡлна лампа; **~í deska** дѣска, плѡт на маса; **~í prádlo** покривка, салфетки *i под.* (*комплект за маса*); **~í společnost** приятели по ма́са; постоянна компани́я в рестора́нт; **~í tenis спорт.** те́нис на ма́са, пинг-понг; **~í sůl хран.** готварска со̀д; **~í víno хран.** трапѣзно ви́но; **~í ocet хран.** винен, трапѣзен оцѣт
stolniční, -í ср. сервиране; сла́гане, подрѣждане на маса, на трапѣза: **kursy ~í** курсы по сервиране
stolování, -í ср. книж. угощѣние, пи́ршество, банкѣт, гуляй, трапѣза: **svatební ~í** свѣтбено угощѣние
stolovat, -uji/разг. -uju несв. (–; *s kým, s čím*) пиру́вам (*с някого, с нещо*); уча́ствам в угощѣнии, банкѣт, гуляй (*с някого, с нещо*)
stolovník, -a м. книж. сътрапѣзник, гост; участник в пи́ршество, гуляй, банкѣт, трапѣза
stolový, -á, -é в съчет. ~á deska дѣска, плѡт на ма́са; **~á hora геогр.** столова́т връх
stomatolog, -a м. стоматоло́г, зъболекар
stomatologický, -á, -é стоматологичен, зъболекарски
stomatologie, -e ж. стоматоло́гия, зъболекарство
stometrový, -á, -é стомѣтров
ston, -u м. книж. стон, стенание
stonásobně, -ku м. стѡ пъти, стократно пѡ-голямо количесто или число
stonásobně нар. стократно, стѡ пъти пове́че: **~vám to oplatím** ще ви се отплатѣ стократно
stonásobný, -á, -é стократен; който е стѡ пъти пове́че
stonat, stánuť несв. 1. (–; s čím, na co) боlederуам, болѣн съм, стра́дам (*от нещо*): **dlouho ~at** дълго боlederувам. дълго съм болен; **~at**

se žaludkem боледувам, болен съм, страдам от стомах; **~at na chřipku** боледувам, болен съм от грип; **~at touhou** *прен.* вѣхна от несбѣднати копнѣжи, *разг.* поболявам се от мерак; **výroba stůně nedostatkem kádrů** *прен.* производството страда от липса, от недостиг на кадрѣ **2.** (*po čem, po kom; na co, na koho*) *експр.* мечтáя (*за нещо, за някого*); страстно желáя, жадувам (*нещо, някого*); копнѣя, тъгувам (*по нещо, по някого*); *разг. експр.* трѣшкам се (*за нещо, за някого*): **~at po novém autě** трѣшкам се за нова кола **stonavý, -á, -é** *експр.* болнав, болничав: **~á mysl** *прен.* болна, хилава, недѣгава мисъл; **srdce ~é po lásce** *прен. експр.* копнѣещо за любов сърце **ston|ek, -ku** *м.* стеблò/стѣблò, стебълцè/стѣбълцè (*на тревисто растение*) **stonožka**, **-y** *ж.* зоол. стонòжка (Chilopoda) **stop I** *междум.* **1.** стоп! стой! **2.** *пош. спец.* стоп **stop II, -u** *м.* **1.** *икон.* замразяване (*на цени и под.*): **cenový ~** замразяване на цени **2.** *жарг.* автостòп: **jet ~em** пътувам на (авто)стòп **stop|a, -y** *ж.* **1.** стѣпка, следà; *разг.* дѣря: **jít, kráčet v něčích ~ách a)** вървя, крача по нѣчи стѣпки **б)** *прен.* слѣдвам примѣра на някого ♦ **zítat se** *ж.* **1.** *жарг.* **~u** хвáна слѣдите, дѣрите на някого, на нѣщо; **není po něm ani ~y** нýма и слѣдà от нѣго; **zmizet beze ~y** изчѣзна без слѣдà, безслѣдно; **zanechat ~y** оствáя слѣдѣ; **přivést na ~u** насòча към слѣдà; **být na falešné ~ě** вървя по погрѣшна слѣдà, на погрѣшна слѣдà съм; **liška po sobě zmetá ~y (ocasem)** *прен. експр.* хитрѣцъг внимáтелно прикрѣва винàта си; **zanechal po sobě světlou ~u** тòй оствáви слѣд себѣ си свѣтла дѣря; **vůz drží ~u** *жарг.* колàта спàзва, държи посòката **2.** *лов.* слѣдà, дѣря (*на живòтно*) **3.** слѣдà, бѣлег, знак; *разг.* дѣря: **nezůstala ani ~a barvy** не è оствáнала и слѣдà от боята; **~y někdejší nádhery** слѣдѣ, оствáтъци от някогашно великолѣпие; **~y utrpení ve tváři** слѣдѣ на страдàние по лицèто; **chrám nese ~y východních vlivů** храмъг нòси слѣдѣ, бѣлези на ÿзточни влѣяния **4.** стѣпка, фут (*стара мярка за дължина*) **5.** *лит.* (ритмическа) стѣпка: **~a časoměrná** стѣпка в метричното стихосложѣние; **~a přízvukná** стѣпка в силáботонѣичното стихосложѣние **6.** *физ.* слѣда (*на елементарна частица*) **7.** *спец.* слѣдà, пѣста (*върху лента, филм и под.*): **náhradní ~a** запàсна пѣста **8.** *в съчет.* **vírová ~a** авиац. вѣхрова пеленà

stopař I, -e *м.* **1.** следотѣрсàч **2.** куче-следотѣрсàч; копòй (*в полиция и под.*); гòнче (*при лов*) **stopař II, -e** *м. жарг.* (авто)стòпаджия **stopařk|a, -y** *ж.* *жарг.* (авто)стòпаджийка **stopk|a, разг. štopk|a, -y** *ж.* **1.** дрѣжка, дрѣж-
чирàшникà **пá** **oči na ~ách** *експр.* глѣда **а)** внимáтелно **б)** любòпитно, опу̀лено, учу̀дено **2.** предмѣт, подòбен на дрѣжка, на дрѣжчица, на опàшчица: **~a sklenky** стòлче на чàшка; **~a krku** *прен.* тѣничко вратлè **3.** *муз.* камшѣче, байрàче, ченгèлче на нòта **4.** *в съчет.* **~a nádoru** *мед.* крачè на тумòр **stopk|a II, -y** *ж.* стѣклена чàш(к)а (*на стòлче*) **stop|ky, -ek** *ж.* само *мн.* хрономѣтър **stop|nout, -nu** *св.* **1.** (*со*) *разг.* засекà врѣме (*на нещо, обикн. с хрономѣтър*) **2.** *в съчет.* **~nout míč** *спорт. жарг.* спрà тòпка **3.** (*koho, co*) *жарг.* стопѣрам, спрà (*шофьòр, кола и под.*) **stop|ovat I, -uji/разг. -uju** *несв.* **1.** (*koho, co*) слѣдà, прослѣдýвам, преслѣдýвам (*някого, нѣщо*): **~ovat zvěř** *лов.* вървя по слѣдѣте на дѣвеч, преслѣдýвам дѣвеч **2.** (*со*) слѣдà, наблюдýвам (*нѣщо*): **~ovat kulturní dění** слѣдà културния живòт, културните събития **stop|ovat II, -uji/разг. -uju** *несв.* **1.** (*со*) *разг.* засѣчам врѣме (*на нѣщо, обикн. с хрономѣтър*) **2.** *в съчет.* **~ovat míč** *спорт. жарг.* спѣрам тòпка **3.** (*koho, co*) *жарг.* стопѣрам, спѣрам (*шофьòр, кола и под.*): **~ovat auta** стопѣрам коли **stopov|ý, -á, -é** *в съчет.* **~ý prvek** *хим.* разсѣян элемент **stoprocentně** *нар.* стòпроцѣнтовò, стò процѣнта **stoprocentn|í, -í, -í** **1.** стòпроцѣнтов: **~í zisk** стòпроцѣнтовà, стò процѣнта печàлба; **~í líh** *хран.* стòпроцѣнтов, чѣст спѣрт **2.** *разг. експр.* стòпроцѣнтов, абсолòтен, пѣлен, ÿстински: **~í muž** стòпроцѣнтов, ÿстински мѣж; **~í úspěch** стòпроцѣнтов, абсолòтен, пѣлен успѣх; **má ~í pravdu** съвършѣно, напѣлно, абсолòтно прав è; **~í idiot** крѣгъл глупàк; пѣлен идиòт; **~í ignorant** пѣлен невѣжа **stór|a, -y** *ж.* щòра **store** [stor/stór] *нескл. м.* тѣрг. магазѣн **storn|o, -a** *ср.* **1.** *фин.* стòрно, поправка (*в счетовòдно вписване*) **2.** *тѣрг.* анулѣране, сторнѣране (*на договор, порѣчка и под.*) **storn|ovat, -uji/разг. -uju** *несв. и св. (со)* **1.** *разг.* сторнѣрам, поправýям/поправà (*нѣщо*): **~ovat zápis** сторнѣрам, поправýям/поправà вписване (*в счетовòдна книга*) **2.** *фин.* анулѣрам, отмѣням/отмѣня (*нѣщо*): **~ovat objednávku** анулѣрам порѣчка

stotin|a, -y ж. остар. една стòтна (ча̀ст от нѐщо)
stotisíc|í, -í, -í числ. стòхия̀лен

stotisíkrát нар. числ. 1. стò хiляди п'яти 2. експр. неизброймо, безкрайно мнòго п'яти

stotisícový, -á, -é 1. стòхіяден: **~ý náklad knihy**
стòхіяден тираж на кнїга **2. експр.** много-
хіяден, неизбройм

stou|pa, -пу ж. 1. (голям) хаван; чутура: ~pa
 namkavàntùràmik (dàrh)

do ~пу да́м (кни́ги) за прето́пяване, за вто́рични суровини **2.** буха́лка, чу́к, тепа́вица, топу́з **3.** обикн. мн. **stou|py, -p** прен. експр. дире́ци, дъ́нери (за де́бели крака): **sloní ~py** сло́нски крака́, дире́ци

stoupac|í, -í, -í ВЪЗХОДЯЩ: **~í vedení** техн.
вертика́лен щра́нг (в сграда); **~í intonace** език.
ВЪЗХОДЯЩА ИНТОНА́ЦИЯ

stoupač|k|a, -y ж. разг. вертикален щранг (в сграда)

stopánj[i], *í* *ср.* 1. издигане, изкачване: **rychlost** *í* *авиат.* скѫрост на издигане 2. наклѫн: **í silnice** наклѫн на шосѣ; **mírné, příkré** *í* полегѫт, стрѣмен наклѫн; полегѫто, стрѣмно изкачване; **trať má v tomto úseku velké** *í* в тѫзи учѫстѣк пѣгѫт се изкачѫва стрѣмно, мнѫго е стрѣмен, йма голям наклѫн 3. в *сѫчет.* **í závitů** *техн.* хѫд на резбѫ

stoup|at, -ám *несв.* 1. издигам се, изкачвам се:

letadlo ~á самолѣтъ се издига, набира височина; **řeka, voda** ~á нивѣто на реката, на водата се повишава, издига се; **rtuť v teploměru** ~á живакът на термомѣтъра се вдига; **cesta** ~á пътят върви нагоре, изкачва се; **řečníkův hlas** ~al гласът на оратора се повишаваше, минаваше в по-високите тоналности; **~at v hodině** *приемамъ* **~at** *приемамъ*

mu ~alo do hlavy кръвта нахлѹваше в главата му; **víno jim už ~alo do hlavy** винѹтѹ вѣче запѹчваше да ги хвѹща, вѣче замѹйваше главите им; **pýcha mu ~á do hlavy** гордостта му замѹйва главата **2.** повишѹвам се, увеличѹвам се, растѹ: **ceny ~ají** цените се повишѹват, растѹт; **teplota ~á** температурата се повишѹва; **naděje ~aly** надѣждите растѹха; **nálada ~á** настроѣнието се повишѹва; **výkony ~ají** постигнатието се повишѹва; **~ání**

3. (на со, кат) стѣпвам (на нещо, върху нещо, нко) **attila** **stipvam** ♦

někomu na šíji стѣпвам на шията, на вратѣ на някого **4. u stouplat si** (*kat*) стѣпвам, за-
стѣвам (*някъде*): **~at (si) na okraj chodníku**
застѣвам на ръба, на края на тротоар **5. u stouplat si** (*jak*) стѣпвам, застѣвам (*някак*,

по някакъв начин): **~at na paty** стъпвам на
петъ; **~at (si) na špičku** застъвам на пръсти
stoupavý, -á, -é възходящ; **~á tendence** възхо-
дяща тенденция; **~ý přízvuk** език. възходящо,
акутно ударение; **~á intonace** език. възходяща
интонация

stoupen|ec, -ce *м.* привърженик, последовател, застъпник

stoupenkyn|ě, -ě ж. привърженичка, последователка, застъпничка

stoupnout, -nu *св.* 1. издигна се, покача се, изкача се: **voda v řece ~la** водата в реката се покачи ♦ **koum ~llyav**

кръвта нахлѣ въ главата му; **pivo jim ~lo do hlavy** бирата ги хвана, замая главите им; **hněv mu ~l do hlavy** обхвана го, обзе го гняв; **~l společensky** той постигна по-високо обществено положение, издигна се (въ обществото); **úspěch mu ~l do hlavy** успѣхътъ му замая главата 2. вдигна се, повиши се, увеличи се, нарасна: **mzdy ~nou** на̀дниците, заплатите ще се повишатъ, ще се увеличатъ; **naděje ~la** надеждата порасна; **horečka ještě ~ne** температурата ще се повиши, ще се покачи още; **nálada ~la** настроѣнието се повиши, подобри се; **síla větru ~la** силата на вѣтъра се увеличи; **životní úroveň ~la** жизненото равнище се повиши; **jeho autorita v našich očích ~la** авторитѣтъ му въ нашите очи се повиши, порасна

◆ **покой** (неизменителен)
ми се акциите **3.** (*na so, kam*) стъпя (*na нещо, върху нещо, някъде*): **někdo mi ~l na nohu**
някой ми стъпи върху крака, някой ме настъпи

♦ **stoup|nout si** застана (някъде): ~**nout si do fronty na maso** застана, наредя се на опашка за месо 5. и **stoup|nout si (jak)** стъпня, застана (някак, по някакъв начин): ~**nout si na paty** стъпня, застана на петъ; ~**nout si na špičku** застана на пръсти

stověžat[ý, -á, -é в съчет. ~á Praha Прага със
СТОТИЩИТЕ КЪЛИ

stov|ka, -ky ж. 1. (цифра) стò; разг. стотица, стотàк, стотàрка, стотàчка 2. всичко, което е означено със 100, което нòси нòмер 100: **bydlí ve ~ce** живее в стая № 100; **přestoupit ~ku** прехвърля се на автобус № 100; **jet ~kou** пътувам, карам със 100 км/ч.; **dožít se ~ky** доживя, дочакам стотè, стотàка, стòгодишнината; **svítit ~kou** свetà си с крùшка, с лàмпа от 100 вàта; **platit ~kou** плащам със стотàчка, с банкнòта от 100 крòни; **běžet, plavat ~ku** бягам, плувам на 100 мèтра 3. сèрия, грùпа от стò еднакви предмèта: **předměty vráběné po**

~u през войната той премина на страната на противника, дезертира; **pro jednu pannu – klobouk na stranu** поговорка свят – широк, жени – много; не си струва да съжеляваш за момиче, което те е изоставило **2.** страница (за книга и под.): **titulní ~a knihy** титулна страница на книга **3.** посѝка, направление, страна: **přicházet z pravé ~y** идвам отдясно, от дясна страна; **na kterou ~u půjdete?** в каква посѝка, накъде ще трѝгнете? **šel na opačnou ~u** той трѝгна в обратна посѝка; **okna vedou na různé ~y** прозѝрците глѝдат в различни посѝки, на различни страни; **vítr ze západní ~y** вятър от западна посѝка; вятър откъм запад; **sčlově ~y** поосѝкина сѝла ♦ **mítočna všech ~ách** очите ми глѝдат на чѝтири (страны); **chce být na všechny ~y hezký** иска да се харѝса на всѝчки; глѝда, йска да е и така, и вака **4.** обикн. в сѝчет. **na ~u, po ~ě, ze ~y, ~ou** като нар. настрана, отстранѝ, встрани; скрито, тайно, незабелязано: **dát peníze na ~u** отдѝлям настрана пари за чѝрни дни; **po ~ě se někomu smát** присмивам се на някого скрито, отстранѝ; **pozorovat někoho ze ~y** наблюдавам някого отстранѝ, тайно; **nechat otázku ~ou** прѝпопѝжарявам на выпрѝс ♦ **jít na malou, na velkou ~u** евфем. отѝвам по малка, по голяма нѝжда; **dělat něco po ~ě** върша нѝщо скрито, не дѝйствам открито **5.** като сѝюз в сѝчет. **na jedné ~ě ..., na druhé ~ě ...** от една страна..., (а) от дръга страна...: **na jedné ~ě je dřič, na druhé ~ě všechno propije** от една страна е голям работѝга, а от дръга – изпѝва, пропѝва всѝчко **6.** в сѝчет. **na něčí ~ě, na něčí ~u, z něčí ~y** на нѝчия страна, от нѝчия страна и под.: **právo je na mé ~ě** правото е на моя страна; **z mé ~y není námitek** от моя страна няма възражѝния; щѝ се отнѝся до мѝн, аз нямам възражѝния; **chyba je na vaší ~ě** грѝшката е ваща, грѝшѝте вѝе; **postavit se na ~u slabšího** застана на страната, взѝма страната по-слабия ♦ **máhonasvé ~ě** чѝяна нѝгова страна; благосклѝнен е, благоразположен е към нѝго; **být, stát na něčí ~ě** сѝм, стоя на нѝчия страна, на нѝчие мнѝние, на нѝчия позиция; **mič je na vaší ~ě (hřiště)** топката е у вас; вѝе сте на рѝд, на хѝд; **přetáhnout, získat, dostat někoho na svou ~u** привлѝка, спечѝля, взѝма някого на своѝа страна **7.** линия, страна (в родѝнство): **příbuzní z otcovy ~y** родѝнини по бащина линия **8.** страна, групировка, грѝпа: **vysoké smluvní ~y** висѝките договарѝщи се страни; **obě ~y se dohodly, že...** дѝвете страни се договѝриха, че...; **sporné ~y** спѝреци

страни; **úřední hodiny pro ~y** приѝмни часовѝе за посетѝтели в учреждѝния; **veřejnost se rozdělila na dvě ~y** обществото се раздѝли на дѝве грѝпи; **žalující ~a** юрид. тѝжител, ищѝец; **žalovaná ~a** юрид. отвѝтник **9.** (политѝческа) пѝртия; **po-rano** комунистѝческата пѝртия: **vstoupit do ~y** влѝза в пѝртия; **zelená ~a** пѝртия на зелѝните **10.** в сѝчет. **ze ~y** предлог с род. (koho, čeho) от страна на (някого, нецо): **ze ~y vedoucího byla slíbena podpora** от страна на началника бе обещана пѝмощ **stranickopolitický** [-ty-], -á, -é партѝйно-политѝчески **stranickost, -i** жс. **1.** партѝйност **2.** пристрѝстие, пристрѝстност, необектѝвност **stranický, -á, -é** **1.** партѝен; **po-rano** обикн. кѝйто се отнѝся до комунистѝческата пѝртия: **~á legitimace** партѝен билѝт; **~á organizace** партѝйна организѝция **2.** пристрѝстен, необектѝвен: **~é líčení události** пристрѝстно описѝние на сѝбитѝе **stranictv|í, -í** ср. **1.** партизѝнщина, партизѝнство **2.** партѝйност (в соц. общество) **3.** рядко пристрѝстие, пристрѝстност, необектѝвност **straničk|a, -y** жс. **1.** женѝ-члѝн на пѝртия **2.** **po-rano** обикн. женѝ-члѝн на комунистѝческата пѝртия; партѝйка **straník, -a** м. **1.** члѝн на пѝртия **2.** **po-rano** обикн. члѝн на комунистѝческата пѝртия; партѝен члѝн; партѝец **stranj|it, -ím** несв. (коти, čети) книж. поддѝржам, подкрѝпям (някого, нецо); взѝмам страната (на някого, на нецо); на (нѝчия) страна сѝм: **~it otcí proti matce** поддѝржам баща̀та, на страната на баща̀та сѝм срещу майката **stranj|it se, -ím se** несв. (koho, čeho; –) странѝ (от някого, от нецо); избѝгвам (някого, нецо) **stránk|a, -y** жс. **1.** страница (на книга и под.): **titulní ~a knihy** титулна страница на книга; **webová/webowská ~a** комп. уѝбстрѝница, интернет страница; сайт, уѝбсѝйт; **slavné ~y dějin** прен. славни страницѝ от истѝорията **2.** страна, глѝдна тѝчка, аспѝкт: **umělecká ~a díla** художѝствена страна на произведѝние; **~a rozumová, citová** рационална, емоционална страна; рационален, емоционален аспѝкт; **zvuková ~a jazyka** звѝкова страна на езѝк; **právní ~a záležitosti** юридѝческа страна на въпрѝс, на дѝло; **kladná, záporná ~a něčeho** положѝтелна, отрицѝтелна страна на нѝщо; **hledět na věc z obou stránek** глѝдам на въпрѝс, разглѝждам въпрѝс от дѝве страни; **z této ~y** в това отношѝние, от та̀зи глѝдна тѝчка; **po této stránce** в това отношѝние; в такѝв смѝсъл; от

тази гледна точка; **po stránce technické** в техническо отношение; **po všech ~ách** във всички отношения **3. в съчет.** **po stránce, ze ~y** предлог с род. (čeho) книж. с оглед на (нещо); по отношение на (нещо): **po stránce charakteru** от гледна точка на характера; **ze ~y materiálu** с оглед на материала

stránkovat, -uji/разг. -uju несов. (со) номерирам страници (на нещо); пагинирам (нещо)

stránkový, -á, -é който се отнася към страница: **~ý článek** статия на една страница; **~é korektury** полигр. коректури на страници

stranou I нар. **1.** настрана/настрани; встрани; отстран/отстрана: **uskočit ~** отскоча встрани; **sedla si ~** (тя) седна настрана, надалеч; **dát peníze ~** скрия, сложа, задела пари настрана; **odstrčit někoho ~ a)** отблъсна някого встрани, настрана **б)** *прен.* оставя някого на заден план; **doměk leží ~** къщата се намира встрани, настрана

~ извън, встрани: **rána šla ~** ударят, изстрелът минава

~ всичко останало не я интересува **3. остар.** на една страна, встрани: **mít klobouk ~** шапката ми е (накривена) на една страна, настрани

stranou II предлог с род. (čeho) извън, отвън, настрана от, настрани от (нещо): **bydlet ~ města** живея извън града

stranovlád|a, -u *ж. публ. експр. пейор.* партокрация; управление само на една партия

strast, -i *ж. книж.* страдание, мъка, мъчение, терзание; *обикн. мн.* **strast|j, -í** мъки, страдания, мъчения, терзания: **podstoupit mnoho ~í** изтърпя много мъки, страдания

strastiplně нар. *книж.* мъченически, страдалчески, скръбно, печално

strastipln|ý, -á, -é *книж.* мъченически, страдалчески, скръбен, печален; който е изпълнен с мъки, със страдания

strastn|ý, -á, -é *книж.* мъченически, страдалчески, скръбен, печален

strašák I, -a *м. одуш.* (бостанско) плашило, чучо

бостанско плашило; **nasadit někomu ~a do hlavy** пусна муха, бръмбар в главата на някого; уплаша някого; **pouštět ~y na někoho** плаша някого

strašák II, -u/-a *м. неодуш. експр.* заплаха, закана, угроза

strašidelně нар. призрачно, страшно, ужасно, ужасяващо, адски, кошмърно

strašideln|ý, -á, -é **1.** призрачен; който се отнася към страшилище, към призрак **2.** страшен,

ужасяващ, кошмърен; който събужда страх: **~á historie** ужасяваща история, случка

strašidlo, -a *ср.* **1.** страшилище, привидение, чудовище, призрак, урод (в приказки и под.); **utíkat před někým jako před ~em** бягам от някого като от призрак **2. прен.** призрак, угроза, заплаха: **~o nezaměstnanosti** призрак на безработицата **3.** (бостанско) плашило, чучело и *прен. експр.* (за лошо облечена жена): **vypadá jako ~o** изглежда като бостанско плашило

straš|it, -ím несов. **1.** явявам се, появявам се като призрак, привидение, дъх; *често третол. и безл.* **-í** (kde; komu kde) привижда се (на някого); (някъде) има призраци, привидения, духове: **tam ~í** там има, там се явяват призраци, привидения, духове; **v hlavě mu ~í** (samé čislice) *прен. експр.* привиждат му се само цифри

~iš? *разг. експр.* какво висииш, какво чакаш още тук? **~it v noci** будувам, не спя през нощта; **~í mu v hlavě** експр. той има бръмбари в главата; главата му е пълна с глупости, с натрапчиви идеи; той не е с всички си **2. разг. експр.** бода очите, създавам неприятно впечатление: **~il v roztrhaném kabátě** той изглеждаше като чучело в скъсаното (си) палто; **ta hromada písku tu ~í už dlouho** тази купчина пясък стои тук, бода очите вече дълго време **3. (koho, co čím)** плаша, заплашвам, ужасявам (някого, нещо с нещо); навявам ужас, страх (на някого, на нещо с нещо): **~it vrabce** плаша врабци; **ta práce mě ~í** тази работа ме плаши; **~it novou válkou** заплашвам с нова война

straš|it se, -ím se несов. (–; koho, čeho) по-рядко страхувам се, боя се, плаша се, ужасявам се (от някого, от нещо)

strašlivě нар. експр. **1.** страшно, ужасно: **~ vykřiknout** извикам, изкрещя страшно, ужасно; **~ vymalovaný pokoj** страшно (лошо), ужасно боядисана стая **2. разг.** адски, ужасно, страшно, много, силно: **~ mě bolí hlava** ужасно, адски, много ме боли глава; **chce se mi ~ spát** адски ми се спи

strašliv|ý, -á, -é експр. **1.** ужасен, страшен, страхотен, адски, кошмърен: **~á podívaná** ужасна гледка; **~é pracovní podmínky** ужасни, кошмърни, отвратителни условия за работа **2. разг.** огромен, страшен, адски, ужасен: **mám ~ou radost** ужасно, страшно, адски се радвам

strašně нар. **1.** страшно, ужасно, много: **jsem ~ rád, že...** страшно, ужасно, много се радвам, че...; **to mě ~ mrzí** страшно, ужасно, много

ми е неприятно; **dopadlo to** ~ това свърши ужасно, страшно, катастрофално **2. разг.** отвратително, адски: **mluví ~ francouzsky** той/тя говори ужасно френски

strašný, -á, -é 1. страшен, ужасен; който предизвиква страх, ужас, неприятно чувство: ~ý **osud** ужасна съдба; **stalo se něco ~ého** случил се нещо страшно **2. разг. експр.** страшен, ужасен, адски, кошмарен: ~é **počasí** отвратително време; **má ~ou výslovnost** той/тя има ужасно произношение; **to je ~á ženská** тя е ужасна, отвратителна жена; **nosí ~ý klobouk** носи ужасна шапка, ходи с ужасна шапка; **to je ~ý úkol** това е ужасна задача, ужасна работа **3. разг. експр.** огромен, адски, много голям: **zaplatil za to ~ou sumu** той плати огромна сума, даде страшни пари за това; **má ~ou trému** страшно, ужасно (много) се страхува, вълнува се; **udělala ~ou chybu** тя направи ужасна грешка; **měl ~ý hlad** беше адски гладен; **jeli ~ou rychlostí** пътуваха, караха със страшна скорост; **bude ~á legrace** голям майтап ще падне

strašpytel, -la/-le *м. експр.* страхливко, страхопъзльо, пъзльо, баба

stratég, -a *м.* стратег

strategicky *нар.* стратегически, в стратегическо отношение

strategický, -á, -é стратегически: ~é **suroviny** стратегически суровини; суровини от стратегическо значение

statigije, -e *ж.* статигия

stratifikace [-ty-], **-e** *ж. спец. книж.* стратификация: **sociální ~e** социол. социално разслояване, социално разслоение; ~e **sedimentů** геол. стратификация, напластяване на утаечни скали; ~e **vody** геол. стратификация, напластяване на вода; ~e **semen** земед. стратификация, съхраняване на семена

stratosféra, -y *ж. метеорол.* стратосфера

stratosférický, -á, -é стратосферен: ~ý **letoun** авиац. стратоплан

strav|a, -y *ж.* **1.** храна, кухня: **výživná ~a** питателна храна; **domácí ~a** домашна храна, домашна кухня; **dětská ~a** детска храна, детска кухня; **masitá ~a** месо храна, месо кухня; **vegetariánská ~a** вегетарианска храна, вегетарианска кухня; **dietní ~a** диетична храна, диетична кухня; **duševní, duchovní ~a** *прен.* духовна храна **2.** храна, ядене: **chodit na ~u** **domů** храня се вкъщи; **byť i se ~ou** квартира с храна; **být na ~u/na ~ě u někoho** храня се у някого; на храна съм някъде; **pracovat za ~u** работя за (едната) храна

stravenk|a, -y *ж.* купон за храна (в стол и под.)

stráv|it, -ím *св. 1. (co)* смеля (храна) **2. (co, koho)** *прен. експр.* асимилирам, усвоя, възприема (нещо, някого): **přečetl hodně knih, ale ne~il je** прочел е много книги, но не ги е разбрал, не ги е асимилирал; **nikdy ho nemohli ~it** никога не можяха да го преглътнат **3. (co)** погълна, унищожа, разруша (нещо): **požár ~il půl vesnice** пожарът погълна половината село; **dluhy ~ily celé jmění** дълговете погълнаха целия имот **4. (co)** прекарам (определено време някъде): ~it **v cizině dva roky** прекарам, преживея две години в чужбина

straviteln|ý, -á, -é 1. смилам (за храна): **lehce, těžce ~é jídlo** лесносмилемо, трудносмилемо ядене; лесносмилемо, трудносмилемо храна **2. прен.** усвоям, разбирам, достъпен; лесен за усвояване, за асимилиране: ~á **přednáška** разбираема лекция; **těžce ~á společnice** *експр.* непоносима, нетърпима компаньонка

stravn|é, -ého *ср.* такса за храна

strávnice, -e *ж.* **1.** столуваща, хранеща се **2. остар.** пансионёрка (жена, която е на храна и квартира някъде)

strávník, -a *м.* **1.** столуващ, хранец **2. остар.** пансионёр (човек, който е на храна и квартира някъде)

stravovac|í, -í, -í продоволствен; който се отнася до (масово, обществено) хранене: ~í **komise** продоволствена комисия; ~í **zařízení** заведение за обществено хранене

stravován|í, -í *ср.* (масово, обществено) хранене: **zařízení společného, hromadného, veřejného ~í** заведение за обществено хранене

strav|ovat, обикн. третол. -uje *несв. книж. 1. (co)* подкопáva, унищожава, поглътца (нещо): **choroba ~uje jeho síly** болестта подкопáva, изчерпва силите му **2. (koho – вин.)** разкъсва, разяжда, изяжда, измъчва (някого): ~ují **ho pochybnosti** той се разкъсва от съмнения

strav|ovat se I, -uji se/разг. -uju se *несв. (čít)* (само)измъчвам се, мъча се, терзя се, самоизяждам се (от нещо): ~ovat **se žárlivostí** измъчвам се, терзя се от ревност; **umělec se vnitřně ~uje** човекът на изкуството се самоизмъчва

strav|ovat se II, -uji se/разг. -uju se *несв. (kde)* храня се (някъде)

stravovn|a, -y *ж.* **1.** стол(ова) (за обществено хранене) **2. остар.** обществена кухня (за бедни)

stráž|eň, -ně *ж. книж.* терзание, страдание, мъка

stráž, -e *ж.* **1.** стража, пост, охрана, караул: **přední ~** преден пост; **tělesná ~** лична охрана;

závodní ~ заводска милиция; **čestná** ~ почетен караул; **stát na ~i** стоя на пост; **mít, držet** ~ на пост съм, стоя на пост; **svěřit někomu** ~ слѹжа някого на пост, поверя на някого охрана; **postavit** ~ поставя охрана, пост; **střídání ~e** смяна караул; **~í** смяна на караула, смяна на ръководството
2. в названия **Vnitřní** ~ *остар.* войски със специално предназначение (охрана и под.); **Pohraniční** ~ Гранични войски
strážce, -e *м.* страж, пазач, пазител; *книж.* блюстител; *остар.* хранител; **~e majáku** пазач на фър; **~e veřejného pořádku** пазител, блюстител на обществения ред; **~e českých pokrokových tradic** *прен.* пазител, хранител на прогресивните чешки традиции; **anděl ~e** *рел.* ангел-хранител, ангел-пазител
strážkyně, -ě *жс.* женà-страж; пазачка, пазителка; *книж.* блюстителка; *остар.* хранителка
strážmistr, -a *м.* по-рано участъков, старши(я), старши стражар
strážník, -í, -í караулен, постов, стражеви; който се отнася към караул, пост, охрана; **~í budka** караулна будка, будка на часови; **~í věž** наблюдателница, наблюдателна кула; **~í služba** воен. караул, караулна служба; **~í domek** *ж.п.* кантон; къщичка на кантонёр
strážnice, -e *жс.* караулно помещение, караулно: **policejní ~e** полицейски участък; **požární ~e** пожарна; **hlavní ~e** воен. хauptвах (помещение за задържане на военни лица)
strážník, -a *м.* полицай, стражар: **obecní** ~ общински стражар; **dopravní** ~ регулировчик; **finanční** ~ служител от финансова, от данъчна полиция
strážný I, -á, -é в съчет. **anděl ~ý** *остар.* рядко *рел.* ангел-хранител и *прен.:* **být někomu andělem ~ým** пазя, закрилям някого; ангел-хранител съм на някого
strážný II, -ého *м.* **1.** пазач, охрана **2.** воен. караул, пост, часови
strčít, -ím *св.* **1.** (do koho, co čeho; koho, co kam; koho čím) бътна, блъсна (някого, нещо някъде, с нещо): **~il do ní tak, že upadla** той я блъсна така, че тя падна; **~il kluka do vody** той бътна момчето във водата; **~il mě loktem** той ме блъсна
není от нерешителност нищо не може да направи сам; ако не го побътнеш, нищо няма да направи **2.** (so kam) бътна, тикна, пъхна, завр̀а (нещо някъде): **~it ruce do kapes** пъхна ръце в джобовете; **~it si prst do krku** бръкна си с пръст в гърлото; **~it si pero za klobouk** за-ткна си перо на шапката; **~it hlavu do po-**

koje, za plentu пъхна глава в стаята, зад вратата
~it něco do kapsy пъхна, пусна, туря нещо в джоба си; **~it usnesení do šuplíku** пъхна решение в чекмеджето; оставя решение да чака; отлѹжа изпълнението на решение; **~it nos, prsty do něčeho** навр̀а си, пъхна си нос̀а, г̀а-гата в нещо; **~it hlavu do písku** завр̀а си, зарѹва си, скрия си глав̀а в пясъка; **~it někoho do kapsy** пъхна някого в джоба си; много по-добър съм от някого в нещо; **to si ne~í za rámeček** няма да си го постави в рамка, няма да се хв̀али с това; това не е много за хвалба; **ať si to ~í za klobouk** да си го държи, да си го остави за себе си **3.** (so do čeho) *разг. експр.* дам, потрош̀а (за нещо много пари и под.): **~it do něčeho hodně peněz** влѹжа, инвестирам в нещо много пари; потрош̀а б̀ая пар̀а, дам за нещо много пари; **~ili do bytu už tisíce** дадох̀а вече хиляди за жилището, жилището им излѹзе б̀ая сол̀ено **4.** (koho – вин. kam) *разг. експр.* натикам, б̀утна, вк̀арам, пъхна, хв̀ърля (някого някъде): **~it někoho do blázince** вк̀арам, пъхна (насила) някого в л̀удница; **~it někoho někam** *прен. разг.* наредя някого някъде на работа; тикна, б̀утна някого някъде
~it někomu něčím *книж.* **~it někomu něčím** ворка кѹд̀ето и дяволът не може да се справи, праща жен̀а; **~it někoho pod zámek, za katr, za mříže** *разг.* пъхна, б̀утна, натикам някого в затв̀ора, под клѹч, зад реш̀етките; **~it někoho do díry** *грубо* навр̀а, натикам, хв̀ърля някого в дранг̀олника **5.** (komu so) *разг. експр.* б̀утна, пъхна, дам (на някого обикн. пари): **~il mu občas stovku** отвр̀еме-навр̀еме той му б̀утваше, даваше по някоя стот̀ачка; **~il mu něco, aby mlčel** той му б̀утна, даде му тайно
~it někomu něčím *книж.* **~it někomu něčím** запу̀ша с пари уст̀ата на някого; б̀утна на някого пари; **~it někomu něco na krk** закач̀а, ув̀еса нещо (неприятно) на врат̀а на някого; троп̀сам, джир̀сам, прехв̀ърля някаква (неприятна) работа на някого **6.** (so na koho) *разг. експр.* проб̀утам, стов̀аря, прехв̀ърля, *разг.* троп̀сам, джир̀сам (нещо)
~it někomu něčím *книж.* **~it někomu něčím** **hlavu** изк̀арам някого по-ч̀ерен от дявола; изк̀арам някого истински звър, истинско чу-д̀овище
~it někomu něčím *книж.* **~it někomu něčím** **mě oplývající mlékem a ~ím** *библ.* зем̀я, бог̀ата на мѹд и мляко
strečink, -u *м.* спорт. стр̀ечинг (гимнастика за разтягане на мускулите)

streetball [strítból/strítbol], -u м. спорт. стрийт-бол, стрийтбаскетбол, стрийтбаскет

strefjit se, -ím se св. (do čeho, do koho; -) разг. улѹча, уцѹля (нещо, някого; -); попадна в целтѹ: **~it se do branky** улѹча вратѹ (във футболен мач); **dobře mířil a ~il se** той се прицѹли добре и улѹчи целтѹ, попадна в целтѹ; **~it se do někoho** прен. експр. нахвърля се върху някого; нападна, атакувам някого (с ѹм)

strefjovat se, -uji se/разг. -uju se несв. (do čeho, do koho; -) разг. улѹчвам (нещо, някого):

~ovat se do někoho svými vtipy прен. експр. нахвърлям се върху някого, атакувам, нападам някого с подигравки; подигравам някого **strejcovatět, strejcovský, strejček, strejčkování, strejčkovský** вж. **strýcovatět, strýcovský, strýček, strýčkování, strýčkovský**

strejdja, -y м. разг. експр. 1. чичо 2. чичо, чичко, чичка, байно (в обръщение)

strejdovský, -á, -é разг. експр. байновски, чичовски; който се отнася до байно, до чичо

streptokok, streptokok[us, -u м. биол. стрептокок

streptomycin [-ci/-cí-], -u м. аптека. стрептомицин

stres, -u м. мед. стрес, напрежение

stresholik, -a м. стресохолик: **~ nesnáší klid, který vyplývá z časové rezervy** стресохоликът не може да понесе спокойствието, което му предостѹва запасът от време

stresově нар. 1. стресирано: **reagovala ~** тя реагира като в стрѹс, като стресирана, стресирано 2. стресиращо: **suchý vzduch působí škodlivě, až ~** сѹхият въздух има вредно, дори стресиращо въздѹйствиѹ

stresovk[a, -y ж. разг. стрѹсова ситуѹция

stresový, -á, -é стрѹсов; който се отнася към стрѹс: **~á situace** стрѹсова ситуѹция

strh[at, -ám св. 1. (co; co odkud) (рѹзко) дрѹпна, събѹря, смѹкна, свѹля (нещо отнякъде): **~at tašky ze střechy** събѹря керемиди от покрив; **~at šaty s/z těla** (рѹзко) свѹля, смѹкна, захвърля дрѹхи (от себе си) 2. (co) скѹсам, изпокѹсам, разпокѹсам (нещо): **vichřice ~ala dach** бурята скѹса покрива

(všechny) mosty изгорѹ, разрушѹ зад себе си всѹчки мѹстове; напраѹя врѹщането назад невъзмѹжно

strháv[at, -ám несв. 1. (co; co odkud) (рѹзко) дрѹпвам, смѹквам, свѹлям, събѹрям (нещо отнякъде): **~at plakáty** смѹквам, скѹсвам плакѹти; **vichřice ~ala střechy** бурята събѹ-

рява покрива

улявам, хѹѹщам, взѹмам в своѹ рѹцѹ рѹко-вѹдството; **~at na sebe pozornost** привлѹчам внимѹнието към себе си; обрѹщам внимѹние върху себе си 2. (co) кѹсам, скѹсвам, разпокѹсвам, изпокѹсвам (нещо): **~at dráty** изпокѹсвам жици 3. (koho k čemu) повлѹчам, подстрекавам, подтѹквам, провокирам (някого към нещо); увлѹчам (някого в нещо): **~at někoho k uličnictví** подтѹквам някого към хулигѹнство; увлѹчам някого в хулигѹнство; **nechat se ~at hněvem** поддѹвам се на гнѹяв 4. (co z čeho; co) приспѹдам, намалявам/намалям, отбѹвам, удѹржам (нещо от нещо); прѹѹя удрѹжка, ѹтбив (от нещо): **~at mzdu** намалявам нѹдница, заплѹта (с удрѹжки); **~at z platu** удѹржам от заплѹта

strháv[at se, третол. -á se, **strh[ovat se, третол.** -uje se несв. разрѹзѹва се, вдѹга се, избѹхва, запѹчва (за бурѹ, кѹва и под.)

strh[nout, -nu св. 1. (co; co odkud) (рѹзко) дрѹпна, събѹря, свѹля, смѹкна (нещо от някъде): **~nout plakát se zdi** смѹкна, дрѹпна, скѹсам плакѹт от стена; **~nout pušku s ramene** смѹк-

на пушка

смѹкна мѹската на някого; разкрѹя, разоблича някого 2. (co) скѹсам, разсѹля, поврѹдя (нещо): **~nout závit** скѹсам, поврѹдя нѹрез, резбѹ 3. (co) разрушѹ, събѹря, отнесѹ, унищѹжѹ (нещо): **povodeň ~la most** наводнѹение-то отнесе, разруши мѹста 4. (koho, co kam; -) повлекѹ, завлекѹ, понесѹ, дрѹпна (някого, нещо нанѹкъде): **dal ho ~l se sebou** тѹлпѹтата го повлѹче, понесе със себе си; **v poslední chvíli ji ~l zpět** в последния мѹг той рѹзко я дрѹпна назад; **~nout volant doprava** рѹзко извѹя, завъртѹ волѹн надѹсно; **~nout debatu na jiné pole** прен. отклонѹ разѹскѹвания в дрѹга ѹбласт; на дрѹга плѹскѹст 5. (koho, co; koho k čemu; -) подтѹкна (някого, нещо към нещо); увлекѹ (някого, нещо в нещо): **~nout diváky k potlesku** подтѹкна зрѹтели към рѹкоплѹскѹния; **dát se ~nout něčím** поддѹм се на нѹщо (гнѹяв и под.); **~nout někoho k hněvu** предизѹкам у някого гнѹяв; докѹрам някого до гнѹяв; **~l ostatní svým příkladem** той увлѹче останѹлите със своѹ пример; **~nout všechny na svou stranu** привлекѹ всѹчки на своѹ страна; **dovedl ~nout posluchače** той умѹеше да увлѹче слушѹтелите; **~nout někoho do záhuby** прен. повлекѹ някого към гибѹл 6. в сѹчет. **~nout na sebe** (co) разг. взѹма, загрѹба в своѹ рѹцѹ (нещо): **~nout na sebe vládu** загрѹба, взѹма в своѹ рѹцѹ властѹ; **~nout na**

sebe pozornost привлека, прикова вниманието към себе си, обърна внимание върху себе си **7.** (*co z čeho; co*) приспадна, смъкна, отбйя, удържа (*нещо от нещо*); намаля (*нещо*): **~li jim pět procent** удържаха им пет процента **8.** (*co*) разг. експр. смогна (*да извърши нещо*): справя се (*с нещо*); отхвърля (*обикн. работа*): **~nout celou látku v krátké době** справя се с целия материал, овладя целия материал за кратко време **9.** (*co*) предизвикам, започна, вдигна (*нещо*): **~nout křik** вдигна врява, шум; започна да викам, да крещя; **~nout rvačku** предизвикам сбиване

strh|nout se, третол. **-ne se** св. разрази се, вдигне се, избухне, започне (*за буря и под.*): **~la se bouře** разрази се буря; **~l se prudký liják** пливна, завалия порден дъжд

strh|ovat, -uji|разг. -uju несв. **1.** (*co; co odkud*) (рязко) дрпвам, смъквам, свалям, събарям (*нещо отнякъде*): скъсвам (*нещо отнякъде*): **~ovat obvazy** смъквам превръзки, бинтове **2.** (*co*) разрушавам, събарям, отнасям, унищожавам (*нещо*): **~ovat staré boudy** събарям, разрушавам стари бараки **3.** (*koho, co kam*) повличам, завличам, понасям, дрпвам (*някого, нещо нанякъде*): **~ovat někoho do náruče** дрпвам, сграбчвам някого в обятията си; **~ovat koně stranou** рязко обръщам, отбивам кон/конѐ в страни, на страни **4.** (*koho, co k čemu*) подтиквам (*някого, нещо към нещо*); увличам (*някого, нещо в нещо*): **dovedl ~ovat posluchače** той умееше, успяваше да увлече, да грабне слушателите **5.** в съчет. **~ovat na sebe** (*co*) разг. вземам, заграбвам (*нещо*) в свои ръце: **~ovat na sebe moc** заграбвам властта в свои ръце **6.** (*co z čeho; co*) приспадам, отбивам, удържам, смъквам (*нещо от нещо*); намалявам/намалям (*нещо*): **~ovat dělníkům mzdy** смъквам, намалявам надници на работници **7.** (*co*) разг. експр. смогвам (*да извърши нещо*); справям се (*с нещо*); разг. отхвърлям (*обикн. работа*): **~ovat práci za dva** отхвърлям работа за двама

strhovat se вж. **strhávat se**

strhující|í, -í, -í книж. **1.** завладяващ, увличащ; вдъхновяващ; въздействащ: **~í umění** завладяващо изкуство; **~í příklad** вдъхновяващ пример **2.** обаятелен, пленителен: **~í úsměv** пленителна усмивка

striktně нар. стриктно, точно, строго; категорично

striktní|í, -í, -í стриктен, точен, строг; категоричен **striktnost, -i** ж. стриктност, точност, строгост; категоричност

striptýz, -u м. стриптийз: **předvést ~** демонстрирам, изпълня стриптийз

strkanice|e, -e ж. експр. блъсканица, бутаница **strk|at, -ám** несв. **1.** (*do koho, do čeho; koho, co kam; koho čím*) бутам, блъскам, тикам (*някого, нещо някъде, с нещо*): **~at před sebou kočárek** бутам количка пред себе си; **~at souseda/do souseda loktem** бутам съсседа си с лакът; **~ali ho z bytu** прен. експр. гонеха го от апартамент

~at něčeho отива там неохотно, с нежелание, сякаш насила; **~at někoho dopředu** бутам, тикам някого напред; помагам на някого в издигането му; **~at na někoho psí hlavu** изкарвам някого по-черен от дявола; изкарвам някого голям звяр, голямо чудовище **2.** (*co, koho kam*) бутам, пъхам, завирам, тикам (*нещо, някого някъде*): **~at ruce do kapes** пъхам, слагам ръце в джобовете; **~at hlavu do kuchyně** пъхам, завирам глава в кухнята; надниквам в кухнята; **~at někoho z kanceláře do kanceláře** експр. мества някого от една канцелария до друга

~at něčemu нося, гата в нещо, някъде; **~at stížnosti do stolu** пъхам, бутам, скривам жалби в чекмеджето; не обръщам внимание на оплаквания, на жалби; **~at hlavu do písku** зарявам си, скривам си, завирам си главата в пясъка; **~áme hlavy dohromady** умюваме, договоряме се тайно; **do všeho aby tě ~al** за всичко да те бута човек, да те кара насила; **~at krk do oprátky** пъхам си главата в торбата; слагам си сам примката на шията; **~at něco, někoho do jednoho pytle (s něčím, s někým)** мѐря всичко с еднакъв аршин; слагам всичко в един кюп **3.** (*co do čeho*) давам, потрошавам, влагам (*в нещо много пари и под.*): **~at do něčeho mnoho peněz** инвестирам, влагам в нещо много пари, разг. бая парà **4.** (*koti co*) разг. експр. бутам, пъхам, давам (*на някого обикн. пари*) **5.** (*co na koho*) разг. експр. пробутвам, стоварвам, прехвърлям, разг. тропосвам, джиросвам (*нещо на някого, върху някого*)

strk|at se, -ám se несв. (–; *s kým*) бутам се, блъскам се (*с някого*)

strmě нар. стръмно, отвѐсно

strm|ět, третол. -í несв. книж. извисява се, стърчи, издига се: **nad řekou ~í skála** над реката се извисява скала

strm|ý, -á, -é стръмен, отвѐсен

strnad, -a м. зоол. овесарка (*птица*) (*Emberiza*)

strnisk|o, -a, strniš|tě, -tě ср. **1.** по-често **strniš|tě** стърнище: **rozedřít si nohy o ~tě** из-

podřezaný ♦ **filé**
 ~č čůvstvá se, dolává se (pòlýchъt на) есентá; йдва, дойдѣ цыганското лятò **2. по-често**
strnisk|o *прен. експр.* небрѣсната, набòла, понйкнала брадà; стърнище, чѣтина
strniskov|ý, -á, -é който се отнася към стърнище: ~ý vítr ёсенен вятър
str|nout, -nu *св. 1. третол.* **-ne, обикн. мин.**
 ~nul вцепенй се, вкамени се, онемѣе, застыне, изтрѣпне, вдървй се (*за части на тялото*):
 ~nula mu noha кракът му се вдървй, изтрѣпна;
 úsměv mu ~nul na rtech *прен.* усмйвката замрѣзна на устните му **2. (-; čím)** изтрѣпна, вцепенй се, вкаменй се, замрà, застына, изстына (*от нещò*): ~nout hrůzou изтрѣпна от ўжас; ўжася се; ~nout při pomýšlení, že... изтрѣпна, изстына при мисълтà, че...
strnule *нар.* неподвижно, вдървѣно, вцепенѣно: stát ~ стоя вдървѣн, вцепенѣн; chodit ~ вървй непохватно, вдървѣно; ~ se dívat do prázdna *прен.* бездўшно, безизразно глѣдам пред сѣбе си
strnulost, -í *ж.* неподвижност, вцепенѣност, вдървѣност
strnul|ý, -á, -é неподвижен, вдървѣн, вцепенѣн: ~é prsty вцепенѣни, вдървѣни прѣсти; mít ~ý kříž крѣстът ми се е схвàнал; zůstala hrůzou celá ~á тѣ се вцепенй, замрѣзна от ўжас; ~ý úsměv *прен.* безизразна, застынала, замрѣзнала усмйвка; ~ý systém *книж.* закостеняла система
strnut|í, -í *ср. 1.* вцепенѣност, неподвижност, вдървѣност: ~í šíje *мед. ветер.мед.* тетанус **2.** смайване, сльсване
strof|a, -u *ж. лит.* стрòфа
strofick|ý, -á, -é стрòфичен, стрòфически
strohost, -i *ж.* стрòгост; твърдост; категоричност **2.** простотà, скрòмност, сѣмплост
stroh|ý, -á, -é **1.** строг; твърд, стѣгнат; категоричен: ~á morálka стрòг, сурòв морàл; ~é odmítnutí категоричен òтказ; ~é zprávy кратки, сўхи съобщѣния; ~á čísla сўхи числà **2.** строг, скрòмен, прост, сѣмпъл: ~é linie стрòги линии
stroj, -e *м.* **1.** машинà: spustit ~ пўсна машинà (в дѣйствиe); šít na ~ *разг.* шйя на (шѣвна) машинà; psát na ~ *разг.* пйша на машинà; diktovat do ~e диктўвам на машинопйска; psaný ~em/na ~i напечатан на машинà, машинопйсен; jednoduchý ~ прòста машинà; šicí ~ шѣвна машинà; psací ~ пйшеща машинà; zemědělské ~e селскостопàнски машини; secí ~ сеялка; důlní ~e минни, рўднични машини; počítací ~ сметàчна, изчислителна машинà;

parní ~ *техн.* пàрна машинà; hnací ~ *техн.* двигàтел, мотòр; obráběcí ~ *техн.* струг; металообработваща машинà; frézovací ~ *техн.* фрѣза; lisovací ~ *техн.* прѣса; listový ~ *техн.* пружинен регйстър; loupací ~ *техн.* олющивàчка, белàчка; mlecí ~ *техн.* мѣлница; mořicí ~ *техн.* бàйцапарàт; motorový žací ~ *техн.* самохòдна жътвàрка; мотòрна косàчка; mycí ~ *техн.* промивàчка; zavlažovací ~ *техн.* поливàчка; zdvihací ~ *техн.* подѣмна машинà; děrovací ~ *спец.* перфорàтор; ~ na zpracování informace *спец.* машинà за обработка на информàции
 като часòвник (*точно*) **б) пейòр.** работя като машинà (*механично*); pekelný ~ àдска машинà, бòмба **2. прен.** транспортно срдѣство, *остар. разг.* машинà (*самолет, кола и под.*): závodní ~e състѣзàтелни колй, състѣзàтелни автомобили; sestřelit dva ~e свàля двà самолѣта, двѣ машини **3. в сьчет.** mučící ~e ўреди, инструмѣнти за измѣчване **4. прен. експр. пейòр. машинà, машинарйя; válečný ~ военната машинà, военния вàляк; úřední ~ бюрократична машинà, бюрократичен вàляк
strojař, -e *м. разг. 1.* машинен инженер **2.** мехàник **3.** машиностроител **4. жарг.** студѣнт по машинно инженерство
strojařsk|ý, -á, -é който се отнася към мехàник, към машиностроител; машиностроителен: ~ý kurs кўрс по машиностроѣне; кўрс за мехàники
stroj|ek, -ku *м.* **1.** машинка: ~ek na maso машинка за месò, месомелàчка; elektrický holicí ~ek електрйческа самобръсначка **2.** механйзм: ~ek hodinek часòвников механйзм
strojeně *нар.* нагласѣно, неестѣственно, изкўствено, маниѣрно
strojenost, -í *ж.* нагласѣност, неестѣственность, изкўственность, маниѣрност
strojen|ý, -á, -é нагласѣн, престòрен, неестѣствен, изкўствен, маниѣрен: ~ý zájem o něco привйден, престòрен, показан интерес към нѣщò: ~ý sloh маниѣрен, изкўствен стйл
strojírensk|ý, -á, -é машиностроителен: ~ý průmysl машиностроителна промйшленост
strojírenstv|í, -í *ср.* машиностроѣне, машиностроителна промйшленост: těžké, lehké ~í тѣжко, лѣко машиностроѣне; důlní ~í минно машиностроѣне; přesné ~í приборостроѣне
stroj|írn|a, -u *ж.* машиностроителен завод
stroj|ít, -ím *несв. 1. (koho, co)* обльчам (*някаго, нещò*): ~ít dítě před zrcadlem обльчам детѣ пред оглѣдàло **2. (koho – вин.)** гйздя, кòнтя, докарвам, глася (*някаго*): nic nedělá, jen ~í**

stromkov|ý, -á, -é който се отнася към дръвче:
~á školka разсадник за дръвчета; **~é růže** ро-
 зови храсти; **~é komínu** *строит.* разклоня-
 ващи се комини

stromořad|í, -í *ср.* 1. алѣя 2. *сѣбир.* редица от дървѣта (*обикн. край пѣт*)

stromov|í, -í *ср.* *сѣбир.* дървесà, дървѣта

stromovit|ý, -á, -é който е подобен на дърво: ~é rûže рѣзови хрãсти

stromov|ý, -á, -é който се отнася към дърво; дървесен: ~á kûra корà на дърво, дървесна корà; ~á zeleň зеленина на дърво

stronci|um, -a *ср.* *хим.* стронций (Sr)

strop, -u *м.* 1. таван; *книж.* потон (*на жилище* ~~ид~~)

сѣвам се; **chytat se ~u** страшно съм ядосан; **skákat radostí do ~u** скачам от радост до небето, до тавана; ~ **na mne padá** страшно ми е притеснено; въздух не ми достига 2. (*čeho*) покрив, таван, гърна стена (*на нещо*): ~ **jeskyně** *геол.* свод на пещера; ~ **dutiny nosní, ústní** *анат.* гърна част на носна, на устна кухина 3. таван, гърна граница (*на цени и под.*): **mzdový** ~ *икон.* таван, гърна граница на запла̀ти, на на̀дници

stropn|í, -í, -í тавански, потонен; който е разположен на таван, на потон: ~í **osvětlení** потонно осветление; осветление отгоре, от тавана; ~í **trám** *строит.* носеща гредà (*от гредореден таван*); ~í **vrstva** минно гърнище; гърнен слой, гърнен пласт

stropnic|e, -e *ж.* *строит.* таванска гредà; носеща гредà от гредореден таван

strouh|a, диал. struh|a, -y *ж.* ва̀да, канал, ба̀ра, канавка: **mlýnská** ~а воденична ва̀да, воденйчен улей

strouhán|í, -í *ср.* тарханà (*изсушено стрито или настъргано тесто, обикн. като добавка към супа*)

strouhank|a, -y *ж.* 1. галѣта; стрит сухàр; стрит, смлян бял хля̀б: **mlýnek na ~u** мелничка за галѣта, за сухàр 2. тарханà (*обикн. като добавка към супа*)

strouhan|ý, -á, -é стърган, настърган: ~é **brambory** настъргани картòфи

strouh|at, -ám *несв.* 1. (*со; -*) стържа, настъргвам (*нещо*) на рендѣ: ~**at housku** стривам, смилам сухàр, сұха кифла; ~**at jablko** настъртвам яблòко надсмивам се, присмивам се на някого; злорядствам над някого 2. (*со; -*) рядко подострям (*нещо*): ~**at tužku** подострям молив 3. *в съчет.* ~**at poklony** рядко *експр.* раздавам поклони, кланям се наляво и надясно

stroup|ek, -ku *м.* умал. струпейче

strouž|ek I, -ku *м.* скилидка (чѣсън)

strouž|ek II, -ku *м.* рядко рѣзен, рѣзенче (*лимон и под.*)

stroze *нар.* 1. стрòго; твѣрдо, категорично: ~ **se chovat** държà се стрòго; ~ **někoho odmítnout** отхвѣрля, отблѣсна някого твѣрдо, категорично; **mluvit ~ a věcně** говоря стѣгнато и деловò 2. прòсто, скрòмно, сѣмпло: ~ **řešené budovy** прòсто решѣни сгрãди

strpen|í, -í *ср.* търпѣние, търпеливост: **mít ~í** търпелив съм, проявявам търпѣние; **okamžik ~í, prosím!** един момент, моля! **prosit o ~í** моля за търпѣние, да се почака

strp|ět, -ím *св., често отриц.* **nestrp|ět 1. (koho, co)** (не мòга да) понесà, изтърпя, издържà (*някого, нещо*): **to ne~ím** няма да понесà, не мòга да понесà, да изтърпя това; **ne~í nikoho při práci u sebe** когàто работи, не мòже да търпи, да понася някого около сѣбе си 2. (*со; со кому*) *книж.* (не мòга да) допусна, позволя (*нещо на някого*): **ne~ím, aby se to opakovalo** няма да позволя това да се повтòри; **ne~ět žádné podezřívání** няма да допусна никакво подозрѣние; **tato záležitost ne~í odkladu** тãзи работа не търпи отлãгане

stručně *нар.* крãтко, накрãтко, сбйто, стѣгнато, лаконично: ~ **řečeno** ка̀зано накрãтко; с двѣ дұми **stručnost, -i** *ж.* крãткост, стѣгнатост, сбйгост, лаконичност: **v ~í** накрãтко, в сбйта фòрма, с няколко дұми; **to je v ~í všechno** вòбщи лйнии това е всйчко

stručn|ý, -á, -é крãтък, сбит, стѣгнат, лаконичен: ~ý **přehled** крãтък прѣглед (*по точки*); ~á **mluvnice češtiny** крãтка чѣшка грамãтика; крãтка грамãтика на чѣшкия език; **буду ~ý** ще бѣда крãтък; ~á **zpráva** лаконично съобщѣние **struhadl|o, -a** *ср.* рендѣ, стъргàло: **strouhat na ~e okurky** настъргвам на рендѣ крãставици; **ruce jako ~o** грãпави, грұби ръцѣ; ръцѣ като пилй; **kůže (drsná) jako ~o** ко̀жа като рендѣ; грãпава, грұба ко̀жа; **brada jako ~o** бра̀да като шкұрка; **hlas jako ~o** грұб, стържещ глãс **struhátk|o, -a** *ср.* умал. мãлко рендѣ; рендѣнце, стъргãлце

strůj, -e *ж.* 1. *книж.* *остар.* одѣжди 2. *воен.* снаряжѣние, амуниция

strůj|e, -e *м.* *книж.* инициãтор, организãтор, причинител: ~**e spiknutí** организãтор на за̀говор ♦ **každý je ~em svého osudu, svého štěstí** *поговорка* всѣки сãм ковѣ сѣдбãта си, щãстието си

strůjkyn|ě, -ě *ж.* инициãторка, организãторка, причинителка

struk, -u *м.* цйцка на вйме

struktur|a [-tu/-tú-], -y *ж.* *книж.* 1. стрòеж, структура; устройство: ~**a hmoty** стрòеж на материята; ~**a lidského těla** стрòеж на чо-

strupatě нар. 1. струпясалю; покрито със струпеи
2. прен. гра̀паво, гру̀бо, нера̀вно

strupatost, -i ж. струпя̀салост

strupatýj, -á, -é 1. струпя̀сал, покрит със стру̀пеи (за лице, кожа и под.) 2. прен. гра̀пав, гру̀б, нера̀вен

strupovitost, -i ж. земе́д. кра̀ста (обикн. по картофи)

strupovitýj, -á, -é 1. покрит със стру̀пеи (за лице, кожа и под.) 2. прен. гра̀пав, гру̀б, нера̀вен

strusk|a, -y ж. 1. прен. метал. сгурия, шла̀ка: **martinská ~a** мартѐнова шла̀ка; **vysokopeční ~a** до̀менна шла̀ка; **Thomasova ~a** то̀масшла̀к
2. прен. оста̀тъчи, отпа̀дъци

struskovitýj, -á, -é 1. шла̀ков, сгуриен; ко̀йто се отна̀са към шла̀ка, към сгурия 2. в съ́чет. ~ý **beton** строит. сгу̀рбетон

stružk|a, -y ж. 1. умал. ва̀дичка, кана̀вка
2. стру́йка

strýc, разг. експр. **strejc**, -e м. 1. чичо, вуйчо, **дядо** **дядо**
vat si něco pro ~e Příhodu скъ́там, скрия си нѐщо за все́ки слұ́чай 2. обикн. **strejc** разг. ба̀йно, чичко (възрас́тен селя́нин) 3. обикн. **strejc** разг. експр. ба̀йно, чичка, чичко (често в обръ́щение): **je z něho už ~ nejor.** оstarя́л е, укroтил се е, улёгнал е

strýcovat|ět, по-често **strejcovat|ět**, -ím, 3. мн. -ěj|í несс. пейор. уля́гам; ста́вам благо́разумен; во́дя улёгнал живо́т; при́добивам черти на ба̀йно, на чичко

strýcovskýj, разг. експр. **strejcovskýj**, -á, -é ба̀йновски, чичовски; ко̀йто се отна̀са към чичо, към ба̀йно

strýček, разг. **strejček**, -ka м. умал. експр. 1. чичо, вуйчо, диал. сва́ко, калё́ко (по ро́днин-ти) **Аме́рика**; **~ek Sam** експр. чичо Са́м (САЩ); **nějaký ~ jí to už zařídí** експр. ня́кой вуйчо вла́дка ще ѝ опра́ви рабо́тата; **mít někde ~ka** има́м си (ня́къде) вуйчо вла́дка; **pro ~ka Příhodu** за все́ки слұ́чай; **udělat si, mít ~ka** на-пра́вя, да́м, има́м не́що в ава́нс 2. обикн. **strejček**, -ka разг. ба̀йно, чичо, чичко (често в обръ́щение)

strýčkován|í, разг. **strejčkován|í**, -í ср. експр. шу́робаджа́нащина; семе́йственост; проте́жй-ране на родни́ни

strýčkovskýj, разг. **strejčkovskýj**, -á, -é чичов-ски, ба̀йновски; ко̀йто се отна̀са към чичо, към ба̀йно: **~é jednání** прен. пейор. шу́робаджа́нащина; про́ява на семе́йственост; проте́жй-ране на родни́ни, семе́йствено пове́дение

strych, -u м. 1. „стрих“ (стара мярка за повърхност – 2877 м²) 2. крѝна, шинѝк (стара мярка за зърнени храни – 0,936 хектолитра)

strychnin [-ný/-ni-], -u м. хим. стрихнин

strž, -e ж. ўрва, дерћ, дол, оврћг

stržjit, -ím ср. (со; со за со) спечћля, изкћрам, полћча (пари) от продажба (на нећо); ~ili za jablka hodně peněz спечћлиха, изкћраха мнћго парѝ от ѝбълките; со ~il, to propil тоѝ изпѝва всѝчко, коћто спечћли; каквћто изчћка, изпћка; ~it potlesk прен. пожћна аплодисменти

střádal вж. **střadatel**

střádank|a, -y ж. (дћтска) спестћвна кћсичка

střádat, -ám нескв. 1. (–; со; на со; pro koho) пестѝ, икономѝвам (нећо; за нећо; за някого); ~at (si) peníze пестѝ (си) парѝ(те); ~á na auto пестѝ за кола; ~at pro dceru пестѝ за дћщерѝта 2. (со koho; со) трћпам, събѝрам (нећо за някого; нећо); ~at dceři na výbavu трћпам (за) зћстра на дћщерѝта; ~at zkušenosti трћпам ћпит

střádat se, -ám se нескв. трћпам се, събѝрам се, натрћпам се: zloba se v něm ~ala злћбата се трћпаше в нћго

střadatel, -e, **střádal**, -a м. 1. вложѝтел, спестѝтел (в спестовна каса) 2. обикн. **střádal**, -a пестеливец, спестћвник

střadatelk|a, -y ж. 1. вложѝтелка, спестѝтелка (в спестовна каса) 2. пестеливка, спестћвница

střapat|ý, -á, -é 1. рћшав, чћрлав, разчћрлен (за коса, глава и под.) 2. прен. рћнтав, разклонћн, наћжен 3. рядко кћйто е с реснѝ; реснѝчест, пискѝлест 4. прен. разнѝщен, раздћрпан

střaplec, -ce м. пискѝл

střapeček, -ku м. умал. пискѝлче

střás|at, **setřás|at**, -ám нескв. 1. (со, рядко koho s/z čeho) изтћрсам, изтћпам, отћрсам, събћрям (нећо, някого отнякћде); ~at ovoce se stromu свћлям с раздћрћване плодовћ от дћрвћ; ~at sníh z větví събћрям сняг от клћнчета 2. в съчет. ~at ze sebe (со, рядко koho) прен. книж. освобћждавам се, избћвам се, отћрсам се (от нећо, от някого); ~at ze sebe starosti отћрсам се, избћвам се от грижи; ~at pouta, okovy смћквам, хвћрлям окћви; освобћждавам се от окћви 3. обикн. **setřás|at** (со) стрћскам, сбѝвам (нећо); прћва (нећо) да стћне пћ-мћлко по ћбћм чрез разтћрване: ~at rtuť v teploměru стрћскам, смћквам живћк в термомћтер; ~at okurky v láhvi разтћрсам, стрћскам, намћствам чрез разтћрване крћставички в буркћн; ~at peří стрћскам пћх (в единѝя край на калћфка)

střást, **setřást**, **setřesu** св. 1. (со, рядко koho s/z

čeho) изтћрся, изтћпам, отћрся, събћря (нећо, някого отнякћде); ~ ovoce se stromu свћля плодовћ от дћрвћ с разтћрване; ~ sníh s pláště отћпам, изтћпам сняг от палтћ 2. в съчет. ~ ze sebe (со, рядко koho) прен. книж. освобћдя се, избћвам се, отћрся се (от нећо, от някого); ~ ze sebe starosti освобћдя се, избћвам се, отћрся се от грижи 3. обикн. **setřást** (со) стрћскам, сбѝя (нећо); направа (нећо) да стћне пћ-мћлко по ћбћм чрез разтћрване: ~ peří v peřině стрћскам пћх на пћхена завѝвка (за да се смћсти в единѝя край на калћф); ~ ovoce ve sklenici разтћрся, разклатћ, смћстя чрез разклатћване плодовћ в буркћн

střást se, по-често **setřást se**, **setřesu se** св. стрћскам се, смћстя се, сбѝя се, съберћ се: **brambory se v pytlích setřesou** картћфите в чувћлите ще се стрћскаћ, ще се съберћт, ще се смћстћт

střeč|ek, -ka м. зоол. шрћклица (Gastrophilus)♦ **draždění** **podnět**

някого като кћнска мухћ; **poskakuje, jako by měl v uchu ~ka** тоѝ подскћча като пошрћклил

střeč|kovat, -uji/разг. -uju нескв. 1. обикн. **tre-tol**. -uje шрћклће, вироглћвства (за добитћк): **kráva na pastvě začala ~ovat** крћвата на пћсицћто пошрћклћ 2. обхвћнат сћм от шрћклица, от вироглћвство; инатћ се (за човек)

střed, -u м. 1. средћ, цћнтер: ~ města цћнтер на град; ~ terče средћ, цћнтер на мишћна; **cesta vedla ~em parku** пћтят минћваше през средћта на паркћ; **jít ~em ulice** вћрвћ по средћта на ћлица; ~ týdne средћ на сћдмћца; ~ kružnice геом. цћнтер на окрћжност; ~ souměrnosti геом. цћнтер на симћетрия 2. в съчет. **do ~u**, **ze ~u**, **ve ~u** в/от (свћята) средћ, в/от (свћето) ћбществћ, в/от (свћето) ћбкрћжћние: **vzít někoho do svého ~u** прићема някого в свћята средћ, в свћето ћбществћ; **zvolit někoho ze svého ~u** избћра някого от свћята средћ, от свћето ћбкрћжћние; **mají ve svém ~u výborné odborníky** тћ разполћгат с отлѝчни специа-листѝ, сред тях ѝма отлѝчни специа-листѝ 3. средћ, сћредно положћние, сћредна стћпен: **zlatá cesta ~u** златната средћ, златният сћден пћт; **aritmetický ~** мат. сћредно аритметѝчно 4. цћнтер (за политѝческа партия): **buržoazní strany ~u** буржоћзните партия от цћнтерћ; центрѝстки буржоћзни партия 5. цћнтер, центрћлна тћчка: **být ~em pozornosti** цћнтер на внимћние сћм; **učinit ~em dramatu člo-věka** поставћ чћвћка в цћнтерћ на драма 6. в

сѣчет. **ve ~u** (čeho) предлог с род. книж. в средата на, в центъра на (нещо): **být ve ~u dění** в центъра на събитията съм
střed|a, -y ж. сряда: **ve ~u** в сряда; **Popeleční ~a** църк. (при католиците) първата сряда на Великденските посты (свещеникът прави кръст с пепел върху челата на богомолците)
Škaredá ~a църк. остар. разг. Велика сряда
středečn|í, -í, -í който се отнася до сряда; който (ще) се състои в сряда: **~í představení** представление в сряда
středem предлог с род. (čeho) сред; в средата на (нещо): **jít ~ ulice** вървя в средата, по средата на улица
středisk|o, -a ср. 1. център, централа, пункт, база: **výpočtové ~o** изчислителен център; **zdravotnické, zdravotní ~o** медицински пункт; мединпункт, мединсанчасть, поликлиника; **agitační ~o** агитпункт; **dispečerské ~o** диспечерски пункт; **turistické ~o** туристическа база; **rekreační ~o а)** курорт, курортен център **б)** почивен дом; **informační ~o** информационен център 2. център, средище: **~o zimních sportů** средище, център на зимни спортове 3. книж. сборно място, средище
středně нар. средно
středn|í, -í, -í 1. среден, централен; който е разположен в средата: **~í Evropa** Средна Европа; **~í Amerika** Централна Америка; **~í tok řeky** средно течение на река; **~í věk** книж. Средновековие, Средни векове; **~í mozek anat.** среден мозък; **~í ucho anat.** средно ухо; **~í útočník sport.** централен нападател; **~í obránce sport.** централен защитник 2. среден, не краен (за качества): **člověk ~í postavy** човек със среден ръст; **~í rychlost** средна скорост; **člověk ~ích let** човек на средна възраст, на средни години; **~í stupeň vzdělání** средна степен на образование; **~í technické kádry** кадри със средно техническо образование; **~í zdravotnický pracovník** среден медицински работник; **~í vrstvy společnosti** средни слоеве на обществото; **příslušet k ~ímu stavu** принадлежък към средното съсловие; **~í geometrická úměrná mat.** средно геометрично; **~í chyba (při měření) mat.** средна грешка (при измерване); **~í dení teplota meteor.** средна дневна температура; **~í vlny techn.** средни вълни; **~í váha sport.** средна категория (в бокс, вдигане на тежести); **~í tratě sport.** средни разстояния (в леката атлетика); **~í škola учил.** средно училище; **integrovaná ~í škola** интегрирано средно училище (обединяващо общообразо-

вателно и специално обучение); колеж; **~í všeobecně vzdělávací škola учил.** средно общообразователно училище; **~í odborná škola учил.** средно специално училище; **~í rod** езичен род
~í střední směr път; няма средно положение; или – или; **zlatá ~í cesta** златната среда, златният среден път
středník, -u м. език. точка и запетая
středoamerick|ý, -á, -é 1. който се отнася до Централна, до Средна Америка; централно-американски 2. който се отнася до средната част на САЩ
středoasijsk|ý [-zi-], -á, -é средноазиатски
Středočech, -a м. жител на Средна Чехия
středočesk|ý, -á, -é който се отнася до Средна Чехия; средночешки
středoevropsk|ý, -á, -é средноевропейски, централноевропейски: **~ý čas** средноевропейско време
středohoř|í, -í ср. събир. средновисок планински масив
středolev|ý, -á, -é полит. левоцентристки
středometrážn|í, -í, -í в съчет. **~í film** среднометражен филм
středomoř|í, -í ср. геогр. 1. вътрешноконтинентално море 2. Středomoří Средиземноморие, Средиземноморска област
středomořsk|ý, -á, -é средиземноморски: **~é podnebí** средиземноморски климат
středoprav|ý, -á, -é полит. десноцентристки
středoslovensk|ý, -á, -é който се отнася към Средна Словакия, към Централна Словакия
středoškolák, -a м. 1. ученик в средно училище; средношколец 2. средник; човек със средно образование: **místo pro ~a** място за средник
středoškolačk|a, -y ж. 1. ученичка в средно училище; средношколка 2. средникта; жена със средно образование
středoškolsk|ý, -á, -é който се отнася към средно училище, към средно образование; средношколски: **~é vzdělání** средно образование
středověk, -u м. истор. Средновековие, Средни векове
středověk|ý, -á, -é средновековен: **~é dějiny** история на Средновековието, на Средните векове
středovlnn|ý, -á, -é техн. средновълнов; който е на средни вълни: **~á stanice** станция на средни вълни
středov|ý, -á, -é централен, среден: **~ý úhel** геом. централен ъгъл; **~á souměrnost** геом. централна симетрия
středozeemn|í, -í, -í в съчет. **~í moře** Средиземно море
středozeemsk|ý, -á, -é средиземноморски

střeh, -u *м.* 1. обикн. в съчет. **být ve ~u** нащрёк съм; **postavit se do ~u** застана нащрёк 2. спорт. основна стойка преди атака (при бокс и под.)

střech|a, -y *ж.* 1. покрив: **tašková ~a** керемиден покрив, покрив от керемиди; **bydlet až pod ~ou** живѐя на тавана, под покрива; **sněhová ~a** снежна

на стрѝха, бащин дѝм; **bydlet s někým pod jednou ~ou** живѐя под един покрив, заедно с някого; **nechce s ním být pod jednou ~ou** не иска да живѐе заедно, под един покрив с него; **dobře, že už jsme pod ~ou** добре, че вѐче сме у дома, на сѹшина; **dostat obilí včas pod ~u** приберѝ зърното наврѐме (в хамбѝра, на сѹшина); **přijmout někoho pod svou ~u** приѐма някого под покрива си, у дома; **dostat něco pod ~u** разг. свѝрша, завѝрша успѐшно някаква рѝбота; **mít něco pod ~ou** ймам нѐщо готово, завѝршено; **~a mu hoří nad hlavou** горѝ му покривѝт над главѝта; тѝй е в лѝшо, в затруднѐно положѐние, в опѝсност; **(ne)mít vlastní ~u nad hlavou** ймам/нямам покрив над главѝта си; **prodat někomu ~u nad hlavou** оставѝ някого на ѹлицата, без покрив над главѝта; **Sřecha svѐta** Покривѝт на светѝ, Памѝр; **lepší vrabec v hrsti, než holub na střeše** по-словѝща дрѝж питомното, не гонѝ дѝвото; пѝдобрѐ врѝбче на рѝмото, откѝлкото сокѝл в горѝта; **hodit, posadit někomu červeného kohouta na ~u** запѝля кѝщата на някого; **hned je oheň na střeše a)** веднѝга кипва, веднѝга избухва; избухва като барѹт **б)** веднѝга става голяма истѝрия, голяма разправѝя; **vrabci na střeše už o tom (dávno) povídají, štěbetají, cvrlikají** цѝлят свят вѐче знаѐ (за) товѝ; товѝ вѐче и кѹчетата, и мѝлките децѝ го знаѝт 2. покрив, гюрѹк (на кола и под.): **auto se sklápěcí ~ou** кола с подвижен покрив; **spustit ~u** затвори покрив; спѹсна гюрѹк; **plátěná ~a** навес от платнѝ; тѝнта 3. перифѝрия на шапка

střechýl, -e/-u *м. книж.* лѝдена висѹлка; ледѹнка **střel|a**, -y *ж.* 1. куршѹм; снаряд; ракѝта: **~a z pistole** куршѹм от пистолѝт; **mezikontinentální (balistická) ~a** воен. междуконтинентѝлна (балистична) ракѝта; **raketová ~a** воен. реактивен снаряд; **protipancéřová ~a** воен. противотѝнков снаряд; **řízená ~a** воен. управлѝем снаряд; **svítec ~a** воен. свѝтѝц, тра-сѝрац снаряд; **dýmová ~a** воен. дѝмен куршѹм, дѝмен снаряд; **tekutá ~a** воен. защитен спрѝй (сѝс сълзотвѝрен или парализѝрац гѝз); **Perunova ~a** книж. светкѝвица, мѝлния; **Апокалипсис**

běžet jako ~a летѝ, тѝчам, нѝся се като стрѝла 2. спорт. шут, ѹдар вѝв вратѝта

střelb|a, -y *ж.* 1. стрелбѝ, стрѝляне; ѝгѝн: **závod ve ~ě** състѝзѝние по стрелбѝ; **cvičná ~a** учѝбна стрелбѝ; **ostrá ~a** стрелбѝ с огнестрѝлно оръѝе; **bojová ~a** воен. бѝйна стрелбѝ; **~a z pušek** воен. пѹшечна стрелбѝ, пѹшечен ѝгѝн; **dělostřelecká ~a** воен. артилерѝйска стрелбѝ, артилерѝйски ѝгѝн; **~a vleže, vkleče** воен. стрелбѝ лежешкѝм, на коленѝ; **zahájit ~u** открѝя ѝгѝн и *прен.*; **zastavit ~u** прекратѝ ѝгѝн и *прен.* 2. шут, шутѝране, ѝзстрел, ѹдар вѝв вратѝта (при футбол, хоккей и под.)

střel|ec, -ce *м.* 1. стрелѝц: **sváteční, nedělní ~ec** набѝден стрелѝц; пишмѝн стрелѝц; сватбѝрски стрелѝц; стрелѝц, кѝйто стрѝля рѝдко; **palubní ~ec** воен. бѝрден ѝвиострелѝц **~ec z kulometu** воен. картѝчѝр 2. спорт. гѝлмѝйстор, ѝвтор на гѝл (кѝш, шѝйба, тѝчка и под.) (вѝв футбол, хоккей и под.) 3. рѝдко истѝр. стрелѝц (с лѹк и под.) 4. **Střelec** астр. (сѝзвѝздие) Стрелѝц 5. шахм. офицѝр

střelecký, -á, -é 1. кѝйто се отнѝся кѝм стрелѝц, кѝм стрелбѝ: **~á tabulka** (светлиннѝ) таблѝ (за отбѝлязване на точки при спортни състѝзания); **~ý sport** спорт. спѝртна стрелбѝ 2. воен. стрелковѝ: **~é jednotky** стрелковѝ поделѝния, стрелковѝ чѝсти

střelectv|í, -í *ср.* (спѝртна) стрелбѝ

střeleně нар. разг. експр. смѝхнато, побѝркано, лѹдо, безѹмно

střelený, -á, -é разг. експр. удѝрен, смѝхнат, побѝркан, луд, безѹмен

střelhibitě нар. остар. книж. стрѝмѝтелно, мѝлниенѝсно

střelhibitý, -á, -é остар. книж. стрѝмѝтелен, мѝлниенѝсен

střel|it, -ím *св.* 1. (-; на коho; по kom) дѝм ѝзстрел, грѝмна, стрѝлям (по някого): **stůj, naňtěj, střel**

někome okem, očima, pohledem стрѝлна някого с очѝ, с пѝглед; поглѝдна някого бѝрзо, внезѝпно; **(rozprchlí se), jako když ~í** (разбѝгаха се) бѝрзо, стрѝмѝтелно, на всѝчки странѝ 2. (koho – вин.; kam) застрѝлям, ранѝ, прострѝлям, улѹча, засѝгна (някого) с огнестрѝлно оръѝе; **~it se z pistole** застрѝлям се с пистолѝт; **~it se do nohy** ранѝ се в кракѝ; **~it někoho do hlavy** прострѝлям, ранѝ някого в главу; **~ím, střelím** стрѝлям, шутѝрам кѝм вратѝта; забѝя, изпѝрѝя тѝпка, шѝйба вѝв вратѝта (вѝв футбол, хоккей и под.): **~it na branku, na koš** стрѝлям по вратѝ, по кѝш; изпѝрѝя тѝпката

във вратата, в коша; **~it gól, koš** вкарам гол, отбеляжа кош **4.** (*kat, čím*) *експр.* шмугна се, вмъкна се (*някъде*); стрелна се, прелетя (*през нещо*): **~it do pokoje** шмугна се, влетя в стая; **~ilo mu hlavou** *безл.* (нещо) премина през ума му; прелетя през главата му; мярна се, блесна в ума му **5.** (*co kоти*) *разг. експр.* залепя, лепна (*на някого плесница и под.*): **já ti jednu ~ím** ще ти лепна един (шамар) **6.** (*co; co kоти*) *жарг.* продам, пробутам (*нещо на някого*): **za kolik jsi to ~il?** за колко го продаде? за колко го пробута?

střeliv|o, -a *ср.* събир. боеприпаси, мунizioni
střelk|a, -y *ж.* стрелка: **~a kompasu** стрелка на компас; **magnetická ~a** *физ.* магнитна стрелка
střelkyn|ě, -ě *ж.* **1.** жена-стрелец **2.** жена-голмайстор (*автор на гол, кош, точка и под.*)

střelmistr, -a *м.* бомбаджия
střelnice, -e *ж.* **1.** стрелбище: **pouťová ~e** (панаирджийско) стрелбище **2.** *воен.* (стрелковий) полигон

střeln|ý, -á, -é **1.** който се отнася към стрелба, към стреляне **2.** *техн. воен.* огнестрелен: **~á zbraň** огнестрелно оръжие; **~ý prach** барут; **~á bavlna** пироксилин; **~á rána** рана от огнестрелно оръжие

střemhlav *нар.* **1.** стремглаво, стремително, с главата напред: **skok ~ napřed** *спорт.* скок с главата напред; **letět ~** *авиаци.* пикирам **2.** *експр.* прибързано, безразсъдно, поривисто
střemhlavě *нар.* **1.** стремглаво, стремително, устремно, поривисто **2.** *експр.* прибързано, безразсъдно

střemhlavost, -i *ж.* **1.** стремителност, стремглавост, устремност **2.** *експр.* прибързаност, безразсъдство

střemhlav|ý, -á, -é *нар.* **1.** стремителен, стремглав, устремен; който се извършва с главата напред: **~ý pád** стремително, стремглаво падане **2.** *експр.* прибързан, безразсъден, поривист: **~ý útěk** безразсъдно бягство

střemch|a, -y *ж.* бот. песекния (Padus)

střenk|a, -y *ж.* дръжка (*на нож, вилица и под.*)

střep, -u *м.* **1.** трешка, парче, чиреп (*от счупен предмет*): **archeologické ~y** археол. парчета

hlava mě bolí jako ~ *разг.* главата ми се пръска от болка, главата ме цепа; **~y přinášejí štěstí** счупеното носи щастие **2.** *експр.* бракма, боклук, вехтория: **hodinky už nejdou, je to starý ~** часовникът вече не върви, бракмата му с бракма

střepat, střepávat *вж.* setřepat, setřepávat

střepin|a, -y парченце, чирепче (*от счупен предмет*)

střepink|a, -y *ж.* *умал.* парченце, чирепче (*от счупен предмет*)

střešn|í, -í, -í покривен; който се отнася към покрив

střet, -u *м.* *книж. публ.,* **střetán|í, -í** *ср.* сблъскване, стълкновение; конфликт

střet|at se, střetáv|at se, -ám se *несв.* (*s kým, s čím; -*) *книж.* **1.** срещам се (*с някого, с нещо*): **jejich pohledy se ~aly** погледите им се срещаха **2.** сблъскам се, влизам в стълкновение (*с някого, с нещо*) (*за хора; за явления*)

střet|nout se, -nu se *св.* (*s kým, s čím*) *книж.*

1. среща се (*с някого, с нещо*): **náhodou se ~li na ulici** случайно се срещнаха на улицата **2.** сблъскам се, вляза в стълкновение (*за хора; за явления*)

střetnutí|í, -í *ср.* **1.** сблъскване, стълкновение; конфликт: **váleční ~í** военно стълкновение, военен конфликт; **názorové ~í** сблъскване на мнения; конфликт на мнения, на гледища **2.** *спорт.* спортна среща: **mezinárodní ~í** международна (спортна) среща, международен мач; **přátelské ~í** приятелска (спортна) среща, приятелски мач

střevíc, -e *м.* обувка, обикн. *мн.* **střevíc|e, -ů** ниски лъки обувки; **vycházkové ~e** обувки за излизане, за разходка

střevič|ek, -ku *м.* *умал.* пантофка, обувчица

♦ **vyřít se** *нар.* **1.** изскача, изскача около устата; още съм дете; **vyřít se z dětských ~ků** помъдрѐя, съзрѐя, улѐгна; престана да съм дете

střevl|e, -e *ж.* *зоол.* лещанка (*риба*) (Phoxinus)

střevlík, -a *м.* *зоол.* скарабей (Carabus)

střevn|í, -í, -í чрѐвен: **~í tyfus** *мед.* корѐмен тиф;

~í klička *анат.* чрѐвна бримка

střev|o, -a *ср.* **1.** червѐ: **prát o zabíjačce ~a** *прен. експр.* изпирам, измивам вътрешността на нещо (*черво, маркуч и под.*); **tlusté, tenké, slepé ~o** *анат.* дебѐло, тѐнко, слѐпо червѐ; **zánět ~a** *медиц.* възпаление

střevní *нар.* **1.** червѐв: **střevní ~y** *медиц.* червѐви

střevní ~y *медиц.* червѐви
2. *грубо* тѹтманик, селяндѹр; глѹпав, непочвѹтен човѐк

střež|it, -ím *несв.* **1.** (*koho, co; -*) пѹзя, вѹрдя, охранѹвам, надзирѹвам (*някого, нещо*): **~it branku** *спорт.* пѹзя вратѹта **2.** (*koho, co před kým, před čím*) бдѹ (*над някого, над нещо*); пѹзя (*някого, нещо от някого, от нещо*); грижа се (*за някого, за нещо*); наглѐждам (*някого, нещо*): **~it jednotu strany** пѹзя един-

střežít se *несв. (кого, чего; с инф.) книж.* пазя се, предпазвам се (от някого, от нещо; да...)

stříbrně *нар.* 1. сребърно, като сребро; сребристо: **~ se zalesknout** блесна, заблестя сребристо 2. *прен.* ясно, звънко: **~ se smát** смей се сребристо, звънко

stříbrný I, -á, -é 1. сребърен; който е от сребро: **~á medaile** сребърен медал 2. сребърен; който съдържа сребро: **~é doly** сребърни мини; **dusičnan ~ý** хим. сребърен нитрат; **~é slitiny** техн. сребърни сплави, сплави на сребро 3. сребърен, сребрист, посребрен: **~á liška** сребърна лисица; **~é vlasy** посребрени коси

♦ **stříbrný II, -ého** *м. остар.* сребърник, сребърна дама

♦ **stříbrník** *м.* сребърник, сребърна дама

♦ **stříbrno, -a** *ср.* 1. сребро (Ag): **ryzí ~o** чисто сребро; **hlas jako ~o** сребърен, сребрист, звънлив глас; **kočičí ~o** хим. а) мусковит, калиева слюда б) имитация на сребро; **havraní ~o** спец. сребърен бронз; **čínské ~o** спец. алпак

♦ **stříbrný** *м.* сребро, мъглчанieto е злато 2. *сбир.* сребърни вещи, сребърни прибори: **stolní ~o** сребърни прибори; **kostelní ~o** църковна сребърна утвар (свещници, потири и под.); **jíst na stříbře** храня се със сребърни прибори

♦ **stříbrný** *м.* сребро, скреж: **~o vlasů** сребро, скреж в косата

stříbroblý, -á, -é сребърнобял, сребристогол, сребрист

stříbrolesklý, -á, -é *книж. поет.* блестящ като сребро; сребрист

stříbrnosní, -á, -é *книж.* който съдържа или носи сребро; среброносен

stříbropěnný, -á, -é *книж. поет.* сребропенен, сребриstopенен

stříbrošedý, -á, -é сребристосив, сивкаво-сребрист

stříbrovlasý, -á, -é *рядко книж.* среброкос, бело-кос, сивокос

stříbrenka, -y *ж.* сребърна боя, сребърен бронз

stříbřit, -ím *св. (со)* посребрявам (нещо)

stříbitě *нар.* сребристо

stříbitý, -á, -é 1. сребрист, блестящ като сребро: **~ý lesk** сребрист блясък 2. сребрист, звънлив, ясен (за глас, тон и под.): **~ý hlas** сребрист, звънлив глас

stříci, střehe *несв. (кого, со) книж.* 1. пазя, вържа, охранявам, надзиравам (някого, нещо) 2. бдя (над някого, над нещо) пазя, гледам (някого, нещо); грижа се (за някого, за нещо)

stříci se, střehe se *несв. книж.* 1. (кого, чего; с инф.) пазя се, предпазвам се, вържа се (от някого, от нещо; да ...) 2. (с инф.) рядко пазя се (от някого; да ...); внимавам (пред някого; да ...)

stříčka, -y *ж.* хим. пръскалка

střídá, střídka, -y *ж.* 1. среда, средина, мекото на хляб 2. *само střídá* текст. повтор на сплитка

střídač, -e *м. электр.* инвертор: **vibrační ~** виброинвертор

střídačka, -y *ж. разг.* 1. редване, смяна: **boty na ~ku** обувки за смяна; резервни обувки 2. *спорт.* пейка, скамейка на резервите (в спортни игри, където се извършва смяна на играчи): **sedět na ~ce** седя сред резервите, на пейката на резервите

střídání, -í *ср.* смяна, сменяване, редване: **~í ročních dob** смяна на годишните времена; **~í plodin** земед. редване на култури; **~í hlásek** език. редване, алтернатива на звукове; **~í samohlásek** език. редване на гласни; аблаут

střídát, -ám *несв.* 1. (кого, со с čím) сменям, замениям (някого, нещо с нещо); разменям (нещо с нещо): **~at stráže** воен. сменям караул 2. (кого – вин.) сменям, замениям (някого) 3. (со; со с čím) редвам (нещо с нещо): **~at práci s odpočinkem** редвам работа с почивка, работа и почивка

střídát se, -ám se *несв.* 1. (–; с kým, s čím) редвам се, сменям се (с някого, с нещо): **~at se na stráž** сменям се на пост 2. *третол.* **~á se (s čím)** следва (след нещо); сменя се, редва се (с нещо); замения се (от нещо): **noc se ~á se dnem** нощта се сменя с ден; **nevíra se ~ala s nadějí** надеждата се заменияше от безверие; **pole se ~ají s loukami** нивите се редват с ливади

střídavě *нар.* редвайки се; последователно; с последователно редване: **~ svítí slunce a prší** ту грее слънце, ту вали

střídavý, -á, -é 1. променлив; непостоянен; последователно редващ се: **~á oblačnost** променлива облачност; **se ~ým úspěchem** с променлив успех; **~ý proud** электр. променлив ток; **~ý rým** лит. кръстосана рима 2. който е на смени: **~é vyučování** обучение на смени

střídmě нар. 1. умерено, в умерено количество, въздържано, пестеливо: ~ **pít** пия умерено 2. скромно, непретенциозно, просто: ~ **žít** живяв скромно

střídmost, -i жс. 1. умереност, въздържаност 2. скромност, непретенциозност, простота

střídmý, -á, -é 1. (v čem) умерен, въздържан (в нещо): **být ~ý v jídle** умерен съм в храненето 2. прост, скромен, непретенциозен, обикновен: **vést ~ý život, ~ý způsob života** водя скромен живот; живяв скромно

střídnice, -e жс. език. редуваш се звук; рефлекс

stříh, -u м. 1. кройка (изрезка, чертеж): **ušít podle ~u** ушить по кройка 2. кройка, фасон, модел, вид: **rukáv má špatný** ~ ръкавът е с лоша кройка, с лош фасон; **oblek nejnovějšího ~u** костюм (от) най-нов модел 3. подстригване (на коса и под.) 4. филм. монтаж 5. физ. техн. рязане, разрязване: **pevnost ve ~u** здравина, якост, устойчивост на разрязване (с ножица) 6. спорт. ножица (в плуването)

stříhací, stříhací, -í, -í който се отнася към подстригване, стрижене, разрязване, кроене **stříhač, stříhač, -e** м. 1. стригащ: (krejčovský) ~ кроющ; ~ **ovcí** сел. стоп. стригащ на овце 2. филм. монтажист

stříhačka, stříhačka, -a, -y жс. 1. стригачка, кройка 2. монтажистка

stříhačský, stříhačský, -á, -é кройчески: ~ý **kurs** курс по кроене

stříhaný, stříhaný, -á, -é подстриган, остриган: ~ý **trávník** подстригана морава

stříhárna, stříhárna, -a, -y жс. 1. стригащница, стригащо отделение 2. цех, отделение за рязане, за разрязване 3. кройчна, кройчно отделение

stříhat, stříhat, -ám несв. 1. (со) режа, отрязвам (нещо) с ножица: ~**at někomu vlasy** режа, отрязвам косата на някого; ~**at si nehty** режа си, отрязвам си ноктите; ~**at ovčí vlnu** стрижа овча вълна 2. (кого, со) подстригвам, стрижа (някого, нещо): **holič ~á chlapce dohola** бръснарят стриже момчето до гола, до гола глава; ~**at ovce** стрижа овце 3. (со) филм. монтирам (филм), правя монтаж (на филм) 4. (со; do čeho) режа, разрязвам (нещо) с ножица: ~**at papír** режа, разрязвам хартия 5. (—; со; nač) кроя, скроявам (плат и под.): ~**at si na šaty** кроя си, скроявам си рокля 6. (со) режа, изрязвам (нещо): ~**at kolečka** изрязвам кръгчета 7. (čím) обикн. експр. движа (нещо) като ножица; размахвам, кръстосвам, люля (нещо): ~**at nohama (při kraulu)** движа си краката като ножица (при кроул) ♦ ~**at ušima a** мърдям с уши 6) експр. наострям уши, нащрек съм

stříh|nout, -nu св. 1. (кого, со) подстрижа (някого, нещо) 2. (со; do čeho) разреща (нещо) с ножица ♦ **stříhání, stříhání, -í, -í** кроене, бръснарство, бръснарство като (че е) теглена с линия 3. (—; со; nač) скроя (плат и под.): ~**nout si na šaty** скроя си рокля 4. (čím) обикн. експр. движа (нещо) като ножица; размахвам, кръстосвам (нещо) ♦ **stříhání, stříhání, -í, -í** острия уши, застана нащрек 5. в съчет. ~**nout po někom pohledem** прен. експр. стрелна някого с поглед 6. (кого — вин.) пореща (някого) с ножица: ~**nout se do prstu** пореща си пръста с ножица 7. (кого — вин.; kоти со; čím) разг. експр. удара (някого); зашия, залепя, плесна (на някого) шамар, плесница: ~**l mu jednu (takovou), že...** той му удари, залепи му, заши му един такъв, че... 8. (со) грубо открадна, свия (нещо)

stříhnutí, -í ср. спорт. скък-ножица

stříhový, -á, -é който се отнася към разрязване, кройка, кроене, монтаж: ~**é oddělení** кройческо отделение; ~**á skladba** филм. монтаж на филм; ~**á zkouška** техн. изпитание на разрязване

střík, -u м. 1. пръскане, пръска: ~ **krve** пръска (от) кръв 2. шприц; напитка с газирана вода, със сода

stříkací, -í, -í който служи за пръскане: ~**í pistole** техн. пистолет-спрей за пръскане на бой

stříkačka, -a, -y жс. 1. пръскачка: **injekční ~a** спринцовка; **zahradní ~a** градинска пръскачка 2. пожарна помпа

stříkanec, -ce м. пръска, изпръскано; петно от изпръскано: ~**ce bláta** пръски кал

stříkání, -í ср. 1. техн. пръскане, пулверизиране 2. спец. шприцоване 3. метал. лене под налягане

stříkaný, -á, -é 1. пръскан: направен чрез пръскане: ~**á malba (stěn)** техн. изпръскване на стени при боядисване; боядисване на стени с пистолет-спрей 2. който е на пръски; пръскан, напъскан (за ткан и под.): ~**é tvídové sako** пръскано сакó от туйд

stříkat, -ám несв. 1. (со; со kat; čím; čím kat) пръскам, църкам (нещо някъде); пръскам (с нещо някъде): ~**at na sebe/po sobě vodu/vodu** пръскам се; ~**at na někom, po něčem** пръскам, заливам, обливам някого, нещо с кал; черня, позоря някого, нещо 2. (со; —) поливам, напъскам (нещо): ~**at ulice** поливам, пръскам улици; ~**at ovocné stromy proti hmyzu** напъскам овощни дървета срещу насекоми; ~**at stěny barvou** пръскам, боядисвам стени чрез пръскане 3. третол. -á пръска, бляка (за течност): **krev ~á ze žíly**

кръв блика от вената **4. безл. -á** пръска, пр-
пръскава (дъжд) **5. третол. -á** пръска (се), ле-
ти, разлита се, разлетява се: **bláto ~á od auta**
na všechny strany калта пръска, лети изпод
колата на всички страни

střik[nout, -nu св. 1. (со; со кам; čím; čím kam) прѣсна, црѣкна (нещо, някъде); прѣсна (с нещо някъде): ~**nout si voňavku na blůzu** прѣсна (си) парфюм на блузата 2. третол. -**ne** бликне, прѣсне (за течност): **krev ~la z rány** от раната бликна кръв

střílet, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв.* 1. (–; *na koho; po kom*) стрелям, гърмя (*по някого, по нещо*): ~**et naostro** стрелям с бойни патрони; ~**et do terče** стрелям по мишеня; ~**et prakem na ptáky** стрелям с прашка по птици 2. (*koho – vin.; kam*) уличвам, засягам (*някого*) с огнестрелно оръжие: **nebudu se přece proto ~et** та няма да се застрелям, да се убия заради това 3. (–; *kam*) *спорт.* стрелям, шутирам (*към вратата*); забивам, изпращам топка, шайба и под. (*във вратата*): ~**et na branku** стрелям във вратата; ~**et branky, góly** вкарвам голове

точно в целта; **~et staré věci** отърпвам се от старите вещи (чрез продажба), пробутвам старите вещи; **~et pánu bohu do oken** стрелям сватбарски, напосоки, без прицелване; **~et do větru** изстрелвам си, хабя си патроните на вятъра; върша, казвам нещо излишно; **lacino ne-ěj** не говори на вятъра! **z toho se ne-í** разг. за това не убиват, не бясат; това няма значение, не е важно **4. в съчет.** **~et po někom okem, očima експр.** стрелвам някого с очи, с поглед **5. (со) техн.** гърмя, взривявам (скали и под.)

stříljet si, -ím si, 3. мн. -eji/-í si несов. (z koho) разг. експр. майтапа се, права си майтап (с някого); поднасям (някого): **z každého si -í** прави си майтап с всеки, с всички

stříln|a, -у ж. боїниця, амбразура, отвор за стреляње

střip|ek, -ku м. 1. умал. парчѐнце, чѐрепче (от нешто счупено) **2. експр.** браќмà, боклук

stříš[k]a, -y ж. 1. умал. стрехйчка; пòкривче
2. перифèрия на шапка 3. предмет с фòрма на
стрѣха, на козиркà: ~а nad o език. „колыбка“
nad o, цýркумфлекс. знàк ^ над o

střív|o, -a *sr.* умал. чревцѐ

střízlík, -a м. 1. зоол. ѓрехче (птичка) (Troglodytes) 2. експр. дребосѣк, фърфалѣк (за човек): **vypadal jako** ~ бѣше дрѣбен, малѣк като фѣстѣк

strizlivě нар. трезво; благоразумно; реалистично: ~ **uvažovat** разсъждавам трезво, благо-

разумно; **dívat se na něčo** ~ глєдам на нєщо,
преценявам нєщо реалистично

střízlivost, -i ж. 1. трезвеност; трезво състояние:
v ~i by to neřekl в трезво състояние не би
казал това 2. трезвост, обмисленост, благора-
зъмие

střízlivý, -á, -ě 1. *именна форма střízliv, -a, -o*
 трезвен, трезв: **byť** **~ý** трезвен съм, в трезво
 състояние съм 2. трезв, реален, реалистичен,
 благоразумен: **~ý odhad** трезва оценка **~ý**
pohled na věci трезв, реален поглед върху
 нещата ♦ **skvělý** **~ý** **umíná** **~ě**

дам на нєщо, преценявам нєщо реално, трєз-
во **3.** скрòмен, прост, непретенциòзен: **vést-ý
život** вòдья скрòмен живòт, живèья скрòмно

stříž, stříž|e, -e ж. 1. стрижба, стригане (на вълна) 2. настригана вълна 3. *само stříž текст.* щапелно влакно

střížen|ý, -á, -é *ж.* постриган, остриган: **krátce**
~**ý** **vous** късо подстригани брада и мустаци

střižn|a, -y ж. монтажна, монтажно отделение
(на киностудии)

střížn|í, -í, -í 1. в съчет. **~í zboží** платовѣ, тъкани (режат се и се продават на метър): **obchod se ~ím zbožím** манифактурен магазин, магазин за платовѣ **2.** в съчет. **~í vlna** спец. стригана, непредѣна вълна **3.** в съчет. **~í kopie filmu** първо монтажно копие на филм

stũč|ek, разг. štũč|ek, -ku м., stũčk|a, разг.
štũčk|a, -у ж. топче, руло (плат, хартия и
под.); грѐнка, чилѐ (прежда)

stud, -u *м.* 1. срам: **beze ~u** без срам; **rdít se, červenat se ~em** червѣ се, изчервѣвам се, почервѣням от срам; **polil ho ~** той почервѣня от срам; **mohl ~em shořet** той щѣсе да изгори от срам; изчервѣ се цѣлият от срам; **~em by se byl propadl** щѣсе да потѣне, идеше му да погнѣвиса срам; **namusit se ~em** разг. нѣма кѣпчица срам; съвсѣм безсрамен е 2. свѣн, свѣдливост

studánk|a, -y ж. йзвор, кладеңец: ~a **poznání**
прен. книж. йзвор, йзточник на познание

studeně *нар.* студёно; хладно

studen|o I, -a *ср.* студёно, хла́дно; студ: **dát, uložít do ~a, ve ~u** поста́вля, сло́жа на хла́дно,

на студено; **lezavé ~o** пронизващ студ
studeno II нар. предикативно в съчет. je zde ~
тук е студено

studenokrevn|ý, -á, -é 1. студенокрѣвен: ~í živočichové зоол. студенокрѣвни живòтни (*жаба и под.*) **2. прен.** хладен, безчѹвствен

studenost, -i жс. студ, студенина

student, разг. študent, -а м. 1. студент 2. гимназист

studentk|a, разг. **šudentk|a**, -y ж. 1. студентка 2. гимназистка

studentsk|ý, разг. **šudentsk|ý**, -á, -é 1. студентски: **Mezinárodní ~ý den** Международен ден на студентите 2. ученически, гимназистки

studentstv|o, -a ср. събир. студентство, студент-ти: **Mezinárodní svaz ~a** Международен студентски съюз

studen|ý, -á, -é 1. студен (противопол. топъл, горещ): **~ý obklad** студен компрес; **~á večere** студена вечеря а) (изстинала) б) (приготвена по студен начин); **~á kuchyně** студена кухня (салата, ордьоври и под. ястия, които се сервират студени); **~é nápoje** разхладителни напитки; **~á (trvalá) ondulace** студено (трайно) къдрене; **oběšenec byl už ~ý** обесеният беше вече студен; **~ý pás**, **~é pásmo** геогр. студен (географски) пояс, студена зона; **~á fronta** метеорол. студен фронт; **~é světlo** физ. студена, луминисцентна светлина; **válcování za ~a** техн. студено валцуване; **~é barvy** худ. студени цветове; **~á válka** публ. студена война

♦ **~ý** го поляха със студена вода; **byla to pro něj ~á sprcha** това му поддържа като студен душ; **~ý jako led** студен като лед, леденостуден 2. студен, хладен, равнодушен, безразличен ♦ различен съм; **mít ~ou krev** студенокръвен, флегматичен съм 3. студен, трезв, разсъдлив, разсъдъчен; строг, сух

studije I [-dy-], разг. **študije**, -e ж. 1. студия, изследване, научна статия 2. очерк 3. худ. етиюд, ескиз, скица

studije II [-dy-], -í ж. обикн. мн. обучение, учене, следване (в средно, полувисше или висше учебно заведение): **jít na ~e/a** постъпва в учебно заведение, започна да следвам; **odejít ze ~í** напусна университет, учебно заведение; престана да следвам; **být na ~ích** уча в учебно заведение (средно или висше); следвам; **dát někoho na ~e** изпратя някого да учи, да следва

♦ **~e** нето, зарежа учението

studijně [-dy-] нар. 1. научно; във връзка с обучение, със специализация: **strávit ~ měsíc v cizině** прекарам един месец на специализация в чужбина 2. учебно; във връзка с учене, с обучение: **program ~ náročný** програма, натоварена в учебно отношение

studijn|í [-dy-], -í, -í 1. научен; който се отнася до обучение, до специализация: **~í cesta** научна командировка; **~í vedoucí** научен ръководител; **~í obor** специалност 2. учебен: **~í odděle-**

ní fakulty учебен отдел на факултет; **~í stipendium** учебна стипендия; **~í rok** учебна година (във висше учебно заведение); **~í plán** учебен план, учебна програма (във висше учебно заведение)

studijo I [-dy-], -a ср. 1. студио: **rozhlasové ~o** (радио-) студио; **televizní ~o** (телевизионно) студио; **filmové ~o** филмово студио, филмова студия; **~o krátkého kresleného filmu** студия за анимационни филми 2. театр. студио, студийна сцена 3. студио, салон, ателие за услуги: **nově otevřené vlasové ~o** новооткрит фризьорски салон 4. магазин: **kučyňské ~o** магазин за домашни потреби

studijo II [stúdy-], -a ср. апартамент в хотел

studiov|ý [-dy-], -á, -é студийен

stud|it, -ím несв. 1. (-; со, коho) изследвам, охлаждам (нещо, някого): **obklad příjemně ~il čelo** компресът приятно разхлаждаше челото 2. третол. -í студенее, студен е (на пиране): **to ~í** това е студено; **klíč mě ~il v ruce/do rukou** ключът студенееше в ръцете ми; **nohy ji ~ily** беше й студено на краката: краката й измръзваха 3. третол. -í смразява, вледнява (за глас, поглед и под.): **hlas, který ~il** глас, който смразяваше

studij|um [-dy-], разг. **študij|um** [-dy-], -a ср. 1. обикн. мн. **studija**, -í ср. изследвания, проучвания: **být zabrán do ~a** увлечен съм, потънал съм в проучване 2. и мн. **studije**, -í ж. обучение, учене, следване (в средно, полувисше, висше учебно заведение): **denní ~um** дневно обучение, редовно следване; **večerní ~um** вечерно обучение, вечерно следване; **dálkové ~um** задочно обучение; **~um při zaměstnání** следване без откъсване от производството; **nástavbové ~um** следдипломна специализация 3. (čeho) изучаване (на нещо): **praktické ~um cizích řečí** практическо изучаване на чужди езици

studn|a, -y, **studn|ě**, -ě ж. кладенец: **artéská ~a** артезиански кладенец; **travič ~í** прен. интригант; човек, който отравя взаимоотношения

♦ **~a** е; храни куче да те лае

studnař, -e м. човек, който копает кладенци **studnařsk|ý**, -á, -é който се отнася към копане на кладенци, към копач на кладенци

studnic|e, -e ж. 1. книж. кладенец 2. често прен. извор, източник: **nepřeberná ~e poznání** неизчерпаем източник на знания

studniční|í, -í, -í, **ostar. studniční|ý**, -á, -é кладенчов

stupidnost, -i ж. глупост, ограниченост, тъпоумие, нелѣпост

stupín|ek, -ku м. 1. умал. стъпáлце, стъпáло: **dostat se na vyšší ~ek** *прен.* изкача се, издигна се на по-високо обществено стъпáло 2. стѣпен: **ani o ~ek ho nepovýšili** не го повишиха с нѣщо

~ky децáта му са като аптекарски шишѣта (следват едно след друго) 3. подиум: **vyvolat žáka na ~ek** извикам ученик пред дъскáта

stupnic|e, -e ж. 1. скáла (на измервателни уреду): **~e teploměru** скáла на термомѣтр; **ladicí ~e** *техн.* скáла за настройка 2. скáла, стѣлбица, таблица: **společenská ~e** обществена стѣлба, стѣлбица; **~e známek, klasifikační ~e** бáл, бáлова систѣма на оцѣнки; **platová ~e** таблица на заплати; **teplotní ~e** *физ.* температурна скáла; **logaritmická ~e** *мат.* логаритмична таблица; **~e barev** *худ.* гáма на цветовете, цвѣтова гáма; **tarifní ~e** *икон.* тарифна таблица 3. муз. гáма

stupňovací|í, -í, -í *в съчет.* **~í spojka** градационен съюз, съюз за степенуване, съотносителен съединителен съюз: **~í souvětí** сложено съчинѣно градационно изречѣние

stupňování|í, -í *ср.* 1. увеличаване, усилване, градация 2. *език.* степенуване, стѣпени за сравнение при прилагателни и нарѣчия

stupňovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* 1. усилвам, увеличавам, повишавам (*нещо*) постепенно, степенувано 2. *език.* степенувам; образувам стѣпени за сравнение

stupňovat se, -uji se/разг. -uju se *несв.* 1. увеличавам се, усилвам се, повишавам се постепенно 2. *език.* степенувам се

stupňovitě *нар.* 1. стъпáловидно 2. на стѣпени **stupňovit|ý, -á, -é** 1. стъпáловиден, стъпáлен: **~é terasy** стъпáловидни терáси 2. стѣпенен: **~ý vývoj** стѣпенно развитие, развитие на стѣпени

stupňov|ý, -á, -é *в съчет.* **~á řemenice** *техн.* стъпáловидна, стѣпенна трансмисия; **~á převodovka** *техн.* стѣпенна скоростна кутия

stužk|a, -y ж. пáнделка, лѣнтичка

stužkonosk|a, -y ж. *зоол.* вид пеперуда с райрани крилá (Catocala)

stvol, -u м. *бот.* стеблò/стѣблò, стрък (*при растения без листа и с един-единствен цвят*)

stvoření|í, -í *ср.* 1. *рел.* сътворѣние, съзидáние: **báje o ~í světa** митове за сътворѣнието на светà 2. *експр.* съзидáние, съществò, твар **stvořen|ý, -á, -é** *в съчет.* **být (jako) ~en/~ený k něčemu** *разг.* сýкаш сýм предназначѣн тóчно за нѣщо, сáмо за нѣщо

stvoř|it, -ím *св.* 1. (*koho, co*) *рел.* сътворя (*някого,*

нищ)

(тòй бѣше, тòй стоѣше) гòл, кáкто го е мáйка родила 2. (*со*) *експр.* създáм, направя (*нещо*): **~it povídku** напиша рáзказ; **~it obrázek** нарисувам картинка; **~ila svetr** (тý) изплѣте пулòвер **stvořitel, -e** м. 1. творѣц, създáтел 2. *рел.* Създáтелят

stvořitelk|a, -y ж. женà-творѣц, създáтелка **stvrđ|it, -ím** *св.* 1. (*со*; —) *книж.* удостоверя (*нещо*) 2. (*koho*) *книж.* утвърдя (*някого*) 3. (*со*) *остар.* потвърдя (*нещо*)

stvrzenk|a, -y ж. рáзписка, квитáncia **stvrzovat, -uji/разг. -uju** *несв.* 1. (*со*) удостоверявам, потвърждавам (*нещо*) 2. (*koho*) утвърждавам (*някого*)

stvůr|a, -y ж. 1. ýрод, ýзрод, страшилище, чудòвище 2. *прен. нейор.* ýзрод, ýзверг, чудòвище, креатýра (*за човек*)

st|ý, -á, -é *числ.* стòтен: **po ~é a** за стòтен пѣт б) *прен.* за кòй ли пѣт

stýdnout *несв.*

~é plochy, body ýмам дòпирни тòчки, ýмам òбщи интерѣси с *някого* 2. *в съчет.* **~ý důstojník** *воен.* офицѣр за сврѣзка

stydět se, -ím se 1. (—; *za co, za koho; před kým, před čím; с инф.*) срамýвам се (*за нещо, за някого; да...*); засрámвам се (*от някого, от нещо, заради някого, заради нещо; да...*): **styd' se!** засрамай се! **že se ne~íš!** как не тѣ е срám! **~ím se za vás** срамýвам се заради вáс, срámно ми е за вáс; **za svou práci se ~ět nemusím** не се срамýвам от рáботата си; **do duše, do krve se ~ět** изпитвам дýлбòк срám, срамýвам се от цялата си душà 2. (*koho — род.; před kým*) стеснявам се, срамýвам се (*от някого*): **přede mnou se ~í** стеснява се, срамýва се от мѣне; **~í se mezi lidmi** стеснява се сред хòра, пред хòрата

styd|k|ý, -á, -é *анат. в съчет.* **~á kost** срámна кòст; **~é pysky** срámни ýстни

styd|lavě, stydlavost, stydlavý *вж.* **stydlivě, stydlivost, stydlivý**

stydlivě, рядко stydlavě *нар.* срамежливò, свенливò

stydlivost, рядко stydlavost, -i ж. срамежливòст, свенливòст

stydliv|ý, рядко stydlav|ý, -á, -é срамежлив, свенлив

stydno *нар. предикативно в съчет.* **je mu ~ (za koho, za co; с инф.)** срамýва се (*за някого, за нещо*); срám го е (*да...*)

styd|nout, третол. -ne *несв.* 1. изстýва: **~nou mi nohy** кракáта ми изстýват, замрѣзват 2. втвърдява се, замрѣзва: **vosk ~l** вòсъкът се втвър-

дяваше; **slova na rtech** ~ly *прен.* думите за-
мислени
кръвта ми се вледенява; изстивам от ужас
styk, -u *м.* 1. допир, връзка, сношение, контакт,
съприкосновение: ~ s **praxí** връзка, допир с
практиката; **osobní, bezprostřední** ~ личен,
непосредствен контакт; **telefonický, poštovní**
~ телефонна, пощенска връзка; **úvěrový** ~
икон. кредитни отношения; **platební** ~ икон.
платежни отношения; **pohlavní** ~ полово сно-
шение, сексуална връзка; **mít** ~, **být ve** ~u s
někým съм, намирам се във връзка, в контакт
с някого; **mít** ~y *разг.* ймам връзки, познания
2. *често мн.* **styk|y**, -ů отношения, взаимо-
отношения, връзки, контакти: **diplomatické**
~y дипломатически отношения; **obchodní** ~y
търговски отношения, контакти; **vědecké** ~y
научни връзки, научни контакти; **mezinárodní**
letecké ~y международни самолётни връзки
3. *електр.* контакт 4. *техн.* стик, допиране,
контакт, срещане, стиковане; място на контакт,
на съприкосновение
stýkat se, -ám se *несв.* 1. (*s kým*) срещам се, об-
щувам (*с някого*) 2. *обикн. мн.* -áme se допи-
раме се, срещаме се, влизаме в контакт: **před**
městem se tratě ~ají преди града пътищата се
срещат, сливат се; **větve se** ~ají клоните се
допират, докосват се 3. (*–; v čem*) *книж.* нами-
рам се в близост, в съприкосновение (*с нещо*);
схаждам се (*с нещо*)
stykov|ý, -á, -é *в съчет.* ~ý **bod** *техн.* точка на
допиране, на съприкосновение
styl, -u *м.* 1. стил: **životní** ~ стил, начин на живот;
pracovní ~ стил, начин на работа; **to je zcela v**
jeho ~u това е изцяло в неговия стил 2. стил
(*направление в изкуството*): **dobový literární**
~ литературен стил на епоха; **zápas ve volném**
~u *спорт.* състезание по свободна борба,
борба в свободен стил; **motýlkový** ~ **plavců**
спорт. плувен стил „бъггерфлай“ 3. *език.* стил:
funkční ~ функционален стил; **odborný** ~ на-
учно-технически стил; **publicistický** ~ публи-
цистичен стил; **věcný** ~ административен стил;
~ **projevů mluvených, psaných** стил на устни,
на писмени изказвания
styling [stajli-], -u *м.* стилинг; дизайн на външен
вид (*на човек*)
stylist|a [stajli-] **I**, -y *м.* стилист; моден дизайнер,
моден фризьор
stylist|a II, -y *м.* стилист; човек с изискан езиков
стил
stylisticky [-ty-] *нар.* стилистически, стилово; в
стилово, в стилно отношение

stylistick|ý [-ty-], -á, -é стилов, стилистичен,
стилистически
stylistik [-ty-], -a *м.* специалист по стилистика
stylistik|a [-ty-], -y *ж.* стилистика
stylistk|a, -y *ж.* стилистка; жена с изискан езиков
стил
stylizace, -e *ж.* стилизация
stylizačn|í, -í, -í стилизационен; който се отнася
до стилизация: ~í **prostředek** средство за сти-
лизация
stylizovaně *нар.* стилизирано, условно
stylizovanost, -i *ж.* стилизираност
stylizovan|ý, -á, -é 1. формулиран: **dobře** ~á
odpověď добре формулиран отговор 2. сти-
лизиран; условен: ~á **scéna** стилизирана сцена
styliz|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв.* 1. (*co*; –) съ-
ставям, формулирам (*нещо*) 2. *и св.* (*co, koho*)
стилизирам (*нещо, някого*)
stylově *нар.* стилно; стилово; стилистически; в
стилово, в стилно отношение: ~ **zařízený byt**
стилно обзаведено жилище; **plavat** ~ *спорт.*
плувам стилово, плувам в някакъв стил; **dílo**
~ **čisté** произведение (което е) стилово чисто,
което е чисто в стилово отношение; ~ **neutrál-
ní** *език.* стилистично, стилово неутрален
stylovost, -i *ж.* *книж.* стилност
stylov|ý, -á, -é 1. стилиен, стиров: **to není** ~é
това не е стилно, не е издържано (в стилно
отношение); ~ý **nábytek** стилни, стирови
мебели; ~é **plavání** *спорт.* плуване в някакъв
стил 2. стилистичен; стиров: ~á **vybroušenost**
изисканост, изтънченост на стил; ~á **vrstva**
език. стилистичен пласт; ~á **charakteristika**
език. стилистична характеристика
stýsk|at se, *разг.* **stejsk|at se** *несв. обикн. безл. в*
съчет. ~á se **mi** (*po kom, po čem*) тъгувам,
скърбя (*по някого, по нещо*); мъчно ми е (*за*
някого, за нещо)
stýsk|at si, *рядко* **stýsk|at**, *разг.* **stejsk|at si**,
stejsk|at, -ám si *несв. (–; na koho, na co)*
оплаквам се (*от някого, от нещо*): ~at si **na**
sousedy оплаквам се от съседите си
subdistributor [-dy-], -a *м.* *търг.* поддистри-
бутор, субдистрибутор
subdodavatel, -e *м.* доставчик на специализи-
рани стоки (*част от комплексна доставка*)
subjekt, -u *м.* 1. *книж.* субект, същество, ин-
дивид: **právní** ~ *юр.* юридически субект
2. *език.* субект, подлог 3. *в съчет.* **politický** ~
политическа партия
subjektivist|a [-ty-], -y *м.* субективист, при-
върженик на субективизма
subjektivisticky [-ty-tys-] *нар.* субективисти-
чески, субективистично

subjektivistický [-ty-tyc-], **-á, -é** субективистичен, субективистически
subjektivita [-ty-], **-y ж.** 1. субективност, субективизъм 2. пристрастност, пристрастие, едностранчивост
subjektivizmus [-ty-], **subjektivismus** [-ty-zm-], **-u м.** 1. субективност, субективизъм 2. *филос.* субективизъм
subjektivně [-ty-/tý-] *нар.* субективно, пристрастно
subjektivní [-ty-/tý-], **-í, -í 1.** субективен, личен: **~í lyrika** субективна лирика 2. пристрастен, едностранчив
subjektivnost [-ty-/tý-], **-í ж.** 1. субективност, субективизъм 2. пристрастност, едностранчивост
subjektivý, **-á, -é** *в съчет.* **~é sloveso** *език.* личен непреходен, интранзитивен глагол
subkomise, **-e ж.** подкомисия
sublimace, **-e -e ж.** *физ. хим.* сублимация, сублимирање
sublimační, **-í, -í** сублимационен
sublimovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. 1. (со) физ. хим.* сублимирам (*нещо*); подлагам/подложка (*нещо*) на сублимация 2. сублимирам, подложен съм на сублимация
subordinace [-dy-], **-e ж.** субординация, служебно подчинение, служебна подчиненост
subret, **-a, -y ж.** субретка
subscribovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со)* субскрибирам (*нещо*); записвам (се)/запиша (се) предварително, абонирам се (*за книга и под.*); участвам в подписка (*за нещо*)
subskripce, **-e ж.** субскрипция, подписка (*обикн. за печатно издание*)
subskripční, **-í, -í** който се отнася към подписка (*обикн. за печатно издание*)
substancje, **-e ж.** 1. субстанция, същност 2. вещество, материя 3. *филос.* субстанция, същност; материя
substantivní [-ty-/tý-], **-í, -í** *език.* субстантивен
substantivum [-ty-/tý-], **-a ср. език.** съществително (име)
substituce [-ty-], **-e ж.** субституция, заместване, замяна
substituční [-ty-], **-í, -í** субституционен: **~í metoda** *мат.* метод на субституция
substituovat [-ty-], **-tuji/разг. -tuju** *несв. и св. (со) книж.* субституирам, замествам/заместя, замениям/заменя (*нещо*)
substrát, **-u м. книж. и спец.** субстрат, основа
subsumovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со) род со, до чего* *книж.* включвам/включва (*нещо*) *някъде, в нещо*

subtilně [-ty-] *нар. книж.* 1. нежно, деликатно 2. детайлно
subtilní [-ty-], **-í, -í** *книж.* 1. нежен, крехък, деликатен (*за лице, фигура и под.*) 2. тънък, фин, детайлен: **~í rozdíly** тънки, детайлни различия
subtilnost [-ty-], **-í ж.** *книж.* 1. нежност, крехкост, деликатност, субтилност 2. детайлност
subtropický, **-á, -é** *геогр.* субтропичен, субтропически
subtropý, **-ů м. само мн. геогр.** субтропици
subvence, **-e ж.** субсидия, субвенция, материална помощ: **státní ~e** държавна субсидия
subvence, **-ovat, -uji/разг. -uju** *несв. (со)* субсидирам (*нещо*), отпускам субсидия (*за нещо*)
subžanr, **-u м.** поджанр
súčtovat [sú-], **-uji/разг. -uju** *св. (со)* рядко сумирам (*нещо*); пресметна общ сбор, обща сума (*на нещо*)
sud, **-u м.** 1. бъчва, буре: **dřevěný ~** дървено буре; **~ na pivo, od piva** бирена бъчва; **~ střelného prachu** *прен.* буре с барут, барутен погреб; **sedět na ~u střelného prachu** *прен.* седя в буре с барут
je jako ~ като бъчва; **je jako ~** като бъчва е; **je nality jako ~** пиан е като пѣн; натряскал се е до козирката; **páchnout jako ~** мириша на бъчва; пиан съм; **válet ~y** търкалям се надолу по склѡн (*за деца*); **prázdný ~ se nejvíc ozývá** *пословица* празната тенекѣя, празната бъчва гърми най-силно; глупавият говори най-много, вдига най-много шум 2. *спец.* барабан
sudb, **-a, -y ж. книж.** участ, ѡрис, съдба
sudet, **-ský, -ská, -ské** судетски: **~ští Němci** судетски нѣмци
sudeťák, **-á, -é** *разг.* судетско-нѣмски (*обикн. за немец-хитлерист*)
sudeťák, **-a м. разг. пейор.** судетски нѣмец-хитлерист
sudič, **-e м. пейор.** човѣк, който обѣча да води дела, да се сѣди
sudička I, **-y ж. пейор.** женѡ, която обѣча да води дела, да се сѣди
sudička II, **-y ж.** орисница, парка, богѣня на съдбата
sudičský, **-á, -é** съдолѡбив, съдолѡбски: **~á mánie** маѣния за сѣдене, за водене на дела
sudičství, **-í ср.** съдолѡбие, страст към сѣдене, към водене на дела
sudlice, **-e ж. истор.** сѡлица, средновековно кѡпие
sudokopytník, **-ka м.** чифтокопитно живѡтно: **~ci** *зоол.* разрѣд чифтокопитни (Artiodactyla)
sudovitý, **-á, -é** бѣчвообразен

sudov|ý, -á, -é който се отнася към бъчва, към буре: **~é pivo** наливна бира

sud|ý, -á, -é четен (за числа): **~é číslo** четно число; **hrát sudou-lichou** играя на чифт-тѐк, на ези-тура

suffix, -u м. език. наставка, сүфикс

sufražetk|a, -u ж. суфражѐтка, боркиня за равноправие на жените

suger|ovat, -uji/разг. -uju несов. и св. 1. (коти со) внушавам/внуша, сугестирам (нещо на някого): **~ovat si nemoc** внушавам си/внуша си, че съм болен 2. (коти) въздействам, влияя (върху някого)

suges|e, -e ж. 1. сугесция, внушение 2. въздействие, влияние

suggestivně [-ty/-tý-] нар. 1. сугестивно, чрез внушение 2. въздействащо, убедително

suggestivn|í [-ty/-tý-], **-í, -í** 1. сугестивен; който се отнася до внушаване, до внушение: **~í metoda** сугестивен метод, метод на внушение 2. въздействащ, убедителен; който има, който оказва влияние, въздействие: **~í řečník** убедителен оратор; **~í účinek** мощно въздействие, влияние 3. умиляващ се, подмиляващ се (за глас и под.): **~í hlas** мазен глас

suggestivnost [-ty/-tý-], **-i** ж. 1. сугестивност, внушаване 2. въздейственост, убедителност

suchar I, -u м. сухар: **dietní ~y** диетични сухари **suchar II, -a** м. разг. пейор. сухар; сүх, скүчен човек

suchark|a, -u ж. разг. пейор. сухарка; сүха, скүчна, безинтересна жена

sucharsk|ý, -á, -é разг. пейор. сухарски; сух, безинтересен, скүчен: **~é pojetí kultury** сухарско, сүхо, безинтересно разбиране на културата

such|o I, -a ср. 1. сүхо, сухота: **cítit v ústech ~o** чувствувам в устата си сухота, сүх вкус; в устата ми е сүхо; устата ми е пресъхнала 2. обикн. мн. **sucha, such** сүша, засуха, засушаване, безводие: **byla velká ~a** беше голяма сүша 3. сүхо, сушина, сүхо място: **uchovávat ~o** съхранявам сүхост

~u седя си на сүхо и топло; в безопасност съм; **mít něco v ~u** работата е опечена 4. сүша, земя: **na ~u i ve vodě** на сүша, по земя и по вода

sebou jako ryba na ~u хвърлям се, мятam се като риба на сүхо; **zůstat (jako ryba) na ~u** без помощ, без средства съм; като риба на сүхо съм; **nechat někoho na ~u/nasuchu** остава, изоставя някого без пари, без средства, в безизходно положение

sucho II нар. предикативно в съчет. **je ~** сүша

е; **má ~ v ústech, v krku** в устата, в гърлото му е сүхо; устата, гърлото му са пресъхнали

suchomiln|ý, -á, -é в съчет. **~é rostliny** бот. сухолюбиви растения

suchopár, -u м. 1. сүха, безплодна почва 2. книж. безинтересно, скүчно, сүхо нещо; сүхост, скүчност, безинтересност

suchopárně нар. сүхо, скүчно, безинтересно

suchopárn|ý, -á, -é сух, скүчен, безинтересен

suchopýr, -u м. бот. пұщица (Eriophorum)

suchost, -i ж. 1. сухота, сүхост (на климат, въздух и под.) 2. рядко мършавост, слабост, изсушеност (за човек) 3. сүхост, безизразност, изсушеност (на разказ, доклад и под.) 4. рядко сүша, безводие

suchozemsk|ý, -á, -é сухоземен

such|ý, -á, -é 1. сух (противопол. мокър): **~ý rok** сүха, сүшава година; **~ý mráz** сүх стүд; **~ý kašel** сүха кашлица; **~á píče** земед. сүх фураж; **~á destilace, destilace za sucha** хим. сүха дестилация; **~ý článek** электр. сүх (гальваничен) елемент; **~ý led** техн. сүх лед; **~á jehla** худ. сүха игла; **~é dni** църк. пости, постни дни; **zametat na ~o/na ~o** метá, помітам със сүхост

~á (přes potok) **~ou nohou** мина метър, между капките; **nezůstala na něm nit ~á** той се измокри до кости; **nenechat na někom ani nit ~ou** наклеветя, очерня някого отгоре до долу; **ani oko nezůstalo ~é** всички се просълзиха; **vyřídít něco ~ou cestou** уредя нещо по кратката процедурá, без много шум; **vyjít s něčím na ~o/nasucho** остана на сүхо; **nemel na ~o/na-sucho** не дрънкай излишно; не дрънкай празни приказки; **odejít se ~ou hubou, utřít (si) ~ou hubu** остана на сүхо, не получа нищо 2. сух, изсълнал, стар (противопол. пресен, свеж): **~ý**

~ý **vrbu/~é vrby** заставам на глава, правя чѐлни стойки 3. сух (противопол. мазен): **~ý krém** сүх крем; **~á vína** сүхи вина; **žít o ~ém chlebě** на сүх хляб съм; само на хляб съм 4. сух, мършав, кокалест, костелив (за човек) 5. сух; строг, трезв; реáлен: **~á fakta** сүхи факти 6. сух, изсушен, остър: **~ý humor** остър, саркастичен хумор 7. сух, шушлав, беззвүчен (за звук, тон и под.)

suit|a [svi-], **svit|a, -u** ж. 1. свита, съпровод 2. муз. сюита

sujet вж. **syžet**

suk, -u м. 1. чвор, чеп, вѐзел, сѝк (на дърво)

2. предмет с подобна форма

sukénka вж. **sukýnka**

sukn|ě, -ě ж. полá; фўста: **dílová ~ě** полá на пар-

чѣта, разкроѣна полà; **skládáná** ~ě полà на плохи, на фàлти; набрàна полà; плисйрана полà; **plisovaná** ~ě плисйрана полà; **zvonová** ~ě клошйрана полà, полà-клòш; **kalhotová** ~ě полà-пòш; **lůžná** ~ěми, **za kdejakou** ~í тичам след всяка фўста, женкар сьм; **nemá ani (na)** ~i мнòго е бѣдна, нйма парй и за рйза; ~ě/**sukýnka se jí krátí** брѣменна е; **držet se maminčiny** ~ě държà се за полàта на мàйка си; **ten nosí doma** ~i тòй е под чѣхъл; **má vítr v ~ích a** по цял дѣн хòйка насàм-натàм **б)** бърза е катò вятър

suknice, -e *ж. книж. остар.* 1. полà 2. сукница, сўкня; тòга

suknička *вж. sukýnka*

sukničkář, -e *ж. експр.* женкар, фустопоклòнник

sukn|o, -a *ср.* сўкно: **hrubší** ~o шàяк; **vojenské** ~o шинèлно сўкно

sukňov|ý, -á, -é кòйто се отнàся кьм полà; кòйто е предназначѣн за полà

suknovic|e, -e, **sukovk|a**, -y *ж.* чепàта тояга, сòпа

sukovit|ý, **sukovat|ý**, -á, -é 1. чвòрест, чепàт, вѣзлест, суковйт (за дърво) 2. *прен.* крѣпък, набйт, як (за човек)

sukýnk|a, **sukničk|a**, *книж.* **sukénk|a**, -y *ж.* умал. полйчка; фўстичка

sůl, **solí** *ж.* 1. сол: **kuchyňská** ~ готварска сòл; **stolní** ~ трапѣзна сòл; **kamenná** ~ каменна сòл; **koupelová** ~ сòл за вàна; **hořká** ~ *хим.* англййска сòл; **dobyččí (krmná)** ~ *сел. стоп.* каменна, крмàнòш; **černá** ~ *книж.* **černý** а ~ напрѣскан плàт (черно, бяло и сиво); **potřebovat něco jako** ~ нуждàя се от нѣщо катò от вѣздух; **být někomu ~í v očích** (катò) трън сьм в очите на нйкого; **nemá, nevydělá si ani na** ~ нйма парй, не мòже да изкара парй дори за хляб и сòл; **musí to být, i kdyby na ~ nebylo** товà трябва да стàне на всяка ценà; **být (pepřem i) ~í všedního života** солтà на земьта сьм; ~ **země** *библ.* солтà на земьта 2. *хим.* сол

sulfát, -u *м. хим.* сулфàт

sulfátován|í, -í *ср. хим.* сулфатизйране

sulfid, -u *м. хим.* сулфид

sulfidac|e, -e *ж. хим.* сулфидйране

sulfit, -u *м. хим.* сулфйт

sulfitac|e, -e *ж. хим.* сулфитàция, консервйране сьс сѣрен двуòкис

sulfonac|e, -e *ж. хим.* сулфонйране

sulfonamid, -u *м. хим. аптек.* сулфамид, сул-фонамид

sultán, -a *м.* султàн

sultanát, -u *м.* султàнàт, султàнство

sum|a, -y *ж.* 1. *рядко книж.* сьвкўпност 2. *мат.* сўма, сбор 3. парйчна сўма: **celková** ~a òбща сўма

sumárně *нар.* сумàрно, òбщо, обòбщѣно

sumárn|í, -í, -í сумàрен, обòбщѣн; сьбирàтелен

sum|ec, -ce *м. зоол.* сом (Siluris)

sumír|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. и св. (co) остар.* разг. сьбйрам/сьберà, сумйрам, обòбщàвам/обòбщà, сьстàвям/сьстàвя, подрѣждам/подрѣдà (*нещо*): ~ovat si **proslov** обòбщàвам/обòбщà слòвòто си

sumk|a, -y *ж. воен.* палàска

sun, -u *м. рядко книж.* придвйжване (*чрез плъзгане на крака по пода*); премѣстване бѣз да се вдйга стьпàлòто: **krok** ~ **krok** стьпка с приплъзване

sund|at, -ám *св. разг.* 1. (*co odkud; co*) смѣкна, сваля, снѣма (*нещо отнякѣде*): ~at si **kabát** сваля си, сьблѣкà си палтòто; ~at **letadlo** *експр.* сваля самолѣт 2. (*koho – вин. z čeho*) *жарг.* сваля, мàхна (*някого от място, длъжност и под.*) 3. (*co*) *жарг.* смѣкна, намаля, понижà (*нещо*): ~at **rekord** *спорт.* счўпа рекòрд; над-мйна, преодолѣя рекòрд

sundáv|at, **sundav|at**, -ám *несв. разг.* 1. (*co odkud; co*) смѣквам, свàлям, снѣмам (*нещо от-някѣде*) 2. (*koho – вин. z čeho*) *жарг.* свàлям, мàхам (*някого от място, длъжност и под.*) 3. (*co*) *жарг.* смѣквам, намалявам, понижàвам (*нещо*): ~at **prémie** смѣквам, намалявам премйи; ~at **rekordy** *спорт.* счўпвам рекòрди

su|nout, -nu *несв. (co, рядко koho)* двйжа, придвйжвам, бўтам, побўтвам, мѣстя с плъзгане (*нещо, някого*): ~nout **ruku do kapsy** пѣхам рькà в джòба

su|nout se, -nu *св. несв.* двйжа се, придвйжвам се, премѣствам се с плъзгане: **ručička na hodinách se pomalu ~ne kupředu** стрелкàта на часòвника бàвно се мѣсти напред

sup, -a *м.* 1. *зоол.* лешойд (Aegyrius, Gyps) 2. *прен.* крѣвопйец, лешойд (за човек)

super I *нескл. прил.* сўпер, екстра, първокласен, изключителен: ~ **cena a)** сўпер ценà **б)** сўпер наградà

super II *нар.* сўпер, екстра, изключително: **sousedka je ostríhaná** ~ сьсѣдка е сьс сўпер причѣска

superamerick|ý, -á, -é *експр.* сўперамерикàнски, йстински америкàнски

superbyznys, -u *м. публ.* изключителен бйзнес, сўпербйзнес

superfosfát, -u *м. земед.* сўперфосфàт

superfosfátov|ý, -á, -é *земед.* сўперфосфàтен

superlativ [-ty/-tý-], **-u** *м. език.* суперлатив, превъзходна степен (*при прил. и нар.*): **mluvit, psát o něčem, o někom v samých ~ech** *прен.* говоря, пиша за нещо, за някого само със суперлативи

superlativní [-ty/-tý-], **-í, -í** суперлативен, превъзходен

superman, -a *м. публ. жарг.* супермен

supernov|a, -y *ж. физ.* свръхнова звезда

superpozice, -e *ж. спец.* суперпозиция

supersonick|ý [-пу-], **-á, -é** *спец.* свръхзвуков:

~é letadlo свръхзвуков самолет

supervizor, -a *м. спец.* супервайзор

supr|mak, -u, -y, -i *ж. сленг.* **~á**

vztekem *експр.* много съм ядосан **2. третол.**

-í свистѝ, пѣхтѝ, бучѝ (*за влак, за фабрика и под.*): **vlak ~ěl do kopce** влакѣт пѣхтѣше по хѣлма, изкачваше се с пѣхтѣне по хѣлма **3. експр.** говорѝ със сумтѣне, сумтѝ

sup|í, -í, -í **1.** който се отнася към лешояд **2.** който е подобен на лешояд: **~í nos** нѡс като клѡн, ѡрлов нѡс

sup|ít, -ím *несв. (со) книж.* чумѣря, мрѣщѝ, вѣся, мѣся (*вежди и под.*)

sup|ít se, -ím se *несв. книж.* **1.** чумѣря се, мрѣщѝ се, вѣся се, мѣся се **2. (на коѡо)** нахвѣрлям се (*върху някого*); сѣрдѝ се, мрѣщѝ се (*на някого*)

suplent, -a *м. истор.* нередѡвен учѝтел, нещѣтен преподаватѣл, замѣстник на преподаватѣл; *остар.* волнонаѣмен учѝтел

supl|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (za koho)* замѣствам (учѝтел) в учѝлище: **~ovat hodinu češtinu** взѣмам чѝс по чѣшки езѝк вмѣсто редѡвния учѝтел

support, -u *м. техн.* супѡрт

supot, -u *м.* пухтѣне, прѣхтѣне, сумтѣне: **~ koní** прѣхтѣне на конѣ; **~ lokomotivy** пухтѣне на локомотѝв

surově *нар.* **1.** сурѡво, в сурѡво състояние **2.** грѣбо, жестѡко, безмѝлостно: **~ se mstít** отмѣщавам (си) жестѡко; **~ hrát спорт. жарг.** играя грѣбо, твѣрдо

surov|ec, -ce *м.* грубиян(ин); жестѡк, безчѣвствен чѡвѣк

surov|ět, -ím, 3 мн. -ějí/-í *несв.* **1.** огрубѝвам, задебѝвам; ставам грѣб, сурѡв, жестѡк, безчѣвствен (*за чѡвек*) **2. спорт. жарг.** играя твѣрдо, грѣбо

surovin|a, -y *ж.* сурѡвина, обѝкн. мн. сурѡвинѝ; сурѡв материал: **zásoba** ~ запас от сурѡвинѝ, от сурѡви материалѝ; **Sběrné ~y** Вторѝчни сурѡвинѝ

surovinov|ý, surovinn|ý, -á, -é сурѡвинен: **~é**

zdroje сурѡвинни ресѣрси; **~á základna** *икон.* сурѡвинна бѝза

surovost, -i *ж.* **1.** сурѡво състояние (*на материали и под.*) **2.** сурѡвост, жестѡкост, грѣбост: **~ mravů** жестѡкост на нрѣвите **3. обѝкн. мн.** **surovost|í, -í** жестѡкости, насѝлия: **dopouštět se ~í** проявѝвам, извѣршвам жестѡкости, насѝлия **4. спорт. жарг.** фал, нарушѣние; твѣрда, грѣба игра

surov|ý, -á, -é **1.** сурѡв, необработѣн (*за материали и под.*): **~ý kaučuk** сурѡв каучук; **~ý cukr** нерафинѝрана захар; **~á bavlna** необработѣн памѣк; **~é hedvábí** шантѣнѝ; **~é železo** метал. чугѣн **2.** сурѡв, грѣб, жестѡк, брутѣлен

surrealist|a [si-], **-y** *м.* сюрреалист

surrealistick|ý [si-ty-], **-á, -é** сюрреалистѝчен

surrealizm|us, surrealism|us [si-zm-], **-u** *м.* сюрреализъм

suřík, -u *м. хим.* минѝум

suspend|ovat, -uju/разг. -uju *несв.* **1. (koho – вин.)** свѣлям, снѣмам, отстранѝвам (*някого*) от длѣжност **2. (со) рядко книж.** суспендѝрам, отмѣням (*нещо*)

suspenz|e, -e *ж.* **1. (koho)** свѣляне, снѣмане, отстранѝване (*на някого*) от длѣжност **2. (čeho) книж.** суспендѝране, отмѣняне (*на нещо*) **3. физ. хим.** суспензия

suřák, -u *м.* **1.** сушѝльник (*за прѝне и под.*) **2. сешѡѡр** (*за косѝ*)

suřárensk|ý, -á, -é сушѝлен; който се отнася към сушѝлня: **~é zařízení** сушѝлно устрѡйство

suřárn|a, -y *ж.* сушѝлня: **~a (na) obilí** зѣрно-сушѝлня; **~a prádla/na prádlo** сушѝльник, сушѝлня за прѝне

suře *нар.* сѣхо; стрѡго: **jednat byrokraticky** ~ постѣпвам (по) бюрократѝчески сѣхо; **~ harařit** сѣхо шумѡля

suřenk|a, -y *ж.* бисквѝта

suřen|í, -í *ср.* изсушѝване, сушѣне, сѣхнене, подсушѝване и *спец.*

suřen|ý, -á, -é сушѣн, изсушѣн: **~é ovoce** сушѣни плодове; **~é mléko** сѣхо (кондензѝрано) мляко

suřic|í, -í, -í *техн.* сушѝлен: **~í helma** каска за сушѣне на косѝ

suřič, -e *м.* **1.** прибор, устрѡйство за сушѣне; сушѝчка: **~ na vlasy** сешѡѡр **2.** сушѝч; чѡвѣк, който сушѝ

suřičk|a, -y *ж.* **1.** прибор, устрѡйство за сушѣне; сушѝчка **2.** сушѝчка; женѝ, коѝто сушѝ

suřidl|o, -a *ср. спец.* сикатѝв

suřin|a, -y *ж.* **1.** сѣчка, сѣха клѡнка: **chodit na ~y** ходѝ за сѣчки **2. спец.** сѣхо вещество; сѣх остѣтъѝ; остѣтъѣчен кондензѝт; утайка, остѣтъѝ

след изсушаване **3.** *също и м. експр.* вейка, клечка; сѹх, слаб човек

sušink|a, **-y** *ж. и м. експр.* вейка, клечка; сѹх, слаб човек

suš|it, **-ím** *несв. (со)* сѹша, изсушавам (*нещо*): **~it houby** сушã гъби; **~it si vlasy** сушã си, изсушãвам

~it houby подгрѣвам дълго време обѣд (*докато изсѹхне*); **~it peníze** криã си, трѹпам си парите; слãгам парите си за туршия; **~it hubu** гладѹвам, без хранã съм

suš|it se, **-ím se** *несв.* сушã се, изсушãвам се
su|ť, **-tí/-tě** *ж.* сипей: **stavební ~ť** строителни отпадъци; трошляк

sutan|a, **-y** *ж.* сутãна, рãсо на католишки свещеник

suterén, **-u** *м.* сутерен: **zvýšený** ~ висок сутерен
suterén|í, **-í**, **-í** сутеренен

sutin|a, **-y** *ж.*, *обикн. мн.* **suti|ny**, **-n** руини, развалини: **město leží v ~ách** градът е в развалини
sůva *вж. sova*

suvenýr, **-u** *м.* сувенир

suverén, **-a** *м.* **1.** *книж.* суверен; независим владетел **2.** *разг.* специалист, майстор; *експр.* цар на нещо

suverenit|a [-пу-], **-y** *ж.* **1.** суверенитет, независимост, суверенност **2.** майсторство, професионалност

suverénně *нар.* **1.** суверенно, независимо: **~ vládnout** управлявам суверенно, независимо **2.** абсолютно, свършено, перфектно: **~ něco znát** познавам нещо перфектно, в свършено-ство; **~ zvítězit v závodě** победя категорично в състезание; постигна, удържа несъмнена победа в състезание **3.** надмменно, високомерно: **~ něco posuzovat** високомерно преценявам, критикувам нещо

suverén|í, **-í**, **-í** **1.** суверенен, независим **2.** свършен, перфектен, абсолютен: **~í jistota** абсолютна сигурност; **~í vítěz soutěže** абсолютен, категоричен победител в конкурс **3.** надмнен, високомерен: **o všem hovořil ~ím tónem** той говореше за всичко с високомерен, с безапелационен тон

suverénnost, **-í** *ж.* **1.** суверенитет **2.** свършеност, перфектност **3.** категоричност, надмненост, високомерие

suž|ovat, *третол.* **-uje** *несв. (koho – вин.)* измъчва, мъчи, тормози, терзае (*някого*): **~uje ho nemoc** мъчи го болест

suž|ovat se, **-uji se/разг.** **-uju se (čím)** *несв.* мъча се, измъчвам се, терзаã се (*от нещо, заради нещо*)

svá I, **svoje I** *вж. svůj*

svá II, **svoje II**, **své** *ж. в съчет.* **provést**, **prosadit svou** наложã свѣто (*мнение, желание и под.*);

vést stále svou пѣã си всѣ същата пѣсен

svač|in|a, **-y** *ж.* закуска (*между основни яденета*): **dopolední ~a** закуска в десет часа; **odpolední ~a** следобедна закуска

svačinář|k|a, **-y** *ж.* женã, която разнася закуски, която се грижи за закуските

svač|inov|ý, **-á**, **-é** който се отнася към закуска: **~é sáčky** пликчета за закуска

svač|it, **-ím** *несв. (-; со)* закусявам (*нещо*) в десет или шестнайсет часа: **~it kávu** закусявам кафѣ, пия кафѣ на закуска (в десет или шестнайсет часа)

svád|ět, **-ím**, **3. мн.** **~ějí/-í** *несв. 1. (koho, co odkud, kam)* свãлям, смъквам (*някого, нещо отнякъде някъде*) (*без превозно средство или инструмент*); довеждам, отвеждам (*някого отгоре долу*): **~ět stádo z hor** смъквам, довеждам стадо от планината **2. (co odkud, kam)** отвеждам, отбйвам (*нещо отнякъде*); завеждам, събйрам (*нещо отнякъде, някъде*): **~ět vodu z pole** отвеждам, отбйвам вода от нивã; **~ět vodu do rybníka** събйрам вода в ъзеро **3. (koho, co odkud, kam)** отклонявам, отбйвам (*някого, нещо отнякъде, някъде*): **~ět někoho z práce** отклонявам, откъсявам някого от работата му ♦

отбйвам от правия път; **~ět na scestí** отклонявам някого от правия път; докарвам някого до безизхода **4. в съчет.** **~ět řeč jinam** *прен.* отклонявам разговор към нещо друго; отклонявам, насочвам разговор в друга посока, към друга тема **5. (koho k čemu)** подмамвам, подтиквам, подстрѣквам (*някого към нещо*): **~ět ke lži** подтиквам към лъжã; **~ět někoho ke hříchu** вкарвам някого в грях **6. (koho – вин.)** подмамвам, прелъстявам, съблазнявам, изкушãвам (*някого*): **~ěl ho její úsměv** примãваше го, подмамваше го, привличаше го нейната усмивка; **~ěla jí manžela** тя изкушãваше, прелъстяваше мъжã ѝ **7. (koho čím)** заблуждавам, подвеждам, измамвам, излѣгвам (*някого с нещо, никак*): **dal se ~ět předstíranou pokorou** той се остави да бѣде подведен от притворното смирение **8. (co na koho, nač)** стовãрвам, прехвãрлям (*вина и под. върху някого, върху нещо*): **~ět odpovědnost na někoho** прехвãрлям отговорност върху някого **9. в съчет.** **~ět všechno do jednoho společného jmenovatele** *прен.* подвеждам всичко, събйрам всичко под един общ знаменател **10. (koho – вин. s kým)** събйрам, срѣщам (*някого с някого*): **~ěly je stejné zájmy** събйраха ги об-

щите интереси **11.** (co) разг. успявам, съумявам да правя (нещо) **12.** в съчет. **~ět boj, bitvu** вода бой, сражение

svádívě нар. примамващо, съблазнительно, съблазняващо, привличащо

svádiv|ý, -á, -é примамващ, примамлив, съблазняващ, съблазнителен, изкусителен

svah, -u м. склон, скат

svahoměr, -u м. спец. наклономър, еклиметър, инклинометър

svah|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. понижавам се, спускам се, слизам надолу (за терен)

sva|, -u м. мускул: **~y jako hadry** отпуснати, меки мускули; **být samý ~** само мускули съм; **ne-pohnul jediným ~em ve tváři** нито един мускул не трепна по лицето му; **srdeční ~** анат. а) тренирам си мускулите б) работа усилено физически труд; **napnout/napínat ~y** напрегна/напрягам си мускулите; работа усилено

svál|et, -ím, 3. мн. -ej/-í св. **1.** (co) съборя, сваля, изтърколя, изтъркулна (много неща едно след друго надолу): **~et balvany se svahu** търкулна камъни по склона **2.** (co) омеся на топка (тесто и под.): **těsto ~et a zase rozválet** омеся тестото на топка и отново го разточа **3.** (co s kým; co) жарг. уредя, наглася, оправя, изработя, изиграя (нещо с някого)

svall|it, -ím св. **1.** (co) съборя, сваля, претърколя, изтърколя, търкулна (нещо надолу) **2.** (co, koho) съборя, поваля (нещо, някого): **~it protivníka k zemi** поваля противник на земята **3.** (co na koho) хвърля, прехвърля, стоваря (нещо върху някого): **~it na někoho podezření z vraždy** заподозря някого в убийство; **~it na podřízené všechny povinnosti** прехвърля върху подчинените (си) всички задължения **4.** (co z koho) освободя (някого от нещо); отхвърля (нещо от някого): **~it ze sebe odpovědnost** освободя се от отговорност, отхвърля от себе си отговорност

sva|it se, -ím se св. **1.** (из)търкулна се, претъркулна се, прекатүря се: **balvan se ~il z kopce** балванът се търкулна от хълма **2.** падна, съборя се, поваля се, катүрна се: **~it se na zem** падна на земята; **~it se s koně** падна от кон

sva|nat|ec, -ce м. експр. пёрка, мускулест човек

sva|nat|ý, -á, -é мускулест

sva|lovat, -uji/разг. -uju нескв. **1.** (co) събарям, свалям, търкалям (много неща едно след друго надолу): **~ovat kmeny do údolí** свалям трупи в долина **2.** (co, koho) събарям, повалям (нещо, някого) **3.** (co na koho) хвърлям, прехвърлям, стоварям (нещо върху някого):

~ovat na někoho všechnu vinu (пре)хвърлям цялата вина върху някого **4.** (co z koho) освобождавам (някого от нещо); отхвърлям (нещо от някого): **~ovat ze sebe podezření** отхвърлям подозрение от себе си

sval|ovat se, -uji se/разг. -uju se нескв. **1.** изтъркулвам се, претъркулвам се, прекатүрвам се **2.** събарям се, повалям се, катүрвам се

svalove|c, -ce м. **1.** зоол. трихина (Trichinella) **2.** рядко експр. пёрка, мускулест човек

svalovin|a, -y ж. анат. мускулна тъкан; мускули

svalov|ý, -á, -é мускулен: **~á tkáň** анат. мускулна тъкан

svalstv|o, -a ср. свбип. мускулатүра, мускули: **břišní ~o** коремна мускулатүра

sval|nout, третол. -ne св. (co odkud) книж. отведе, издүха (нещо отнякъде): **vitr ~ne sněh ze střechy** вятърът ще отведе снега от покрива

svar, -u м. техн. заварка, заваръчен шев

svár, -u м. свада, разпра, раздор, караница, разпривка **~o** ябълка на раздора, семе на раздора

svárlivě нар. свадливо, спривахо, кавгаджийски

svárlivost, -i ж. свадливост, спривахост, раздразнителност, кавгаджийство

svárliv|ý, -á, -é свадлив, спривав, раздразнителен, кавгаджийски

svarov|ý, -á, -é заваръчен; който се отнася към заварка, към заваряване

sváře|cí вж. **svařovací**

sváře|č, -e м. заварчик, електроженист

sváře|č|k|a, -y ж. **1.** заварчица, електроженистка **2.** техн. заваръчна машина: **autogenní ~a** оксиген

sváře|č|sk|ý, -á, -é който се отнася към заварчик, към заваряване: **~é brýle** очила за заваряване; **~á práce** заварка, заваряване, работа по заваряване

sváření вж. **svařování**

svářet, svářet se вж. **svařovat, svařovat se**

svař|it, -ím св. **1.** (co) сваря, кипна (нещо): **~it vodu na čaj** кипна, сваря вода за чай **2.** (co; co s čím) сваря (нещо с нещо): **~it cukr s vodou** сваря вода със захар **3.** (co) техн. заваря (нещо)

svař|it se, третол. -í se св. **1.** спечё се, спой се: **uhlí se ~í v hroudu** въглищата ще се спекат в бұца **2.** свие се, намали обема си при готвене (за храна): **maso se ~í** месото ще се свие, ще си пусне водата

svář|it se, -ím se нескв. (s kým; oč; -) карам се, в свада, в разпра съм (с някого за нещо): **~í se v něm cit s rozumem** прен. книж. в него се борят чувствата и разумът

svařovac|í, svářec|í, -í, -í *техн.* заваръчен; който служи за заварка, за заваряване; който се отнася към заварка, към заваряване: **~í teplota** температура на заваряване

svařován|í, svářen|í, -í *ср. техн.* заварка, заваряване: **bodové ~í** точково заваряване; **švové ~í** линейно заваряване; **~í zastudena** студено заваряване; **~í zatepla** горещо заваряване

svařovan|ý, -á, -é *техн.* заваряван, запояван

svař|ovat, -uji/разг. -uju, книж. svář|et, -ím, 3. мн. -ejí/-í *несв. 1. (со)* сварявам, кипвам (*нещо*): **~ovat vodu na čaj** кипвам вода за чай **2. (со; со s čím)** сварявам (*нещо с нещо*): **~ovat víno se skořicí a cukrem** сварявам вино с канела и захар **3. техн. (со)** заварявам (*нещо*)

svař|ovat se, трепол. -uje se, книж. svář|et se, трепол. -í se *несв. 1.* спича се, споява се: **uhlí se ~uje/-í v hroudu** въглищата се спичат в буча **2.** свива се, намалява обема си при готвене (*за храна*): **zelí se ~uje** зелято се свива, пуска си водата (при готвене)

svát, трепол. svěje *св. книж. 1. (со odkud)* отвее, издъха (*нещо отнякъде*): **vítr svál sních ze střechy** вятърът отвя снега от покрива **2. (со kat)** навее, натрупа (*нещо някъде*) чрез вее, чрез дъхане: **vítr svál sních do závějí** вятърът навя, натрупа снега на преспии

svat|á, -é *жс. 1. църк.* светица **2.** патронка, покровителка

svatb|a, -y *жс. 1.* сватба, сватбен обред: **mít ~u v kostele** венчавам се в църква; **mít ~u na radnici** сключвам граждански брак в кметство

♦ **svatb|a, -y** *ср. книж. 1.* сватба, сватбари, сватбено шествие, сватбено тържество: **potkat ~u** среща една сватба

svatě *нар. 1.* свято/светò: **~ žít** живея свято, добродетелно, целомъдрено; **tvářit se ~ ирон.** преструвам се на светец, на света вода ненапита **2. експр.** абсолютно, напълно, изцяло, безрезервно: **~ něčemu věřit** абсолютно, безрезервно, изцяло вярвам в нещо; **~ na něco zapomenout** съвсем, напълно забравя за нещо; **~ něco slibovat** *разг.* тържествено обещавам нещо

svateb|čan, -a *м.* сватбър

svatebn|í, -í, -í *св.* сватбен: **~í cesta** сватбено пътешествие; **~í šaty** булчинска рокля; **~í kytice** булчински букет; **~í hostina** сватбена трапеза, сватбен банкет; **~í obřad** сватбен обред; **~í síň** зала за бракосъчетания, ритуална зала; **~í svatbena zala**, **~í zala** за сватбени тържества; **~í smlouva** брачен договор

svátečně *нар.* празнично, тържествено: **~ se**

obléct облека се празнично; **kouřit jen ~** пуша от време на време, рядко, при случай

svátečn|í, -í, -í 1. празничен; който се отнася към празник: **~í den** празник; **obléci se do ~ího** облека се празнично, облека си празнични дрехи **2.** тържествен: **jít ~ím krokem** вървя бавно, със спокойна крачка **3. прен.** набеде, *разг.* пишман: **~í střelec, kuřák** стрелец, пушач от време на време, при случай; набеде, стрелец, пушач; пишман стрелец, пушач

svát|ek, -ku *м.* **1.** празник: **držet, světit ~ek** празнувам, спазвам празник; **národní ~ek** национален празник; **státní ~ek** държавен, официален празник; **vánoční ~ky** Коледа, коледни празници; **velikonoční ~ky** Великден, великденски празници; **Svátek práce** Ден на труда, Първи май; **přát pěkně ~ky někomu** пожелавам на някого приятно прекарване на празници; **o ~cích** по време на празниците, през

Петдесетница, Свети Дух; **~ky mrtvých** Задъшница; **v pátek nebo ve ~ek** винаги; когато и да е; **(pracovalo se) ~ek ne~ek** (работеха, работеше се) непрекъснато, без почивка, в празник и делник; **mít ~ek, udělat si ~ek** *разг.* дам си почивка; **dej mi (s tím) ~ek** *експр.* остави ме на мира **2.** имен ден: **má dnes ~ek** той/тя има днес имен ден; **blahopřát někomu k ~ku** честитя на някого имен ден; поздравя някого по случай имения ден

svatodušn|í, -í, -í *в съчет. ~í svátky* *църк.* Петдесетница, Свети Дух

svatojansk|ý, рядко svatojánsk|ý, -á, -é еньовденски; който се отнася към (празника на) Йоан Кръстител, *обикн. в съчет. ~é ohně* еньовденски огньове; **~a noc** нощта срещу Еньов-

svatokrádež, -e *жс. рел. и прен.* светотатство; светотатстване: **páchat ~** светотатствам

svatokrádežn|ý, -á, -é *книж. рел. и прен.* светотатствен

svatokupectv|í, -í *ср. църк. истор.* симония, търговия с църковни длъжности

svatořečen|í, -í *ср. църк.* канонизиране на светец; санктификация

svatořeč|it, -ím *несв. и св. (кого – вин.) църк.* канонизирам (*някого*) за светец; санктифицирам (*някого*); обявявам/обявя, провъзгласявам/провъзглася (*някого*) за светец

svatost, -i *жс. в съчет. Jeho Svatost* Негово Светейшество (*паната*)

svátost, -i *жс. 1. църк.* (светò) тайнство: (*nejsvětější*) **~ oltární** (светòто) причастие; свхаристия; **poslední ~, ~ umírajících** последно при-

сватостáнек **shná**
a) седмото тайнство; съпружество, брак **б)** *прен. експр.* съпруга; **jednat s někým, zacházet s někým jako se ~í** постъпвам, държа се с някого, отнасям се към някого, към нещо много внимателно, учтиво, като с рожко яйце **2. рядко** църковна утвар
svatostánek, -ku *м.* **1. църк.** табернакул, санктуарий; дарохранителница за причастие (в католическа църква) **2. прен.** църква, храм, светло място
stavosvatě *нар. експр.* най-свято/светло; пресвято/пресветло; тържествено; честно: **~ věřit** вярвам свято; **~ slíbit** обещавам тържествено
svatosvat[ý], -á, -é *експр.* най-свят(ият)/най-свет(ият); пресвят(ият)/пресвет(ият); свет(ият): **to je ~á pravda** *разг.* това е чиста истина; това е самата истина, светлата истина
svatoušek, -ka *м. пейор.* **1.** лъженабójник, лицемер, фарисей **2.** прекалено набójжен човек, прекален светец: **dělá ze sebe ~ka, tváří se jako ~ek** той се прави на светец, държи се като света вода ненапита
svatouškovský, -á, -é *пейор.* лицемерен, неискрен, фарисейски
svatováclavský, -á, -é който се отнася към свети Вацлав: **země koruny ~é** *истор.* Чехия, земята на чешката, на сватовáцлавската корона
svatovítský, -á, -é *в съчет.* **Svatovítský chrám v Praze** храмът на свети Вит в Прага
svatozář, svatozář[e], -e *ж.* ореол, нимба, сияние *често и прен.:* **obklopit někoho ~í** обгърбват **shmt**
někomu ~ смъкна ореола от (главата на) някого; покажа някого в истинската му светлина
svat[ý] I, -á, -é **1. рел.** свети; свят/свет; свещен: **~ý Petr** свети Пётър; **~á Panna** Дева Мария; **~á rodina** Светото семейство; **Duch ~ý** Светият Дух; **~ý otec** светият отец, папата, *също и цр.* **~ý svatý duch** каквец; **dar ducha ~ého** божия дарба; **osvítit ho duch ~ý** осени го свйше; **bude to na ~ého Dyndy** това ще стане на кúков ден, на кúково лято; **~ý kříž** светият, свещеният кръст; **nej-světější svátost oltářní** (светото) причастие; **písmo ~é** Светото писание, Библията; **Svatá stolice** папският престол; **~ý týden** Страстната седмица; **~á noc** нощта срещу Рождество; **~ý hrob** Божия гроб; **Svatá aliance** *истор.* Свещеният съюз; **Svatá říše římská** *истор.* Свещената римска империя **2.** свет/свят, добродетелен, съвършен: **dělat se, stavět se ~ým** правя се, преструвам се на светец, на добродетелен **~ý**

to! свещена простота! **3.** свещен, скъп, драгоценен: **místa pro národ ~á** скъпи, свещени, свети за народа места **♦ co řekne, to je ~é** думите му са закон; **nic mu není ~é** за него няма нищо свято **4.** свещен; върховен, съблймен: **~é právo** свещено право; **~á trpělivost** ангелско търпение; **je to mou ~ou povinností** това е мой свещен дълг **5. експр.** абсолютен, пълен, чист, самият: **~á pravda** светлата, самата истина; **~ý klid** абсолютно, пълно спокойствие **♦ dej mi ~ý pokoj!** престани! остави ме на мира! **že se to stane, to je ~é** ясно е като бял ден, че това ще стане

svat[ý] II, -ého *м.* **1.** светец: **prohlásit za ~ého** обявя, провъзглася за светец **♦ vidět všechny ~é** виждам звезди посред бял ден (*от болка*); **to je nějaký divný ~ý** той е чудак, чешит, странна птица; **být poslední (~ý) v kanceláři** последна дупка на кавала съм; **komu pánbůh, tomu všichni ~í** *пословица* роди ме, мамо, с късмет, пък ме хвърли на смёт **2.** патрон, покровител: **svátek Všech ~ých** *църк.* Празник на вси светии (*при католиците*) **3. в съчет.** **♦ (pro-sit) pro všechny ~é!** като междум. за Бога!
svatyn[ě], -ě *ж.* светилище, храм; светло място; светиня: **pohanská ~ě** езическо светилище, капище; **kuchyně je její ~í** *прен. експр. ирон.* кухнята е нейното светилище, нейният олтар, нейната светиня

svaz, -u *м.* **1.** съюз: **odborové ~y** професионални съюзи; профсъюзи **2. в названия на институции:** **Svaz českých spisovatelů** Съюз на чешките писатели; **Svaz pro spolupráci s armádou** (*съкр. Svazarm*) по-рано Доброволна организация на гражданска отбрана (*съкр. ДОСО*); **jet do Svazu** *разг.* отивам в Съюза (*Светския съюз*) **3. спец.** съединение, съюз, формиране: **~y bombardovacích letadel** *авиаци.* ескадрили бомбардировачи; **jazykový ~** език. езиков съюз **4. воен.** фронт (*голямо военно формирование*)

svazáck[ý], -á, -é по-рано *разг.* който се отнася към Чехословашкия съюз на младежта; комсомолски: **~á organizace** комсомолска организация

svazačka, -y *ж. по-рано разг.* членка на Чехословашкия съюз на младежта; комсомолка
svazák, -a *м. по-рано разг.* член на Чехословашкия съюз на младежта; комсомолец

svázanost, -i *ж.* обвързаност, свързаност; зависимост

svázan[ý], -á, -é обвързан, свързан; зависим **♦ mít ~é ruce** ръцете ми са завързани; обвързан съм, зависим съм от нещо; **mít ~ý jazyk** *а)* мълча;

гўша свѡи грьжи; **hled' si svěho!** глєдай си рāботата! **jdi si po svých!** вьрви си по пѣтя! глєдай си рāботата! **udělat si** ~ свѣрша си свѡята рāбота; направа си свѡето, кāкто си знам; **myslet si (o něčem)** ~ ймам си сѡбствено мнѣние за нѣщо; **dělat všechno po svém/podle svěho** прāва всйчко, кāкто си знам, кāкто си йскам; **stát, trvat na svém** държā на свѡето (мнѣние); **brát za** ~ вѣче сѣм взєл-дāл; **vzít za** ~ свѣршил сѣм, с мєн е свѣршено; **je ve svém živlu** тѡй/тѣ е в стихийта си; като рѣба вѣв водā е

svěbytně нар. 1. самобйтно, оригинално 2. самостѡятелно, суверѣнно

svěbytnost, -i ж. 1. самобйтност, саморѡдност, оригиналност 2. самостѡятелност, суверѣнност

svěbytn|ý, -á, -é 1. самобйтен, саморѡден, оригинален 2. самостѡятелен, суверѣнен

svěcen|í, -í ср. цѣрк. 1. освещāване: **~í kočiček** освещāване на вѣрбови клѡнки; **~í chrāmu** освещāване на храм 2. посвещāване в цѣрковен сāн: **přijmout nižší, vyšší ~í** приѣмам пѡ-нйш, пѡ-висш свещѣнически сāн

svěděl mu ani ~á (voda) нйщо не мѡже, нѣма да му помѡгне

svědč|it, -ím несв. 1. (–; *proti komu*) свидѣтелствам, дāвам показāния пред сѣд и под. (срещу някого): **~it ve prospěch někoho** свидѣтелствам, дāвам показāния в полза на някого; **~it křivě, falešně** лѣжесвидѣтелствам, дāвам лѣжливи показāния 2. трепол. -í (*proti komu; pro koho, pro co o čem*) свидѣтелства, говорѣ (срещу някого, срещу нецѡ, за някого, за нецѡ); доказāтелство е (срещу някого, в полза на някого); доказва (нецѡ): **všechno ~í proti němu** всйчко говорѣ, свидѣтелства срещу нѣго; **to ~í o jeho dobrotě** товā доказва нѣговата добротā; товā говорѣ за добротāта му; **všechno ~í o tom, že...** всйчко говорѣ, свидѣтелства за товā, че... 3. трепол. -í (*komu, čemu*) (нецѡ) е подходящо (за някого, за нецѡ); (нецѡ) понāся (на някого, на нецѡ); (нецѡ) подхѡжда, полѣзно е (за някого, за нецѡ): **kouření nikomu ne~í** пўшенето вредѣ на всѣкиго, не е полѣзно за нйкого; **toto podněbí mi ne~í** тѡзи климат не ми понāся, не ми дѣйства добрѣ; тѡзи климат ми е прѡтѣвопѡказен; **to mi ~í** товā ми понāся; товā ми действува добрѣ; товā е полѣзно за мєн; **vám ale ~í!** безл. изглѣждате прѣкрāсно!

svědecky нар. свидѣтелски; като свидѣтел; по свидѣтелски показāния: **~ je dokázáno, že...**

по свидѣтелски показāния, от свидѣтели е доказāно, че...

svědeck|ý, -á, -é свидѣтелски: **~á výpověď** свидѣтелски показāния

svědectv|í, -í ср. 1. (свидѣтелско) показāние, свидѣтелство (*пред сѣд и под.*): **podle ~í někoho** според показāнията на нѣкого; **křivě ~í** лѣжесвидѣтелство 2. свидѣтелство, твѣрдѣние, съѡбщѣние: **~í starých kronik** свидѣтелства, твѣрдѣния на стāри хрѡники; **vydávat, podávat ~í o tom** дāвам свидѣтелство за нѣщо; говорѣ за нѣщо 3. (*o čem*) свидѣтелство, доказāтелство, бѣлег (*за нецѡ*); йзраз (*на нецѡ*): **neklamně ~í úpadku** несѣмнѣно, сйгурно доказāтелство за упāдѣк; несѣмнѣн бѣлег, йзраз на упāдѣк

svěd|ek, -ka м. 1. свидѣтел (*в сѣд и под.*): **ko-runní ~ek** глāвен свидѣтел; **falešný ~ek** лѣжесвидѣтел; **předvolat jako ~ka** призовā като свидѣтел 2. кум, свидѣтел (*при склѡчване на брак и под.*): **být ~kem na svatbě** свидѣтел сѣм при склѡчване на брак 3. очевѣдец; свидѣтел на нѣщо: **očitý ~ek** очевѣдец; **stát se ~kem něčeho** стāна свидѣтел на нѣщо; **slíbil mu to před ~ky** тѡй му обещā товā пред свидѣтели; **mluvit s někým beze ~ků** говорѣ с нѣкого насамѣ, без свидѣтели, на чѣтири очѣ 4. прен. книж. свидѣтел (*на събития, слава и под.*) (*за предмет, град, местност и под.*)

svěd|it, svědč|et, трепол. -í (koho) несв. сѣрбѣ (*на свѣдѣнѣ*) **~í mě dlaň a)** сѣрбѣ ме рѣкātā, ймам желāние да набѣя нѣкого **б)** сѣрбѣ ме рѣкātā, верѡятно ще полѣча парѣ

svědivost, -i ж. сѣрбѣне, сѣрбѣж

svědiv|ý, -á, -é сѣрбѣщ; кѡйто прѣдизвѣква сѣрбѣне: **~ý pocit** усѣщане за сѣрбѣне, за сѣрбѣж; **~á vyrážka** сѣрбѣщ ѡбрив

svědkyn|ě, -ě ж. 1. свидѣтелка (*в сѣд и под.*) 2. кумā, свидѣтелка (*при склѡчване на брак и под.*) 3. очевѣдка; свидѣтелка на нѣщо

svědom|í, -í ср. сѣвест: (**mít**) **čisté ~í** сѣвесттā ми е чйста; (**mít**) **špatné, nečisté ~í** сѣвесттā ми не е спѡкѡйна, сѣвесттā ме гризѣ; **výčitky ~í** угризѣния на сѣвесттā; **trápí, hryže mě ~í** мѣчи ме, гризѣ ме сѣвесттā; **s klidným ~ím** сѣс спѡкѡйна, с чйста сѣвест; **ty jsi mé živé ~í** тѣ си мѡята (жйва) сѣвест; **jednat podle svěho ~í** постѣпвам по сѣвест; (**pracovat**) **podle svěho nejlepšého (vědomí) a ~í** (рабѡтя) по убѣждѣние, по сѣвест; **~í se v něm hnulo, ozvalo** в нѣго заговорѣ, ѡбāди се сѣвесттā; **přehlušit, překřičet ~í** заглушā, потѣсна гласā на сѣ-

(капчица) съвест; **slibuji na svou čest a ~í** обещавам пред съвестта си, тържествено се заклявам пред съвестта си; **to si nemohu vzít na ~í** не мога да поема отговорност за това; **to máš ty na ~í** за това си виновен ти; нека това тежи на твоята съвест; ти носиш отговорност за това; **ten má hodně lidí na ~í** много хора му тежат на съвестта; виновен е за смъртта, за нещастieto на много хора; **sahat někomu do ~í** критикувам, съдя някого; давам оценка, преценка за някого; **mluvit někomu do ~í** увещавам, уговарям някого (за да го вкарам в правия път); **máš to ~í!** как не ти е съвестно! как не те е срам! **to ti mohu s dobrým ~ím doporučit** със спокойна съвест, съвсем отговорно мога да ти препоръчам това; **ten má široké ~í** съвестта му спи; съвестта му е заспала, закоравяла; **zpytovat ~í** църк. изпитвам съвестта си; замислям се върху греховете си (*преди изповед и причастяване при католиците*)
svědomitě нар. добросъвестно, съзнателно
svědomitost, -i ж. добросъвестност, съзнателност
svědomitý, -á, -é 1. добросъвестен, изпълнителен, съзнателен, честен (*за човек*) 2. който е извършен добросъвестно, съзнателно, грижливо (*за труд, работа и под.*): **~á příprava ke zkouškám** добросъвестна, съзнателна, грижлива подготовка за изпити
svěhlavě нар. твърдоглаво, своенравно, упорито
svěhlavost, -i ж. твърдоглавост, своенравност, упоритост
svěhlavý, -á, -é твърдоглав, своенравен, упорит
svépomoc, -i ж. взаимопомощ; **stavět ~í po-rano** строя самостоятелно, на частни (стопански) начала; **park vybudovaný občanskou ~í** парк, изграден на обществени начала
svépomocně нар. чрез взаимопомощ; на обществени начала
svépomocní, -á, -é взаимоспомагателен; който се отнася към взаимопомощ; **~é budování hřišť** строеж на игрища на обществени начала (*с доброволен труд и средства*); **~é družstvo** взаимоспомагателна кооперация
svěprávně нар. 1. юрид. пълноправно, правоспособно 2. самостоятелно
svěprávnost, -i ж. 1. юрид. пълноправност, правоспособност 2. самостоятелност
svěprávný, -á, -é 1. юрид. пълноправен, правоспособен; **~á osoba** правоспособно лице 2. самостоятелен, отделен
svěrací, -í, -í който служи за стягане, за при-

тягане, за затягане; **~í kazajka** усмирителна риза и *прен.*
svěrač, -e м. анат. сфинктер (*мускул*)
svěrák, -u м. техн. мѐнгемѐ, скѐба стѐга, стѝска; **zámečnický ~** шлѐсерска стѝска
svěráz, -u м. 1. своеобразие, своеобразност, самобитност, оригиналност 2. шевѝца; фѐлклѐрни мѐтѝви в облѐклѐ 3. носѝя; дрѐха, украсѐна с фѐлклѐрни мѐтѝви: **chodívala v červenobílém ~u** обикновѐно тѝ носѐше червенобѝла носѝя
svěrázně нар. своеобразно, самобитно, оригинално
svěráznost, -i ж. своеобразие, своеобразност, самобитност, оригиналност
svěrázný, -á, -é своеобразен, самобитен, оригинален
svěrk|a, -y ж. техн. скѐба; стѐга; стѝска
svěren|ec, -ce м. възпитаник; питомец; подопѐчен
svěrenecký, -á, -é който се отнася до грижа, опѐка, настойничество към възпитаник, към питомец; настѝйнически, опеку̀нски
svěrenectv|í, -í ср. настѝйничество, опеку̀нство; поръчѝтелство
svěrenk|a, -y, svěrenkyn|ě, -ě ж. възпитаничка; питомка; подопѐчна
svěřepě нар. книж. свирѐпо, жестѐко, яростно, ожестѐчено
svěřepost, -i ж. книж. свирѐпост, жестѐкост, ярост, ожестѐченост
svěřepý, -á, -é книж. свирѐп, жестѐк, яростен, ожестѐчен
svěř|it, -ím св. 1. (*koho, co komu, čemu*) поверѝ (*някого, нещо на някого, на нещо*): **~it dítě vychovateli** поверѝ детѐ на възпитатѐл; **~il mi své peníze** тѝ ми поверѝ парѝте си; **~it svůj život do rukou lékařů** поверѝ живѐта си в ръцѐте на лѐкари 2. (*komu co; koho čím*) възлѐжа, поверѝ (*нещо на някого*); натовѝря (*някого с нещо*): **byl mi ~en těžký úkol** бѐше ми възлѐжена трѝдна задѝча, бѝх натовѝрен с трѝдна задѝча; **hlavní úloha byla ~ena mladé herečce** главната рѐля бѐше поверѐна на еднѝ млѝда актрѝса
svěř|it se, -ím se св. 1. (*komu s čím*) и **svěř|it** (*komu co*) доверѝ (*нещо на някого*); спѐделя (*нещо с някого*): **~it někomu své tajemství** доверѝ на някого тѝйната си; **se vším se matce ~ila** тѝ спѐдели всѝчко с мѝйка си, разка̀за всѝчко на мѝйка си 2. (*komu*) доверѝ се (*на някого*)
svěř|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (*koho, co komu, čemu*) поверѝвам (*някого, нещо на някого, на нещо*) 2. (*komu co; koho čím*) възлѐгам,

поверявам (нещо на някого); натоварвам (някого с нещо)

svěř|ovat se, -uji se/разг. -uju se несл. **1.** (komu s čím) и **svěř|ovat** (komu co) доверявам (нещо на някого); споделям (нещо с някого) **2.** (komu) доверявам се (на някого)

svěs|it, -ím св. (co) наведà, склоня, отпусна (криле и под.): **pták ~il křídla** птицата отпусна крилè; **~it ocas** подвйя опашка; **~it uši** клюмна, отпусна ушй (за куче и под.): **~it ruce** отпусна, скръстя ръце; **~it hlavu** сведà, отпусна глава; обезсърча се, отчая се; загубя смелост

svěs|it se, третол. -í se св. рядко отпусне се, падне надолу, клюмне (за криле, глава и под.)

svěst, svedu св. **1.** (koho, co odkud, kam) сваля, смъкна (някого, нещо отнякъде надолу) без превозно средство или инструмент; доведà, отведà, заведà (някого, нещо) отгоре долу: **~stádo z hor** смъкна, доведà стадо от планина **2.** (co odkud, kam) отведà, отбйя, отклоня (нещо отнякъде); заведà, съберà (нещо някъде): **~vodu z luk, do rybníka** отбйя вода от ливади, отведà вода в рибарник **3.** в съчет. **~řeč na něco jiného** прен. отклоня, насоча, прехвърля разговор към друга тема **4.** (koho, co z čeho, od čeho) отклоня, отбйя (някого, нещо от нещо): **~ze správné cesty** отклоня от правилния, от правия път; **~na scestí** прен. отклоня от правия път, доведà до безизходица **5.** (koho k čemu) подмàмя, подтйкна (някого към нещо, обикн. лошо): **nechal se ~ od kamarádů** остави се да му повлияят, да го подмàмят другàрите му; **~někoho ke krádeži** подтйкна някого към кражба; **~někoho ke hříchu** вкарàм някого в грях **6.** (koho – вин.) прелъстя, съблазня, изкушà (някого): **svedl mu dceru** (тй) прелъсти, съблазни дъщеря му **7.** (koho čím) измàмя, излъжа, заблудя, подведа (някого с нещо, някак): **dal se ~ předstíranou pokorou** остави се да бде заблуден, подведен от привидното покрство **8.** (co na koho, na co) стовàря, струпам, прехвърля (вина и под. върху някого): **hoši na mně všechno svedou** момчетата ще стовàрят всйчко върху мèn **9.** и несл. (co) разг. ще мòга/мòга, съумèя/умèя да направя (нещо), да се справя (с нещо): **to by svedl každý** товà ще го мòже/го мòже всèки, товà ще го мòже/мòже да го направя всèки; **to nesvedu** нямà да се справя с товà **10.** и несл. обикн. отриц. **nesvedu** (co s kým, proti komu) (не) мòга да/нямà да мòга да постигна (нещо с някого);

(не) мòга да/нямà да мòга да уредя, да направя (нещо с някого): **po dobrém s ním nic nesvedeš** с добрò при нèго не мòжеш/нямà нйщо да постигнеш **11.** в съчет. **~boj** книж. изнесà бйтка, сражèние **12.** (koho – вин.; s kým) съберà, срèщна (някого с някого): **náhoda mě s ním svedla** случайността ме срèщна с нèго **svěšen|ý, -á, -é** навèден, свèден, склонèн, клюмнал: **jít se ~ou hlavou** вървя с навèдена, с клюмнала глава и прен.

svěš|ovat, -uji/разг. -uju несл. (co) навèждам, склàням, отпускам (глава, рамене и под.)

svěš|ovat se, третол. -uje se несл. рядко отпуска се, пада надолу, клюмва (за криле и под.)

svět, -a м. **1.** свят: **cesta kolem ~a** пътүване около светà, околосветско пътешèствие; **teorie o původu ~a** теория за произхода на светà; **stvoření ~a** сътворèнието на светà; **mistrovství ~a** светòвно първенствò; **sedm divů ~a** седемтè чудесà на светà; **mapa ~a** кàрта на светà, ~~немама~~ **svět** веднъж живèем, веднъж се живèе; **přivést dítě na ~** родя детè; **přijít na ~, spatřit světlo ~a a)** родя се (за човек) **б)** появи се на бял свят; вйди бял свят (за предмет); **sejít ze ~a a)** умрà (за човек) **б)** изчèзне; напусне тòзи свят (за предмет); **spроводit ze ~a a)** убйя, очйстя; изпрàтя, изпровòда на оня свят (за човек) **б)** унищожà, заличà (за предмет); **shladit ze ~a** изкореня; унищожà; изравня със земията; заличà от лицèто на земията; **loučit se se ~em** умйрам; берà душà; разделям се, сбогүвам се със светà; **je to tak, co ~ ~em stojí** такà е тò, откàк свят светүва, открай врème; **je to kus ~a** далèче е, дотàм йма дòста път; **šel by na konec ~a, (na) kraj ~a** тòй ще отйде и на края на светà, и накрай светà; **neví (nic) o ~ě a)** нйщо от светà не достйга до нèго/до нèя; не знàе каквò стàва по светà **б)** лежи в не-свят, пьян(а) е до безсътнàние; **celý ~ se se mnou točí** въртй ми се главàта; вйе ми се свят; **(hledaná věc) je na ~ě** (търсеният предмет) се намèри; **udělat díru do ~a a)** направя нèщо неочàквано, необичàйно **б)** пробйя в нèщо, постигна успèх в нèщо; **za nic na ~ě, za živý ~ (by to neudělala)** за нйщо на светà (тй нямà да направя товà); **~ se nezboří (i když...)** нямà да се свърши светът (àко и дà...; дори и дà...); **to nestojí ~** товà не е скьпо, не струва милиòни; **to ~ nevidět!** разг. експр. остар. гдè се е чүло и видяло! такòва нèщо нйкой не гò е чүвал, не гò е вйждал! **~e, zboř se! ~e, div se!** чүдо невидяно! йма да се чүдиш! **ty můj/můj ty ~e!** бòже мой! глèдай ти! **pro živý ~!** за бòга!

světlice, -e *ж. воен.* осветителна, светлинна ракета

světlík, -u *м. 1.* вентилационна шахта; шахта в сграда (за осветление и проветряване) **2.** *строит.* капандура **3.** *мор.* светлинен люк **4.** *бот.* ефразия, очанка (Euphrasia)

světlo, -a *ср. 1.* светлина: **denní ~o** дневна светлина; *остар.* видело; **sluneční ~o** слънчева светлина; **vstávat za ~a** ставам след изгрева на слънцето; **vrátit se ještě za ~a** върна се преди залез слънце; върна се, прибера се по светло; **~o a stín** *прен.* светлата и тъмната страна на нещо; **vnést do duše, do života trochu ~a** *прен.* внеса малко светлина в душата, в живота; **~o mých očí** *книж.* радост за очите ми; **rychlost ~a** *физ.* скорост на светлината;

světlo *физика* **v jiném ~e** виждам нещо в друга, в нова, в превратна светлина; **vyjít na ~o boží a)** покажа се, изляза на бял свят **б)** излезе наяве (за нещо скрито, тайно); **ukázat něco, někoho v pravém ~e, v plném ~e** покажа нещо, някого в истинската му светлина, в пълния му блясък, изцяло; **stavět něco do příznivého ~a** описвам, представям нещо в благоприятна светлина; **spatřit ~o světa** раждам се; **to vrhá na věc špatné ~o** това хвърля сянка, петно върху цялата работа; **vidět v růžovém ~e** виждам в розова светлина **2.** осветление: **pracovat při umělém ~e** работя на изкуствено осветление; **udělej ~o!** *разг.* светни! запали осветлението! **3.** лампа, фенер: **pouliční ~a** улични лампи, улични фенери; **rozsvítit ~o** запала лампа; **zhasnout ~o** загася лампа **4.** *само мн.* svět[la], -el *техн.* фърове, светлини (на превозно средство): **dálková ~a** дълги светлини; **potkávací, tlumící/tlumená ~a** къси светлини; **brzdová ~a** стопове; **směrová ~a** мигачи, пътепоказатели; **ztlumit ~a** намаля, превключва фърове, светлини **5.** *разг.* ток, електричество: **poplatky za ~o a plyn** такси за ток и газ **6.** светлина, яснота: **vnést do záhady trochu ~a** внеса малко светлина, яснота в загадка **7.** *обикн. мн.* svět[la], -el *лов. очі (на дивеч)* **8.** *в съчет.* **ve ~e (čeho)** *предлог с род. книж.* в светлината (на нещо), от гледна точка (на нещо): **vidět události ve ~e nových faktů** виждам събития в светлината на новите факти

světlobarevn[ý], -á, -é *свѣтъл на цвѣтъ; който е в свѣтли тонове*

světlo[me]r, -u *м. физ. остар.* светломер, фотометър

světlo[me]t, -u *м. прожектор: ~ automobilu* фър

на автомобил; **divadelní ~** театрален прожектор; **~ majáku** прожектор на фар

světlo[mi]ln[ý], -á, -é *в съчет.:* **~é rostliny** светлюбиви растения

světlo[no]š, -e *м. 1.* факлоносец **2.** *книж.* просветител; разпространител на нови идеи

světlost, -i *ж. 1.* светлост, ясност, яркост: **stupeň ~i** степен на яркост **2.** *спец. техн. строит.* просвет; светъл диаметър; калибър; яркост (на отвори, на кухи предмети и под.); **~ trub** светъл диаметър на тръби; **~ díry** светъл отвор; **~ cev anat.** лүмен, вътрешен диаметър на кръвоносни съдове

světlotisk, -u *м. полигр.* хелиография

světlotiskov[ý], -á, -é *полигр.* хелиографски

světlovlásk[a], -y *ж. блондинка; светлокоса, русокоса жена*

světlovlas[ý], -á, -é *светлокос, русокос*

světlušk[a], -y *ж. зоол.* светулка (Lampyrus)

svět[li], -á, -é **1.** светъл: **~é vlasy** светла, руса коса; **~é pivo** светла бира **2.** светъл, ясен, сияен: **~é a stinné stránky něčeho** *прен.* светли и тъмни страни на нещо **3.** *книж.* светъл, радостен, щастлив: **~é okamžiky jeho života** светли мигове в неговия живот; **~é perspektivy** *публ.* светли перспективи **4.** *книж.* светъл, благороден, възвишен: **~á památka zesnulého** светла памет на покойник

světnice, -e *ж. 1.* (голяма) стая в селска къща **2.** *воен.* помещение в казарма: **~e dozorčího** помещение на дежурен; караулна; караулно помещение

světničk[a], -y *ж. умал.* стаичка

světobežník, -a *м. 1.* пътешественик, скитник по света **2.** *експр.* скитник, бродяга

světobol, -u *м. книж.* сплин, меланхолия, мйрова скръб: **mít ~** обхванат съм от мйрова скръб; **propadnout ~u** обземе ме меланхолия, мйрова скръб

světoboln[ý], -á, -é *книж.* меланхоличен, скръбен, песимистичен: **~á literatura** литература на мйровата скръб

světoborn[ý], -á, -é **1.** *остар.* потресающ, разтърсващ света **2.** *днес обикн. експр.* изключителен, забележителен, знаменит, сензационен, епохален: **to není nic ~ého** *ирон.* не виждам нищо изключително в това

světoděj[n], -á, -é *книж. публ.* световноисторически, епохален, изключителен: **~ý objev** откритие със световноисторическо значение; епохално откритие

světónázorov[ý], -á, -é *мирогледен; който се отнася към мироглед*

světoobčan, -a *м. 1.* космополит **2.** *експр.* граж-

данин на светà: **přivítat nového ~a** привѣтствам новородѣното, нòвия гра́жданин на светà

světoobčansk|ý, -á, -é космополитен, космополитичен, космополитски

světoobčanstv|í, -í *ср.* космополитизъм

světově *нар.* светòвноизвестно, изключително

světovlád|a, -y *ж.* светòвно господство, светòвно владичество

světovládce, -e *м.* владѣтел, господàр, властелин на светà

světovládnl|ý, -á, -é *книж.* кòйто владѣе светà или се стреми към товà: **~é plány** империалистически плàнове; плàнове за светòвно господство

světovost, -i *ж.* светòвно значѣние

světov|ý, -á, -é **1.** светòвен: **~á hospodářská krize** светòвна икономическа криза; **první, druhá ~á válka** Първа, Втора светòвна война; **~ý rekord** светòвен рекорд; **~é strany** посòки на светà; **~ý názor** мироглѣд, светоглѣд; **~ý formát (novin)** голям формàт (на вѣстник); **~ý čas** *астр.* меридиàнно, астрономическо врѣме; врѣме по Гринуич **2.** светòвноизвестен: **člověk ~ého formátu** човѣк от светòвен мащàб; светòвноизвестен човѣк; **ve ~ém měřítku** в светòвен мащàб; **~é jazyky** езичи със светòвно значѣние; светòвни езичи; официàлни езичи на ООН; **to je ~á ostuda!** *прен. експр.* голям срам!

světoznám|ý, -á, -é светòвноизвестен; прочùт, известен по цѣлия свѣт

svetr, -u *м.* **1.** пулòвер; гòрна плѣтена дрѣха с ръкави **2.** *по-рядко* плѣтена жилѣтка, блùза; пулòвер без ръкави

svetříc|ek, -ku *м. експр.* **1.** пулòвер **2.** *умал.* пулòверче, плѣтена жилѣтчица, плѣтена блùзка

svetřík, -u, svetýř|ek, -ku *м. умал. експр.* пулòверче, плѣтена жилѣтчица, плѣтена блùзка

světsky *нар.* зѣмно; свѣтски, *остар.* мѣрски

světsk|ý, -á, -é **1.** зѣмен, прѣходен, тлѣнен: **~á marnost** зѣмна суетà **2.** свѣтски, *остар.* мѣрски: **~é skladby** свѣтски, нѣрелигиозни композици; **zápas moci církevní a ~é** борба между църкòвната и свѣтската влàст

světýlko *вж.* **světélko**

svetýřek *вж.* **svetřík**

svévol|e, -e *ж.* **1.** самовлàстие, произвòл: **pan-ská zpupnost a ~e** господàрска надмѣнност и произвòл **2.** своевòлие, безотговòрност, разпùснатост, необузàност: **ze ~e ničit** унищòжавам поради безотговòрност, поради своевòлие

svévolně *нар.* **1.** самовлàстно **2.** своевòлно,

безотговòрно: **jednat ~** постùпвам безотговòрно, своевòлничà

svévolnost, -i *ж.* **1.** самовлàстие, произвòл **2.** своевòлие, безотговòрност

svévoln|ý, -á, -é **1.** самовлàстен, произвòлен **2.** безотговòрен, своевòлен; разпùснат, необузàн, бùен

svězt, svezu *св.* **1.** (*koho, co kam, odkud*) смѣкна, свалѣ (*някого, нещо някъде, отнякъде*) с превòзно срдѣство; докàрам, закàрам, превòзя (*някого, нещо отнякъде*) надòлу, дòлу: **~ kufry zdviží do přízemí** смѣкна, свалѣ, докàрам, закàрам, превòзя кùфари до пàрте-ра с асансьòр **2.** (*koho, co*) докàрам, закàрам (*някого, нещо*); повòзя (*някого, нещо*): **kus cesty mě svezl autem** чàст от пùтя (тòй) ме вози с колà; чàст от пùтя пропùтùвах, измìнах с нѣговата колà; **já šel pěšky, ale kufr mi svezli** àз трѣгнах пешà, но кùфара ми го докàраха **3.** (*co; co kam, odkud*) приберà, съберà, на-трùпам (*нещо някъде, отнякъде*) с превòзно срдѣство: **~ řepu na hromady** докàрам и стрùпам цвеклò на кùпчини **4.** (*co odkud; po kom, po čem*) плѣзна (*поглѣд и под.*) надòлу **5.** (*co na koho, nač*) *остар. експр.* прехвѣрля, хвѣрля, стовàря, стрùпам (*вина и под. върху някого, върху нещо*)

svězt se, svezu se *св.* **1.** (*s kým; —*) повòзя се зàедно (*с някого*); измìна, пропùтùвам пùт зàедно (*с някого*) с превòзно срдѣство: **svezte se se mnou autem** пùтùвайте зàедно с мѣн с колàта; елàте да пùтùваме зàедно с колàта; **svezl jsem se zadarmo** пùтùвах, стигнах дотùк безплàтно; докàраха ме бѣз парì **2.** (*s kým; —*) *разг. експр.* вѣрвѣ (*с някого*); измìна, про-пùтùвам пùт зàедно (*с някого*) пѣш или с превòзно срдѣство: **svezu se s vámi k tramvaji** ще вѣрвѣ с вàс, ще вѣрвìм зàедно до трамвàя; **pojd'te, svezeme se** хàйде да вѣрвìм зàедно, в еднà посòдка сме **3.** (*s kým; při čem*) *разг.* прислàмча се, присъединѣ се (*към някого*); участвùвам зàедно (*с някого в нещо*): **přítom se svezе hodně lidí** товà ще се отнàса за мнòго хòра, в тàзи рàбота ще бѣдат замѣсени мнòго хòра **4.** (*odkud; kam; po čem*) смѣкна се (*отнякъде*) надòлу; подхлѣзна се (*отнякъде, по нещо, върху нещо*) надòлу: **svezla se na kolena** (тѣ) се смѣкна, пàдна на коленè; **šátek se jí svezl s ramen** кърпата се плѣзна от раменèте и; **noha se mu svezla po blátě** кракùт му се плѣзна, подхлѣзна се в калтà **5.** *третол.* **sveze se** (*na koho, na co*) *експр.* прехвѣрли се, стрùпа се, стовàри се (*върху някого, върху нещо*) (*за вина и под.*): **vše se svezlo na mne**

всйчко се стрѹпа, изсйпа се върху мен; всйчко го стрѹпаха, пйсаха за мѹя смѣтка; мен ме изкарѹха винѹвен за всйчко **6.** (*по кот; кому по чет*) *експр.* наругѹя, навйкам (*някого за нецѹ*); излѣя гневѹ си (*върху някого за нецѹ*)

♦ *~* *svěže* *нар.* 1. свѣжо, бѹдро: **vypadat** *~* изглѣждам свѣжо; *~* **líčit** описвам, разкѹзвам свѣжо, колоритно **2.** свѣжо, прѹсно: *~* **zelený list** свѣжо, прѹсно зелѣн лйст

svěžest, *-i* *жс.* свѣжест; бѹдрост
svěží, *-í*, *-í* **1.** свеж, бѹдър: *~í paměť* свѣжа, чйста, бѹдра пѹмет; *~í člověk* бѹдър чѹвѣк **2.** свеж, прѣсен: *~í květiny* свѣжи цвѣтѹ; *~í styl*, **humor** *прен.* свѣж стил, свѣж хѹмор; *~í síly* *воен.* прѣсни сйли; нѹви подкреплѣния **3.** освежѹващ, свеж: *~í vzduch* освежѹващ, свѣж вѣздух **4.** *рядко* нов, новосъздѹден, прѣсен

sví *I* *вжс.* **svůj** *I*, **svoji** *I*
sví/svoji *II*, **svých** *м. мн.* свѹи, бйзйкй, прйятѣли:
žil tam jako mezi svými тѹй живѣеше там като сред свѹи

svědět ♦ *~* *svědět* *фем.*
~ *svědět* *фем.*
pod nosem *разг. експр.* сопѹл под носѹ

světlý ♦ *~* *světlý* *фем.*
(největší) tma *пословица* недостѹтъчйте чѣсто са там, кѹдѣто най-мѹлко ги очѹкваш; крадѣцѹт вйка: „дрѣжете крадѣца!“

svíček|a, *-y* *жс.* умал. свѣщйчка

svědět ♦ *~* *svědět* *фем.*
jako ~a изправѣн сѣм като свѣщ; *~a mu dohořívá* *книж. евфем.* свѣщтѹ му догѹря, свѣщтѹ му гѹсне; (тѹй) умйра; **zapálit někomu ~u** показѹям тѹян на някого; опйтам се да спѣчѣля нѣчйе благоразположѣние **2.** *техн.* (запалйтелна) свѣщ (на двйгѹтел) **3.** *разг. експр.* сопѹл под носѹ **4.** *в съчет.* **udělat ~u (na rukou)** *разг. експр.* направя, вдйгна свѣщ, стѹйка на рѣцѣ **5.** *спорт. жарг.* висѹко вдйгната тѹпка, висѹк шѹт, висѹк сѣрвис (*във футбол, тенис и под.*)

svíček|á, *-é* *жс.* **1.** *хран.* филѣ, рйбйца, крѣхко месѹ **2.** *готв.* филѣ, пѣчено от филѣ: *~a na smetaně* филѣ сѣс сметѹнов сѹс
svíček|ý *I*, *-á*, *-é* *в съчет.*: *~á pečeně* *готв.* филѣ (пѣчено)

svíček|ý *II*, *-á*, *-é* *в съчет.*: *~á bába a)* *разг.* продавачка на свѣщй, клйсарка б) *прен. пейор.* прекалѣно набѹжна, лицемѣрно набѹжна женѹ

svíd|a, *-y* *жс.* бѹт. дрян (*Cornus*)

svíj|et, *-ím*, *3. мн.* *-ejí/-í* *несв. (co)* **1.** навйвам, намотѹвам, свйвам (*нецѹ*): *~et vlnu do klub-*

ka навйвам вѣлна на кѣлбѹ **2.** сплйтам, свйвам (*нецѹ*): *~et si vlasy do pletenců* сплйтам си косѹта на плйтки; *~et cigaretu* свйвам цйгѹра; *~et kornout* свйвам фунййка

svíj|et se, *-ím se*, *3. мн.* *-ejí se/-í se* *несв. 1. третол.* *-í se* навйва се, намотѹва се, свйва се **2.** (*čím*) присвйвам се, свйвам се, гѣрча се (*от нецѹ*): *~et se bolestí* свйвам се от бѹлка

svíň|áck|ý, *-á*, *-é* *разг. експр. грубо* безсрѹмен, безнрѹствен, сквѣрен; мрѣсен; гѹден, цйнйчен
svíň|áctv|í, *-í* *ср. разг. експр. грубо* безсрѹмйе, безобрѹзйе, гѹдост, свйнство, мрѣсотйя

svíň|ák, *-a* *м. разг. експр. грубо 1.* прасѣ, свйня, мѣрльѹ **2.** безсрѹмник, развратник, свйня, мрѣсник **3.** свйня, безчѣстник, нечѣстйвец

svíň|árn|a, *жс. разг. експр. грубо 1.* безсрѹмйе, безобрѹзйе, гѹдост, мрѣсотйя **2.** нечѣстна постѣпка; свйнство, свйнщина

svíň|ík, *-u* *м.* **1.** *остар.* кѹчина **2.** *разг. експр.* мрѣсотйя, безпорѹдѹк, свйнщина

svíň|ě *жс. разг. експр. грубо* ♦ *~* *svíň|ě* *фем.*
хвѣрлям бйсери на свйнѣте; на свйня клѹденчѹва водѹ давам **2.** *грубо* свйня, прасѣ; безсрѹмник, мрѣсник (*за чѹвек*)

svíň|it, *-ím* *несв. (co; -)* *разг. експр. грубо* замѣрсявам, зацѹпвам (*нецѹ*); освйнявам (*нецѹ*)

svíň|k|a, *-y*, **svíň|k|a**, *-y* *жс.* **1.** умал. свйнка, прасѣнце **2.** *грубо* свйня, прасѣ (*за чѹвек*) **3.** *само* **svíň|k|a** *зоол.* мокрйца (*Armadillidium*)

svíň|nout, *-nu* *св. (co)* **1.** навйя, намотѹя, свйя (*нецѹ*): *~nout koberec* навйя кйлым; *~nout prapor* свйя знѹме; *~nout vlnu do klubka* намотѹя, навйя вѣлна на кѣлбѹ **2.** свйя, сплѣтѹ (*нецѹ*): *~nout cigaretu* свйя цйгѹра; *~nout kornout* свйя фунййка

svíň|nout se, *-nu se* *св. 1. третол.* *-ne se* свйѣ се, навйѣ се **2.** (*čím*) свйя се, присвйя се, навйя се, сѣрча се (*от нецѹ*): *~nout se jako had* навйя се като змйя

svíň|ovat, *-uji/разг. -uju* *несв. (co)* **1.** свйвам, навйвам, намотѹвам (*нецѹ*): *~ovat plachty* *мор.* свйвам, смѣквам, прйбйрам платнѹ **2.** сплйтам (*нецѹ*)

svíň|ovat se, *-uji se/разг. -uju se* *несв.* свйвам се, навйвам се

svíň|sk|ý, **svíň|sk|ý**, *-á*, *-é* **1.** *обикн.* **svíň|sk|ý** свйн-скй ♦ *~* *svíň|sk|ý* *фем.*

грубо изхвѣрля, изрйтам през вратѹта някого; изгѹня, натйря някого **2.** *обикн.* **svíň|sk|ý** *разг. експр. грубо* безсрѹмен, сквѣрен, мрѣсен, нечйст, гнѹсен, гѹден, неприлйчен; нечѣстен; безобрѹзен, неприятен, прѹтивѣн: *~á práce* мрѣсна, отвратйтелна, прѹтивна рѹбота; *~é počasí* кѹчешко врѣме

svinstv|o, -a *ср. разг. експр. грубо* 1. кòчина, свинщина; мръсотия, безпорядък 2. безобразие, безсрамие, свинщина, свинство, подлост, мръсотия: **to je ale od tebe ~o!** от твоя страна това е безобразие! 3. боклук, гадост (*предмет с лошо качество*): **tištěná, malovaná ~a** напечатани, нарисувани гнусотии, гадости; порнографски печатни, рисувани издания

svinut|í, -í *ср. спец.* свивка

svírání|í, -í *ср.* 1. спазма/спазъм, стягане, присвиване 2. *спец.* стискане

svír|at, -ám *несв.* 1. (*со*) стискам/стисвам, свивам, склочвам (*нещо*): **~at rty** стискам устни; **to víno ~á** виното има тръпчив, кисел вкус; **~á mi to srdce** *прен.* сърцето ми се свива от това 2. (*со, коho*) стискам, обгръщам (*нещо, някого*): **~at hlavu do dlaní** притискам глава между дланите; **~at někoho v náručí** стискам някого в прегръдките си; прегръщам някого 3. (*со*) рядко обкръжавам, обграждам (*нещо*) 4. *третол.* **-á** (*коho – вин.*) (*нещо*) обхваща, обзема (*някого*); (*някой*) е обхванат, обзет (*от нещо*): **~ala ho bolest** той се присвиваше от болка 5. (*со do čeho, nač*) *книж.* затварям, ограничавам (*нещо в нещо*): **přímky ~ají pravý úhel** *геом.* правите линии затварят, образуват прав ъгъл

svír|at se, третол. *безл.* **-á se** *несв.* 1. свива се, склочва се, затваря се: **prsty se mu ~aly v pěst** пръстите му се свиваха в юмрук 2. свива се, стяга се, присвива се: **srdce se mi ~á** сърцето ми се свива и *прен.*: **~á se mi hrdlo** гърлото ми е стегнато, свито

svíravě *нар.* 1. свиващо, стягащо (*за лекарства и под.*) 2. тръпчиво (*за вкус*) 3. мъчително, тягостно (*за усещане, чувство и под.*)

svírav|ý, -á, -é 1. свиващ, стягащ (*за лекарство и под.*) 2. тръпчив (*за вкус*) 3. тягостен, мъчителен; притискащ, гнетящ

svis, -u *м. спорт.* вис

svisle *нар.* 1. отпуснато, увиснало 2. отвесно, перпендикулярно

svisl|e, -e *ж.* 1. *геом.* отвесна линия; вертикал(а) 2. *строит.* стойка

svisl|ý, -á, -é 1. отпуснат, увиснал: **~á ramena** паднали рамене 2. отвесен, перпендикулярен: **~á přímka** *геом.* отвесна линия; вертикал(а)

svist, svistot, -u *м.* 1. свистене, просъскване, изсъскване 2. (пронизително) свирване

sviš|ť, -ť *м. зоол.* мармòт (Marmota)

sviš|ťet, -ím *несв.* 1. *третол.* **-í** свисти, издава свистене: **hoblík ~í** рендето свисти 2. *експр.* нòся се, летя: **po ulici ~í auta** по улицата се нòсят коли

sviš|tivě *нар.* свистящо, съскащо; със свистене, със съскане

sviš|tiv|ý, -á, -é свистящ, съскащ

sviš|ťov|ý, -á, -é, sviš|ť|í, -í, -í мармòтов; кòйто е от кòжа на мармòт

svít, -u *м.* 1. *книж.* светлина; *прен.* блясък, сияние 2. *рядко прен.* зорà, разсъмване 3. *рядко книж.* лъч, проблясък: **~ naděje** лъч на надежда

svita *вж. suita*

svítání|í, -í *ср.* 1. разсъмване, съмване, зорà, зазоряване: **za ~í** в зорì, на зазоряване 2. *прен.* начало на нещо; зазоряване, разсъмване

svít|at, -ám *несв.* 1. *обикн. безл.* **-á** съмва (се), разсъмва (се), зазорява (се): **~á nový den** *рядко* настъпва, настава нов ден; **~á nám naděje** *прен. книж.* проблясва надежда, появява се надежда за нас 2. *обикн. третол. безл.* **-á** (*коти*) проблясва, просветва (*на някого*); (*някой*) запòчва да разбира нещо: **coši mi ~á** нещо ми проблясва, нещо ми хрумва; **už mi ~á** вече ми просветва; запòчвам да разбирам; *разг.* загривам нещо

svít|ek, -ku *м.* 1. свитък, рулò; рòлка: **~ek pergamentu** свитък пергамент; пергаментов свитък; **~ek filmu** филмова рòлка; **~ek papíru** рулò хартия 2. *текст.* чилè, гранче, рулò

svít|ek, -ku *м. готв.* омлèt, палачинка (*за супа*): **polévka se ~kem** бульон консомè, супа с палачинка

svítid|lo, -a *ср.* осветително тяло; осветител; лампа: **stolní ~o** настòлна лампа; **stropní ~o** плафониèра; **operační ~o** операциòнен осветител; **návěstní ~o** сигнален фенèр

svít|il|n|a, -y *ж.* лампа, фенèр: **pouliční ~y** улични фенèри, лампи; **automobilové ~y** автомобилни фàрове; **kapesní ~a** джòбно фенèрче

svít|iplyn, -u *м.* (светíлен) гàз

svít|iplynov|ý, -á, -é гàзов

svít|ít, -ím *несв.* 1. *третол.* **-í** свèти, излъчва свèтлò

è сàмо тòй/тò на тòя свят; гàджета – с лопàта да ги рíнеш; хìч не мè е èня за нèго/нèя (*от когото/която сьм получил/а отказ*) 2. освèтявам (си), свèтя си: **~í celou noc** лампата му/ì свèти, горì по цяла нòщ; **~it si na cestu baterkou** освèтявам си пътò, свèтя си по пътò

мòже да се напрàви; нýма каквò да се прàви 3. и **svít|ít se** блèстò, проблясвам, свèтя, сèя: **v dálce ~ila hladina rybníka** в далечинàта проблясваше повърхностò на èзерото; **v domku (se) všechno ~ilo čistotou** в къщата всìчко блèстèше, свèтèше от чистотà

svítivě нар. 1. свѣтешо 2. блестящо; ярко; със светлина, със свѣтене, с блясък

svítivost, -i жс. 1. яркост; бляскавост: **hvězdy rozličné ~i** звезди с различна яркост 2. физ. сила на светлината

svítiv|ý, -á, -é 1. свѣтеш: **~é ručičky hodinek** свѣтешци, фосфоресциращи стрелки на часовник

2. блестящ, бляскав, пробляскаващ, ясен, сияещ

svít|nout, -nu св. 1. обикн. безл. **-ne** съмне (се), разсъмне (се), зазорй (се): **až ~ne nový den** когато настѣпи, настѣне, дѳйде нѳвият дѣн; **konečně nám ~la naděje** прен. най-сѣтне за нас се появи надежда, проблясна надежда 2. трепол. безл. **-ne** (коти) проблѣсне, просвѣтне, стѣне ясно (на някого); (някой) запѳчне да разбѳира, разг. загрѣе нѣщо: **~lo mu v hlavě** тѳй загрѣ, разбрѣ; стѣна му ясно

svízел I, -e м. и жс. 1. трѣдност, мъчнотѳя, неприятност: **s tím budou ~e** ще си ѳмаме неприятности, трѣдности с това

svízел II, -e м. бот. ѣньовче (Galium)

svízelně нар. трѣдно, мъчно

svízelnost, -i жс. трѣдност, затруднителност

svízeln|ý, -á, -é трѣден, затруднителен, тѣжък

svížně нар. пѣргаво, чеврѣсто, лѳвко, гѣвкаво

svížnost, -i жс. пѣргавина, гѣвкавост, лѳвкост

svížn|ý, -á, -é 1. гѣвкав, еластѳчен 2. пѣргав, подвижен, чеврѣст, лѳвък: **~á chůze** лѣка, чеврѣста походка; **~ý humor** прен. жив хѳмор

svlač|ec, -ce м. бот. повѣтица (Convolvulus)

svlak, -u м. техн. 1. шпрѳса, шпрѳсна; нѣпрѣчна дѣска; лѣтва за закрѣпване, за свѣрзване на няколко дѣскѳ 2. грѣйдер

svlaž|it, zvlaž|it, -ím св. (co, koho) навлажнѣ, намѳкрѣ, оросѣ, освежѣ (нѣщо, някого): **děšť ~il zem** дѣждѣт оросѣ, навлажнѣ земѣта; **~it si rty** разкѣса си ѳстните; **~it se ve studené lázni** освежѣ се със студѣна бѣня

svléci, разг. svléct, svlíct, svleču/книж. svleku; svlék|nout, разг. svlík|nout, -nu св. 1. (co; co koho, s/z koho, s/z čeho) съблѣка, сваля (нѣщо от някого, от нѣщо): **~ kutnu** прен. хвѣрля рѣсото, престѣна да бѣда свѣщѣник или монах

♦ **svléci, разг. svléct, svlíct, svleču/книж. svleku; svlék|nout, разг. svlík|nout, -nu** св. 1. (co; co koho, s/z koho, s/z čeho) съблѣка, сваля (нѣщо от някого, от нѣщо): **~ kutnu** прен. хвѣрля рѣсото, престѣна да бѣда свѣщѣник или монах
готовѳи са да ми взѣмат и рѣзата от гѣрбѣ, да ме оберѣт до шѳшка; **zasloužil by ~ kalhoty** тѳй заслужѣва бѳй, заслужѣва да му запрѣтнеш рѣзата и да го напердѣшиш 2. (koho, co; koho, co s/z čeho) съблѣка (някого, нѣщо): **~ někoho do naha a)** съблѣка някого изцѣло, до гѳло б) прен. оберѣ някого до шѳшка; взѣма и рѣзата от гѣрбѣ на някого 3. (co s/z čeho, s/z koho) рядко смѣкна, сваля, снѣма (нѣщо от нѣщо, от някого): **~ pouta** смѣкна окѳви; ~

prsten s prstu сваля прѣстен от прѣст; ~ **kůru z proutku** обѣля, сваля корѣ на прѣчка; **had svlékl kůži** змията смѣкна, смѣни кѳжата си; ~ **peřinu** сваля, смѣня калѣф на пѳхена завѣвка 4. (co se/ze sebe) експр. избѣва се, освобѳдя се (от нѣщо); смѣкна (нѣщо от себе си): **rychle se sebe svlékla venkovanku** (тѣ) скѳро се освобѳди от всѣчките си провинциѣлни чертѳ 5. (koho, co) остар. смѣкна, сваля (някого, нѣщо) с влѣчене; свлѣка, довлѣка (някого, нѣщо) дѳлу

svléci se, разг. svléct se, svlíct se, svleču se/книж. svleku se; svlék|nout se, разг. svlík|nout se, -nu se св. (-; s/z čeho) смѣкна (си), сваля (си), смѣня (си), хвѣрля (си) кѳжата (за влѣчуги)

svlék|at, разг. svlík|at, -ám несв. 1. (co; co koho, s/z koho, s/z čeho) съблѣчам, свѣлям (нѣщо от някого, от нѣщо): **~at boty** рядко събѳвам обѳвки 2. (koho, co) съблѣчам (някого, нѣщо): **~at do naha** съблѣчам изцѣло, до гѳло 3. (co s/z čeho, s/z koho) смѣквам, свѣлям, снѣмам (нѣщо от нѣщо, от някого): **~at prsteny z prstů** смѣквам, свѣлям прѣстѣни от прѣстите; **~at korálky ze šňůry** изнѣзвам мънѳста от врѣв; **~at peřiny** смѣквам, свѣлям калѣфи на пѳхени завѣвки; смѣням спѣлно бельѳ 4. (co se/ze sebe) експр. избѣвам се, освобѳждавам се (от нѣщо); смѣквам (нѣщо от себе си): **po-malu ~á ze sebe venkovský ráz** освобѳждава се постѣпенно от провинциѣлните си чертѳ 5. (koho, co) рядко остар. свлѣчам, смѣквам (някого, нѣщо) отгѳре дѳлу

svlék|at se, -ám se несв. смѣквам (си), свѣлям (си), смѣням (си), съблѣчам (си), хвѣрлям кѳжата (за влѣчуги)

svlíkat, svlíknout, svlíknout se вжс. **svlékat, svléci, svléci se**

svobod|a, -y жс. 1. свобѳда; правѣ: **osobní ~a** свобѳда на личностѣта; **ústavní ~y** конституциѳнни правѣ, свобѳди; **tvůrčí ~a** творѣческа свобѳда; **občanské ~y** юрид. гѣрѣдански правѣ; **~a myšlení** свобѳда на мѳслѣнето; **~a slova, tisku** свобѳда на слѳвото, на печѣта; **~a shromažďovací** свобѳда на събрѣнията; **~a vyznání** свобѳда на (веро)изповѣданията; **~a svědomí** свобѳда на съвестѣта 2. свобѳда; политѣческа независѳмост, самостоятелност: **padl za ~u národa** тѳй пѣдна за свобѳдата на нарѳда 3. свобѳда (противѳпол. затвѳр): **od-něť ~y** юрид. лишѣване от свобѳда; **propustit na ~u** пѳсна на свобѳда, освобѳдя от затвѳр 4. свобѳда, ергѣнство, момѳнство: **poslední den ~y před svatbou** послѣден дѣн на свобѳда преди свѣтба 5. свобѳда, свобѳдно дѣрѣжѣние:

přál dosti ~y dcerám той разрешаваше голяма свобода на дъщерите си

svobodárn|a, -y жс. 1. (заводско) общежитие (обикн. за несемейни) 2. (ергенска) гарсонiera; стая в (заводско) общежитие: **vyměnila ~u za větší byt** тя замени стаята си, гарсоньерата си в общежитието за по-голямо жилище

svobodně нар. 1. свободно: ~ **jednat** постъпвам, действам свободно, като свободен човек 2. свободно, независимо, суверенно: ~ **spravovaný stát** суверенна държава 3. свободно, неограничено: ~ **obchodovat** търгувам свободно, без ограничения 4. рядко ергенски

svobodnic|e, -e жс. 1. воен. жена ефрейтор 2. свободна, неомъжена жена

svobodník, -a м. 1. воен. ефрейтор 2. истор. свободен селянин 3. остар. ерген

svobodn|ý, -á, -é, именна форма svoboden, svobodna, svobodno 1. свободен: ~ **é volby** свободни избори; **fakulta ~ých umění** философски факултет (по т.нар. седем свободни, благородни изкуства или *artes liberales*); ~ **ý zednář** масон, фраммасон 2. свободен, независим, суверенен: ~ **é státy** свободни, независими държави 3. свободен, неограничен: ~ **é povolání** юрид. свободна професия 4. истор. свободен (противопол. роб, крепостен): ~ **ý sedlák** свободен селянин 5. освободен, излязъл от затвор 6. свободен, неженен/неомъжена: **je ~á** (тя) не е омъжена; ~ **á matka** свободна майка; **jméno za ~a** име преди брака 7. в титулите ~ **ý pán, ~á paní** барон, баронеса 8. освободен; който е със свободни възгледи, със свободно държание: ~ **á láska** свободна любов

svobodomilovn|ý, svobodymilovn|ý, -á, -é свобододобив

svobodomyslně нар. свободомислещо, либерално

svobodomyslnost, -i жс. свободомислие, либералност, либерализъм

svobodomysln|ý, -á, -é свободомислещ, либерален

svobodymilovný вж. svobodomilovný

svod, -u м. 1. отвъждане (на електричество, вода и под.): ~ **elektřiny do země** отвъждане на електричество в земята, заземяване 2. книж. свод, кодекс (от текстове, документи и под.) 3. обикн. мн. **svod|y, -ů** съблазни, изкушения: **podléhat ~ům** поддавам се на изкушения, на съблазни 4. электр. отвод, вход: **anténny ~** антени в вход

svodič, -e м. спец. разрядник: **anténny ~** антени разрядник; **jiskrový ~** йскров разрядник

svodn|ý, -á, -é 1. своден (за текст, ръкопис и под.) 2. отвъждащ, отводен, отводнителен: ~ **ý drát** отвъждащ кабел; заземител; ~ **ý příkop** общ отводнителен канал

svoje I, II, svoji I, II вж. své I, II, svá I, II, III, sví I, II

svol|at, -ám св. 1. (кого – вин.; кого кам) извикам, повикам, свикам (много хора някъде); събера (много хора някъде) чрез викане 2. (кого – вин.) свикам (много хора) на конгрес, заседание и под. 3. (со) свикам (конгрес, заседание и под.) 4. (со; со на кого, на со) рядко призова (гняв и под. върху някого)

svolávac|í, -í, -í който служи за повикване, за извикване, за призоваване: ~ **í rozkaz** воен. повиквателна (заповед)

svoláv|at, -ám несв. 1. (кого – вин.; кого кам) извиквам, повиквам, свикам (много хора някъде); събирам (много хора някъде) чрез викане 2. (кого – вин.) свикам (много хора) на конгрес, заседание и под. 3. (со) свикам (конгрес, заседание и под.) 4. (со; со на кого, на со) призовавам (гняв и под. върху някого): ~ **at pomstu na něčí hlavu** призовавам отмъщение върху (главата на) някого

svolavatel, -e м. организатор (на заседание, конгрес и под.)

svolen|í, -í ср. съгласие, разрешение, позволение: **dát ~í k něčemu** дам съгласие, разрешение за нещо; **provést něco se ~ím, bez ~í** извърша нещо с разрешение, без разрешение

svol|it, -ím св. (кому к чему) дам съгласие (на някого за нещо); разреша, позволя (нещо на някого); съглася се (с някого за нещо); приема (нещо): ~ **it dceři k sňatku** дам съгласие, позволя на дъщеря си да се омъжи

svoln|ý, -á, -é (-; к чему; с čím) съгласен (с нещо): **být ~ý se vším/ke všemu** съгласен съм с всичко

svoloč, -e жс. пейор. сволоч

svol|ovat, -uji/разг. -uju несв. (кому к чему) давам съгласие (на някого за нещо); разрешавам, позволявам (нещо на някого); съгласявам се (с някого за нещо); приемам (нещо)

svor, -u м. 1. техн. скоба, стяга 2. прен. прегръдка, обятия 3. геол. слюдена шиста

svork|a, -y жс. 1. умал. техн. мед. скоба, скобка, стяга, аграф, щипка 2. электр. клема 3. кламер (за листове) 4. полигр. коректорски скоби 5. муз. аколада

svorně нар. задружно, стóворно, в съгласие

svorník, -u м. 1. техн. щанга; болт; скоба 2. электр. ключ на дъга; щифт 3. архитект. ключов камък; ключ; среден блок

svornost, -i ж. 1. съгласие, сговор 2. единомислие, единодушие

svorn|ý, -á, -é 1. задръжен, дружен, сговорен 2. единен, единодушен, единомислещ

svoz, -u м. прибиране (на реколта и под.); извозване, довозване, докарване (на реколта и под.) до определено място

svoz|it, -im св. (со кат) рядко докарвам, довозя и стръпам (много неща някъде): **~it kamení na hromady** докарвам и стръпам камъни на купчини

svrab, -u м. 1. мед. краста, шуга 2. рядко разг. **свръб** нищетата и мизерия

svrask|ý, -á, -é набръчкан, сбръчкан, съсъхрен **svrask|nout (se), третол. -ne (se) св.** набръчка се, сбръчка се, съсъхри (се): **ovoce v teple ~ne** на топло плодовѣте се сбръчкват

svrašt|ý, -á, -é сбърчен, сбръчкан, набръчкан **svrašt|ět (se), третол. -í (se), 3. мн. -ějí (se)/-í (se) св.** сбърчи (се), сгърчи (се), набръчка (се)

svrašt|it, -im св. (со) сбърча, набръчкам (нещо): **~it obočí** свия, сбърча вежди

svrašt|it se, третол. -í se св. сбърчи се, набръчка се, сгърчи се

svrašt|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) сбръчквам, набръчквам, сбърчвам (нещо): **~ovat obočí** свивам, сбръчквам вежди

svrašt|ovat se, третол. -uje se несв. сбърчва се, сбръчква се, сгърчва се, набръчква се

svrb|ět, третол. -í несв. (кого – вин.) 1. разг. сърби (някого): **celé tělo ho ~ělo** сърбеше го

искам да набия някого б) сърби ме ръката, ще получа пари; **~í ho jazyk** сърби го езикът; **neškrab, co tě ne~í** не се чеши там, където не те сърби 2. рядко експр. дразни, ядосва, измъчва (някого): **přezdívká ho ~ěla** пряхкорът го дразнеше

svrbiv|ý, -á, -é разг. сърбящ

svrh|nout, -nu св. 1. (кого, со) хвърля, пусна (някого, нещо) долу: **~nout pumy na město** хвърля, пусна бомби над град, върху град 2. (со; со odkud) книж. отхвърля (нещо): **~nout porobu** отхвърля робство; **~nout se sebe podezření** отхвърля от себе си подозрение 3. (кого, со; кого odkud) смъква, сваля (някого, нещо от власт, обществено положение и под.): **byl svržen z funkce** беше свален, освободен от поста си; **~nout krále (z trůnu)** детронирам крал 4. (со на кого) хвърля, стръпам (вина и под. върху някого): **~nout odpovědnost na někoho** (пре)хвърля отговорността върху някого

svrh|ovat, -uji/разг. -uju несв. 1. (со, кого) хвърлям, пускам (нещо, някого) долу 2. (со; со odkud) книж. отхвърлям (робство, власт и под.) 3. (кого, со; кого odkud) смъквам, свалям (някого, нещо от власт, обществено положение и под.) 4. (со на кого) хвърлям, стръпам (вина и под. върху някого)

svrchník, -u м. пардесио; мъжко горно демисезонно палто

svrchníkov|ý, -á, -é в съчет. ~á látka плат за пардесио

svrchovaně нар. книж. 1. суверенно, независимо 2. безусловно; в най-висша степен

svrchovanost, -i ж. книж. 1. суверенитет, независимост: **státní ~** държавен суверенитет, държавна независимост 2. перфектност, съвършенство

svrchovan|ý, -á, -é книж. 1. суверенен, независим: **~ý pán** абсолютен, неограничен господар 2. най-висш; краен; безусловен: **je ~ý čas** крайно време е; **ve ~é míře/~ou měrou** в най-висша степен 3. рядко съвършен, перфектен

svršk|ovat, -uji/разг. -uju несв. (со) свръшвам, валю

hledět ~ na někoho, na něco гледам някого, нещо/на някого, на нещо отвисоко, високомерно, с презрение 2. в съчет. **mít ~ (na кого)** ймам зъб (на някого); ядосан съм (на някого); ймам нещо (срещу някого) 3. остар. горе, по-горе (обикн. в писмен текст): **jak bylo ~ uvedeno, řečeno** както беше посочено, казано по-горе; **~ jmenovaný** горепосоченият

svrš|ek I, -ka м. картоигр. момчѣ, валѣ

svrš|ek II, -ku м. 1. горна част, горен край на нещо: **železniční ~ek ж.п.** горна част на ж.п. линия (релси, траверси) 2. кожар. горна част, горнище на обувка; сая 3. мн. **svrš|ky, -ů** горни дрехи 4. мн. **svrš|ky, -ů** юрид. движимо имущество

svrškov(n)|e, -e ж. кожар. юфт; лицева кожа: **nebarvená ~e** натурален юфт

svůdc|e, -e м. прелъстител, изкусител, съблазнител: **~e lidu** изкусител, съблазнител на народа **svůdcovsk|ý, -á, -é** прелъстителен, изкусителен, съблазнителен

svůdkyn|ě, -ě ж. прелъстителка, изкусителка, съблазнителка

svůdně нар. примамливо, привлекателно; съблазнително, прелъстително

svůdnice, -e ж. 1. прелъстителка, съблазнителка 2. сводница

svůdnick|ý, -á, -é 1. прелъстителен, прелъстителски, съблазнителен, съблазнителски 2. своднически

svůdník, -a м. 1. прелъстител, съблазнител, женкар 2. сводник
svůdnost, -i ж. привлекателност, примамливост; съблазнителност, прелъстителност
svůdn|ý, -á, -é примамлив, привлекателен, прелъстителен, съблазнителен
svůj I м., **svá/svoje** I ж., **svě/svoje** I ср. местоим. **svůj** II, **svého** м., **svoje/svá** III, **svě/разг. svojí** ж. обикн. в сч. **ten svůj** съпруг, мъж; **ta svá** съпруга, жена: **řekni to tomu svému** кажи го на мъжа си
swing, -u м. 1. муз. суйнг (течение в джаза) 2. суйнг (вид танц)
sýc, -e м. зоол. малка горска сова (Aegolius)
syceň|í, -í ср. техн. насыщане: **magnetické -í** магнитно насыщане

syčák|ý, -á, -é разг. експр. безобразен, хулигански, гаменски, хъшлашки
syčáctv|í, -í ср. разг. експр. безобразие, хулиганщина, хулиганство; хулиганска, гаменска постъпка
syčák, -a м. експр. разг. негодник, негодяй; хулиган, гамен, хъшлак: **ty ~u!** негодник такъв!
syčárn|a, -y ж. разг. експр. безобразие, безочие; хулиганщина: **provést ~u** безобразнича, хулиганствам; **to je samá ~a** това е пълно безобразие
sýč|ek, разг. **sejč|ek**, -ka м. 1. зоол. кукумявка (Athene) 2. експр. черноглъдец, песимист, прокобник, прокобесник
sýč|et, -ím неск. 1. трепол. -í сьска, свистъ (за животни; за пара и под.) 2. сьскам; говоря, процеждам през зъби (от яд, злоба и под.)
syčiv|ý, -á, -é сьскащ, свистящ
sýčk|ovat, разг. **sejčk|ovat**, -uji/разг. -uju неск. (со) експр. прокобявам (нещо); предричам, вещая (нещо лошо): **pořád jen ~uje** все разправя какви страхотии има да станат
syfili|s, **syfili|da** [-lí-], -dy ж. мед. сифилис
syfilitick|ý [-lity-], -á, -é сифилитичен: **~ý člověk** сифилитик
syfilitik [-ty-], -a м. сифилитик
sychravě нар. влажно и студено
sychrav|o I, -a ср. влажно и студено време
sychravo II нар. предикативно в сч. **venku je ~** навън е влажно и студено
sychrav|ý, -á, -é влажен и студен (за климат)
syk|at, -ám неск. 1. сьскам, свистя; издавам остри, пронизителни, сьскащи звуци: **~at zimou** зънзикам от студ 2. (со) рядко процеждам, просьскам (нещо) през зъби
sykavk|a, -y ж. език. сьскав, шипящ съгласен; сибилант: **~a ostrá** сьскав съгласен; **~a tupá** шушкав съгласен
sykav|ý, -á, -é сьскав, шипящ: **~á hláska** език. сибилант
syk|nout, -nu св. 1. просьскам, изсьскам; издам остър, пронизителен, сьскав звук: **~l smíchem** той се засмя пронизително 2. (со) рядко процедя, просьскам (нещо) през зъби
sýkor|a, **sýkork|a**, -y ж. зоол. синигер (Parus)
sykot, -u м. сьскане, свистене
sylab|us, -u м. книж. резюмè, сбито съдържание: **~us přednášky** резюмè на лекция
symbióz|a, -y ж. 1. биол. симбиоза 2. книж. симбиоза, съжителство
symbol, -u м. 1. сьмвол, знак: **srdce ~ lásky** сьрцето – сьмвол на любовта 2. спец. сьмвол (в математика и под.) 3. герб, знак, сьмвол
symbolicky нар. символично, сьмволчески

symbolický *ý, -á, -é* символічен, символічески, символен: *~á logika* символна логика
symbolik|a, -y *жс.* символіка, символізація
symbolist|a, -y *м. изк.* символіст
symbolistick|ý [-ty-], *-á, -é* *изк.* символістичен
symboliz|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* символізірам (нещо)
symbolizm|us, symbolism|us [-zm-], *-u* *м. 1.* символіка, символізація *2. изк.* символізм
symetrál|a, -y *жс. геом.* ос на симетрия; симетрала
symetricky *нар.* симетрично, симетрически; съразмерно, хармонично
symetrick|ý, -á, -é симетричен, симетрически; съразмерен, хармоничен
symetričnost, -i *жс.* симетричност, симетрия, съразмерност
symetri|e, -e *жс.* симетрия
symfonick|ý [-ny-], *-á, -é* симфоничен, симфонически: *~ý orchestr* симфоничен оркестър; *~á báseň* симфонична поема
symfoni|e [-ny-], *-e* *жс. 1.* муз. симфония *2. прен.* симфония, хармония, съзвучие: *~e barev* симфония от цветовете
symfonik [-ny-], *-a* *м.* композитор на симфонии; симфонист, симфоник
sympaticky [-ty-] *нар.* симпатично; бъдещо симпатия; приятно
sympatick|ý [-ty-], *-á, -é 1.* симпатичен; който буди симпатия, вдъхва симпатия *2. в съчет.* *~é nervstvo* *анат.* симпатична нервна система
sympatí|e [-ty-], *-e* *жс.* симпатия; положително отношение; наклонност към нещо
sympatiz|ovat [-ty-], *-uji/разг. -uju* *несв. (s kým, s čím)* симпатизирам (на някого, на нещо); проявявам симпатия (към някого, към нещо)
sympozi|on, sympozi|um, -a *ср.* симпозиум
symptom, -u *м. 1. мед.* симптом: *~y nemoci* симптоми на болест *2. книж.* признак, показател: *~y strachu* признаци на страх
symptomatick|ý [-ty-], *-á, -é 1. мед.* симптоматичен, симптоматически: *~é léčení* симптоматично лечение *2. книж.* симптоматичен, знаменателен, показателен
syn, -a *м. 1.* син: *vlastní ~* роден, собствен син; *adoptovaný, adoptivní ~* осиновен син; *Syn boží* *рел.* син Божий; *psí ~* *руг.* кучи син *2. книж.* син, дете, рожба: *~ své doby* син, дете, рожба на своето време
synč|ek, -ka *м. умал. експр. 1.* синчѐ *2. като обръщение ~ku!* *експр.* сине мой! дете моє! чѐдо моє! синко!
synáček, -ka *м. умал. експр. 1.* синчѐ *2. като обръщение ~ku!* *синко мой! детенце моє!*

synagog|a [-go/-gó-], *-y* *жс.* синагога
synátor, -a *м. остар. разг. днес експр.* син: *má povedeného ~a* синът му/й е голям хитрец, много е пѐчен
syndikát [-dy-], *-u* *м.* синдикат
syndikát|ní [-dy-], *-í, -í* синдикатен, синдикален
syndrom, -u *м. мед.* синдром
syn|ek, -ka *м. 1. умал. синчѐ, син 2. (сѐлски) момък 3. като обръщение ~ku!* *експр.* синко! чѐдо! момчѐто ми!
synekdoch|a, -y *жс. лит. език.* синекдoxa
synchronicky [-ny-] *нар. спец.* синхронно, синхронично, синхронически, едновременно
synchronick|ý [-ny-], *-á, -é 1.* синхронен, синхроничен, синхронически, едновременен *2. в съчет.* *~á mluvnice* *език.* синхронна граматика
synchroní|e [-ny-], *-e* *жс.* синхрония, едновременност *и език.*
synchronizac|e [-ny-], *-e* *жс. 1.* синхронизация, синхронизиране *и техн. електр.*
synchronizač|ní [-ny-], *-í, -í* синхронизиращ, синхронизациoнен
synchronizátor [-ny-], *-u* *м. техн. електр.* синхронизатор
synchroniz|ovat [-ny-], *-uji/разг. -uju* *несв. и св. (со) техн. електр.* синхронизирам (нещо)
synchronně *нар.* синхронно, синхронически, синхронично
synchronn|í, -í, -í 1. електр. синхронен: *~í motor* синхронен двигател *2. език.* синхронен: *~í jazykověda* синхронно езикознание
synchrontron, -u *м. физ.* синхротрон
synkop|a, -y *жс. муз. език.* синкоп(a)
synkopovan|ý, -á, -é синкопиран: *~ý rytmus* *муз.* синкопиран ритъм; *~á slabika* *език.* синкопирана срѝчка
synod, -u *м. църк.* *1.* църковно събрание (при евангелистите) *2. в съчет.* *Svatý ~* Светия синод (при православните)
synod|a [-no/-nó-], *-y* *жс. църк.* католически църковен събор на епископи
synonymicky *нар. език.* синонимично, синонимно
synonymick|ý, -á, -é *език.* синонимичен, синонимен: *~ý slovník* синонимен рѐчник
synonymičnost, -i *жс. език.* синонимичност, синонимност
synonymí|e, -e *жс. език.* синонимия
synonymik|a, -y *жс. език.* синонимика, синонимия
synonymit|a, -y *жс. език.* синонимия, синонимност
synonymně *нар. език.* синонимно
synonymn|í, -í, -í *език.* синонимен

(енесетра)◆ ~**a**(vse)zmlučujā
лѣя, бѣлвам непрекъснато (стихове) **5.** (*koho – vin.*) разг. експр. гоня, пѣдя, изгонвам, изпѣждам, натирвам (*някого*): ~ **odtud!** изчезвай! махай се! ~**te domŭ!** мърш вкѣщи!
syp|at se, -u se/-ám se неслв. **1.** трепол. -e se/-á se сипе се, изсипва се (за сняг и под.): z roz-trženého pytle se ~al cement от скъсания чувал се изсипваше цимент **2.** трепол. -e se/-á se рони се; раздробява се: sklo se ~alo стъклото се сипеше; omítka se ~e мазилката се рони; povlaky se už ~ou спалните калѣфи, торби вече се разнищват **3.** трепол. -e se/-á se експр. сипе се, лее се: otázky se na něho jen ~aly въпросите просто се сипеа върху него един след друг **4.** (*na koho*) експр. нападам, атакувам (*някого*); нахвърлям се (*върху някого*): ~ali se na něho jako kavky нахвърлиха се върху него като лешояди на мърша **5.** и syp|at, syp|at si то разг. експр. бягам, изчезвам, омита се, изпарявам се: ~odtud! изчезвай! омитай се! изпарявай се! чупката! ~te se hned domŭ! мърш веднага вкѣщи!
syp|ek, -ku м. вътрешна калѣпка на пухена завивка или възглавница
sýpk|a, -y ж. хамбър, житница, зърнохранилище
sypkost, -i ж. сипкавост, рохкавост, ронливост, прѣхкавост
sypkovin|a, -y ж. текст. ангина (лат за калѣфки)
sypk|ý, -á, -é сипкав, рохкав, ронлив, прѣхкав: ~á půda рохкава почва
sýr, разг. sejř, -a м. хран. сирене: ementálský ~ ементал, швейцарско сирене; eidamský ~ холандско сирене; plísňový ~ сирене рокфор; сыры-творожки◆ bŭjako-варп
бял(а) съм като сирене (незагорял от слънце)
sýrárn|a, -y м. мандра за сирене, сиренярна
sýraš, -e м. сиренар, мандраджия, производител или търговец на сирене
sýrašsk|ý, -á, -é сиренарски, мандраджийски
sýrašstv|í, -í ср. сиренарство, мандраджийство
syreč|ek, -ku м. **1.** вид сирене (от извара) във форма на питки (обикн. като мезе за бира)
2. остар. твърда, отлежала извара с остри миризми
sýrovat|ět, трепол. -í, 3. мн. -ěji/-í неслв. превръща се в сирене
syrovátk|a, -y ж. суроватка
syrově нар. **1.** сурово **2.** влажно, мокро
syrovin|a, -y ж. влага: od řeky stoupala ~a откъм реката идваше влага
sýrovin|a, -v ж. хим. казеин

syrovink|a, -y *ж. бот.* млечница (*гъба*) (*Lactarius*)

sýrovit|ý, -á, -é сиренеобразен; подобен на сирене

syrovo *нар. предикативно в съч. ve sklepe bylo* ~ в мазето беше влажно

syrov|ý, -á, -é **1.** суров, непереработен (*за храна*): ~á **zelenina** суров зеленчук; зеленчук в суров вид **2.** влажен (*за време*) **3.** *книж.* суров, груб, примитивен, некултивиран

sýrov|ý, -á, -é който се отнася към сирене

syřid|l|o, -a *ср. хран.* сирене (*за подсирване на мляко*)

syř|it, -ím *несв. (со)* подсирвам (*мляко*)

sys|el, -la *м. 1. зоол.* лалугер, сук/сук (Citellus)

♦ ~~лалугер~~ ~~лалугер~~ като лалугер; **zahrabat se do práce jako ~el** потъна в работа; работя като кърт, като къртица; работя постоянно, неуморно; **být ospalý jako ~el** сънен, сънлив съм като сук **2. като ругатня ~le!** лалугер такъв!

system, -u *м. 1.* система, ред, строй: **společenský** ~ обществена система; **volební** ~ избирателна система; **prémiový** ~ система на премии; премиална система; **daňový** ~ данъчна система; **přídlový, lístkový ~ zásobování** купонна система на снабдяване; **abecední** ~ подреждане по азбучен ред **2.** система, събор от отделни части: **nervový** ~ *мед.* нервна система; **fonologický** ~ *език.* фонологична система; **sluneční** ~ *астр.* слънчева система; ~ **rovnice** *мат.* система от уравнения

systematicky [-ty-] *нар.* системно, систематично, систематически

systematick|ý [-ty-], -á, -é **1.** системен, систематичен; методичен: ~ý **člověk** системен, методичен човек **2. разг. публ.** системен, систематичен, постоянен, редовен, непрекъснат: ~á **kontrola** системна проверка, системен контрол; ~é **zpoždování** систематично, редовно закъсняване

systematičnost [-ty-], -i *ж.* систематичност, системност

systematik [-ty-], -a *м.* човек, който систематизира, класифицира; класификатор, систематизатор

systematik|a [-ty-], -y *ж.* систематика: ~a **rostlin, živočichů** *биол.* систематика, таксономия на растения, на животни

systematizac|e [-ty-], -e *ж.* систематизация, систематизиране

systematizačn|í, -í, -í систематизационен

systemizac|e, -e *ж. 1.* систематизация, система-

тизиране **2. адм.** щат, щатна таблица; таблица на щатни длъжности, на щатни места

systemizačn|í, -í, -í систематизационен, в съчет.

~í **komise** комисия по щатните таблици

systemiz|ovat, systematiz|ovat [-ty-], -uji/*разг.*

-uji *несв. и св. (со)* **1.** систематизирам (*нещо*)

2. само systemiz|ovat адм. определям щатове, щатни таблици, щатни места

systemově *нар.* системно

systemovost, -i *ж.* системност

systemov|ý, -á, -é системен: ~é **onemocnění nervů** *мед.* заболяване на цялата нервна система

sytě *нар. 1.* сито, до насита: ~ **se najíst** наям се, нахраня се сито, до насита **2.** хранително, питателно, засищащо; ~ **upravené jídlo** питателно съответна храна **3.** наситено, ярко: ~ **zelený** наситено, ярко зелен

sytič, -e *м. 1. в съчет. ~ páry техн.* кондензатор **2. техн.** сабуратор

syt|it, -ím *несв. 1. (кого, рядко со)* насыщам, храня (*някого, нещо*): ~it **hladové** нахранвам гладните; ~it **svůj hlad** насыщам глад си **2. (со)** задоволявам, утолявам (*нещо*): ~it **něčí zvědavost** задоволявам нечие любопитство **3. трепол. -í** (-; *кого — вин.*) засища (*някого*): **ovoce málo ~í** плодовете не засищат; с плодове не може да се заситиш **4. трепол. -í** (*со čím*) насища, просмуква, пропива (*нещо с нещо*): **vzduch byl syčen vůni květů** въздухът беше наситен, пропит с аромат на цветя

syt|it se, -ím se *несв. (čím)* **1.** насыщам се, нахранвам се (*с нещо*) **2.** задоволявам се (*с нещо*)

sytost, -i *ж. 1.* ситост, наситеност: **pocit ~i** ~~чувството~~ ~~чувството~~ се до ~i нагледам се до насита **2.** яркост, сочност, наситеност: ~ **barev** наситеност, яркост на цветовете; ~ **zvuku houslí** наситеност, дълбочина на звук на цигулка

syt|ý, -á, -é **1. именна форма syt, -a, -o** сит, на- ~~хван~~ ~~хван~~

говорка сит на гладен не върва; **být ~ něčeho/něčím** *книж.* до гъша ми дойде от нещо; сит съм на нещо; нещо ми е достатъчно; омръзнало ми е от нещо **2.** питателен, хранителен, засищащ (*за храна*) **3.** наситен, ярък, сочен (*за цвят*) **4.** наситен, дълбок (*за звук*) **5. (čím)** *книж.* наситен, пропит, просмукан (*с нещо*): ~á **vůně** наситена, силна, остра миризма

syžet, sujet [syžet], -u *м. лит.* сюжет

sžehnout *вж. sežehnout*

sžír|at, *рядко sežír|at*, -ám *несв. 1. (со)* изяждам (*нещо*): **ptáci ~ají obilí** птиците изяждат зърното **2. трепол. -á** (*со*) разяжда, унищожава,

развѣля (нещо): **rez ~á zbraň** рѣждѣта развѣжда орѣжието **3. третол. -á** (koho, co) мѣчи, терзѣе, ядѣ, трѣви, гризѣ (някого, нещо): **~á ji závist** ядѣ я, мѣчи я завист; **~á ho špatné svědomí** гризѣ го, мѣчи го гѣзната, нечѣистата сѣвест; **zármutek ~á život** скрѣбѣта трѣви живѣта **sžír|at se, -ám se** нескв. (čím) терзѣа се, мѣча се, трѣва се (от нещо): **~at se touhou** изгѣрям от копнѣж; **~at se závistí** изгѣрям от завист **sžíravě** нар. **1.** развѣждащо **2.** мѣчително **3.** язвѣтелно, хапливо **sžíravost, -i** жс. **1.** развѣждане **2.** терзѣние, мѣчение

sžírav|ý, -á, -é 1. развѣждащ (за вещество) **2.** мѣчителен, терзѣещ, изгѣрящ (за болка, чувство и под.) **3.** язвѣтелен, хаплив: **~á kritika** язвѣтелна критика; **~á ironie** хаплива ирония **sžít se, sžiji se/разг. sžiju se** св. (s kým, s čím) свѣкна да живѣа (с някого, с нещо): **kolektiv se sžil** колективѣт се срабѣти **sžít|ý, -á, -é** (s kým, s čím) коѣто се е сживѣл, свѣкнал е, слял се е с някого, с нещо **sžív|at se, -ám se** нескв. (s kým, s čím) свѣквам да живѣа (с някого, с нещо); сживѣвам се (с някого, с нещо)

Š

š, Š **1.** чешикийт сѣгласен звук [š] и буквата š, коѣто го обозначава **2.** [eš] и eš нескл. ср. название на сѣгласния звук [š] и на буквата š: **vyslovit š** произнесѣ š; **napsat malé š, velké Š** напиша мѣлко š, глѣвно Š

šábes, -u м. цѣрк. sabát (сѣбота като почивен ден у евреите)

šablon|a, -y жс. **1.** шаблѣн, шѣмпа: **pracovat podle ~y** рабѣта по шаблѣн; **malířské ~y** бояджѣйски шаблѣни **2. прен.** шаблѣн, маниѣрност: **román podle konvenční ~y** шаблѣнно написан ромѣн

šablonovitě нар. шаблѣнно: **nelze to řešit ~** товѣ не мѣже да се рѣшава шаблѣнно, по шаблѣнен нѣчин; **~ romantická póza** шаблѣнно романтическая пѣза

šablonovit|ý, -á, -é шаблѣнен, стереотѣпен: **~é fráze** шаблѣнни фрѣзи; **~á charakteristika** стереотѣпна характеристика

šac|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (koho, co) разг. пребѣрквам, обискирам (някого, нещо): **~ovat muže, nemají-li zbraň** проверявам мѣжѣте за орѣжие; **začal se ~ovat po kapsách** тѣй запѣчна да си пребѣрква джѣбѣвете

šafář, -e м. истор. иконѣм, управѣтел

šafrán, -u м. **1.** бот. минзухѣр, шафрѣн (Crocus sativus) **2.** (s něčím) jako se ~em грижѣливо пѣзя, пѣстѣ, икономѣсвам (нѣщо)

šáh вжс. šach

šahat, šáhnout вжс. sahat, sáhnout

šach I, šáh, -a м. шах (персийски владетел)

šach II, -u м. **1.** и мн. šach|y, -ů шах, шѣхмѣт: **hrát ~y** играѣ шах; **mistrovství v ~u** първенство по шах **2. само мн. šach|y, -ů** шах (комлект за игра): **kapesní ~y** джѣбен шах **3. са-**

мо ед. шах (ход в игра): **dát ~** дѣм, обявѣ шах♦ **dáždno** шахов

(положѣние на) шах

šachist|a, -y м. шахмѣтист

šachistick|ý, -á, -é шѣхмѣтен: **~ý kroužek** шѣхмѣтен крѣжѣк

šachistk|a, -y жс. шахмѣтистка

šach|ovat I, -uji/разг. -uju нескв. (koho, co) дѣвам, обявѣвам (на някого) шах: **~ující figura** фѣгура, коѣто дѣва шах; **~ovat nepřátelské přístavy** прен. публ. блокирам врѣжески пристѣнища

šach|ovat II, -uji/разг. -uju нескв. (co) строут. облицѣвам с дѣрвѣ (нещо): **~ovat stěny** слѣгам лампѣрия по стѣнитѣ

šachovnic|e, -e жс. шѣхмѣтна дѣска: **skládací ~e** сгѣваема шѣхмѣтна дѣска; **obratný tah na politické ~i** прен. лѣвѣк ход на политѣческата арѣна

šachov|ý, -á, -é шѣхмѣтен: **~é figurky** шѣхмѣтни фѣгури; **~á úloha** шѣхмѣтна задѣча; **~á olympiáda** олимпѣада по шѣхмѣт, по шах

šacht|a, -y жс. **1.** шѣхта, яма: **hloubit ~u** копѣя, изкопѣвам шѣхта; **sestoupit do ~y** спѣсна се в шѣхта **2.** рѣдник, шѣхта, мѣна: **pracovat v ~ě** рабѣта в рѣдник, в шѣхта, в мѣна; **střídání směn na ~ách** редѣване на смѣнитѣ в рѣдник, в мѣна **3. спец.** шѣхта: **osvětlovací ~a** строут. освѣтитѣлна шѣхта; **větrací ~a** строут. вѣнтилѣционна шѣхта; **~a vysoké pece** метал. шѣхта на висѣка, на дѣмѣнна пѣщ **4.** мѣсов грѣб, брѣтска мѣгила: **těla padlých, pohřbena v ~ě** телѣ на загѣнали, погрѣбани в брѣтска мѣгила

експр. нѣмам/нѣмам предѣстава, понѣтие, хабѣр за нѣщо